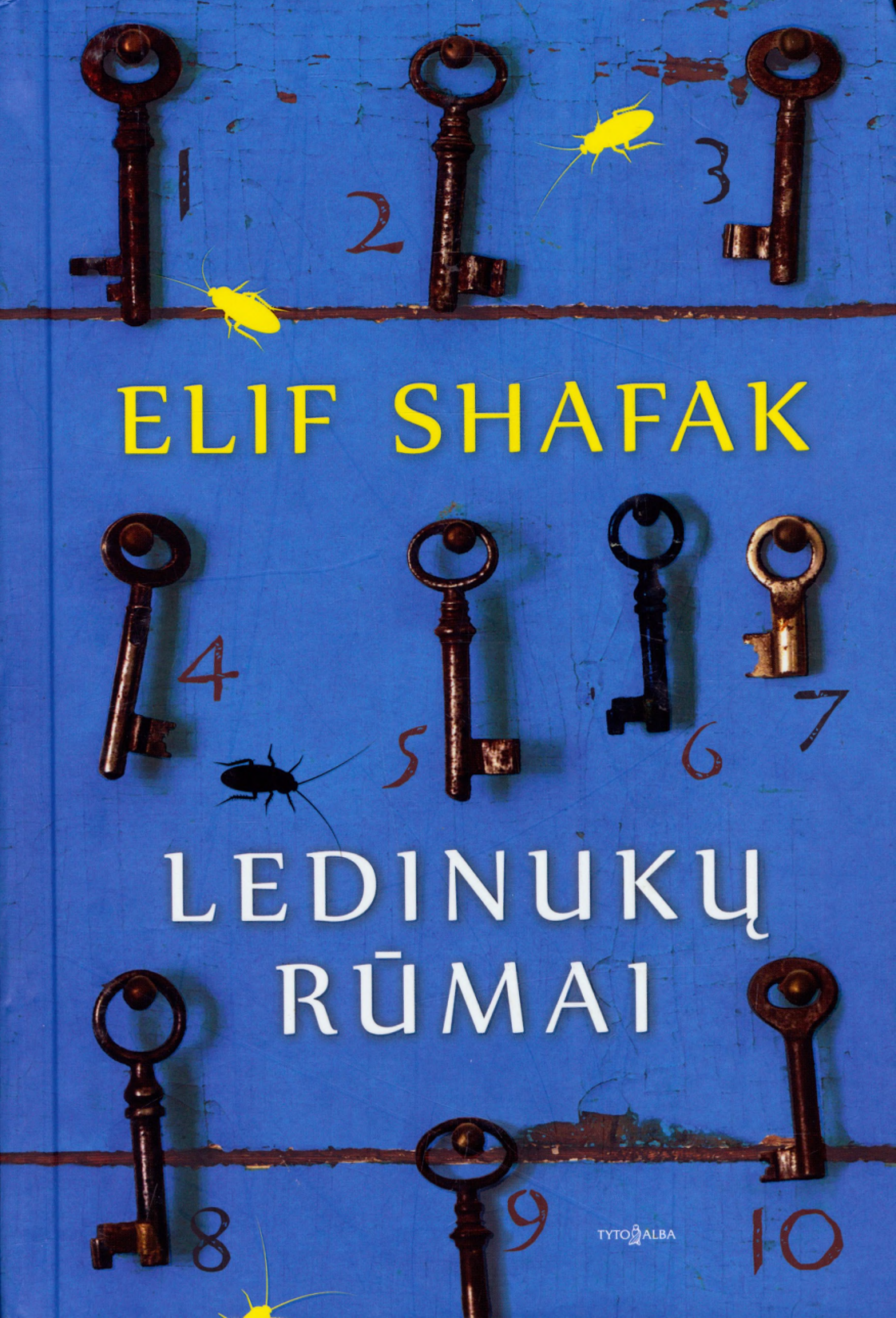
ELIF SHAFAK
LEDINUKŲ RŪMAI
TYTO ALBA

ELIF SHAFAK

LEDINUKŲ RŪMAI

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
Gediminas Pulokas

VILNIUS 2016

UDK 821.111(73)-31
Sa51

Elif SHAFAK
THE FLEA PALACE
Marion Boyars Publishers,
London, 2005

Copyright © Elif Shafak 2004, 2005
© Gediminas Pulokas, vertimas į lietuvių kalbą, 2016
© „Tyto alba“, 2016

ISBN 978-609-466-140-2

Ledinukų rūmų gyventojai

Buto Nr. 1 – Musa, Merjem ir Mahometas

Buto Nr. 2 – Saidaras ir Gaba

Buto Nr. 3 – kirpėjai Kemalis ir Kelalis

Buto Nr. 4 – Liepsnaprigimčiai

Buto Nr. 5 – Hadžis Hadžis, jo sūnus, marti ir vaikaičiai

Buto Nr. 6 – Metinas Četinsevizas ir JoŽmonaNadia

Buto Nr. 7 – aš

Buto Nr. 8 – Melsvoji Panelytė

Buto Nr. 9 – Higiena Tidžen ir Siu

Buto Nr. 10 – Madam Tetulė

Pasak žmonių, esu itin lakios vaizduotės – tai bene mandagiausias iš visų kada nors sugalvotų būdų pareikšti: „Šneki nesąmones!“ Ko gero, jie teisūs. Kai susijaudinu ir nebesumoju, kaip turėčiau elgtis, kai išsigąstu žmonių žvilgsnių, nors deduosi, kad viskas gerai, kai užmezgu pokalbį su nepažįstamaisiais ir pats save mėginu apgauti, jog esu kaip tik toks, koks jiems noriu pasirodyti, kai pajuntu kartėlį dėl praeities ir nedrįstu pripažinti, kad ateitis bus ne ką geresnė, kai nebesugebu adekvačiai susivokti nei kas aš, nei kur aš, – visais šiais pernelyg dažnai pasitaikančiais atvejais puikiai suprantu, kad mano šnekos nėra labai logiškos. Tačiau kalbėti niekus toli gražu nereiškia apgaudinėti – nesąmonė ne ką artimesnė melui nei tiesa. Apgaudinėjant tiesa apverčiama aukštyn kojom. Šnekant nesąmones tiesa ir apgaulė taip smarkiai persipina, kad viena nuo kitos tampa veik nebeatskiriamos. Galbūt tai skamba ganėtinai painiai, bet iš tiesų viskas labai paprasta. Taip paprasta, kad pavaizduojama vienu vieninteliu brūkštelėjimu.

Tarkime, kad tiesa yra horizontali linija.

Vadinasi, tai, ką įvardijame kaip apgaulę, turėtų būti vertikali linija.

O štai kaip atrodo nesąmonė:

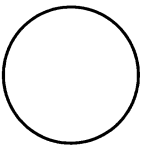

Apskritimo trajektorija neturi nei pradžios, nei pabaigos, ji nepripažįsta nei horizontalios, nei vertikalios ašies.

Į apskritimą galime įsilieti bet kuriame taške, jei tik šio klaidingai neimsime laikyti pradžia. Čia nėra nei pradžios, nei sandūrų, nei pabaigos. Nesvarbu, kokią situaciją ar kokį konkretų įvykį pasirinkčiau aprašyti pirmiausia, šiems už akių visada bus užbėgęs tam tikras laikotarpis – tam tikra praeitis, siekianti kur kas toliau negu mano pavaizduotoji, taigi, kad ir nuo ko atsispirčiau, tai niekada nebus tikrosios pasakojimo ištakos.

Pats nemačiau, bet iš pakankamai išmintingų žmonių girdėjau, jog kadaise, kai Stambulo gatvių šiukšliadėžės dar būdavo uždengiamos apskritais pilkšvo aliuminio dangčiais, vietiniai berniukai ir mergaitės drauge žaisdavo žaidimą. Dalyvauti galėdavo ribotas skaičius vaikų – gana mažai, kad nesusidarytų grūstis, ir pakankamai daug, kad laikas lėktų smagiai, kitaip tariant, – lygiai tiek, kiek reikia, o svarbiausia, kad dalyvių skaičius būtų lyginis.

Iš pradžių „Šiukšliadėžės žaidime“ būdavo užduodamas klausimas „Kada?“ Norint į jį atsakyti, reikėjo remtis keturiais atskiruose apskrito dangčio kraštuose kreida užrašytais žodžiais: „Dabar – Rytoj – Greitai – Niekada.“ Dangtis būdavo atremiamas rankena į žemę ir išsukamas, kad kuo greičiau suktųsi apie savo ašį, o prieš jam imant lėtėti eilėje laukiantis vaikas turėdavo jį sustabdyti pirštu. Tą patį paeiliui darydavo ir visi kiti žaidžiantieji, tokiu būdu kiekvienas jų pasirinkdavo sau priimtiną laikotarpį. Tada ši procedūra būdavo kartojama ant dangčio papildomai užrašius keturis galimus atsakymus į klausimą „Kam?“, pasirinkti reikėdavo iš šių variantų: „Man – Mano mylimam – Geriausiam draugui – Vi-

siems mums.“ Dangtis vėl būdavo išsukamas, o žaidėjai vėl paeiliui jį stabdydavo. Trečiajame etape vaikams reikėdavo pasirinkti atsakymą į klausimą „Kas?“ Likusiame dangčio plote būdavo įrašomi aštuoni žodžiai – keturi, pranašaujantys sėkmę, ir keturi, žadantys negandas, nei daugiau, nei mažiau, kad galimoms įnoringo likimo užgaidoms būtų suteikta vienodai galimybių: „Meilė – Vestuvės – Laimė – Turtai – Liga – Išsiskyrimas – Nelaimė – Mirtis.“ Dangtis ir vėl būdavo išsukamas, o sustabdžius jį gauti atsakymai galiausiai suguldavo į vientisą, vaikų ilgai lauktą seką „Kam, kas ir kada atsitiks“: „Man – Turtai – Greit“, „Mano mylimam – Laimė – Rytoj“, „Geriausiam draugui – Vestuvės – Dabar“ arba „Visiems mums – Išsiskyrimas – Niekada“...

Švystelėti pasakojimo giją į priekį tempsiantį kamuoliuką nesunku. Aš taip pat galiu pasitelkti „Šiukšliadėžės žaidimo“ logiką su tam tikromis nedidelėmis korekcijomis tai šen, tai ten. Pirmiausia reikėtų apsispręsti dėl pasakojimo laikotarpio: „Vakar – Šiandien – Rytoj – Kada nors.“ Paskui nutarti dėl veiksmo vietos: „Mano gimtinėje – Ten, kur esu – Ten, kur būsiu – Niekur.“ Tada ateitų eilė pasirinkti veikėją: „Aš – Vienas iš mūsų – Visi mes – Nė vienas iš mūsų.“ Ir galiausiai, kad nebūtų pažeista keturių gėrybių prieš keturias negandas pusiausvyra, derėtų numatyti įmanomus padarinius. Šitaip keturis kartus paeiliui išsukęs įsivaizduojamą šiukšliadėžės dangtį, turėčiau sugebėti suregzti vykusį sakinį. Juk ko daugiau reikia norint pradėti pasakojimą, kuris, kaip ką tik išsiaiškinome, bet kuriuo atveju vis tiek niekada negali turėti jokios aiškios pradžios, jei ne paprastų paprasčiausio sakinio?

„2002-ųjų metų pavasarį Stambule vienas iš mūsų mirė anksčiau laiko, ir brėžta linija įgijo apskritimo pavidalą.“

* * *

2002-ųjų gegužės 1-ąją, trečiadienį, dvyliktą valandą dvidešimt minučių murzinas baltas furgonas, iš vieno šono papuoštas di-

džiulės žiurkės aštriais it skustuvas dantimis, iš kito – milžiniško plaukuoto voro piešiniu, vairuotojui nepastebėjus priekyje išdėstytų užtvarų, atsidūrė pačiame dviejų tūkstančių dviejų šimtų žmonių minios viduryje. Iš jų maždaug penki šimtai buvo susirinkę pažymėti Tarptautinės darbo dienos, tūkstantis trys šimtai – aniems to neleidžiantys daryti policininkai, dauguma kitų – Atatiurko statulą apspitę politikai ir valstybės tarnautojai, šią dieną švenčiantys Pavasario iškilmes, o likusieji – nemokamai dalintomis Turkijos vėliavėlėmis mojuojantys pradinukai, atvesti tiesiog dėl skaičiaus. Nuo ilgo stovėjimo saulėje ir begalinių nuobodybe persunktų kalbų srauto šiuos mokinukus jau kone bėrė. Dauguma jų vos ką tik buvo išmokę skaityti ir rašyti ir to paakinti visa gerkle puldavo skiemenuoti kiekvieną užrašytą žodį, kurį kur nors aplink pamatydavo. Tad žiurkiškai voriškam furgonui atsidūrus minioje, šie vaikai kone unisonu garsiausiai užvebleno: „PA-RA-ZI-TŲ NAI-KI-NI-MO PAS-LAU-GOS: pas-kam-bin-ki-te, ir mes juos iš-nai-kin-si-me už jus."

Furgono vairuotojas, rusvaplaukis plokščių ausų juokingai atrodantis kūdikio veido vyriškis, kurio kiekvienas bruožas taip akivaizdžiai krito į akis, kad visas jo pavidalas tartum ne iš šio pasaulio, susidūręs dar ir su šiuo akibrokštu, neteko savitvardos. Mėgindamas išvairuoti furgoną kuo toliau nuo šių šūkaliojančių vaikiščių, nė pats nepastebėjo, kaip atsidūrė pačiame viduryje itin sudirgusių demonstrantų, kurių būrį savo ruožtu laikė apsupęs netgi dar labiau sudirgusių policininkų žiedas. Per tas kelias minutes, kol vairuotojas buvo ištiktas stabo ir nesumojo, ko griebtis, įsiutę demonstrantai jį be perstojo tai piktdžiugiškai nušvilpinėjo, tai vaišino akmenų kruša: o gaila, nes juk šie žmonės vadovavosi ta pačia ideologija kaip ir jis, tik, akivaizdu, interpretavo ją skirtingai. Desperatiškai pamėginęs nuvažiuoti į kitą minios galą, vairuotojas ir vėl buvo priverstas sustoti, tik dabar jau priešais policininkus. Veikiausiai šie jį būtų iš karto suėmę – ir, galimas daiktas, reikalai būtų pakrypę gerokai liūdnesne vaga ne tik jam, bet ir demons-

trantams, – jei tą pat akimirką policija nebūtų puolusi prie nedidukės karštakošių, pasiryžusių nieko nepaisant tuojau pat pradėti eitynes, grupelės. Galiausiai šiaip ne taip sugebėjęs ištrūkti iš šios bruzdančios aikštės, vairuotojas žliaugte žliaugė prakaitu. Jo vardas buvo Neteisingumas Tikraturkis. Parazitų naikinimo versle jis sukosi štai jau beveik trisdešimt trejus metus, bet dar niekad nebuvo ėmęs nekęsti savo darbo taip smarkiai kaip šiandien.

Kad vėl nepakliūtų į bėdą, jis nebesuko į siauresnes gatveles ir važiavo didžiaisiais vingiuotais keliais, tačiau, kai atvyko į sutartą vietą prie galų gale rasto daugiabučio pastato, buvo pavėlavęs valandą ir keturiasdešimt penkias minutes. Pamažu atitokdamas nuo ką tik patirto sukrėtimo, sustojo išilgai šaligatvio ir įtariai sužiuro į žmonių grupelę, besibūriuojančią prie pastato. Neturėdamas nė menkiausio supratimo, kodėl jie čia susirinko, vis dėlto įtikino save, kad šie jam nelinki nieko bloga, vargais negalais nusiramino ir dar kartą pasitikrino adresą, kurį šįryt jam įteikė plepioji jo sekretorė: „Klikos g., Nr. 88 (Ledinukų rūmai).“ Be to, šioji patauška spėjo perspėti, jog tai „daugiabutis pastatas su kieme augančia rožine akacija“. Šluostydamasis nuo kaktos didžiulius prakaito lašus Neteisingumas Tikraturkis dėbtelėjo į skaisčiais rausvais žiedais pasidabinusį medį sode. Ko gero, pamanė jis, tai ir yra minėtoji „rožinė akacija“.

Vis dėlto, kadangi visiškai nepasitikėjo sekretore, kurią pačiu artimiausiu metu, vos suradęs jai pamainą, ketino atleisti, panūdo savomis trumparegio akimis patikrinti dar ir namo numerį. Išjungęs furgono variklį, išsiropštė į lauką. Tačiau, nespėjus žengti nė žingsnio, mažutė mergaitė, viena iš trijų minioje mindžikavusių pyplių, su siaubu balse užspigo: „Čia džinas! Seneli, seneli, pažiūrėk, čia džinas!“ Kresnas, žilas barzdyla, kurį mergaitė tampė už skverno, atsisuko ir žvilgtelėjo iš pradžių į furgoną, o tada į vairuotoją, abiem atvejais nutaisęs lygiai tokią pat nepatenkintą miną. Akivaizdžiai nusivylęs tuo, ką pamatė, senolis tik dar labiau suraukė jau ir iki tol surūgusį veidą ir prisitraukė tris pyplius arčiau savęs.

Neteisingumas Tikraturkis pasijuto užgautas iki pat širdies gelmių. Juk jis ne džinas ar kažkoks toks – tik paprastas neproporcingo veido žmogus su šiek tiek mamutiškomis ausimis ir nevykusios spalvos plaukais. Negana to, dar ir mažo ūgio. Tiesą sakant, netgi labai mažo: vos metro keturiasdešimt trijų centimetrų. Anksčiau būta atvejų, kai jį apšaukdavo gnomu, bet džinu išvadino pirmą kartą. Mėgindamas išlaikyti šaltą protą, pro susispietusius žmones jis ėmė brautis pelenų spalvos pastato link. Išsitraukė akinius plonais rėmeliais ir storais stiklais, kuriuos iš įpročio nešiojo ne ant nosies, kaip buvo liepęs gydytojas, bet darbinio kombinezono kišenėje. Net ir su akiniais nepajėgė įžiūrėti ant namo sienos pūpsančio purvino bareljefo, kol neprikišo galvos nuo šio per sprindį: tai buvo nešvarumais apsitraukęs plunksnuoto povo atvaizdas. Nuvalytas gal būtų ir visai mielas akiai. Po bareljefu kabojo įrašas: „Ledinukų rūmai, Nr. 88." Vadinasi, atvyko ten, kur reikia.

Jo dėmesį patraukė tarp durų skambučių įsprausta skrajutė. Ji reklamavo tame pat rajone prieš du mėnesius pradėjusią dirbti konkurentų įmonę. Kadangi netoliese stoviniuojantys žmonės, regis, į jį nebekreipė jokio dėmesio, vyriškis pasinaudojo proga ir skrajutę ištraukė, o vietoj jos įkišo savąją.

PARAZITŲ NAIKINIMO PASLAUGOS

Priimkite teisingą sprendimą

Paskambinkite mums ir mes viską padarysime už jus

Patyręs ir kvalifikuotas personalas su elektrine ir mechanine įranga išnaikins:

utėles • tarakonus • blusas • erkes • skruzdes • vorus • skorpionus • muses

Purškiama aromatizuojančiomis medžiagomis ar be jų, rankiniu būdu ar mechaniškai, su elektriniais pulverizatoriais (purkštuvais) ir (arba) kitais skysčius išsklaidančiais prietaisais, pritaikytais tiek atviroms, tiek uždaroms erdvėms

Tel. Nr. (0212) 25824242

Gavęs iš spaustuvės šias skrajutes, buvo nusamdęs universiteto studentą, kad tas išplatintų jas po visą rajoną, bet netrukus jaunuolį už atsainų darbą atleido, nesumokėjęs jam nė grašio. Toks jau Neteisingumo Tikraturkio būdas – niekada niekuo nepasitikėti.

Tada grįžo prie furgono išsikrauti įrangos. Vos spėjus užtrenkti furgono dureles, pro pusiau pravertą pastato langą galvą iškišo kirpėjo chalatu vilkinti blondinė ir nepatikliai į jį dėbtelėjo.

– Vos vienas furgonas? Neužteks, patikėkit, – pareiškė ji, suraukdama išpešiotus antakius. – Mums žadėjo, kad atvažiuos bent du sunkvežimiai. Čia tiek šlamšto, kad vargu ar sutilptų net į du.

– Atvažiavau čia ne šiukšlių, – atkirto Neteisingumas Tikraturkis. – Atvažiavau naikinti vabzdžių... tarakonų...

– A, – gūžtelėjo pečiais moteris. – Bet kuriuo atveju, sakau jums, vieno furgono vis tiek bus per mažai.

Neteisingumui Tikraturkiui nespėjus dorai suvokti, ką šioji moteriškė sako ir ko būtent laukia visi tie žmonės kieme, į Klikų gatvę įsuko du raudoni sunkvežimiai, tarsi jų vairuotojai būtų nugirdę ką tik vykusį pašnekesį. Pamatę paskui šiuos sunkvežimius atvažiuojantį vieno televizijos kanalo furgoną, gyventojai sukruto. Neteisingumas Tikraturkis, visiškai nieko neįtariantis apie aplink kilusį sąmyšį, tuo metu mėgino atrasti geresnę vietą savo furgonui pasistatyti. Vis dėlto ir vėl nenoromis pakliuvus į patį chaoso vidurį nervai nebeišlaikė, ir ties dešiniuoju smilkiniu išpampusi kraujagyslė ėmė pulsuoti pašėlusiu ritmu. Vyriškis priglaudė prie jos pirštą, tokiu būdu akimirkai atitraukdamas dėmesį nuo kelio. To pakako, kad važiuodamas atbulas netikėtai atsitrenktų į krūvą maišų, suverstų palei sodo tvorą, skiriančią daugiabutį nuo gatvės. Visos maišuose buvusios šiukšlės pabiro ant šaligatvio.

* * *

Tiesą sakant, Ledinukų rūmams šiukšlės nebuvo jokia naujiena, pastato gyventojai dėl jų jau senokai kamavosi. Nuo ankstyvo va-

sario iki balandžio vidurio – bankrutavus privačiai įmonei, šioje miesto dalyje besirūpinusiai šiukšlių išvežimu, užtruko, kol šių paslaugų ėmėsi kita – čia prisikaupė milžiniškas šiukšlių kalnas, o podraug su juo nosį ėmė riesti ir nuolat stiprėjantis šlykštus dvokas. Nors darbo ėmėsi nauja bendrovė, reikalai ne ką tepagerėjo. Šiukšlės kasnakt būdavo išvežamos, bet tiek Klikų gatvės gyventojai, tiek praeiviai ir toliau vertė atliekas palei sodo tvorą, tad kiekvieną rytą čia išdygdavo vis naujas šiukšlių kalnas.

Jei įdomu, galite nukakti ten net ir šiandien – įsitikinsit savo akimis, kaip palei daugiabučio pastato sodą nuo gatvės skiriančią tvorą suverstas šiukšlių kalnas sutemus išvežamas, o kitą rytą jau ir vėl pūpso, atrodytų, nė kiek nesumažėjęs. Šiukšlių maišai suverčiami į krūvą, tada surenkami, tačiau, nepaisant šio nuolat besikartojančio proceso, gali pamanyti, kad kalnas pats kažin kokiu būdu pratęsia savo būtį. Maža to, jis turi ir ištikimų lankytojų – vargšų, kurie kasdien čia ateina išsirankioti skardinių, kartono, maisto likučių ir kitų dalykų, o kur dar ištisos armijos kačių, varnų ir kirų. Be šių, savaime aišku, čia knibždėte knibžda visokių vabalų, nes ten, kur šiukšlės, ten visada ir vabalai. Ledinukų rūmuose priviso ir utėlių... o utėlės, jau patikėkit manim, yra blogiausia, kas gali įsimesti...

Žinoma, norint visa tai pamatyti, reikia ten praleisti šiek tiek laiko. O jei laiko neturite, turėsite pasikliauti manimi. Vis dėlto aš galiu kalbėti tik už save. Visai neketinu brukti savo požiūrio į tai, kas įvyko, bet gali nutikti, kad tai šen, tai ten horizontalią tiesos liniją perpinsiu su vertikalia apgaulės linija – taip elgsiuosi, nes noriu išvengti varginančio tikrovės banalumo, kuris kaip tik dabar mane ir kamuoja. Jau beveik mirštu iš nuobodulio. Jei kas nors pranešt gerų naujienų, kad rytoj mano gyvenimas būsiąs ne toks niūrus, galbūt šiandienos nuobodybę iškęsčiau lengviau. Tačiau aš jau pernelyg gerai žinau, jog rytoj, kaip, beje, ir kitomis paskesnėmis dienomis, viskas bus lygiai taip pat. Neneigsiu, esu susižavėjęs apskritimais, bet būtų blogai, jei skaitytojams kiltų įspūdis, kad tik

mano vieno gyvenimas nuolat sukasi ratu. Juk galop vertikalios linijos galimybė atsikartoti yra lygiai tokia pati kaip ir horizontalios. Skirtingai nei daugelis įsivaizduoja, vadinamojo „amžinojo sugrįžimo“ samprata susijusi ne vien tik su apskritimu, bet ir su linijomis bei linijiniu išsidėstymu.

Iš linijų monotonijos įmanoma išsivaduoti vos vienu vieninteliu būdu – brėžiant apskritimus apskritimuose, vaizduojant nuolat besisukančią spiralę. Toks nuokrypis, aišku, kiek drumstų „Šiukšliadėžės žaidimą“: prilygtų nenorui pripažinti to, ką lėmė išsuktas pilkšvo aliuminio dangtis, brovimuisi žaisti be eilės, azartui sukti šį metalo gabalą vis iš naujo. Kitaip tariant, tektų išsidirbinėti su veikėjais, jų aplinka, žodžiais ir įvykiais, taikant maždaug tokią schemą: „2002-ųjų metų pavasarį Stambule kažkas mirė dėl *Savo – Mano – Visų mūsų – Nė vieno iš mūsų* kaltės.“

2002-ųjų gegužės 1-ąją, trečiadienį, Neteisingumas Tikraturkis išpurškė pesticidais vieną iš Ledinukų rūmų butų. Kai po penkiolikos dienų grįžo dorotis su tarakoniukais, turėjusiais išsiristi iš jų nugalabytų motinų paliktų kiaušinių, šio buto durų niekas jam nebeatidarė – gyventojų kaip nebūta. Bet kol kas apie tai pasakoti dar per anksti. Nes prieš šiuos įvykius nutiko dar kai kas, o prieš tai, savaime suprantama, buvo įvykę ir dar šis tas.

PRIEŠ TAI...

KADAISE ŠIOJE MIESTO DALYJE BUVO dvejos senos kapinės, vienos – mažos, kone stačiakampio formos, puikiai prižiūrimos, o kitos – didžiulės, pusmėnulio pavidalo ir aiškiai užleistos. Supamos gebenėmis apaugusių tvorų ir niūrių kalvų, viena nuo kitos skiriamos tos pačios nušiurusios nepertraukiamai besidriekiančios sienos, drauge jos užėmė visai nemenką plotą. Abejos buvo visiškai perpildytos, tačiau lankytojų gausa negalėjo pasigirti. Mažosios buvo armėnų, o didžiosios – musulmonų. Kapines skirianti šešių pėdų aukščio siena buvo nusėta surūdijusiomis vinimis, skaldyto stiklo gabaliukais ir, kad viso to nepasirodytų maža ir niekas nesugalvotų ropštis į svetimą pusę, dar ir veidrodžių šukėmis. Net ir dvivėriai, milžiniški abejų kapinių grotų vartai buvo įstatyti visiškai priešingose pusėse, vienų – šiaurėje, kitų – pietuose: taip siekta apsidrausti, kad jei kuriam nors lankytojui netyčia kiltų bent menkiausia mintelė apsilankyti gretimose kapinėse, įvertinęs kelio, kurį turėtų sukarti, ilgį, jis tučtuojau mestų tai iš galvos. Kita vertus, šie nepatogumai niekam ir nerūpėjo, nes nė vienoje sienos pusėje dar niekada nebuvo atsiradę giminaičių kapus lankančių žmonių, kurie sumanytų užsukti ir į gretimas kapines. Kad ir kaip ten būtų, šokinėjančių bei lakstančių iš vienos sienos pusės į kitą atsirasdavo į valias kiaurą parą: tarkim, vėjas ir vagys, katės ir driežai. Visi jie kuo puikiausiai išmoko pasinaudoti daugybe pačių įvairiausių būdų, kaip įveikti šias dvejas kapines skiriančią kliūtį.

Ilgai šitai tęstis negalėjo. Miestą tvindė neslūgstanti persikėlėlių banga – į viršų stiebėsi vis nauji pastatai, besirikiuojantys lyg

nuožmios armijos kareiviai, kurie iš tolo atrodo visai vienodi. Iš visų pusių skalaujamos drumstų urbanizacijos vandenų kapinės išliko nepaliestos tarsi dvi negyvenamos salos. Nuolat statant vis naujus daugiaaukščius, tarp jų vijosi nedidukės, atsitiktinai išsimėčiusios, viena su kita besipinančios gatvelės, kurios, žvelgiant iš aukštai, atrodė visai kaip galvos smegenų kraujagyslės. Gatvelės kirtosi su namais, namai užtverdavo gatveles. Visas rajonas pampo, pūtėsi tarsi paika žuvis, negebanti pasijusti soti net kai jos pilvas kimšte prikimštas. Galop rajonui kone sprogstant nuo gyventojų neišvengiamai atėjo laikas imtis kraštutinių priemonių – įpjauti šį ištįsusį ir išpampusį gniutulą, kad iš jo vidaus besiveržiantis slėgis turėtų kur ištrūkti. Tai reiškė viena – būtinybę nedelsiant tiesti naują kelią.

Dėl neprognozuotai nežaboto rajono augimo eismas šiomis gatvelėmis strigo tarytum neturintis kur nutekėti vanduo. Padėtį išgelbėti galėjo tiktai prospektas – savitas kanalas, į kurį tas vanduo iš visur subėgtų.

Valdžios atstovams ėmusis vertinti iš paukščio skrydžio pateiktą vaizdą ir mėginant apsispręsti, kur tiksliai ir kaip nutiesti šį prospektą, tapo akivaizdu, kad susidurta su milžiniškais keblumais. Visose įmanomose vietovėse, pro kurias prospektas galėtų eiti, lyg tyčia stovėjo arba valstybiniai pastatai, arba vietos tūzų nuosavybė, o ten, kur nebuvo nei vieno, nei kito – perpildyti ir nušiurę mažas pajamas gaunančių žmonių daugiabučiai, kuriuos nugriauti po vieną gal ir nebūtų ypatingo vargo, tačiau turint omeny, kad jų begalės, to padaryti buvo visiškai neįmanoma. Norint pradėti tiesti erdvės suteiksiantį kelią, pirmiausia reikėjo atrasti erdvės pačiam keliui.

Kadangi Stambulas – tai miestas, kuriame ne namų statyba derinama prie kelių planavimo, bet veikiau keliai planuojami atsižvelgiant į jau pastatytus namus, siekta viską atlikti taip, kad prisieitų nugriauti kuo mažiau pastatų. Atsižvelgiant į tai, liko tik viena galimybė – kelią tiesti per kalvotą dvejų senųjų kapinių teritoriją.

Valdžia palaimino šį planą ir paskelbė, kad per du su puse mėnesio abejos kapinės bus iškeltos, o kalvota teritorija išlyginta. Tiems, kurių artimieji yra atgulę amžinojo poilsio šiose kapinėse, nesą ko jaudintis. Šiaip ar taip, antkapiai ir palaikai galės būti perkelti į įvairias kitas miesto vietas. Pavyzdžiui, musulmonų palaikus bus galima perlaidoti Auksinio Rago pašlaitėje, o ne musulmonų – kitų miesto kvartalų kapinėse.

Dauguma kapų buvo tokie seni, kad juose besiilsinčių numirėlių net ir palikuonys jau seniausiai iškeliavo į aną pasaulį. Kita vertus, buvo ir tokių, kurių palikuonys gal ir tebevaikšto šia žeme, tačiau vargu ar besirūpins galimu perlaidojimu. Vis dėlto žmonių, kurie suskato domėtis palaikų ir antkapių likimu, pasirodė esą gerokai daugiau, nei valdžia tikėjosi. Kai kurių mirusiųjų giminaičiai reikalavo, kad viskas būtų palikta kaip yra, kitų – kėlė triukšmą, kad pasiūlytos kitos kapinės jau ir taip kimšte perkimštos. Abi šios grupės tučtuojau ėmėsi reikalauti, kad valdžia atšauktų savo sprendimą. Bet dauguma giminaičių vis dėlto neprieštaravo, kad būtų atliekama viskas, kas būtina, ir neketino ant kupros užsikrauti papildomų rūpesčių.

Netrukus į musulmonų kapines kiaurą parą ėmė plūsti įvairiausi, visiškai skirtingų sumetimų genami lankytojai. Kad dieną pagerbti mirusiųjų atėję žmonės nerastų naktinėtojų paliktos netvarkos, privalėjo pasirūpinti kapinių prižiūrėtojai – vos išaušus šie skubėdavo rinkti išbarstytų kaulų ir užversti žemėmis per naktį išraustų kapaviečių. Artėjant pusiaudieniui patikrinti padėties atvykdavo valdžios atstovai, o po pietų jau rinkdavosi minios giminaičių, kurie nuogąstavo, kad perkeliant kapus jų mirusieji nebūtų supainioti su kitų žmonių palaikais, ir be paliovos malė liežuviais, skundėsi jei ne antkapiams, tai vieni kitiems.

Iki pat tol, kol lankyti kapinių oficialiai nebuvo uždrausta, dažniausiai iš giminių čia ateidavo pagyvenusios ir vidutinio amžiaus moterys. Pavargusios stovėti, pasitiesdavo atsineštus užtiesalus tiesiai ant savo giminaičių kapų. O kai įsitaisydavo ant žemės, im-

davo arba po vieną raudoti, arba drauge melstis, tvirtai glėbiuose spausdamos atsivestus vaikus, kad šie pagarbiai laikytųsi tylos. Po kurio laiko, orui vis labiau tirštėjant, dalis vaikų užmigdavo, dalis pabėgdavo žaisti, o jų motinas ar seneles pamažu apgaubdavo malonaus nuovargio debesis. Jei nesibaiminsime skambių frazių, galime tarti, kad visa aplink „persmelkdavo dvasingumas". Šiaip ar taip, net ir patys nežemiškiausi dalykai negali nepaklūsti juos žemyn traukiančiai gravitacijos jėgai. Apimtos šitokios būsenos, moterys imdavo ruoštis vakarui. Pasikuitusios giliuose sudriskusiuose krepšiuose, pirktuose nežinia kada ir laikui bėgant įgijusiuose tokį pat tamsiai rusvą atspalvį, jos ištraukdavo anyžinių sausainių, iš termosų įsipildavo arbatos ir tuo pat metu įnikdavo į citrinų odekoloną – šiuo trindavosi ir prakaituotus veidus, ir paraudusią kojų odą, sudirgintą nuo iki kelių užsitempiamų nailoninių kojinių, kurios, nesvarbu, kokio dydžio jas bepasirinktum, visuomet veržDavo. Vėliau pasinerdavo į pergeltusius užrašų knygelių puslapius, nepamiršdamos paminėti visų tų žmonių, kurie kadaise buvo užkūrę tikrą pragarą dabar jau mirusiems jų brangiesiems. Aptarus praeities sopulius, dejonės dėl mirusiųjų ilgainiui nejučia virsdavo gyvųjų apkalbomis. Pasibaigus arbatai ir iš anyžinių sausainių likus vos saujelei trupinių, kuri nors iš moteriškių užvesdavo pokalbį apie tai, kaip anapilin iškeliavusiems jų artimiesiems, tarsi dar maža būtų visų tų kančių, kurias šie patyrė gyvendami, dabar neduodama ramiai ilsėtis net ir atsidūrus giliai po žeme. Šitai paminėjus, iki tol virš moterų plevenusį malonų nuovargio debesį išsklaidydavo kilęs pasipiktinimas. Jei nesibaiminsime skambių frazių, galime tarti, kad visa aplink „užgoždavo žemiškieji rūpesčiai". Šiaip ar taip, net ir patys žemiškiausi dalykai negali likti nepaveikti dangiškųjų. Taip šios pagyvenusios ir vidutinio amžiaus moterys nuo maldų vis pereidavo prie prakeiksmų, o nuo prakeiksmų – prie apkalbų, ir visa tai tik tam, kad grįžtų prie to, nuo ko ir pradėjo: užbaigtų šiuos permainingai gvildentus pašnekesius baigiamąja malda.

Tada jos imdavo dairytis savo vaikų, pasklidusių tarp be jokios tvarkos po kapines išdygusių antkapių. Surasti ir nutverti už pakarpų vaikigaliai būdavo atitempiami atgal prie giminaičių kapų, kad šiandien čia paskutinį kartą nulenktų galvą. Tuo metu į kapines jau būdavo atvykę ir nuo kojų nusivarę vyriškiai, visą dieną tuščiai mėginę prakalbinti nieko girdėti nenorinčius biurokratus, kurie jiems geriausiu atveju įbrukdavo varganas kelių dokumentų kopijas ir žemėlapį su pažymėtomis kitomis kapinėmis, tačiau kur tiksliai jose turėtų būti perlaidoti jų artimieji, taip ir likdavo neaišku. Vaizduodami, kad viskas sutvarkyta ir yra jų žinioje, šie vyriškiai šiurkščiai sureaguodavo į bet kokį rūpestį keliantį klausimą ar niūrų pamąstymą, kuris tik išsprūsdavo iš jų motinų, jaunesnių seserų, žmonų, uošvių, vyresnių seserų, tetų, brolienių ir dukterų lūpų. Susirinkusi užtiesalus ir mintimis atsisveikinusi su mirusiaisiais, dažna moteris atkreipdavo dėmesį į gautų atsakymų nenuoseklumą ir užduodavo naujų klausimų arba pakartodavo ankstesnius, tik šįkart tiksliau suformuluotus. Tai būdavo paskutinis lašas, perpildydavęs vyriškių, kurių nervai po bendravimo su kietakakčiais biurokratais jau ir taip būdavo įtempti kaip styga, kantrybės taurę. Tad viskas baigdavosi tuo, kad vyrai šaukdavo ant žmonų, o žmonos šaukdavo ant vyrų, ir šeimos, draskomos šitokio chaoso, išvykdavo iš musulmonų kapinių taip nieko ir nenutarusios. Netrukus atslinkdavo naktis, dviduriai kapinių vartai užsiverdavo, o tada jau ateidavo laikas katėms ir kapų vagims.

Į armėnų kapines lankytojai irgi plūsdavo maždaug tuo pat metu. Tačiau būta vieno skirtumo: dauguma čia atėjusių žmonių neketino perkelti savo giminaičių palaikų į kitą vietą ir pasirodydavo tik tam, kad paskutinį kartą su jais atsisveikintų. Juk net jei ir sugebėtų gauti reikiamą leidimą, kuriose jau ir taip nedidukėse ir baisiausiai perpildytose Stambulo krikščionių kapinėse jie galėtų perlaidoti savo artimuosius? Kai kurios iškilios šeimos ir bažnyčios nariai pasiekė, kad nedidelė palaikų dalis vis dėlto būtų perlai-

dota, bet tai ir viskas. Tarp paliktų užmarščiai buvo ir nuolat prisimenamų iškilių šeimų protėvių, ir prieš daugybę laiko pamirštų ar palyginti neseniai apleistų žmonių kapai: tų, kurių vaikaičiai išsisklaidė po visas keturias pasaulio puses, ir tų, kurių šeimos vis dar tebegyveno Stambule, tų, kurie visą gyvenimą nugyveno likdami ištikimi savo tikėjimui ir lojalūs savo valstybei, ir tų, kurie išsižadėjo arba Dievo, arba valstybės...

Taip jau yra. Dažniausiai mažumos kenčia ne dėl savo *kiekybinio* skirtumo, palyginti su dauguma, bet veikiau dėl *kokybinio* panašumo. Atstovaudamas kuriai nors mažumai galite būti darbštus kaip skruzdė, netgi sulaukęs sėkmės užgyventi gausybę turtų, tačiau vieną dieną staiga suvoksite, kad esate vertinamas lygiai taip pat, kaip ir tie jūsų bendruomenės nariai, kurie nuo pat gimimo tiktai dykinėjo ir nepajudino nė piršto – ir vien tik dėl to, kad jus tapatina, o ir visada tapatins, su ta pačia žmonių grupe. Štai kodėl pasiturintys mažumų atstovai veik niekada nelaikomi iš tiesų pasiturinčiais, o išskirtinių gabumų – veik niekada tokiais nepripažįstami. Tai buvo ypač akivaizdu dvidešimto amžiaus šeštojo dešimtmečio Turkijoje: turtingam musulmonui gatvėje susidūrus su vargšu, šio veidas bylote bylodavo, kad reikalą jis turi su „visiškai kitos padėties žmogumi", o jei tas pat nutikdavo pasiturinčiam kurios nors mažumos atstovui, vargšo, kurį jis netyčia užkliudė, veidas sakydavo jau ką kita: „Taip, tu visiškai kitos padėties žmogus, bet abu mes esam vertinami vienodai." Nesunku nuspėti, jog į skurdą žvelgiančiam turtingam musulmonui, leidžiančiam sau prabangą manyti, kad šis niekada jo neištiks, veikiausiai kyla užuojauta, o štai pasiturintį mažumos atstovą skurdas greičiausiai tiktai pykdo, mat jis nuolat yra priverstas nuogąstauti, kad bet kurią akimirką ir pats gali atsidurti šiame visuomenės gyvenimo dugne. Juk kai žmogus gyvena persmelktas baimės dėl jo tykančių neteisybių, ilgainiui atsiranda didelė tikimybė, kad jis nebesusigaudys, iš kur kyla tikrosios grėsmės, ir ims painioti padarinius su priežastimis. Taigi mu-

sulmoniškos daugumos elitas į konkrečius skurdžius ir į skurdą apskritai dažniausiai žvelgs su maloninga atjauta, o mažumos grietinėlė materialiniame ir dvasiniame užribyje atsidūrusius savo bendruomenės atstovus veikiau vertins šaltai ir su nerimu.

Vis dėlto gal jau pakaks abstrakčiai svarstyti apie šiuos skirtumus. Esmė tokia: po dviejų su puse mėnesio iš krikščioniškų armėnų kapinių buvo perlaidota niekingai mažai palaikų, kitaip tariant – didžioji mažumos dalis amžinajam poilsiui liko ten, kur buvusi. O iš musulmoniškų kapinių į kitas vietas pervežta kur kas daugiau mirusiųjų, tad tik maža daugumos dalis liko ten, kur buvusi. Šių dviejų mirusiųjų grupių, nors tarpusavyje jos ir neturėjo jokio bendrumo – nei giminystės, nei išsiauklėjimo, nei buvusio gyvenimo būdo požiūriu, – paskutiniai buvimo ženklai Stambule sulaukė visiškai tokios pat lemties. Dabar visus čia likusius galima buvo priskirti vienai bendrai, „tų, kurių nepavyko perlaidoti", kategorijai. Tačiau blogiausia, kalbant apie šiuos mirusiuosius, buvo ne tiek tai, kad jų nepavyko *perlaidoti*, kiek tai, kad jiems *apskritai niekur neliko vietos*.

Kaip tik tuo metu likimas ėmė krėsti nelemtus pokštus. Dar prieš imantis darbo buldozeriams, kapavietes nuolat apiplėšinėjo vagys, o šunys išnešiojo daugybės „tų, kurių nepavyko perlaidoti", kaulelius. Dalis kadaise drauge palaidotų porų perkeliant buvo išskirtos – vieno žmogaus palaikai atsidūrė viename gale, o kito – visai kitame, taip nutiko arba dėl pasitaikančių vardų panašumo, arba dėl kapinių prižiūrėtojų, negebėjusių deramai perskaityti osmaniškų įrašų ant senųjų antkapių, nemokšiškumo. Kai kurių mirusiųjų palaikai buvo supainioti ir atsidūrė visai ne jiems skirtuose kapuose, tačiau daugumos jų sistemingai atsikratyta patyliukais, vogčiomis. Tad galiausiai daugelio „tų, kurių nepavyko perlaidoti", likimą vis dėlto lėmė tiesiog atsitiktinumas.

Baigus šias procedūras plati buvusių kapinių teritorija virto paprasčiausiu skylių išvarpytu lauku – iš tolo žvelgdamas galėjai pamanyti, kad jį nusiaubė ištisos kurmių ordos. Atėjus laikui šią

vietovę visiškai išlyginti, vyresnybė, didelei savo nuostabai, aptiko, kad du kapai per atsitiktinumą išliko nė nepaliesti. Jų sarkofagai buvo padaryti iš tamsiai raudonomis gyslomis išvagoto balto marmuro, papuošti cintemanių* ir į tris lemties ratus persipynusių augalų atvaizdais, bareljefuose pavaizduoti turbanai – bemaž vežimo rato dydžio, o atstumas nuo apačios iki viršaus – apytikriai šimtas keturiasdešimt šeši centimetrai. Negana to, juos supo lapų žalumo spalva nudažyta tvorelė, kurios galai buvo aštrūs it strėlės. Abu kapai pūpsojo musulmoniškose kapinėse, tik vienas – pietiniame šlaite, o kitas – šiaurinėje pusėje, prie pat sienos, skiriančios šias kapines nuo armėnų. Šiaip ar taip, abu šie sarkofagai buvo visiškai vienodi. Ant abiejų atraminių akmenų iškalti hiacintas ir tulpė. Sarkofagus puošė visiškai vienodi turbanai, suolus supo tokios pat ryškiai į viršų išsišovusios arkos, o ant antkapių buvo identiškas senuoju osmanišku raštu iškaltas įrašas: „Allah bas baqiya hawas.“** Kad ir kaip būtų keista, priešais kiekvieną jų puikavosi aprūdijusi plokštė, veikiausiai pritvirtinta tuo pat metu tų pačių žmonių, joje buvo skelbiama: „Čia ilsisi Šventasis Atlikaudarbąirišėjau, kuris, kaudamasis dėl islamo Abu Hafsio Hadado kariuomenės gretose, pasižymėjo begale žygdarbių ir pelnė Dievo malonę taip ir neišvydęs, kaip žlunga netikėlių miestas. Melskimės už jo sielą.“

Gavęs nurodymą nuversti šiuos du sarkofagus buldozerininkas tądien užduoties neįvykdė: dėl siaubingo skausmo kirkšnyse išvyko namo anksčiau laiko. Nors kitą dieną skausmas truputėlį atslūgo, sėsti prie buldozerio vairo jis vis tiek kategoriškai atsisakė. Trečią dieną šio darbininko pavaduoti atvyko jo senelis, burnoje jau visiškai nebeturintis dantų, o raumenyse – jėgos, bet malti liežuviu vis dar pajėgiantis kuo energingiausiai. Kiekvienam sutiktajam jis bėrė kvapą gniaužiančius pasakojimus apie baisiausią lemtį,

* Osmanų ornamentai (čia ir toliau – *vert. past.*).

** Dievas yra stiprybė, o visa kita – paikystė.

ištikusią visus tuos nelaiminguosius, kurie bent kartą apiplėšė šventojo kapą. Išaušus ketvirtos dienos rytui neatsirado nė vieno darbininko, kuris būtų sutikęs sėsti prie buldozerio vairo. Teisybės dėlei reikia pasakyti, kad niekas, be šių darbininkų, perdėm ir nesidomėjo šventuoju Atlikaudarbąirišėjau – viskas tuo būtų ir baigęsi, jei klausimo ūmai nebūtų ėmęsi valdžios atstovai, kuriuos pasiekė gandai, jog jų politiniai priešininkai ketina pasinaudoti šia korta kovoje prieš juos. Ėjo 1949-ieji, politinių jėgų pusiausvyra šalyje tuo metu buvo itin trapi. Tiek iš naujo vis stiprėjanti opozicija, tiek valdžia nuolat viena kitai laidė priekaištus dėl tariamos „nepagarbos religijai". Štai tada ir atsirado trys neabejingi piliečiai, nutarę pateikti savo siūlymus.

Pirmasis iš šių neabejingų piliečių iškėlė mintį, jog norint išsaugoti šventųjų kapavietes reikėtų, kad būsimasis kelias šiose dviejose vietose turėtų atitinkamus linkius. Pasiūlymas gal ir būtų priimtas domėn, tik bėda ta, kad į šį žmogų niekas rimtai nežiūrėjo – bent jau nuo tos nelemtos dienos, kai pas jį į darbą atlėkusi žmona sukėlė baisiausią skandalą, kad šis praūžė viso mėnesio nuompinigius naktiniame bare. Pagal antrojo neabejingo piliečio pateiktą viziją kelias turėtų eiti tiesiai iki pat šių dviejų kapų, o tada lyg plėšomoji sūrio lazdelė šakotųsi į dvi dalis. Ir nors visi žinojo, kad šis pilietis geba, nors ir sunkiai, išlaikyti pranašumą prieš žmoną ir namuose kartais net išdrįsta pakelti balsą ar šveisti į sieną neskaniai pagamintą valgį, ir jo iškeltai idėjai nebuvo pritarta, nes niekas nenorėjo prisiimti atsakomybės dėl ateityje galimų eismo nelaimių. Ir štai tuomet trečiasis neabejingas pilietis išdrožė padriką kalbą, kurioje uoliai įrodinėjo, kad skubiai priimti sprendimą būtų didžiulė klaida. Iš pradžių derėtų susivokti, su kokia tiksliai problema susidurta, ir jei tai būtų padaryta, paaiškėtų gerokai daugiau nei vienas su šiuo konkrečiu atveju susijęs keblumas. Kitaip tariant, būtina vadovautis priesaku: „Pirmiausia diagnozė ir tik tada gydymas!"

Nustatant diagnozę, pasak trečiojo iš trijų neabejingų piliečių, būtina išsiaiškinti šiuos esminius dalykus:

1. Kas gi iš tiesų buvo toji Abu Hafsio Hadado kariuomenė? Ir ką ji veikė Stambule?
2. Jei ši kariuomenė buvo viena iš tų arabų ginkluotųjų pajėgų, kurios kadaise atkeliavo iki pat Stambulo, kad šį užkariautų, ką tasai šventasis Atlikaudarbąirišėjau, kurio vardas, beje, skamba visai ne arabiškai, veikė šioje kariuomenėje?
3. Jei šventasis Atlikaudarbąirišėjau išties žuvo už tikėjimą kaudamasis arabų gretose dėl Stambulo, kodėl tada jis turi du kapus?
4. Ir paskutinis, tačiau ne mažiau svarbus klausimas: kuris iš šių kapų yra tikrasis?

Skrupulingai išdėstęs šiuos punktus, trečiasis iš trijų neabejingų piliečių priėjo prie išvados, kad nieko bloga neatsitiks, jei laiko taupymo sumetimais dalis jų bus praleista, nes, šiaip ar taip, svarbiausia atsakyti į paskutinį iškeltą klausimą, kitaip tariant – nustatyti, kuris iš dviejų kapų yra tikras. Šis pilietis buvo akivaizdžiai geresnis oratorius už likusius du, be to, dar ir viengungis.

Kad ir kaip būtų, atkasti šventojo kapą tuo laikotarpiu buvo tas pat, kaip atplėšti dovanų paketą, kurį atsiuntė anonimas ir kurio viduje gali būti nežinia kas: veikiausiai nieko kenksmingo ten nėra, o jei vis dėlto yra? Maža to, kaip tik tomis dienomis vienas aštrialiežuvis žurnalistas, pagarsėjęs tuo, kad pusryčiams kas rytą pasimirko duonos rakijoje*, bet vis tiek visada sugeba budriai ištempti ausis, kažkaip prisikapstė iki šios istorijos ir pagrindiniame opozicijos laikraštyje paskelbė straipsnį „Kostiumuotų duobkasių vyriausybė“. Ir nors šis pirmame puslapyje atsidūręs straipsnis nebuvo toks kategoriškas, kaip galėjai pamanyti iš antraštės, o jame pateikti kaltinimai – gan migloti, pažymėtina, jog taip atsitiko ne tiek dėl to, kad žurnalistui pristigo valios gerai viską iššniukštinėti,

* Rakija (turk. *raki*) – turkiška anyžių skonio degtinė.

o veikiau dėl to, kad prieš baigdamas rašyti jis tiesiog „nusmigo“. Niekas negalėjo būti tikras, kad išsiblaivius jam nešaus į galvą mintis sukurpti dar vieną straipsnį, ir netgi aršesnį.

Galiausiai šiuodu kapus ryžtamasi atkasti nedelsiant, visuomenei apie tai iš anksto nė nepranešus. Šią nemalonią pareigą įvykdyti kuo greičiau ir be pašalinių akių buvo pavesta dviem tarnautojams, trims kapinių prižiūrėtojams ir penkiems darbininkams, kurie nešini portfeliais, žibintuvėliais, kirtikliais ir kastuvais į vietą atvyko dar prieš auštant. Kelių apstulbusių valkatų, įsikūrusių šiose išnaikintose kapinėse po to, kai net vagys ir neprižiūrimi šunys liovėsi čia lankęsi, akivaizdoje jie atkasė šventųjų kapus. Pirmasis kapas pasirodė esąs tuščias – nei karsto, nei įkapių, nei kaulų ar kaukolės, nei jokių šventojo asmeninių daiktų liekanų: vos kelios šaknys, suskeldėję akmenys ir kirminai. Antrajame kape nerasta net ir to. Šiaip ar taip, vildamasi, kad tokiu būdu pavyks išspręsti kilusią problemą, valdžia padarė lemtingą klaidą. Marmuriniai sarkofagai ir juos supančios tvorelės buvo nuversti su pernelyg ciniškų įkarščiu.

Kitą dieną pagrindiniame opozicijos dienraštyje pasirodė nepasirašytas vedamasis, pavadintas „Vyriausybė – tai ne kas kita, o trijų dalių kostiumais vilkintys šventųjų žudikai“, tik šįkart straipsnio pradžia ir pabaiga tarpusavyje jau turėjo aiškų loginį ryšį. Jame tvirtinta, kad valdžia, kuri ir ligi šiolei nerodė jokios deramos pagarbos osmaniškosios kultūros paveldui, dabar jau sujžūlėjo tiek, kad vieną po kito griauna šventųjų antkapius visame Stambule, kad kai kurie politikai tik viešumoje vaizduoja puoselėjantys papročius ir tradicijas, o iš tiesų savo širdyse niekina viską, kas svarbu paprastiems žmonėms, kad tautoje tarpstantis ir jos palaikomas tikėjimas aukojamas dėl kažin kokio visiškai neaiškaus vakarietiško gyvenimo modelio ir kad prisidengiant religijos apvalymu nuo prietarų imama kėsintis į patį islamą apskritai. Straipsnio pabaigoje kreiptasi į visus musulmonus raginant juos apsaugoti savo šventuosius.

Nors straipsnis neišprovokavo tokio emocijų pliūpsnio, kokio bijotasi, vis tiek it signalinė raketa išjudino įvairiausio plauko asmenis ir organizacijas visoje šalyje. Galėjai pamanyti, jog žinia apie liūdną dviejų šventųjų kapų naikinamose kapinėse likimą ūmai tapo visų šių žmonių vienintele gyvenimo prasme – jie reikalavo, kad valdžia tučtuojau pasiaiškintų. Tema buvo ne tik itin jautri, bet ir nepaprastai daug aptarinėjama. Diskusijų dalyviai, pradėję nuo „modernizacijos trūkumų", galiausiai baigdavo šneką išvada, kad geriausia būtų „tą modernizaciją nutraukti". Jie straksėjo ir liuoksėjo tokiomis pretenzingomis sąvokomis kaip „tautos užmarštis", „šiuolaikiniai Bihruzai*", „priverstinis vakarietinimas" ar „grėsminga sekuliarizacija" tarsi vabalai čiuožikai vandens paviršiumi ir skrosdavo šiuo nesutaikomų prieštaravimų ežeru taškydami purslais viską aplinkui, tik ne save.

Vienas provincijoje leidžiamas laikraštis skyrė ypač daug dėmesio tam, kas vyko Stambule, nors šiame mieste nebuvo net platinamas. Štai ką jis skelbė: „Vadinamoji „vesternizacija" yra ne kas kita, kaip Rytų ir Vakarų santuoka iš meilės. Vis dėlto derėtų niekada nepamiršti, kad šioje poroje Vakarai yra žmona, o Rytai – vyras. Akivaizdu, kad šeimos galva yra pastarasis. Dėl to tiesiant šias prašmatnias gatves, skirtas veikiau vos vienai kitai per daug sau leidžiančiai damai pasipuikuoti ir išsipuščiusiems dendžiams pademonstruoti savo automobilius, turėtų būti taikomasi prie šventųjų, o ne atvirkščiai."

Kadangi nusikaltimo atveju visada siekiama atskleisti nusikaltėlį, buvo aišku, kad kažkam gresia rimti nemalonumai. Trumpai apsvarstę esamas galimybes ir paplevenę ore, nemalonumai galop nusileido ant senų ir ištikimų kapinių prižiūrėtojų galvų. Paslėpti visus naktinio sujudimo pėdsakus nuo rytą į kapines atėjusių žmonių jie dar įstengė, o štai patys pasislėpti nuo savo vir-

* Bihruzas (*Bihruz*) – išgalvotas personažas, simbolizuojantis perdėm suvakarietiškėjusį dendį.

šininko įtūžio – jau nebe, tad buvo apkaltinti dėl šventųjų kapų sunaikinimo ir atleisti iš darbo. Iš šių trijų prižiūrėtojų du buvo jau visai susenę vyriškiai, tvirtai įsitikinę, kad nebūna padėties be išeities. Vienas jų grįžo į savo kaimą, o kitas apsisprendė išeiti užtarnauto poilsio ir likusį gyvenimą skirti vaikaičiams. Tačiau trečiasis, palyginti su anais dviem, šiek tiek jaunesnis ir nelinkęs tenkintis mažu, niekaip nepajėgė susitaikyti su įvykusia neteisybe. Per artimiausius mėnesius jis išsiuntinėjo pagiežingus laiškus Paveldosaugos departamentui, merui, ministrams, ministrui pirmininkui ir aukščiausio rango kariuomenės pareigūnams, be to, nuolat skundėsi visiems ir kiekvienam, ką tik sutikdavo. Per tą laiką pasikeitė vyriausybė, šalies vairą perėmė opozicija, tačiau į jo laiškus ir toliau niekas neatsakinėjo, valdžia nereagavo. Šiai rodant vis didesnį abejingumą, vyriškis tapo tyleniu, užsisklendė savyje. Visi tikėjosi, kad ilgainiui jis susidoros su praeities nuoskaudomis, bet kaip tik tada, kai jau atrodė, kad taip ir įvyko, tas iškrėtė šį tą visiškai nelaukta.

Vyriškis turėjo žmoną, kuria jau daugybę metų nė kiek nesidomėjo ir kurią kadaise ištrenkė iš savo lovos už tai, kad ši iki pat aušros knarkdavo kaip dramblys. Ir staiga, nei iš šio, nei iš to, vieną gražią dieną jis puolė gainiotis šią moterį po visus namus visiškai nesirūpindamas tuo, kad už šitokį geidulingumą tokiame amžiuje kaimynai gali imti jį baisiausiai smerkti. Galų gale po ilgų ir triukšmingų gaudynių, užspeitęs žmoną į kampą ir nepaisydamas jos atsikalbinėjimų, protestų, maldavimų ir prakeiksmų, deginamas aklo užsispyrimo, padedamas likimo, apvaisino ją eidamas penkiasdešimtuosius gyvenimo metus.

Vos tik gimus kūdikiui tėvas kaipmat prisistatė ligoninės registratūroje. Norėdamas būti tikras, kad nei jis pats, nei aplinkiniai niekada nepamirš jam padarytos skriaudos, ir nekreipdamas dėmesio į visus žmonos protestus, davęs kyšį budinčiam metrikacijos biuro darbuotojui, vyriškis oficialiai pavadino po šitiek laiko Dievo jam atsiųstą sūnų Neteisingumu.

* * *

Šiaip ar taip, dar gerokai iki Neteisingumo gyvybei užsimezgant jo motinos įsčiose, skandalas dėl šventųjų pamažu ėmė blėsti. Praėjus dviem savaitėms po šventojo Atlikaudarbąirišėjau antkapių nuvertimo politinės aktualijos šalyje visiškai pasikeitė, ir tiek vyriausybė, tiek opozicija visą dėmesį skyrė artėjantiems rinkimams. Tad miesto valdžia, kuri per tą laiką gerokai pasistūmėjo į priekį vykdydama šį kelio tiesimo projektą, pagrįstai tikėjosi, kad klausimas išsisprendė ir darbai be didesnių rūpesčių netrukus galės būti baigti. Kas padaryta – padaryta, juolab kad buvusios kapinės jau perraustos ir sarkofagų nebesugrąžinsi. Tačiau net ir dabar, bėgant šioms neramioms dienoms, kai kiekvienas daugiau nei dešimties žmonių dėmesį atkreipęs įvykis tuojau pat būdavo palydimas propagandinių kalbų, trečiajam iš trijų neabejingų piliečių be jokio vargo pavyko įtikinti savo bendražygius ne tik tuo, kad šventųjų bylos nederėtų pamiršti, bet dar ir tuo, kad būtina surengti specialiai šiam atvejui skirtas viešas apeigas.

Likus kelioms savaitėms iki rinkimų ant pietinio senųjų musulmonų kapinių šlaito buvo surengta daugybę žiūrovų pritraukusi trumpa ceremonija. Kadangi kauburėtas plotas priešais kadaise nuo armėnų krikščionių kapinių skyrusią sieną šiai progai netiko, klausimas, kurį iš buvusių dviejų kapų laikyti tikruoju, atkrito automatiškai. Dalis atėjusiųjų buvo specialiai tam pasamdyti žmonės. O visi kiti – arba atsitiktinai čion užklydę smalsuoliai, arba, priešingai, sąmoningi piliečiai, norintys savo akimis pamatyti, kuo baigėsi skandalingoji istorija, apie kurią buvo skaitę laikraščiuose.

Ceremonija susidėjo iš trijų pagrindinių dalių. Pirmojoje du vyriškiai, vienas jaunas, bet senyvu balsu, o kitas senas, bet jaunatvišku balsu, giedojo ištraukas iš Korano, kurį visą iki paskutinės eilutės buvo kitados su atsidavimu išmokę atmintinai. Vėliau – tai buvo antroji dalis – prabangiai išsipustęs valdininkas pasakė

griežtą, tačiau iš esmės beaistrę kalbą, skirtą atsakyti į visus viešai mestus kaltinimus. O štai trečioji dalis buvo pati kebliausia. Iš pradžių būrelis vyriškių užsikėlę ant pečių marmurinio sarkofago gabalus ir tuščią karstą – visa tai buvo atgabenta paskutinę minutę, kad nekiltų bereikalingos sumaišties tarp žmonių, kurie menkai susigaudė, kas čia iš tiesų vyksta, – nunešė juos iki katafalko. Paskui visi susirinkusieji sulipo į autobusus ir nuvažiavo prie tuščio, užleisto sklypo, kurį supo nušiurę pastatai. Čia, visiems klimpstant purvuose, griaudint kalboms ir aidint plojimams, tuščias šventojo Atlikaudarbąirišėjau karstas buvo užkastas, o marmurinis sarkofagas surinktas iš atskirų gabalų ir pastatytas iš naujo. Dabar jis atrodė kur kas didingiau, juoba kad buvo apjuostas aukšta puošnia nauja medine tvora.

Trečiasis iš trijų neabejingų piliečių jau prieš daugybę dienų buvo pasirašęs kalbą, kurią ketino pasakyti. Tą rytą sukaupęs drąsą jis pagaliau pasipiršo savo tetos iš motinos pusės dukrai, kuriai jau daugybę metų puoselėjo šiltus jausmus, bet buvo taip šiurkščiai atstumtas, kad užsimiršęs leidosi klaidžioti gatvėmis be jokio tikslo ir į ceremoniją laiku prisistatyti nebesugebėjo, tad pasirašytoji kalba nuėjo vėjais.

Sutartoje vietoje trečiasis iš trijų neabejingų piliečių pasirodė pavėlavęs beveik valandą ir nieko ten jau neberado. Tai, kad čia ką tik būriavosi visai nemenka minia, liudijo gausybė besimėtančių nuorūkų ir gerokai ištrypta žemė. Graužiamas širdgėlos, šluostydamasis nuo kaktos prakaitą, jis atsisėdo prie kapo ir ėmė garsiai pats sau skaityti tekstą, kuriam sukurti buvo išeikvojęs šitiek daug laiko ir energijos. Tiesą sakant, rankoj spaudžiamų popieriaus lapų jam nė nereikėjo, nes kiekvieną pasirašytą eilutę mokėjo atmintinai. Iš pradžių virpančiu, tačiau pamažu tvirtėjančiu balsu jis pareiškė, kad kape besiilsintis žmogus buvo išskirtinis šventasis, kuris sugebėjo pažaboti savo žemiškųjų malonumų troškimą tiek, kad šis buvo ne ką didesnis už jo ant piršto mūvimą turkiu papuoštą žiedą. Jis taip pat pažymėjo, kad šventasis, griežtai

paisydamas įsitikinimų, atsisakydavo nakvoti po tuo pačiu stogu daugiau nei vieną naktį ir daugiau nei kartą valgyti iš to paties dubens, kad kęsdamas nuolatinį skausmą vietoj pagalvės naudojo akmenį, kad niekada nevedė ir todėl po savęs nepaliko nė vieno įpėdinio, jokios nuosavybės ar daiktų, kad klajodavo ištisus metus savo namais laikydamas žemę, o savo stogu – dangų ir kad šventojo Atlikaudarbąirišėjau vardas jam suteiktas už tai, kad visą gyvenimą nugyveno niekur taip ir neįleidęs šaknų. Tad, perkeliant kapą iš vienos vietos į kitą, tradicijai nė kiek nėra nusižengiama, o į visus, kurie teigia priešingai, derėtų žvelgti įtariai ne tik dėl to, kad šitokia pozicija jie neaišku, ko siekia, bet dar ir dėl to, kad taip jie parodo, kaip ribotai išmano religiją. Kalbą jis baigė mąsliai pergromuliuodamas ant sarkofago iškaltus žodžius „baqiya hawas“. Tada, lyg ūmai būtų išgirdęs iš tolo kažką jį kviečiant, stryktelėjo ant kojų ir paskubomis išlėkė ta pačia kryptimi, iš kurios buvo atėjęs.

Nuo tada šventojo Atlikaudarbąirišėjau kapas pagaliau sulaukė netrikdomos tylos ir ramybės, kurios tiek ilgai troško. Neskaitant pavienių lankytojų, kurie stabteldavo pasimelsti ir patrinti savo autobuso, traukinio, kelto arba lėktuvo bilieto į antkapį, per ištisus trisdešimt šešerius metus šios vietos rimties nesudrumstė nė vienas viešas renginys. Galbūt dėl to, kad šio šventojo kapas jau ne kartą buvo perkeltas iš vienos vietos į kitą, tarp žmonių, išsirengusių į ilgą kelionę, radosi paprotys atvykti čia likus dienai iki išvykos ir paprašius palaiminimo patrinti savo bilieto kampą į antkapį, tarsi ši rusva žymė būtų tariamo sienos apsaugos pareigūno paliktas antspaudas pase. Antroje praėjusio amžiaus septintojo dešimtmečio pusėje šiuos keliauninkus po truputį pakeitė į Vokietiją „laikinai“ dirbti išvykstantys darbininkai ir jų giminaičiai. Šiuo laikotarpiu ištikimiausiai kapą lankė į užsienį iškeliaujančių darbininkų namuose paliekamos žmonos. Kadangi jos neturėjo jokių bilietų, tai į antkapį patrindavo piršto galiuką ar delną, o rusva žymė ant šių išdžiūvusi pageltonydavo. Laikui bėgant, dauguma

šių moterų išvyko pas savo vyrus, tad kapo lankytojų skaičius vis mažėjo. Po trisdešimt šešerių metų nuo impozantiškojo kapo iš pradžių dingo medinė tvora, tada tamsiai raudonomis gyslomis išvagotas baltas marmuras, o galop ir rūdžių spalvos žemės – visas šis pamažu grobstomas ir senkantis gėris paslapčiomis nugulė parduotuvėse, dirbtuvėse, restoranuose. Tokiu būdu šventojo Atlikaudarbąirišėjau kapai, kurių kadaise buvo du, o vėliau liko vienas, galiausiai ir suvis išnyko nuo žemės paviršiaus.

* * *

O kalvota dvejų senųjų kapinių teritorija, vos tik nutiesus gatvę, labai greit ėmė keistis. Palei šlaitą buvusių armėnų krikščionių kapinių šiaurės vakarų pusėje išdygo dailūs daugiabučiai, kuriems įkandin tarsi aitvarai su įvairiaspalviais kaspinais sekė parduotuvės žėrinčiomis vitrinomis, šaligatviai, pilni save kitiems rodančių dabitų, naujos ritmingai gyvenimu pulsuojančios aikštės ir skverai. Iki padangių šoktelėjus nekilnojamojo turto kainoms rajone, visi, kas čia turėjo namą ar žemės, mikliai susižėrė didžiules sumas pinigų. Daugelis butų į gatvės pusę buvo išnuomoti privačiam verslui, daugiausia – advokatams ir gydytojams. Jų biurų ir kabinetų prisiveisė tokia galybė, kad bet kuriame po rajoną kursuojančiame maršrutiniame taksi autobusiuke bet kuriuo metu galėjai sutikti mažiausiai vieną gydytoją arba advokatą. Netrukus į šiuos maršrutinius taksi autobusiukus dažnai ėmė lipti nepasiturintys žmonės su įvairiausiais sveikatos rūpesčiais ar teisinėmis problemomis ir šitai darė vien tik tam, kad rastų progą nemokamai pasikonsultuoti su priešais sėdinčiu gydytoju ar už nugaros keliaujančiu advokatu. Kai kurie mikroautobusų vairuotojai nuo aušros iki sutemų klausydamiesi tokių šnekų pamažu sukaupė stebėtinai daug žinių tiek medicinos, tiek teisės klausimais. Tiesą sakant, vienas populiarus neurologas, dėl kasdienių kelionių tuo pačiu maršrutu susibičiuliavęs su apsukriausiu iš vairuotojų, netgi įprato jam pa-

sakoti apie pacientų nusiskundimus. Ir nors senstelėjęs tauškalius gydytojas į šį žaidimą įsivėlė veikiau iš nuobodulio, ilgainiui tai jam ėmė be galo patikti. O jaunasis vairuotojas lyg tyčia pasitaikė esąs iš tų nedaugelio žmonių, kurių protas – aštrus kaip skustuvas, o tolerancija – kaip tikrų tikriausio bohemos atstovo. Be to, nepaisydamas šiuo atveju privalomos etikos ir nė nesusimąstydamas, kad kiekvieną ištariamą žodį iš pradžių derėtų gerai pasverti, jis kaipmat išpyškindavo viską, kas užeidavo ant liežuvio, visiškai numodamas ranka į tai, kad toks elgesys gali būti užgaulus. Sėdėdamas prie maršrutinio autobusiuko vairo imdavo taip meistriškai mėgdžioti neurotiškų ponių ar nerimo kamuojamų ponų obsesijas, kad net juos pačius prajuokindavo. Šie jo gebėjimai padarė tokį didelį įspūdį senyvam gydytojui, kad netrukus šis jam pasiūlė darbą. Vis dėlto, nepaisant jų abiejų gerų ketinimų, sąmojų lydima vyriškių bičiulystė neišlaikė griežtų formalumų, kurie būtini dirbant tokioje įstaigoje, išbandymo ir jaunasis vairuotojas po kurio laiko vėl turėjo imtis ankstesnės savo profesijos.

Praėjus ne daugiau kaip penkiolikai metų, vietovės vaizdas iš esmės pasikeitė. Dauguma žmonių nebeprisiminė, kad kadaise po šiais didžiuliais biurais, stilingomis parduotuvėmis ir ištaigingais daugiabučiais, švytinčiais išilgai gatvės lyg porcelianiniai dantys, buvo, o ir tebėra šimtai kapų. Daugelyje daugiabučių buvo įrengti siauri, dvigubų durų liftai su kilimėliais ant grindų. Jei šie liftai būtų kursavę ne tik tarp pirmo ir viršutinio aukštų, bet ir leidęsi giliau po žeme, prieš akis tarytum atskiri didžiulio pyrago sluoksniai būtų atsivėrę visi vidiniai gyvenamosios aplinkos segmentai. Pačioje apačioje klodas po klodo rikiuotųsi žemės pluta, tada šiurkštus, grublėtas gruntas, virš šio – užmirštų kapaviečių sluoksnis, plonytis degutbetonio ruožas, vienas ant kito įrengti butai, raudonų plytų stogas ir galiausiai – begalinė visur pasklidusi ir viską užliejanti dangaus žydruma. Retkarčiais vienas kitas pavienis gyventojas veikiau sau po nosimi sumurmėdavo, kad „anuomet visą šią teritoriją užėmė kapinės...“, tačiau šie žodžiai net ir jam

pačiam skambėjo kažkaip keistai, nors nuo to laiko tebuvo praėję vos penkiolika ar dvidešimt metų. Visa tai atrodė ne ką realiau nei pasakos, pagal kurias „anuomet mėnulio sultono tūkstančio kambarių krištolo rūmuose dailesnės už fėjas merginos maudėsi šviesos spinduliuose“. Kaip tik taip – kaip išmonė apie anapus įprastos laiko tėkmės esančius nežemiškus dalykus ar kaip niekada neišgyventa praeitis.

Ledinukų rūmai, prie kurių 2002-ųjų gegužės 1-ąją, trečiadienį, Neteisingumas Tikraturkis statydamas savo furgoną įvažiavo į šiukšlių kalną, šiame jau seniai ankstesnį žavesį praradusiame rajone iškilo 1966 metais. Juos pasistatę vyras ir žmona buvo užsieniečiai, tačiau Stambule apsistojantys jau nebe pirmą kartą.

DAR ANKSČIAU...

Agripina Fiodorovna Antipova pirmą kartą Stambulą pamatė 1920-ųjų rudenį nuo krovininio laivo denio jusdama nedidelį maudulį įsčiose ir šiek tiek stipresnį nugaroje. Padedama sutuoktinio, ji prasiskynė kelią pro minią keleivių, kurie ištisas tris dienas, nuo pat išvykimo iš Krymo, čia prastovėjo, neturėdami progos nė atsisėsti. Moteris įsikibo į borto turėklus, kad pamatytų, kaip atrodo jų laukiantis miestas. Nuo ankstyvos vaikystės ją labiau nei bet kas kita traukė spalvų žaismas. Nesvarbu, kur atsidūrus, kad pasijustų jaukiai, pirmiausia jai būdavo būtina išsiaiškinti, kokios spalvos ši vieta. Pavyzdžiui, namas Grozne, kuriame gimė ir praleido vaikystę, buvo rabarbarų raudonumo, o cerkvė, kurią kiekvieną sekmadienį lankė, – garstyčių geltonio. Žvelgiant jos vidinės jausenos akimis, užmiesčio vila, į kurią su šeima persikraustydavo per religines šventes, buvo rasa aptrauktos smaragdinės spalvos, o namas, kuriame su vyru apsigyveno po vestuvių, – žiemos saulės rausvo gelsvumo. Savo atspalvius turėjo ne tik vietovės ir pastatai, bet ir atskiri žmonės, gyvūnai ar net akimirkos, ir moteris buvo tikra, kad tinkamai susikaupusi pajėgia įžiūrėti kiekvieną iš šių spalvų. Mėgino tai atlikti ir šįsyk. Iš pradžių smalsiai, paskui veikiau nusivylusi ilgai, nė nemirktelėdama žvelgė į priešais stūksančio miesto siluetą, kol akyse pritvinko ašarų, o regimas vaizdas apsitraukė migla.

Tą rytą Stambulas skendėjo tirštame rūke ir, kaip puikiausiai žino visi stambuliečiai, tokiu oru net pats miestas vargiai bepasakytų, kokios jis spalvos. Bet Agripina Fiodorovna nuo pat ma-

žumės buvo lepinama, todėl kaskart, kai tik jai kas nors nepavykdavo, imdavo dėl to kaltinti kitus. Tad nenuostabu, jog Stambulo užsispyrimą apsigaubti tiršto rūko šydu ji priėmė kaip sąmoningo priešiškumo ženklą ir asmeninį įžeidimą. Vis dėlto, kadangi tvirtai tikėjo atleidimo dorybės galia, netrukus panūdo miestui suteikti dar vieną progą. Ištiesusi nedidukę savo Mergelės Marijos ikoną Stambulo link ji geranoriškai nusišypsojo, tarytum sakydama: „Tai, ką man ką tik padarei, buvo nedora, bet aš esu pakanti ir tau atleidžiu. Nes tik taip elgtis teisinga."

– Mainais tau duosiu vandens ir duonos, – nuskambėjo balsas.

Pasilenkusi virš turėklų, Agripina Fiodorovna pamatė prie laivo krašto priplaukusią valtį, iš kurios liesas, tačiau raumeningas vyriškis mojavo jai vienoje rankoje laikydamas duonos kepalą, o kitoje – butelį vandens. Agripinai Fiodorovnai nespėjus nė susivokti, kas vyksta, putli, apskritaveidė blondinė nukirpta kasa stumtelėjo ją į šalį, nusimovė nuo piršto auksinį žiedą ir pririšusi jį ant diržo, nujuosto nuo dukrelės liemens, nuleido žemyn. Valtyje įsitaisęs tamsaus gymio vyriškis čiupo grobį, kilstelėjo jį į viršų ir nepatenkintu žvilgsniu trumpai patyrinėjo, tada prie nuleisto diržo pririšo apskritą juodą kepalą. Blondinei, kuri nusikirpo plaukus gelbėdamasi nuo laive ją užpuolusių utėlių, drauge su prakaulia dukrele įnikus taršyti duoną, Agripina Fiodorovna Antipova nukreipė savo sumišusį žvilgsnį į uosto akvatoriją ir tuoj pastebėjo, kad ne tik aplink jų, bet ir aplink visus kitus atplaukusius laivus spiečiasi panašios valtys. Jomis atsiyrę sukti turkai, graikai ir armėnai mojavo maisto produktais ir derėjosi su baltaisiais rusais, ištisas dienas išbuvusiais be maisto ir vandens. Pamačiusi, kas vyksta, moteris baugščiai prisitraukė pasidabruotą Mergelę Mariją arčiau savęs, kad tik niekas šios neatimtų. Po kurio laiko vėl neramiomis akimis įsisiurbė į valčių, prekiautojų ir raibuliuojančio vandens fone dunksantį miestą, stengdamasi perprasti, į kokią gi iš tiesų vietą ją atvedė likimas.

Tuo metu Stambule taip pat buvo labai sunki padėtis, miestas

kentė okupaciją. Todėl jam mažai rūpėjo šios ant eilinio ką tik atplaukusio laivo denio stovinčios devyniolikmetės moters pusiau suglumęs, pusiau išdidus žvilgsnis. Miesto kantrybė taikstytis su tokiais savanaudžiais vaikiščiais jau seniai buvo išsekusi, todėl jis gūžtelėjo pečiais ir vėl pasinėrė į savo klegesį. Agripinai Fiodorovnai Antipovai beliko tenkintis abejinga šio šypsena. Ir nors jau buvo mačiusi storžievių žmonių, su šitokiu įžūliu miestu susidūrė pirmą kartą gyvenime. Šiaip ne taip atgavusi amą moteris užtraukė visas savo širdies užuolaidas, užvėrė jos langus bei langines ir ant miesto stačiai įtūžo. Į krantą išlipo būtent tokios nuotaikos. Net po dviejų mėnesių, kai maudulys įsčiose gerokai sustiprėjo, o nugaroje veik pranyko, Agripina Fiodorovna tebeniršo ant Stambulo, kuris nė neketino išduoti jai savo spalvos ir toliau liko lygiai toks pat abejingas kaip ir prieš tai.

Generolas Pavelas Pavlovičius Antipovas, priešingai negu jo žmona, nei tą dieną, nei kada nors vėliau Stambului neteikė jokio ypatingo dėmesio. Tai buvo vienas iš tų vyriškių, kurių būvis priklauso nuo išdidžiai prisiimtos atsakomybės už kitus – tokie arba myli silpnas moteris, arba mylimas moteris galiausiai paverčia silpnomis. Taigi vos išsilaipinęs iš laivo rūpestingai priglaudė prie savęs Agripiną. Tiesą sakant, glėbyje jis spaudė ne tik ją, bet ir netrukus gimsiantį kūdikį bei visą jiems likusį iš Rusijos atsivežtą turtą.

Vis dėlto papuošalai, kuriuos Agripina sugebėjo paslėpti po korsetu sau už nugaros, labai greitai vienas po kito bus išparduoti ir už kur kas mažiau negu jų tikroji vertė. Stambulas jau knibždėte knibždėjo tūkstančiais savo tėvynę po bolševikų revoliucijos priverstų palikti baltųjų rusų ir sklido gandai, kad dar tūkstančiai jų yra pakeliui. Parduodant juvelyrinius dirbinius iš varžytinių sunkiai beatsirasdavo pirkėjų net garbės medaliams, šeimos relikvijoms, aristokratišką kilmę liudijantiems papuošalams. Tokiu būdu per du mėnesius turtas, iš kurio pora vylėsi galėsianti patogiai gyventi mažiausiai porą metų, visiškai išseko.

Vieną rytą Prancūzijos Raudonojo Kryžiaus rūpesčiu bendra-

bučiu paverstoje nutriušusioje areštinėje, kur pora kartu su dar penkiasdešimčia žmonių nakvodavo ant dėmėtų, plonų čiužinių, Agripina Fiodorovna Antipova piktai prisitraukė trisdešimčia metų už ją vyresnio sutuoktinio žilą galvą prie savęs ir privertė jį įsiklausyti į jos išsipūtusiame pilvuke nerimstantį kūdikį. Pavelas Pavlovičius Antipovas puikiausiai suprato, ką reiškia šis gestas. Jis turėjo dvi galimybes: arba kuo greičiau kur nors įsidarbinti, arba laišku kreiptis pagalbos į Prancūzijoje įsikūrusį savo nedorėlį brolį. Kadangi jau vien nuo minties apie antrąjį variantą Pavelui Pavlovičiui darėsi silpna, jam neliko nieko kita, kaip tik pasirinkti pirmąjį variantą.

Deja, kariuomenė jokios kitos profesijos, išskyrus karybą, nesuteikia, o generolo laipsnis nėra tai, kas labai praverstų ieškant darbo civiliniame pasaulyje. Susiklosčiusios aplinkybės vertė Pavelą Pavlovičių Antipovą suvokti du dalykus: pirma, jis nežino, ko jam imtis, antra, jis negali imtis to, ko nežino. Viskas, kas jam lig šiol nutikdavo, vyko pagal planą, tačiau revoliucija vyriškį pasivijo kaip tik tada, kai jis gavo generolo laipsnį, o pasivijusi į šipulius sugriovė visą įtaką, kurią buvo įgijęs, ir visą gyvenimą, kurį ilgus metus kūrėsi. Vis dėlto net ir tuo pragaištingu laikotarpiu jam pavyko išvengti negerovės, vadinamos „dviprasmybe“. Tačiau dabar nuo jos išsisukti jau nebebuvo kaip. Norint įveikti dviprasmybę, pirmiausia reikia žinoti, kur ji tyko. Juk ji neturi aiškių gynybinių linijų ir nesivadovauja jokia konkrečia strategija, todėl gali smogti bet kurią akimirką bet kurioje vietoje, naudodama tokius ginklus, kokių tik įsigeis. Jei tai karas, jame nėra nei mūšio lauko, nei taisyklių, nei moralės principų. O jei vis dėlto ne karas, tai viskas tik dar blogiau, nes Pavelas Pavlovičius Antipovas neturėjo nė menkiausio supratimo, kaip užsidirbti duonai kokiais nors kitais būdais. Iki šiol vieną po kito jis jau buvo spėjęs prarasti daugelį dalykų: kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, įtaką, privilegijas, pagarbą, draugus, giminaičius, adjutantus, kariuomenę, kuriai priklausė, miestus, menančius jo praeitį, ir šalį, su kuria siejo ateitį...

Šiaip ar taip, giliai širdyje vyriškis tebetikėjo esąs tas, kas buvo visuomet: ištikimas karys.

Tuo metu tūkstančiai įvairių laipsnių buvusių carinės kariuomenės karių jau kurį laiką dirbo mažiausiai trokštamus ir labiausiai slegiančius darbus viešbučiuose, koncertų salėse, kabaretuose, lošimų namuose, restoranuose, baruose, kafešantanuose, kino teatruose, paplūdimiuose, naktiniuose klubuose ir gatvėse. Restoranuose jie plovė indus ir nešiojo padėklus, apgavysčių persunktuose lošimo namuose suko ruletes, gatvėse prekiavo niekniekiais, triukšmingose pramogų salėse akompanavo pianinu kabareto šokėjoms. Kiekviena pakampė ir visos įmanomos darbo vietos buvo jau užimtos. Grafas generolas Pavelas Pavlovičius Antipovas mėgino prasiskinti kelią, tačiau tai darė nerangiai, lyg ką tik gimęs vaikščioti besimokantis kumeliukas. Po ištisas savaites trukusių paieškų vienintelis darbas, kurį jam pavyko rasti, buvo drabužininko kafešantane. Tai buvo įstaiga, į kurią nuolat užsukdavo arogantiški prancūzų ir anglų karininkai su savo rafinuotomis, sabalų kailiais apsitaisiusiomis, vyšnių spalva lūpas pasidažiusiomis damomis, išlepę italų dailininkai, raižantys rytietiškas graviūras, kuriose vaizduojamos moterys visada būna putlios ir išglebusios, o gatvės – ūksmingos ir vingiuotos, paniurę žydai bankininkai, priversti iždui skolinti vis iš naujo, kad atgautų ankstesnes paskolas, švaistūnai turkų jaunuoliai, paveldėję didžiulius turtus ir be jokio saiko juos eikvojantys, šnipai, pro kuriuos neprasprūsta niekas, net kai jie girtut girtutėliai, įvairaus plauko puošeivos, bohemos atstovai ir kiti nuotykių ir aistros ištroškę perėjūnai.

Ką galėtų pasamdyti šiam darbui kafešantano savininkas, praplikęs, sudribusiais žandais, nukarusiu pagurkliu ir rankomis be perstojo mostaguojantis levantietis, ieškojo jau nuo tada, kai ankstesnis drabužininkas – šitokio sukirpimo žmogystos jam niekada nekėlė didelio pasitikėjimo – įsivėlė į muštynes ir liko išgražintu veidu. Tad vos pamatęs impozantiškos išvaizdos, didingo stoto Pavelą Pavlovičių Antipovą iš sykio, nė nedvejodamas pasiūlė

jam šias pareigas. Vis dėlto, kai naujasis drabužininkas apsivilko raudoną švarką su blizgančiais kutuotais epoletais ant pečių ir iš priekio įstrižai tabaluojančiomis geltonomis pintomis virvelėmis, savininko susižavėjimas peraugo į grynų gryniausią netaktą:

– Keistas dalykas tas gyvenimas, mesjė Antipovai, ar ne? Mudu abu tapom dviejų šlovingų imperijų žlugimo liudytojais. Jūs ėmėtės vakarietinimo mažiausiai šimtmečiu anksčiau negu mes. Petras Didysis! Sklinda gandai, kad visus, kurie nesilaikė vakarietiško etiketo, jis liepdavo išplakti – įdomu, tai tiesa? Juk jis pats tikrindavo, kokiais drabužiais vilki moterys ir ar vyrai skutasi barzdas, o gal klystu? Petro miestas turėtų būti iš tiesų nuostabus – tik pamanykit, pelkyne iškilę rūmai! O štai pažvelkim į Stambulą: atviras iš visų keturių pusių, nuolat perpučiamas iš bet kur atklystančio net menkiausio vėjelio. Chaotiškas, netvarkingas miestas! O juk dar prieš dešimt metų iš jūsų galingos imperijos ištrūkę jauni, drąsūs intelektualai sėdėdavo tose pačiose Paryžiaus kavinėse greta jaunų ir drąsių intelektualų, ištrūkusių iš mūsų galingos imperijos, ir uoliai ginčydavosi darydami vienas Dievas težino kokias trumparegiškas išvadas. Juos aptarnavę prancūzai padavėjai slapčia klausydavosi tai prie vieno, tai prie kito staliuko vykstančių pokalbių. Ak, kokie nesuderinami jų ausiai turėjo atrodyti šie pokalbiai! Pasprukusieji iš jūsų imperijos svaičiodavo apie tai, kaip bet kuria kaina pražudyti jūsiškę šalį. O pasprukusieji iš mūsų imperijos, atvirkščiai, – svaičiodavo apie tai, kaip bet kuria kaina nuo pražūties išgelbėti mūsiškę. Ir štai, mažiau nei po dešimties metų, jūsiškiai pasiekė tai, ko norėjo, o mūsiškiai – ne. Net nežinau, kuriuos derėtų labiau užjausti. Keistas dalykas tas gyvenimas, mesjė Antipovai, ar ne? Jūs ištrūkote iš imperijos, kuri sugriuvo, ir dabar ieškote prieglobsčio kitoje, kuri irgi netrukus sugrius. Beje, ar ne likimo ironija, kad pabėgęs nuo uniformuotų raudonųjų jūs dabar ir pats vilkite raudoną uniformą?

Tą vakarą kabindamas klientų paltus Pavelas Pavlovičius Antipovas nebegirdėjo nieko kita, tik bauginantį savo viršininko pa-

sakytų žodžių aidą. Šią baisiausiai juokingą uniformą jis pajėgė iškęsti vos tris nelemtas dienas. Tada metė darbą, liovėsi daręs bet ką, ką būtų daręs normaliomis aplinkybėmis, ir tiesiog nuleido rankas – galėjai pamanyti, kad jam nė nereikia ieškoti darbo, kurtis gyvenimo ir dėl ko nors aukotis. Savaitei baigiantis Agripina Fiodorovna Antipova įdėmiai nužvelgė savo vyrą, tarsi mėgindama nustatyti tikrąją jo spalvą. Ir tik tada galiausiai įsisąmonino, jog jo būdas jau pernelyg nepajudinamas, kad kada nors pasikeistų. Taip yra dėl jo metų (per senas – visą gyvenimą stengęsis bent pora žingsnių aplenkti savo amžių, dabar jis sustojo ir ėmė laukti, kol jo amžius pasivys jį), dėl jo rango (per aukštas – visada siekęs kilti aukštyn, staiga suvokė, kad daugiau praktiškai nebėra kur kilti, ir sustojo vietoje kaip įbestas) ir pagaliau dėl paties jo nusiteikimo (pernelyg impozantiškas – besilaikantis tokių griežtų ir nepalenkiamų nuostatų, kad vos pamatęs duris, pro kurias einant reikėtų nors kiek pasilenkti, jis verčiau pasirinktų išvis niekur neiti). Iš esmės Pavelas Pavlovičius Antipovas buvo silpnas žmogus ir pats tai kuo puikiausiai suprato, negana to, laikėsi iš visų jėgų įsikibęs savo valdžios ne tiek tam, kad nereikėtų būti tokiam kaip kiti, kiek tam, kad nereikėtų būti savimi. Jis labai gerai žinojo, ko trokšta, ir visą gyvenimą to siekė – pamažu išsikovodamas vis daugiau, žingsnis po žingsnio kopdamas aukštyn galop sulaukė geistos sėkmės. Tokio sukirpimo žmogus niekaip neprisiderins prie drastiškų pokyčių!

Agripina Fiodorovna Antipova, turint omeny jos jaunystę, nepatyrimą, visišką susitaikymą su nėštumu ir tai, kad jai niekada nereikėjo dirbti, o ir apskritai nieko daryti, buvo visiškas ir apskritas nulis. Tokia ji galėjo likti visą laiką – pasiduoti bet kuriai ją veikiančiai inercijai, ir tiek. Tačiau lygiai taip pat lengvai ji galėjo strimgalviais, su didžiausiu įkarščiu leistis pirmyn, mat buvo labai drąsi, tai būdinga tik neišmanėliams, ir kupina vaikiškų lūkesčių, kad galiausiai viskas vis tiek bus gerai. Šie perdėti lūkesčiai kilo jau vien dėl to, kad gyvenime ji dar niekada nieko nebuvo pasie-

kusi savo jėgomis. Viskas, ką Agripina Fiodorovna Antipova turėjo, jai buvo paprasčiausiai duota, tad ir viskas, ką prarado, jos įsivaizdavimu, vieną dieną turėjo lygiai taip pat lengvai, tik nežinia kokiu būdu, grįžti. Iki šiol didumą savo laiko ji praleisdavo sudarinėdama ilgiausius sąrašus dalykų, kurių imsis, kai tik grįš į Rusiją. Vis dėlto, kol tai neįvyko, ji nebuvo nusiteikusi prieš bet kokį darbą. Taigi moteris liovėsi laukusi pagalbos iš sutuoktinio ir nusprendė padaryti tai, ko dar niekada nebuvo dariusi, – pati susirasti darbą.

Likimas jai šypsojosi, nes mėgsta išmėginti visus, metančius jam šitokį iššūkį, tad netrukus Agripina Fiodorovna Antipova įsidarbino padavėja vienoje stilingiausių kepyklėlių Bejoglu rajone. Šioje spindinčioje kepyklėlėje, išpuoštoje elegantiškais vitražais, ji kiaurą dieną zujo pirmyn atgal nuo prašmatniai apsirengusių klientų iki cinamonu bei plakta grietinėle prakvipusios virtuvės. Iš visų čia girdimų, jos ausiai viena už kitą nemelodingesnių kalbų kakofonijos moteris įgudo atskirti paskirus žodžius, kurių pakako suprasti užsakymams, – šie daugmaž visada būdavo tokie patys, – o išmokti bent kiek daugiau nė nesistengė. Tiesą sakant, Agripina Fiodorovna Antipova nė nepraverdavo burnos, jei tam nebūdavo reikalo. Nepaisant didelio krūvio ir mažo užmokesčio, ji niekada nesiraukė ir nesiskundė. Viršininkas visiems darbuotojams buvo įsakęs aptarnaujant klientus nuolat šypsotis, bet dauguma jų vos dingę iš viršininko ar kliento akiračio imdavo vaipytis, o štai Agripinos šypsena išlikdavo veide visą dieną, tarsi būtų priklijuota. Kitos moterys atsiradus menkiausiai progai stengdavosi išsisukti nuo darbo ir visą laiką dairydavosi kokio nors turtingo vidutinio amžiaus vyriškio, kuris išvaduotų jas iš šios kankynės, o ji vienintelė nedarė nieko kita, tik be perstojo dirbo. Į priekį ją ginė ne tiek noras kada nors ištrūkti iš šios nepakeliamos kasdienybės rato, kiek atsidavimas kančiai. Galėjai pamanyti, jog širdies gilumoje moteris kone didžiuojasi savo kančiomis, o galbūt net įsivaizduoja, kad ši karti patirtis ją apvalo ir kad šitaip aukodamasi ji vis labiau artėja

prie Dievo. Kuo daugiau neįveikiamų kliūčių ar grėsmingų pavojų iškildavo, kuo daugiau storžievių lankytojų aptarnaudavo, tuo tvirčiau laikėsi įsitikinimo, kad Dievas jai skolingas. Ir kad anksčiau ar vėliau jai bus už viską atlyginta. „Tai tik išbandymas, – tikindavo save šypsodamasi. – Kuo sunkiau dabar, tuo didesnis atlygis laukia ateityje."

– Ei, ko čia viepiatės! Ir apskritai, kaip drįstat juoktis mums į veidą?

Agripina Fiodorovna Antipova nustebusi pažvelgė į šaukiančią ant jos musulmonę, tačiau toks sumišimas šią tik dar labiau įsiutino. Rėksnė priklausė Šiuolaikinių moterų asociacijai, kovojančiai už tai, kad visos baltosios rusės, kurios, šios organizacijos narių įsitikinimu, aptemdo musulmonų vyriškiams protą ir ištuština jų kišenes, būtų deportuotos iš šalies. Štai kokie buvo esminiai šios asociacijos veiklos tikslai:

1) atsižvelgiant į tai, kad baltosios rusės dažnai būna minkštais it šilkas, šviesiais plaukais, grakštaus kūno sudėjimo, begėdiško žvilgsnio ir nestokoja aristokratiškų pretenzijų, nustatyti ir fiksuoti visus ligi vieno incidentus, susijusius su amoraliu jų elgesiu;
2) šiam reikalui visais įmanomais būdais siekti kuo didesnės aukščiausio ešelono valstybės tarnautojų paramos;
3) užtikrinti, kad visos landynės ir naktiniai barai, galintys užtraukti Stambului Sodomos ir Gomoros vertą pražūtį, būtų uždaryti;
4) išvaikyti visas iš Kijevo ir Odesos ištvirkauti į Galatos butus atvykusias prostitutes;
5) nuolat ir be atvangos šviesti nekaltą, nepritysusią musulmonų jaunuomenę apie jos tykančius pavojus;
6) kol valdžia nesiėmė tam būtinų priemonių, atgrasymo politikos imtis patiems, t. y. koneveikti kiekvieną sutiktą baltąją rusę.

Mėgindama įveikti užplūdusį sumišimą Agripina Fiodorovna Antipova kilstelėjo ranką prie kaklo ir suspaudė sidabrinį pakabutį su šventojo Serafimo atvaizdu. Jėgos, kurių tokiu būdu įgijo, leido nusišypsoti moteriai, kurią palaikė tiesiog dar viena štai jau šitiek laiko ją kankinančio „dieviškojo išmėginimo" apraiška. „Tai, ką man ką tik padarei, buvo nedora, bet aš galiu būti pakanti ir tau netgi atleisti. Nes tik taip elgtis teisinga."

Tą vakarą ji prabėgom užsiminė apie šį įvykį savo vyrui. Nors šiaip jau tas niekada jos nieko neklausinėdavo. Pavelas Pavlovičius ne tik nenorėjo nieko žinoti apie išorinį pasaulį, bet dar jai ir pavydėjo gebėjimo išgyventi šioje beprotiškoje aplinkoje, kuri taip smarkiai jį sukrėtė ir nusviedė į pašalį. Iš lindynės, į kurią atsikraustę iš Prancūzijos Raudonojo Kryžiaus bendrabučio laikė namais, išeidavo retai ir dienas leisdavo prie lango rašinėdamas niekada neišsiųsimus laiškus broliui į Prancūziją, narpliodamas padrikas mintis, stebėdamas pro šalį praeinančius musulmonus ir nuolat dairydamasis į gatvę, tarsi ko nors lauktų. Lyg norėdamas padaryti galą šiam monotoniškam laukimui, po septynių mėnesių jiems gimė vaikas.

Ir vis dėlto Agripina Fiodorovna Antipova dėl savo dukros nesidžiaugė taip beprotiškai, kaip jos vyras. Galbūt šis ankstyvas ir itin skausmingas gimdymas ir atnešė dar vieną gyvybę į šį pasaulį, bet čion ateidama šioji gyvybė ją apvogė. Laukdamasi moteris jautėsi kur kas svarbesnė ir viskas buvo visiškai kitaip negu dabar. Juk ji visą laiką manė, kad yra Dievo išrinktoji, todėl kiekvieną bėdą, kuri tik ją ištikdavo, laikė tiesiog dar viena svarbia jai tekusio sunkaus išmėginimo dalimi. Nė akimirkos nepaliaudama kliautis nei Dievu, nei savimi, visa širdimi tikėjo esanti kažin kokios pamokomos istorijos apie gyvenimo sunkumus veikėja, – pamokomos istorijos, kurios ją supantys žmonės niekada neperpras. Kad iš šio tuštybe atsiduodančio pasaulio nagų išsigelbėtų pati ir dar išgelbėtų savo vyrą, Agripina Fiodorovna Antipova vienui viena turėjo nuolat kovoti už du, vis laukdama tos dienos, kada lyg į purvą nu-

kritęs perlas bus pakelta, apvalyta ir vėl ims spindėti visu gražumu. Tačiau dabar ji ėmė graužtis, kad klydo, kad Dievas visą šį laiką rūpinosi ne tiek ja, kiek jos įsčiose nešiotu kūdikiu, todėl vos tik šiam gimus ją iš sykio apleido. Kad ir kaip sunkiai stengėsi, niekaip nepajėgė nusikratyti jausmo, kad yra pažeminta ir apleista. Moters veide neliko nė šešėlio to išdidaus ankstesnio švytėjimo, visas jos kūnas susitraukė ir nuvyto tarsi kas iš jo būtų išsėmęs visą vandenį kibirais. Ir tiktai krūtys, jos vienintelės vis dar buvo didelės ir pilnos. Retkarčiais iš jų, it kraujas iš prakirstos lūpos, plūsteldavo pienas. Po pietų Agripina lėkdavo namo žindyti kūdikio, o čia vis iš naujo išvysdavo tą pačią negailestingai širdį draskančią sceną. Vyras ir dukrelė įsitaisę prie lango ant sofos arba žaisdavo, arba vienas kitą apsikabinę snūduriuodavo apimti begalinės palaimos ir neišmatuojamo tyrumo, maudomi auksinių šviesos purslų, žėrinčių taip, kad galėjai pamanyti, jog šie krinta net ne nuo saulės, bet iš devinto dangaus. Vos pagalvojus apie tai, kaip būtybė, kurią dar visai neseniai nešiojo savyje ir manėsi esanti jos dalis, dabar ją štai taip lyg niekur nieko paliko nuošalyje, jaunąją mamą kaskart prislėgdavo skaudus liūdesys.

Šis miestas, svarstė ji, tai tik ištisa drumstų vandenų upė. Mintys apie vandenį moters niekaip neapleido tiesiog todėl, kad jai, pačios įsivaizdavimu, buvo patikėta parplukdyti savo dukrelę iš vieno upės kranto, kuriame ji ligi tol glaudėsi, į kitą, kuriame laukia jos sutuoktinis. Kaip tik šitai nėštumas jai ir reiškė: nukakti į svetimą šalį tave prarijusio laivo kūne, pasiimti į angelišką palaimą įsuptą kūdikį, o tada pargabenti jį sveiką ir saugų namo. Tačiau vos pagimdžiusi ir pristačiusi savąją atžalą į tą kitą krantą, ji staiga pasijuto esanti visiškai nebereikalinga, tarsi po viso šio darbo būtų įstumta atgal į vandenį ir atiduota tėkmės malonei. Priešintis buvo beprasmiška. Pasiglemžusi srovė ją nešė vis toliau nuo kranto ir gramzdino vis gilyn. Atrodė, net jos dukrelei tai akivaizdu. Vos paimta iš tėvo glėbio, ši tuoj įtūždavo ir paraudonydavo, o žįsdama krūtį suraukdavo veiduką, tarsi rodytų, kad daro tai vien iš būtinybės. Pasisotinusi išsyk

išspjaudavo spenelį ir tučtuojau paleisdavo dūdas. Tuomet dukrelę į glėbį paimdavo generolas ir imdavo švelniai raminti, o Agripina Fiodorovna Antipova išlėkdavo iš namų lauk, kad tik nematytų šio vaizdo, kuris su kiekviena diena ją vis labiau žeidė.

Grįžusi į darbą turėdavo kęsti ne tik slegiančią tuštumą, bet dar ir šį žiaurios neteisybės jausmą. Kasdien vis smarkiau neapkentė savo kūno. Nes šis gyveno tik dėl vienos priežasties: kiekvienas suvalgytas kąsnis, kiekvienas nurytas lašas, kiekvienas jį palytėjęs saulės spindulys ir įkvėpta oro dalelė – visa tai galiausiai virsdavo pienu kūdikiui. Kuo energingesnė darėsi dukrelė, tuo daugiau jėgų Agripina Fiodorovna Antipova netekdavo, kiekvieną akimirką jusdama vis mažiau gyvenimo skonio ir džiaugsmo.

Kad ir kaip neįtikimai tai skambėtų žmonėms, manantiems, kad iš prigimties visos moterys geidžia vaikų ir kad motinystė yra šventa ir tyra lyg dangiškų upių vanduo, Agripina Fiodorovna Antipova nė kiek nemylėjo „to padarėlio“, kurį pagimdė. Susidūrusi akis į akį su vaiku, kurį tiek ilgai nešiojo ir kurį laikė savo dalimi dar net nežinodama nei kaip jis atrodo, nei ką jis jai lems, gerokai jo išsigando, išsigando šios mažutės dydžiu, bet milžiniškos savo poreikiais būtybės. Jai kėlė baimę, kad atsukti laiką atgal ir vėl tapti ankstesne jauna moterimi yra neįmanoma, kad neturi jokio kito pasirinkimo, kaip tik besąlygiškai mylėti. Buvo visiškai tikra, jog šis vaikas jai nereikalingas. Vis dėlto, kad ir kaip neįtikimai tai atrodytų žmonėms, manantiems, kad iš prigimties visos moterys geidžia vaikų ir kad motinystė yra šventa ir tyra lyg dangiškų upių vanduo, Agripina Fiodorovna Antipova buvo ne išimtis. Juk oficialią savo istoriją štampuoja ne tik valstybės, tai daro ir motinos. Motinos dažnai sukuria motinystės istoriografiją, kuri būna rašoma retrospektyviai ir dailiai, vaizduojant įvykius nuo pat pirmos dienos, išrovus visas piktžoles ir nugludinus visus kampus. O juk meilė ne visada ateina be pastangų, kartais ji sužydi pavėluotai, užauga pamažu, lašas po lašo, globojant ir puoselėjant kantriajam laikui. Aplinkinių rūpestis, skaudžiai malonios, greitai pralekian-

čios prieraišumo akimirkos ir nesuskaičiuojama galybė švelnumo pliūpsnių, visa tai ką tik iškeptos naujos mamos galvoje gali susijungti į visumą ir tarytum nuo vėduoklės atsklindantis šiurkštus, tačiau gaivus vėjelis nupūsti bet kokias nederamas mintis ir nemalonius jausmus. Kol šia vėduokle mosuojama, jaunoji motina gali pajėgti vis labiau pamilti savo kūdikį, ir motinystės aureolė apsups juos abu. Tiesą sakant, po kurio laiko motina gali pamilti vaiką taip stipriai, kad net pati įtikės, jog jį lygiai taip pat karštai mylėjo jau nuo pat pirmos dienos. O jei taip nebuvo – jai tai atrodys neapsakomai baisu ir ji niekam neprisipažins. Nei savo vyrui (juk nepareikš jam, pavyzdžiui: „Žinai, pagimdžiusi tau vaiką iš pradžių jaučiausi visiškai apgailėtinai, bet paskui kažkaip atsigavau"), nei vaikui („Iš pradžių tavęs nė kiek nemylėjau, šilti jausmai po truputį atsirado vėliau"), nei sau („Ir kaip galėjau nemylėti savo pačios kūdikio?"). Todėl oficiali motinystės istorija visada kruopščiai užglaisto atskirus atminties užkaborius. Tačiau Agripinos Fiodorovnos Antipovos bėda buvo ta, kad prieš sulaukdama progos dukrelę pamilti, t. y. metai iš metų po truputį vis labiau brandinti meilę, kol šioji galiausiai pasiektų tokias gelmes, kad nebekiltų jokių sunkumų įtikinti save dukrelę visada taip mylėjus, moteris jos neteko.

Tą popietę, kaip įprasta grįžusi namo žindyti, rado sutuoktinį su dukrele prie lango ant sofos snūduriuojančius vienas kito glėbyje tvieskiant auksiniams šviesos purslams, kurie žėrėjo taip, kad galėjai pamanyti, jog krinta net ne nuo saulės, bet iš devinto dangaus. Viskas skendėjo gelsvuose atspalviuose. Pro užuolaidas prasimušantys spinduliai buvo gintariniai, generolo veidas – alebastrinis, sofą dengiantis audeklas – abrikosinis, kūdikio vystyklai – ryškios krokų spalvos, o virš jo pakibęs kažin koks mažytis rutuliukas – auksiškas su violetinėmis priemaišomis. Mirksėdama saulės apakintomis akimis Agripina Fiodorovna Antipova neramiai pripuolė prie šio keisto rutuliuko. Ten ir sustingo, nors nesąmoningai jau iš pat pradžių puikiai suvokė, kas tai.

Dėl spalvų ji neklydo. Jos akyse spalvomis pasidengdavo ne tik miestai ir vietovės, bet ir atskiros akimirkos ar situacijos, taip pat ir mirtis. Kiekvieno žmogaus mirtis, kiekvienas galas turėjo savo specifinį atspalvį. Ką gi, dabar aišku, kad naujagimio mirtis – auksiška su violetinėmis priemaišomis.

Netrukus pabudo Pavelas Pavlovičius Antipovas. Atsargiai, stengdamasis nepažadinti glėbyje laikomo kūdikio, atsistojo ir pasirąžė, vangiai nusižiovavo ir pažvelgė į lauką, nė neįtardamas, kad šalia stovi žmona. Apačioje apdriskęs gatvės prekeivis ant vos bepastovinčio arklio nugaros atboginęs nedidukę virtuvinę spintelę, prikrautą kepenėlių, aršiai derėjosi su dviem viena už kitą priekabesnėmis musulmonėmis. Kepenėlių pardavėjas ne tik kivirčijosi su šiomis moterimis, bet ir gainiojo įkyriai aplink spintelę ratais zujančias muses, o jo arklys, kuris, atrodė, bet kurią akimirką gali griūti negyvas, palaikė šeimininkui draugiją mosuodamas uodega. Visur tvyrojo nuovargis, kurį buvo pasėjęs vėjas, nuo pat ankstyvo rytmečio be perstojo pūtęs šiltą orą ir pro bet ką ir bet kur prasiskverbdavęs taip giliai, kad net kepenėlių prekeivio ginčas su pirkėjomis nepajėgė įveikti gatvėse įsiviešpatavusios letargines tylos. Pavelas Pavlovičius Antipovas abejingai uždarė langą, atsilošė ir pažvelgė į kūdikį. Pažvelgė ir iš pradžių ničnieko nesuprato. Dukrelės burna buvo šiek tiek pravira, akys atmerktos, o antakiai suraukti, tarytum ši tebesapnuotų, tarytum liūdėtų. Visą veidą vagojo plauko storumo violetinės kraujagyslės. Mergaitė priminė porcelianinę vazą, kuri tėškusis ant grindų kažin kokiu būdu nesudužo, tačiau skersai išilgai pasidengė daugybe įtrūkių. Pavelas Pavlovičius Antipovas suėmė apvalią, šaltą, violetiškai gelsvą vaiko galvytę tarsi krištolo rutulį, kuriame tikėtųsi įžvelgti savo ateitį. Ir kaip bet kuris kitas labai seniai neraudojęs, todėl visiškai pamiršęs, kaip tai daroma, žmogus, pirmiausia užbaubė ir tiktai tada šiaip ne taip įstengė pravirkti.

Kepenėlių pardavėjas, kraudamas atgal į spintelę prekes, kurių nepavyko parduoti įnoringoms senėms, akimoju pajuto, kad

nuaidėjęs riksmas nieko gera nežada, ir nusprendė kuo greičiau iš čia nešdintis, todėl trūktelėjęs už apynasrio paragino savo apsnūdusį arklį žengti pirmyn, o jiems iš paskos nusekė pulkai musių ir būriai kačių.

* * *

Po laidotuvių Pavelas Pavlovičius Antipovas parašė laišką jauniausiam savo broliui, kurio jau ilgą laiką nebuvo matęs, nes tas dar gerokai prieš revoliuciją įsikūrė Europoje. Šį brolį jis slapčia niekino už tai, kad šeimos tradiciją rinktis kariškio profesiją iškeitė į prekybą, tokiu būdu apsispręsdamas tarnauti veikiau pinigams, o ne carui, ir jo pagalbos siūlymus nuolat atmesdavo, mat išdidumas neleido prisiglausti pas jį. Savo laiške, kurį, priešingai nei anksčiau, šįkart vis dėlto išsiuntė, Pavelas Pavlovičius pasiteiravo brolio, ar drauge su žmona negalėtų atvykti pas jį į Prancūziją.

Per visus tuos ilgus metus, kuriuos praleido Prancūzijoje, nei generolas, nei jo žmona nė karto neprasižiojo apie tą nelaimingą rytą Stambule. Jie vis labiau tolo tiek vienas nuo kito, tiek nuo visų kadaise juos jungusių dvasinių saitų. Taip, į šią naują šalį sutuoktiniai atvyko greitai ir lengvai, tačiau reikia pasakyti, jog jie bet kuriuo atveju buvo pasirengę rizikuoti viskuo, kad tik pabėgtų iš nelemto Stambulo. Po dukrelės mirties Pavelas Pavlovičius Antipovas iš sykio aiškiai suvokė vieną dalyką – jiedu kuo greičiau privalo išvykti iš šio gedulu persunkto miesto. Akivaizdu, kad arba Stambulas jiems nėra tinkamas, arba jie nėra tinkami Stambului. Vartai į laimę šiame mieste jiems užsivėrė, o gal niekada net ir nebuvo atsivėrę. Panaši lemtis laukė ir kitų Stambule giminaičių neturinčių, tačiau tam tikru savo gyvenimo tarpsniu čia atkakusių pabėgėlių: iš pradžių suteikdavęs prieglobstį nuo visko, ilgainiui šis miestas pats tapdavo priežastimi bėgti kur nors kitur.

* * *

1922-ųjų pavasarį pagaliau pasiekus Paryžių Agripinos Fiodorovnos Antipovos niekaip neapleido vienas rūpestis. Ji žvelgė į karo nuniokotą miestą abejingomis akimis, suvokdama, kad šio spalva nė nemėgina iškilti į jos sąmonę. Paskutinę dieną Stambule moterį buvo užklupusi keista akių liga, dėl kurios ji prarado bet kokį ryšį su spalvų pasauliu. Nuo šiol viskas, ką ji matė – ar tai būtų gatvės ir pastatai, ar žmonės ir atspindžiai veidrodžiuose, – absoliučiai viskas buvo tiktai juodos ir baltos spalvų. Galėjai pamanyti, kad gyvenimas ją aplenkė, o aplenkęs užtraukė visas užuolaidas, užvėrė visus langus ir langines. Bet jai tai ir nerūpėjo. Ne tik nerūpėjo – šitoks pasaulio elgesys jai atrodė juokingai vaikiškas. Ji nebenorėjo kautis su pasauliu, prisiimti visų tų nesibaigiančių išmėginimų. Vienintelis dalykas, kurio moteris iš tiesų troško, – pamatyti Dievą, pamatyti, kokios Jis yra spalvos, jei tik apskritai turi spalvą. Kol nepamatė, o kartu ir neišsiaiškino, kodėl Jis pasiėmė jos dukrelę, jai visiškai neberūpėjo, regės ji šio apgaulingo pasaulio spalvas ar ne. Nuolatinės vyro užuominos, kad norint pradėti gyvenimą iš naujo vertėtų susilaukti kito vaiko, ir guodimasis, kad laikas užgydo visas žaizdas, jai kėlė pasibjaurėjimą. Agripina Fiodorovna Antipova įsisąmonino, kad kūdikiai, kurie miršta prieš savo pirmąjį gimtadienį, ir miestai, iš kurių išvykstama nuo įsikraustymo į juos nepraėjus nė metams, kažkuo yra grėsmingai panašūs. Joks vaikas, gimsiantis po savo brolio ar sesės mirties, niekada negalės visiškai atsiriboti nuo mirusiojo, lygiai kaip ir joks naujai pasiektas miestas niekada negalės visiškai svetingai priimti tų, kurie iš ankstesnės juos glaudusios vietos buvo priversti bėgti.

Pavelas Pavlovičius Antipovas nekreipė jokio ypatingo dėmesio į Paryžių nei tą dieną, kai į jį atvyko, nei kada nors vėliau. Jaunesnysis nedorėlis brolis pagalbos ranką tiesė su malonumu, to netgi neslėpė, o Pavelas Pavlovičius ją priėmė dygėdamasis, tačiau šio savo jausmo stengėsi neparodyti – bent jau kol negavo ir neišmoko iš jo visko, kas tik įmanoma. Pamažu jis prisijaukino

mintį, kad prekyba mažai kuo tesiskiria nuo karybos, o kai tuo įtikėjo, visa širdimi atsidavė šiam reikalui. Jo pasiryžimas buvo beprincipis, kaip ir visų tų, kurie tam tikrame savo gyvenimo tarpsnyje staiga iš visų jėgų puola naudotis jiems prieš nosį pasitaikiusiomis galimybėmis. Pavelas Pavlovičius Antipovas elgėsi beatodairiškai ir nekantriai, tarsi trokšdamas atsigriebti už visą prarastą laiką.

Bet iš tiesų sėkmė ėmė jį lydėti tik gerokai vėliau, prasidėjus dar vienam pasauliniam karui. Šiuo laikotarpiu prekiaudamas juodojoje rinkoje jis pagaliau susikrovė didelius turtus ir įgijo svorio visuomenėje. Pavelas Pavlovičius prasiskynė kelią šokuodamas per karo griuvėsius lyg guminis kamuoliukas, kartais imdamasis tvarkyti reikalus netgi su vokiečiais. Tai jam jau visiškai nebeturėjo reikšmės. Šis naujai įsiplieskęs karas buvo ne jo. Jis jau nebetikėjo nei valstybės, nei idealo pergale, nes vieninteliai laimėtojai, kaip jam dabar atrodė, visada būna tik atskiri asmenys. O ir pergalės veidas, kad ir kaip karštai trokštum į jį pažvelgti, visada būna atgręžtas į praeitį. Triumfuoti gyvenime reiškia ne žingsnis po žingsnio pasiekti trokštą kažin kokią nerealią ateitį, bet veikiau atkurti visu gražumu kadaise taip ir neišsipildžiusią praeitį.

Būtent tą jis ir padarė. Susirado naują moterį vietoj tos, kuri jau nebevykdė žmonos priedermių, susilaukė naujo kūdikio vietoj to, kurį kadaise prarado, ir susikūrė naują visuomeninę padėtį vietoj tos, kurią likimas kadaise iš jo buvo pasiglemžęs. Visa tai sykiu buvo ir nauja, ir ne. Kai pirmą kartą į glėbį paėmė kūdikį, kurį jam pagimdė jauna, drauge su juo apsigyvenusi prancūzaitė, Pavelas Pavlovičius Antipovas buvo lygiai penkiasdešimt devynerių metų amžiaus. Kaip ir praėjusį kartą, tai buvo mergaitė pelenų spalvos akimis. Nuo Agripinos jis tai daugybę metų slėpė. Tačiau net jei ir nebūtų to daręs, vargu ar ji būtų tam prieštaravusi ar bent pavydėjusi. Pasak vyriausiojo ją prižiūrinčio gydytojo, viskam aplinkui ji buvo stačiai abejinga. Nerodydama nė menkiausių sveikimo požymių, visą savo laiką Agripina Fiodorovna leido

liedama nespalvotas akvareles, vaizduojančias šiaurinėje klinikų sklypo pusėje vynuogynus prižiūrinčius valstiečius. Pavelas Pavlovičius Antipovas perskaitydavo iš gydytojo gautus laiškus itin atidžiai, susirūpinęs ir sielvartaudamas, tačiau vos juos paslėpęs stalčiuje kaipmat viską pamiršdavo. Džiaugdamasis naujaisiais santykiais jis, regis, buvo pasiryžęs savo antrajai dukrelei atiduoti visą meilę, kurios nebegalėjo dovanoti pirmajai. Vis dėlto oficialiai išsiskirti su žmona nė neketino. Jau seniai liovėsi ją lankęs, tačiau vis tiek stengėsi, kad Agripina liktų bet kuriuo metu pasiekiama. Iš pradžių žmona jam buvo gležnutė mylimoji ir ištikimiausia gerbėja, paskui – jo silpnybių ir ydų auka, o galop – vienintelis veidrodis, atspindintis viską, ką jis prarado, kol atsidūrė ten, kur yra. Ji buvo tiesioginė jo asmeninės istorijos liudytoja. Ne bendražygė, ne draugė, veikiau – kelionės žurnalas... Ir visai kaip pats kelionės žurnalas negali žinoti, kas jame parašyta, taip ir Agripina neturėjo nė menkiausio supratimo, kokių tiksliai įvykių liudytoja ji buvo. Pavelas Pavlovičius Antipovas nusprendė turėti pasidėjęs šią vertingą atmintinę saugioje vietoje, kol galbūt ateis laikas ją išsitraukti.

Tačiau kai tas laikas pagaliau atėjo, Pavelas Pavlovičius Antipovas jau buvo tiek ilgai nugyvenęs ir taip pasenęs, kad savo amžių nešiojo lyg nušiurusį drabužį, kuris kiekvienais metais vis tiek vis dėvimas ir yra tiek patogus, kad jį ir toliau būtų galima dėvėti, jeigu tik nereikėtų dėl to kęsti priekabių kitų žmonių žvilgsnių. Vieną po kito jis įgyvendino visus savo siekius, pamažu susigrąžino viską, ką buvo praradęs, ir gyveno tiek ilgai, kiek tikėjosi. Gyvenimas gal jau ir artėjo į pabaigą, bet kol kas dar nesibaigė. Aplink Pavelą Pavlovičių neliko nė vienos būtybės, kuri būtų sulaukusi bent apytikriai tokio pat garbingo amžiaus. Visi gerokai jaunesni žmonės, kuriuos mylėjo ir gynė, su kuriais kovojo ir kurių nekentė, vienas po kito išsikraustė į aną pasaulį, ir kiekvieno jų mirtis Pavelo Pavlovičiaus krūtinėje paliko savą žymę, neretai naktimis nutvilkančią aštriu, veriančiu skausmu. Vyriškis niekaip negalėjo nusikratyti įtarimo,

jog mirusiųjų giminaičiai, ką ten giminaičiai – netgi jo paties moteris ir dukra, absoliučiai visi, jį kaltina ir jo nekenčia už tai, kad gyvena taip ilgai ir yra sulaukęs tokio nelemto amžiaus, kai jau ne tik gyvenimas, bet ir mirtis praranda bet kokį skonį. Būdamas devyniasdešimt ketverių jis visai neatrodė senas ar juoba iškaršęs, veikiau tik truputėlį pagyvenęs. Ir nieko čia nepadarysi. Vienintelis būdas ištaisyti šią klaidą būtų numirti, tik žmonės nemiršta kada panorėję, o ir tokio noro jis toli gražu neturėjo.

Kartais imdavo įsivaizduoti priekaištaujantį levantietį nukarusiu pagurkliu, tą patį, kuris kadaise buvo jo viršininkas, tiesa, tik tris dienas, bet to pakako, kad kastratiškas šio balsas iki pat šiol, net ir po tiekos metų, neišdiltų iš atminties: „Kiek jums metų, mesjė Antipovai? Ak, mažne šimtas! Per šį šimtmetį valstybės griuvo kaip kortų nameliai, žmonės nyko kaip musės, o Izrafilo trimito* garsai mūsų ausis buvo pasiekę net ne vieną, o mažiausiai tuziną kartų. O jūs? Netyčia pravėrėt vartus į nemirtingumą? O gal visgi sąmoningai sudarėt sandėrį su nelabuoju? Ar ilgai dar ketinate gyventi, mesjė Antipovai? Beje, ar ne likimo ironija, kad išvykote iš savo šalies gelbėdamasis iš mirties letenų, o dabar štai svetimoje šalyje laukiat nesulaukiat, kada toji mirtis apsireikš ir jus pasiims?“

* * *

Kaip tik tuo metu, kai kankindamasis dėl šios neatitaisomos kaltės Pavelas Pavlovičius Antipovas ėmė vis labiau atsiriboti nuo žmonių, iš vyriausiojo gydytojo atėjo laiškas, pranešantis, kad Agripinos sveikata ūmai pašlijo. Vieną rytą apstulbusių pacientų, seselių ir gydytojų akivaizdoje ji klykdama išlėkė į lauką ir pamėgino prašnekinti vynuogyną tvarkiusius valstiečius, tačiau suvokusi, kad šie nesupranta nė žodžio, patyrė nervinį išsekimą. Parvesta atgal ir truputį aprimusi dėl gautų raminamųjų, prabilo

* Pagal islamo eschatologiją, angelas Izrafilas pučia trimitą Paskutinio teismo dieną.

klinikų personalui nesuprantama kalba. Pastebėjusi kitų pacientų išgąstį, ir pati persigando ir vėl užsisklendė savyje. Vyriausiasis gydytojas pageidavo, kad mesjė Antipovas nedelsdamas atvyktų pamatyti savo žmonos, nes, kaip jam atrodo, užsienio kalba, kuria po šitiekos metų prabilo tyliausioji ir mažiausiai rūpesčių kėlusi jo pacientė, yra rusų.

Vos pamačiusi Pavelą Pavlovičių Agripina Fiodorovna Antipova patenkinta jį tučtuojau apkabino, tačiau džiaugėsi ne tiek dėl to, kad po daugelio metų pamatė savo vyrą, o veikiau dėl to, kad galų gale atsirado kažkas, kas ją supranta. O tada prabilo. Tačiau jos žodžiuose nebuvo nei prasmės, nei nuoseklumo. Pamarmaliavo kažką apie vynuogyne saulei leidžiantis valstiečių dainuojamas dainas. Tada ėmė skųstis dėl vyresnių ligoninės pacientų vaikiško pavyduliavimo ir Dievo beširdiškumo. Nė neketino užsičiaupti. Visą dieną monotonišku balsu, kuris nei kilo, nei žemėjo, tik ilgainiui kimo, nerodydama nė menkiausio laimės ar liūdesio požymio, vis šokinėjo nuo vienos temos prie kitos, nuolat vis užsimindama apie cinamono ir plaktos grietinėlės kvapais persisunkusią virtuvę. Priartėjus nakčiai ir ištvermingam vieninteliam jos klausytojui susiruošus išeiti, karčiai šyptelėjo ir paklausė, kada jis vėl ateis jos aplankyti, o tada nelaukdama atsakymo nugrimzdo į klampų vaistų sukeltą snaudulį.

Nekalbusis lankytojas grįžo jau rytojaus dieną, šįkart su rože rankoje ir dėžute po pažastimi. Į rožę Agripina neatkreipė jokio dėmesio, o štai išpakavusi įmantrią dėžutę ir aptikusi ant blizgančio apskrito padėklo žėrinčius ledinukus – nepaprastai nudžiugo. Ant šio dailaus padėklo, kurį Pavelas Pavlovičius Antipovas įsigijo iš vieno apsukraus sendaikčių prekeivio, puikavosi Višniakovo paveikslas. Jame pavaizduotas mylimąją iš jos tėvo namų grobiantis bojarinas, stovintis ant medinių kopėčių, likus vos porai pakopų iki žemės, viena ranka su, atrodytų, nežmoniška jėga laikantis prie šono mylimąją, o kita – įsikabinęs į skersinį ir žvelgiantis į pusiau žaliuojantį, pusiau tamsų mišką, kuriame jiedu netrukus pranyks.

Pavelas Pavlovičius Antipovas net paėjėjo šiek tiek į šalį, kad geriau matytų žmonos reakciją į šį padėklą. Vienas gydytojas, su kuriuo konsultavosi čia atėjęs, pastebėjo, kad atmintis kartais būna keršytinga, kad kūnui priartėjus prie mirties smegenys ima ir nukelia žmogų į praeitį. Daugelis ligonių, pasiekę tam tikrą, dažniausiai – paskutinį gyvenimo etapą, grįžta į vaikystę, ima šnekėti gimtąja kalba. Tokią transformaciją gali lemti vos vienas vienintelis daiktas ar sapnas. Žvelgdamas į žmoną Pavelas Pavlovičius Antipovas spėliojo, ar tik šis jo „kelionės žurnalas" nepradeda versti puslapių atgal, eilutė po eilutės ištrindamas viską, kas jame įrašyta.

Tačiau Agripiną Fiodorovną Antipovą, regis, kur kas labiau domino ledinukai, o ne padėklas su Višniakovo paveikslu. Nieko neįtardama apie savo vyro nuogąstavimus paėmė pirmą pasitaikiusį ledinuką, dėkingai nusišypsojusi kilstelėjo aukštyn ir paklausė, kokio jis skonio.

– Kadangi rausvas, tai greičiausiai braškių, – atsakė Pavelas Pavlovičius.

Rausvas! Kiek daug laiko prabėgo nuo tada, kai matė rausvą spalvą. Ji išvyniojo ledinuką iš popierėlio ir įsimetė į burną. Rausva spalva maloniai kvepėjo ir buvo sirupo skonio.

Ledinukui burnoje tirpstant pirmiausia bojarino glaudžiamos mylimosios iš nerimo surakintos lūpos, o tada ir visa aplink, kas tik buvo rožinės spalvos, po truputį ėmė atgyti. Agripina tuojau suskato vedžioti pirštu ties kitais ledinukais, vis paklausdama, kokio kiekvienas jų skonio. Geltonieji buvo citrininiai, raudonieji – cinamoniniai. Žalieji – mėtiniai, oranžiniai – mandarininiai. Rudieji – karameliniai, o rusvai gelsvieji – vaniliniai. Tada ji juos ėmė ragauti. Geltona spalva buvo rūgšti, raudona – aštri. Žalia – apsvilusi, oranžinė – aitri. Ruda – stingdanti, o rusvai gelsva – gaižoka. Ragaujant ledinukus spalvos, kadaise Agripiną Fiodorovną Antipovą apleidusios Stambule, pamažu grįžo. Jomis nušvito lova prie sienos, kėdė ir stalas priešais langą, vaistais nukrautas vyšnios medžio staliukas prie sienos, Mergelės Marijos ikona ir po

kaklu tabaluojantis didingas šventojo Serafimo veidas. Ji sumišusi pribėgo prie lango, tačiau nuo prieš akis atsivėrusio reginio kaipmat atsitraukė atatupsta. Visos spalvos buvo savo vietoje. Nuo kalvos horizonto link besistiebiantys vynuogynai atrodė apsvilę, tankias vynuogių kekes į didžiulius krepšius su daina kraunančių moterų suknios – kaip derva, krykštaujančias kregždes priglaudę medžiai – aitrūs, saulė danguje – gaiži. Visur šėlo spalvos, tačiau viduje jų kažin kodėl buvo mažiau negu lauke. Agripina šį tą sumąstė. Ji grįžo ir susirinko suvalgytų ledinukų popierėlius. Tada pažvelgė pro juos tarsi pro akinius į kliniką, kurioje praleido šitiek daug savo gyvenimo metų. Atidedant į šalį vieną popierėlį ir prie akies priglaudžiant kitą ūmai viskas, absoliučiai viskas įgavo spalvą – ir niūriai blausūs šalto akmens koridoriai, ir kambarių sienos, ir gydytojų drabužiai, ir blyškūs, atsargiai besišypsančių seselių veidai, ir kasdien po du kartus privalomos gerti tabletės, ir kas antrą dieną kambarinių keičiamos paklodės, ir toji beskonė priešais palikta sriuba, ir šalia stovintis vyriškis. Vienintelis dalykas, kuris nepakito, buvo rūpestis jo veide.

Agripina nė neketino liautis. Ne tik nesiliovė, bet dar ir ėmė dėlioti popierėlius vieną ant kito, šitaip išgaudama vis naujų atspalvių. Po kelių bandymų raudoną popierėlį uždėjus ant melsvo visas pasaulis jos akyse tapo purpurinis. Nejučia jai iš lūpų išsiveržė atodūsis: „Stambulas!“ Pagaliau ji pamatė. Pamatė spalvą, kuri niekaip nenorėjo atsiskleisti anuomet, kai devyniolikmetė stovėjo ant sutrešusio, dvokiančio laivo denio jusdama nedidelį maudulį įsčiose ir kiek stipresnį nugaroje. Visame spalvų ir atspalvių spektre Stambulas buvo purpurinis: akinamo pilkšvai melsvo purpuro, atsispindinčio nuo lietaus nutaškytų ir saulės nusvilintų švininių pastatų. Iš atminties jai iškilo tas nelemtas gelsvos ir purpurinės spalvų mišinys. Kone dusdama Agripina be paliovos vis bėrė vieną ir tą patį: „Stambulas!“ Atrodė, kad tai net ne šimtus kartų kartojamas pavadinimas, bet vienas be galo ilgas iš tų pačių skiemenų susidedantis žodis, kurio ji niekaip nepabaigia ištarti. Pavelui Pav-

lovičiui Antipovui to jau buvo per daug. Sugniaužęs žmonos rankas savosiose jis sumurmėjo:

– Agripina, prisiminei Stambulą?

Paskesnėmis dienomis Agripina vaizdavosi du dalykus: pirma, kad ji jauna, antra, kad ji Stambule. Retkarčiais jai išsprūsdavo tai vienas, tai kitas turkiškas žodis. Delnai nuolat prakaitavo, sąmonė tai nušvisdavo, tai vėl aptemdavo. Kaskart aptemus sąmonei Agripinai atrodydavo, kad yra Stambule, o nušvitus paaiškėdavo, kad sveiko proto ji turi vis mažiau. Jos būklė nė kiek negerėjo. Kiekvieną dieną ne tik kartojosi tai, kas buvo vakar, bet ir darėsi vis aiškiau, kad reikia ruoštis blogiausiam.

Ji neturėtų mirti taip, visiškai ne laiku, ir po savęs palikti stačiai nepakeliamą tuštumą. Vieną rytą po neramiai praleistos nakties Pavelas Pavlovičius Antipovas atvyko į kliniką.

– Agripina, – paklausė jis, – ar norėtum, kad mes ir vėl apsigyventume Stambule?

Pamatęs, kaip ji nuraudusi šypteli, lyg būtų išgirdusi kažką nepadoraus, nutarė, jog netiesiogiai tai reiškia „taip". Juto pareigą tam ryžtis, kad žmonos mirtis, tegu ir pernelyg ankstyva, būtų bent jau oresnė nei ligšiolinis jos gyvenimas. Galop, net jei ir pavėluotai, vis dėlto panūdo suteikti jai galimybę atsigriebti už anuomet patirtą skausmą ir po tiek metų sugrįžti į miestą, kuriame dar visai jaunutė ji buvo šitaip žeminta, gniuždyta, menkinta ir sužlugdyta. Troško, kad ši neužbaigta, it kirviu nukirsta istorija pagaliau deramai baigtųsi, todėl nutarė dovanoti jai malonumų, kurie anuomet buvo užginti, prabangą, kurios anuomet nepatyrė, ir laimę, kurios anuomet nepajuto. Pavelas Pavlovičius apsisprendė. Likusį gyvenimą Agripina turėjo praleisti ne šioje ligoninėje, o Stambule, tik šįkart ne kaip pabėgėlė, tremtinė, pašalietė, viešnia ar nuomininkė. Šiame mieste ji turėjo jaustis ne svetima, bet sava. O kad taip būtų, pirmiausia reikėjo nuosavų namų.

* * *

Tokiu būdu jie vėl čia atvyko. Atvyko, tačiau iš pirmo žvilgsnio nei miestas juos atpažino, nei jie atpažino miestą. Neturėdamas jokio noro gyventi viešbutyje bent viena diena ilgiau, negu būtina, Pavelas Pavlovičius Antipovas išsyk ėmė ieškoti tinkamo namo. Jis dar nežinojo, ar vietos įstatymai leidžia įgyti nekilnojamojo turto užsieniečiams. Tačiau žinant, kiek daug pasaulyje žmonių, dėl asmeninės naudos nevengiančių patampyti už ūsų sėkmę, jam nekilo nė menkiausios abejonės, kad vienaip ar kitaip reikalą vis tiek pavyks išspręsti. O po dešimties dienų atsirado proga, už kurią geresnės vargu ar begalima buvo tikėtis. Visiškai atsitiktinai per kviestinius pietus, surengtus viešbučio, kuriame buvo apsistoję, valdytojų, kažkoks šalia jų sėdėjęs palūkininkas užsiminė, kad dėl netikėto bankroto viename prašmatniame miesto rajone neseniai sustabdytos įpusėtos daugiabučio statybos. Pavelas Pavlovičius Antipovas nutarė nepraleisti šios jam pasitaikiusios progos.

Kitos dienos rytą vos atsibudęs aplankė statybvietę. Priešingai nei buvo minėjęs palūkininkas, statybos nebuvo įpusėtos. Tiesą sakant, žiojėjo tik iškasta duobė, ir viskas, bet taip net geriau, kur kas geriau. Tuomet ėmėsi ieškoti likimo brolių baltųjų rusų, kurie čia taip pat kaip ir jis atvyko po revoliucijos, bet vėliau pasiliko ir įgijo Turkijos pilietybę. Suprasdamas, kad Turkijos piliečio vardas popieriuose gerokai palengvintų teisines procedūras, tačiau nepasitikėdamas niekuo, išskyrus savo tėvynainius, apsvarstęs esamas galimybes, galop sukirto rankomis su nekalbių sutuoktinių pora, turėjusia šalies pilietybę ir prekiavusia dekoratyviniais lempų gaubtais apšiurusioje krautuvėlėje Asmalimesdžito kvartale. Patvarkė viską taip, kad formaliai daugiabučio savininke tapo bendrovė, kurios akcijų šioji jam gelbstinti pora neturėjo. Vengdamas bet kokių klaidų Pavelas Pavlovičius Antipovas viską kruopščiai apskaičiavo ir gausiai apmokėjo. Jo čekių knygelė pagreitino procesus, kurie šiaip būtų užtrukę gan ilgai ir sukėlę nemaža rūpesčių. Architektą pasirinko iš vietos armėnų, su kurio giminaičiais Prancūzijoje buvo turėjęs verslo reikalų. Be to, krūvą pinigų paliko

ir meilužei, kad melagystės, kurių jai prikūrė išvykdamas, atrodytų įtikinamiau. Iš esmės nebuvo kuo skųstis. Jautėsi patenkintas pirmą kartą per šitiek metų leisdamas pinigus taip laisvai ir be jokių išlygų. Nors nė kiek nesikratė išlaidų, asmeniškai rinko visas medžiagas. Net jei kartais ir pasitardavo su žmona dėl tokių skoningesnio žvilgsnio reikalaujančių dalykų kaip antai vartai, sodo tvora, geležinės balkonų grotelės, fasado puošyba, laiptų forma ar prie laiptinės klojamas marmuras, apskritai paėmus, viską darė taip, kaip norėjo pats.

Šiaip ar taip, Agripinai šie reikalai mažai terūpėjo. Nuo pat atvykimo į Stambulą laiką ji leido arba pro viešbučio kambario langą spoksodama į jūrą, arba klausydamasi, kaip dėl kokio nors menkniekio nuolat vis ginčijasi elzasietė jos kompanionė su alžyriete tarnaite, kurios nė akimirkai neatsitraukdavo. Agripinos Fiodorovnos Antipovos veido išraiška žvelgiant į Bosforo vandenis visiškai nesiskyrė nuo tos, kurią ji būdavo nutaisiusi Prancūzijoje pro klinikų langą spitrindamasi į vynuogynus. Grįžimas į šalį, kurioje jie anuomet palaidojo savo kūdikį, regis, jos nėmaž nesujaudino, negana to, kartais ji net ir nebesusigaudydavo, kuriame mieste apskritai yra. Ir vis dėlto ji neatrodė nelaiminga. Pleveno sau mintimis virš Stambulo tartum baikštus rūškanas debesis, bet kuriuo metu galintis paplūsti ašaromis, tačiau vis tiek nepasiekiamas, ir tiek.

Pavelo Pavlovičiaus Antipovo supratimu, toks žmonos atsiribojimas nuo pasaulio buvo ne ligos, bet veikiau nekaltumo požymis. Prie fronto linijos jis daugybę kartų regėjo, kaip skirtingų tautybių kariai tiki vienu ir tuo pačiu prietaru – jei tarp jų yra bent vienas tyras žmogus, pražūties išvengs jie visi. Panašios vilties dabar jam teikė žmona.

Fasadą nudažius pelenų spalva, langų rėmus ir geležines balkonų groteles – dviem skirtingais pilkos spalvos atspalviais ir išdrožus ornamentus ant dvivėrių lauko durų, daugiabutis suspindo visu savo akinamu grožiu. Nuostabiausia namo, kuris dėl Pavelo

Pavlovičiaus Antipovo užsispyrimo statytas tuo metu jau nebemadingu *art nouveau* stiliumi, ypatybė buvo ta, kad kiekvienas jo aukštas atrodė vis kitaip. Lyg norint kompensuoti tai, kad juose nėra balkonų, butai prie įėjimo turėjo gerokai didesnius langus negu visi kiti. Skirtinguose aukštuose įrengti balkonai irgi skyrėsi. Antrame aukšte jie buvo pusapskritimio formos, išsišovę į priekį, o trečiame – taip giliai įgaubti į namo vidų, kad šio aukšto butuose galėjai leisti laiką nė kiek nesibaimindamas, jog būsi pastebėtas iš lauko. Ketvirto aukšto balkonų aikštelės supo ne geležinės baliustrados, o akmeninės tvorelės, papuoštos gėlių ornamentais ir didžiuliais marmuriniais vazonais abiejuose galuose. Skirtumai buvo tokie ryškūs, kad piršosi paradoksali mintis, jog daugiabučio šeimos, nors ir dalijasi ta pačia erdve, iš tiesų kiekviena gyvena vis kitokioje aplinkoje.

Akį ypač traukė fasado bareljefas tarp pirmo ir antro aukšto langų. Jame apgaubtas apskritimo pūpsojo povas maža galva, dideliu kūnu. Penkios povo plunksnos – viena viršuje, dvi kairėje ir dvi dešinėje – rodė į penkias skirtingas puses. Plunksnų galuose buvo pavaizduoti gana dideli skrituliai, pagražinti menkučiais, blakstienas primenančiais brūkšneliais. Priešingai nei plunksnos, kurių viena krypo į dangų, o likusios keturios – į keturias skirtingas puses, povo galva buvo nulenkta žemyn. Prie pat paukščio kojų, ten, kur jis ir žvelgė, iš gatvės beveik neįžiūrimame dailiame apvalainame apvade buvo vyro ir žmonos vardų inicialai.

– Kaip jį pavadinsi? – su pasididžiavimu rodydamas daugiabutį paklausė žmonos.

Nuo kranto dvelktelėjęs jazminų kvapo vėjelis maloniai atpleveno tarp jų ir įvardijo dalykus, kurių Pavelas Pavlovičius Antipovas nepajėgė išreikšti: „Agripina, štai tau dukrelė su pelenų spalvos akimis. Ji visada tave labai mylės ir mainais nesitikės daugiau meilės, negu gali jai suteikti. Ji bus tik tavo, vien tiktai tavo, tačiau iš tavęs visai nereikalaus aukotis. Ji niekad nesiožiuos, neverks, nesirgs ir nemirs. Ir niekada neužaugs. Niekad tavęs neapleis, nebent

tu pati ją paliktum. Visi į ją kreipsis taip, kaip tu nuspręsi. Tad kokį vardą duosi savo dukrai?“

Agripina Fiodorovna Antipova susidomėjusi klausėsi nuo kranto dvelkiančio vėlelio šniokščiamų žodžių. Akimirką pamąstė, o tada žybtelėjusi akimis šūktelėjo: „Ledinukų!“

Pavelas Pavlovičius Antipovas suglumęs įsistebeilijo į žmoną. Padaręs išvadą, kad Agripina nesuprato, apie ką kalbama, pakartojo klausimą, tik šįkart pasiūlė dar ir galimų variantų. Ji galėtų pasirinkti vardą, kuris primintų tėvynę, arba kokį nors žodį, susijusį su trečiojo dešimtmečio pradžios Stambulu, tokiu būdu atiduodama duoklę tiems laikams. Arba – taip būtų net geriau – duoti vardą, kuris aiškiai parodytų, kaip smarkiai skiriasi dabartinė jų padėtis šiame mieste nuo anuometinės, kai juodu čia buvo atvykę pirmą kartą. Tarkim, tam ypač tiktų žodis „Triumfas“ arba „Išdidumas“, „Palaima“, „Zenitas“, „Atmintis“, „Išsilaisvinimas“, „Saga“. Kita vertus, visai tiktų ir „Neužmirštuolė“, „Susitaikymas“, „Ramuma“ ar „Santarvė“. Esama tūkstančių prasmingų žodžių, kurie kuo puikiausiai išreikštų jų sėkmę, o juk kaip tik to, tiesą sakant, ir reikėtų, turint omeny, kiek visa tai atsiėjo pastangų, kančių ir pinigų. Agripina Fiodorovna Antipova klausėsi sutuoktinio postringavimų supratingai šypsodama. Tačiau galiausiai jokio kito atsakymo vis tiek nepateikė.

* * *

Kai 1966 metų rugsėjo pirmąją Pavelas Pavlovičius Antipovas ir Agripina Fiodorovna Antipova įsikraustė į Ledinukų rūmų butą Nr. 10, dangus tvinkte tvinko nuo sunkių, švininių debesų. Visas pasaulis buvo įgavęs vieną ir tą patį negyvą atspalvį – galėjai pamanyti, jog Dievui baigėsi ledinukai su spalvotais popierėliais. Trumpai apsižvalgiusi po butą Agripina, lydima alžyrietės tarnaitės ir elzasietės kompanionės, patraukė į balkoną. Atidariusi dvivėres duris išėjo į lauką. Tiesiai priešais ją kerojo miestas. Stambulas

buvo pasikeitęs... Dar ir kaip pasikeitęs... Ji žvelgė į jį su neslepiama piktdžiuga, lyg į po daugybės metų sutiktą buvusią varžovę, kurios grožio kadaise slapčia pavydėjo ir kuri pagaliau suseno, nuskuro ir apėjo raukšlėmis. Pūstelėjus stipriam šiaurės rytų vėjui, staiga prisiminė, kad ir pati dabar atrodo nekaip – jos akys sudrėko, bet šypsena nuo veido nedingo. Tuo metu Pavelas Pavlovičius Antipovas iš tolo patenkintas stebėjo, kaip žmona šypsosi. Ji išties atrodė patenkinta! Ką gi, vadinasi, buvo verta, verta po šitiek laiko čia grįžti. Vyrai, o ypač tie, kurie kaip Pavelas Pavlovičius Antipovas būna įsitikinę, kad gyvenimo netikėtumai tiktai patvirtina jų tiesą, savo moterų pasitenkinimą dažniausiai pasipūtėliškai laiko savo asmeninės sėkmės įrodymu. Tą vakarą, kai nuo kranto dvelkusį jazminų kvapo brizą Stambule pakeitė stiprus šiaurės rytų vėjas, žvelgdamas į žmoną Pavelas Pavlovičius Antipovas taip pat pajuto pasididžiavimą savimi.

* * *

Laikas parodė, kad Pavelas Pavlovičius Antipovas neklydo. Jo žmona mirė anksčiau už jį. Iš sykio po to jos elzasietė kompanionė ir alžyrietė tarnaitė grįžo į Prancūziją. Tačiau Pavelas Pavlovičius Antipovas nutarė niekur nevykti. Netekęs Agripinos jis dar dvejus metus gyveno vienas Ledinukų rūmų bute Nr. 10. Mirė būdamas nei daugiau, nei mažiau, o lygiai šimto metų.

1972 metais Ledinukų rūmus paveldėjo Pavelo Pavlovičiaus Antipovo nesantuokinė dukra. Valeri Žermen, gyvenanti didžiuliame name Paryžiaus užmiestyje su vyru ir keturiais vaikais, kurių paskutinį pagimdė eidama keturiasdešimtuosius metus, savo tėvo, dėl kurio jai, tiesą sakant, buvo nei šilta, nei šalta, laidotuvėse nedalyvavo. Ji ne tik neaplankė jo, amžinajam poilsiui atgulusio šalia Agripinos, kapo, bet ir nė kiek nesusidomėjo šiuo netikėtai gautu palikimu. Nei tada, nei kada nors vėliau ji taip ir nepanoro atvykti ir apžiūrėti pastatą. Padedama godaus, bet puikiai savo

darbą išmanančio nekilnojamojo turto agento turko, išnuomojo visus butus ir šiuos reikalus tvarkydama per atstumą niekur neketino kištis, kol jos banko sąskaitą reguliariai papildydavo sutarta pinigų suma.

Vis dėlto nepraėjus nė trims savaitėms nuo tada, kai išnuomojo butą Nr. 10, ją pasiekė dailiai parašytas laiškas nepriekaištinga prancūzų kalba. Jį siuntė nuomininkė: jautė pareigą pranešti, kad asmeniniai Pavelo Pavlovičiaus Antipovo ir jo žmonos daiktai vis dar čia. Kadangi baldai didžiulių matmenų ir vertingi, jai atrodo, kad savininkei būtų prasminga pačiai atvykti ir juos apžiūrėti. Bet jeigu tai neįmanoma, ji galėtų rasti bendrovę, kuri nugabentų visa tai į Prancūziją, ir padėtų sutvarkyti visus formalumus.

Rašydama atsakymą Valeri Žermen padėkojo nuomininkei už jos rūpestį ir pažymėjo apgailestaujanti, kad per neapsižiūrėjimą užkrovė jai šias bėdas, tada visiškai aiškiai, be jokių išvedžiojimų pareiškė, jog minėti daiktai jai nereikalingi. Nuomininkė galinti viską, kas jai patinka, pasilikti sau, panaudoti taip, kaip jai atrodys geriausia, arba atiduoti kitiems žmonėms, o visa kita – tiesiog išmesti į šiukšlyną. Žodžiu, elgtis pagal savo nuožiūrą. Savaime suprantama, jei išgabenant baldus iš namo bus patirta išlaidų, ji pasirengusi išskaičiuoti jas iš nuomos kainos.

Netrukus atėjo kitas laiškas. Buto Nr. 10 gyventoja rašė, jog negali ryžtis šio turto išmesti ir yra įsitikinusi, kad savininkė su ja visiškai sutiktų, jei tik kada nors savo akimis pamatytų baldus. Atkreipusi dėmesį, kad iki tol juos pasaugos, laiško pabaigoje pridėjo šimto aštuoniasdešimties daiktų sąrašą su išsamiu visų iki vieno jų aprašymu. Į voką buvo įdėta ir nespalvota Ledinukų rūmų nuotrauka. Veikiausiai juos nufotografavo Pavelas Pavlovičius Antipovas tuo metu, kai statybos jau buvo baigtos, bet gyventi dar niekas neįsikraustęs.

Nuotraukoje daugiabutis atrodė bespalvis ir negyvas. Čia nebuvo nė vieno žmogaus: nei lange ar balkone, nei ant šaligatvio ar gatvėje. Namas priminė karo vaiką, kurio visi giminaičiai žuvę ir

nėra kam jo vienišo prižiūrėti. Visai neturėjo sąsajų su jokia konkrečia vietove. Nežinodamas vargu ar būtum pasakęs, kuriame pasaulio mieste jisai stovi ir ar toks miestas iš viso kur nors yra. Toks namas galėjo stovėti bet kur bet kuriuo metu, tik, žinoma, ne šiais laikais...

Valeri Žermen nuotrauka patiko. Ilgai laikė ją prilipinusi ant šaldytuvo greta prekių sąrašų, apmokėtinų sąskaitų, kalorijų skaičiavimo lentelių, patiekalų receptų, atostogų nuotraukų ir savo atžalų piešinių. Tačiau kai vaikai užaugo ir nugyventų metų našta padidėjo, ši Ledinukų rūmų nuotrauka kažkaip kažkur vis dėlto nusimetė.

MŪSŲ DIENOMIS...

BUTAS NR. 3

Kirpėjai Kemalis ir Kelalis

– Dieve, kuo nusikaltom, kad nusipelnėm šitokio dvoko? Tikrąja šio žodžio prasme gyvenam šiukšlyne. Greit pradėsim kapstytis po jį kaip kokios vištos.

Tai ištarė ne kas kitas, o Kemalis. Paprastai šiame grožio salone Kemaliui vos ką pasakius tuojau pasigirsdavo moterų juokas – dalis jų kvatodavo nuoširdžiai, kitos – veikiau iš mandagumo. Tačiau šįkart taip neatsitiko. Priešingai, sulig paskutiniu jo žodžiu patalpoje įsiviešpatavo slegianti tyla.

Tokia tyla čia pasitaikydavo tik išskirtiniais atvejais. Juk tam reikėjo, kad tuo pat metu stebuklingai nusloptų dar ir gatvės triukšmas. O tai ir kurtinami automobilių, įvažiuojančių į Klikos gatvę, kad aplenktų prospekte susidariusias spūstis, tačiau tuojau pat užkemšančių eismą ir čia, signalai, ir nuolatiniai arbūzų pardavėjų šūkaliojimai – vienas jų stovėdavo atsiboginęs prekystalį gatvės kampe, o kitas, šio konkurentas, sukinėdavo ratus po rajoną nudrengtu pikapu (likęs stovėti toje pat vietoje jo garsiakalbius galėjai išgirsti kas dvidešimt minučių)... O kur dar klegesys, keliamas vaikėzų, susispietusių mažoje kaip kišenė tarp daugiabučių įspraustoje žaidimų aikštelėje su dvejom sūpynėm, viena supimosi lenta ir išklerusia geležine čiuožykla, kuri įkaitinta saulės gerokai pasvilindavo ja šliuožiančiųjų užpakalius... Žodžiu, kad įsivyrautų tyla, visiems jiems reikėjo kažin kokiu būdu sutartinai nuščiūti.

O kadangi triukšmas grožio salone buvo ne ką menkesnis negu gatvėje, tai norint bent trumpos tylos reikėjo, kad ir šičia vienu metu įvyktų virtinė itin neįprastų dalykų. Bent kelioms akimirkoms turėjo išsijungti kampe stovintis ir be perstojo tą patį muzikos kanalą rodantis televizorius – šitai nutikdavo tik retais atvejais: arba kai užstrigus generatoriui trumpam dingdavo elektra, arba kai kuri nors iš viešnių per neapsižiūrėjimą atsisėsdavo ant nuotolinio valdymo pultelio. Jau neminint nuolatinio elektrinių šukų zyzimo, monotoniško dūzgesio plaukų džiovintuvų virš klienčių galvų, atrodančių lyg didžiojo vizirio turbanas, netylančio samovaro kunkuliavimo virtuvėje, mechaniško lubų ventiliatoriaus ūžimo, aliuminio folijos, sukamos ant dažysimų plaukų kuokštų, traškesio, vandens teškėjimo plaunant plaukus, klienčių, pajutusių, kad joms ant galvos pasipylusi srovė yra arba per karšta, arba per šalta, purkštavimo, šaižaus manikiūro mašinėlės zvimbimo, iš plaukų šalinimo kabineto sklindančio vaško spragėjimo, nukirptiems plaukams sušluoti vis ištraukiamo šepečio šiugždesio, tai slūgstančių, tai įsitraukiant vis naujiems pašnekovams suintensyvėjančių pokalbių, kuriems, regis, niekada nebūdavo nei galo, nei krašto... Visa tai turėjo tuo pat metu bent kuriam laikui nutilti. Žinoma, dar reikėjo, kad ir Kemalis užsičiauptų.

Vis dėlto pasaulis yra kupinas stebuklų. Bent jau Ledinukų rūmai. Ūmai pro plačiai atvertus langus patalpą užgriuvo nesuvokiamos kilmės gumbuoti tylos debesys ir tarsi skepeta švelniai užklojo visus čia esančius triukšmo šaltinius. Įsivyravus šiai nepriekaištingai tylai antrasis salono kirpėjas Kelalis su palengvėjimu atsiduso. Jam niekada nepatiko ši dieną naktį nerimstanti maišatis ir grasus pliurpimas, bet nieko negalėjo padaryti. Šiaip ar taip, visą sekinantį triukšmą, kurį nuolatos būdavo priverstas kęsti, kėlė jo brolis dvynys, išsivystęs iš vieno ir to paties kiaušinėlio, kaip ir jis pats. Kemalis pliurpdavo be perstojo. Nei noro, nei temų pašnekesiams niekuomet nepristigdavo. Ištisą dieną ulbėdavo su klientėmis (negana to, turkiškai kalbėjo su ryškiu akcentu, kurio vis dar niekaip

nepajėgė nusikratyti), gręžiodavosi į televizorių tyčiodamasis iš visų iki vieno muzikinių klipų, be paliovos burnodavo pameistrius, kišdavosi į svetimus pokalbius... Ir visa tai darė ne pagal kokį nors ypatingą eiliškumą, bet vienu metu...

Tačiau Kelalis ant jo nepyko. Kaip ir daugelis žmonių, įsitikinusių, kad jų jaunesni broliai ar sesės augo kur kas sudėtingesnėmis sąlygomis negu jie, išsiugdė kantrybę ir švelniai mylėjo savo trimis su puse minutės jaunesnį brolį. Vaikystėje dvyniai buvo išskirti. Kelalis liko kaime su motina – troškiame, bet meiliame, ribojančiame, bet saugiame lopšyje, t. y. visada buvo ten, kur jam ir vieta, prie savo šaknų. O štai Kemalis drauge su tėvu išvyko į Australiją – laisvą, bet pavojingą, beribį, bet vienatve kiaurai persmelktą pasaulį, kur turėjo bendrauti svetima kalba ir nuolat gyventi pusiau klajūnišką, pusiau sėslų gyvenimą. Kemaliui netikėtai grįžus į Turkiją, brolių keliai po atskirai praleistos jaunystės ir vėl susikirto. Visų giminaičių nuomone, priežastis, dėl kurios jisai netikėtai parvyko, buvo ne kas kita, o tėvynės ilgesys, todėl jam atleido, kad prieš daugelį metų nepasirodė net motinos laidotuvėse. Juk, po teisybei, padėtis šalyje visada diktuoja ir jos piliečių lūkesčius. Mažiau išsivysčiusių šalių gyventojai be galo mėgsta savo tautiečius, kurie metų metus pragyvenę pasiturinčiuose kraštuose ir turėdami visas galimybes juose pasilikti, verčiau apsisprendžia grįžti į tėvynę ir gyventi drauge su jais. Tad vos parsiradęs į Stambulą Kemalis taip pat buvo pamalonintas šia specifine meile, paprastai rodoma į islamą atsivertusiems krikščionims, Turkijoje apsigyvenusiems užsieniečiams, kasmet atostogas čia praleidžiantiems turistams, o suvis labiausiai – už turkų ištekėjusioms vakarietėms, savo vaikus ketinančioms pavadinti turkiškais vardais.

Kad ir kaip būtų, tikrąja savo tėvyne Kemalis vis dėlto laikė Australiją ir per daug nesižavėjo nei Turkija, nei turkais ar juolab turkėmis. Savo siaurais pečiais, dideliais klubais, o ir apskritai visu nuo viršaus į apačią nuosekliai platėjančiu kūnu jos priminė jam mažutes, netvarkingas kriaušes. O kur dar jų požiūrio į šukuo-

seną senamadiškumas! Amžinai tos pačios spalvos, amžinai toks pat kirpimas. Kol kas Kemaliui dar nepasitaikė sutikti nė vienos turkės, kuri pageidautų būti trumpais kaip vyro plaukais. Be galo keista, kai moterys, negalinčios pakęsti nė menkiausio plaukelio ant savo kūno, nesiryžta apsikirpti trumpai. Ak, ne, Kemalis šioje šalyje anaiptol nesijautė laimingas. Vienintelė priežastis, kodėl tuojau pat nesusirinko daiktų ir neišvažiavo, buvo ta, kad puikiai žinojo, jog prie Turkijos yra tvirtai prisirišęs jo dvynys. Jis iš tiesų čia pasiliko tiktai dėl brolio, kurio vardas nuo jo skyrėsi vos viena abėcėlės raide ir kuris buvo vienintelė aiški šiaip jau neaiškios jo sielos silpnoji vieta. Jei tik būtų įmanoma jį atplėšti nuo šios žemės, Kemalis neabejotinai jį būtų išsivežęs į Australiją. Vis dėlto, kadangi giliai širdyje juto, kad Kelalis niekur nevažiuos, o jei net ir važiuotų, tai jokioje kitoje šalyje, išskyrus savo tėvynę, vis tiek nepajėgs išgyventi, Kemaliui neliko nieko kita, kaip tik susirinkti visus savo daiktus bei santaupas ir praėjus šitokiai daugybei metų atsikraustyti į Stambulą.

O štai Kelalį, nors to jis niekam šiukštu neprisipažintų, nuo pat tos akimirkos, kada vėl susiėjo su broliu, apėmė didžiulis sielvartas. Tarptautinio oro uosto laukiamojoje salėje jis iš pradžių su nuostaba, o paskui drovėdamasis žvelgė į garbanotą didžianosį pilvūzą, lekiantį prie jo išskėstomis rankomis ir iš susijaudinimo plūstančiomis ašaromis. Jo judesiai buvo pernelyg gyvybingi, o drabužiai – labai jau keisti: marškinėliai su kengūrų atvaizdais, žirnių žalumo šortai ir odiniai sandalai, prikišamai išryškinantys rausvas, gauruotas, šlykščias kojas. Kiekvieną savo tariamą žodį jis palydėdavo tuzinais gestų ir nuolatos kliuvinėjo tai už žmonių, tai už daiktų. Regis, tiek daug plepėti jam buvo visiškai įprasta. Žarstėsi pretenzingais pažadais niekada daugiau nebeišsiskirti, nesuturėdamas ašarų visa gerkle dalijosi visiškai neįtikėtinais planais ir, po paraliais, nė akimirkos neužsičiaupė. Iš visko sprendžiant, jeigu tik kalbėjo rimtai, atsivežtas lėšas ketino panaudoti kaip kapitalą jųdviejų bendram verslui. Tomis akimirkomis, kai liaudavosi meš-

kiškai glėbesčiuotis ir dalytis lipniais bučiniais, mosuodavo rankomis į kairę ir į dešinę lyg pusiausvyrą išlaikyti mėginantis nepritykęs lyno akrobatas ir per visą oro uostą šūkaliojo: „Štai kur šaunieji dvyniai! Nesvarbu, kuo užsiimsim. Svarbiausia, kad daugiau nebeišsiskirtume. Jei mums pasiseks, tai pasiseks abiem, o jei pražūsim, tai pražūsim irgi abu!“

Nuo kalbų apie pražūtį Kelalis jautėsi toks sutrikęs, kad jam atrodė, jog šis procesas jau prasidėjo, ir patyliukais troško kuo greičiau dingti ne tik iš čia, bet ir apskritai nuo žemės paviršiaus. Tačiau turėjo apstulbęs, kankinamas vis didesnio nerimo žvelgti į šią visiškai nepažįstamą, daugiau negu keistą savo kopiją.

Ir nors mestis stačia galva į rizikingą veiklą buvo tikrai ne Kelalio būdui, dvynio užsidegimas suminkštino širdį ir jis nebegalėjo smarkiai priešintis. Atėjus metui išsiaiškinti, kuo gi jie drauge galėtų užsiimti, paaiškėjo pritrenkiamas dalykas: per tą laiką, kol buvo išsiskyrę ir nieko apie vienas kitą nežinojo, abu, nors ir dėl skirtingų priežasčių ir skirtingomis aplinkybėmis, pasirinko tą pačią profesiją. Pasirodo, Kelalis buvo kirpėjas, o Kemalis taip pat daugybę metų išdirbo moterų ir vyrų kirpykloje. Šis sutapimas kaipmat padvigubino nežabotą Kemalio įkarštį. „Dvyniai kirpėjai!“ – sušuko didžiuodamasis, o tada, tarytum ketintų pasakyti kažką kitko, pakartojo netgi su dar didesniu pasitenkinimu: „Kirpėjai dvyniai!“ Žvelgdamas į pasitenkinimą jo veide galėjai pamanyti, kad išsipildė visi aliai vieno jo norai. Lėtesniajam broliui tebesvarstant visus galimus grožio salono atidarymo „pliusus“ ir „minusus“, Kemalis nieko nelaukdamas ėmėsi ieškoti patalpų. Faktas, kad nė kiek nepažįsta Stambulo, jo, regis, visai netrikdė, tad šiomis paieškomis užsiėmė pats ir iki savaitės pabaigos jau buvo išsinuomojęs butą ir sumokėjęs už jį metus į priekį. Tai buvo butas viename iš daugelio nelegaliai pastatytų namų ant šlaito palei Bosforą su nuostabiu vaizdu į upę. Vos čia atėjęs Kelalis bergždžiai stengėsi įtikinti savo dvynį, kad ši panorama, aiškiai turėjusi lemiamos įtakos broliui apsisprendžiant butą nuomotis, būsimiems jų klientams nieko nereikš.

Šiaip ar taip, jie vis tiek įsikraustė ir ištisus mėnesius išbuvo praktiškai be klientų. Paskui prapliupo smarkios liūtys ir pagrindinį jų kambarį keturis kartus nusiaubė patvinęs vanduo, o kartą – kažkokie padarai, sprendžiant iš paliktų pėdsakų, greičiausiai benamės katės. Baigiantis penktam mėnesiui dvyniai pagaliau apsisprendė, kad jau gana, ir vis dar turėdami kuklią sumą pinigų, likusių po skubotos Kemalio investicijos, ir šiek tiek vandeny permirkusių bei kačių plaukais nusėtų baldų, kuriuos pavyko išgelbėti, nusprendė pamėginti pradėti viską iš naujo – tik šįkart vietą salonui turėjo išrinkti Kelalis. Po ilgų paieškų, nuodugniai pasvėręs visas turimas galimybes, jis nusprendė kraustytis į pelenų spalvos butą gana senamename ir nudrengtame, tačiau kadaise akivaizdžiai didingame name, stovinčiame kur kas gyvybingesnio rajono judrioje gatvėje, išeinančioje į nuolat knibždėte knibždantį prospektą.

– Keista, ar ne? – leidosi svarstyti Kemalis pirmąją jų darbo dieną šiose patalpose. – Tik pagalvok: aš, nepataisomas plepys, išrinkau vietą visiškai apmirusiame rajone, o tu – iki kaulų smegenų užkietėjęs tylenis, įkurdinai mus čia, kur tiek daug triukšmo. Vadinasi, mes esam ne tik vienas kito, bet net ir savo pačių priešingybės!

Dvynių būdo skirtumų nebūtum galėjęs pastebėti ir žvelgdamas į penkiasdešimties centimetrų ilgio ir šešiasdešimties centimetrų aukščio jų nuotraukas, kurios buvo padarytos prieš trejus metus per XIX kasmetines Marmuro jūros regiono kirpėjų varžybas, o vėliau Kemalio įgeidžiu išdidintos, įrėmintos ir pakabintos tiesiai priešais įėjimą. Tądien, nepaisant fakto, kad Kemalis vilkėjo marškinėlius su morkinių papūgų atvaizdais, o Kelalis – žaliųjų alyvuogių spalvos marškinius, abu varžybas baigė darydami tokią pačią šukuoseną ir į finalą nepateko. Abu labai mėgo ties sprandu sugarbanoti vario raudonumo spalva nudažytų plaukų sruogą, tada supinti ją į storą kasą ir susukti į nukarusį kuodą. Jų panašumas šiose nuotraukose, kuriose tiek vienas, tiek kitas skirtingu laiku skirtingoms manekenėms darė tokį pat kuodą, tiesiog stulbino. Klientės

mėgdavo žiūrėti į šias dvi nuotraukas ir vis iš naujo bandyti vieną po kito įvardyti skirtumus. Šiaip ar taip, kartojimasis yra neatsiejama grožio salonų ypatybė – čia nepaliaujamai vis kartojasi absoliučiai viskas. Laikas, kuris lauke kaip pasiutęs vaiko savo uodegą, čia sulėtėja ir atsipalaiduoja: jis lyg prie bato pado prilipusi nešvari kramtomoji guma – tempiamas tik tįsta, tempiamas tik tįsta, tempiamas tik... Ryškiausia kartojimosi savybė – familiarumas. Kai viskas aplinkui kartojasi, apima saugumo ir pasitikėjimo jausmas, lyg būtumei atsidūręs puikiai žinomoje vietoje tarp senų bičiulių. Dėl nuolatinio šio pasikartojimų rato sukimosi moterų kirpėjai būna kiek vangoki – bet kurioje kitoje darbovietėje ši savybė būtų laikoma trūkumu. Viską, ką jų klientės čia daro, jos jau yra ne tik šimtus kartų dariusios anksčiau, bet dar ir begalybę kartų darys ateityje. Ir nors visi grožio salonų katalogai yra identiški, moterys vis tiek kiekvieną jų kaskart perverčia vis iš naujo. Iš rankų į rankas keliaujantys moteriški žurnalai niekada nebūna perskaitomi iki galo, o tik baisiausiai nučiupinėjami. Niekas nemano, kad vis iš naujo grįžti į tuos pačius skyrius yra blogai. Moterys, įsitaisiusios greta priešais veidrodžius, visada viena kitą įdėmiai nužiūrinėja. Ir taip elgiasi nepaisydamos to, kad per tas trumputes pertraukas, kai vogčia nenagrinėja šalia sėdinčios kolegės išvaizdos, ši vargu ar būtų galėjusi spėti bent kažkiek pasikeisti. Laikraščius jos skaito ne puslapis po puslapio, bet tik padrikai permesdamos akimis. Arbatos, kurios joms pasiūlo, kirpyklų lankytojos išgeria tiktai pusę, tada ši atvėsta. Puodelius papildžius, šių jos vis tiek neištuština iki galo, ir arbata vėl ataušta. Netylantys pašnekesiai nutrūksta tai šen, tai ten, temos nuolat keičiamos, tie patys dalykai apšnekami net po kelis kartus, televizoriaus ekrane vis iš naujo rodomi muzikos klipai išnarstomi iki menkiausių smulkmenų, tie patys atlikėjai ir tos pačios dainos vėl priekabiai įvertinami ir susilaukia tų pačių komentarų... Niekas nesibaigia. Gyvenimas – tai begalinių pasikartojimų virtinė, neturinti nei pradžios, nei pabaigos. Ir net jei pasauliui kada nors ateis galas ir išauš Paskutinio teismo diena,

visiškai aišku viena – Izrafilas tikrai neužtrimituos tuo metu, kai sėdėsite grožio salone. Stambule bet kurią akimirką, bet kurią sekundę gali kilti žemės drebėjimas, tačiau jis jokiu būdu nekils, kol darotės šukuoseną. Tikrai ne.

Ieškoti skirtumų tarp šių dviejų ant sienos kabančių nuotraukų klientėms būdavo be galo malonu ir niekada nenusibosdavo. Juk moteriškam žvilgsniui gerokai labiau būdinga įžvelgti skirtumus, o ne panašumus. Parodykite vyriškiui kelias sekundes prie baseino išsirikiavusių penkių dailių jaunų manekenių su melsvais maudymosi kostiumėliais ir plaukais, surištais į kasą, nuotrauką. Paklaustas, ką joje mato, jis veikiausiai atsakys, kad mato penkias jaunas ir itin dailias maudymosi kostiumėliais vilkinčias merginas. Tada parodykite tą pačią nuotrauką moteriai. Jos atsakymas veikiausiai bus toks: tai penkios prie baseino stovinčios merginos, vienų iš jų laikysena gera, kitų – ne, vienoms surišti plaukai tinka, kitoms – ne, vienoms maudymosi kostiumėliai parinkti vykusiai, kitoms – ne ir, negana to, kai kurios jų dailesnės už kitas.

Kad ir kaip ten būtų, kalbant apie Kelalio ir Kemalio nuotraukas, darytas per XIX kasmetines Marmuro jūros regiono kirpėjų varžybas, net ir moteriškai akiai buvo nelengva pastebėti skirtingus niuansus. Nekreipiant dėmesio į drabužius ir Kemalio sidabrinius aksesuarus, broliai atrodė tiesiog identiški, net ir jų veido išraiškos buvo visiškai vienodos. Ir taip pat į šoną palenkta galva darant modeliams šukuosenas, ir taip pat suraukti antakiai, pabrėžiant, kaip rimtai jie žiūri į tai, ką daro, ir taip pat sugniaužti pirštai... Vis dėlto buvo ir vienas neryškus skirtumas, kurį akylesnė akis netrukdavo pastebėti: Kemalis šiek tiek prikąsdavo apatinę lūpą – galbūt dėl to, kad žinojo, jog nėra toks geras kirpėjas kaip jo brolis, o galbūt dėl to, kad iš tiesų nesižavėjo tąja vario raudonumo spalvos plaukų sruoga, pinama į storą kasą ir sukama į nukarantį kuodą tiek, kiek pats manė. Arba, – ką gali žinoti, – galbūt tą akimirką į galvą jam nelindo nieko kita, kaip tik noras kuo greičiau pabaigti tai, kas pradėta, ir nieko nelaukiant eiti ko nors užkąsti. O

tai, kokiu būdu Kemaliui, mėgstančiam maistą ir nuo pat grįžimo į Turkiją nuolat kimšdavusiam įvairiausius pyragaičius, pavyksta išlikti lygiai tokio paties stoto kaip ir Kelaliui, kuriam maisto reikėjo ne daugiau negu paukštukui ir kuris iš esmės gyveno vien tiktai sriuba, buvo niekaip neįmenama paslaptis net ir nuolatinėms šio grožio salono klientėms.

Vis dėlto dvynių panašumas tuo ir baigdavosi, nes judesiai, kuriais kiekvienas atlikdavo daugybę su jų darbu susijusių užduočių, buvo visiškai skirtingi. Matyt, dėl to skyrėsi ir jų klientės. Žinoma, kai kada pasitaikydavo, kad tam tikra klientė užsinorėdavo apsikirpti pas kitą dvynį negu įprastai. Net ir tos, kurios mėgdavo pamalti liežuviu su Kemaliu, kartais įsigeisdavo, kad šukuoseną joms padarytų Kelalis. Apskritai, kai reikėdavo pasiruošti kokiai nors reikšmingai progai, pavyzdžiui, vestuvėms, sužieduotuvėms, jubiliejams ar kitoms svarbioms šventėms, visos klientės rinkdavosi Kelalį. Be šių ypatingų progų, jis būdavo trokštamas ir skubiais atvejais. Tarkim, kai kuri nors klientė pamėgindavo pati pasidaryti šukuoseną namie ir tai baigdavosi tik negrabiai ir ne vietoj nusikirpta viena ar kita sruoga, kai sumaniusi susitvarkyti plaukus kuo pigiau galiausiai ateidavo čia atrodydama lyg žaibo trenkta, su ševeliūra, primenančia varnų lizdą, nes ši būdavo įgavusi kukurūzų burbuolės spalvą dėl nevykusio šviesiklio arba išsausėjusi dėl pritaikytų nežinia kur nugirstų liaudiškų gražinimosi būdų... Kai ryte padaryta šukuosena vakare jau būdavo keikiama, kai plaukai netekdavo ankstesnio savo grožio dėl nevykusių pradedančiųjų kirpėjų eksperimentų... Žodžiu, visų šių nelaimingų atsitikimų padarinius naikinti tekdavo auksinėms, kone roboto režimu dirbančioms Kelalio rankoms. Tokiomis sudėtingomis aplinkybėmis jo ramus, visiškai kitoks negu brolio būdas pasirodydavo esąs itin pravartus ir leisdavo numaldyti net labiausiai susikrimtusias klientes. Jos visos vieningai sutarė, kad nėra tokios padėties, iš kurios šis dvynys nerastų išeities. Sprendžiant, kuriam iš jų turėtų atitekti viena ar kita klientė, tarp brolių niekada ne-

kildavo nesutarimų. Abu vadovavosi nerašytu sutarimu, kad nė vienas jų neturės jokių nuoskaudų, jeigu tik porininkas nenukryps nuo jam priskirto vaidmens. Kas moterį slegia, dažniausiai jie suprasdavo vos jai pasirodžius, tad atitinkamai ir elgdavosi. Jei klientė įeidavo pro duris taip spėriai, kad net sužvangėdavo ant šių pakabintas varpelis, o jos veide atsispindėdavo neviltis, ją priimti ir įvertinti būsimo darbo masto išeidavo Kelalis. Visais kitais, ne tokiais dramatiškais atvejais pareiga pasveikinti klientes atitekdavo Kemaliui. Jis tuoj pat nutraukdavo savo papratimu rutuliojamą pokalbį ir sveikindamasis puldavo linksėti atėjusiajai – stengdavosi elgtis kuo mandagiau, tačiau gal kaip tik dėl to visad atrodydavo kiek nerangiai, o jei tai būdavo nuolatinė klientė, niekad nepamiršdavo mestelėti truputį priekaištingos pastabos apie tai, kiek daug laiko praėjo nuo pastarojo jų pasimatymo. Būtų Kemalio valia, visos moterys grožio salonuose turėtų praleisti bent po valandą kasdien.

Vis dėlto viena klientė nuo pat pradžių šukuoseną darydavosi vien tik pas Kelalį – ir dabar ką tik saloną užliejusia tyla ji mėgavosi ne ką mažiau nei jos kirpėjas: tai buvo Madam Tetulė. Ši smulki, pagyvenusi moterėlė, gyvenanti viena bute Nr. 10, viršutiniame Ledinukų rūmų aukšte, lygiai kas dvi savaites ateidavo apsikirpti, o kartą per mėnesį – nusidažyti plaukų platininiu atspalviu, kuris suteikdavo priežastį kitoms nuolatinėms grožio salono klientėms piktintis ir ją apkalbėti. Jos manė, kad ji per sena šiai spalvai ir kad ši spalva tokiame amžiuje yra perdėm įžūli. Juk jai buvo septyniasdešimt aštuoneri – akivaizdu, jog sulaukus tiek metų dėtis blondine yra nei šis, nei tas. Bet jei jau vis dėlto ja dedasi, tai bent nesmaigstytų visų aplinkinių tuo rūsčiu žvilgsniu, nesistengtų atrodyti tokia ori ir pasipūtusi. Žinoma, jei Madam Tetulė būtų labiau atsipalaidavusi, šnekesnė ir linksmesnė, o jos akyse švysčiotų nugyvento bohemiško gyvenimo be jokių moralinių suvaržymų pėdsakai, ši jos plaukų spalva gal taip ir nebadytų akių. Šiaip ar taip, ji buvo visai nepanaši į tipišką suvargusią senutę – tiesi kaip

styga, griežta lyg nulieta iš metalo ir dar, lyg to būtų maža, platinine spalva dažytais plaukais. Nuolatinėms grožio salono lankytojoms to jau buvo tiesiog per daug.

Tiesiog per daug, nes spalvų pasaulio, o ypač plaukų spalvų pasaulio, taisyklės yra akivaizdžios. Geltona ir jos atspalviai su respektabilumu turi mažai ką bendra. Blondinei ši taisyklė netaikoma tik vienu atveju – jei tokia ji yra iš prigimties! Iš esmės ši problema tik blondinėms ir tėra būdinga. Brunetės, rusvaplaukės ir albinosės gali dažytis savo plaukus kada tik panorėjusios kokiais tik įsigeidžia atspalviais ir vis tiek niekada per dieną neišgirs penkiasdešimt kartų to paties klausimo – ar tai tikrai natūrali jos plaukų spalva. Noras tapti blondinėmis verčia moteris imtis gudrybių ir meluoti. Vis dėlto tokia apgavystė labai greit išaiškėja. Kol jos išsijuosusios įtikinėja aplinkinius, tikroji tiesa nesusituri šypsodama neišdygusi iš jų plaukų šaknų. Todėl galiausiai imama manyti, kad blondinės yra apgavikės ir iš esmės nevisuomeniškos moterys.

Tačiau nei plaukų spalva, nei neatsižvelgiant į amžių vis dar tebenaudojamas makiažas nemažino pagarbos, kurią Madam Tetulei netrukdavo pajusti visi aplinkiniai. Jau nuo pirmos dienos buvo aišku, kad ji, iš prigimties tokia rimta ir nešneki, bus Kelalio klientė ir niekada nesikirps pas Kemalį. Sprendžiant iš to, kaip kaskart vienas kitą pamačius nušvisdavo jų akys, jie puikiai sutarė, tačiau matant, kaip retai jie praveria burną ir beveik visiškai nesikalba, buvo sunku suprasti, kokiu būdu jiems pavyko šitaip suartėti. Jei būtų jų valia, žmonių pokalbiai taptų normuoti. Kiekvienas per mėnesį galėtų ištarti tik nustatytą žodžių kiekį, ir ne daugiau. Visiems būtų aišku, kad šnekos yra kaip geriamasis vanduo ar ariamoji žemė – jų atsargos ribotos, todėl su kiekvienu ištartu žodžiu jie vis labiau išeikvoja jiems skirtą limitą.

Kad ir kaip ten būtų, šios tylą vertinančios poros ramybė tetruko vos keturias minutes. Staiga plačiai atsilapojo durys, sutilindžiavo ant jų kabantis varpelis. Lydima iš lauko ataidinčių arbūzų pardavėjo mechaniškų šūkaliojimų, skambančių lyg vis mėgina-

mas užvesti ir niekaip neužsivedantis automobilio variklis, į grožio saloną sparčiu žingsniu įėjo jauna moteris. Trys aptingusios Kemalio klientės su po kaklu pririštais leopardo kailio rašto celofaniniais apsiaustais, išsirikiavusios viena šalia kitos ant sukamųjų kėdžių priešais didžiulį veidrodį per visą sieną, tuojau atsisuko su visais joms ant galvų pūpsančiais plaukų suktukais, smeigtukais, kepurėlėmis bei aliuminio folija ir įdėmiai nuo galvos iki kojų nužvelgė atvykėlę. Vos susivokusios, kas ji, tik dar smalsiau įsisiurbė akimis, šįkart nužvelgdamos ją nuo kojų iki galvos. Tai buvo istorinė akimirka, nes iki šiol į šį saloną Melsvoji Panelytė dar niekada nebuvo įkėlusi kojos.

Kelalis tik dirstelėjo durų link ir vėl grįžo prie darbo. Tą akimirką jo nedomino jokie kiti plaukai, tik čia pat priešais jį esančios platininiu atspalviu pasidengusios sruogos. Šiaip ar taip, kad ir kas būtų ši jauna moteris, ji vis tiek ne iš tų klienčių, kurios turėtų atitekti jam. Tačiau Kemalis buvo kur kas smalsesnis ir labiau apsišvietęs negu jo brolis. Iš salone nuo aušros iki sutemų gausiai skleidžiamų paskalų jis prisirankiojo pakankamai daug žinių apie Melsvąją Panelytę. Tarkim, žinojo, kad jai tik dvidešimt dveji. Buvo girdėjęs ir apie tai, kaip prieš dvi savaites, užpulta kažkokio vyriškio jų gatvės pradžioje, skriaudikui ant galvos išvertė visą nešamo išmesti šiukšlių maišo turinį. Maža to, jo neaplenkė gandai ir apie tai, kaip ji ne juokais susiginčijo su religinguoju namo komendantu Hadžiu Hadžiu, nes jis, paskirstydamas mokestį už viso namo bendrai suvartotą vandenį pagal žmonių, gyvenančių kiekviename bute, skaičių, jai pateikė sąskaitą ne už vieną, bet už du asmenis. Juk niekam nebuvo paslaptis, kad nors Melsvoji Panelytė nuomodamasi butą Nr. 8 deklaravo, kad jame gyvena viena, mažiausiai keturias dienas per savaitę su ja ten praleisdavo ir surūgėlis alyvuogių aliejaus prekiautojas, pagal amžių tinkantis šiai į tėvus. Kemalis visa tai žinojo ir spirgėjo iš nekantrumo sužinoti dar daugiau.

Ištiesęs kosmetinį šepetėlį spuoguotam pameistriui atsisuko į duris savimyliškai šypsodamasis ir nuodugniai įvertino nelauktos

viešnios stotą. Vargu ar būtų galima tvirtinti, kad jos kūnas dailus. Nors ir ne visai kriaušės formos, bet vis tiek ganėtinai panašus į kriaušę. Vilkėjo ji ilgą ploną suknelę su nėriniais, dengiančią gerokai daugiau, negu būtum tikėjęsis iš šitokio elgesio moters. Šiaip ar taip, pro durų stiklą žibančios saulės šviesoje nesunkiai galėjai įžiūrėti jos kojas per visą ilgį, nes nesegėjo apatinio sijono. Atrodė, kad tuo pat metu ji savo kūną nori ir slėpti, ir parodyti, nors gal buvo tiesiog susipainiojusi... O štai jos veidas... Būtent veidas ir kėlė didžiausią susidomėjimą. Būna žmonių, kurių veidas – lyg oda aptrauktas magnetas. Jame atsispindi visos iki vienos jų savybės, pranašumai ir trūkumai, visi pakilimai ir nuopuoliai, visa asmenybės esmė. Gali pamanyti, jog jie mąsto veidais, veidais šnekasi, ilsisi, barasi, alksta, džiaugiasi, myli ir mylisi. Kūnas jiems, nors ir būtinas, veikiau yra nereikšmingas pjedestalas, duotas tik tam, kad būtų ant ko padėti galvą su veidu. Iš esmės tokie žmonės ir yra vaikštantys veidai. Todėl jie niekada negali nuslėpti savo jausmų. Kad ir ką pajustų, viskas tuojau pat kuo aiškiausiai matyti jų veide. Smulkutis, blyškus Melsvosios Panelytės veidelis, papuoštas žydru nosies auskaru, tiesiog šaukte šaukė, kad ji iš paskutiniųjų stengiasi neparodyti sielvarto. Kemalis išėjo jos pasitikti ir, nors paprastai to niekada nedarydavo, paspaudė jai ranką, tuo akivaizdžiai pažeisdamas moterų kirpėjų sveikinimosi su klientėmis tradicijas. Kaip ir visiems latentiniams homoseksualams, iš esmės puikiai sutariantiems su dailiąja lytimi, bet nevengiantiems iš jos ir pasišaipyti, jam ypatingą susidomėjimą kėlė moterys, kurių kitos moterys nekenčia, bet drauge iš dalies joms ir pavydi.

Mėgindama nekreipti dėmesio į smalsius, padykusius iš skirtingų patalpos kampų į ją nukreiptus žvilgsnius, Melsvoji Panelytė gyvais, tačiau ne visai tvirtais žingsniais patraukė prie Kemalio jai parodytos sukamosios kėdės. Įsitaisius priešais ilgą, platų veidrodį greta kitų moterų, į ją nukrypo visų žvilgsniai ir, regis, įsisupo vienas į kitą. Šiek tiek žvairoka blondinė, nervinga, prasirūkiusi ir pe-

dikiūrui atkištus kojų pirštus su vatos gumuliukais tarpupirščiuose be perstojo krutinanti brunetė, ne tik plaukus, bet ir antakius besidažanti žema putli rusvaplaukė su dviem storais morkų spalvos brūkšniais virš akių ir galiausiai elfą primenanti pagyvenusi ponia, įsitaisiusi pačiame kampe, – visos jos spoksojo taip, lyg norėtų susipažinti.

Spuoguotas pameistrys apgaubė Melsvąją Panelytę leopardo kailio raštu išmargintu, neaiškiomis dėmėmis nusėtu celofaniniu apsiaustu stengdamasis kuo mažiau prie jos liestis. Tokiu jautriu gyvenimo laikotarpiu dirbti grožio salone ir klausytis moterų laidomų nepadorių juokelių, esą jo veidas išduoda nuodėmes, kurių jis savo ranka pridaro naktimis, pameistriui buvo tikra kankynė. Netvirtai traukdamasis atgal paauglys nė nepastebėjo tyliai pro atvirą langą į vidų įsėlinusio katino ir netyčia užmynė šiam ant uodegos. Vos pasigirdo galingas „miau“, visų akys tuojau nukrypo į gyvūną.

Tai buvo tankaus kailio, nuožmaus snukučio, juodas kaip degutas, riebus katinas: vienas tų, kurie vos pamatę žmogų kaipmat prisimerkia, tarsi tarp žmonių ir katinų nuo neatmenamų laikų iki šiol tebevyktų kruvina kova. Vis dėlto žvelgdamas į jo žemyn riestus ūsus, dygstančius ties nosies kraštais ir nutįstančius po smakru, atrodančius lyg ką tik būtų buvę panardinti į dubenį su jogurtu, turėjai pripažinti, kad, nepaisant nieko, jis turi ir patrauklumo.

– Akšen, Šiukšliau! Akšen, įkyruoli! – šūktelėjo katinui Kemalis, supratęs, jog Melsvajai Panelytei šis patinka.

– Kodėl katiną vadinat Šiukšliumi? – paklausė Melsvoji Panelytė.

Gyvūnas akimoju pajuto, kad patraukė jos dėmesį, tad iškart ėmė trintis jai palei kojas. Melsvoji Panelytė suėmė jį abiem rankom ir pakėlė aukštyn. Dabar jau tą patį klausimą saldžiu kaip sirupas balsu, kuriuo moterys paprastai kreipiasi į jas sužavėjusius mažus vaikus, peradresavo katinui:

– Kodėl jie tave vadina Šiukšliumi? Ką, gražuoliuk? Kaip galima šitokį dailų katiną pavadinti Šiukšliumi?

– Greičiausiai todėl, kad ponas Šiukšlius nuolat rausiasi šiukšlių krūvoj, – džiaugsmingai atsiliepė Kemalis. Dabar, kai katinas davė dingstį prakalbinti Melsvąją Panelytę, Kemaliui jis pasirodė mielesnis nei bet kada anksčiau. – Turbūt visame Stambule nerasi kito tokio benamio katino, kuris būtų už jį laimingesnis. Ir visai nėra gražus. Dievaži, tik pažiūrėkit jam į snukutį. Ar kada nors esate mačiusi katę, kuri turėtų tokį bjaurų žvilgsnį? Gali pamanyti, kad iš pradžių šis padaras norėjo būti gyvate, bet nerado sau tinkamos odos. Bet įdomiausia, kad jis vis tiek randa kaip priversti žmones jį pamėgti. Nejau šis katinas toks žavus, kad jam neįmanoma atsispirti? Vargu. Tai kaip tada sugeba išvilioti maisto iš visų, pas kuriuos tik atsliūkina? Ir ar bent kartais jis pasijunta sotus? Niekada! Prikemša kiek tik gali ir vėl neria į savo karalystę – šiukšlių krūvą. Prisiekiu, ir pats tuo nepatikėčiau, jeigu nebūčiau matęs savo akimis. Buvom ką tik išsinuomoję šias patalpas, pačiame pasiruošimo įkarštyje, po visos dienos darbų nusivarę nuo kojų kaip šunys ir alkani kaip vilkai. Nusprendėm užsisakyti maisto iš tos vištienos patiekalais maitinančios užkandinės. Juk žinot, kokios didelės pas juos porcijos, ar ne? Ryžiai, salotos, keptos bulvytės – ir visko prikrauta su kaupu. Žodžiu, esmė tokia. Jie ten kažką supainiojo ir pristatė mums viena porcija per daug. Neatsisakėm, nes pamanėm, kad sušveisim ir ją. Bet galiausiai, aišku, buvom tokie sotūs, kad jos nė nepradėjom. Vos įstengėm pabaigti savas. Ypač Kelalis, kuris tik palasioja kaip koks žvirblis ir, žiūrėk, jau sotus. Spėkit, kas mums dar bevalgant viską tuoj suuodė ir kaipmat prisistatė? Tuomet nežinojau, kad šį katiną vadina Šiukšlium, o jis štai jau ir čia, maldauja maisto taip gailiai, tarsi dienų dienas būtų praleidęs be kąsnio burnoj. Taigi, atidavėm jam tą atliekamą vištieną, o jis – tegu mane skradžiai, jei sakau netiesą, – sudorojo viską taip spėriai, kad galėjai pamanyti, jog jį čia tuojau atsivys ištisa gauja dobermanų. Nepaliko nė kaulelio. Įsivaizduokit, sušveitė visą su kaupu prikrautą lėkštę vištienos tiesiog mūsų akyse. Tuo metu bute Nr. 2 gyveno toks „kačių pranašas“. Girdėjot apie tokį? Tikrų

tikriausias kvaiša! Laikė gal dvidešimt, gal trisdešimt kačių. Visas namas dvokė jų šlapimu. Bet ir tai dar buvo ne taip baisu, palyginti su ta šiukšlių smarve. Kaip tik apie ją ir kalbėjom prieš jums pasirodant. Sakiau Kelaliui, kad gyvenam tarp tiek daug šiukšlių, kad netrukus pradėsim po jas kapstytis kaip kokie gaidžiai. Ar ne, Kelali?

Kelalis pritariamai palinksėjo galva.

– Po visko, ką sušlamštė čia, ponas Šiukšlius nusprendė pasmaguriauti dar ir „kačių pranašo" dalijamu kačių maistu, bet gentainiai, ko gero, jam ten kaip reikiant iškaršė kailį, nes netrukus pabrukęs uodegą grįžo išlaižyti mūsų porcijų likučių. Sukrovėm jam keptas bulvytes, kurių, kaip dėjosi iš pradžių, nelabai mėgsta, bet dabar ir jas sukimšo su ne ką mažesniu įkarščiu. Galiausiai visi atidėjom darbus į šalį ir tik stebėjom šį gyvūną. Ėmėm lažintis, kada jis sprogs.

Ne tik priešais veidrodį susėdusios moterys, bet ir manikiūrininkė bei pameistriai, kurie šią istoriją jau buvo girdėję mažiausiai keturiasdešimt kartų, klausėsi Kemalio ištempę ausis. Gal jis ir nebuvo toks puikus kirpėjas kaip brolis, bet postringavimų srityje jam niekas nė iš tolo neprilygo. Turėjo neįtikėtinų gabumų pliurpti. Jei jį kas būtų iš čia pagrobęs ir paleidęs šalyje, kurios tas net žemėlapyje nemokėtų parodyti, akimirksniu išmoktų vietos kalbą vien tam, kad suprastų, apie ką kalba aplinkiniai, ir kad į jų pokalbius galėtų nuolat kišti ir savo trigrašį. Štai ir per ilgus Australijoje praleistus metus gerokai nustekentiems turkų kalbos įgūdžiams atnaujinti ir visiškai persilaužti jam pakako vos penkių dienų. Vienintelė likusi problema – aiškus akcentas. Tačiau net Kelalis nebuvo tikras, ar trimis su puse minutės jaunesnis jo brolis iš tiesų nepajėgia šio akcento nusikratyti, ar tyčia taip kalba iš įsitikinimo, kad tai žavi klientes.

– Jis tik kimšo, kimšo ir kimšo. Kai galop raivydamasis atsikėlė, galėjai pamanyti, kad tai jau nebe katinas, o vien gigantiškas pilvas! Per tą žeme besivelkantį savo vėdarą vos bepaėjo. Puolėm jam

iš paskos, nusekėm į kiemą, o tas strykt ant sodo tvoros... Dievulėliau, koks šuolis! Buvo toks apsunkęs, kad pilvu už jos užkliuvo ir vos nenugarmėjo žemyn. Manėm, kad tuoj susirangys ir užparps mažiausiai dviem dienoms. Bet kur tau! Tik šnai į kitą tvoros pusę. Juk matėt tuos šiukšlių maišus, kuriuos žmonės atitempia ir palieka? Deja, gyvenam beveik sąvartyne! Šiaip ar taip, šitas kycius ten rado krūvą žuvų galvų. Garbės žodis, nė neįsivaizduoju, ko jis tik nebūtų galėjęs dar sušlamšti. Jau vien pažiūrėjus į jį mums darėsi bloga. Garbės žodis, nuo pat tos dienos bijom jo kaip velnio. Esu nemažai prisiklausęs apie katinus, kurie iš bado surydavo savo šeimininką, bet ponas Šiukšlius visus mus sudorotų net ir būdamas visiškai sotus. Maža to, galiu lažintis, kad paskui visa tai užsiskanintų dar ir kokiu nors laimikiu iš šiukšlyno.

– Dedu galvą, jis tikrai suprato viską, ką dabar apie jį pasakojot, – šūktelėjo putlioji rusvaplaukė sustingusiu veidu, nes baiminosi, kad jei susijuoks, kaktoje atsiras raukšlių.

– Tegu. Juk nemelavau. Vietoj skrandžio pas jį tikrų tikriausias šiukšlių kibiras! Todėl jį taip ir vadinam – Šiukšliumi! – burbėjo Kemalis ir pagrūmojo plaukų džiovintuvu jį įdėmiai pro primerktas akis stebinčiam katinui.

Plaukų džiovintuvas! Sumojęs, kad atsidurti priešais šią kaukiančią šlykštynę yra kur kas baisiau negu įkristi į vandens pilną kibirą, katinas tuojau puolė nuo Melsvosios Panelytės kelių ir užšoko ant praverto lango palangės. Trumpai stabtelėjęs metė paskutinį nepasitenkinimo kupiną žvilgsnį į salone esančiuosius, o tada kone sprogdamas iš išdidumo stryktelėjo apačion. Tačiau prieš pat letenoms pasiekiant žemę, galvą jam užklojo kažin kokia keistenybė – tai buvo žydra vaikiška suknelė krakmolyta apykakle, visa išpuošta gausybe mažučių undinėlių, lyg išdžiūvęs lapas ar popieriaus lakštas ji kone antgamtiškai lėtai, bene penkias sekundes, krito nuo viršutinio Ledinukų rūmų aukšto ir netrukus turėjo atsidurti ant žemės, bet uždribo ant pakeliui pasipainiojusio katino. Žemę abu pasiekė lygiai tuo pat metu.

– Ei, tik pažiūrėkit! Pažiūrėkit! Lyja drabužiais! – sušuko jaudulio nutvilkyta manikiūrininkė, kuri kaip tik tuo metu rausėsi po lentyną prie lango ir mėgino atrasti vyšninės spalvos nagų laką Nr. 113.

Kemalis, putlioji rusvaplaukė, šiek tiek žvairoka blondinė ir pameistriai tuojau puolė prie lango. Truputį vėliau, jiems primygtinai raginant, čia nenoromis atžingsniavo ir Melsvoji Panelytė bei nervingoji brunetė – šioji krypavo iš lėto, stengdamasi nepakenkti pedikiūrui. Iš viršaus iš tiesų lijo drabužiais. Visokiais įvairių spalvų vaikiškais drabužiais. Šis netikėtas reginys buvo pritraukęs ir kitų žiūrovų – ant šaligatvio priešais namą spietėsi gal aštuonių ar dešimties žmonių būrelis. Visi atlošę galvas žvelgė į vieną tašką – mėgino įžiūrėti, kas per tipas svaido šiuos drabužius. Tačiau įvykio kaltininkas jiems pasirodyti nė neketino. Tiksliau, kaltininkė – viename iš viršutinio Ledinukų rūmų aukšto langų reguliariai šmėkštelėdavo plika, balta kaip sniegas moteriška ranka be jokių papuošalų ir kaskart vis išmesdavo kokį nors drabužį.

Drabužiams byrant vienas paskui kitą žemyn, manikiūrininkė persisvėrė pro langą jų gaudyti su be galo laiminga išraiška veide, lyg žmogus, mėginantis paliesti pirmąjį žiemos sniegą. Iš visų krintančių suknelių, kojinių, megztinių, palaidinių, džemperių jai pavyko pačiupti sakų geltonio spalvos kaspiną.

– Liaukis, taip negalima, – sudraudė ją Madam Tetulytė visoje šioje sumaištyje sugebėjusi išlaikyti šaltą protą. Bejausmis jos balsas vinguriavo aukštyn žemyn, lyg tempiamas per gumbuotą sieną ar apglamžytą popieriaus skiautę.

Manikiūrininkė suniurzgėjo iš pasipiktinimo, kad nespėjusi nė trupučio pasimėgauti svetimos beprotybės vaizdu yra išsyk verčiama elgtis šitaip teisuoliškai. Nutaisiusi surūgusią miną švystelėjo kaspiną ant sode suverstos drabužių krūvos viršaus. Šiaip ar taip, visas šis sujudimas ilgai netruko. Po minutės ar dviejų drabužių lietus liovėsi savaime. Paskutinis žemyn nuplazdėjęs objektas buvo violetinė mokyklinė uniforma. Išsiskleidusi ore tarytum nedidukas parašiutas ji tyliai nusileido ant prieš tai išmestų daiktų.

Buto viršutiniame aukšte langas su trenksmu užsidarė, balta it sniegas ranka visam laikui pradingo viduje. Ant šaligatvio stovėjusiems žiūrovams ėmus skirstytis, žmonės grožio salone taip pat grįžo į savo vietas.

– Soni, išvirk visiems kavos, – paprašė Kemalis nespuoguoto pameistrio. – Dievaži, visų mūsų nervai jau ant ribos, – ūmai pajutęs smarkų nuovargį sudribo į didžiulę sofą. – Visai nebeįmanoma. Nuo pat tos dienos, kai čia įsikraustėm, ant galvų krinta įvairiausi daiktai. Ta kvanktelėjusi bobšė namie turbūt jau visai nieko nebeturi, nes vos susinervina, iškart šveičia pro langą bet ką, kas tik pasitaiko po ranka. Greitai ji ir televizorių ar ką panašaus išmes. Liūdniausia bus, kai kas nors iš mūsų be jokios priežasties gavęs juo į galvą pakratys kojas.

Po šių žodžių trumpam nugrimzdo į apmąstymus, tačiau netrukus ir vėl atkuto. Be jokios aiškios priežasties užplūstantis liūdesys jį visada šiek tiek gąsdindavo.

– Bet kokia ji išradinga! Niekada nepastebėjau, kad tą patį daiktą būtų išmetusi du kartus. Kelali, pameni, kaip kažkurią dieną ji išmetė savo vyro kaklaraiščius, ir tie ištisas dienas prakybojo medyje?

Šiuo atveju Kemalis sulaukti draugiško brolio atsakymo nė nesitikėjo, todėl atsigręžė ne į jį, bet į klientes:

– Galiausiai tuos kaklaraiščius nurinko ne kas kitas, o Kelalis. Neleido to padaryti mūsų jaunimui, nes bijojo, kad nesulaužytų akacijos šakų. Pas įsiropštė į ją. Jei ne jis, to kvailio kaklaraiščiai būtų ten kabojęs dar nežinia kiek dienų.

Kelalis susidrovėjęs šyptelėjo:

– Tikiuosi, kas nors tuos drabužius surinks. Jau temsta, tad maža ką, dar ims juos kas ir pavogs, – sumurmėjo mėgindamas nukreipti pokalbį kita linkme.

– Jau renka. Naujoji namų tvarkytoja jau kraunasi viską į glėbį. Siaubas, vargšė net raudona iš gėdos, lyg pati būtų tuos drabužius iššveitusi lauk, – išpyškino manikiūrininkė.

– Ilgai ji čia neužsibus. Mes šitą darbą nespėjusi nė kojų apšilti, kaip ir ta ankstesnė, – pareiškė nervingoji brunetė ir atsidususi suskato apžiūrinėti iš plonyčių suktukų spuoguotojo pameistrio laisvinamų savo garbanų.

– Ką jau čia, tokių Tidžen pokštų neištvertų jokia namų tvarkytoja. Vos įsidarbinusios visos tuojau pat pabėga, – pritarė Kemalis.

– Higiena Tidžen! Higiena Tidžen! – sukikeno žvairakė blondinė. – Ta moteriškė iš savo buto jau keturis mėnesius nė kojos nėra iškėlusi. Įsivaizduojat? Neina į lauką, nes bijo pasigauti kokią nors ligą. O pastaruoju metu ir suvis pakvaišo.

– Na jau, kokiu dar „pastaruoju metu", dėl Dievo meilės?! Kiekvienas, kuris bent kažkiek žino padėtį, pasakys be užuolankų, kad jai visą laiką buvo galvoj negerai! Madam Tetulė ją ir jos vyrelį prisimena nuo pat pirmos čia praleistos dienos. Ar ne, Madam Tetulyte?! – kone rėkte išrėkė manikiūrininkė. Jai, kaip ir daugeliui jos bendraamžių, atrodė savaime suprantama, kad kalbantis su pagyvenusiais žmonėmis žodžius reikia tarti kuo garsiau.

Visų žvilgsniai nukrypo į šią senyvą moterėlę. Tiesą sakant, niekas nežinojo, kodėl ją vadina „Madam Tetule". Iki šiol jie nenutuokė, ar ji musulmonė, ar ne, nors paklausti greičiausiai būtų pareiškę, kad ji, lygiai kaip ir visi kiti čia esantys, yra musulmonė ir turkė. „Madam" ją vadino visai ne dėl abejonių jos tikėjimu ar tautybe, bet dėl to, kad aiškiai juto, jog ji yra kitokia, nors kuo būtent kitokia, paaiškinti veikiausiai nebūtų įstengę. Išskirtinę ją darė ne jos garbus amžius (nors, žinoma, ir jis) ar neįprastos manieros (nors, žinoma, ir jos). Jos savitumas buvo ne tiek matomas, kiek juntamas. Kadangi buvo visiškai nepanašios natūros į aplinkinius, epitetas „Madam" jai taip ir prilipo visam laikui. Be to, senolė čia buvo įleidusi kur kas gilesnes šaknis nei bet kas kitas, iš jų visų ji vienintelė gimė ir užaugo Stambule. Dauguma kaimynų čia atsikraustė iš kitų vietovių, o ji šiame rajone nugyveno visą savo gyvenimą. Priešingai nei kiti, ji neišdygo iš niekur, atsukusi nugarą niekada neišsipildžiusiai ateičiai ir niekada nepasimiršusiai praei-

čiai. Štai tokia ji ir buvo: nei leidosi velkama kitų iš paskos, nei pati vilko kitus paskui save. O „Tetule“ ją vadino todėl, kad vien jau pačiu savo buvimu ji liudijo praeitį, kurioje nė vienas iš aplinkinių nebuvo gyvenęs.

Madam Tetulės šypsena išblėso, ji nuleido galvą. Nužvelgė savo pamėlusias, vyšnines rankas, nusėtas rudomis dėmėmis. Tokios pat dėmės, tik mažesnės ir truputį blyškesnės, buvo pasklidusios ir nuo smilkinių iki smakro. Jei tai būtų labiausiai į akis krintantis odos atspalvis, ji, kaip ir dauguma jos amžiaus moterų, būtų atrodžiusi tokia sena, kad labiau susenti jau nebeįmanoma. Vis dėlto oranžiniai lūpų dažai, kurie atrodė ne tiek užtepti, kiek užklijuoti, saulės geltonumo lapo formos auksiniai auskarai, skruostų raudonis, tarsi aptiesinantis ir atskiriantis tarpusavyje susipynusias raukšles, sluoksnis po sluoksnio akių vokus dengiantys skirtingi purpuro pustoniai, tamsiu mėliu, dangaus žydryne ir pilkuma žaižaruojančios akys, o ir, žinoma, platininiai plaukai Madam Tetulės jau ir taip toli gražu ne niūriai išvaizdai suteikė dar daugiau pikantiškumo. Akivaizdu, kad tokiame amžiuje naudodama šitiek daug makiažo ji atrodė nepaprastai juokingai. Tačiau sykiu, kaip ir kiti itin juokingai atrodantys žmonės, Madam Tetulė turėjo ir kažin ką bauginamo.

Todėl jau vien tik savo pasirodymu ji visad pagyvindavo bet kokį pokalbį. Jai esant šalia tapdavo sunku apkalbinėti žmones jiems už nugarų, tirštinti spalvas ir mėgautis paskalomis, nors noras tai daryti niekur nedingdavo, o tik dar labiau sustiprėdavo. Nuo Madam Tetulės dvelkianti rimtis į grožio saloną sugužėjusioms moterims primindavo tą keistą malonumą, kurį paskutinį kartą buvo patyrusios mokykloje, kai su visa klase tuo pat metu trokšdavo ir priešgyniauti griežtai mokytojai, ir padaryti jai įspūdį. Jų šiaip jau chaotiški pokalbiai tvirtą vientisą liniją įgydavo tada, kai priartėję iš skirtingų pusių imdavo klibinti Madam Tetulės deklaruojamus principus ir ginamas vertybes. O kaip sustiprėdavo šis malonumas tais retais atvejais, kai pavykdavo ją suvilioti elgtis taip pat kaip ir jos! Juk kaip smagu yra įtraukti tyrą žmogų į ne

tokius tyrus žaidimus ir pamatyti, kad jis lygiai toks pat kaip ir visi kiti, ir nė kiek ne geresnis.

Stačiokė brunetė akivaizdžiai troško pajusti šį smagumą ir nepajėgė tam atsispirti. Ji nusprendė palaikyti manikiūrininkę ir bendromis pastangomis įtraukti senąją moteriškę į ginčą:

– Girdėjau, kad Higiena Tidžen anksčiau buvo visai normali, o kuoktelėjo tik po vestuvių. Pasidarė tikra švaros maniakė.

– Na jau na, ir kas čia blogo? Tiesiog labai pedantiška moteris, ir tiek, – nesutiko Madam Tetulė šitokiu būdu pamėgindama užbaigti šį pokalbį.

– Tetule, tai ne pedantiškumas, tai – liga, – drąsiai šūktelėjo manikiūrininkė, paskatinta gauto atsakymo. – Gal net ir blogiau. Kai susergi, ir pats tai supranti. Eini pas gydytoją ir gydaisi, tiesa? Bet nuo šitokios švaros manijos vaistų nėra! O net jei ir būtų, ponia Tidžen jų nė į burną neimtų, nes manytų, kad jie pernelyg purvini!

– Kaip apmaudu! Juk labiausiai dėl to kenčia jos dukrelė, – įsiterpė žvairoka blondinė.

– Ką jūs čia paistot? – suniurnėjo Madam Tetulė. – Tidžen dukrą tiesiog dievina. Kokia motina savo vaikui galėtų linkėti bloga?

– Puiku, Madam Tetule, o kaip tada suprasti tokias jos meilės apraiškas? Kodėl ji išmetė visus savo vargšo vaiko drabužius? – išpyškino manikiūrininkė.

– Tikrai? – apstulbo Madam Tetulė.

Manikiūrininkė, patenkinta, kad pagaliau pataikė pasakyti tai, ko senoji niekaip nenuneigs, traukė savo giesmę toliau:

– Žinoma, visi drabužiai, kurie ką tik nusklendė žemyn, yra tos vargšės mergaitės! Iš savo apdarų ji neišmetė nė vieno. Ta moteris pakvaišusi, bet ne beprotė. Kai tik reikalas susijęs su ja pačia, jos nuovoka tampa tiesiog stebėtinai puiki!

Senoji moterėlė įtariai pakramtė savo plonas lūpas.

– Hm, tai, vadinasi, ji išmetė savo dukros drabužius... Įdomu kodėl?

– Kaip tai kodėl – todėl, kad jai galvoj negerai...

Madam Tetulės veidas apsiniaukė. Supratusi, kad nuėjo per toli, manikiūrininkė nutilo, bet, šiaip ar taip, liko patenkinta, kad spėjo išrėžti viską, ką norėjo.

– O kas mums darbo? Jei ji pakvaišusi, tai ir tegu! – pareiškė Kemalis, nors ir besimėgaujantis šiuo pašnekesiu, tačiau vis dėlto sunerimęs, kad manikiūrininkės tušti plepalai galiausiai gali pakyrėti senajai klientei arba supykdyti Kelalį. – Negi dabar imsim sukti galvą dėl kiekvienos pakvaišėlės reikalų? Gal, sakau, Stambule gyvena ne vien tik pakvaišėliai, ką? Aišku, jų čia į valias, kaip kokio bulguro*. Jei kiekvieną jų imsim aptarinėti, tai iki gyvenimo galo pokalbio nebaigsim. Soni, kur ta kava, po galais? Nešk greičiau! Jau mirštam iš troškulio!

Mėgindamas pakeisti temą, į pokalbį įsikišo ir Kelalis:

– Šiukšlių dvokas vėl sustiprėjo. Jau kiek kartų skundėmės savivaldybei. O naudos jokios.

– Žinot, ką jie mums atsakė? Ogi, kad šiukšlių išvežimą yra perleidę privačiai įmonei, – tučtuojau pratęsė Kemalis, kuriam visad būdavo malonu išplėtoti savo brolio dvynio pradėtą mintį. – Mes, aišku, iš sykio susiradom tos įmonės telefoną. Bet ir ten sėdi kažkokie stuobriai. Atsiuntė sunkvežimį piko valandą, lyg tyčia, kai žmonės dar net nebūna spėję grįžti iš darbo.

– Šiaip jau jie reguliariai atvažiuoja ir surenka šiukšles, tik labai jau nevykusiu laiku. Todėl, deja, mums niekaip ir nepavyksta atsikratyti šito dvoko, – apibendrino Kelalis.

– Tai aišku, kad nepavyksta. Kol aplinkui tiek daug bulguro, neatsikratysim nei šiukšlių, nei kultūrinio atsilikimo, – su užsidegimu išdrožė Kemalis. – Įsivaizduokit, Madam Tetule, mes ištisas dienas turim praleisti bardamiesi su moterėlėm, kurios palieka savo šiukšles palei šią sieną. Visos šio rajono neraštingos neišmanėlės meta šiukšles mūsų sode – kietakaktiškai tempia jas čia, ir nors tu ką. Jau pavargau su jomis kariaut! O viena jų – tai išvis ypatingas atvejis.

---

* Bulguras (*bulgur*) – turkiškos apdorotos kvietinės kruopos.

Gyvena pačiame gatvės gale. Bet jai tai nė motais, kasdien sukaria tris šimtus metrų vien tam, kad išverstų čia savo šiukšles. Ilgai svarsčiau, kurių galų ji taip elgiasi. Galiausiai į galvą atėjo štai toks paaiškinimas: turbūt kažkada anksčiau, dar gerokai prieš išdygstant šitam daugiabučiui, šioje vietoje buvo laukas. Ir tuo metu šios moters močiutė čia eidavo pilti savo šiukšlių. Po kurio laiko jai gimė dukra, kuri, kai užaugo, irgi ėmė nešti šiukšles į tą pačią vietą. Paskui ji taip pat pagimdė dukrą. Ir štai, tas pat kartojasi kiekvieną mielą dieną. Polinkį versti čia šiukšles ji tiesiog paveldėjo, įgijo kartu su motinos pienu. Tai lyg šeimos tradicija! Ir iš tiesų, nieko čia nepadarysi, juk ji paprasčiausiai kartoja tai, ką matydavo nuo mažumės. Tik, kitaip nei jos pirmtakės, ši jau nepila šiukšlių tiesiai iš kibiro, bet atneša jas plastikiniuose maišuose. Štai jums ir bulguras!

Visiems kvatojant iš šių Kemalio skundų Madam Tetulė mąsliai palingavo galva:

– Kemali, – tarė ji, – anksčiau čia buvo visai ne tuščias laukas. Visi šie kvartalai pastatyti tiesiai ant kapinių...

Toks įvykių posūkis Kemaliui buvo visiškai netikėtas, todėl šitai išgirdęs tik nurijo žodžius, kurie jau buvo beatsiplėšią nuo liežuvio. Sutrikęs ėmė žvalgytis aplink, tarsi ieškotų pagalbos, ir čia jo akį patraukė mažuliukė, nesustodama stalu priešais veidrodį spūdinanti dėmelė. Tarakonas. Ropštėsi plaukų suktukų krepšeliu krutindamas antenų pavidalo ūsus taip, lyg irgi kuo įdėmiausiai klausytųsi pokalbio. Gerai, kad niekas kitas jo dar nespėjo pamatyti. Bet jei šis gyvis sumanytų išlįsti iš už krepšelio ir patraukti išilgai stalo, labai greit atsidurtų visų šių klienčių dėmesio centre. Todėl Kemalis nieko nelaukdamas čiupo didžiulį plaukų šepetį ir atsargiai ėmė tykinti artyn, tuo pat metu tik dar smarkiau maldamas liežuviu, kad nieku gyvu neišsiduotų.

– Tai va, vis bandau jai išaiškint: „Klausyk, moteriške, – sakau, – o kas būtų jeigu aš ateičiau ir išverščiau savo šiukšles tau ant kilimo? Kokią tu turi teisę jas krauti prie svetimo namo? Palauk, kol vakare tiesiai tau prie durų privažiuos šiukšliavežis, išeik į kiemą

ir išpilk į jį tas savo šiukšles!“ Bet ne, jai vis tiek vienodai šviečia! Dievaži, viskas dėl to bulguro, ne kitaip!

– Kokio dar bulguro? – paklausė Melsvoji Panelytė iškišdama galvą iš už laikraščio, kur slėpėsi nuo be perstojo ją varstančių spuoguotojo pameistrio žvilgsnių.

– Ak, tai jūs nežinot mano bulguro teorijos? Tuoj paaiškinsiu, – tarė Kemalis nenuleisdamas akių nuo tarakono. – Viskas labai paprasta. Ar Turkijoj yra koks nors gimstamumo reguliavimas? Ne! Jei Dievas duoda, tai ir gimdom, ir nesvarbu, kad tų vaikų jau ir taip pilnos gatvės. Taigi, prigimdom vaikų į valias, tik kaip paskui juos visus išmaitinti? Kai turi vieną vaiką, maitini jį mėsa, kai turi penkis – maitini juos mėsa ir bulguru, kai turi dešimt – vien tik bulguru. Gerai, o dabar: ar bulguras yra kuo nors naudingas smegenims? Ne! Todėl kartok nekartojęs tai moteriškei: „Nagi, sese, netempk tų savo šiukšlių man į sodą!“ Geriausiu atveju ji tik bukai į tave dėbtelės. O kitą dieną tuo pat metu, lyg pagal laikrodį, vėl čia prisistatys, ir vėl paliks savo šiukšles. Visai neturi proto, o ir iš kur turės, kai vietoj smegenų jai bulguras?

Kelalis negrabiai atsikrenkštė. Kemalis puikiai suprato, ką šis tuo jam nori pasakyti, bet neatlyžo – Melsvosios Panelytės susidomėjimas masino kur kas labiau nei brolio dvynio politinis korektiškumas.

– Kaip tik praeitą mėnesį ir vėl su ja gerokai apsipykau. Panašiu metu kaip ir dabar, jau gerokai po pietų, darėm šukuoseną vienai tokiai nuotakai. Tai štai, vienoje pusėje sėdi nuotaka, kitoje – jos giminaičiai. Baigiu tvarkyti jai vieną kasą, imuosi kitos. Esam visą dieną ant kojų, jau visai nusistekenę. Žvilgteliu į lauką, o ten – ir vėl ji krypuoja sau lyg niekur nieko su šiukšlių maišais. Praveriu langą, iškišu galvą, laukiu. „Gal pamačiusi mane susigės ir apsisuks“, – pamanau. Kur tau! Tas vargšas Dievo kūrinys pažvelgia man tiesiai į akis, ir vis tiek prieina ir išmeta šiukšles. Ir kaip man reiktų visa tai suprasti? Kur parašyta, kad mūsų sodas – tai sąvartynas? O gal kas nors šiems žmonėms pasakė: „Nagi, eikit ir meskit šiukšles tiesiai

po savo kaimynų langais"? Pameistriai vos mane sulaikė. Jau buvau pasiryžęs tą moteriškę sudraskyti į gabalus. Visai netekau galvos, rėkiau ant jos, įžeidinėjau. Juk logiška būtų manyti, kad užtiktas ką nors negera darantis žmogus turėtų bent šiek tiek susigėsti ar nors truputį pasijusti nejaukiai, tiesa? Nieko panašaus! Ji tik dėbtelėjo į mane nutaisiusi kvailą naivią miną, ir viskas. Galvą dedu, net nesuprato, kodėl taip širstu. Ko gero, pamanė, kad pabėgau iš beprotnamio. „Ką gi, net jei ji nieko taip ir nesuprato, tai gal bent jau bijos daugiau čia rodytis", – tariau sau. Ir kaip manot, ką čia pamatau kitą dieną lygiai tuo pat metu su šiukšlių maišu rankoj? Ogi ją – išsprogdinusią akis, idiotiškai vėpsančią ir laukiančią, ką aš darysiu. Garbės žodis, vieną dieną aš ją tikrai nudobsiu. Dieve brangus, nežinomi mums Tavo keliai, bet visgi kurių galų Tu sukūrei tokius žmones? Ir ką mums dabar su šiais bulgurais daryti? Kaip su jais elgtis? Dėl jų šis daugiabutis tiesiog dviste pradviseš šiukšlėm. Jei viskas ir toliau taip tęsis, niekas čia nebeis. Neturėsim darbo, neteksim duonos kasdieninės. Vaikeli, purkštelk truputėlį, gerai?

Netrukus iš butelaičio, papuošto tuščios, palmėmis nuklotos pakrantės ir žalsvai melsvos jūros atvaizdu, purkštuko po visus salono kampus smulkiomis dalelėmis pasklido salsvi malonūs kvepalai ir persimaišė su įvairiais iki tol čia tvyrojusiais kvapais. Kemalis vogčiomis žvilgtelėjo į tarakoną vildamasis, kad kvepalai šį bus nunuodiję. Tačiau krintančios drėgmės dalelės jo nė kiek nepaveikė – vabalas ne tik buvo užsiropštęs į patį suktukų krūvos viršų, bet jau rengėsi leistis ir traukti prie greta stovinčios briliantino dėžutės.

– Dievaži, visos jūsų klientės tikrai išsilakstys, – įsiterpė nervingoji brunetė grožėdamasi, kaip ant kojų nagų jai ką tik nudžiūvęs vyšninės spalvos lakas Nr. 113 dabar jau stingsta ir ant rankų. – Žinoma, jūs jau įpratot prie šio kvapo, nes praleidžiat čia visą dieną. O man vos tik įžengus į laiptinę kartais atrodo, kad tuoj uždusiu.

– Kiauras dienas laikom atlapoję langus, maloniai pučia vėjelis, o ta smarvė vis tiek neišsisklaido. Gyventojai skundžiasi, kad vir-

šutiniuose aukštuose ji dar stipresnė. Tiesa, Madam Tetule? – išpyškino manikiūrininkė ir brūkštelėjo nagų laku šiek tiek pro šalį.

– Maža to, šalia gyvenantys bulgurai dar kaltina mus, neva pasisavinam jų šiukšles. Na, argi ne bepročiai? Kam man tos bjaurios jų šiukšlės? – skubiai išpyškino Kemalis ir smerkiamai nužvelgė manikiūrininkę, duodamas jai suprasti, jog nėra patenkintas tuo, kad ši nepalieka ramybėje senosios ir vis tos ko nors klausinėja.

– Ką, rimtai? – nustebo Melsvoji Panelytė, trumpam liovusis baimintis dėl veidrodyje vis aiškesnį pavidalą įgyjančios būsimos savo išvaizdos. Kaip ir daugelis kitų moterų, kurios išsyk susikremta vos pradėjusios stebėti, kaip jų šitiek ilgai auginti plaukai yra nors ir nedaug, bet trumpinami, ji irgi dar net nespėjusi pakilti nuo sukamosios kėdės jau ilgėjosi ankstesnės savo šukuosenos.

– Na jau, negi nežinot, kad esam susipykę su tais kvaišom iš ketvirto buto? O aš jau maniau, kad nebėr nė vieno žmogaus, kuris apie tai nebūtų girdėjęs, – truktelėjo pečiais Kemalis. – Vieną gražią dieną jie čia ateina, aš džiugiai su jais pasilabinu – savaime aišku, manau, kad bus nauji klientai, nes kurių galų žmonėms eiti į kirpyklą, jei ne apsikirpti? Bet netrukus paaiškėja, kad jų tikslas visai kitas. Išsirikiuoja priešais visi keturi lyg per šeimos susirinkimą – ta kvanktelėjusi bobšė, kažkokius niekus svaičiojantis jos vyrelis ir dvi senmergės dukros: vyresnioji stovi iš šono, o jaunesnė – tarp savo gimdytojų. Iš pradžių visiškai nesuprantu, ko jie nori. Pasirodo, užrišo savo šiukšlių maišus ir paliko už durų, o kai po penkių minučių išėjo į koridorių, nieko neberado! „Kur mūsų šiukšlės?“ – klausia jie. „Gal Merjem jas išnešė“, – spėju aš. „Ne, pone, prižiūrėtojų šiandien nėra, jie išvykę į kaimą.“ – „Tai gal šiukšlininkai susėmė?“ – svarstau. „Argi šiukšlininkai vaikšto po namų laiptines?“ – atkerta jie. „Iš kur man žinoti, kur tos jūsų šiukšlės?“ Bet jie nė nemano nusileisti: „Jūs jas paėmėt! Tuojau pat grąžinkit!“ Žodžiu, sekasi mums! Iš visų įmanomų vietų Stambule savo saloną atidarėm būtent tame daugiabutyje, kuris kimšte prikimštas psichų!

Kemalis taip įsijautė pasakodamas šią istoriją, kad tik dabar staiga prisiminė, jog ketino sugauti tarakoną. Stengdamasis neatkreipti klienčių dėmesio, atidžiai apsidairė aplinkui, bet to jau ir pėdos buvo ataušusios.

– Vargeli tu mano, na paėmė tas šiukšles kažkas, tai paėmė. Didelio čia daikto? – suniurnėjo nervingoji brunetė prisidegdama cigaretę.

– Gal jums ir atrodo, kad tai tik paprastas nesusipratimas, bet taip toli gražu nėra, – tarė Kemalis vogčia dairydamasis aplink plaukų suktukų krepšelį. – Tas vyras paranojikas. O jo žmonai stogelis nučiuožęs net dar labiau negu jam. Kas žino, kokių nesąmonių jie galėjo prisigalvoti? Pavyzdžiui, kad jų šiukšlių maišus išsivežė CŽV arba kad juos pasisavino teroristai. Būtent tai jau ir ketinau jiems išdrožti, tik šiaip ne taip susivaldžiau. „Klausykit, – pasakiau, – kaip jums atrodo, kam galėjo šauti į galvą pavogti jūsų šiukšles?“ Liūdnas reikalas! Esi žmogus viso labo tik vargšas bulguras, o tariesi esąs tikrų tikriausia dangaus dovana.

Spuoguotasis pameistrys ėmėsi rinkti ant stalo paliktus puodelius, ant kurių buvo vis kitokios spalvos lūpdažių dėmės. Kol Kemalis įdėmiai stebėjo kiekvieną puoduką, bijodamas, kad iš po bet kurios lėkštelės gali išlįsti tarakonas, jo pameistrys ne ką mažiau įdėmiai įsisiurbė akimis į Melsvosios Panelytės krūtis.

Melsvoji Panelytė, pagaliau išlaisvinta iš celofaninio apsiausto, nuodugniai apžiūrinėjo savo naują šukuoseną, todėl nei pameistrio žvilgsnio, nei Kemalio susirūpinimo nepastebėjo. Ak, jei tik kada nors jai pavyktų sukaupti drąsos ir apsikirpti visiškai trumpai... Tik aliejaus prekiautojas greičiausiai tokiems pokyčiams nepritartų. Pernelyg daug kartų yra minėjęs, kad jam patinka, kai moterys ilgaplaukės. Dievaži, jis ir dabar atskaitys ilgiausią pamokslą, nors plaukus ji pasitrumpino tik visai nedaug. Melsvoji Panelytė žvilgtelėjo į laikrodį. Vėlavo, ir jau gana smarkiai. Turėjo dar sutvarkyti aibę reikalų. Kemalis su plaukų šepečiu rankoje stovėjo tiesiai už jos, ir ji pamanė, jog jis susirūpinęs, nes jai nepatinka šukuosena,

tad norėdama jį pamaloninti, o kartu ir įsivaizduodama, kad turėtų atsisveikinti lygiai taip pat, kaip buvo pasveikinta, širdingai paspaudė jam ranką, tokiu būdu pažeisdama klienčių atsisveikinimo su moterų kirpėjais tradicijas.

Melsvoji Panelytė dar nebuvo spėjusi išeiti, kai staigiai trūktelėtos prasivėrė salono durys. Garsiai žvangant varpeliui ir iš gatvės ataidint arbūzų pardavėjo, kuris, panašu, konkurentus buvo pasiryžęs sužlugdyti ne kuo kitu, o garsiakalbiu, riksmui, į vidų kaip akis išdegusi įpuolė moteris. Visi grožio salone ir vėl atsigręžė į duris pažiūrėti, kas gi šįkart papildys jų gretas. O pamatę be žado lyg pagal komandą sustingo. Durys užsidarė, netrukus paskutinįkart blankiai sutilindžiavęs nutilo ir varpelis. Naujoji klientė buvo ne kas kitas, o Higiena Tidžen.

BUTAS NR. 1

Musa, Merjem ir Mahometas

– Na jau ne, niekur aš neisiu! – riktelėjo Mahometas-nė neketindamas pasitraukti iš ten, kur buvo įsispraudęs.

Tada, lyg ji dėl visko būtų kalta, padaužė kumščiu į artimiausią iš aksominių sofų, kurių spalva iš pradžių buvo kiaušinio trynio, paskui – vyšnių uogienės, tada – akvamarino, bet dabar visiškai neaiški, nes paslėpta po gėlėtais užtiesalais, užklotais ant viršaus. Mieliau būtų ne kumščiu daužęs, o spardęs, mat pastaruoju metu įprato spardyti viską, kas tik pasipainiodavo po kojomis, tačiau šią akimirką prakaulų jo šešerių metų amžiaus kūną taip smarkiai spaudė iš vienos pusės siena, iš kitos – sofa, kad negalėjo nė žingsnio dorai žengti. Nepajėgdamas išsilaisvinti vieną po kitos paleido dvi ilgas tiradas visų jam žinomų keiksmų. Išgirdusi, kaip jis ir vėl plūstasi, Merjem kojomis stumtelėjo visas tris paeiliui išrikiuotas sofas ir prispaudė jomis nepraustaburnį sūnų prie sienos, kartu abiem rankom prilaikydama savo atsikišusį pilvą. Dabar tikrąja šių žodžių prasme įspraustas į kampą, Mahometas net paraudo iš pykčio ir prasižiojo dar kartą nusikeikti, bet vis dėlto neišdrįso. Neketindamas pasiduoti mamai be kovos, – juk tai žeistų jo savigarbą, – piktai suleido dantis į sofos, vis skaudžiau spaudžiančios jam liemenį, kraštą. Gėlėtas užtiesalas patikimai saugojo krėslą nuo visokių išorinių grėsmių, bet jei labai pasistengtų, gal visgi pajėgtų palikti bent šiokias tokias dantų žymes...

Ši sumaištis kartojosi kiekvieną mielą šiokiadienio rytą, o

pirmą kartą ji užvirė lygiai prieš penkis mėnesius ir vieną savaitę, kai Mahometas ėmė lankyti vienintelės šiame rajone pradinės mokyklos 1g klasę. Iš pirmosios dienos mokykloje jis prisiminė tik mamų nerimą, vaikų susikrimtimą ir apsiniaukusius mokytojų veidus. Laikui bėgant mamų nerimas, vaikų susikrimtimas ir net mokytojų niūrumas slūgo, tačiau, užuot ilgainiui visai pranykusios, šios negandos susiraizgė į vieną visumą ir persidavė Mahometui. Tokiu būdu nuo tos dienos praėjus penkiems mėnesiams ir vienai savaitei Mahometas tebebuvo nervingas, susikrimtęs ir paniuręs vaikas, vis dar visiškai nenorintis vaikščioti į mokyklą.

Atsitiko taip, kad vos vaikui pradėjus lankyti mokyklą, jo motiną apėmė sofų manija. Maždaug tuo metu Merjem kažkaip sužinojo, kad jos pusbrolio sūnus, gyvenantis viename Egėjo pakrantės miestų ir, kaip ir jo tėvas bei senelis, besiverčiantis valčių ir laivelių remontu, nei iš šio, nei iš to nusprendė atsikraustyti į Stambulą ir užsiimti baldininkyste. Nepraėjus nė trisdešimt šešioms valandoms nuo tos akimirkos, kai apie tai sužinojo, Merjem susirado giminaičio dirbtuves ir užsisakė šiek tiek baldų, kurių nei spalvos, nei stiliaus su niekuo kitu dar nebuvo aptarusi. Sandoris buvo toks: pusbrolio sūnus, tuo metu dar neturintis jokių kitų užsakymų, suteikia jai šeimyninę nuolaidą – t. y. ji sumoka jam mažiausią įmanomą kainą, bet už tai atiduoda savo senas sofas. Tuo metu nė viena iš sandorio šalių dar nežinojo, kad jau tris savaites ji nėščia. Mums rūpimo sandorio kontekste tai toli gražu nėra toks nereikšmingas faktas, koks galėtų pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Mat kaip jau buvo paaiškėję anksčiau, kai laukėsi Mahometo, būdama nėščia Merjem tapdavo labai užsispyrusi, gana nerimastinga ir „keistoka“. Kai pusbrolio sūnus įvykdė užsakymą, Merjem nėštumas jau buvo persiritęs į antrą mėnesį ir vis labiau ryškėjo.

Išaušus sutartai dienai, moteris nuvyko į dirbtuves pasižiūrėti, kaip atrodo sumeistrautos sofos, ir pamačiusi, kokios jos spalvos, susivėmė. Kiaušinio trynio geltonis! Jau vien nuo minties apie kiaušinio trynį ją pykino, todėl negalėjo būti nė kalbos, kad svetai-

nėje atsirasti turinčio sofų komplekto spalva būtų tokia. Pusbrolio sūnui priminus, kad kaip tik tokio atspalvio apmušalus ji pati pasirinko, Merjem nesusilaikė ir vėl vimtelėjo. Iki vidudienio tai pasikartojo tiek daug kartų, kad galiausiai moteris vis dėlto pasiekė savo. Naujas sandoris buvo toks: pusbrolio sūnus, tuo metu vis dar neturintis jokių kitų užsakymų, pakeis apmušalus, o Merjem už tai atiduos jam dvi anksčiau žadėtas senas savo sofas ir sumokės šiek tiek daugiau, negu buvo tartasi iš pradžių.

Kai pusbrolio sūnus pranešė, kad naujas sofų komplektas vyšnių uogienės spalvos apmušalais jau padarytas, ėjo trečias Merjem nėštumo mėnuo. Tuo metu rytais ją pykindavo gerokai mažiau. Tačiau dabar ji kamavosi nuo perdėto sentimentalumo. Todėl šįkart nuvykusi į dirbtuves pasižiūrėti užbaigto darbo ir pamačiusi sofų spalvą iš sykio pravirko. Vyšnių uogienės spalva! Jau vien įsivaizduojamas nuo medžio krintančių vyšnių vaizdas neišvengiamai kėlė asociacijas su belaike mirtimi, todėl moteris nė už ką nebegalėjo sutikti, kad jos svetainėje atsidurtų vyšnių uogienės spalvos baldai. Pusbrolio sūnui pamėginus gintis ir priminus, kad šį atspalvį ji pati pasirinko, Merjem nesusituriėjusi vėl pravirko. Tą popietę išliejo tokią gausybę ašarų, kad galiausiai vis dėlto jai pavyko pasiekti savo. Naujas susitarimas buvo toks: pusbrolio sūnus, tuo metu vis dar neturintis jokių kitų užsakymų, pakeis apmušalus, o Merjem už tai atiduos jam dvi anksčiau žadėtas senas savo sofas ir sumokės dvigubai daugiau, negu buvo tartasi. Šįkart iš visų įmanomų spalvų pasirinkta tokia, dėl kurios, regis, klientė tikrai nebeturės pagrindo skųstis – akvamarino!

Sumanymas pasitvirtino. Po dviejų savaičių išvydusi akvamarino spalvos sofas Merjem nei apsivėmė, nei pravirko. Tą naktį pusbrolio sūnus pirmą kartą per visą šį laiką pagaliau miegojo ramiai. Kitą rytą pakrovė sofų komplektą į pikapą ir pristatė į Ledinukų rūmų butą Nr. 1 – tai padarė padedamas dviejų kone paskutinę minutę pasamdytų nešikų, nes jo aukštas ir tvirtas pameistrys netikėtai susirgo. Merjem nekantriai laukė jų jau nuo pat aušros – be

perstojo įdėmiai klausydamasi, ar tik neskamba durų skambutis, ir vis neatitraukdama rankos nuo savo pernelyg dar neišsipūtusio pilvuko.

Visiškai užgriozdintoje svetainėje, kuri ir ligi tol nebuvo itin erdvi, o atgabenus naujas sofas tapo kone apskritai nepraeinama, nešikai ir pusbrolio sūnus šiaip ne taip išmanevravę tarp kavos staliukų sutūpė kas kur išgerti kavos ir atgauti jėgų. Tada atėjo laikas atsisveikinti. Pusbrolio sūnus įsikišo į kišenę sutartą sumą, kartu su abiem nešikais užsivertė ant nugaros senų rožinių sofų komplektą ir visi trys vorele patraukė durų link. Deja, žengę vos kelis žingsnius netikėtai sustojo. Panašūs dalykai labai dažnai nutinka ir keliuose, kai priešais važiuojantis automobilis nei iš šio, nei iš to sustoja, ir tau tą pačią akimirką tampa aišku, kad tai dėl susidariusios spūsties, bet negalėdamas pamatyti, kas darosi priekyje, ir neturėdamas nė menkiausio supratimo, kas ten nutiko, esi priverstas tiesiog laukti. Vis dėlto pusbrolio sūnui ir nešikams, kone dvilinkiems nuo sunkenybės ant nugaros, šiuo atžvilgiu pasisekė truputį labiau. Nors jie ir nesuvokė, dėl ko ši gaišatis, bet bent jau aiškiai matė tiesioginę jos priežastį – staiga ant slenksčio išdygusią ir nieko gero nežadančiomis akimis į juos žybsinčią impozantiško stoto Merjem, kurios į priekį išsišovęs pilvas per pastarąsias kelias minutes atrodė net dar labiau išaugęs. Ji visiškai užstojo kelią ir nė neketino jų praleisti.

Pirmasis, kas gi čia vyksta, suvokė Merjem vyras Musa. Jis nuolankiai pasitraukė į šalį ir tylomis ėmė laukti tolesnės įvykių eigos. Vyriškis turėjo skrandžio opą. Kaskart susierzinus jo skrandį imdavo deginti. Todėl ilgainiui Musa išmoko gyventi romiai, priimdamas savo žmoną tokią, kokia ji yra. Ir juolab stengėsi su ja nekonfliktuoti dabar, kai ji nėščia. Vis dėlto, pajutęs gailestį nešikams, nutarė, kad būtų teisinga jiems bent jau paaiškinti susiklosčiusią padėtį. Taigi, tiesiog pasakė:

– Ji šitų senų sofų taip paprastai neatiduos. Neatiduos, pamatysit.

Tiesą sakant, paskutinis jo ištartas žodelis „pamatysit“ nuskambėjo kaip savotiškas įspėjimas. Lyg pasiūlymas, kurio mintis maždaug tokia: „Kodėl jums tiesiog nenusileidus, kol dar neprasidėjo nemalonumai?!“ Tačiau nei Merjem pusbrolio sūnus, nei nešikai jo siunčiamos žinios nesuprato. Tad pastatė sofas ant grindų ir ėmė nuožmiai ginčytis. Jiems pykstant vis labiau, Merjem tik dar smarkiau užsispyrė. Šios rožinės sofos buvo jau visai nudėvėtos, bet kiek daug prisiminimų su jomis susiję! Jų komplektą pora įsigijo, kai po penkerių apgailėtino gyvenimo metų pas Musos tėvus pagaliau įsikraustė į nuosavus namus. Ant jų prabėgo Mahometo kūdikystė. Nedidelę juodą kaip derva skylutę ant dvisėdės sofos krašto kadaise cigarete pradegino kūdikio pamatyti atvykęs giminaitis. Dabar jo jau nebėra tarp gyvųjų. Ir ne kas kita, o tiktai ši skylutė retkarčiais primena šiurkštų jo balsą. Tokia jau ta praeitis, taip paprastai ja nenusikratysi. Juk tai ne kokie nors ant kilimėlio prie durų pabirę trupiniai, kuriuos būtų galima išpurtyti pro langą.

– Ką gi, tokiu atveju vietoj šitų išsivežam atgal naujuosius, – tarė pusbrolio sūnus lenkdamasis pakelti vienos iš akvamarininių sofų.

Sekdami jo pavyzdžiu nešikai tuojau pat čiupo kitas neseniai atvežto komplekto dalis. Merjem pažvelgė į jas sielvarto kupinomis akimis, tarytum mažas vaikas, kurio akivaizdoje į skerdyklą būtų varomas jo daugybę dienų šertas ir mylėtas ėriukas. Prabėgo dar gera valanda, per kurią pusbrolio sūnus ir nešikai iš pradžių piktai, o paskui desperatiškai mėgino atvesti ją į protą, bet veltui, todėl jie ne juokais išsigando, kad suvis nebegaus jokio užmokesčio. Tapo visiškai nebeaišku, kurias sofas išgabenti, o kurias – palikti. Visiems (išskyrus Musą) stovint ir be perstojo ginčijantis atmosfera tiek įkaito, kad, atrodė, tuoj visi (išskyrus Musą) galutinai praras savitvardą. Gausybę kartų Merjem akis užliejo ašaros, gausybę kartų ją pykino. Šios ašaros, o juo labiau pykinimas, moters įsitikinimu, buvo akivaizdi žinia nuo jos įsčiose užsimezgusio kūdikio. „Matot? – nebyliai klausė ji susiimdama už pilvo. – Netgi dar negimęs mažutėlis nenori prarasti šitų sofų.“ Įtaigai padidinti ji tuo pat metu

naudojosi abiem savo gebėjimais – tą popietę tiek daug verkė ir vėmė, kad baigiantis dienai vis dėlto pasiekė pergalę. Tūždamas ant savęs už tai, kad sulaužė seniausią prekybininkų priesaką niekada neturėti verslo reikalų su giminaičiais, pusbrolio sūnus ir nešikai, kurie dėl šios akivaizdžios nesėkmės širdo ant jo ne ką mažiau nei jis pats, galiausiai išvyko iš Ledinukų rūmų buto Nr. 1.

Tapusi neabejotina šio konflikto laimėtoja Merjem susidūrė su netikėta problema. Kokiu būdu sutalpinti du atskirus sofų komplektus ir kavos staliukus jau ir taip ankštame durininko kambarėlyje su žemomis lubomis? Tai buvo nemenkas iššūkis tiek protui, tiek akiai, tačiau Merjem nepasidavė. Stropiai išnaudodama kiekvieną kvadratinį centimetrą galiausiai dvidešimties kvadratinių metrų dydžio svetainėje šiaip ne taip sugebėjo sutalpinti dvi trivietes, dvi dvivietes ir šešias vienvietes sofas – sugrūdo jas paeiliui vieną priešais kitą, o tarp jų įkomponavo kavos staliukus. Taigi, didžiausia Mahometo klaida šį rytą, kai pareiškė motinai neisiąs į mokyklą, buvo ta, jog nutarė slėptis už šių sofų.

– Nori tu to ar ne, bet eisi, – nesileido į kalbas Merjem tebespausdama koja sofą ir ruošdama sūnui priešpiečių ryšulėlį.

Ji ir vėl padarė skrudintą sumuštinį, įdarytą balto sūrio ir pomidoro griežinėliais bei trimis petražolių šakelėmis. Be to, kiekvieną savaitės dieną jam dar įdėdavo kokį nors vaisių ir įduodavo lygiai tiek pinigų – nei daugiau, nei mažiau, – kiek mokyklos valgykloje kainavo pasukų gėrimo buteliukas. Mokyklos valgykla prekiavo ir sumuštiniais, kurie buvo aiškiai skanesni ir šiltesni už Mahometo atsineštus iš namų, bet kad ir kiek vaikas zirzė, kad mama tų savo skrudintų sumuštinių jam neteptų, ši nė karto jo nepaklausė. Jei dar bent nebūtų į juos dėjusi to nelemto pomidoro griežinėlio, o tuo labiau – petražolių, nes kam jos ten reikalingos, vaikas išvis nesuprato. Šiaip ar taip, jei jau Merjem kam nors pasiryždavo, nebekreipdavo dėmesio į jokius priešingos ir naudingesnės alternatyvos argumentus ir lyg koks vandens gyvis, pasidariusi visiškai kurčia, tokia išlikdavo, kol jai prieštaraujanti pusė galutinai atsisa-

kydavo minties ją perkalbėti. Buvo stačiai neįmanoma įtikinti jos, kad darytų kitaip tai, ką nežinia kuriuo savo gyvenimo laikotarpiu išmoko daryti būtent taip, kaip darė: pavyzdžiui, skrudintas sumuštinis būtinai turėjo būti patiekiamas su pomidoro griežinėliu ir trimis petražolių šakelėmis. Kaip tik taip ji kas rytą jį gamindavo pastaruosius penkis mėnesius ir vieną savaitę, ir šiandien negalėjo būti jokių išimčių. O Mahometas kiekvieną dieną jausdavosi taip, tarsi į mokyklą neštųsi ne vien tik paprastą pomidorą ir petražoles, bet ir juose pasislėpusias motinos akis ir ausis. Kažkas sielos gelmėse vaikui bylote bylojo, kad jeigu nesuvalgytų sumuštinio arba nusižengdamas kur kas labiau pabėgtų iš pamokų, ši raudona pomidoro akis ir žalios petražolių ausys iš sykio praneštų apie tai motinai.

Kol dar nelankė mokyklos, batoną jis kimšdavo džiugiai ir be jokio susierzinimo. Tomis dienomis abu pusryčių batono galai visuomet atitekdavo jam. Prieš įduodama šiuos galus sūnui Merjem nusegdavo prie kurio nors iš jų pritvirtintą popieriaus lapelį. Mahometui sakydavo, kad šis rantuotas popieriukas yra laiškas nuo kepėjo dukros. Jį perskaityti pažadėdavo, kai jis baigs pusryčius. Tik tada Mahometas įgydavo teisę sužinoti, kas ten rašoma. Tad vaikas pusryčiaudavo be jokių atsikalbinėjimų. Net virtą kiaušinį kas rytą suvalgydavo nė necyptelėjęs – kad tik kuo greičiau išgirstų kepėjo dukros laišką. Ir kai pagaliau tam ateidavo laikas, Merjem mėgaudamasi sūnaus nekantrumu lėtai nuvalydavo stalą, tada neskubėdama įsipildavo puodelį arbatos ir imdavo skaityti pergromuliuodama kiekvieną žodį burnoje lyg gabalėlį cukraus.

Kepėjo dukra buvo vienturtis vaikas. Neturėjo nei brolių, nei seserų, nei draugų. Vakarais tėčiui kepant duoną sėdėdavo vienumoje tarp maišų su miltais ir slapčia rašydavo laiškus Mahometui. Jos mama mirė, kai ji buvo dar visai kūdikis, ir tėtis vedė antrą kartą. Pamotė turėjo ne širdį, o akmenį, todėl be perstojo engė vargšę našlaitėlę. Nelaimingoji mergaitė išsmukdavo iš namų menkiausiai progai pasitaikius ir laiką leisdavo su brangiu tėčiu

kepykloje, kur tas kepdavo kvapnias, minkštas bandeles ir traškius simitus*. Merjem skaitant šiuos pasakojimus, Mahometui niekada į galvą neatėjo klausimas, kokiu būdu tiek daug informacijos įsitenka vieno centimetro aukščio ir trijų centimetrų ilgio popieriuke. Juk šitokio amžiaus vaiko visatoje duona yra šventa, o kiekvienas kokiais nors rašmenimis išmargintas popierėlis – visiška paslaptis, todėl ties batono galiuku sudėtingai šių dviejų dalykų magijai susijungus į bendrą visumą, kepėjo dukters vaizdinys vaiką tiesiog pakerėdavo.

Mahometas troško žinoti apie ją viską: kaip atrodo kepykla, ką mergaitė ten veikia, ar ilgai miega rytais, nes juk, priešingai nei visi kiti jos amžiaus vaikai, gultis eina labai vėlai, kokius žaidimus mėgsta žaisti ir, visų svarbiausia, – ar ji graži... Pasak Merjem, mergaitė buvo „šviesi ir daili tarsi pražydusi vandens lelija", turėjo ilgus, į dvi kasas supintus plaukus iki juosmens. Tuo metu ir Mahometas buvo ilgais plaukais. Gatvėje sutikti nepažįstamieji palaikydavo jį mergaite.

Savo laiškuose kepėjo dukra daugiausia pasakodavo apie žmones, užsukančius į kepyklą. Tarkim, apie lazdomis pasiramsčiuojančius senukus, kurie nusipirktus sausainius išmirkydavo arbatoje, o paskui įsikišę į bedantes burnas garsiai juos sučiaumodavo. Kiekvieną ankstyvą rytą, nešini apskritais mediniais padėklais, čia pasirodydavo ir simitų perpardavėjai. Našlaitė norėdavo su jais susidraugauti, bet dauguma jų į jos pastangas atsakydavo šiurkščiai ir nemandagiai. Bet pasitaikydavo tarp jų ir tikrų auksaširdžių. Pavyzdžiui, vienas strazdanotas berniukas jai rodydavo triukus – šokinėdamas ant vienos kojos tuo pat metu ant rankose laikomų plonų lazdelių sukdavo pamautus simitus. Mahometą žeidė tokie dažni kepėjo dukters pasakojimai apie šio berniuko talentus, bet stengėsi to neparodyti. Ateidavo čia ir gatvės perpardavėjai, kepinius stumdantys rankiniuose vežimėliuose. Kepyklos neaplenk-

* Simitas (*simit*) – turkiškas riestainis.

davo ir moterys, norinčios įsigyti šviežiai iškeptų pitų. Su kepėjo dukra jos elgdavosi gražiai. Prieš išsinešdamos sunkius nešulius namo visada vieną pitą įteikdavo ir jai. Kepėjo dukra viską aprašydavo kuo smulkiausiai, ir kol Merjem visa tai nieko nepraleisdama skaitydavo, laikas slinkdavo sraigės greičiu. Vis dėlto ši naivi tyruma vieną rudenį subyrėjo į šipulius Mahometą užregistravus į vienintelės šiame rajone pradinės mokyklos 1g klasę. Pirmiausia vaikas turėjo atsisveikinti su ilgais plaukais. Dabar mergaite gatvėse niekas jo jau nebepalaikydavo. Paskui gerokai sutrumpėjo pusryčiavimo trukmė, o netrukus jis išmoko skaityti ir rašyti. Štai tada ir paaiškėjo, kad mažučiai popierėliai, prikabinti prie kiekvieno kepalo, buvo visai ne šviesiaplaukės kepėjo dukters laiškai, o tiesiog kepyklos etiketės. Nuo tada neliko nei laiškų, kuriuos būtų galima skaityti, nei apskritaveidės mergaitės, kurią būtų galima mylėti. Tapti raštingam reiškė visiems laikams atsisveikinti su rašmenų paslaptingumu.

– Niekur aš neisiu! – vėl šaižiai suklykė Mahometas, niekaip nepajėgdamas atitraukti akių nuo savo priešpiečių krepšio, tačiau šįkart jau kur kas silpnesniu balsu.

Dar po poros minučių išgirdusi netolygias dejones, primenančias mažo šunyčio inkštimą, Merjem suprato, kad sūnus pasidavė ir nebemėgins atstumti sofos. Išlaisvintas iš spąstų Mahometas dėbtelėjo į mamą prislėgtu, nepasitenkinimo kupinu žvilgsniu.

Palyginti su didžiuliu jos kūnu, vaikas atrodė lyg raidės „Ö“ taškelis. Gimsiantis broliukas arba sesutė taps antruoju šios raidės taškeliu. Berniūkščiui tebuvo šešeri ir jis puikiai žinojo, kad tokio amžiaus vaikai visi būna gerokai mažesni už motinas, tačiau, kitaip nei bendraamžiai, jis jau seniai suprato ir susitaikė su tuo, kad visada bus mažesnis už mamą, kad ir kiek paaugtų, kad ir kokio amžiaus sulauktų, kad ir kokios sėkmės ateityje pasiektų. Et, mama... Ta jos plati kakta, kuri vos supykus tuojau susiraukšlėja, apskritas veidas su putliais rausvais skruostais, didžiulės šviesiai rudos akys, kurios jai užsispyrus tik dar labiau praplatėja, išsipūtusios lyg ba-

lionai krūtys, pabrinkusios rankos, kretančios mėsingos šlaunys, pėdos, ne ką mažesnės nei vaikiškas kapelis, begalinis prietaringumas ir neįtikėtina energija – atrodė tokia smarki ir milžiniška, kad bet kokią kliūtį be vargo būtų galėjusi sumalti į dulkes... Ir panašu, kad tokia ji bus visą laiką...

Taigi, nieko nepadarysi: Mahometas įsidėjo skrudintą sumuštinį su petražolėmis į priešpiečių krepšį, užmynė ant grindų ištižusį tarakoną, kurį kiek anksčiau šį rytą sutraiškė prie akvamarino spalvos dvisėdės sofos, ir vilkdamas kojas išklibikščiavo į mokyklą.

BUTAS NR. 4

Liepsnaprigimčiai

Buto, esančio dešinėje nuo įėjimo į Ledinukų rūmus, gyventojams, kaip, beje, ir visiems kitiems pirmo aukšto gyventojams, visai nepatiko, kad pernelyg dažnai atsiduria praeivių dėmesio centre. Kaimynai, šių svečiai ir nuo durų iki durų šmirinėjantys prekybos agentai, kurie niekada taip ir neperskaitydavo įspėjimo, jog jie čia nepageidaujami, niekaip neatsispirdavo pagundai žvilgtelėti pro langą į buto Nr. 4 svetainę, ir visai nesvarbu, ar tai būtų rytas, ar vakaras. O kur dar visos tos smalsiosios, ničnieko pro akis nepraleidžiančios grožio salono klientės! Pridėjus prie anksčiau paminėtų žmonių dar ir jas, bendras pašaliečių žvilgsnių į tai, kas vyksta už lango šio buto svetainėje, skaičius didėjo dešimteriopai, ne ką mažiau stiprėjo ir viduje esančiųjų susierzinimas.

Dalis pirmuose aukštuose įsikūrusių šeimų prie šitokio judėjimo ilgainiui įpranta. Tarp jų pasitaiko net ir vienas kitas šeimynykštis, kuris visiškai išnaudoja šią aplinkybę, ir reaguodamas į tai, kad nuolat būna stebimas iš lauko, pats ima nuolat stebėti, kas dedasi lauke, – štai jums ir tikrų tikriausias „akis už akį“ principas! Galbūt neatsitiktinai uoliausios ir geriausiai visas naujienas žinančios aplinkos stebėtojos dažniausiai gyvena daugiabučių pirmuose aukštuose... Tačiau Liepsnaprigimčiai buvo ne iš tokių. Jie nei pakentė pašaliečių smalsumo, nei patys ketino juos šnipinėti. Šeimynykščių įsitikinimu, už jų buto ribų plytintis pasaulis tebuvo viena didžiulė amžino nerimo teritorija. Tiesą sakant,

jei Turkijoje įsigaliojus „pavardžių įstatymui“* kiekvienai šeimai būtų leista ne pačiai pasirinkti pavardę, bet ji būtų priskirta pagal geriausiai jos būdą nusakančius bruožus, tai įrašas prie buto Nr. 4 durų skambučio veikiausiai būtų ne „Liepsnaprigimčiai“, o „Amžinanerimiai“.

Kiaurą parą didžiuliai šio buto langai būdavo aklinai užtraukti neperšviečiamu audeklu, nors ir vis kitokiu – iš pradžių perkelio, paskui, saulei pakilus, balto kartūno. Ėmus temti, langus nuo vieno jų krašto ligi kito uždengdavo tokio paties pilkumo kaip ir daugiabutis aksomo užuolaidos. Tokiu būdu svetainėje laiką leidžiantys gyventojai slėpėsi nuo išorinio pasaulio akių ir saugojosi jo tarytum apdairus žvėris, kuris, vengdamas būti pastebėtas priešų, maskuoja savo kūną prie aplinkos priderintomis spalvomis. Tačiau net kai visos trys – perkelio, balto kartūno ir aksomo – užuolaidos būdavo visiškai užtrauktos, dešiniajame lango krašte prasišviesdavo siauras šviesos sidabro ruoželis. Ties juo sėdėdavo penkiasdešimt šešerių metų amžiaus Zija Liepsnaprigimtis, kuris, galima sakyti, prie šios vietos buvo tiesiog lipte prilipęs nuo pat tos dienos, kai jį išmetė iš valstybinės vandentiekio įmonės už kyšininkavimą. Skaitydamas laikraštį ar žiūrėdamas televizorių, gerdamas kavą ar valgydamas moliūgo pyragą, jis retsykiais vogčiomis vis dirstelėdavo pro šį sidabro ruoželį ir sunerimusiu, įtariu žvilgsniu patyrinėdavo aplinką, nors dorai nė pats nežinojo, kur tiksliai turėtų žiūrėti ir kodėl. Tais retais kartais, kai Zija Liepsnaprigimtis pakildavo nuo sofos, vietoj jo čia išsyk atsisėsdavo į užtarnautą poilsį išėjusi penkiasdešimt penkerių metų amžiaus buvusi organinės chemijos mokytoja Zerena Liepsnaprigimtė. Ji taip pat kartais vis žvilgtelėdavo pro šį ruoželį, tačiau tai darydavo ne tiek norėdama pamatyti, kas dedasi lauke, kiek domėdamasi, ar viskas gerai priešais langą pastatytame narvelyje tupinčiai ka-

* Įstatymas, pagal kurį visi Turkijos piliečiai privalėjo turėti pavardes, įsigaliojo 1934 m. Iki tol šalyje vakarietiško stiliaus pavardes vartojo krikščionys ir žydai, tačiau musulmonai šia praktika beveik nesivadovavo.

narėlei. Faktas, kad ši kanarėlė, skirtingai nuo anksčiau laikytos jos gentainės, visiškai nečirškė, Zerenai Liepsnaprigimtei kėlė didžiulį rūpestį. Moteris nuolat kartodavo, jog tam, kad kanarėlė čirkštų, reikia atidaryti langą, tik niekada taip ir neišdrįso to padaryti. Prisiminimai apie tą nelemtą rytą, kai ankstesnę kanarėlę narvelyje rado paplūdusią kraujais, buvo dar pernelyg skaudūs. Ir nors iš Ledinukų rūmų išsikrausčius seniokui, pravardžiuotam „kačių pranašu" (su savimi jis išsivežė ne tik užgyventą turtą, bet ir gausų būrį kačių), šį nusikaltimą iškrėtusių nevidonų neliko, aplinkui zujo galybė kitų seilę varvinančių neprižiūrimų katinų, todėl ją vis dar tebebaugino mintis, kad ir naujoji kanarėlė gali susilaukti tokios pat lemties. Ypač didelį įtarimą jai kėlė juodas kaip derva nuožmaus snukio milžiniškas katinas su tokiu vešliu kailiu, kad galėjai pamanyti, jog nudyrė mažiausiai keturių kačių apdarus ir pats jais pasidabino.

Tiesą sakant, Zerena Liepsnaprigimtė kadaise nė kiek nesidomėjo nei kanarėlėmis, nei jokiais kitokiais paukščiais, ir šią savo nuostatą pakeitė tik Zakerijai Liepsnaprigimčiui (šiuo metu trisdešimt trejų) ketvirtą kartą susilaužius nosį. Anuomet, kai jos sūnaus nosis tebuvo jokio aiškaus pavidalo dar nespėjusi įgyti maloniai į priekį išsišovusi švelni kremzliukė, gyvenimas atrodė šaunus ir nesudėtingas. Vėliau, berniūkščiui įžengus į paauglystę, mieli kūdikiško veidelio linkiai esmingai persimainė ir jo nosis pasidarė visiškai kitokia, nei buvo galima tikėtis – pirmiausia akiplėšiškai ištįso, o tada užkumpo. Visus šiuos pokyčius Zerena Liepsnaprigimtė stebėjo su dideliu nerimu – taip, lyg jos link artintųsi grėsmingos išvaizdos nepažįstamasis. O juk savo dailia nosyte ji nepaprastai didžiavosi. Vyro nosis, nors ir ne tokia graži, bet bent jau taisyklingos formos. Puikiai tai suvokdama Zerena Liepsnaprigimtė pajuto poreikį nuodugniau patyrinėti šeimos medį, nes tvirtai tikėjo, jog bet kokio pobūdžio trūkumai visuomet būna nulemti genų. Todėl skausmingai įsisąmoninus faktą, kad sūnaus nosis esmingai pakito ir daugiau niekad nebebus tokia kaip anks-

čiau, jai parūpo nustatyti už šią genetinę neteisybę atsakingą asmenį. Kreipdama didesnį dėmesį ne į savo, bet į vyro šeimos liniją, pirmiausia moteris sistemingai mintyse išnagrinėjo kiekvieno jai pažįstamo giminaičio išvaizdą, tada, nieko nepešusi, ėmėsi tyrinėti senus nuotraukų albumus, tačiau ir šios paieškos, kad ir kiek stengėsi, pasirodė bergždžios. Po kurio laiko ji nuleido rankas.

Paskui Zakerijai sukako keturiolika ir siaučiant hormonų audroms berniūkštis susigurino nosį lėkdamas nuo kalno ant dviračio. Išgirdusi šią naujieną, Zerena Liepsnaprigimtė pajuto palengvėjimą, tik, savaime suprantama, niekam apie tai neprasitarė. Nepaisant mamos vilčių, kad nelaimingas atsitikimas taps nauja pradžia, kuri ne tik leis ištiesinti sūnui nosį, bet ir į gera pakreipti jo elgesį, padėtis tik dar labiau pablogėjo. Po atmestinai atliktos – o tai netruko atsiskleisti – operacijos, jau ir iki tol bjauri nosis iškreivėjo tiesiog beviltiškai. Tokia ji ir pasiliko. Įdomu tai, kad maždaug tuo pat metu ėmė ryškėti ir suktas berniūkščio būdas. Nuo to laiko Zakerija Liepsnaprigimtis iš siauro ir tiesaus kelio, kuriuo jį stengėsi vesti motina, išsukdavo kaskart, kai tik tam atsirasdavo bent menkiausia proga, nuklysdamas visais įmanomais posūkiais ir tolydžio vis labiau pasiduodamas įvairiausioms nedorybėms, kol galiausiai savo šeimai ėmė daryti vien gėdą ir kelti vien skausmą. Tais metais, kai susigurino nosį, iš tėvų ėmė vogti pinigus. Sulaukęs penkiolikos visą laisvalaikį skyrė masturbacijai, šešiolikos mokykloje neveikė nieko kita kaip tik engė silpnesniuosius, septyniolikos surūkydavo po du pakelius cigarečių per dieną, aštuoniolikos nusprendė kuo greičiau „prasigyventi“, todėl vis didesniam motinos nerimui ėmė kaišioti nosį į kiekvieną nešvarų reikalą, kurį tik suuosdavo. Antrosios operacijos padariniai buvo netgi baisesni nei pirmosios, būtent tuo metu Zerenos Liepsnaprigimtės nerimas dėl sūnaus pasiekė aukščiausią laipsnį, ir visi anksčiau jos dar kažkiek puoselėti lūkesčiai galutinai išsisklaidė.

Sveikstant sukauptas jėgas Zakerija, regis, bus panaudojęs štai taip: dvidešimt dvejų pradėjo painiotis su stovėjimo aikštelių ma-

fija, dvidešimt trejų pametė galvą dėl išsiskyrusios banko tarnautojos su dviem vaikais, dvidešimt ketverių, peiliu sužalojęs banko apsauginį, kurį jo pamokyti siuntė buvusi meilužė, sėdo į cypę, dvidešimt šešerių pagiežingai atsikeršijo gyvenimui sukneždamas nosį Kuzgundžuko* gražinimo draugijos prezidentui (už tai, kad ragino vietos gyventojus priešintis stovėjimo aikštelės Osmanų rūmų užpakaliniame sode statybai), dvidešimt septynerių ėmė slapstytis nuo šeimos, vėliau, dvidešimt aštuonerių, išaiškėjus, kur slapstosi, tėvams pasistengus skubiai apvesdintas su vieno giminaičio dukra, tais pačiais metais susilaukė vaiko. Vis dėlto, pasak lieknos lyg karklas žmonos, kuri apsipylusi ašaromis dažnai užbėgdavo į Liepsnaprigimčių butą pasiguosti, vedybos nė kiek nepakeitė vyriškio būdo. Žinoma, jis jau nebesibastė kiauras paras nežinia kur, kaip anksčiau, bet užtat tapo tikrų tikriausiu nervų kamuoliu. Vieno tokio nervinio priepuolio metu Zakerija gerokai aplamdė šonus nepatyrusiai vairuotojai, kuri degant geltonam šviesoforo signalui įvažiavo į jo automobilį, ir kitą dieną buvo baisiausiai sumuštas jos raumeningo vyro – po šio incidento jo nosį ir vėl teko „lopyti".

Šiuo laikotarpiu Zerena Liepsnaprigimtė nekantriai laukė marčios netrukus pagimdysimo kūdikio. Juk pradėjus aižėti vedybiniams saitams (t. y. kai poros santykiai, vaizdžiai tariant, tįso pasliki ir niekaip nebesugeba atsistoti ant kojų) į greitai šį pasaulį išvysiantį kūdikį paprastai imama žiūrėti kaip į cementą – savitą rišliąją medžiagą, padėsiančią užglaistyti matomus įtrūkius, sutvirtinsiančią šeimos lizdelį laikančius stulpus ir išgelbėsiančią ant žlugimo ribos atsidūrusią santuoką. Tad gimusiam vaikui, kaip cementui ir priklausytų, buvo skirta dviguba misija: saugoti ir tėvo nosį, ir jo santuoką.

Viskas taip ir klostėsi, bent jau kurį laiką. Be jokių incidentų praėjo lygiai vieni metai ir penki mėnesiai. Tada atskriejo šokiruo-

* Vienas Stambulo rajonų.

janti žinia, kuri, tiesą sakant, nieko jau nebešokiravo. Nešdamas kūdikio vežimėlį laiptais Zakerija parkrito. Visiškai pasirengusi susidurti su ta pat nelaime ketvirtąjį kartą, kurių kiekvienas buvo vis apmaudesnis, tačiau sykiu ir vis mažiau sukrečiantis, Zerena Liepsnaprigimtė nuvyko į ligoninę, kurią telefonu kūkčiodama jai buvo įvardijusi marti. Piktai įsiveržė į palatą ir sumišusi nužvelgė stovintį priešais ją sveikut sveikutėlį sūnų. Per ką tik įvykusį nutikimą nosis iš tiesų lūžo, bet ne Zakerijai, o vežimėlyje tuo metu miegojusiam mažyliui. Aptikusi vaikaitį su tvarsčiais, kokius bėgant metams jau ne sykį buvo mačiusi ant sūnaus veido ir kurie kaskart jai atrodydavo kaip maišto prieš ją vėliava, Zerena Liepsnaprigimtė galutinai įsitikino, kad reikalą turi su kažin kokiu genetiniu polinkiu ir kad šis trūkumas niekad neišnyks. Tad būtent čia ir būtent dabar ji galiausiai palaidojo visas viltis dėl sūnaus ir jo palikuonių.

Pirmučiausia, ką ištikta visiško beviltiškumo moteris padarė grįžusi į Ledinukų rūmus, – tai užsirakino miegamajame ir perdėliojo kaštoninės komodos stalčių, kuriame laikė sūnaus vaikystės daiktus. Šiaip ar taip, kai įsisąmoniname, jog tam tikro žmogaus nebemylime, iš pradžių turime apsispręsti, ką darysime su pas mus likusiais jo daiktais. Bet kadangi Zerenai Liepsnaprigimtei niekada net ranka nepakiltų išmesti ko nors, kas susiję su jos šeima, jinai tik iškraustė sūnaus mantą lauk, o tada, nuodugniai ištyrinėjusi visus iki paskutinio daiktus, sukrovė juos atgal. Tai buvo griežčiausias veiksmas, kuriam ji galėjo ryžtis. Šitaip jai bekraustant komodą, staiga išaiškėjo šitiek metų mėginta įminti mįslė – kas iš giminaičių yra atsakingas už tą nelemtą geną, kurį paveldėjo jos sūnus. Netikėtai sau pačiai po vienu iš apatinių stalčių Zerena aptiko užstrigus seną etiketo žinyną. Į gausiai iliustracijomis papuoštą knygą, ties skyriumi „Kaip užmegzti pokalbį su nepažįstama dama traukinyje“, nežinia kas ir kada vietoj žymeklio buvo įspraudęs nuotrauką. Kaip tik šioje pablukusioje nuotraukoje ir slypėjo anuomet mirtinai jai rūpėjęs atsakymas. Pasirodo, ketvir-

tasis jos vyro senelio brolis – moteriškų manierų amžinai koketuojantis niekam tikęs veikėjas, be perstojo skleisdavęs apkalbas, daugybękart išprovokavęs aršius giminės nesutarimus ir dėl to visų vieningai pramintas „Kukučiu“ – turėjo lygiai tokią pačią nosį kaip ir Zakerija. Nuotraukoje, darytoje vėlyvaisiais jo gyvenimo metais, Kukutis Hamdi su minkšta fetrine skrybėle ant galvos ir ilgu cigaretės kandikliu rankoje svajingai žvelgia pro šeimynykščių pečius į tolumą ir rūko, maža to, – lyg norėdamas kuo smarkiau išryškinti savo nosies bjaurumą, – į fotoaparato objektyvą yra pasisukęs profiliu. Zereną Liepsnaprigimtę mažai jaudino faktas, kad šeima klaidingai vartojo paukštuko kukučio vardą, kadangi šis sparnuotis visiškai neužsiima gandų skleidimu, išskyrus tą vieną vienintelį kartą, kai perdavė pranašo Suleimano žinią Belkisei. Ją domino tiktai viena – šią pravardę turėjęs žmogus. Baisi neteisybė, kad vienintelis jos sūnus, jos pirmagimis, gavo ne tėvo ar motinos nosį, bet kažin kokio neaiškaus senioko, kurio per visą gyvenimą nė nesutiko ir kurio genai visoje giminėje buvo patys niekingiausi. O dar baisiau tai, kad būtent ši genetinė grandinė teko ir jos pusantrų metukų vaikaičiui.

Impulso pagauta ji pakėlė šią pasibjaurėtiną nuotrauką ir kartu su visu etiketo žinynu švystelėjo į šiukšliadėžę. Tada, nepaisydama nuolatinių daugiabučio komendanto Hadžio Hadžio perspėjimų nenešti šlamšto laukan tam nenumatytu laiku ir negriozdinti juo laiptinės, padėjo geltoną šiukšlių maišą už durų.

Po penkių, dešimties, trylikos... lygiai po septyniolikos minučių Zerena Liepsnaprigimtė pajuto didžiulę savigraužą. Iki šiol moteris rūpestingai rinko viską, kas tik susiję su jos šeima, todėl nenuostabu, jog netrukus jai pagailo šios senos nuotraukos, kad ir kokia ši buvo jai nemaloni. Tačiau kai vėl išlindo į laiptinę, šiukšlių maišas buvo dingęs. Ūmai prisiminė kadaise motinos jai papasakotą istoriją. Tėtis ir mama namie ilgai laikė katę, bet jos nebenorėjo, tad vieną gražią dieną įkišę ją į maišą išvežė kiek galėdami toliau už miesto ir paliko kažkokioje apleistoje laukymėje. Tačiau kai

vakarop grįžo namo, katė tingiai tupėdama prie durų jų jau laukė. Dabar, pažvelgus į tuštumą, kur dar visai neseniai buvo šiukšlių maišas, Zerenai Liepsnaprigimtei per kūną nuėjo šiurpas – matyt, taip pat anuomet pasijuto ir jos motina, pamačiusi priešais savo rainąją. Juk nusivylimas, išvydus, kaip kas nors, kuo manėmės jau atsikratę, ir vėl išdygsta greta, yra iš tiesų panašus į tą, kuris kyla, kai kažkas, kas, atrodytų, bet kuriuo metu gali būti pasiekiama, staiga negrįžtamai išsprūsta iš rankų.

Panašiai šiame daugiabutyje jau buvo nutikę: kartą šiukšlių maišai paslaptingai dingo nuo Merjem durų, jai nė nespėjus susiruošti jų išnešti. Tačiau anie maišai Zerenai Liepsnaprigimtei rūpėjo mažiausiai, todėl mįslė, kas ir kokiu tikslu juos paėmė, jos nė kiek neintrigavo. Bet šįkart moteriai magėjo atgauti savo šiukšles. Jos vaizduotėje prašapęs šiukšlių maišas ūmai virto antspauduotu laišku – asmeniniu dalyku, kurio nevalia pamatyti jokiam prašalaičiui. Mūsų šiukšlės, kol guli priešais mūsų duris, yra privačios: jos priklauso ne kam kitam, o mums, ir byloja ne apie ką kitą, o apie mus. Anonimiškos šios šiukšlės tampa tik tada, kai atsiduria konteineryje. Kai šiukšliažmogiai rausiasi po gatvių konteinerius, po vienoje ar kitoje pakampėje vis išdygstančias atliekų krūvas ar po sąvartynus už miesto, reaguojame abejingai, bet vos jie praplėšia, o juolab – pagrobia prie buto durų paliktą šiukšlių maišą, bemat pasijuntame taip, lyg pačiu šiurkščiausiu būdu būtų įsibrauta į mūsų asmeninį gyvenimą.

Ištisą valandą Zerena davėsi aukštyn žemyn po Ledinukų rūmus, šniukštinėdama kiekvieną jai į galvą šovusią viečiukę, įtariai nužvelgdama visus iki vieno jai pakeliui pasipainiojusius žmones. Tik tada ją nutvilkė mintis, kad prie kiekvienų durų paliekami šiukšlių maišai galiausiai atsiduria vienoje ir toje pat vietoje, tarsi skirtingi upeliai, ilgainiui visi sutekantys į tą pačią upę. Moteris išlėkė į lauką ir atidžiai perrinko visą palei sodo tvorą susikaupusį šiukšlyną. Tačiau gelsvas šiukšlių maišas su raišteliu buvo it skradžiai žemę prasmegęs. Kadangi namo prižiūrėtojai viešėjo gimta-

jame kaime, teliko viena galimybė: greta įsikūręs grožio salonas! Tačiau po tiriamojo vizito į ten kartu su vyru ir dukterimis grįžo tuščiom ir pagadintais nervais. Lyg būtų maža, kad su šiukšlių maišu pradingo ir Kukučio Hamdi nuotrauka, tai dar turėjo išklausyti ir visą tą liežuvio nenulaikančio kirpėjo Kemalio įžeidimų tiradą.

Būtent po šio įvykio Zerena Liepsnaprigimtė ir nusipirko kanarėlę. Nors anksčiau, dar prieš susidomėdama kanarėlėmis, ji laikė įvairiausių spalvų ir rūšių žuvytes...

Tiesą sakant, Zerena Liepsnaprigimtė kadaise nė kiek nesidomėjo žuvytėmis, šios jai parūpo tiktai tada, kai po ilgai trukusio nenoro pripažinti tiesą galiausiai susitaikė su tuo, kad jos vyresnioji dukra serga neuropatija. Savo vyresnėlę išties mylėjo, vienu metu ją mylėjo net labiau už viską pasaulyje. Nuo tos dienos, kai sūnus, sekdamas savo kreiva nosimi, ėmė sukti iš kelio, moteris visą dėmesį ir meilę skyrė vyresnėlei dukrai. Tuomet, beje, lygiai kaip ir šiandien, Zeinepa Liepsnaprigimtė (dabar trisdešimt vienų) buvo kur kas aktyvesnė ir draugiškesnė už savo brolį ir sesę. Būdama vienuolikos troško tapti mokyklos, kurioje dirbo mama, direktore, visą valstybinės vandentiekio įmonės, kurioje dirbo tėtis, vandenį išpurškiančia ugniagese, dykinėti kaip brolis, nerti vąšeliu kaip jaunėlė sesuo ir būti aktore kaip kad geriausios jos mokyklos draugės tėtis – ir visa tai vienu ir tuo pat metu. Sulaukusi dvidešimt vienų ne kažin kiek tepasikeitė. Vis dar norėjo būti savita visų ją supančių žmonių suma. Suskirsčiusi dienas į atskirus laiko tarpsnius ir kiekvieną iš šių tarpsnių užpildžiusi skirtingomis veiklomis, ji tarytum persiplėšdavo į daugybę dalių, iš pradžių užsiimdama vienais dalykais, paskui – kitais, ir, kad ir kaip būtų keista, daugumą jų atlikti jai sekėsi kuo puikiausiai. Jos protas buvo aštrus, o tai, žinoma, glostė motinos savimeilę – dukters genetiniu paveldu ji nepaprastai didžiavosi. Vis dėlto mergina nebuvo laiminga. Jos netenkino jokie turimi bruožai ar įgūdžiai. Tiesą sakant, jos niekas netenkino. Gyvenime ji nematė nė vieno

dalyko, kuris būtų vientisas. Žodis „visuma“ jai tebuvo tuščia žodyno sąvoka. Pavyzdžiui, nebuvo jokios jūros, nes kiekvienoje jūroje knibždėjo nesuskaičiuojama galybė smulkesnių jūrų ir visos jos mėgindavo srūti į skirtingas puses. Mums matomų krantą pasiekiančių bangų aukštis ir dažnumas jai tebuvo vidinių vandenyje vykstančių kovų aidas. Pakrantę šios bangos užliedavo tik tam, kad burbuliukas po burbuliuko, dalelė po dalelės būtų išskaidytos į atskirus vienetus. Panašiai nebuvo ir jokio vieno ir vientiso Stambulo, o tik dešimtys, šimtai, tūkstančiai, milijonai skirtingų grupių, bendruomenių ir bendrijų. „Pliusai“ užgoždavo „minusus“, priešpriešiniai vėjai užkirsdavo vienas kitam kelią ir, kadangi nė viena iš čia esančių grupių nebuvo ganėtinai stipri, kad imtų vyrauti prieš kitas, miestas pajėgė šiaip ne taip išlaikyti tam tikrą savo pavidalą, nors pamažu Zeinepos sąmonėje ir ėmė trauktis. Lygiai kaip ir bangų atveju, Stambulo vaizdas buvo tik ribota giliau glūdinčio margo gyvenimo išraiška – išraiška kažin ko, ką be paliovos graužė žiurkės, snapais kapojo kirai, lauk metė gyventojai, zulino automobiliai, plukdė laiveliai... to į plaučius įtraukiamo oro, visų tų nežinia kiek kas valandą gimstančių kūdikių... tų po visur pasklidusių ir išsibarsčiusių fragmentų, kurie niekuomet nesugula į vientisą mozaiką ir visada lieka nei šiokie, nei tokie... Pirmasis nervinio išsekimo priepuolis Zeinepą Liepsnaprigimtę ištiko, kai jai buvo dvidešimt dveji.

Gydytojo išsakyta diagnozė Zerenos Liepsnaprigimtės nė kiek nepaveikė, nes nei į jį, nei į jo žodžius ji nepažiūrėjo rimtai. Jų šeimos medyje nebuvo nė menkiausios šakelės, kuri būtų kentusi nuo tokios ligos. Net ir visai giminei gėdą dariusio niekingojo Kukučio Hamdi dvasinė būsena buvo kuo puikiausia. Kad ir kaip ten būtų, vyresnioji Zerenos dukra buvo pati sumaniausia, pati gabiausia iš visų trijų jos vaikų. Ją ištikusi nervinė krizė galėjo būti ne kas kita, o paprasčiausias vėluojančią lytinę brandą lydintis nerimas.

Zeinepa Liepsnaprigimtė išgijo gana greitai, ir tai tik dar labiau įtikino jos motiną savo teisumu. Vis dėlto netruko paaiškėti,

jog šis pagijimas tebuvo laikinas ir toli gražu ne galutinis. Nuo tada Liepsnaprigimčių vyresniosios dukters gyvenimas rutuliojosi dviem vienas kitą nuolat keičiančiais etapais: kai ji sirgdavo ir jau atrodydavo, kad niekada nebegrįš į normalias vėžes, ir kai būdavo sveika ir jau regėdavosi, kad niekada daugiau nebesusirgs. Tik vienaip arba kitaip – jokių tarpinių variantų. Prognozuoti, kada iš vienos būsenos pereis į kitą, buvo neįmanoma. Ryškiausią kontrastą tarp šių dviejų būklių atskleisdavo Zeinepos reakcija į blogas naujienas. Ligos laikotarpiu ji, tarsi daltonikas, skiriantis ribotą spalvų skaičių, dėmesį kreipdavo tik į tam tikro pobūdžio žinias, kuriomis vienomis vartydama spaudą ir tesidomėdavo. Tarkim, dažų skiedikliais besisvaiginantys beglobiai vaikiščiai, išpuoliai prieš „šeimos garbę suteršusias" merginas ir moteris, savižudybės, priverstinė prostitucija, savižudžiai sprogdintojai, iš ligoninių pagrobti kūdikiai, nuo perdozavimo mirę jaunuoliai. Kitaip tariant – visi įmanomi tragiški nutikimai... Tokio peno Zeinepa semdavosi ne tik iš laikraščių, bet ir iš savo tiesioginės aplinkos. Jai rūpėdavo kiekviena rajone pastebėta blogybė: be dangčių likusios kanalizacijos angos ir sprogę vandentiekio vamzdžiai, nesurinktos šiukšlės ir uždaryti keliai, įžūlūs kišenvagiai ir dėl antisanitarinių sąlygų veiklą priverstos nutraukti kepyklėlės, arklieną vietoj jautienos kišantys mėsininkai ir kontrabandinio dezinfekavimo skysčio prekeiviai, automobilių stovėjimo aikštelių mafija ir paslaptingai supleškėję seni mediniai namai, dujų balionų sprogimai ir dujų nuotėkiai... Savaime suprantama, Zeinepai Liepsnaprigimtei nepakakdavo vien tik sekti šias iš proto varančias žinias, ji jusdavo nenumaldomą būtinybę visas jas dar ir kuo smulkiau perpasakoti kiekvienam sutiktajam. O kadangi žmonių sutikdavo nedaug, mat didumą laiko praleisdavo namie, tai tas pačias istorijas be galo, be krašto vis iš naujo kartodavo motinai. Vis dėlto būdama geros savijautos į visas šias visada kuo išsamiau pateikiamas nelemtas naujienas nekreipdavo nė menkiausio dėmesio. Šiaip ar taip, Zeinepa buvo vienintelė šeimos narė, nuolat skaitanti spaudą.

Kai tik vyresniosios dukters pasakojimai jaudulio persmelktu balsu apie įvairiausias katastrofas imdavo nebepakeliamai erzinti, Zerena Liepsnaprigimtė įsiklausydavo į raminamai burbuliuojantį akvariumą su spalvingomis žuvytėmis ir fosforescuojančiais pagražinimais. Nors šiaip jau dar prieš susidomėdama žuvytėmis ji laikė gausybę įvairiausių dekoratyvinių augalų...

Dvidešimt trejų metų amžiaus Zeliša Liepsnaprigimtė nebuvo nei tokia netikėlė kaip brolis, nei tokia proto guzė kaip sesuo. Jau nuo pat vaikystės ji gerokai skyrėsi nuo kitų savo šeimos narių tiek išvaizda, tiek būdu ir polinkiais, o ypač ryškūs šie skirtumai buvo lyginant ją su seserimi. Prie šios Zeliša atrodė tarsi didžiulis, išpampęs grybas, kuris kažin kokiais būdais išdygo greta laukinio, neišrankaus augalo su akį glostančiais žiedais ir ėmė gerti visą šiam augalui reikalingą šviesą ir vandenį. Ji niekuo neišsiskyrė, buvo neryžtinga, vangi ir negabi. Galėjai pamanyti, jog be paliovos tarp dviejų kraštutinumų besiblaškanti – tai protinga ir žavi, tai kvaištelėjusi ir verksminga – sesė ją taip smarkiai sutrikdė, kad mergina nutarė laikytis kažkur per vidurį, kuo saugesniame ruože. Jos brolis troško „būti kažkuo“, sesuo – „būti viskuo“, o ji – tiesiog „nebūti“.

Iš visų Liepsnaprigimčių Zeliša buvo mažiausiai atspari nerimui. Kitiems šeimos nariams nerimą keldavo kokios nors aiškios išorinės grėsmės. Net jei nerimo priežastys ir skyrėsi, jis būdavo patiriamas nuolat, todėl ir storos aksominės pelenų spalvos užuolaidos šeimynykščius nuo pasaulio ribojo ne veltui. Kiekvieno šeimos nario sąlyčio taškai su aplinka anapus buto buvo vis kitokie, atitinkamai vis kitokie buvo ir jų rūpesčiai. Ziją Liepsnaprigimtį labiausiai baugino bloga nuojauta, kad bus atnaujinta byla dėl kyšininkavimo ir jis ne tik sės į cypę, bet ir taps įvairiausio plauko žurnalistpalaikių, o kartu ir viso miesto dėmesio objektu. Zerena Liepsnaprigimtė daugiausia nerimavo dėl savo vaikų, bet turėjo ir kitų nuogąstavimų, iš kurių rimčiausi buvo šie: kad islamo fundamentalizmas ir toliau plis, kad vieną gražią dieną ji taps kišen-

vagių auka ir kad Stambule bet kada gali prasidėti žemės drebėjimas. Savo ruožtu Zakerija Liepsnaprigimtis labiausiai bijojo, kad nepasiseks lovoje, kad gyvenime neturės jokios įtakos, kad žmonėms, kuriems prasiskolino lošdamas kortomis, vieną dieną trūks kantrybė, ir galiausiai pačios baimės. Zeinepa Liepsnaprigimtė švytuoklės principu tai imdavo trykšte trykšti nerimo, baimių ir būgštavimų fontanais, tai braidžioti bebaimiškumo, nerūpestingumo ir ledinės ramybės jūromis.

O štai Zelišai Liepsnaprigimtei nerimas ir baimė buvo veikiau kažkas abstraktaus. Šie jausmai ją nuolat lydėdavo tarytum aplink tvyrantis oras ir buvo veik neapčiuopiami – jų priežastys kur kas sunkiau numatomos ir visiškai nesietinos, tarkim, su kyšininkavimo bylos atnaujinimo grėsme, pavojumi būti priremtam prie sienos dėl skolų ar galimybe, kad fundamentalistai ateis į valdžią. Taip buvo visų pirma todėl, kad nerimo šaltinis buvo ne išorinis, bet glūdėjo jau pačioje jos savimonėje. Juk baimę, nerimą ir nuogąstavimus gimdo „tikėtinumas, kad viskas gali iš esmės pasikeisti". (Imkime kad ir namus, draugus, sveikatą, šeimą... Visa tai yra jūsų, bet vieną dieną, deja, to ūmai galite netekti!) O dėl blogos nuojautos, tai ją kursto ne kas kita, bet „tikėtinumas, kad niekas niekada nepasikeis". (Namai, draugai, sveikata, šeima... Visa tai yra jūsų ir, deja, gali būti, kad viskas ir toliau taip bus!) Būdama jaunesniųjų klasių moksleivė, Zeliša kelis kartus svečiavosi savo draugių namuose. Šie apsilankymai, suteikę progą iš arti pamatyti visai kitokias nei jos mamas, tėčius ir ištisas šeimas, gerokai praplėtė mergaitės akiratį, nes iki tol ji manė, kad visos „mamos", „tėčiai" ir „šeimos" yra daugiau ar mažiau vienodos viena kitos kopijos. Bėgant metams gėda, kurią juto dėl savo šeimynykščių, tiktai didėjo, ir didėjo ne ką mažesniais apsisukimais nei gudriai priskaičiuojami delspinigiai nuo laiku nesumokėtos baudos.

Zelišos Liepsnaprigimtės ausyse tebeskambėjo nuolat vis stringantys mikčiojančio fiziko per pamoką tariami žodžiai: „Sssu-junkkkime tttarpusssavyje ddu inddus, kkuriuose yra vvvienodd-

das kkkkiekis viennnnodddo tankkkkkio skkkkyščio, o tttadda pppalaukkime ir pppažiūrėkkime, kkkur subbbėgs skkkystis.“ O tada po neilgos pauzės tęsė: „Gggerai jau, nnnelaukkkime bbbe reikkkalo. Ppprisiminkkit, vvvaikkkai, judddėjimmmas visssaddda vvvykkksta iš ttten, kkkur dddaugiau, į ttten, kkkur mmmažiau, iš ttten, kkkur aukkšččiau, į ttten, kkkur žžemmmiau... O jei ir ttten, ir ttten mmmedžiaga ir jos kkkiekis yra vvviennnodi, nnniekko ir nnneįvvykks.“ Jei viskas būtent taip, svarstė Zeliša, vadinasi, nerimo lygis namuose ir pasaulyje už Ledinukų rūmų ribų yra visiškai vienodas. Todėl ir tikėtis, kad sukaupus drąsą vieną dieną ji ištrūks iš buto Nr. 4 ir niekada atgal nebegrįš, buvo tiesiog nerealu. Tiesa, iki šiol mergina jau buvo rezgusi galybę planų. Vis dėlto šie planai buvo skirti veikiau iškeliauti, o ne ištrūkti, tad gal todėl ji vis dar neturėjo nė menkiausio supratimo nei kur dėtųsi, nei ką darytų, jei galiausiai iš čia nuspręstų kraustytis.

Šiaip ar taip, Zerena Liepsnaprigimtė nieko jau ir nebesitikėjo iš savo jaunesniosios dukters, kurios vienintelis išskirtinis bruožas, motinos manymu, buvo tuojau apalpti vos tik pamačius kraują arba ką nors, kas jį primena. Štai todėl, tramdydama širdgėlą, kad nė viena dukra nėra tokia, kokios norėtų, ji ir ėmėsi auginti dekoratyvinius augalus. Bėda tik, kad jie reikalavo kur kas daugiau saulės, nei vos ne vos pro užuolaidas prasiskverbiantys spinduliai jiems pajėgė suteikti.

Tokiu būdu, buto Nr. 4 užuolaidoms ne tik sergint nuo praeivių žvilgsnių, bet ir slopinant šviesą, visi dekoratyviniai augalai vienas po kito sunyko. Laikui bėgant, išgaišo ir didžioji dalis akvariumo žuvyčių. Kanarėlę papjovė „kačių pranašo“ globotinės. Ir nors tame pat narvelyje dabar gyveno kita kanarėlė, dėl kažin kokių nesuprantamų priežasčių per visą šį laiką ji nė sykio taip ir nesučerškėjo.

BUTAS NR. 3

Kirpėjai Kemalis ir Kelalis

Pamačiusi, kaip į vidų įeina visų laikų mėgstamiausias jos apkalbų objektas, grožio salono publika nesmagiai nuščiuvo – taip jau atsitinka, kai būname užklupti darant ką negero. Staiga priešais mus išdygus asmeniui, kurį ką tik begėdiškai apšnekėjome, visai pagrįstai gali kilti įtarimas, kad dedasi kažin kokie stebuklai. Panašiai pasijuto ir žmonės salone – jiems ėmė rodytis, kad Higiena Tidžen atėjo ne atsitiktinai, o tyčia, iš dvasių pasaulio sužinojusi apie šičia linksniuojamą jos vardą. Vis dėlto jos akivaizdoje jie sutriko ne tik todėl, kad nepajėgė per reikiamas kelias akimirkas nutaisyti rimtų veido išraiškų – liežuvaujant šios buvo pernelyg atsipalaidavusios. Ne ką mažiau juos glumino tai, kad žmogus, kuris ištisus mėnesius nė kojos iš namų nebuvo iškėlęs, dabar štai pasirodo vietoje, kuri, ko gero, visame jos „potencialiai lankytinų vietų, kai pagaliau pribręs laikas išeiti kur nors prasiblaškyti“, sąraše yra mažiausiai tikėtina.

Pirmasis savo nuostabą suvaldė Kemalis. Jis išėjo pasitikti viešnios prie durų ir kone džiugiai šūktelėjo:

– Laba diena, ponia Tidžen, užeikit!

Nė nepastebėjo, kaip nemandagiai pasielgė kreipdamasis vardu į asmenį, su kuriuo anksčiau gyvenime niekada nebuvo bendravęs. Matyt, tai tiesiog liežuvavimo šalutinis poveikis: jei pernelyg daug ir pernelyg dažnai pliurpi apie kokį nors žmogų, ilgainiui ima atrodyti, kad jį jau senokai pažįsti asmeniškai. Jei į Kemalio familia-

rumą būtų atsakyta bent sąlygiškai tuo pačiu, jis veikiausiai būtų tik dar labiau pasidavęs savo iliuzijai ir ėmęs Higienai Tidžen žerti priekaištus, kad neapsilanko pas juos dažniau, ką mėgdavo daryti pamatęs kurią nors nuolatinę klientę... bet taip neatsitiko. Moteris nužvelgė jį nuo galvos iki kojų lediniu žvilgsniu šitaip parodydama, kad anaiptol nėra sužavėta tokiu jo lipšnumu, o tada nieko netarusi nusisuko ir ėmė viską apžiūrinėti. Iš pradžių dėbtelėjo į ant grindų gulinčius nukirptus plaukus, kurių dar nespėta sušluoti, paskui į nudėvėtus, nuo dažno skalbimo spalvą praradusius rankšluosčius, tada į klientėms paristus leopardo kailio rašto celofaninius apsiaustus, į per visą sieną kabančio veidrodžio plonytį įtrūkį, į uodų kūnelius, tįsančius ant stalo, pristumto prie veidrodžio, į dulkes ant lentynos, nuklotos vienos ir tos pačios bendrovės plaukų lako, putų ir briliantino buteliukais, į prie šukų prikibusius plaukų gumulus, į poroloną, pūpsantį iš kėdžių įplyšimų, į visus čia stovinčius skurdžius baldus ir galop į teliūskuojantį vandenį su burbuliukais ir dar nežinia kuo ant trisluoksnio manikiūrininkės stalelio. Nepasitenkinimas tuo, ką pamatė, buvo toks didis, o noras iš čia kuo greičiau išsinešdinti – toks akivaizdus, kad Kemalis, pajutęs nepagarbą tiek sau, tiek ir visai savo darbo aplinkai, veik ryte prarijo visas iš burnos jam jau beprasprūstančias mandagybes ir prisivertė užsičiaupti.

Nors Kemalis ir būgštavo, kad bus priešingai, Higiena Tidžen neapsisuko ir nepabėgo. Kurį laiką pastovėjusi kaip įbesta pagaliau liovėsi dairytis ir, tartum rodydama, kad daugiau nebenori matyti šių pasišlykštėtinų ir nevalyvų sąlygų, nukreipė žvilgsnį pro pravirą langą į lauką. Netruko pastebėti į sodą nusileidusią ir išmestus drabužius renkančią savo naują namų tvarkytoją. Ši smulkutė moteris, vos ne kiekvienu savo krustelėjimu rodanti apmaudą, kad turi rankioti tiek daug taip kvailai išmestų drabužių, ją kaip tik dabar irgi pastebėjo. Po sunkios darbo dienos jos nervai buvo gerokai sudirgę, tačiau sykiu ji jautėsi tokia pervargusi, kad net nebeturėjo jėgų nustebti Tidžen atsiradimu šioje netikėtoje vietoje.

Vargais negalais sukimšusi visus ant žemės besivoliojusius drabužius į skalbinių krepšį, atgal į daugiabutį ji jau nebėjo, tik kyštelėjo iš lauko apipelijusios citrinos spalvos skara apgaubtą galvą pro langą į grožio salono vidų ir visiškai nuo kojų nusivariusio žmogaus balsu suniurnėjo:

– Jau eisiu, ponia Tidžen, turiu dar spėti pasirūpinti ir savo šeima.

Bet kadangi net pati juto, kaip smarkiai šie ką tik jos pasakyti žodžiai kontrastuoja su visa čia susiklosčiusia padėtimi, nutarė pasiaiškinti išsamiau:

– Tai paskutinis krepšys, visi drabužiai surinkti. Užnešiu jį aukštyn ir paliksiu. Jau penkiskart tai dariau. Ketvirtadienį manęs nelaukit. Šiaip ar taip, šitas rajonas man vis tiek per toli.

Vos suraukusi antakius Tidžen tylomis linktelėjo – suprask, neprieštarauja. Ir nors mįslinga veido išraiška puikiai maskavo tai, kokios mintys knibžda jos galvoje, buvo aišku, kad atsidūrusi čia tarp nepažįstamų žmonių ji jaučiasi labai nejaukiai. Taip ir stovėjo, kol Kelalis, neapsikentęs šios kankynės, priėjo arčiau ir mėgindamas ištaisyti brolio dvynio ką tik sukomplikuotą padėtį ramiai paklausė, kokios šukuosenos ji norėtų. Tidžen atsigręžė į Kelalį ir, atitraukusi akis nuo dabar jau tuščios erdvės, kur ką tik stovėjo namų tvarkytoja, burbtelėjo:

– Kirpsiuos ne aš, mano dukra, – tai ištarusi, matyt, kad visiems būtų aiškiau, truputį pasitraukė į šalį.

Tik tada žmonės grožio salone pagaliau pastebėjo nedidukę mergaitę garbanotais, juodais kaip anglis plaukais, balta kaip pienas oda ir didžiulėmis, tamsiomis akimis. Jos ševeliūra buvo šlapia, nuo garbanų ant pečių, palikdami drėgmės žymes, varvėjo vandens lašai – galėjai pamanyti, kad gatvėje ją užklupo vasarinis lietutis.

Kol Kelalis lydėjo jaunąją klientę prie kėdės priešais veidrodį, Kemalis, nuolankiai kęsdamas jam rodomą mergaitės motinos šaltumą, paragino šią įsitaisyti vienoje iš šone sustatytų sofų. Vis dėlto Higiena Tidžen iš sykio sėstis nepuolė. Iš pradžių dar kelias

sekundes pastovėjo dorodamasi su vidine sumaištimi. Tik tada ryžosi nusileisti ir be jokio didesnio entuziazmo pritūpė ant arčiausios iš jai pasiūlytų sofų. Kai manikiūrininkė, turinti įprotį visų klienčių per pirmas trisdešimt jų apsilankymo salone sekundžių paklausti, ar joms nereikia manikiūro, staiga išdygo jai prie šono, Tidžen sėdėjo nejudėdama, įsmeigusi žvilgsnį į dėmę ant grindų, mintimis nusikėlusi kažin kur toli. Tačiau vos išgirdusi jai adresuotą klausimą su pasidygėjimu trūktelėjo į save delnus, tarsi šiuos ką tik būtų palietusi kokia nors nematoma žiurkė, o tada paslėpė sau už nugaros. Priblokšta tokios netikėtai šiurkščios reakcijos, manikiūrininkė grįžo į savo vietą, bet vos atsisėdo, galvoje ėmė kirbėti negera nuojauta. Ar tik kartais nebus vietoj kreipinio „ponia Tidžen" jai išsprūdę „ponia Higiena"? Galbūt dėl to viešnios mina ir surūgo? Šitaip samprotaudama salono darbuotoja netruko įtikėti, kad būtent taip ir atsitiko. Juk sąmonė labai dažnai būna linkusi į pesimizmą. Kaskart, kai tik prireikia pasirinkti vieną iš dviejų viena kitai prieštaraujančių galimybių, ji krypsta prie tos, kuri regisi niūresnė. Akimirką manikiūrininkę buvo apėmęs nenumaldomas noras grįžti ir atsiprašyti, tačiau galiausiai ji tik neramiai susigūžė už savo stalelio ir paslapčiomis apsižvalgė mėgindama susigaudyti, ar jos rikto neišgirdo dar kas nors.

Tuo metu Siu, Kelalio pasodinta priešais veidrodį greta senutės, sukiojosi ant kėdės ir smalsiai tyrinėjo aplinką – šiaip ar taip, grožio salone mergaitė atsidūrė pirmą kartą gyvenime. Deja, greitai savo apžiūrą nutraukė, nes kur tik pasisukdavo, visur pamatydavo į save įsmeigtas čia susirinkusių moterų akis ir stačiokiškomis frazėmis besisvaidančias lūpas. Vienintelis žmogus šioje neįprastoje vietoje, kuris, kaip atrodė Siu, taip pabrėžtinai nevėpsojo į ją, buvo šalia sėdinti senutė. Mergaitė ją pažinojo. Tai buvo kaimynė iš gretimo buto, kurią retkarčiais sutikdavo laiptinėje ir kuri visada jai būdavo maloni. Tik dabar jos smulkus, aiškiai per daug makiažo gavęs veidukas ir visą viršutinę kūno dalį iki pat kaklo dengianti celofaninė skraistė po juo atrodė kaip kreivokai ant pamato pa-

statytas ir nutrūktgalviškai įvairiausiomis spalvomis išmargintas skulptūrinis biustas.

Pajutusi mergaitės žvilgsnį, Madam Tetulė atsigręžė ir jai šyptelėjo. Panašu, kad netrukus būtų ir ką nors pasakiusi, tačiau kaip tik tą akimirką išdygo Kelalis su stačiakampiu storos lentos gabalu. Kai į jų įstaigą ateidavo koks nors vaikas, dvyniai padėdavo šią lentą ant kėdės porankių, kad mažąjį klientą būtų patogiau aptarnauti. Perpratusi Kelalio ketinimus Siu, vis tebežvilgčiodama į senutę, karštligiškai papurtė galvą.

– Juk aš už ją aukštesnė! – užprotestavo šaižiu balsu. – Kodėl tada ir jos nesodinat ant tokios pat lentos?

To pakako, kad Kelalis, jau ir šiaip ne itin šnekus, ir suvis prarastų kalbos dovaną. Pamatęs, kad ši užgauli mergaitės pastaba Madam Tetulės nė kiek neįžeidė, o priešingai – netgi prajuokino, padavė lentgalį pameistriui be spuogų, kad šis jį išneštų. Tada, pagaliau lyg ir suvokęs vaiko žodžiuose glūdinčią išmintį, įdėmiai nužvelgė šių dviejų netikėtų viešnių atvaizdus veidrodyje. Sėdėdamos greta priešais platų ir ilgą veidrodį su paištais po kaklu leopardinio rašto apsiaustais jos atrodė stulbinamai panašios. Skirtumas tik toks, kad kiekviena atstovavo priešingam laiko poliui – vienai buvo vienuolika, kitai – septyniasdešimt aštuoneri, tačiau net ir šiuo atveju jas vis tiek vienijo tai, kad abi buvo atsidūrusios kažkur žmogaus gyvenimo trukmės paribiuose, nors ir iš skirtingų pusių. Tiesa, Siu suklydo. Už Madam Tetulę ji nebuvo aukštesnė. Po teisybei, abi buvo visiškai vienodo ūgio, o gal net ir svorio. Buvo be galo keista matyti, kaip pamažu besitraukiantis senučiukės stotas puikiai atitinka palaipsniui augančio vaiko stotą – tarsi trumpam tame pačiame aukšte sustoję du liftai, kurių vienas kyla į viršų, o kitas leidžiasi į apačią. Su kiekviena sekunde, valanda, mėnesiu viena jų neišvengiamai bus vis aukštesnė, o kita atitinkamai vis žemesnė, ir niekada daugiau jųdviejų sudėjimas nebebus toks pat. Neįtikėtina, svarstė Kelalis, kad jos čia viena su kita susidūrė būtent šios efemeriškos lygybės akimirką.

Pastebėjus senosios moteriškės ir mergaitės panašumą, Kelalio prielankumas pirmajai netruko dvejintis ir sykiu krypti ir į antrąją. Matyt, būtent todėl jis mergaitę ne tik paruošė kirpimui, bet ir nutarė pats ją apkirpti. Paleido jos tankius, banguotus, juodus plaukus, kurie buvo padrikai surišti sintetiniu kaspinu ir nuo kurių vis dar tebelašėjo vanduo, ir rūpestingai juos iššukavo. Be kita ko, nepamiršo pasiteirauti ir mergaitės vardo – juk suaugusieji užmegzdami pokalbį su vaiku kone visada pirmiausia paklausia, koks jo vardas, ir vos jį išgirdę tuojau pagiria.

– Koks gražus vardas! – nušvito Kelalis, tik Siu į šią pastabą nė nesureagavo, nes tuo metu jau buvo įsikniaubusi į reklamų prikimštą moterų žurnalą su viliojančiais šukuosenų pavyzdžiais kiekviename puslapyje.

Mergaitė kažkiek laiko dar tikrai būtų neatitraukusi akių nuo žurnalo, bet staiga pasigirdo kraują stingdantis jos motinos klyksmas.

Kaip kad dažniausiai šunys ima uostinėti tuos, kurie labiausiai jų bijo, o plaukas būna įkritęs į sriubą būtent tam žmogui, kuriam tai atrodo šlykščiausia, taip ir Kemalio ne per seniausiai iš akių pamestas tarakonas nutarė išlįsti ne į ko kito, bet į Higienos Tidžen regėjimo lauką. Nespuoguotasis pameistrys, kiekvieną akimirką pasiryžęs kuo labiau įsiteikti savo bosams, nieko nelaukė. Vabalas tuojau atsidūrė po jo padu – virto suslėgta beforme mase.

– Hm, prisiveisė visur čia tų vabalų... – išmikčiojo Kelalis, nelabai sumodamas, ką dar galėtų pasakyti.

Neseniai netoliese jis buvo užtikęs tokių šlykščių vabalų, kurių nė pavadinimo nežinojo. Daugėjo, regis, ne tik vabalų, bet ir jų rūšių. Kai kuriuos vabalus sutraiškius atsirasdavo pobjauris kvapas. Pameistrys nubėgo oro gaiviklio.

– Nelaukit, ponia Tidžen, – meiliai paragino Madam Tetulė, pamačiusi šios veide atsiradusį tikrų tikriausią siaubą. – Nesijaudinkit dėl dukrelės. Parlydėsiu ją iki pat jūsų durų.

Higiena Tidžen buvo tokia įsigąsdinusi, kad nė nemanė laukti,

kol tai bus pasiūlyta antrą kartą. Tuojau peršoko tarakono lavoną, paliko pinigus už dukros apkirpimą ant kasos aparato ir nėrė prie durų – visam tam neprireikė daugiau nei dviejų sekundžių. Prieš išeidama ji trumpai stabtelėjo ir atsigręžusi pamojavo senutei ir dukrai: vienai – su dėkingumu, kitai – su meile.

Vos jai išėjus, ant kojų pašoko manikiūrininkė – tuo metu ji jau buvo išsėdėjusi tylomis kur kas ilgiau, nei pati galėjo įsivaizduoti.

– Ponia negali pakęsti vabalų! – užbliuvo suraukdama fizionomiją. – Lažinuosi, kad ir kavos negeria, nes ši jai atrodo purvina. Turbūt nepatinka, kad puodelis neatsiduoda chlorkalkėm.

Putliajai rusvaplaukei ir žvairakei blondinei puolus tai aptarinėti, Kemalis pagarsino televizorių – pastebėjo, jog pagaliau rodomas jau ne vieną dieną jo lauktas vaizdo klipas. Netrukus visi gavo dar po puodelį arbatos, rūkantieji prisidegė cigaretes ir per neįtikėtinai trumpą laiką grožio salono gyvenimas grįžo į jam įprastas vėžes. Pagaliau atsikratę to nemalonaus jausmo, kilusio žiūrint į akis moteriai, kurią šitiek laiko prieš tai azartiškai apšnekinėjo, visi be vargo grįžo prie anksčiau nutrauktų kalbų. Užgniaužti savyje dalykai išsiveržė į paviršių visu smarkumu. Panašiai kaip gamta nemėgsta tuštumos, taip ir liežuvautojos negali pakęsti, jei joms rūpimame pasakojime lieka kas nors neaptarta. Grožio salono tauškalių nė kiek netrikdė nei tai, kad tarp jų atsirado vaikas, nei tai, kad šis vaikas yra ne kieno kito, o moters, kurią jos taip smarkiai ir begėdiškai už nugaros apšneka. Juk kai dailiosios lyties atstovės pradeda laidyti liežuvį ir kai tai daro ne šiaip sau, bet ryžtingai, su užsidegimu ir iš visos širdies, joms veikiausiai atrodo, kad arba jų balsai turi savybę būti negirdimi vaikams, arba greta jų sėdintys vaikai yra kurti.

Nors šiuo atveju buvo sunku suprasti, ar Siu apskritai suvokia visą šią su jos mamos asmeniu susijusią erzelynę – mergaitė ir toliau sėdėjo pasislėpusi už to jai į rankas patekusio akį rėžiančio žurnalo. Prieš akis jai sublizgo iki pusės nuogos maišytos rasės

moters, kurios plaukai buvo kirpti „ežiuku“ ir išdažyti skirtingomis fosforescuojančiomis spalvomis, nuotrauka.

– Patinka? – paklausė Kelalis, nusiminęs dėl salone kilusių šnekų ir nerimaudamas, kad šios gali įskaudinti vaiką. – Jei nori, galim tau padaryti tokią pat šukuoseną. Mokykloje visi liktų išsižioję.

– Ne! – pareiškė Siu nutaisiusi niūrią miną. – Noriu, kad mano plaukai būtų dar trumpesni negu čia.

– Na jau, kam gi tau tokie trumpi? Ilgesni juk kur kas gražiau! – papriešta ravo Kelalis.

Pagaliau atsitraukusi nuo žurnalo Siu tiriamai jį nužvelgė. Tamsiuose jos akių šuliniuose slapčia įsiplieskė ir tuojau užgeso mažučiukės liepsnelės.

– Ne! Nes kitaip mano utėlės nepradings! – užprotestavo ji kone šaukdama.

Nervingoji brunetė, kuriai ką tik išėmė visus plaukų suktukus, kilstelėjusi antakį susižvalgė su žvairake blondine. Siu atsitokėjo ir prisiminė, kad čia yra toli gražu ne viena, tačiau tai ją paskatino kalbėti tik dar garsiau.

– Mokykloje mane pasikvietė mokytoja. Buvo parašiusi raštelį. „Paimk ir būtinai paduok mamai perskaityti“, – paliepė ir išsiuntė mane namo. Kai mama raštelį perskaitė, baisiai nuliūdo. Pasakė, kad turiu utėlių. Nuėjom į vonią ir išplovėm man galvą vaistais, tada dar ir dviem šampūnais. „Lik čia“, – pasakė, ir aš likau tupėti vonioje. O ji per tą laiką iš spintos ištraukė mano drabužius. Ir visus juos išmetė pro langą. Paskui išmetė dar ir paklodes. Ir kuprinę, net kuprinę ir tą išmetė.

– O kuprinės tai mes nematėm, – numykė manikiūrininkė ir apmaudžiai krimstelėjo sau lūpą, lyg žmogus, kuris vos išėjęs iš kino teatro sužino, kad pražiopsojo svarbiausią filmo sceną.

– Ko gero, pasigavai jų mokykloje. Būtent taip dažniausiai nutinka, – tarė Kelalis, mėgindamas švelninti atmosferą.

– Mokykloje jų negalėjau pasigauti, – gūžtelėjo pečiais Siu. – Be to, niekas, išskyrus mane, ten jų neturi.

Iškalbingai šypsodamosi moterys dar kartą susižvalgė. Joms nebuvo jokia paslaptis, jog mokykla, į kurią Higiena Tidžen kietakaktiškai įtaisė dukrą mokytis, buvo tokia brangi, kad niekas kitas iš aplinkinių nebūtų galėjęs sau to leisti, ir šiam reikalui išleisdama visus šeimos pinigus ji pakirto ne tik savo vyro nervus, bet ir pačius jų santuokos pamatus.

– Mūsų klasėje niekas neturi utėlių, tiktai aš. O dabar aš jomis užkrėsiu visą mokyklą, – nusikvatojo mergaitė.

Jos juokas turėjo kažin kokį pamėklišką, nešvarų atspalvį. Nešvarus atrodė, nes jo visiškai nevaržė aplinkinių žmonių reakcija. Niekas kitas, išskyrus pačią mergaitę, regis, nesuprato, kas čia juokinga. Atsiplėšęs nuo šios lūpų kvatojimasis, nė nežinodamas, kur ir kada sustoti, netrukus aidu sugrįždavo atgal ir liudijo nebent tik tai, kaip smarkiai šis vaikas yra pasiilgęs pramogų. Pamėkliškas buvo, nes, regis, pats save kurstė ir labai greitai smarkėjo. Mergaitei pamažu prarandant savitvardą, vis labiau skleidėsi ne tiek jos linksmumas, kiek skausmas. Siu juokas buvo neadekvatus ir visai ne vietoje, jis visiškai nederėjo su tuo, ką ji pasakojo, ir skambėjo pernelyg gremėzdiškai, pernelyg niūriai, pernelyg trankiai – toli gražu ne pagal mergaitės metus.

– Mama sako, kad utėlėm apsikrėčiau nuo tėvo. Pirmiausia jam jų įtaisė jo kekšės, o tada jis apkabino mane ir taip apkrėtė.

Lyg vienu metu atsivėrus visiems langams ir netramdomam vėjeliui pūstelėjus į vidų, moteriškės krūptelėjo ir tuojau net virpėdamos iš smalsumo susispietė priešais platųjį veidrodį. Juk klausytis, kaip vaikas iškloja visas labiausiai saugomas šeimos paslaptis, yra bauginamai smagu, tai kone tas pat, kas slapčiomis nusiraškyti kaimyno sodo vaisių – tai tarsi vagystė, bet sykiu ir ne visai. Galbūt šitaip elgtis negražu ar net nusikalstama, bet juk jokių nusikaltėlių aplinkui nematyti. Ar galima laikyti nusikaltimu veiksmą, kai pasitraukę šiek tiek į šalį užleidžiame kelią purvinai tėkmei, kuri bet kuriuo atveju vis tiek būtų pro mus prasiveržusi? Panašiai ir grožio salone knibždanti publika atsitraukė truputį į

šalį ir leido mergaitei laisvai ir nevaržomai išsipasakoti. Visi tiesiog gūžte susigūžė iš noro išgirsti dar daugiau, sužinoti viską, kas tik įmanoma, ir kartu likti visiškai švariomis rankomis, nė kiek nesusitepę ir nesusikompromitavę. Net Kemalis, nepaisant jo seno bruožo išbūti tylomis daugių daugiausia dvi sekundes ir polinkio kišti savo trigrašį į visus iki vieno aplinkui vykstančius pokalbius, prisivertė nė neprasižioti. Ir vien tik Madam Tetulė pajuto pareigą imtis priemonių, kad ši nemaloni tema tučtuojau būtų pakeista, tačiau kadangi visai nesumojo, ką galėtų pasakyti, tai viso labo paragino Kelalį, kad šis kuo greičiau baigtų darbą, o tada vėl prigludo prie kėdės atlošo ir suakmenėjo. Užsigalvojusi išsitraukė iš po palaidinukės griežtą šv. Serafimo veidą vaizduojantį pakabuką ir ėmė šį neramiai čiupinėti.

Siu ėmė suktis kėdėje aplink ir tartum mėgindama išsiaiškinti, kokį poveikį daro jos žodžiai, įdėmiai nužvelgė susirinkusiųjų veidus. Apsukus ratą ir grįžus į ankstesnę padėtį, juodos kaip derva mergaitės akys veidrodyje susitiko su tamsiai mėlynos pilkšvumos, it karoliai žėrinčiomis senutės akimis. Madam Tetulė pro savo mažą riestą nosytę subtiliai išpūtė ką tik liūdnai įkvėptą orą ir sumišusi šyptelėjo – be kita ko, ši šypsena išreiškė ir savotišką atsiprašymą. Sunku pasakyti, ar taip ji norėjo atsiprašyti čia susirinkusių moterų už mergaitės pasakytus žodžius, ar, priešingai, – mergaitės už aplink ją susispietusių klausytojų smalsumą. Nors ir nesugebėjusi perprasti, ką iš tiesų reiškia ši mįslinga šypsena, Siu nesusilaikė ir taip pat nusišypsojo.

Kad viskas vyktų sparčiau, Kelalis pasišaukė į pagalbą abu pameistrius. Po kelių minučių visi trys išsijuosę kibo į darbą ir netrukus jau džiovino plaukus ir senutei, ir mergaitei. Pameistriams iškėlus du ovalo formos veidrodžius palei jų sprandus, klientės gavo progą pamatyti, kaip jų plaukai atrodo iš nugaros. Senutei ir mergaitei atsidūrus tarp dviejų veidrodžių ne tik pagausėjo atitinkamų atspindžių, bet ir dar ryškiau atsiskleidęs visu gražumu sužibo jųdviejų panašumas.

* * *

Vis dėlto atsisveikinus su jas iki pat durų palydėjusiu Kelaliu ir ėmus kopti Ledinukų rūmų laiptais, jų amžiaus skirtumas tapo graudžiai akivaizdus. Mergaitė dažnai stabtelėdavo palaukti ją palydėti apsiėmusios senutės, o kartais net nulipdavo žemyn jai padėti. Šitokiu negudriu būdu vargais negalais pasiekus trečią aukštą Madam Tetulė stabtelėjo atgauti kvapo. Stovėdama ant vienos kojos, lyg dėl kažko nubausta, Siu atsirėmė į duris ir nutarė pasinaudodama šia proga artimiau susipažinti su naująja savo bičiule.

– Trys mergaitės iš mano klasės sugalvojo man pravardę. Žinote tas vardui skirtas vietas ant sąsiuvinių? Tai va, jos man ten didžiosiomis raidėmis užrašė: „UTĖLIŲSIU“. Tikras mano vardas yra Bengisiu, tik aš jį dažniausiai sutrumpinu.

– Žinai, kai buvau maža, irgi turėjau utėlių, – prisipažino Madam Tetulė, nors ausyse jai vis dar skambėjo ir nejaukiai jaustis vertė tasai dviprasmiškas mergaitės juokas.

– Tikrai? O jus irgi pravardžiavo? – susidomėjo Siu mėgindama perprasti, kas per vienas tasai raudonbarzdis, paniuręs „senelis“, tabaluojantis ant virvelės jai po kaklu.

– Ne, manęs nepravardžiavo. Turėjom valytoją, kuri išrikiuodavo visus savo vaikus ir naikindavo jiems utėles. Ir man iš plaukų visas išrankiojo. Vargšę mano mamą ištiko priepuolis. Ji buvo jautri moteris, prie tokių dalykų visai nepratusi. Taip jau išauklėta. O kurgi jai dėtis? Užtikusi nuvytusią rožę sode iš sielvarto negalėdavo užmigti, pamačiusi pastipusią žiurkę, negalėdavo atsitokėti ištisas dienas. Buvo gimusi aiškiai ne savo epochoj...

Tamsiai mėlynose ir pilkšvose senutės akyse užgeso žiburiukai, tiesa, tik trumpam. Matyt, tokiu būdu pasireiškė intuicija, būdinga tiems, kurie ilgą laiką neleido sau prisiminti tam tikrų įvykių ar ištarti tam tikrų vardų – susivokusi, kad tuoj gali įžengti į užgintą prisiminimų sodą, senutė kaipmat nutilo. Tik suokalbiškai, tarsi

atskleisdama kažin kokią paslaptį, mirktelėjo mergaitei, kurios galva po kirpyklos atrodė dar mažesnė.

– Nekreipk dėmesio, net jei tave ir pravardžiuoja „Utėliųsiu“ ar kaip nors kitaip. Vaikystėje visi yra turėję utėlių. O ir ne tik vaikystėje. Suaugusieji taip pat neretai jomis užsikrečia. Ir apskritai, iš kur tu gali žinoti, kas turi utėlių, o kas – ne? Nejau utėlę pajėgi įžvelgti plika akimi? Visi mes norime atrodyti nepriekaištingi kaip krištolas, bet, patikėk, kiekvienas turim kokių nors parazitų!

Labiau nuraminta ne tiek pačių žodžių, kiek veikiau po jais slypinčių gerų intencijų, Siu, vos jiedvi pasiekė ketvirtą aukštą, nuskubėjo prie durų ir spustelėjo skambutį.

– Grįžaauuu! – sušuko atsidarius durims.

Dukra vėlavo, tad Higiena Tidžen atrodė truputį susirūpinusi, bet, regis, iš ankstesnio nerimo jai jau buvo pavykę išsivaduoti. Ji padėkojo kaimynei.

– Puiki šukuosena: ir trumpa, ir labai madinga, – pagyrė Madam Tetulė.

Kurį laiką moterys sutrikusios žvelgė viena į kitą – abi juto, kad derėtų pasakyti kažką daugiau, bet visai nebesumojo, ką.

– Pakviesčiau į svečius, tik kad niekaip nepabaigiu tvarkytis. Valytoja nei iš šio, nei iš to pasiprašė atleidžiama, tai viskas taip ir liko nebaigta, – išvebleno Higiena Tidžen. Panašu, kad iš tos griežtos, pasitempusios grožio salone dar visai neseniai matytos moters dabar buvo likęs tik blankus šešėlis.

– Žinoma, žinoma, netrukdysiu, tvarkykitės. Tik labai nepervarkit. Šiandien atrodot visai išsekusi. Verčiau prigulkit, truputį pailsėkit. Šiaip ar taip, man ir pačiai dar reikia šį tą nuveikti.

Jos dar niekada nesilankė viena pas kitą svečiuose. Kartais tik atsitiktinai susitikdavo prie durų ir apsikeisdavo mandagybėmis.

– Manot, galiu miegoti?! – pratrūko Tidžen. – Dėl to šlykštaus dvoko man nuolat skauda galvą. Vyras sako, kad aš viską perdedu. Ar ir jums taip atrodo? Juk jūs irgi užuodžiat tą šiukšlių smarvę, tiesa? Madam Tetule, juk tikrai užuodžiat?

Madam Tetulės veidas iš susierzinimo vos pastebimai trūktelėjo. Kai vėl prabilo, jos balsas skambėjo šiurkščiai ir buvo ne ką tolygesnis nei išpampusių venų išvagotos blyškios jos rankos.

– Prieš daug metų mano brolis keliavo į Kairą. Pasakojo, kad vos išlipę iš lėktuvo visi išsyk išgirdo gausmą. Kairas gaudė! Tačiau oro uostas nuo miesto buvo pakankamai toli. Pasirodo, miesto gaudesys girdėti net už daugybės mylių. Įsivaizduokit, koks tai miestas ir kiek žmonių jame gyvena, jei jau viskas taip. Ar ir mūsų Stambulas nėra toks pat, ponia Tidžen? Skirtumas nebent toks, kad Kairas gaudžia, o Stambulas dvokia. Pašaliečiai šią smarvę ima užuosti prie miesto kaip reikiant dar nė nepriartėję. Tačiau mes jos, žinoma, neužuodžiam. Sakoma, kad gyvatės baisiausiai mėgsta pieną ir pasinaudodamos savo uosle jį iš toliausiai užuodžia, tik ar jos jį užuostų, jei būtų priverstos nuolat plaukioti pieno katile? Ko gero, ir kairietis, ir stambulietis savo miesto gaudesio arba dvoko dažniausiai nė nepastebi. Kokie tai seni miestai! Jaunystėje net nežinojau, kad Stambulas toks senas. Juk akivaizdu: kuo miestui daugiau metų, tuo jame daugiau šiukšlių. Todėl jau nebepykstu. Ir jūs, ponia Tidžen, neturėtumėte pykti.

Nesumodama, ką atsakyti, Higiena Tidžen tik tuščiai sumirksėjo savo apskritomis, juodomis kaip anglis akimis su tolokai į priekį išsišovusiomis blakstienomis ir nukreipė žvilgsnį į dukrą. Tarp dviejų moterų ir vėl įsivyravo dygi tyla. Šitokie protarpiais vis atsirandantys tylėjimo tarpsniai vienas su kitu bendrauti nepratusių žmonių pokalbiuose yra tokie pat įprasti kaip priedainis dainoje, kaip tai, kas neišvengiamai kas kažkiek laiko pasikartoja. Moterys išspaudė dar keletą žodžių apie šiukšles, keletą – apie kitus dalykus ir palinkėjo viena kitai gražios dienos. Abi rūpestingai, kiek pajėgdamos tyliau uždarė duris, bet prie savo reikalų grįžo ne iš sykio. Iš pradžių kone sulaikiusios kvėpavimą pastovėjo daugmaž dešimt sekundžių – ir viena, ir kita ištempusi ausis tikėjosi iš atsklisiančių garsų suprasti, ką daro jos kaimynė. Tačiau, kad ir kiek stengėsi, nieko taip ir neišgirdo.

BUTAS NR. 5

Hadžis Hadžis, jo sūnus, marti ir vaikaičiai

– Vieną kartą, seniai seniai, gyveno didžiai gerbiamas šventasis...

– Žadėjai, kad šįkart papasakosi tikrą atsitikimą! – šūktelėjo septynerių su puse metų amžiaus pyplys. – Tai kodėl tada viskas ir vėl prasideda kaip pasaka?

Hadžis Hadžis nepatenkintas rūgščiai dėbtelėjo į jo pasakojimą nutraukusį berniūkštį. Iš visų trijų vaikaičių būtent šis jį liūdino labiausiai, liūdino taip, kaip niekas kitas. Turbūt tai net ne žmogus, o žmogumi apsimetantis džinas, o gal net blogiau – džino ir žmogaus mišrūnas. Juk ta jo keista išvaizda, matyt, ne šiaip sau... galva kaip kokia statinaitė... Vis dėlto, vos senolis susigriebė šitaip mąstąs, kaipmat susigėdo. Tuojau puolė atgailauti dėl šių nedorų savo minčių ir vyti jas į šalį. Per ilgus gyvenimo metus atgaila jam buvo tapusi kažin kokiu savaiminiu refleksu. Kai tik susigėsdavo, išsyk puldavo atgailauti, ir tai jau buvo kone nevalinga reakcija, tarsi koks raumens spazmas. Tas pat jausmas jį persmelkė ir vėl, o tada ir darsyk. Iš viso tris kartus paeiliui. Pirmą kartą susigraužė dėl to, kad remdamasis ribotu savo protu pamėgino suvokti, kodėl Alachas sukūrė žmones tokius, kokie jie yra, ir net leido sau suabejoti tokiu Jo sprendimu. Paskui ėmė graužtis dėl to, kad netiesiogiai, per neapsižiūrėjimą apkaltino marčią palaidu elgesiu – juk kaip kitaip vertinti mintį, kad anūkas yra kaip iš akies luptas džinas? Ir galiausiai pradėjo gailėtis, jog drįso taip pasibaisėtinai pagalvoti apie mažą ligotą vaikiuką. Tik dabar apgailestavimą išreiškė dar ir

žodžiu. Septynmetis įtariai primerkė savo samanų spalvos akis ir tarsi supratęs, kad ką tik nuskambėję žodžiai kažkaip susiję su juo, sužiuro į senelį gerokai atidžiau. Hadžis Hadžis tą pat akimirką nusuko žvilgsnį į šoną. Net jei šis vaikas ir nėra džinas, kas paneigs, kad jis į jį nepanašus?

Kitiems dviem senolio vaikaičiams Alachas atseikėjo visą grožį, kurį buvo sutaupęs kurdamas šį berniūkštį, tačiau vėliau, kad būtų teisybė, suteikė jam kur kas daugiau negu aniems sumanumo – tiesą sakant, sumanumo jam suteikė netgi daugiau nei visai likusiai šeimai kartu sudėjus. Ir kas iš jo bus, kai užaugs? Kaip jis atrodys? Su kiekviena diena vis ryškėjo neproporcingumas tarp jo galvos ir kūno. Kiek dar galiausiai padidės šito vaiko galva, jeigu jau dabar ji pusantro karto didesnė, nei turėtų būti? Kodėl jis niekada neištiesina rankų ir nuolat laiko jas suriestas tarsi beždžioniukas. Ar ilgai jis išgyvens, turėdamas taip išsiklaipiusius pirštus ir tą nelemtą Ma-ro-to-La-mi sindromą, kurio niekas šeimoje net pavadinimo dorai nesugeba ištarti? Staiga senolio širdį užliejo baisus sielvartas, bet jis prisivertė nusišypsoti.

– Tai ne pasaka, o gryniausia teisybė, – pasakė švelniu balsu. – Šventasis gyveno labai seniai, gal todėl šio pasakojimo pradžia ir nuskambėjo panašiai kaip pasaka. Bet visa tai įvyko iš tiesų. Šio šventojo net ir kapas yra išlikęs. Jei manim netiki, gali nueiti ir pats savo akimis įsitikinsi.

Vos tai pasakęs senolis suprato, kaip netaktiškai galėjo nuskambėti šie žodžiai. Juk vyriausiam jo vaikaičiui jau kurį laiką nebuvo leidžiama išeiti iš namų. Taip elgtasi jo paties labui. Skirtingai nuo kitų tokio amžiaus vaikų ar jo broliuko ir sesutės, visą berniūkščio pasaulį sudarė vien tiktai šis šimto penkių kvadratinių metrų butas. Hadžis Hadžis meiliai, su užuojauta paplekšnojo vaikui per nugarą.

– Šis didis šventasis, dar prieš tapdamas šventuoju, buvo dervišas. Kai Jo Prakilnybė Sultonas Mechmetas Užkariautojas apsiautė Stambulą, jis nedelsdamas atskubėjo į pagalbą. Kariuomenė daužė

miesto sienas artilerija. Ištisas dienas aršiai kovėsi, tačiau netikėlių bizantiečių vis tiek niekaip neprivertė pasiduoti. Štai tada mūsų dervišas ir pasiprašė priėmimo pas sultoną. „Mano sultone, tik tark žodį, ir aš padarysiu didžiulį plyšį miesto sienoje, pro kurį Tavo kariai pateks į vidų ir nusukios netikėliams sprandus kaip viščiukams“, – tarė jis. Sultonas pažvelgė į priešais jį nuolankiai stovintį paprastą apdriskusį dervišą. Eilinis suvargėlis, ir tiek. Argi toks pajėgtų padaryti ką nors panašaus? Nepatikėjo, davė ženklą eiti lauk. Praėjo daug savaičių, bet Stambulo užimti nesisekė. Šlovingą Osmanų kariuomenę sekino troškulys ir nuovargis. Tada sultonas prisiminė šį dervišą ir liepė jį pakviesti. „Nagi, padaryk tai, ką žadėjai“, – paragino. Pradžiugintas gauto leidimo, dervišas pabučiavo Jo Prakilnybei Sultonui Mechmetui Užkariautojui ranką ir rankovę. Paskui atsisveikino su visais kitais dervišais. Tuomet leidosi vaikštinėti palei miesto sienas ir svarstyti, kur tiksliai derėtų suduoti lemtingą smūgį, kol galiausiai dėl tokios vietos apsisprendė. Siena čia buvo storesnė ir ją saugojo daugiau karių, nes tiesiai už jos stovėjo Bizantijos valdovo rūmai. „O dabar svieskite mane ten“, – paprašė dervišas. Visi labai nustebo, bet prašymą vis tiek įvykdė. Įkišo jį į patranką ir iššovė.

– Eik jau, jis juk būtų žuvęs, – užprotestavo septynmetis.

– Bet nežuvo! – pareiškė Hadžis Hadžis. – Jis gi ne toks kaip tu arba aš, juk šventuoju tapo ne šiaip sau, – tęsė jau tylesniu balsu, prisiminęs visa tai, dėl ko ką tik atgailavo. – Tai va, jie paleidžia dervišą vietoj sviedinio, o šis atskriejęs dideliu greičiu trinkteli į sieną. Nenukrenta. Tik išskečia savo rankas ir kojas ir įsikabina į mūrą lyg voras. O viršuje – tikras bizantiečių karių knibždėlynas, jų ten pilna kaip skruzdžių. Vos jį pamatę išsyk paleidžia visą spiečių apnuodytų strėlių. Bet nė viena jų dervišo nekliudo. Tuomet į jį ima laidyti liepsnojančias strėles. Visur, kur tik šios strėlės nukrenta, įsiplieskia gaisras. Užsidega žolė, suliepsnoja medžiai, viską aplinkui lyg per pasaulio pabaigą ima glemžtis ugnies liežuviai, bet mūsų dervišas – sveikut sveikutėlis. Nė plaukelis jam

neužsidega. Kybo sau ramutėlis ugnyje kaip kokia salamandra, ir tiek. Atsigręžęs iš tolo nusišypso Užkariautojo kariaunai. Tada ima melstis ir meldžiasi iki pat vakaro, o saulei leidžiantis atlieka apsiplovimą.

– Kaip jis gali atlikti apsiplovimą, jei rankom ir kojom laikosi įsikibęs į sieną? – šaižiu balseliu ir vėl prikibo septynerių su puse pyplys.

– Jis jį atlieka akimis, – piktai atkirto Hadžis Hadžis mestelėjęs rūstų žvilgsnį į vaiką. – Tavo velionė močiutė, amžiną jai atilsį, taip pat atlikdavo apsiplovimą akimis. Taip daroma, kai nebegali susilenkti. Baigęs apsiplovimą dervišas tarė: „Mano Dieve, pasiimk mano gyvybę, te iš manęs lieka tuščia vieta!“ Alachas išgirdo jo maldą ir netrukus dangų perskrodė žaibas. Pamenat, kaip bizantiečių iš taip arti į jį paleistos strėlės pralėkė pro šalį ir nė viena jo nekliudė? O štai dabar iš pat padebesių atskriejęs žaibas pataikė tiesiai ten, kur reikia. Mūsų dervišas virto pelenais. Ten, kur jis kybojo, staiga prasivėrė didžiulis plyšys. Užkariautojo kariai negalėjo patikėti tuo, ką mato. Anga, kokios jie neįstengė pramušti per ištisas savaites, dervišo dėka staiga nei iš šio, nei iš to pati prasivėrė. Nieko nelaukdami jie puolė pro šią angą į vidų, nukovė netikėlių vadą ir užėmė miestą. Įsikūręs Stambule Jo Prakilnybė Sultonas Mechmetas Užkariautojas nepamiršo šio dervišo pasiaukojimo. Liepė pastatyti jam antkapį. Tik kad po jo mirties neliko kūno. „Jei nėra kūno, kaip gali atsirasti kapas? Ką mes jame palaidosim?“ – skundėsi kariai.

Penkerių su puse metų amžiaus mažė, įpratusi iki paskutinio lašo išsunkti visą jai, kaip vienintelei mergaitei ir jauniausiam vaikui šeimoje, teikiamų privilegijų naudą, pažvelgė į senelį nustėrusiomis iš baimės akimis. Kiekvieną dieną ji išgirsdavo naujų žodžių, kuriuos išsyk stengdavosi įsimesti į įmantrųjį savo atminties „mokslakrepšį“, o dalį jų – kaip antai „dvasia“, „Paskutinio teismo diena“, „šmėkla“, „demonas“, „nelabasis“, „velionis“, „žmogėdra“ ar „pragaro šuva“ – dargi priglausdavo atskiroje sąmonės kertelėje,

tolėliau nuo viso likusio žodyno. Būtent į šią kertelę kiek pagromuliavusi mintyse priglaudė ir ką tik išgirstą žodį „salamandra“. Visi joje laikomi žodžiai vaikui siejosi su vienu vieninteliu daiyku – džinais! Ir nors mergaitė anaiptol ne iki galo suprato, kas tie džinai, bet kai tik jai pasirodydavo, kad kalba sukasi apie juos, kaipmat iš atitinkamos sąmonės kertės iščiupdavo pirmą pasitaikiusią su tuo susijusią sąvoką. Mažės vaizduotėje džinas, turintis tiek daug skirtingų vardų, nors tikrovėje ir neegzistuojantis, atrodė permatomas it plonyčiai musės sparneliai – miglotas jo pavidalas misdamas kiekviename žingsnyje nuolat kylančiomis baimėmis vis labiau plėtėsi ir kasdien užėmė vis daugiau erdvės, tarsi koks dūmų kamuolys, kuriam tokie dalykai kaip gėdos jausmas yra visai nepažįstami.

– Vis dėlto kariai pasimeldė už jį ir būrelis jų ant pečių užsikėlė tuščią karstą, – tęsė Hadžis Hadžis po trumpos pertraukėlės, per kurią gurkštelėjo arbatos. – Visi patraukė pirmyn, bet tada kilo kitas klausimas – o kurgi eiti? Žmonės niekaip negalėjo apsispręsti, kurioje vietoje jį laidoti. Ir štai tuomet karstui staiga išdygo sparnai! Tiesiai jiems prieš akis jisai pats nusklendė pirmyn. Gedėtojai brido upėmis, kopė kalvomis: karstas – priekyje, o jie – iš paskos. Taip įveikė šešias iš septynių Stambulo kalvų. Priėję septintą kalvą apsižvalgė ir tolumoje pamatė tuščią kapą – gilią, žiojinčią duobę. Karstas kaipmat metėsi į tą pusę ir truputį nusileidęs pakibo ore tiesiai viršum šios duobės. Netrukus iš jos išlindo ranka ir jiems pamojo, o tada kažkas joje dar ir suūbė...

Penkerių su puse mažė net žagtelėjo, tačiau į savo pasakojimą visiškai įsitraukęs Hadžis Hadžis to, regis, nepastebėjo. Turbūt visus savo dėmesio likučius laikė atidėjęs vyriausiajam vaikaičiui.

– Jie nuleido karstą į šią tuščią duobę. Galiausiai toje vietoje pastatė antkapį. Šventąjį praminė Tėvu Tuštuma. Ir nuo to laiko praeiviai visada sukalba maldą už jo sielą.

– Betgi jo tenai net nėra! Negi jie nežino, kad kapas tuščias? Ir kam tada visos tos maldos?

– Šio kapo aplankyti ateina moterys, kurios negali turėti vaikų, – toliau pasakojo Hadžis Hadžis, apsimesdamas, kad klausimo neišgirdo. – Jei pastoti nepajėgianti moteris aplankys Tėvo Tuštumos kapą, pasimels ir praleis čia viena visą naktį neužmigusi, saulei tekant jos malda bus išklausyta ir patenkinta. Nepraėjus nė metams ji pagimdys sveikut sveikutėlį kūdikį.

Kiekvienas iš trijų vaikų į šiuos žodžius reagavo savaip. Penkerių su puse mažė savąjį įmantrybių žodyną apdairiai papildė sąvoka „tuštuma“, tuojau pat tiesiogiai susiedama ją su žodžiu „džinas“. Šešerių su puse mazgius, kurį ypač domino visos su seksualumu susijusios temos, kur kas labiau susirūpino ne tiek šventuoju ir stebuklais, kiek pastoti negalinčiomis moterimis. O štai septynerių su puse jo brolis sunkiai tvardėsi neėmęs priešgyniauti ir toliau klausinėti. Vis dėlto dabar jis neištarė nė žodžio. Artėjo pietų pogulio laikas, o tai, vaiko įsitikinimu, buvo kur kas svarbiau nei pulti vardyti ištisą virtinę senelio pasakojime slypinčių loginių klaidų.

Maždaug šiuo metu, atslinkus popietei, laikas bute Nr. 5 pamažu sulėtėdavo. Kiekvieną dieną ta pačia eilės tvarka kartodavosi tas pats. Anksti ryte vaikų mama išeidavo į darbą, o vaikų tėvas – ieškotis darbo. Likę vien tik senelio priežiūroje kiekvieną mielą šiokiadienio rytą jie tuojau susigincydavo su juo dėl televizoriaus. Hadžiui Hadžiui atrodė, kad vaikams apskritai nevertėtų daug spoksoti į tą dėžę, bet jei jau tai neišvengiama, tai tegu jie žiūri kurią nors tų standartinių vaikiškų laidelių arba dar geriau – animacinius filmukus, kuriuos tuo pat metu rodo bent per porą kanalų. Tačiau mažieji apie tai turėjo savo nuomonę ir spirdavosi žiūrėti rytinę laidą, kurią vedė plepi ir koketiška mergina, visad apsirengusi taip, kad būtų matyti arba raudona rožės pumpuro tatuiruotė ant jos pliko pilvuko, arba tarpas tarp krūtų – nelygu diena. Kai vaikų reikalavimą senelis atmesdavo, šie iškasę karo kirvį arba imdavo zyzti ir priešgyniauti, arba demonstratyviai iš viso nebesišnekėdavo. Hadžio Hadžio reakcija į tai taip pat įvairavo priklausomai

nuo nuotaikos. Kartais vaikaičiams nusileisdavo ir, kol šie žiūrėdavo norimą laidą, įnikdavo skaityti kurią nors vieną iš keturių savo knygų, jau ilgus metus turėjo jų būtent tiek – nei daugiau, nei mažiau. Retkarčiais pasičiupęs nuotolinio valdymo pultelį ir nekreipdamas dėmesio į visą aplinkui kilusį erzelį surasdavo kuriuo nors kanalu rodomą pirmą pasitaikiusį animacinį filmuką ir jį palikdavo. O dar kitais kartais mėgindavo atitraukti vaikaičių dėmesį nuo televizoriaus pasitelkdamas vaizduotę – sugalvodamas įvairių kas kartą vis neįtikėtinesnių žaidimų. Tačiau, kad ir ką darydavo, vaikaičių vis tiek nepajėgdavo visiškai suvaldyti, ypač vyriausiojo. Po pietų senolio padėtis pasidarydavo dar keblesnė, nes vaikai į svetainės vidurį sumesdavo visas paklodes, pagalves ir lovatieses ir imdavo iš jų meistrauti Osmanų imperiją – tuo jie užsiėmė kiekvieną šiokiadienį štai jau du mėnesius.

Lygiai prieš du mėnesius Hadžis Hadžis perskaitė vaikaičiams vienos iš keturių savo knygų pirmus tris skyrius. Knyga vadinosi „Didingosios imperijos gimimas, raida ir žlugimo priežastys“. Senoliui nusprendus pailsinti akis ir baigus skaityti, kiekvieno iš trijų vaikų reakcija į tai, ką išgirdo, kaip ir visada, gerokai skyrėsi. Septynerių su puse pyplys, iki tol visko klausęsis rūsčiai ir įdėmiai, tuojau suskato aiškintis porą jam baisiausiai parūpusių dalykų:

– Seneli, o kiek palapinių turėjo turkai, kai atvyko į Anatoliją?

– Tūkstantį! – paskubomis išpyškino pirmą ant liežusio pasisukusį skaičių Hadžis Hadžis.

Vis dėlto toks atsakymas vaiko smalsumo toli gražu nenumalšino.

– O kiek maždaug žmonių galėjo šiame tūkstantyje palapinių sutilpti?

– Dešimt tūkstančių! – šūktelėjo Hadžis Hadžis. Jo balse pasigirdusios pykčio gaidelės tiktai dar labiau pakurstė vyriausiojo vaikaičio įkyrumą.

– O kai turkai čia pasirodė su tom savo palapinėm, ar Anatolijoje prieš tai kas nors gyveno?

– Ne, negyveno, ši žemė buvo laisva, visi ankstesni gyventojai, kad ir kas jie būtų, pabėgo dar prieš jiems pasirodant, – pareiškė Hadžis Hadžis griežd amas dantimis.

– Gerai, o ar turkai neįsikraustė į tų pabėgėlių namus? Ar jie ir toliau kurį laiką dar gyveno kaip klajokliai? Ar pirmuosius jų miestus vis dėlto sudarė palapinės? Tokiu atveju jų sostinę reikėtų vadinti palapinių metropolija? Beje, kaip žemėlapyje pažymėti miestą, kurio ribos nuolat kaitaliojasi? Ar tai išvis įmanoma? Ir kaip...

– Užsičiaupk! – netekęs savitvardos nutraukė jį Hadžis Hadžis.

Užsičiaupti vaikas užsičiaupė, tik visi šitie ant liežuvio galo jam sukęsi klausimai niekur nedingo, o liko siausti burnoje, iš kurios vienas po kito kilo kandiniu kanalu viršun į nosį, tada ašarų latakais traukė aukščiau, į samanų spalvos akis, o šiose, virtę smalsumo, ryžto ir nepasitikėjimo kupinomis kibirkštimis, paeiliui vis žybtelėdavo ir tuoj nublėsdavo, lyg vasaros naktį raižantys jonvabaliai.

Kad nereikėtų į jį žiūrėti, senis su šiokia tokia, nors ir ne per didžiausia viltimi atsigręžė į kitą, šešerių su puse metų amžiaus vaikaitį, tačiau, sprendžiant iš abejingos šio veido išraiškos, visame pasakojime svarbūs jam pasirodė tik du dalykai: sugulovių gausa hareme ir tai, kad sultono broliu verčiau negimti. Galų gale jau nė nebežinodamas, ko ir tikėtis, Hadžis Hadžis sužiuro į jauniausią savo anūkę, penkerių su puse mergaitę. Lyg to ir telaukusi, mažė, visa net švytėdama iš pasitenkinimo, šlumštelėjo seneliui ant kelių ir lipšniai pasirėmusi į jį savo rausvai balkšvomis alkūnėmis – beje, šitokios meilumo taktikos ji griebdavosi kaskart, kai tik prireikdavo ko nors iš suaugusiųjų, – suburkavo:

– Seneli, žinai ką? Pasistatykim palapinę ir mes!

Jei Hadžio Hadžio nebūtų taip smarkiai nuvylusi berniūkščių reakcija, ko gero, prieš sutikdamas su mažės pasiūlymu, senolis būtų dar bent kiek rimčiau jį apsvarstęs, bet norėdamas nubausti anuos du impulsyviai visą savo meilę nukreipė jauniausiai anūkei ir nė pats nespėjęs pastebėti, kaip tai įvyko, netrukus svetainės vi-

duryje jau meistravo palapinę iš paklodžių ir pagalvių. O ką? Kuo jie prastesni už Osmanų dinastijos valdinius?

Palyginti su vėlesnėmis palapinėmis, ši, pirmoji, buvo primityviausia. Senelis ir anūkė, sustatę keturias kėdes dviem linijom vieną priešais kitą ir užmetę ant jų kelias paklodes, sukūrė nedidelę, dengtą erdvę, o jos vidų nuklojo pagalvėmis. Šiaip ar taip, palapinė, net ir tokia paprasta, vis dėlto patraukė berniūkščių, kurie iki tol žaidime nedalyvavo ir tik įtariai jį stebėjo iš šalies, dėmesį. Netrukus jie jau nebepajėgė atsispirti pagundai ir nesitverdami savo kailyje iš noro pamatyti šį slaptą, nuo visa ko atitvertą pasaulį pačiame svetainės viduryje praskleidė durimis laikomos paklodės galą ir šmurkštelėjo į vidų pas sukryžiuotomis kojomis ant pagalvių sėdintį senelį. Hadžis Hadžis ūmai pajuto krūtinę užplūstantį tikrų tikriausią pasididžiavimą, o to jis juk šitaip ilgai troško. Būtent pasididžiavimas ar, veikiau, galimybė jam rastis senolį ir suviliojo visa širdimi mestis į šią avantiūrą. Tačiau koks netikęs tai buvo sumanymas, o ir apskritai koks trapus jo šiuose namuose vargais negalais pelnytas autoritetas, tapo visiškai aišku vos po dienos.

Maždaug tuo pat metu kitą dieną penkerių su puse mažė vėl šlumštelėjo jam ant kelių ir taip pat lipšniai kaip vakar paragino:

– Nagi, seneli, pastatykim osmanėtę!

Vos išgirdus žodį „osmanėtė“ Hadžiui Hadžiui net plaukai pasišiaušė – iki šiol niekaip neatsigavo nuo krūvio, kuris per vakarykštes palapinės statybas kliuvo toli gražu nebe tokioms mitrioms jo kojoms ir stingulio nuolat kamuojamai nugarai. Deja, išaiškinti mergaitei, kad palapinės vadinti „osmanėte“ nederėtų, buvo neįmanoma: nepadėjo nei švelnumas, nei pyktis. Tokia prigimtis, ir nieko čia nepadarysi. Jei jau susiejo kokį nors žodį su tam tikru dalyku, tai šių lingvistinių sąsajų jos vaizduotėje nebegalėjo pertraukti jokia pasaulio jėga. Lygiai kaip „dvasias“, „šmėklas“, „žmogėdras“, „pragaro šunis“ ir „velionius“ visus drauge ji priskyrė kategorijai DŽINAS, taip ir palapinę ėmė vadinti ne kaip kitaip, o OSMANĖTE.

Nuo to laiko osmanėtė tapo neišvengiama jų gyvenimo dalimi. Kiekvieną dieną maždaug tuo pačiu metu vaikai nebepajėgdavo ramiai nustygti vietoje, lyg girtuokliai, mirštantys iš nekantrumo pagaliau atsikimšti butelį. Nepraėjus nė pusvalandžiui visos paklodės, lovatiesės, čiužiniai ir pagalvės jau pūpsodavo sumestos į krūvą svetainės viduryje. Iš pradžių Hadžis Hadžis vylėsi, kad vėjavaikiams jo anūkams statyti Osmanų palapines ilgainiui nusibos, kaip iki tol nusibosdavo visi kiti be išimties jų žaidimai, tačiau taip neatsitiko. Priešingai, vaikų įkarštis tik smarkėjo: su kiekviena diena palapinės ribos plėtėsi, užėmė vis daugiau ploto, kol galiausiai šių mažųjų nenaudėlių palaimingo klajokliško gyvenimo teritorija išaugo iki penkių su trupučiu kvadratinių metrų. Osmanėtė iškildavo kasdien apie pusiaudienį ir užgriozdinusi visą svetainę stovėdavo iki pavakarės, ir tik kai lauke imdavo temti, prieš pat tėvams grįžtant namo, būdavo išardoma.

Kasdien be jokių išimčių kartodavosi ir dar keletas dalykų. Pavyzdžiui, maždaug tuo pat metu, apie 11 val. 45 min., išsiblaškiusiems žiūrovams kone paskutinę akimirką suskubus įsijungti vidudienio šou, suskambėdavo telefonas. Ragelį visad pakeldavo vyriausiasis iš vaikaičių. Turėdavo papasakoti, ką jie nuo ryto nuveikė, bet atisakymai ir klausimai niekada nesiskirdavo: „taip, jau papusryčiavom... ne, jokių eibių nekrečiam... taip, žiūrim televizorių... ne, senelis pasakų neseka... taip, dujos išjungtos... ne, namų aukštyn kojom neapvertėm... ir į balkoną nelendam... ne, nežaidžiam su degtukais... ir į miegamąjį nelendam... dėl Alacho, senelis tikrai neseka pasakų...“ Ir taip toliau...

Nors giliai širdyje Hadžio Hadžio marčiai ir kirbėjo įtarimas dėl savo vyresnėlio sąžiningumo, vis dėlto neturėdama nė menkiausio noro kviesti prie telefono uošvio ji buvo priversta tenkintis tuo, ką girdėjo. Septynerių su puse pyplys laikydamas rankoje ragelį ir kiek įmanoma įtaigesniu balseliu žerdamas įprastus atsakymus nė sekundės nenuleisdavo akių nuo Hadžio Hadžio. Faktas, jog tarp senelio ir mamos nuolatos tvyro įtampa, buvo daugiau

nei akivaizdus, be to, vaikas jau seniai pastebėjo, kad skirtingomis aplinkybėmis parodydamas didesnį palankumą tai vienam, tai kitam, gali sau išpešti visai nemenkos naudos.

Palapinėje jie ne tik valgydavo, bet ir klausydavosi pasakų, kurios prieš popietinį miegą būdavo tiesiog privalomos. Eidami pogulio vaikai kasdien susipažindavo su naujais veikėjais: kietaširdėmis pamotėmis, nelaimingais našlaičiais, iš požemių atklydusiais pragaro šunimis, žmones plėšiančiais galvažudžiais, vyriškius gundančiomis džinėmis, žiauriais kovotojais, pamišėliais, nuodingosiomis barškuolėmis, piktomis, riebalais aptekusiomis raganomis, pagiežingais griaučių pavidalą įgavusiais demonais, žmogėdromis su išsprogusiomis akimis – ir visi šie padarai kažkaip sugebėjo išsitekti po vienu stogu. Sykį čia atėję, nė nebemanė išeiti kitur. Aplinkui tebeplevenant paskutiniams pasakos sakiniams mažieji po truputį pasiduodavo nuovargiui. Visi tik dar patogiau susirangydavo savo vietose. Gal tai ir keista, tačiau lengviausiai ir greičiausiai užsnūsdavo pats Hadžis Hadžis, paskui jo pavyzdžiu pasekdavo penkerių su puse mažė ir šešerių su puse mazgius. Seneliui užknarkus, o broliukui ir sesutei ėmus garsiai pūkšti, septynerių su puse nenuorama tyliai atsistodavo. Iš pradžių prisėlindavo prie senelio ir įdėmiai įsisiurbdavo į jį akimis. Stebeilydavosi tarsi atsidūręs priešais nepažįstamą padarą, neragautą atogrąžų vaisių ar nežinia kokį po geldele slypintį moliuską. Apvali, žilstanti barzda, kuri su kiekvienu įkvėpimu pakildavo į viršų ir netrukus vėl nusileisdavo, iš pirštų pamažu slystantys gintariniai maldos karoliai, nuo krūtinės iki pat sprando išvešėję žili plaukai, suskeldėjusios lūpos, giliai visą kaktą išvagojusios raukšlės... Šitaip nuodugniai tyrinėti jo išvaizdą vaikas pradėjo prieš dvejus su puse metų ir jį dominusią mįslę buvo jau beįminąs.

Toji vaiski, kvapni diena, kai pirmą kartą pamatė savo senelį, vaikui buvo lemtinga, nes tapo dar ir paskutinė, kada galėjo išeiti į lauką. Paskui berniuko liga ėmė taip sparčiai progresuoti ir pasidarė tokia akivaizdi, kad tėvai jo jau niekada daugiau nebeišleido į kiemą.

Žodžiu, kadaise, dabar tas laikas jau skendi vis labiau tirštėjančiuose tolimų prisiminimų ūkuose, jis buvo laikomas normaliu vaiku ar bent jau panašiu į tokį, todėl tėvai išvykdami į oro uostą pasitikti senelio pasiėmė su savimi ir jį. Iki tol apie būsimą jų svečią vaikas nebuvo girdėjęs beveik nieko. Žinojo tik, kad jo vardas Hadžis, kad jis gyveno su žmona, jų močiute, kažkokiame tolimame mieste ir kad pirmą kartą važiuodami į Stambulą aplankyti savo vaikaičių jiedu pateko į avariją, kurioje močiutė žuvo. Netekęs žmonos senelis Hadžis daug verkė, kurį laiką gulėjo ligoninėje, o vos iš jos išrašytas tuojau leidosi piligriminėn kelionėn į Meką. Tai ir viskas, ką tuo metu, būdamas penkerių, apie jį žinojo šis nūnai septynerių su puse metų amžiaus pyplys. Pakeliui į oro uostą jį pasiekė ir dar viena dėmesio verta žinia: nuo šiol senelis Hadžis gyvens Stambule kartu su jais.

Oro uosto atvykimo salė buvo sausakimša. Išlipę iš lėktuvo ir atlaikę ištisą virtinę biurokratinių procedūrų, keleiviai galiausiai išsmukdavo pro automatiškai prasiveriančius vartus pas jų laukiančius giminaičius. Stovėdamas minioje ir tvirtai laikydamasis tėčiui ir mamai už rankų, berniūkštis atidžiai nužvelgdavo kiekvieną salėje pasirodantį atvykėlį. Visi šie iš piligrimystės grįžtantys seniokai atrodė neįtikėtinai panašūs vienas į kitą. Ir ne vien tik tuo, kad vilkėjo tokios pat spalvos drabužius, buvo maždaug tokio pat amžiaus, tokio pat ūgio, tokio pat sudėjimo ir želdinosi tokias pat žilstelėjusias barzdas, bet dar ir tuo, kad vos atsidūrę šiapus vartų imdavo elgtis visiškai vienodai. Iš pradžių šie atvykėliai prisimerkdavo, tarytum apakinti saulės spindulių, ir dairydamiesi po minią žengdavo dar kelis žingsnius, o tada, pagaliau pamatę pažįstamą veidą, kaipmat mesdavosi jo link ir jau netrukus, pastatę lagaminus ant žemės, džiugiai glėbesčiuodavosi su į jų pusę irgi suskubusiais pasitinkančiaisiais. Žodžiu, kiekvienas toks į salę įžengęs senolis buvo tiksli visų kitų tokių kopija, galėjai net pamanyti, kad pro šiuos vartus kaskart vis išeina toli gražu ne skirtingi lėktuvu skridę keleiviai, bet vienas ir tas pat žmogus.

Vartams prasivėrus dar kartą, pro juos išėjo senyvas vyriškis, kuris, kaip vaikas suprato iš mamos ir tėčio reakcijos, ir buvo jo senelis. Vis dėlto šis žmogus, nors apsirengęs lygiai taip pat kaip ir kiti piligrimai, atrodė lyg tik per klaidą tarp jų įsimaišęs pašalietis. Iš pažiūros jaunesnis už kitus, jis kur kas labiau panėšėjo veikiau į mėgdžiotoją, kuris paskutinę minutę įsmuko į persirengimo kambarį ir užsimetė svetimus drabužius. Nuo kitų beveik niekuo nesiskyrė, bet vis tiek negalėjai atsikratyti įspūdžio, kad tai, nors ir geras, bet vis dėlto tik mėgdžiotojas. Senoliui akivaizdžiai kažin ko trūko. Sumirksėjęs samanų spalvos akimis pyplys darkart į jį dėbtelėjo ir tiktai tada pagaliau sumojo, kodėl taip yra: šis žmogus buvo be barzdos! Ten, kur turėtų augti barzda, švytėjo akinamo baltumo pusmėnulis, o plotas, atsidūręs tarp šio pusmėnulio lygiagrečiai į viršų kylančių galų, priešingai – smarkiai įdegęs. Toks tad štai akį rėžiantis kontrastas: viršutinė veido dalis – tamsi kaip naktis, o apatinė – balkšva lyg giedras rytas.

„Neišbaigtaveidis" pirmiausia tvirtai apglėbė vaikaitį, kurį matė pirmą kartą gyvenime. Tada apkabino sūnų, paskui – vėl vaikaitį, tuomet – marčią, paskui ir vėl vaikaitį, tada – dar kartą sūnų, o paskui ir vėl vaikaitį. Netrukus šitaip glėbesčiavosi jau ir visa atvykimo salė, visi aplinkui besigrūdantys žmonės kliūdami vieni už kitų verkė, bučiavosi ir glaustinėjosi su savo artimaisiais. Daugmaž atitokę po išsiilgto susitikimo su juos pasitinkančiaisiais, iš piligrimystės sugrįžę senoliai imdavo vieni kitiems pristatinėti savo šeimas, tokiu būdu per salę nuvilnijo nauja rankų paspaudimų, apsikabinimų ir malonybių kartojimo banga. Visame šiame klegesyje iš vieno senolio glėbio patekdamas vis į kito senolio glėbį vaikas pastebėjo ir įsidėmėjo dar vieną dalyką: kiekvienas piligriminę kelionę atlikęs Mechmetas būdavo pavadinamas Hadžiu Mechmetu, kiekvienas Achmetas – Hadžiu Achmetu, ir taip toliau. Pakeliui namo jis puolė uždavinėti tėčiui iš galvos niekaip nėjusius klausimus:

– Jei tam, kad tave imtų vadinti Hadžiu, būtina nukeliauti į Meką, kodėl tada senelis gavo šį vardą vos gimęs, ne tik kad neat-

likęs piligrimystės, bet ir apskritai dar nieko nenuveikęs? Ir jei jo vardas jau ir taip yra Hadžis, tai kurių galų jam prireikė leistis į tą kelionę?

Net jei senelio veidas ir su trūkumais, tai vardas – tiesiog tobulas.

– Ak, tu, išdykėli! – subarė jį tėtis.

Kadangi atsakymas buvo toli gražu nepakankamas, tai tik patvirtino vaiko įsitikinimą, kad jo senelis nepanašus į jokį kitą senelį. Dėl to nuo pat tos dienos iki šiol jis laikė jį veikiau keistuoliu. Faktas, kad senelis buvo priverstas nusiskusti barzdą dėl išbėrimo prieš pat grįždamas iš Mekos ir kad jai ataugus vos po kelių savaičių jau niekuo nebesiskyrė nuo kitų tądien oro uoste matytų senolių, vaiko nuostatos nė kiek nepakeitė.

Net ir praėjus tiek laiko jis tebetyrinėjo senelį, tačiau kiekvieną dieną tam skirdavo vis mažiau dėmesio – tiesiog šis jam jau nebebuvo toks įdomus, kaip kažkada. Štai ir dabar labai greit pabodo į jį vėpsoti, todėl patyliukais išlindo iš osmanėtės ir pirštų galais nutipeno palei jos kraštą. Daryti, ką tik įsigeidi, kai visi kiti miega – štai kas yra tikrų tikriausias puikumėlis. Šiomis valandomis palapinė primindavo rūmus iš „Miegančiosios gražuolės“. Priešingai nei jo brolis ir sesė, septynerių su puse pyplys atsiminė pasakas, kurias dar prieš įsidarbindama prekybos centro kino teatre rytais jiems sekdavo mama. Mamos pasakos būdavo visiškai kitokios nei dabar sekamos senelio.

Kol kiti snausdavo, vaikis išsmukdavo į virtuvę, užsikaisdavo orkaitę, pažaisdavo su degtukais, pasklaidydavo kurią nors iš keturių senelio knygų, kurių tas jau ilgus metus turėjo būtent tiek, nei daugiau, nei mažiau, sukramsnodavo kokio nors šlamštmaisčio, tada įlįsdavo į tėvų miegamąjį ir apšniukštinėdavo jų drabužius, išversdavo ant lovos mamos papuošalus, suskaičiuodavo pinigus, kuriuos tėtis laikė paslėpęs spintos kampe – žodžiu, padarydavo beveik viską, ką daryti jam buvo uždrausta. Tada, likus kelioms minutėms iki kiti turėtų pabusti, patyliukais grįždavo į palapinę,

susirangydavo kamputyje ir imdavo kantriai laukti. Ilgai to daryti neprireikdavo. Kiekvieną dieną apie 17.30 į Klikų gatvę įsukdavo šiukšliavežis. Netrukus iš apačios atsklisdavo šiukšlių rinkėjų šūksniai, tuštinamų konteinerių barškesys ir variklio burzgimas. Abiejose kelio pusėse stovėdavo palikti automobiliai, todėl šiukšliavežio vairuotojui išmanevruoti būdavo nelengva – gatvė trumpam tapdavo visiškai nepravažiuojama. Automobilių signalams atsklidus iki Ledinukų rūmų buto Nr. 5, Hadžis Hadžis kaipmat kone rėkdamas pakirsdavo iš miegų. Tiesą sakant, Ledinukų rūmai apskritai buvo turbūt viena iš netinkamiausių erdvių, kuriose šiam širdyje ir kiekvienoje savo kaktos ir veido raukšlelėje tebesinešiojančiam kadaise išgyventos avarijos pėdsakus senoliui būtų įmanoma jaukiai nusnūsti.

Vos nuaidėjus Hadžio Hadžio šūktelėjimui, pabusdavo ir aniedu vaikai. Iš pradžių kažką irzliai murmėdama atsikeldavo penkerių su puse mažė. Tada tingiai žiovaudamas miegus į šalį pradėdavo vyti ir šešerių su puse mazgius. O štai vos prieš porą minučių į savo migį grįžęs septynerių su puse vaikėzas pakildavo ne iš karto, bet tik mintyse suskaičiavęs iki dvidešimt ir palaukęs, kol kiti visiškai atsitokės. Tada trindamasis savo samanų spalvos akis ir taip slėpdamas jose atsispindintį žvalumą, netvirtu žingsniu nutursendavo prie atlapoto lango ir ištempęs kaklą imdavo dairytis į paslapčių kupiną išorinį pasaulį. Visa savo esybe juto, kad šios paslaptys yra nepalyginamai baisesnės už bet kurią iš iki šiol girdėtų pasakų.

BUTAS NR. 7

Aš

Kad ir kaip būtų keista, šį rytą nubudau dar prieš sučirškiant žadintuvui. Maža to, vos pabudęs iškart suvokiau, kad nemiegu. Akys buvo atmerktos – lyg be mano valios, pačios savaime būtų save pažadinusios ir iš sykio ėmusios klaidžioti po lubas. Akimirką net pasirodė, kad žiūriu į save iš viršaus. Nepasakyčiau, kad būčiau likęs sužavėtas tuo, ką pamačiau.

Kaskart, kai tik čia užmiegu, mano kojos lieka styroti išsikišusios iš sofos, bet šįkart prie viso to, regis, būsiu pamiršęs dar ir batus nusiauti. Galva buvo nuslydusi nuo pagalvės, skaudėjo kaklą. Ant skruosto, nuo lūpos krašto iki ausies, pajutau nutįsusią tirštų seilių burbulų šliužę – paprastai panašios grožybės būna labiau būdingos pasiutusiems šunims ar maistą atryjantiems kūdikiams. Marškiniai garankščiavosi aplink kūną, dėl gulėjimo persikreipus gėlė nugarą, džiūvo burna. Ir lyg to dar būtų negana, ant kilimo krašto telkšojo vėmalų dėmė. Gerai, kad vakar bent jau pamėginau nusimauti kelnes, nors, kaip skelbia vienas iš Šiknės Etelės kartoti mėgstamų posakių: „Vyriškis be kelnių, bet su kojinėmis ir batais, yra tiek pat patrauklus, kiek ir apipuvęs cukruotas obuolys...“ ar kažkaip panašiai. Turbūt turėčiau džiaugtis, kad atsibudau vienas. Tik kad vienas atsibundu štai jau šešiasdešimt šeštą rytą paeiliui.

Viskas per šiuos namus, į kuriuos atsikrausčiau lygiai prieš du mėnesius ir penkias dienas. Dabar pagaliau man aišku – laiką ży-

minčios sąvokos yra tokios abstrakčios ir išskydusios, kad niekas per daug nepasikeistų, jei matuoti jį imtume nors ir trupiniais. Skaičiuoju kiekvieną praslenkančią dieną, kiekvieną jos lašą. Šiuo metu čia turėčiau būti jau apsipratęs ir bent daugmaž apsitvarkęs. Vis dėlto iki šiol ne tik kad deramai neapsitvarkiau, bet ir gyvenu taip, lyg bet kurią akimirką grėstų susikrauti daiktus ir išsineštdinti. Galbūt kaip tik dėl to, kad prireikus išsikraustyti nekiltų didesnių sunkumų, būstas vis dar atrodo praktiškai taip pat, kaip ir tądien, kai į jį įsikrausčiau: gausybė viena ant kitos sukrautų dėžių, kai kurios iškraustytos, bet dauguma – nė nepraplėštos. Štai tokia tad neįpareigojanti, laikina priebėga tarp ryšulių, kurie dar tik bus išpakuoti... Tokia tad nenusistovinti tvarka, sunykti galinti lengvai lyg ore išsisklaidantys dezodoranto purslai... Tokie tad tarytum iš lego sudėlioti namai, kuriuos bet kurią akimirką privalai būti pasirengęs išardyti... Kol nesi susituokęs, gyveni „namuose, supamas daiktų", kurių simbolinė vertė savaip atspindi tavo praeitį, likimo vingius, prestižą. Paskui jau, sukūręs šeimą, pradedi gyventi „namuose, skirtuose daiktams", namuose, kurie puoselėjami atsižvelgiant veikiau į ateitį, o ne į praeitį, į lūkesčius, o ne į atsiminimus, namuose, kuriuose suvis tampa nebeaišku, kas čia tiksliai ir kiek yra tavo asmeninėje dispozicijoje. Skyrybų atveju viskas, žinoma, priklauso nuo to, ar esi tas, kuris išsikrausto, ar tas, kuris pasilieka, tad arba toliau gyveni „namuose, kuriuose dalies daiktų nebėra", arba keliauji kitur, pasiėmęs „be namų likusius daiktus".

Man nutiko ir viena, ir kita tuo pat metu. Kalbu ir apie namus, ir apie Šiknę Etelę. Tądien, kai turėjau čia atsikraustyti, kad ir kaip stengiausi, niekaip jos neįtikinau nesikišti ir nepridaryti bereikalingos maišaties su visom tom savo pagalbom. Kai atsisėdau šalia perkraustymo bendrovės sunkvežimio vairuotojo (juk reikėjo kažkaip pervežti knygas, drabužius ir įvairius niekniekius, kurių iš principo nenorėjau palikti dailiai išpuoštuose savo nepavykusios santuokos namuose, taip pat būsimam gyvenimui naujame

aptriušusiame bute ką tik nusipirktus kelis pigius elementariausius baldus), Etelė čia irgi kaipmat įsitaisė. Ir tarsi jau vien to būtų maža, ėmė su tuo mulkiu lyg niekur nieko čiauškėti, didžiausiai šio nuostabai, siūlyti jam prabangių cigarų, klausinėti visokių niekų ir gvildenti pačias absurdiškiausias temas – pavyzdžiui, aiškintis, į kurias Stambulo vietas įsikraustyti sudėtingiausia. Vos atkakus prie Ledinukų rūmų, Etelė tuojau puolė komanduoti nešikams ir entuziastingai visur bėginėdama puikuotis savo neįtikėtinu, ne ką didesniu nei elgetos nosinė sijonu, prisiplojusiu prie jos milžiniško, stačiai baisingo užpakalio, kuriuo ji kiekvienai progai pasitaikius šitaip didžiuojasi.

Svaidydamasi į kairę ir į dešinę nurodymais, ji aiškino nešikams, kur pastatyti kiekvieną dėžę, kaip išdėlioti ryšulius su knygomis ir kur sukrauti standartinius paskubomis supakuotus lentgalius, kurie ilgainiui turėjo virsti savadarbe knygų spinta – šią ji pati privertė mane nusipirkti viename tų didžiulių prekybos centrų, į kuriuos savaitgaliais taip mėgsta sugužėti minios žmonių su visomis savo šeimomis. Nešikams pakako proto suvokti, kad moters žodis tokiais atvejais vis tiek visada būna paskutinis, tad mano, tikrojo savininko, nuomonės apdairiai ir begėdiškai nepaisė. Kiek pamenu, jie nė sykio per visą dieną taip ir nesureagavo į tai, ką sakau, ir dėmesį į mane atkreipė tik atėjus laikui su jais atsiskaityti. Tai buvo vienintelis kartas, kai svarbesnis jiems pasirodžiau aš, o ne Etelė. Net kai netyčia trinktelėjo į sieną įvairių taurių, puodelių ir lėkščių prikištą kartoninę dėžę, atsiprašinėti ir savo nuolankumą rodyti jie puolė toli gražu ne man, mėginančiam šį įvykį užglaistyti geranoriškai, bet velniop juos tuojau pat dėl galimų nuostolių siųsti suskatusiai Etelei.

Kiaurą dieną stovėjau kamputyje ir stebėjau, kaip sprendžiama, kas man tiks geriausiai. Turbūt akivaizdžiausiai buvau ignoruojamas parenkant vietą didžiulei (180 x 200 cm) auksaspalvei sulankstomai ortopedinei lovai – vienam iš dviejų dėmesio vertesnių trofėjų, kuriuos man vargais negalais pavyko išplėšti iš ankstesnių

namų. Kai po šešių nesėkmingų mėginimų tapo visiškai aišku, kad lova niekaip nedera prie asimetriškos kambario, kuris Etelės valia turėjo tapti mano miegamuoju, erdvės, kilo nemenkas ginčas. Etelė pageidavo, kad lova stovėtų įstrižai, ir buvo pasirengusi, jei tik bus būtina, palikti ją netgi be įspūdingosios galvūgalio atkaltės. O štai nešikai vienbalsiai įrodinėjo, kad lovą derėtų statyti priekiu statmenai sienai, net jei dėl to kambaryje ir nebeliks pakankamai vietos pro ją praeiti. Mano nuomone jie nė nepasidomėjo. Kita vertus, jei ir būtų pasidomėję, vis tiek nebūčiau sumojęs, ką atsakyti. Tad kai jie galiausiai sutarė lovą statyti įstrižai, ir ne šiaip įstrižai, bet taip, kad ši užgriozdintų visą praėjimą, prieštarauti jau nebeturėjau jėgų. Ta lova man bet kokiu atveju buvo akivaizdžiai per didelė. Matyt, dėl to per visą gyvenimo šiame bute laiką nė sykio ant jos nemiegojau. Užuot tai daręs, kas vakarą griūvu į siaurą sofą, kuri kenkia mano laikysenai ir galiausiai sukelia nugaros skausmus. Kadaise, tuo laikotarpiu, kai baisiausiai domėjosi „Masnavi“*, Etelė man papasakojo, kaip Rumi alindavo kūną. Jokių mistinių sumetimų neturiu, tačiau per pastaruosius porą mėnesių savo žemiškajam pavidalui, regis, būsiu parodęs ne ką daugiau pagarbos ir aš. Nė pats nesuprantu, kodėl niekaip neatsiplėšiu nuo šios žiauriai nepatogios sofos – lyg būčiau koks prie savo kankintojo vis labiau prisirišantis įsimylėjėlis ar su visų bendraklasių panieka susitaikęs engiamas mokinukas, kuriam atrodo, kad kitaip būti tiesiog negali. Matyt, jau per šio ketvirtadienio užsiėmimus reikėtų imtis „Pamąstymų apie savanorišką vergystę“**. Nėra ko atidėlioti iki semestro pabaigos.

Pagrindinė priežastis, dėl kurios nuolat tįsau ant šitos sofos, yra, be abejo, ta, kad priešais stovi televizorius. Jau kurį laiką esu visai išsimušęs iš ritmo, dieną painioju su naktim ir užmigti galiu tik tada, kai jis įjungtas. Ko gero, vakar grįžau namo taip vėlai

* XIII a. persų teisininko ir teologo, mistiko Rumi poema.
** XVI a. prancūzų filosofo ir humanisto Étienne'o de La Boétie veikalas.

ir toks girtutėlis, kad televizorių įjungiau automatiškai. Dabar iš ekrano šypso kažkokia jaunutė pajodžarga su trumpa, įvairiaspalve palaidinuke, išpuošta atogrąžų paukščių atvaizdais, tamsiai raudona, kumščio dydžio rožės pumpuro tatuiruote ant pliko putlaus pilvo ir oranžiniais plaukais, kurie fosforescuojančiais žalsvais kaspinais surišti į porą storų uodegėlių. Vargu ar daug žmonių pajėgtų šitaip džiugiai čiauškėti tokią ankstybę, kaip tai daro ji. Ir nors ši mergiotė pernelyg nesikraipo ir šneka tik gestikuliuodama rankomis, jos krūtys vis tiek visą laiką liula taip, lyg ji skuostų gatve stotelės link bijodama pavėluoti į autobusą. Kad ir kaip ten būtų, visa tai ne man. Kur kas labiau mane visada traukdavo kontrastai: arba didžiulis kūnas ir smulkutės krūtys, arba didžiulės krūtys ir smulkutis kūnas.

Po dešimties dienų nuo įsikraustymo čia Etelė atėjo patikrinti namų ir pamačiusi, kad viskas tebėra taip, kaip jos palikta, nieko nebesakė. Jokių pokyčių neįvyko ir trečią savaitę. Vis dar nebuvo išvyniotas nė vienas ryšulys, nepastatyta nė viena lentyna. Kai ji užsuko praėjus mėnesiui ir penkioms dienoms, labai vyliausi, kad ir šįkart nepuls pamokslauti. Tačiau smerkiamai šyptelėjusi ir pabarbenusi ilgais, ryškiai lakuotais pirštų nagais vis dėlto nesusiturėjo ir, visa poza pabrėždama kiekvieno savo ištariamo žodžio svarbą, pratrūko:

– Klausyk, saldainiuk! Tai, aišku, ne mano reikalas, bet geriau jau nesielk su savo naujuoju būstu taip, kaip prieš tai elgeisi su žmona. Nesirūpini juo įsivaizduodamas, kad jis yra tik tavo ir vis tiek niekada niekur nedings, bet, dievaži, vieną gražią dieną gali jį prarasti, lygiai kaip praradai ir žmoną.

Nieko jai neatsakiau. Visada nekenčiau tų ilgų, ryškiai lakuotų nagų.

Liežuviu Etelė laido lyg varlė, medžiojanti muses. Vos atėjus į galvą kokiai nors minčiai ją tuojau išpyškina ir aukai deramai nespėjus susigaudyti, kas būtent pasakyta, akimoju pasigauna šios veide blykstelėjusį sumišimą ir su didžiuliu pasimėgavimu nė ne-

žiaumojusi jį iš sykio nugurgia. Ir nors po skyrybų nedvejodamas lioviausi bičiuliavęsis su daugybe žmonių, net nežinau, o, atvirai kalbant, ir žinoti nenoriu, kodėl iki šiol vis dar tebebendrauju su ja. Šiaip jau susitikti su ja aš, žinoma, visai nesistengiu, kita vertus, visai nesistengiu, kad su ja nesusitikčiau. Ir esmė čia ne tai, kad ji man nebepatinka, – ji man visada patiko nei daugiau, nei mažiau negu dabar. Jei visą šį laiką mus kažkas ir siejo, nemanau, kad tai buvo meilė, draugystė ar pasitikėjimas. Mudu su Etele atitinkam vienas kitą tiek pat, kiek po didinamuoju stiklu kolekcininko šalia padėti dviejų skirtingų drugelių sparnai. Esam labai panašūs nebent savo neišbaigtumu, bet, kad ir kaip žiūrėsi, vis tiek visada būsim du visiškai skirtingo rašto ir spalvų drugeliai. Ir nors mus abu nešė vėjas, mes drauge skridom ir net vienas kito laikėmės, bet niekada ištes nebuvom tas pats organizmas. Jei gyvenimas mus laikinai išskirdavo, tarkim, mėnesiui, veik nepasiilgdavau, o kartais nė nepastebėdavau, kad esam atskirai. O kai mėnesį nesimatę vėl susitikdavom, būdamas šalia jos nepajusdavau nė menkiausio susierzinimo, nekildavo nė minties, kad galbūt mums vertėtų leisti mažiau laiko drauge. Etelė yra Etelė, panašiai kaip kai kurie dalykai gyvenime yra tiesiog tokie, kokie yra. Nepaisant to, o galbūt būtent dėl to matydavausi ir kalbėdavausi su ja kur kas dažniau nei su bet kuo kitu. Štai taip viskas vyko daugelį metų. Šie mūsų pernelyg nesaistantys santykiai galėjo arba tokie išlikti ir toliau, arba vieną dieną nemaloniai žlugti. Nutrūkti, kaip kartais nutrūksta nagas nuo kraujuojančio piršto. Kartais imdavau klausti savęs, jei taip nutiktų, kuris iš mūsų tai supras pirmas? Ir per kiek laiko nuo tada, kai šis nagas jau bus nutrūkęs?

Lipdamas iš lovos užkliuvau už telefono laido. Iš po pagalvės iššoko ragelis, galėjai pamanyti, kad naktį kėsinausi jį uždusinti. Baisu: visos aplinkybės rodo, kad prieš nusmigdamas vakar vis dėlto neatsispyriau pagundai paskambinti. Savaime suprantama – jai.

Niekas nepuls neigti fakto, kad prisisprogėliui negalima leisti vairuoti. O juk puolę skambinėti būdami neblaivūs žmonės ne-

retai pridaro net rimtesnių bėdų nei tokios pat būklės sėdę prie vairo, bet jokių teisinių procedūrų, skirtų dorotis su šiuo konkrečiu pavojumi, kažkodėl numatyta nėra. Girti vairuotojai trenkiasi į atsitiktines kliūtis, pavyzdžiui – į staiga priešais nosį išdygusį medį ar į niekuo dėtą pakeliui pasipainiojusį automobilį... Šios avarijos padaromos neturint jokio specialaus tikslo, jokių tyčinių motyvų. Girtutėlių skambintojų atveju viskas būna kardinaliai priešingai – šie paprastai stengiasi susisiekti tiktai su tais, kuriuos myli.

Žinoti, kad girtas skambinai savo mylimam žmogui, jau savaime yra kankynė, tačiau nepalyginti blogiau, kai suvis nebepameni – skambinai jam ar ne, ir kai rausdamasis po atminties užkaborius stengiesi įtikinti save, kad nieko panašaus nebuvo. Nuo pat skyrybų šis nesusipratimas vis kartojosi kone reguliariai, tačiau dar nė sykio Aišinei nebuvau skambinęs naujuoju jos numeriu. Ji turbūt nė nenutuokia, kad man vis dėlto pavyko jį gauti. Jei tik, žinoma, vakar nesišnekėjom... Privalėjau tuo įsitikinti. Spustelėjau perskambinimo mygtuką. Vienas, du, trys... Atsiliepė tik po šešto signalo. Taip, tai tikrai ji! Rytais jos balsas visad skamba lyg iš giliausio šulinio dugno. Jai patinka miegoti ilgai. Vos pabudusi ji būna baisiai užgauli ir atsipeikėja tiktai išgėrusi puodelį filtruotos kavos. Be cukraus ir pieno. Antrasis Aišinės „klauusaauuu“ nuskambėjo netgi pikčiau už pirmąjį. Aš padėjau ragelį.

Pamėginau susikaupti ir viską nuodugniai apmąstyti. Šiaip ar taip, visiškai prarasti vilties dar nereikėtų. Juk tai, kad jai skambinau, anaiptol dar nereiškia, kad mes kalbėjomės. Gal ji neatsiliepė. Jei būtų pakėlusi ragelį ir pasakiusi kad ir vieną kitą gerą arba blogą žodį, iš to pokalbio prisiminčiau bent šį tą. O kadangi nepamenu visiškai nieko, labai tikėtina, kad nieko, ką būtų verta atsiminti, ir neįvyko. Vis dėlto ši menkai įtikima versija manęs, žinoma, negalėjo nuraminti. Racionaliausias paaiškinimas, kodėl Aišinė vakar vakare galėjo nepakelti ragelio, yra tai, kad tuo metu jos nebuvo namie. Tarkim, tuo metu ji leido laiką kur nors mieste... Taip, kur nors mieste... Tuo metu...

Vonioje ant grindų per pusę metro vienas nuo kito gulėjo du sutraiškyti tarakonai. Akivaizdu, kad praėjusį vakarą tai padariau aš, nors, persijojęs atmintį, nerandu joje nieko, kas tai patvirtintų. Nusivelku marškinius. Jie baisiai sudvokę – ši nepakeliama smarvė apjungia daugybę tarpusavyje susipynusių kvapų: ir gruzdintuvėje kepto oto, ir įvairiausių garnyrų, ir vakarykštės rakijos, ir rūkytų aukščiausios rūšies cigarų. Vis dėlto labiausiai šioje maišalynėje išsiskiria ir visus kitus kvapus kone visiškai suniveliuoja aštrus skrandžio sulčių kvapas. Skalbyklę skyrybų proga gavau dovanų iš Etelės. Ji visada buvo praktiška moteris, sumani ir dosni. Įgrūdu į skalbyklę ir savo tamsiai mėlynas linines kelnes. Dabar jau žinau, kad lininiai drabužiai skalbiami 40 laipsnių temperatūroje, nustačius trumpesnę antrą programą, bet net jei nuo šio nemalonaus praėjusio vakaro palikimo apsivalyti man ir pavyks, tai nuo visą šį daugiabutį užgulusio bjauraus šiukšlių dvoko vis tiek niekur nepasidėsiu. Po skyrybų šitaip greit išsikraustydamas pasielgiau tikrai neapgalvotai. Gaila. Už tokią pačią sumą galėjau susirasti kur kas padoresnį būstą, bet tuo metu man magėjo kuo greičiau išsinešdinti, todėl čiupau pirmą pasitaikiusį palyginti pigų ir pakankamai nuo ankstesnių namų nutolusį butą. Ilgiuosi senojo savo būsto jaukumo. Ir esmė čia ne vien tai, kad man trūksta prarastos ramybės, prarasto rojaus, iš kurio išvarytas buvau, galima sakyti, savo iniciatyva. Iš tiesų tie namai buvo Aišinės, tiksliau, Aišinės šeimos, tačiau po ten praleistų trejų su puse metų jau buvau ėmęs manyti, kad jie priklauso ir man. O tada išaušo ta nelemta diena, kai susirinkęs savo apatinius, knygas, paskaitų konspektus ir skustuvus paskutinį sykį juos apėjau tikrindamas, ar nieko nebūsiu pamiršęs. Koks keistas žodelyčių junginys: „Ir man!“ Jį išgirdęs nejučia imi įsivaizduoti vaiką, karštai tikintį, kad tai, ką gavo jo broliukas, netrukus bus duota ir jam: „Ir man, ir man!“ Vis dėlto panašu, kad sutuoktinių, kaip ir brolių, santykiuose kuris nors vienas galiausiai gauna daugiau negu kitas. O žmogaus pėdsakus iš namų, kuriuose jis gyveno (ar net laikė nuosavais), pašalinti yra ne ką sunkiau nei

atplėšti skaidulą nuo šparaginių pupelių ankšties. Būtent su tuo man ir yra sunkiausia susitaikyti, būtent tai labiausiai ir raižo paširdžius. Kai pagalvoju, kad namuose, kurie dar neseniai buvo mudviejų, Aišinė puikiausiai leidžia laiką viena, darosi liūdna. Kita vertus, visada dera būti pasirengus ir blogiausiam variantui, tarkim, kad tuose namuose puikiausiai laiką leisti ji galėtų ir būdama toli gražu ne viena.

Atsistojęs po dušu toliau svarsčiau apie susidariusią padėtį, tai nežmoniškai sustirdamas, tai nusiplikydamas: kažkodėl vanduo reguliavosi savo paties nuožiūra – arba iš pradžių plūsteldavo baisiausiai karštas, o paskui ūmai tapdavo ledinis, arba imdavo bėgti gana pošaltis, bet, žiūrėk, tuojau ir vėl virsdavo kone verdančiu. Ir taip be galo, be krašto. Niekaip nepasidarydavo drungnas, nors tu ką. Ir nors neturėjau jokio supratimo, kokiu būdu toks gatavutis vakar parsikapsčiau namo, aišku buvo viena – per savo girtą kvailą galvą Aišinei vis dėlto skambinau. Aha, ir kas iš to? Jei būtume šnekėjęsi, prisiminčiau bent šį tą, bent dalelę pokalbio. Kad ir vieną vienintelį sakinį... Muiluojantis veidą smegenų vyriausioji valdyba atsiuntė žinią, kad ką tik aptiko netoliese besibasčiusį paieškai pateikto įtariamojo aprašymą atitinkantį sakinį ir jį areštavo. Štai jis: „Nejau nesupranti, kad jei ir toliau man tiek skambinėsi, pradėsiu visiškai tave niekinti? Klausyk, kol dar vienas kitą gerbiam...“ Bet ne, ničnieko panašaus atminties užkaboriuose neįžvelgiau. Netgi pamėginau trumpam atmerkti muilinas akis, bet jas iškart ėmė graužti, tad nieko nelaukdamas vėl užsimerkiau. Nuogąstavimai nepagrįsti. Tai tikrai ne tas sakinys, kurio ieškau. Dabar prisiminiau. Šį sakinį girdėjau ne praėjusį vakarą, bet anksčiau, dar iki Aišinei pasikeičiant savo telefono numerį.

Maniakiškai depresyvus dušas pasidarė visai nebepakenčiamas, todėl netrukus praustis baigiau. Pilvo skausmai tapo nebepakeliami. Virtuvė nebuvo labai maža, bet pačiame jos viduryje pastačius didžiulį įspūdingą šaldytuvą, savo matmenimis ne ką nusileidžiantį tiems prie jūros nuomojamiems nameliukams, ku-

riuose apsistoja kuklesnes pajamas uždirbančių atostogautojų šeimos, gerokai susiaurėjo. Vietoj šio iš buvusių namų pasiimto ir čia atsigabento amerikietiško žvėries, sumanyto pasotinti vartotojiškos visuomenės branduolį sudarančių šeimynėlių, gyvenančių angarų dydžio namuose, gentinius apetitus, verčiau jau būčiau nusipirkęs vieną iš tų dėžės formos, keliasdešimt centimetrų aukščio šaldytuvų, kokius paprastai galima aptikti viešbučių kambariuose ar tokijiečių butuose. Ko gero, taip ir būčiau padaręs, bet nepanorau nusileisti Aišinei, pareiškusiai, kad: „Tau jis per didelis." Šią pastabą išgirdau jau antrą kartą: pirmiausia, kalbai pasisukus apie ortopedinę lovą, o štai dabar – apie šaldytuvą. Tiktai tada supratau, kad jei šis šaldytuvas per didelis man, o jai – ne, vadinasi, jos gyvenime jau yra kitas vyriškis ir mano vieta šiuose namuose netrukus bus užimta. Tad nors ir stengiausi nesukelti jokių didesnių sunkumų ir buvau gerokai sukalbamesnis ir nuolaidesnis, nei būtina, kad tik šitos nelemtos skyrybos kuo greičiau pasibaigtų, dėl lovos ir šaldytuvo užsispyriau nepajudinamai, ir niekas, netgi Etelė, mano nusistatymo nebevaliojo pakeisti.

Tai buvo esminis mano laimėjimas, kuris, deja, paaiškėjo esąs visiškai bereikšmis. Būdamas tuščias, jis atrodė tiesiog apgailėtinai. Dideli šaldytuvai yra tolimi senų anglimis šertų lokomotyvų giminaičiai – ir vieni, ir kiti niekaip nepasisotina, ir kad ir kiek į juos ko kištum, vis tiek visada nori dar. Maniškis šlamščia net dulkes, ką jau ten kalbėti apie kokius nors pilnus maišus produktų. Ant viršutinės lentynos stovi prapakuotas grietinėlės ir sūrio padažo indelis. Sūris jau spėjęs pasidengti plonyčiu sluoksniu pelėsių. Į durelių lentynėlę sukištos penkios skardinės alaus ir iki pusės nugertas didelis butelis rakijos, daržovių skyrelyje pūpso trys pomidorai ir šūsnis suvytusių salotų lapų. Štai ir viskas. Tiesa, ant apatinės lentynos tebeguli grybų picos gabalėlis, kuriuo pavaišino pagyvenusi kaimynė. Tai, jog žmonės vaišina aplinkinius savo pagamintais saldėsiais ar kitokiais desertais, man jokia naujiena, su tuo esu susidūręs jau daugybę kartų, bet iki šiol dar niekada nemačiau, kad

kas nors išsikepęs picą išdalintų ją po gabalėlį kaimynams. Ketinau jį išmesti lauk, bet pamiršau. O dabar, iš po vakar užsilikusioms alkoholio dalelytėms pamažu graužiant skrandį, čiupau tą picos gabalą su didžiausiu dėkingumu. Praėjo trys minutės, kol jį sušildžiau mikrobangų krosnelėje, ir maždaug trisdešimt sekundžių, kol sušveičiau. Buvo jau spėjęs šiek tiek sužiedėti, bet nieko baisaus – turint omeny esamas aplinkybes, tai tiesiog skanumynas! Tokiu būdu bent truputį apraminęs skrandį, ėmiausi ruošti vaistus. Vaistai tokie: puodas nugriebto pieno su dviem šaukštais turkiškos kavos, vienu šaukštu lipčiaus medaus, geras žiupsnis cinamono ir šlakas konjako. Pagirias šis mano pamėgtas stebuklingasis viralas kaip ranka nuima – ne sykį tuo įsitikinau praktiškai. Nors tinka gal ir ne kiekvienam organizmui. Tiesą sakant, kiekvienas žmogus nuolat vis mėgindamas ir klysdamas turėtų susikurti savo nuosavą, tik jam vienam tinkamą vaistą. Būtent taip savąjį susikūriau ir aš. Tądien į pieną dedamų ingredientų santykį gerokai padidinau, nes privalėjau kuo greičiau išsiblaivyti. Buvo ketvirtadienis, o tą semestrą kaip tik ketvirtadieniais savo mėgstamiausią dalyką dėsčiau savo mėgstamiausiai grupei.

Laukdamas, kol pienas užvirs, peržvelgiau Etelės man įbruktas brošiūras. Stambule įkurtas dar vienas privatus universitetas. Tam tikri su tuo susiję dalykai, pavyzdžiui, ilgai užsitęsę paruošiamieji darbai, man jau seniai nebuvo paslaptis. O štai, kad į visą šį reikalą yra įsipainiojusi ir Šiknė Etelė, neturėjau nė menkiausio supratimo. Ir net ne šiaip įsipainiojusi – praktiškai ji buvo visų šių įvykių epicentre ir vakarieniaujant man pripasakojo visko apie tai gerokai daugiau, nei norėjau žinoti. Nepraėjus nė porai minučių nuo mūsų susitikimo, azartiškai užvedė pokalbį šia tema ir apie nieką kitką daugiau beveik nekalbėjo iki pat vėlyvo vakaro, kol liesas kurdas padavėjas ėmė priekaištingai smaigstyti mus savo pervargusiomis akimis, kurias, regis, vos bepajėgė išlaikyti atmerktas – tiktai tada mes pagaliau išklibikščiavome iš restorano, kuriame jau kuris laikas buvom likę paskutiniai lankytojai. Šiknė

Etelė be paliovos tauškė, kad universitetas yra ne tiek finansinė, kiek socialinė investicija, kad ilgai abejojo šiuo projektu, kol vis dėlto įsitikino jo nauda, kad asmeniškai pažįsta steigėjus ir, tiesą sakant, pati yra viena iš aštuonių tikrųjų investuotojų. Kad nuo tada, kai įsitraukė į šią veiklą, gyvenimas jai atrodo kur kas smagesnis ir senatvėje būtent šiuo savo darbu didžiuosis labiau nei bet kuriuo kitu, kad šioje įstaigoje daugiausia per penkerius metus išugdytas jaunimas bus gerokai sąmoningesnis ir profesionalesnis už savo bendraamžius, kad priimamų čia studijuoti studentų skaičius turėtų kasmet didėti ir kad galiausiai visi šie žmonės atliks svarbų vaidmenį sprendžiant mūsų nukamuotos šalies likimą. Šitaip jai vis postringaujant, man neliko nieko kita, kaip tik ir toliau gerti. Jei būčiau gėręs mažiau arba bent jau lėčiau, visas vakaras būtų klostęsis maždaug pagal tokį scenarijų: pirmiausia Etelė šneka, aš kvatoju, tada Etelė įširsta, aš įsiplieskiu, galiausiai Etelė ima rėkti ir mes susipykstam. Taigi, norėdamas to išvengti ir stengdamasis be jokios rimtos priežasties nepradėti drumsti vandens, leidau Etelei kalbėti, o pats tiesiog gėriau. Kurių galų gadinti vakarą?

Po teisybei, kur kas labiau mane liūdino ne tiek tai, apie ką ji kalbėjo, kiek pats jos beriamų žodžių srautas. Žinoma, Šiknė Etelė tą mėšlą išpasakoti būtų galėjusi kam tiktai nori ir kur tiktai nori, bet iš visų jos gyvenime esančių žmonių, nelaimei, pasirinko kažkodėl mane. Reikalas ne tas, kad priimčiau tai asmeniškai. Problema šiuo atveju visai ne asmeninė, o veikiau – lingvistinė. Nežinia kodėl, bet vakar Etelė arba nusprendė sulaužyti mūsų tradiciją, arba tiesiog pamiršo, kokia kalba mes jau daugybę metų bendraujame būdami vienu du.

Žodis „kalba“, ko gero, yra vienas iš absurdiškiausių žodžių. Pagal apibrėžimą tai turėtų būti šis tas daugiau nei visų žodžių suma, tačiau kartu yra ir paskiras žodis. Poreikio jungti žodžius į bendrą visumą kontekste galima sakyti, kad žodis „kalba“ yra toks pat kaip ir žodis „valgis“. Vadinti viską „valgiu“, tokiu būdu

išleidžiant iš akių, kad galimi visiškai skirtingi maisto variantai, besiskiriantys vieni nuo kitų tiek skoniu, tiek maistine verte, tiek kalorijų kiekiu, yra lygiai taip pat neracionalu, kaip ir visiškai skirtingai skambančius posakius, sukonstruotus iš skirtingų tam tikru eiliškumu sudėliotų žodžių ir vartojamus visiškai skirtingomis aplinkybėmis, priskirti vienai vienintelei sąvokai „kalba“. Savaime suprantama, čia derėtų pabrėžti, kad pateikdamas šią pastabą visiškai neatsižvelgiu į kinų virtuvės, turkų virtuvės, ispanų virtuvės ir taip toliau „lingvistinius“ skirtumus. Priešingu atveju visa tai turėčiau padauginti dar ir iš tam tikro globalaus koeficiento. Kitaip tariant, noriu pasakyti, kad vienoje ir toje pat „kalboje“ gali tarpti šimtai atskirų „kalbų“. Lygiai kaip restoranuose valgome toli gražu ne tą patį „valgį“, taip ir nekalbame, o ir negalime kalbėti, su visais ta pačia „kalba“. Beje, būna ne tik maisto, bet ir kalbos atliekos. Kalbos atliekos – tai žodžiai, kurių mes paprastai ne tik vengiame, bet ir gėdijamės, frazės, kurias patyliukais stengiamės apeiti, beprasmybės, kurias pasiliekame sau, nes šios skambėtų tiesiog nederamai, priekaištai, kurie pakimba ant liežuvio galo, tačiau jų taip ir neišdrįstame ištarti balsu, užuominos, kurias pačiu laiku, joms dar nespėjus prasibrauti pro mūsų lūpų užkardą, tiesiog nuryjame, keiksmai, kurie nevalingai išsprūsta nespėjus, kai reikia, prikąsti liežuvio, posakiai, kurie mūsų aplinkoje būtų pernelyg riebūs, arba juokeliai, kurie atrodytų pernelyg lengvabūdiški. Maža to, kalbos atliekos gali būti ir kitos kilmės – pavyzdžiui, atsirasti kaip šalutinis dėmesio, kurį kažkam skyrėme, takto, kurį parodėme, ar rūpesčio, kurį kam nors išreiškėme raštu arba žodžiu, produktas. Šį procesą galime net pavadinti savitu kalbiniu sukauptų kietųjų atliekų (SKA) perdirbimu – tik šiuo atveju atliekos surenkamos ne iš rūsių ar palėpių ir ne iš po pagalvių, bet iš nosiaryklės, nuo gomurio ir iš po liežuvio. Atsiradus tam tikram šios kalbos kiekiui, mes suverčiame ją į maišą, užrišame ir išmetame – tai darome tam, kad ji nesudvoktų ir neimtų erzinti uoslės.

Pasakysiu tiesiai šviesiai – jokių tokios kalbos įkalčių po savęs nepalieku, per paskaitas jos ne tik nevartoju, bet ir visiškai netoleruoju, jei ją pradeda vartoti mano studentai. Vis dėlto, lyg koks slapčia nuo tėvų kur nors nuošaliau vis parūkantis paauglys, retkarčiais ir aš nesusitvardau šia kalba „nepasidergęs", kaip tai mudu su Etele vadiname. Dažniausiai tai nutinka sąmonei nuklydus į kokius nors tamsius, tolimus užkaborius ir visiškai nepriklauso nuo moralinių principų ar sąžinės nuostatų. Būtent dėl to Etelės buvimas šalia tokiais atvejais tampa ypač svarbus. Juk „dergtis", lygiai kaip ir mylėtis ar bartis, vienumoje neįmanoma – tam būtina turėti partnerį. Rūkyti gali ir vienas, bet jei nori šnekėti šia atliekų kalba, reikia, kad tau kas nors palaikytų draugiją.

Metų metus, kai tik likdavome vienu du, su Etele kalbėdavomės SKA kalba. Bent jau taip buvo iki vakar. Žodžiu, vos susitikę, nė nesusimąstydami, kad išvadinti ką nors kvailiu yra gana rimta, ir nė nesistengdami būti teisingi ar nešališki, su dideliu malonumu pramuštgalviškai ir storžieviškai menkindavome viską, kas ateidavo į galvą, ir kaskart ką nors apipildavom pliūpsniais įžeidimų. Tarytumei chuliganas, kuris iš pradžių lyg ir vengia nemalonumų, bet vis dėlto įsivelia į muštynes ir ištalžo nosį bei ausis atsitiktinai po ranka pasipainiojusiam priešininkui, mes taip pat puldavome aštriais savo liežuviais mėsinėti socialinį gyvenimą ir peikti net ir menkiausias kiekvienos žmogystos, turėjusios nelaimę atsidurti priešais mus, blogybes ir ydas.

Ir kodėl turėtų būti nevalia juoktis iš kitų žmonių trūkumų? Pasičiupę aštriausius žeberklus, užsimaukšlinę vandeniui nepralaidžius akinius, nerdavome stačia galva į tamsiausias ydų-klaidų-prasikaltimų marių gelmes ir kiekvieną rastą trūkumą tuojau pat traukdavome į krantą, ketindami jį kuo kruopščiau išnagrinėti ir nutąsyti iki neįmanomybės. Kartais, tuo nepasitenkinę, su tikram kalmarų mėgėjui derančiu įkarščiu galiausiai dar ir iškeldavom šį savo grobį aukštyn ir šveisdavom į vieną ar kitą arčiausią uolą. Šiaip ar taip, pro mūsų liežuvius neprasprūsdavo niekas, tik vie-

niems neretai kliūdavo kur kas skaudesnių pastabų nei kitiems. Valstiečiai, liumpenai, reklamos kūrėjai, dėstytojai, namų šeimininkės, teisininkai – į taikiklį patekdavo absoliučiai visi, nors, tiesa, ir dėl skirtingų priežasčių. Tinklą užmesdavom pakankamai platų, tad į jį įsipainiodavo įvairiausi žmonės. Vietos čia atrasdavom kiekvienam.

Be jokio gailesčio kuo šiurkščiausiai iškoneveikdavom kiekvieną neturintį savo nuomonės arba mėginantį pasirodyti proto bokštu. Mus tiesiog erzinte erzino visi puošeivos, bet ne ką mažiau išsišaipydavom ir iš tų, kurie rengdavosi visiškai neskoningai. Nerodėm nė kruopelytės pagarbos vyriškosios giminės neturto karžygiams, bet lygiai taip pat nesitverdavom pykčiu pamatę ir lobiais pertekusias primadonas. Užsipuldavome kiekvieną prisipažinusį, jog bijo mirties, o netrukus jau atsainiai imdavom niekinti ir tuos, kurie apie mirtį nė nesusimąsto. Skaityti negrabiai suregztus straipsnius, apsakymus ar romanus mums atrodė nepakeliama, bet susidūrę su kokybiškais rašiniais taip pat puldavom taškytis purvais į visas puses. Rimtai nežiūrėjom į žmones, tapusius religingais po sudėtingų operacijų ar traumų, bet lygiai taip pat numodavom ranka ir į tuos, kurių tikėjimas ar netikėjimas per visą gyvenimą išlikdavo toks pat neatsižvelgiant į aplinkybes. Padoriesiems negalėdavom atleisti už jų padorumą, o nesąžiningiesiems – už jų suktumą, ir nejusdavom dėl to jokių vidinių prieštaravimų. Kaip įmanydami menkindavom ir atlapaširdžius naivius sekuliaristus, įsitikinusius, kad krikščionybė yra ne tokia intervencionistinė, o judaizmas – ne toks patriarchališkas nei islamas. Piktdžiugiškai apkarksėdavom tuos, kurie nesigaudo vidinėse islamo srovėse, bet ne ką menkesnės paniekos nusipelnydavo ir laikantieji save kažkuo ypatingais, nes priklausė kokiam nors mistiniam judėjimui. Nepalikdavom nė šlapios vietos ir iš tų, kurie klejodami apie savo siekiamą ar netgi jau pasiektą šventumą karštligiškai vaikydavosi įvairaus plauko mesijų iš Indijos, Kinijos ar Tibeto. Kvatodavom iš visų vedusių ir vaikais apsikrovusių „veislininkų“, o kartu išsišai-

pydavom ir iš tų, kurie savo viengungystę laikė tam tikra politinio pasipriešinimo forma. Be to, nevengdavom išplūsti ir iki smulkmenų apkalbėti tiek tų, kurie heteroseksualumą suvokia kaip kartą ir visiems laikams suteiktą socialinę duotybę, bet kartu paslapčia trokšta bent šiek tiek paragauti uždrausto sodomijos vaisiaus, tiek ir tų, kurie savo homoseksualumą laiko tiesiog asmeninio laisvo apsisprendimo reikalu, tačiau ir toliau inertiškai ir uždarai leidžia laiką nuo likusios visuomenės izoliuotose oazėse. Šitaip stačiokiškai reikšdami savo nepasitenkinimą mes anaiptol neapsiribodavom tik tolimesniais pažįstamais – ne ką švelniau atsiliepdavom ir apie artimiausius žmones.

Nejutom poreikio visas šias nuostatas ir įsitikinimus išsakyti garsiai ir iki galo – vietoj to pasitelkdavom savitus kodus. Su archyvaro skrupulingumu nuosekliai apibūdindavom ir suklasifikuodavom viską iki menkiausios smulkmenos. Buvom sąmoningai, beatodairiškai neteisingi viskam, kas gyva ir negyva. Kitaip tariant, patyrinėję pagrindines SKA žodyno sąvokas, prasidedančias raide „t“, nieku gyvu nerastumėt tokių dalykų kaip „teisinga“ ar „teisėta“. Lygiai kaip prie raidės „š“ neaptiktumėte žodžių „šventa“ ar „šventybė“, o prie raidės „p“ – „pakilus“ ar „pakylėtumas“. O štai sąvoka „neteisingumas“ šiame žodyne buvo apibrėžiama taip:

1. nederamas nederamai besielgiančio žmogaus poelgis (pvz., atimti iš kieno nors kailinius dykumoje arba šventeivos akivaizdoje ištuštinti taurę vyno);
2. jokios tiesioginės žalos nesukeliantis neakivaizdinis veiksmas (pvz., apspjauti kieno nors nuotrauką).

Dažniausiai mudviejų su Šikne Etele neteisingumas prabilus SKA kalba apsiribodavo antrąja šio žodžio reikšme. Likę vieni žodžių į vatą niekada nevyniodavom. Tačiau vakar viskas buvo kitaip: apie savo grandiozinius, su Stambule netrukus atsirasiančiu privačiu universitetu susijusius tikslus ji porino taip, lyg šią

ankstesnę mudviejų kalbą būtų palikusi pasaugoti drabužinėje prie durų.

– Negi nesupranti? Pagaliau ima pildytis tavo gyvenimo svajonė! – šūktelėjo nepaleisdama iš dantų ryškiai geltono cigarečių kandiklio. Jokių nuo politinės konjunktūros priklausančių nurodymų iš aukščiau, jokio valstybiniams universitetams būdingo biudžetinių suvaržymų nulemto absurdo ir pilkumos. Į vieną krūvą bus suburti didžiausi Turkijos eruditai, į gimtinę grąžinti šiuo metu užsienio universitetų pasiūlymų suvilioti šviesiausi mūsų protai, iš pačių įvairiausių pasaulio šalių į Stambulą pritraukta aibė svetimtaučių ekspertų. – Padarysim galą chroniškam protų nutekėjimui ir jau per pirmus penkerius metus šią padėtį kardinaliai pakeisim. Įsivaizduoji? Nebe mes važiuosim dirbti į Vakarus, bet vakariečiai pas mus, – tada šelmiškai sukikenusi, lyg sakytų kokį ne visai padorų sąmojį, pridūrė: – Galiausiai, žiūrėk, net išgydysim tautos nevisavertiškumo kompleksą.

Kodėl ji sukikeno, man nebuvo didelė paslaptis. Tiesą sakant, esu įpratęs, kad žodžiui „protas“ Etelė nuolat suteikia erotinių konotacijų. Šiuo požiūriu ji ne ką tepasikeitė nuo mūsų studijų laikų – jau tada rasdavo įvairiausių priežasčių nekęsti kitų merginų ir juto beribę silpnybę sumaniems vyrukams... Dabar, žvelgdamas į praeitį, manau, kad apsispręsti specializuotis gana sudėtingoje civilinės inžinerijos srityje, nors dirbti pagal šią specialybę iš pat pradžių nė neketino, labiausiai jai padėjo tai, kad šias studijas visada renkasi nepalyginti daugiau vyriškų „protų“ nei moteriškų. Anuomet Etelės namai buvo tapę dešimčių – o per visą laiką turbūt gerokai per šimtą – išskirtinai gabių skirtingus dalykus studijuojančių jaunuolių traukos centru. Galima būtų netgi teigti, kad Šiknė nemenkai prisidėjo prie Turkijos švietimo plėtros – jos butas buvo ir savita šiuos vyrukus pavalgydinanti labdaros valgykla, ir tam tikras klubas, kurio nariai turėjo puikią progą be jokių apribojimų naudotis čia sukaupta biblioteka. Net jei mes, nuolatiniai šio elgetyno klientai, iš pirmo žvilgsnio ir nemenkai skyrėmės, vis

dėlto vienu aspektu buvome itin panašūs, o būtent: nepaprastu noru šviestis. Tais laikais visi Bosforo universitete mokęsi vaikinai, nepriklausomai nuo fakulteto ar kurso, kurie nuo žiaurios lemties sukeltų kompleksų vadavosi iki pažaliavimo sunkdami sau smegenis, neabejotinai būdavo girdėję Etelės vardą ir, labai tikėtina, čiupinėję jos kūną. Triuškinama dauguma šių aistringai skaičiusių, studijavusių ir besigilinusių į mokslus jaunuolių visus savo troškimus buvo atidėję į šalį, užšaldę, iki išauš „ta didžioji diena". Šiuo klausimu Etelė mėgdavo kartoti štai tokį posakį: „Kaip neregių visos kitos juslės aštresnės, taip nepatrauklių, moterų ignoruojamų vyrų protas skvarbesnis."

Labiausiai iš šių savo protus sėkmingai išmankštinusių studentų Etelė mėgo tuos, kurie arba negebėjo užmegzti santykių su moterimis, arba buvo atstumti visų juos dominusių moterų ir todėl liovėsi ieškoti meilės, mylėti ir netgi mylėtis. Po neišvaizdžių nelaimėlių eilė ėjo chroniškiems drovuoliams, kurių santykiai su dailiąja lytimi dėl vienokių ar kitokių priežasčių nesusiklostydavo, o tada jau – ir visiems kitiems... Kitaip tariant, štai kam: gyvenimą be intymių santykių šlovinantiems, aukštinantiems ir visaip apdainuojantiems aseksualams, kraštutiniams nepritapėliams, „atviriems" ar „slaptiems" homoseksualams, dėl visko niurzgantiems šventeivoms, egzaminų nekenčiantiems, tačiau kol kas didžiausią savo gyvenimo džiaugsmą jų metu patiriantiems vienišiams, iš provincijos atvykusiems ir Stambule iš iki tol besilaikytos koordinačių sistemos išsimušusiems pasimetėliams, savo kiautų, jau nekalbant apie Stambulą, niekaip nepaliekantiems užsidarėliams, mokyklų absolventams, sugebėjusiems įgyti išsilavinimą, nors augo nevykusiose šeimose, visiems „nesuprastiems talentams", dėl savo tėvų įgeidžio studijuojantiems ne tą discipliną, kurią studijuoti iš tiesų norėtų, tikriausiems gamtos mokslų genijams ir aistringiems socialinių mokslų apologetams... Žodžiu, visi šie bevilčiai, nelaimingi, sunkiai prie aplinkinių pritampantys itin guvaus proto jaunuoliai, dėl pačių įvairiausių fizinių, finansi-

nių, psichologinių ar stačiai nė nesuvokiamų kokių nors kitokių priežasčių visuomenėje besijaučiantys kaip baltos varnos, Etelei kėlė ypatingą susidomėjimą. Mielai būtų neleidusi peržengti savo namų slenksčio jokiam moteriškam „protui", bet patyrusi, kad jai mielas vaikinas turi draugę, – kartais, kažin kokiu būdu pasitaikydavo ir tokių atvejų, – nieku gyvu neišsiduodavo ir pasikviesdavo į svečius juos abu. Vis dėlto visiems gerai žinoma Etelės neapykanta kitoms moterims kažkodėl negaliojo kelioms merginoms iš privačios mokyklos. Viena jų neretai užsukdavo ir į šiuos visiems mums kone šventove virtusius namus. Ji buvo tokia žavi, kad būtų beprasmiška su ja lyginti netgi Etelę: ilgos dailios kojos, nepriekaištinga, balta kaip pienas oda, spindintys dantys ir pagal visus dialektikos dėsnius nulietos krūtys – puikiai derančios prie aukšto kūno, o kartu ir ne per didelės, lengvai telpančios į delną... Vis dėlto mergina turėjo vieną trūkumą. Kaip ir visos moterys, kurios netenka ankstesnio natūralumo vos tik pajunta, kokį susižavėjimą kelia aplinkiniams, ji irgi rodė apsimestinį šaunumą – klaidingai manė, kad laukti kankynėje priversti, nei akivaizdžiai atstumiami, nei per arti prisileidžiami, vaikinai jai ir toliau visą laiką skirs tiek pat dėmesio. Net prisistatydama nepažįstamiesiems visa savo poza elgdavosi taip, lyg darytų šiems paslaugą: „Sveiki, o aš – Aišinė!"

Keista, tačiau dauguma šiuose namuose besilankiusių jaunuolių įsimylėdavo ne šią arogantišką fėją, bet pabaisą Etelę. Kita vertus, buvo akivaizdu, kad Aišinė visiems jiems patiko. Tik kad sąvoka „patikti" yra labai jau miglota. Įsivaizduokime, kad per kokį nors kvailą šiais laikais itin madingą konkursą kuris nors jo dalyvis, įvardydamas savo laisvalaikio pomėgius, išpyškina tokį sakinį: „Man patinka skaityti knygas, klausytis muzikos, eiti pasivaikščioti ir ilgakojė, standžiašlaunė Aišinė." O štai susidūrę su negražiausia visų laikų būtybe Etele kone visi kaip vienas stačia galva pranerdavo „patikimo" stadiją ir, apakinti geismo, tuojau pat beatodairiškai įsimylėdavo arba ją, arba jos namus, arba ir viena, ir kita.

Šie šventove virtę namai priklausė ne Etelės mamai ir tėčiui ar kuriam nors kitam šios žydų šeimos nariui, bet būtent jai. Visi kiti studentai gyveno arba nykiuose tėvų namuose, arba nutriušusiuose viengungiškuose būstuose, arba perpildytuose bendrabučiuose, kuriuose vienas pabūti galėjai nebent įlindęs į spintą, o Šiknė savo asmeninėje dispozicijoje turėjo visą vilą, kuria nereikėjo su niekuo dalytis. Ir nors vien tik jau šis faktas atrodė ganėtinai siurrealistiškai, jos namai buvo dar ir tikrų tikriausias svajonių pasaulis, o svajonėms, kaip žinia, visada būdinga begėdiškai flirtuoti su hiperbolizavimo menu, todėl nieko nuostabaus, kad ir Etelė buvo linkusi perlenkti lazdą bemaž kiekviename žingsnyje. Tai liudijo ir sodas, iš kurio atsiveria vaizdas į Bosforą (viskas iki menkiausio plotelio čia buvo apsodinta žonkiliais ir jazminaičiais, kurie vakarais pučiant šiltam vėjeliui skleidė švelniai saldžius kvapus, susiliedavusius su geismo aromatu), ir nedidukas, bet mielas tvenkinys, kuriame vakarais plukdydavo įvairiausių spalvų žibintus, ir prabangūs gėrimai, ir gardus maistas, ir vienas už kitą įdomesni baldai, ir gausi įrašų kolekcija, ir turtinga biblioteka, o ką jau ir kalbėti apie nuolatos per rankas paleidžiamus aukščiausios rūšies cigarus... Trumpiau tariant, šie namai buvo lyg Osmanų imperijos Tulpių eros laikų pasaulio su visu jam būdingu nesaikingumu, kurį šiuolaikiniai istorikai taip piktai užsipuola ir su ekstravagantišku pasipūtimu diskvalifikuoja, miniatiūrinė versija.

Vis dėlto, man regis, ne vien tik gerovė, prabanga ar pretenzingumas stulbino čia atvykstančius svečius. Kur kas labiau juos priblokšdavo viso to „begališkumas“. Vos ištuštėję, portsigarai išsyk būdavo vėl pripildomi, įrašų kolekcija buvo tokia gausi, kad jų visų negalėjai nė suskaičiuoti, biblioteka neprarasdavo išskirtinumo, net jei pasiskolintos knygos pradingdavo visiems laikams, o virtuvės spintelės, nepaisant viso mūsų besotiškumo, niekada neištuštėdavo ir skanėstų atsargos niekada neišsekdavo. Tarpusavyje mėgdavom pajuokauti, kad statant šią vilą tarp darbininkų, ko gero,

bus įsimaišęs didžiai gerbiamas šventasis Hiziris ir ją palaimines: „Tegu visko gausėja ir niekada nemažėja, tegu viskas liejasi per kraštus ir niekada neišsenka.“ Net ir pasakiškoji keturiasdešimties plėšikų ola su visais tais savo aukso sklidinais ąsočiais, brangiausių papuošalų pilnomis skryniomis, satino ritiniais ir medaus bei sviesto statinėmis nebūtų galėjusi varžytis su šiais šventove virtusiais Etelės namais.

Ribų nebuvo ne tik šių namų prabangai, bet ir jų šeimininkės dosnumui. Ji visada įsidėmėdavo, kas labiausiai džiugina jos branginamus svečius. Siūlomų vaišių ar pramogų pobūdis priklausė nuo to, kiek vieną ar kitą žmogų Etelė vertino. Pavyzdžiui, galbūt kas nors iš mūsų mėgsta viskį? Vos tai sužinojusi, tuojau pripildydavo didžiausius grafinus aukščiausios kokybės viskiu. Jei kam nors kitam patikdavo užsiimti dėlionėmis, paprašydavo į užsienį važiuojančių savo pažįstamų parvežti kaskart vis sudėtingesnių dėlionių. Tačiau didumą savo laiko mes leisdavome visai ne žaisdami tokius žaidimus, o eikvodami jėgas pobūviuose ar „susiėjimuose“. Įdribę į patogias sofas svetainėje mes valgydavom, gerdavom, rūkydavom ir „dergdavomės“ iš kokio nors žmogaus, bet dažniausiai – vienas iš kito. Netrukdavom išsilaisvinti iš praeities, susitelkdavom į tai, kas mes esam šiuo metu, imdavom atvirauti apie savo svajones ir be perstojo ginčydavomės. Mūsų šeimininkei visai nerūpėjo, apie ką mes kalbamės. Tiesą sakant, įtariu, kad ne ką jai terūpėjom ir kiekvienas atskirai kaip asmuo. Jai patiko aplinka, kurią mums buvo sudariusi... O dar jai patiko fejerverkai. Juk ir kiekvienas jos namuose atsidūręs svečias buvo lyg fejerverkas, didžiuliu greičiu skrodžiantis nakties tamsą. Iš pradžių judėdavom netvirtais, atsargiais žingsniais, o įsitikinę, kad jau pakankamai sutvirtėjom ir prisitaikėm prie aplinkos, su nuostabiu trenksmu šaute iššaudavom į priekį nušviesdami viską aplink iki tol slėptais įvairiaspalviais spinduliais. Kai pagaliau rasdavom savo balsą, išdrąsėdavom ir imdavom eikvoti jau nuosavą paraką, Etelė nepaliaudama mums patarnauti suteikdavo visus įmanomus pa-

togumus. Nei džinas iš stebuklingo žibinto, nei rojaus mergelės, nei pats Piteris Penas – niekas nebūtų pajėgęs tarnauti savo šeimininkui taip atsidavęs. Bėda tik, kad visi šie svečiai-šeimininkai neišvengiamai ją anksčiau ar vėliau įsimylėdavo. Kartu tai reikšdavo ir jų žlugimą. Galėjusieji plaukioti po šias plačiąsias marias kaip tik jiems patinka dažnai taip toli nutoldavo nuo kranto, kad atsigręžę staiga suvokdavo, jog šio nė nebemato. Etelės greta jau nebebūdavo – ji nustodavo jais domėtis vos supratusi, kad šie tapo jai aiškiai neabejingi. Tai ir buvo vienintelis svečiavimosi šiuose namuose trūkumas: labai jau lengvai galėjai užsimiršti, kad ir svečio padėtis, ir pati viešnagė yra laikini. Tokiu būdu kiekvieną išvykstantį svečią, lygiai kaip ir bet kurią kitą šiuose šventykla virtusiuose namuose ėmusią sekti gėrybę, nedelsiant pakeisdavo kitas. Pertekliaus linkintis šventojo Hizirio palaiminimas akivaizdžiai galiojo ir pas Etelę pamėgusiems lankytis „protams“: šių nuolat tik gausėjo ir niekada nemažėjo.

Tik aš buvau išimtis. Nuo pradžios iki pabaigos buvau vienintelis nuolatinis šios vilos lankytojas. Lyg koks garbės narys. Turėjau nemažai ambicijų, o, pasak kai kurių, gal net ir gerokai daugiau, nei būtina. Įvertinimų vien tik aukščiausiais balais susilaukiau dėl poros svarių priežasčių. Viena vertus, buvau aukštas (trys žvaigždutės), negana to, dar ir plačių pečių (trys žvaigždutės). Nesikuklindamas pasakysiu, kad buvo „priimta manyti“, jog esu „išvaizdus“, nes vietose, kur dažnai lankydavausi (keturios žvaigždutės), visada atrodydavau iš visų gražiausias ir pasižymėjau nepaprastu nekantrumu ir „nesukalbamumu“ (penkios žvaigždutės). Skirtingai nuo kitų, turėjau pasirinkimą. Man čia neabejotinai patiko, tačiau bet kurią akimirką galėjau išeiti. Galėjau dingti ir nebegrįžti. Etelė tai puikiai suprato. Štai todėl mane taip ir brangino. Buvau savita nepasitenkinimo sėkla pačiame dangaus viduryje. Būdamas čia, Etelei kėliau susižavėjimą, o kitiems svečiams – nerimą. Tik man tai nė kiek nerūpėjo. Jau seniai buvau įpratęs, kad kiti vyriškosios padermės atstovai laiko mane grėsme. Jei norė-

čiau kreipti dėmesį į tokius žvilgsnius, būčiau tai padaręs gerokai anksčiau: dar tada, kai būdamas vienuolikos žingsniavau varganu koridoriumi. Viena ranka nešdamas lėkštę su didžiuliu vestuvinio torto gabalu, ant savo tvirto kūno vilkėdamas vien apatinius, prie virtuvės durų vos neatsitrenkiau į patėvį – po išvakarėse vykusių vestuvių buvau visiškai atsipalaidavęs ir baisiausiai išalkęs. Iki tos akimirkos tas vargšelis visada žvelgė į mane kaip į ketinamos vesti moters vyresnėlį, berniūkštį, kuris, nors ir turi problemų, bet iš esmės labiau trokšta meilės ir užuojautos. Nelinkėjau jam nieko bloga, juk jis ketino tapti man tėvu – buvau tiesiog gabus „sūnelis", Dievo valia patekęs šio bevaikio penkiasdešimtmečio globon. Tačiau tą rytą, kai po vestuvių netikėtai susidūrėme koridoriuje, mano iš tikrojo tėvo paveldėti veido bruožai, pusnuogis kūnas, rodantis, kad netrukus atsisveikinsiu su vaikyste, ir pilna lėkštė, liudijanti milžinišką apetitą (o sykiu bylojanti, kad labai greitai dar labiau išaugsiu), staiga, matyt, sugriovė visą jo ligi tol puoselėtą sampratą apie tariamą „sūnelį". Vyriškio vyzdžiuose žybtelėjo ir tuojau užgeso susirūpinimą išduodančios ugnelės. Blogiausia, kad mama taip pat netruko tai suuosti. Lyg kitą dieną tvarkydama namus būtų tiesiog radusi ant grindų pabirusius šio žvilgsnio likučius. Nieko gero tai nežadėjo niekam, nes mama buvo viena tų moterų, kurios kaipmat pasinaudoja visomis tarp šeimos vyrų įsižiebiančiomis įtampomis, čia pat sudaro pastovumu nepasižyminčias, painias sąjungas ir visada išsunkia iš jų naudą iki paskutinio lašo. Tokiomis moterimis didžiuotis galėtų net patsai Bismarkas, ir visai nesvarbu, ar jos žino, kas jis toks, ar ne... Mama be jokių skrupulų vyresnėlį čia pat galėdavo nuteikti prieš jaunėlį, jaunėlį – prieš buvusį vyrą, buvusį vyrą – prieš esamą vyrą, esamą vyrą – prieš abu sūnus...

Tad nebylus priešiškumas man buvo anaiptol ne pirmiena. Pagiežingiems aplinkinių žvilgsniams neteikiau jokios reikšmės. Buvau Etelės numylėtinis ir Aišinės meilužis. Man tiesiog patikdavo leisti laiką šiuose šventykla virtusiuose namuose, ir nieko daugiau.

Visada turėdavau kitą pasirinkimą, o ir gerokai svarbesnių reikalų. Kaip jau minėjau, buvau ambicingas, labai ambicingas. Iš karto po studijų nešvaistydamas nė akimirkos įstojau į doktorantūrą Anglijoje, o baigiau ją čia, Stambule. Gilinausi į mano šeimai visiškai nieko nesakantį dalyką – politinę filosofiją. Aišinė taip pat, nors ir iš antro karto, tačiau vis dėlto įstojo į sociologijos doktorantūrą. Drauge mudu atrodėm šauniai. Etelė nuo mūsų vos bepajėgė neatsilikti. Kai pagaliau baigė universitetą, begėdiškai prisiekė, kad į jį daugiau niekada nė kojos nekels, o tada per savo šventykla virtusiuose namuose surengtą vakarėlį ceremoningai supleškino diplomą. Vėliau, kol mudu su Aišine pamažu kūrėmės padorų gyvenimą, Etelė neįtikėtinu greičiu gadinosi savąjį. Pirmiausia nustojo gyventi būriu. Netrukus išsikraustė iš vilos ir apsigyveno prabangiame bute, kuris taip pat buvo pakankamai erdvus ir žavus, bet, palyginti su ankstesniaisiais jos namais, niekuo neišsiskyrė. Daugiau neberengė jokių pobūvių, didumą savo laiko ėmė leisti ne mėgaudamasi dėmesiu gausiose miniose, bet tenkindama tai vieno, tai kito mylimojo įgeidžius. Ir nors savo mylimiesiems skirdavo visus pinigus, meilę ir energiją, nebuvo mylima tiek, kiek pati norėjo. Girdėdavom, kad gerbėjai nėra patenkinti jos elgesiu, tačiau Etelė dėl jų taip pat per daug nedžiūgavo. Bambėdavo jiems už nugaros kiekviena pasitaikiusia proga, net ir puikiai žinodama, kad viskas iki paskutinio žodžio galiausiai pasieks ir jų ausis.

Puikiausiai pamenu, kaip kartą Etelė leidosi svarstyti:

– Kad jau perskaitėt už mane daugiau knygučių ir nutarėt būti socialinių mokslų specialistai, gal man padėsite išspręsti vieną nediduką galvosūkį? Pasižiūrėję į daugumą pasaulio šalių, pradedant laisviausiomis ir baigiant labiausiai suvaržytomis, pamatysim, kad nemenka jų rašytojų, dailininkų ir panašių specialybių atstovų dalis yra žydai. Regis, nepriklausomai nuo aplinkybių, jie kažin kokiu būdu vis dėlto atranda, kaip lavinti savo protus. Bet viena šalis sudaro išimtį! Kad ir kur pažvelgtume – į Afriką, Vidurinius Rytus, Jungtines Valstijas, Europą, Rusiją... galima vardyti ir vardyti...

minėti, kokią tik nori šalį... Bet tik Turkijoje žydai yra kažkokie ne tokie. Nežinia kodėl, bet Turkijos žydai nejunta jokio poreikio taip smarkiai lavinti savo smegenis.

– Klysti, – susiraukusi paprieštaravo Aišinė. – Daugelis mano draugų yra žydai.

Etelė kietaširdiškai nusikvatojo. Tokių klaidų ji niekada nedovanodavo. O man – nors per pusę persiplėšk. Vienai mano daliai naivumas, kurį žydės draugės akivaizdoje užtardama žydus parodė Aišinė, atrodė be galo mielas. Turbūt šia savo dalimi ją ir mylėjau. Tačiau kita mano dalis ant jos ne juokais užsirūstino – negaliu pakęsti, kai žmonės pabrėžia savo pranašumus, kuriuos įgijo dėl socialinės padėties, tėvų, kurių šeimoje nusišypsojo laimė gimti, išskirtinių galimybių, elitinių mokyklų, kurias lankė, ir viso kito, kuo juos apdovanojo likimas, ir pateikia šitai lyg savo asmeninį nuopelną. Turbūt tai ir buvo ta mano dalis, dėl kurios ji įsimylėjo mane.

Tačiau Aišinė, matyt, nepajuto nei aiškios Etelės paniekos, nei mano sumišimo ir karštligiškai baigė dėstyti savo prielaidas:

– Jie visi įstojo į prestižinius fakultetus. Nemažai jų gavo puikias sąlygas stažuotis, o dabar užima pakankamai svarbius postus.

– Štai, ką tau pasakysiu, – barbendama nagais atsiliepė Etelė. – Tu kalbi apie profesiją, aš – apie talentą. Tau svarbi karjera, o man – genialumas. Ekonomistai, dėstytojai, teisininkai, chirurgai... Atidėkim visas tas specialybes į šalį ir pažvelkim toliau. Kalbu apie ką kita. Kodėl tarp jų neatsiranda bohemiškų poetų, plačiagerklių hedonistų, rafinuoto, kraują stingdančio kino kūrėjų ar panašiai? Kodėl mano tautiečiai nemuzikuoja? O tomis retomis akimirkomis, kai vis dėlto muzikuoja, kodėl jie visada saldžiai suokia sentimentalias tradicines iš mūsų močiučių sefardžių išmoktas giesmes ir nė už ką neužtraukia nieko, kas būtų visiškai nekorektiška, pavyzdžiui – protesto dainų?

Frazė „mano tautiečiai“ žymėjo paskutinę stadiją – tai reiškė, kad Etelė ketina didingai nušluoti niekaip neapginamą Aišinės

argumentaciją. Kilus ginčui dėl tam tikros grupės padėties tarp dviejų žmonių, kurių vienas priklauso šiai grupei, o kitas – ne, niekada neapsieinama ir be klausimo, kas turi didesnę teisę plėtoti šią temą, – taip pasiekiamas aklagatvis, išsemiamos bet kokios diskusijos, nuleidžiama paskutinė uždanga... Kiekvienas galiausiai grįžta ten, kur jam ir vieta: susituokusieji – į savo šeimos namus, valstiečiai – į savo kaimo sodybas... Tuo metu man nebeliko nieko kita kaip tik prisidegti cigaretę ir palikus jas ginčytis tarpusavyje tiesiog patogiai atsilošti. Nebemačiau jokio skirtumo. Šiaip ar taip, abi jos buvo „mano moterys".

Svetimaujantiems vyriškiams paprastai svarbi *kokybė*: jiems patinka pelnyti kitos moters meilę, iš esmės besiskiriančią nuo tos, kuri gaunama iš žmonos. O štai svetimaujančioms moterims svarbi *kiekybė*: joms smagu jausti kito vyriškio meilę, kuri yra didesnė nei patiriama namie iš sutuoktinio. Apgaudinėdamas Aišinę su Etele jaučiau tam tikrą tuštybę glostantį pasitenkinimą. Tuo laikotarpiu man neparastai patikdavo stebėti jų skirtumus. Nežinau, ar man buvo ištikima Aišinė, – niekada to nemėginau išsiaiškinti.

– Gerai, bet taip yra dėl konkrečių priežasčių, – nenusileido Aišinė.

Ir iš sykio kone pasiraitojusi rankoves leidosi į išsamius išvedžiojimus. Kaltę ėmė versti objektyviems reiškiniams – mažumos juntamoms įtampoms, tapatumo krizės nulemtam nuolatiniam nesaugumo jausmui ir visuomenėje vyraujantiems stereotipams, kuriuos palaiko anaiptol ne konkrečios grėsmės, o veikiau abstrakčios baimės. Kalbėjo taip ne dėl to, kad stengtųsi pasirodyti esanti visažinė ar turėtų polinkį tuštiems plepalams. Tiesiog tai buvo vienintelė diskutuoti tinkama kalba, kurią ji mokėjo. Vis dėlto polemizuoti pasitelkiant akademinį žodyną yra daugmaž tas pat, kas eiti į lovą su nė lašo alkoholio neišgėrusia moterimi. Gali neabejoti, kad ji nesiliaus laužytis iki pat ryto, aiškiai nepersistengs ir jau tikrai nepames galvos. Tokiais atvejais privalai iš anksto susitaikyti su mintimi, kad pats šalia jos visą tą laiką negalėsi nė akimirkos atsi-

palaiduoti, nebus jokių pašėlusių aimanų, jokio nusiraminimo, jokio alpulio vienas kito glėbyje – trumpiau tariant, jokio malonumo.

– Viskas, ką čia pasakoji, yra gražu, tik visiškai nieko verta, – galiausiai kirto Etelė savo ką tik pasigaląstu minčių kalaviju. – Jeigu tarp Turkijos žydų būtų atsiradę depresuojančių rašytojų, nevalyvų režisierių ar socialiai nepageidaujamų dailininkų, žinai, kaip tai paaiškintų būsimos kartos, tarkim, po penkiasdešimties ar šimto metų? Ogi pasitelktų lygiai tokius pat argumentus kaip ir tu dabar. Štai ką jie pasakytų: „Taip, toks ir toks buvo didis menininkas ir mąstytojas. Kas gi lėmė, kad jisai tapo toks didis, ir kuo jis išsiskyrė iš visų likusių?“ O tada vieną po kitos imtų vardyti tavo jau minėtas priežastis: mažumos psichologija, svetima vyraujanti kalba, nesaugumo jausmas, baimė, kad nebūsi ginamas, ir taip toliau. Tokiu būdu viską, kas dabar tau atrodo kliūtis, jie laikytų veikiau išskirtinumo priežastimi, netgi privilegijuotumu. Taip jau yra ir niekur nuo to nepabėgsi. Jei luošys nemoka šokti, mes sakome: „Tai, žinoma, kad jis nemoka šokti, juk jis luošys!“, o jei tokią pat negalią turintis žmogus yra tikrų tikriausias šokio virtuozas, mes tuojau puolam aiškinti: „Taigi viskas čia aišku – jam būtinai norisi pranokti kitus, nes jis luošys!“

Aišinė susigūžė, lyg stengtųsi apsisaugoti nuo įkyraus prekiautojo, ir, iš pradžių žvilgtelėjusi į vieną pusę, o paskui – į kitą, vos pakraipė galvą ir pabarbeno pirštais. Šie judesiai man buvo jau iki skausmo pažįstami. Tai reiškė: „Ačiū, bet gali nesivarginti – visom šitom nesąmonėm nė už ką nepatikėsiu.“ Mudviejų santuoka truko trejus su puse metų, ir bemaž kiekvieną per šį laiką kildavusį ginčą ji pabaigdavo kaip tik tokiais judesiais.

BUTAS NR. 8

Melsvoji Panelytė

Užlėkusi laiptais į viršų Melsvoji Panelytė šnopuodama atsirakino buto Nr. 8 duris. Baisiausiai vėlavo. Jau vien apsilankymas grožio salone užėmė tiek laiko, o kur dar toji aiškiai ilgiau, nei reikėtų, trukusi gaišatis apsiperkant. Atsidūrusi namie iš maišelių ištraukė ir ant virtuvės stalo sukrovė prekes. Maistas gali ir palaukti, o štai išvaizda – jokiu būdu. Melsvoji Panelytė nieko nelaukdama nuskubėjo į vonią. Šveisdamasi dantis su nepasitenkinimu apžiūrinėjo savo garbanas. Panašu, kad naujoji šukuosena salone priešais veidrodį atrodė kur kas geriau nei čia, vonioje. Melsvoji Panelytė buvo viena tų moterų, kurioms kartais labiau patinka garbanoti, kartais tiesūs plaukai, tik bėda ta, kad ne ant savo, o ant svetimų galvų, todėl nieko keista, kad pačios jos šukuosena dažniausiai atspindėjo amžiną neapsisprendimą dėl šių dviejų variantų ir niekada aiškiai neįgydavo nei vieno, nei kito pavidalo. O dabar tas patarška kirpėjas ėmė ir suardė šią trapią pusiausvyrą – sugarbiniavo ir patrumpino jai plaukus kur kas smarkiau, nei ji buvo prašiusi. Atėjusi į miegamąjį ir pradėjusi rengtis dar kartą nužvelgė save nuo galvos iki kojų pastatomame veidrodyje. Ir nors pastaruoju metu jos klubai šiek tiek praplatėjo, savo figūra ji vis dar didžiavosi. Jei tik ne į akis aiškiai krintanti šukuosena... Išnaudojo visą saują makiažo pagrindo, tokios pat spalvos, kaip ir jos oda, po kuriuo ir vėl paslėpė randus.

Vieną po kito ištraukusi stalčius ji trumpam sustingo, bet skirti daug laiko svarstymams, kuriuos apatinius vilktis, nebuvo

reikalo – aliejaus prekiautojui tai neturėjo jokios reikšmės. Nors to toli gražu nebūtumei galėjęs pasakyti pažinties pradžioje. Anuomet šiam šelmiui magėjo, kad ji vilkėtų pačius nepadoriausius apatinius, kokius tik įmanoma, ir pats juos pirkdavo jai „dovanų". Ir kiekvieną kartą tos pat spalvos – skaidraus, spindinčio tyro dangaus melsvumo. Melsvajai Panelytei ši spalva patiko, net labai, tačiau tokių kelnaičių ar liemenėlių ji tiesiog nepakentė. Tad vartydama gautus apatinius pasijusdavo nesmagiai – jų spalvos romumas jos vaizduotėje sunkiai derėjo su intencijų nepadorumu, slypinčių už šitokios dovanos. Moters supratimu, keliaraiščiai galėjo būti ir aistringai vyšniniai, ir nykiai juodi, ir apgaulingai balti, ir net koketiškai violetiniai ar veidmainiškai rožiniai, bet tik ne skaidraus, spindinčio tyro dangaus melsvumo. Susieti šį specifinį atspalvį su tokiomis intencijomis buvo tas pat, kas pieną skiesti vandeniu, ar net dar blogiau – rakiją maišyti su pienu. Žinoma, žmogus gali mėgti ir vieną, ir kitą, svarbiausia tik negerti jų abiejų iš karto. Ji jau buvo regėjusi daugybę ir vilkais tapusių ėriukų, ir ėriukais tapusių vilkų, tačiau didžiausių baisenybių visada pridarydavo tie, kurie vienu ir tuo pat metu mėgina būti ir ėriukais, ir vilkais manydami, kad tokiu būdu niekam nepakenks.

Iki šiol labiausiai ją įskaudinęs buvo kaip tik toks pusiau vilkas, pusiau ėriukas – kur kas labiau nei visi tie įvairiausio plauko postringautojai apie neperžengiamą ribą tarp „moterų, kurios imamos į žmonas", ir „moterų, su kuriomis tiktai smaginamasi". Šitokie vyrai paprastai labiausiai geidžia to, ką juodina, ir juodina tai, ko labiausiai geidžia. Kartą Melsvoji Panelytė gatvėje matė sukčių, trimis skardiniais puodeliais ant kartoninės dėžės viliojusį iš praeivių pinigus. Kaitaliodamas apverstus puodelius vietomis jis mikliai perridendavo po kažkuriuo iš jų slepiamą rutuliuką. Regis, rutuliukas ką tik dar buvo po pirmuoju puodeliu: „Gėdykis savo troškimų!" O tada švyst ir atsiduria jau po antruoju: „Gėdykis moters, kurios geidi!" Netrukus akimirką vėl pasirodo ir tuojau palenda po trečiuoju: „Geisk moters, kuri užtrauks tau gėdą!" Ga-

lima neabejoti, kad tokie postringautojai anksčiau ar vėliau neišvengiamai ims niekinti moteris, su kuriomis miega.

Nenorėdamas kartoti šio ydingo modelio aliejaus prekiautojas nuolat gardino įjudviejų romaną prieskoniais, turėjusiais numaldyti ir aistros pikantiškumą, ir gėdos aitrumą. Štai ką po pirmojo jų pasimatymo į savo uoliai pildomą dienoraštį įrašė Melsvoji Panelytė: „Jei koks nors žmogus ima kelti mums tokį potraukį, be kurio gyventi būtų aiškiai paprasčiau, stengiamės šio žmogaus nepamėgti. Jei vis dėlto tai nepavyksta, pasistengiame atrasti jame ką nors malonaus, ką nors, kas pagelbėtų jam juntamą potraukį paversti ne tokiu varginamu, lengviau iškenčiamu." Panašiai būtų, jei užsimautume dailią skaidraus, spindinčio tyro dangaus melsvumo pirštinę, kad ėmus knaisiotis po netikėtai atrastus sendaikčius ši padėtų mums apsisaugoti nuo purvo ir įvairiausių nešvarumų.

Aliejaus prekiautojo prieskoninėje nebuvo nė menkiausio geidulingumo pėdsako. Joje galėjai rasti pačių įvairiausių dalykų, tačiau dėl kažin kokių neaiškių priežasčių per pastaruosius kelerius metus jis visada ištraukdavo vis tą patį prieskonį – užuojautą. Jis užjautė Melsvąją Panelytę, nes ši buvo *verta kur kas geresnio gyvenimo*. Savaime suprantama, pasitaikydavo dienų, kai imdavo gailėtis ir savęs: juk jis taip pat *vertas kur kas geresnio gyvenimo*. Pernelyg dažnai užsimindavo apie Lemtį taip, lyg ši būtų bjauri kekšė. O Melsvajai Panelytei ši į užuojautą įsupta aistra buvo tas pat, kas ant žemės gulintis murzinas, purvais aplipęs sumuštinis su uogiene. Visiškai neviliojo. Tokiais atvėjais savo padėtį ji mėgdavo palyginti su šukuosena. Vienoje pusėje buvo alyvuogių aliejaus prekiautojo žmona, miela ir rami tarytum tiesiausia plaukų sruoga, kitoje – kekšė, vadinama Lemtimi, nesukalbama ir neprognozuojama it neklusni, amžinai tabaluojanti garbana. Melsvoji Panelytė turėjo tenkintis vieta, esančia kažkur tarp anų dviejų, vis palinkdama tai labiau į vieną, tai į kitą pusę – būti lyg ir pusiau žmona, pusiau šliundra, lyg ir iki pamėlynijimo laikytis griežtų pažiūrų, bet tuo pat metu tenkintis ir meilužės vaidmeniu...

Puikiai suprato, kaip plyšta iš skausmo širdis jos tėvams, kai ji visam laikui išsikraustė iš jų namų, nors sykiu niekaip negalėjo atsikratyti įtarimo, kad sielos gilumoje jie vis dėlto irgi jaučia didelį palengvėjimą. Abu buvo puikūs žmonės, tik į jų nuolat tėvystės jūron mėtomus tinklus retai kada pakliūdavo kas nors gero. Jai niekaip nepavyko susigyventi su tėvų meile ir džiaugsmingai priimti jų dėmesio, ir dėl tokio savo nedėkingumo net pati jautėsi nemaloniai. Panorėjusi būtų įgijusi geresnį išsilavinimą, bent jau baigusi vidurinę, tačiau po to *incidento* prarado bet kokį norą grįžti į mokyklą. Dar prieš pačiai tai įsisąmoninant, randas ant veido ėmė brėžti plonytę it plaukas ribą iš pradžių tarp jos ir jos bendraamžių, o vėliau ir tarp jos ir jos gyvenamo laikotarpio. Ji turėjo palikti šiuos namus. Jei būtų galėjusi rinktis, vienintelė vieta, kurioje norėtų įsikurti, būtų, be abejo, jos senelio gyventas pasaulis... Senelio, kurį nepaprastai mylėjo ir kurio taip anksti neteko... Netekusi dedės*, ėmė maišytis tarp pačių įvairiausių sluoksnių ir profesijų stambuliečių, siekdama susipažinti su dervišais.

Kad ir kaip tai buvo sunku, tačiau šį sumanymą jai vis dėlto pavyko įvykdyti – išsibarstė abiejose miesto pusėse šie žmonės tarytum žibinto šviesos pavilioti kandys spietėsi aplink savuosius dedes. Ji prisijungė prie jų. Ištisus dvejus metus kiekvieną be išimties savaitę dalyvaudavo trijų skirtingų miesto sufijų ordinų apeigose, ieškodama paguodos čia sakomuose pamoksluose ir lygindama juos su tuo, ką girdėjo vaikystėje iš senelio lūpų, tačiau tai nepadėjo. Ir visai ne todėl, kad senelio ir šių pamokslautojų skelbiami žodžiai būtų kuo nors iš esmės skyręsi, anaiptol. O juolab ne todėl, kad šie pamokslautojai nebūtų nuoširdūs, toli gražu. Tiesiog dėl nežinia kokių priežasčių jų skelbiami žodžiai skambėjo kažkaip kitaip. Pamažu vis dėlto suprato, kad per šiuos susitikimus iš tiesų ją jaudina ne tiek pamokslai, kiek po jų giedamos giesmės. Kalbant

* Dedė (*dede*) – dviprasmis turkų kalbos žodis, galintis reikšti ir senelį, ir hierarchiškai aukštesnį asmenį kuriame nors iš sufijų ordinų.

dedei ji sėdėdavo greta kitų sekėjų, tačiau, užuot klausiusis ištempusi ausis, nejučiomis nugrimzdavo į visiškai begarsį pasaulį. Ir tik pasigirdus giesmėms jaunoji moteris atverdavo lig tol užremtus savo ausų vartus. Kaip jai patikdavo ši akimirka! Kaip autentiškai ir besąlygiškai ji patirdavo atsiskyrimą nuo kūno, kas kartą vis iš naujo ištirpdavo pakartojimų begalybėje! Taip ją paveikdavo visai ne tariami žodžiai, bet veikiau būgnelių tratėjimas ir melodija. Tačiau kad ir kiek toli nuklysdavo siela, vis tiek niekaip nepajėgė iki galo nusikratyti tuštumos pojūčio. Netrukus ėmė manyti, kad yra veidmainė. Kurių galų ji taip atkakliai siekia būti viena tų, tarp kurių nesijaučia sava? Kiekviena giedama giesmė nukeldavo ją vis toliau nuo kitų sekėjų. Lygiai kaip jai nepavyko meile atsakyti į tėvų meilę, taip nepasisekė ir rasti ramybės tarp žmonių, kurie ją nenuilsdami propagavo.

– Nemoku tenkintis tuo, ką turiu, nes nepajėgiu jaustis dėkinga, – kartą pati sau iškilmingai pripažino.

Keista, bet šis prisipažinimas, užuot įžeidęs, sukėlė palengvėjimą. Ji turėjo ligą, kuria serga visi tie, kurie, būdami dar pypliai, suvokia, kokia nepaprastai nuostabi yra jų vaikystė, ligą, būdingą tiems, kurie jau pačioje savo gyvenimo pradžioje susiduria su aukštai priešais juos pakelta kartele... Nuo to laiko visi Melsvosios Panelytės sutikti žmonės buvo pasmerkti likti jos senelio šešėlyje, maža to, – šiurpus tuštumos jausmas visada lydėdavo net ir pačius maloniausius gyvenime dalykus. Vis dėlto šis pojūtis buvo visiškai nepastebimas aplinkiniams ir tai sudarė problemą – kėlė klausimą dėl absoliučios gėrio visuotinybės. Besąlygiškai įtikėjusieji savo dorumu ir aukštesne morale yra pasmerkti nesėkmėms kur kas labiau nei didžiausi nevidonai, nes būna pernelyg smarkiai patenkinti savimi. Jų asmenybių rūmuose nerasime nei prakiurusio stogo, nei atsilupusių grindlenčių, nei užkamšytinų plyšių ar taisytinų įtrūkių. Būtent dėl šios apgromuliuotos pilnatvės Melsvajai Panelytei jie ir atrodė neišbaigti, nors aiškiai to įvardyti ir nebūtų gebėjusi. Palaipsniui ji nusigręžė nuo šių geručių, žingsnis

po žingsnio vis labiau atsiribojo nuo jų perprastų kodų, sampratos apie gėrį. Pamažėle ėmė įtarti, kad kažkur giliausioje savo sielos kertėje vis dėlto yra linkusi į ištvirkimą ir nuodėmingumą. Netrukus nukirto saitus ir su visais trimis sufijų ordinais. Kad ir kaip būtų, šitoks nutolimas nuo tikinčiųjų nė kiek nepakirto jos tikėjimo. Tikėjimas pirmiausia jai reiškė ne tiek įsipareigojimą gyventi pagal nekintamas viską savo žinioje laikančio Dievo taisykles ar įsitraukimą į dorybingos bendruomenės gretas, bet veikiau saulėtus, malonius vaikystės prisiminimus. Kadangi vaikystėje kartu su seneliu praleistas laikas buvo geriausia, kas jos gyvenime nutiko, ji ir toliau save laikė uolia, dievobaiminga tikinčiąja. Dabar tikėjo nebe taip tvirtai kaip vaikystėje, tačiau šis tikėjimas tebebuvo pažymėtas tam tikru vaikiškumu.

Šiaip ar taip, Melsvoji Panelytė neturėjo nei namų, į kuriuos būtų norėjusi grįžti, nei pakankamai pinigų, kad galėtų gyventi visiškai savarankiškai. Būtent šiuo laikotarpiu pamažu ėmė įprasti prie dėmesio, kurį jai rodė jos tėvo amžiaus vyriškiai, o kartu išmoko ir nelikti tam abejinga. Vyresni vyriškiai, iki tol šventai tikėję, kad jau yra pasiekę viską, ko reikia, ūmai aptikdavo, kad jų gyvenime žioji didžiulis plyšys, ir tučtuojau su įkarščiu mesdavosi prie jos, tarytum niekas kitas, o vien tiktai ji galėtų ištaisyti šią negerovę. Galų gale tapti meiluže – visai nebloga pradžia, jei sieki atitolti nuo gėrio pilnatvės banalumo. Iš pradžių Melsvoji Panelytė buvo šventeiva, paskui pasileido, tačiau neretai jos gyvenime pasitaikydavo ir tokių laikotarpių, kai atsidurdavo kažkur pusiaukelėje tarp šių dviejų kraštutinumų. Alyvuogių aliejaus prekiautojui išnuomojus Ledinukų rūmų butą Nr. 8, Melsvoji Panelytė galiausiai nustojo mėtytis nuo vieno prie kito ir apsisprendė ir iki pamėlynijimo laikytis griežtų pažiūrų, ir būti meiluže... Kita vertus, vos spėjęs aprūpinti ją būstu prekiautojas drastiškai pasikeitė, ėmė elgtis kur kas šiurkščiau. Tokia jau buvo jo prigimtis – priklausė NNS poklasio NNI būrio NPBN pobūriui, todėl, suprantama, atitinkamai ir elgėsi.

Pasaulyje egzistuoja ir dar viena padarų, kurie gyvena ne ką mažiau susigrūdę ir vadovaujasi ne ką paprastesnėmis taisyklėmis nei žmonės, kategorija – tai vabzdžiai. Jiems pasisekė išplisti absoliučiai visur ir išgyventi nepaisant nieko. Jie pasižymi neįtikėtina įvairove, kai kurios atskiros jų rūšys gali turėti dešimtis, o kartais net tūkstančius skirtingų atmainų. Manoma, kad šiuo metu iš viso yra daugiau nei milijonas vabzdžių rūšių. Kad ir kaip tai atrodytų painu, mokslininkai ir po šiai dienai negali jų iki galo suklasifikuoti. Skirsto juos į antklasius, klases, poklasius, būrius, pobūrius, šeimas, gentis. Tarkim, knyginė utėlė priklauso vabzdžių klasei, sparnuotųjų poklasiui, šiengraužių būriui. Dauguma moterų nusivilia romantiškais santykiais būtent dėl to, kad nesuvokia, jog žmonės, kaip ir vabzdžiai, taip pat skirstomi į atskiras kategorijas, tokiu būdu ir vyriškiai, su kuriais jos bendrauja, priklauso tam tikram poklasiui, būriui, šeimai, genčiai. Tiesa, yra ir vos vienas vienintelis skirtumas – vabalas, kitaip nei žmogus, negali palikti savo poklasio ir prisišlieti prie kito. Pavyzdžiui, sparva jokiu savo gyvenimo tarpsniu nieku gyvu netaps vabzdžiu maldininku. Ji visada liks tuo, kuo yra. O štai Adomo sūnums ir Ievos dukterims tokie virsmai yra visiškai natūralūs. Skiriamasis žmonijos ženklas kaip tik ir yra jos narių gebėjimas išduoti savo poklasį, tapti kitkuo, negu buvo iš pradžių. Tokiu būdu šiuolaikinių žmonių klasifikacija yra ne tokia sudėtinga, tačiau gerokai įmantresnė nei primityvių vabzdžių. Vis dėlto pereiti iš vienos kategorijos į kitą nėra taip paprasta. Šiaip ar taip, tam, kad būtų užtikrintas pastovumas ir sudarytos sąlygos išgyventi, ne tik visi be jokių išimčių pobūriai paverčia savo narius visiškai vienodais, bet ir suteikia jiems tokias pat maskavimosi priemones. Alyvuogių aliejaus prekiautojas priklausė „nuolat niurzgančių dėl santuokos“ vyriškių poklasio, „niekaip negalinčių išsiskirti“ būrio, „norinčių permainų, bet be nuostolių“ pobūriui, o tai gana kenksminga publika, kad ir kaip į ją žiūrėsime.

– Esi mano sužadėtinė, – pasakė jai patį pirmą vakarą šiuose

namuose, kai vos įsikraustę jie nedaugžodžiaudami gurkšnojo prie stalo rakiją. Išgerti jis mėgo, ir tai darydavo dažną vakarą.

Anaiptol nebuvo iš tų, kurie pasitenkintų vienu kitu užkandžiu, gabalu sūrio ar arbūzo skiltim. Kaskart stalas jam turėdavo kone lūžti nuo maisto. Ir jokių pusfabrikačių, viskas be išimčių privalėjo būti pagaminta namie. Mėgstamiausias jo patiekalas buvo vištiena su žemės riešutais. Tą vakarą nugrėbdamas gabaliuku duonos nuo lėkštės paskutinius vištienos su žemės riešutais trupinius jis pareiškė jai štai ką:

– Mūsų religija tai leidžia. Gali turėti ir keturias žmonas, jei tik įstengi jas išlaikyti.

Melsvoji Panelytė tik šiurkščiai, irzliai prunkštelėjo. Suraukusi veiduką nuėjo nuo stalo: priešingai nei alyvuogių aliejaus prekiautojas, ji minėtosios Korano vietos neatsiminė visiškai tiksliai.

Iš drabužių spintos išsirinkusi ploną žalią suknelę tuojau persirengė, tada atskubėjo atgal į virtuvę išpakuoti iš bakalėjos krautuvės parsineštų pirkinių. Pirmiausia į dubenį iškratė humusą ir papuošė jį mėtų lapeliais. Tada į lėkštes sudėliojo kitus užkandžius: džiovintų pupelių troškinį, baklažanų tyrę, žaliąsias pupeles alyvuogių aliejuje, kepenėles su troškintais svogūnais... Atidėjo į šalį sūrio tešlą – pasiruošė ją kepti, kai jis atvyks kitąkart. Dar ji turėjo ir baltosios mišrainės, kurią vakar per namo prižiūrėtojo sūnų jai perdavė Madam Tetulė. Tiesą sakant, šis gestas Melsvajai Panelytei pasirodė gana keistas. Ji dar niekada nebuvo mačiusi šeimininkės, kuri sumanytų atnešti kaimynams baltosios mišrainės ar kažko panašaus, tačiau nutarė, kad jos mielajam šios vaišės prie rakijos turėtų visai patikti. Galės apsimesti, kad pati pagamino. Paskutinį kartą atidžiai nužvelgusi lėkštes, sumaigė pakavimo popierių į kamuolį ir išmetė į šiukšlių dėžę. Tada ištraukė iš jos maišą, užrišo ir išnešė į laiptinę. Nejučia prisiminė grožio salone girdėtą pokalbį. Niekam to nebuvo sakiusi, bet ir jos šiukšles porą kartų kažkas pavogė tiesiai nuo durų. Su nerimu dėbtelėjusi į maišą, vis dėlto nusprendė pasiimti

jį atgal, o į laiptinę išnešti vėliau, tuo laiku, kai Merjem turėtų ateiti jų surinkti.

Tada paruoštus skanumynus nunešė ant žydra staltiese padengto stalo. Padėjo tokios pat kaip staltiesė spalvos servetėlių, išdėliojo lėkštes ir stiklelius. Iš šaldytuvo ištraukė rakijos, kurią buvo pagardinusi mastikos gabalėliais, ir perpylė ją į krištolinį vandens ąsotį su žalsvai melsva rankena. Galiausiai į kaštoninį dubenį šliūkštelėjo šiek tiek prekiautojo prieš tai atnešto aštraus kvapo alyvuogių aliejaus, pribarstė į jį raudonųjų pipirų, bazilikų ir čiobrelių. Nors buvo dar ankstoka, neatsispyrė pagundai uždegti lelijos pavidalo žvakę, plūduriuojančią iki pusės vandeniu pripildytoje stiklinėje vazoje. Švelniai, su pasitenkinimu šypsodama įdėmiai nužvelgė stalą, o tada ir visa kita aplinkui. Šie namai jai iš tiesų buvo prie širdies. Kad taip dar pavyktų išsigelbėti nuo šio siaubingo, per visą daugiabutį pasklidusio dvoko...

Uždegė žalią, obuolių kvapo smilkalų lazdelę ir įtaisė ją svetainės viduryje. Dūmams švelniai besisklaidant ore, ištuštino pusę buteliuko kvepalų – iš pradžių pasikvepino pati, o tada apšlakstė ir visas buto pakampes. Pastaruoju metu kvepalams pradėjo skirti gana nemažą savo pajamų dalį. Aplink daugiabutį sklandantis šiukšlių dvokas tik stiprėjo, kaip ir jos išlaidos kvepalams. Melsvoji Panelytė dažnai užsukdavo į stilingą parduotuvėlę prospekto gale, kur visada pirkosi kvepalus, nors puikiai suvokė, kad jos gyvenimo lygis toli gražu nesiekia čia paprastai apsiperkančių moterų lygio. Labiausiai ją žavėjo vaisių kvapai: įvairūs persikų, arbūzų ir papajų mišiniai. Neturėjo nė menkiausio supratimo, kas ta papaja, bet pavadinimas atrodė visai mielas.

Įsigytų kvepalų jai užtekdavo daugiausia dešimčiai dienų. Iškvepindavo viską: drabužius, pagalves, paklodes, užuolaidas, fotelius, įvairiausių dydžių ir rūšių žaislus, po visus namus nukabinėtus nuo piktos akies sergančius amuletus. Užuot leidusi pinigus kvepalams, būtų galėjusi atsidėti jų ateičiai arba skirti šias sumas kokiems nors ilgą laiką naudojamiems daiktams. Nenuostabu, kad prekiautojas

netruko pastebėti, kokia švaistūnė pasidarė jo mažoji meilužė, todėl jai ėmė duoti dar mažiau kišenpinigių. Vis dėlto Melsvoji Panelytė ir toliau darė tai, ką norėjo. Nežinojo ir net nemėgino suprasti, kodėl taip elgiasi. Vienintelis dalykas, dėl kurio ji nė kiek neabejojo, buvo tai, kad jei gautų penkis kartus daugiau pinigų nei dabar, penkeriopai išaugtų ir jos išlaidos kvepalams.

Stalas atrodė šauniai, patraukliai, rafinuotai. Iš savo mobiliojo išsiuntė jam žinutę klausdama, kada planuoja ateiti. Kol laukė atsakymo, nuotoliniu valdymo pulteliu įjungė televizorių, pirmą pasitaikiusį kanalą. Ekrane pasirodė dvi moterys, svaidančios viena į kitą nepasitenkinimo kupinus žvilgsnius. Viena jų, pasipuošusi madingu šviesiai violetiniu švarkeliu ir keturių gijų perlų vėriniu, sukryžiavo ant krūtinės rankas ir sušnypštė:

– Jis myli ne tave, Loreta, o mane. Susitaikyk su tuo.

Ilgaplaukė brunetė, vilkinti saulučių lauką primenančia suknele, tokią pat gėlytę įsisegusi ir į šukuoseną, tiktai išplėtė žalias akis ir kone paskiemeniui išgromuliavo:

– Bet tu jo nemyli.

Čiupusi sau už vėrinio ir įtempusi šį tiek, kad, regis, dar truputį ir tas tuoj plyš, ana išpyškino:

– O tai jau ne tavo reikalas, Loreta. Visiškai ne tavo reikalas.

Tiesiant ranką nuotolinio valdymo pultelio link pyptelėjo mobilusis – žinutėje vienas vienintelis žodis: „Vakare." Prieloškiamas konkretumas! Šiaip ar taip, prieš akis dar visai nemenkas laiko gabalas. Piktai atsidususi perjungė kanalą. Pusamžė plačiakaktė, apskritaveidė moteris, kuri, matyt, arba vis dar niekaip nesiryžo išsipešioti ūsų, arba tiesiog neteikė jiems jokios reikšmės, vardijo ingredientus pasigaminti *spinach au gratin**.

* Špinatų apkepėlė (*pranc.*).

BUTAS NR. 7

Aš

Išėjau į balkoną ir prisidegiau cigaretę. Balkonas – vienintelė šiuose namuose man patinkanti vieta. Tai kone visiškai atskira nuo buto erdvė. Jei čia ir esama kokių nors bendrų su butu saitų, jie atrodo veikiau atsitiktiniai, atsiradę tiesiog per klaidą. Ant geležinių grotelių pastebėjau ropinėjantį plytų spalvos vabalą. Tai, kad atsiradau greta, jį aiškiai suerzino. Lygiai kaip ir jis mane. Tų vabalų čia privisę tiek, kad jau nebeįmanoma. Vis išlekia krūvomis ir iš virtuvės spintelių, ir iš po šaldytuvo, ir iš įtrūkių plytelėse...

Trumpam sukirbo noras paskambinti Etelei ir paprašyti, kad man padėtų išsiaiškinti – kalbėjausi aš vakar su Aišine ar ne, bet netrukus persigalvojau. Jau ir taip gerokai Šiknę suerzinau, kai anąkart paklausiau naujojo Aišinės telefono numerio, todėl jei dabar ir vėl paprašyčiau ko nors panašaus, nieko gero iš to nebūtų – taip tik dar labiau išpūsčiau jau ir be to kone sprogstantį jos ego. Antrąsyk kandaus jos bambėjimo („Klausyk, saldainiuk, per tave aš tuoj prarasiu geriausią savo draugę!“) nebeištverčiau. Būtų mano valia, bemat nutraukčiau tuos gangrenuojančius jųdviejų santykius – nė neabejoju, kad joms abiem tai išeitų į naudą, tik kam man tie rūpesčiai?

Ši porelė, artimiausios bičiulės nuo studijų laikų, pareigingai susitikdavo kartą per dvi savaites papietauti ir visada pasirinkdavo to paties tipo restoranus. Po mūsų sužieduotuvių Aišinė netruko įtikinti, kad ir man vertėtų prisidėti prie šios mane šiaip

jau ne itin viliojusios praktikos. Kad nesuardytų pusiausvyros, į susitikimus prie pietų stalo savo draugužius ėmė tampytis ir Etelė. Šie draugužiai prisijungdavo prie mūsų paeiliui vienas po kito, tačiau be jokio aiškaus dėsningumo, tarsi žmonės, ištraukę laimingą loterijos bilietą. Visi jie, regis, tarpusavy neturėjo jokio panašumo. Nespėdavom dorai susipažinti su vienu egzempliorium, kai šį, žiūrėk, jau pakeisdavo kitas. Šiuo laikotarpiu Etelės meilės buvo tokios neapgalvotos ir trumpalaikės, kad net nebejautėm poreikio slėpti nuostabos, jei kuriam nors iš jos meilužių pavykdavo paeiliui pasirodyti trijuose tokiuose mūsų pasibuvimuose. Nuo pat susitikimo pradžios iki pabaigos šiuos išskirtinius vaikinus imdavome varstyti tiek susižavėjimo, tiek pagarbios baimės kupinais žvilgsniais. Per visą šį trejus su puse metų užsitęsusį meilės paradą Etelė supažindino mus su paties įvairiausio būdo ir kalibro meilužiais. Jei tarp visų šių vyriškių ir buvo kas nors bendra, tai nebent negebėjimas pabaigti, ką pradėjo. Visi buvo alergiški bet kokiems visuotinai priimtiems dalykams, apsėsti noro būti originalūs, padaryti tai, ko niekas anksčiau nedarė, ir turėjo ambicingų sumanymų, kuriuos geriausiu atveju vos įpusėję vykdyti ilgainiui dėl vienų ar kitų priežasčių mesdavo. Jie trykšte trykšdavo entuziazmu dėl galybės projektų, tik bėda, kad nė vieno iš jų negebėjo įkūnyti – visada užstrigdavo jau pradinėje stadijoje. Įstrigę tarp pradėtų darbų lyg moliuskas geldelėje laukdavo, kol atsiras kas nors, kas juos ištemptų už rankos į paviršių ir sudarytų sąlygas tęsti toliau. Štai tada jų gyvenime ir atsirasdavo Šiknė Etelė, kuri visiškai atsitiktine tvarka juos pasičiupdavo savo ilgais, ryškiai lakuotais pirštų nagais ir galiausiai iškrapštydavo iš geldelės. Jei laimikis pasirodydavo esąs jai ne prie širdies, švystelėdavo atgal į vandenį – šiaip ar taip, Stambule tokių moliuskų knibždėjo iki soties ir kas jau kas, bet ji susirasti jų mokėjo be vargo.

Pavyzdžiui, buvo vienas toks jaunas dirglus scenaristas, už Etelę jaunesnis bent dešimčia metų. Rašė scenarijų, turėjusį, anot

jo, atitekti kuriam nors iš Europos prodiuserių, nes bendradarbiauti su Turkijos kino pasaulio atstovais jam būtų tiesiog per žema. Tikino, kad scenarijus praktiškai jau baigtas, likę tik galutinai apsispręsti dėl finalinių filmo scenų. Pietavom su juo vos kartą. Aišinei niurzgant, Etelei krizenant, mudu įsišnekėjom: gurkšnodami rakiją su ledukais, nuo šaltų užkandžių perėję prie šiltų, nuo šiltų – prie pagrindinio patiekalo, o galiausiai – ir prie deserto su kava, išplėtojom iš viso net keturis galimus jo scenarijaus pabaigos variantus, iš kurių praktiškai kiekvienu buvo galima drąsiai didžiuotis. Tarp gausybės kitų jos meilužių buvo: fotografas, jautęs stačiai neįtikėtiną pagiežą visų žurnalų, kuriuose dirbo, vadovams, eiliniams darbuotojams ir netgi skaitytojams; išpuikęs reklamininkas, kuris be jokių sąžinės skrupulų tvirtino, kad kiekvienas televizorių namie turintis žmogus yra idiotas; aktorius saviveiklininkas, besilaikęs nuomonės, kad Turkijoje visiškai nepastatoma vykusių spektaklių, ir todėl nuolat einąs nuo vienų durų prie kitų ieškodamas rėmėjų, kurie jam padėtų įsteigti nuosavą teatrą; neprausta burnis satyrikas, garsėjęs tuo, kad kiekvieną pradėtą darbą mesdavo vos įpusėjęs, tokiu būdu pagreitindamas ne vieno žurnalo, su kuriuo mėgino bendradarbiauti, žlugimą; alkoholikas psichiatras, gydęs mažne visus miesto intelektualus, kurie neatsisakydavo jo paslaugų net ir puikiausiai žinodami, kad įkaušęs jis negeba nulaikyti liežuvio ir sėkmingai išpliurpia visas didžiausias savo pacientų paslaptis... Kartais net imdavau manyti, kad Etelė vesdavosi visus šiuos veikėjus su mumis papietauti vien tiktai tam, kad paerzintų Aišinę. Jei ji iš tiesų turėdavo tokių ketinimų, tai jie pasiteisindavo su kaupu. Šiaip jau mano žmona baisėjosi Etelės gyvenimo būdu, tačiau niekada nė nesvarstė nustoti dėl to su ja bičiuliautis. Aišinė puikiai žinojo, kad ir aš nepritariu atitinkamiems Etelės įpročiams. Nežinojo tik, kad neigiamas požiūris į jos įpročius man nesudaro jokių kliūčių su ja miegoti.

Tiesą sakant, dėl Etelės negalėjo būti ramus nė vienas iš jos partnerių. Ji jiems pagelbėdavo, apipildavo pinigais ir nuolat

stengdavosi padaryti viską, kad juose žybsinčios kibirkštys pavadinimu „jei tik būčiau turėjęs kitas sąlygas, dabar čia nesėdėčiau“, pirmai progai pasitaikius supleškintų medinius jų charakterių namelius. Vos susidūrus su Etele, šių vyriškių, tai dėl vienų, tai dėl kitų priežasčių kaskart vis niekaip nesugebėdavusių pabaigti to, ko būdavo ėmęsi, tačiau ir toliau tvirtai tikėjusių tiek savimi, tiek likimu, gyvenimas pasisukdavo visiškai netikėta kryptimi – nelauktai apipilti pinigais ir pagyromis, jie bematant pamiršdavo ligtolinius savo užmojus ir užsidegdavo kur kas ambicingesniais. Ir štai kaip tik tada Etelė nė neįspėjusi juos mesdavo, visai kaip kadaise likimo valiai netikėtai metė savo anuometinių šventove virtusių namų svečius. Jei jau nemylėjo savęs, tai kurių galų turėjo mylėti tuos suviliotus žmogėnus? Vis dėlto tarp visų šių kavalierių atsirado vienas, kuris neatitiko šio modelio ir kurį Etelė brangino kaip jokį kitą...

Buvo sufijus – grojo nėjumi*. Tačiau kai pagrindinį Mevlevi ordiną** perpus padalijo nesutarimai dėl to, ar dervišams vyrams ir dervišėms moterims gali būti leidžiama drauge atlikti sukimosi šokį, pasipiktinęs abiejomis stovyklomis užsidarė savo kiaute ir nuo tada pusę dienos praleisdavo gelbėdamasis sapnų karalijoje, o kitą pusę – mėgindamas iš jos išsivaduoti. Kaip ir kuriuo paros metu Etelei pavyko su juo susipažinti, neturiu supratimo. Aiškiai žinau tiktai viena: eilinį kartą kyštelėjusi ranką į vandenį ir išsitraukusi iš ten eilinį dvigeldį, šio viduje ji rado tai, ko mažiausiai tikėjosi – tikrą perliuką! Kažkiek laiko lepino jį tuo pačiu, kaip ir visus kitus meilužius: finansine parama, besaikiu dėmesiu, dusinančia meile... Bet, priešingai nei visų kitų atveju, šio mieguisto, stambianosio sufijaus natūros tai, regis, nė kiek nepakeitė. Vyrukas

* Nėjus – nendrinė fleita, kartu su tam tikrais kitais muzikos instrumentais naudojama sufijų apeigose.

** Mevlevi ordinas – vienas iš sufijų ordinų, kilęs iš Konijos miesto dabartinėje Turkijoje, įkurtas prieš tai knygoje jau minėto žymaus XIII a. persų teisininko, teologo, poeto Džalal ad Dino Rumi sekėjų po šio mirties.

visiškai nelinko žiūrėti į priekį toliau nei viena diena. Vos Etelė pamėgindavo užsiminti jam apie kokį nors savo pageidavimą, tarkim, po savaitės išvažiuoti pailsėti arba pavasarį susituokti, visada išgirsdavo tą patį atsakymą: „Pagyvensim, pamatysim." Jo požiūriu, ateities nesuplanuosi, į ją tegali nusileisti – žmones ši tiesiog ištinka, pati savo nuožiūra jiems atnešdama vienokių ar kitokių dalykų. Tai buvo bene nepretenzingiausias, nesavanaudiškiausiais ir nepraktiškiausias iš visų mano kada nors matytų žmonių, maža to, dar ir vienintelis per visą gyvenimą sutiktas tarikato* meistras. Nė neabejoju, kad ilgainiui jam būčiau turėjęs perleisti savo užimamą sostą Etelės hareme, jei tik jis pats nebūtų įsigudrinęs taip greitai mūsų palikti.

– Štai stovim mudu su tavim, Etele, pakrantėje, vos įbridę į vandenį. Imi mane raginti: „Nagi, plaukiam iki penkiasdešimt penktos bangos. Tik pažiūrėk, kokia ji smagi!" Aš klausiu: „Kuri?" Bet nespėju nė susičiaupti, o banga, į kurią ką tik dūrei pirštu, jau nuvilnijusi į kitą vietą. Žiūrėk, dabar ji jau visai kitur, negu rodei! Ir jau nebe penkiasdešimt penkta, bet gal trisdešimt penkta. Ji vis artėja. Pati artėja prie mūsų, o priartėjusi visai prie pat, kartu su savimi atneša ir daug kitko. Toks jau dalykas ta jūra – jos akivaizdoje, Etele, žmogus turi tik du pasirinkimus. Arba pamiršti apie bangas ir nėrus į vandenį tapti eiliniu lašeliu, arba likti sėdėti ant kranto ir paprasčiausiai laukti. Žiūrėti, kaip atsitrenkusios į krantą bangos ištykšta ir kiekviena jų stačiai akyse vėl išsiskaido į lašelius. Iš esmės ir žmonės gyvena arba vienaip, arba kitaip. Jie arba patys ištirpsta gyvenime, arba leidžia gyvenimui ištirpti juose.

Vargšė skandalingoji Etelė! Matyt, tai buvo prakeiksmas už visus jos pavarytus meilužius. Klausydama šių dervišo žodžių ji kone alpo iš nuostabos, spardė man koją po stalu ir desperatiškai varstė pagalbos maldaujančiu žvilgsniu. Ir nors be jokio vargo mokėjo žongliruoti žodžiais bet kokiomis pasaulietiškomis te-

* Tarikatas – kiekvieno sufijų ordino praktikuojamas savitas dvasinės raidos kelias.

momis, šitokių dvasinių abstrakcijų akivaizdoje aiškiai stokojo patirties ir jautėsi bejėgė kaip vaikas. Po kurio laiko ėmė kaltinti save. O juk šį šnekėjimo būdą jau seniai galėjo būti įvaldžiusi. Ak, kaip dabar ji graužėsi, kad kadaise tik išdidžiai numojo ranka į visas savo močiutės pastangas išmokyti ją žydiškojo misticizmo pagrindų! Kad užkamšytų išsilavinimo spragas, puolė godžiai, karštligiškai ryti iš pradžių tas knygas, kurios jai buvo siūlomos vaikystėje, o paskui jau ir visas kitas. Vylėsi, kad pamažu gausėjančios žinios apie kabalą taps jai tiltu į visus tuos dalykus, apie kuriuos nuolat taip mėgsta postringauti brangusis jos nėjaus pūtikas. Nuo to laiko ėmė su savimi visur tampytis mažiausiai porą knygų, iš kurių viena, savaime aišku, visada būdavo „Masnavi" egzempliorius. Dažnai užsukdavo į antikvarinį knygynėlį Bejazito aikštėje ir pašnibždomis, tarsi medžiotų kažin kokį praėjusių laikų paslaptingą rankraštį, pasiderėjusi su palinkusiu prie prekystalio senoliu, kaskart vis išeidavo iš ten su kimšte prikimštu knygų krepšiu. Etelės širdį šis sufijus pavergė taip smarkiai, kad ji buvo pasirengusi vykti ir net įsikurti bet kur, kur tik jos mylimasis įsigeis. Bjaurioji varna Etelė kuo atviriausiai sklandydama danguje ūmai nė iš šio, nė iš to apačioje ant žemės pastebėjo kažką blizgaus ir dabar troško tai nutverti, tuojau pat pasisavinti ir niekam nebeatiduoti. *O kodėl jiems porą metų nepaklajojus po paslaptingiausias pasaulio vietoves, tarkim, Jeruzalę, Tibetą, Delį arba nesileidus į Šamso kapavietės paieškas?* Esu matęs, kaip žmonės dėl vienų ar kitų priežasčių stačiai kvankteli, tačiau Etelė tikrąja šių žodžių prasme tapo visiškai kitu žmogumi. Vis dėlto, kad ir kaip stengėsi, savo mylimojo niekaip nesugebėjo įtikinti leistis į tokią egzotišką kelionę. Romųjį dervišą kelionės viliojo tiek pat, kiek katę dušo čiurkšlė.

Kad ir kaip būtų, šis niekur keliauti nenorėjęs jaunuolis vieną dieną visiškai netikėtai išskubėjo į aną pasaulį. Tais metais, likus vos savaitei iki Naujųjų, tapo viena iš keturių aukų, kurių pareikalavo bomba, sprogusi Istiklalo gatvės šiukšliadėžėje, – galiausiai

už šį sprogimą atsakomybės taip ir neprisiėmė jokia perversmininkų organizacija. Nemanau, kad Etelė kieno nors dar, net mamos ar tėčio, būtų šitaip gedėjusi – tiek ašarų galbūt išliejo nebent tik mirus vyresniajam broliui, kuris nusižudė, kai jai buvo keturiolika... Tai buvo vienintelis žmogus, kurį ji mylėjo, ko gero, ne ką mažiau.

Lygiai po dviejų su puse mėnesių mudu su Aišine susituokėm. Vestuvėse Etelė dalyvavo viena.

Dieną prieš vestuves ji gulėjo priešais mane visiškai nuoga. Išstačiusi apžiūrai visas grožybes – didžiulį, agresyvų ir griozdišką savo kūną. Šiam virtus tikrų tikriausia baltos, neapdirbtos mėsos krūva, tasai jos plaukuotas, rausvas apgamas, nutįsęs nuo kaklo apačios iki pat tarpkrūčio, išryškėjo dar smarkiau. Jei būtų norėjusi, būtų bet kada jį pašalinusi. Lygiai kaip nesunkiai būtų atsikračiusi ir savo riebalų, susitvarkiusi nosį ar prisidariusi galybę odos patempimo operacijų. Taip, ja dėta, būtų pasielgusi bet kuri kita moteris. Juk turtingos moterys, kurių išvaizda tokia pat nevykusi kaip Etelės, paprastai išleidžia ištisas šūsnis pinigų plastinėms operacijoms, kosmetikai ir įvairiausiom kitom procedūrom – padaro viską, kad tik taptų gražios. O štai Etelė priešingai – visus savo turtus naudojo tam, kad tik išryškintų savo bjaurumą. Ji ne tik nemėgino jo įveikti, bet net ir nesistengė kaip nors nuslėpti ar bent jau kuo labiau užmaskuoti. Jos drabužių spintų, kurios rikiavosi net palei dvi miegamojo sienas, duris per visą ilgį ir plotį dengė veidrodžiai. Pasimylėjusi ji turėdavo įprotį išsitiesti ant lovos ir stebeilydamasi į save užsimiršti. Kartais žvelgdavo į savo atvaizdą su tokiu geismu akyse, kad net imdavau stebėtis, ką ji ten pamatė. Šitaip rodydama savo kūną ji elgdavosi ne tiek, kiek moteris, kuri norėtų būti geidžiama, kiek vyriškis, geidžiantis to, ką pamatė. Veikiausiai gerbėjų susižavėjimas jai nieko nereiškė, jos tikslas buvo tiesiog parodyti savo kūną, kad šie nustėrtų. Tik ekshibicionisto aukos paprastai puola klykdamos šalin, o su Etele susidėję nelaimėliai vis grįždavo į jos miegamąjį, ir grįždavo niekieno never-

čiami. Žinoma, pasitaikydavo ir išimčių, o būtent – minėtasis nėjaus pūtikas sufijus ir aš.

– Oi, saldainiuk, darai didžiulę klaidą. Pamatysi, kaip paskui gailėsiesi. Nenoromis susitaikiau su mintimi, kad ateityje gyvenimas man jau nebeatneš tokio žmogaus, kuris būtų geresnis už tave. Kaip tik čia slypi ir tavo problema. Dar neįsisąmoninai, kad esu geriausia iš moterų, kurias kada nors galėtum tikėtis pasiekti. Ką gi, nieko nepadarysi – belieka laukti, kol pats įsitikinsi, kad buvau teisi. O kol kas truputėlį pasiblaškyk, paglamonėk dar vieną kitą užpakaliuką, pasiniurkyk dar su viena kita moteriškaite. Tada pagaliau gal pristabdysi arklius ir pripažinsi, kad sakiau tiesą jau nuo pat pradžių, – kažkada išgiedojo ji kaip iš rašto. – Anksčiau ar vėliau vis tiek imsi daužyti galvą į sieną iš apmaudo, kad tada, kai turėjai progą, nevedei Etelės. Tai va, šioje vietoje ir brėžiu brūkšnį, – tai pasakiusi ji išspaudė šypseną ir ilgu, kobaltu tviskančiu piršto nagu nubrėžė nelygų ploną brūkšnį ant žurnalinio staliuko paviršiaus. Įsikišusi cigaretę į savo ryškiai geltoną medinį kandiklį, – šiuos ji nuolatos pamesdavo ir vietoj pamestojo vis įsigydavo naują tokį patį, – luktelėjo, kol jai pridegsiu.

– Kodėl? Ar dėl to, kad esi turtingiausia moteris iš visų, kurias gyvenime galėčiau sutikti?

Ko gero, būčiau nė nepajėgęs suvokti, kokia ji iš tiesų pasiturinti, net jei prieš nosį man būtų atsidūręs išsamus visų jos žemiškųjų turtų aprašas. Turtuoliai niekada to nesupras, tačiau beturčių akyse egzistuoja tam tikras slenkstis, nuo kurio turtai jų protui tampa tiesiog nebeaprėpiami. Peržengus šį slenkstį jau nebesvarbu, kiek galiausiai nuo jo nutolstama, – eiliniams vargetoms tai vis tiek visada atrodys pastovus dydis, išreiškiamas vienu vieninteliu žodeliu: „Daug!“ Jei manęs būtų kas paklausęs, kiek turto valdo Etelė, būčiau pavartojęs tą patį apibūdinimą, kuris turtams nusakyti būna pasitelkiamas ir skurdžių pasakose apie gausybės ragą, o būtent: „Tūkstančių tūkstančius.“

– Ne, saldainiuk! Ne dėl to, kad aš turtingiausia iš visų, kurias

kada nors gyvenime sutiksi, bet dėl to, kad aš bloga. Žinoma, ne blogesnė už tave, kita vertus, blogumas juk ir nebūna išreiškiamas tiksliais matais, ar ne? Juk nedorybė – tai ne kokie nors miltai, kurių kiekį galėtume įvardyti, tarkim, stiklinėmis. Pasakysiu paprastai: mudu priklausom tai pačiai padermei, bet vargšiukė Aišinė nėra viena iš mūsų. Sutinku, gal ji ir nėra geras žmogus, tačiau jokiu būdu ir ne blogas. Geriausiu atveju – tik įnoringa poniutė, nors šiaip – vienturtė elitinės šeimos duktė, dažniausiai šiek tiek per didelė teisuolė, o kartais, nebijokim to pripažinti, truputį nuoboda ir visa kita, tačiau tikrai ne nedorėlė. Ir žinai, kas liūdniausia? Vos ją paprovokavus, ji tuojau pat puola gintis. Iš pradžių varžosi su tavim remdamasi logika, siekia pateikti kuo daugiau tinkamų argumentų, kol galop suerzinta prapliumpa ašaroti ir pokalbį baigia įtikėjusi, kad ką tik patyrė siaubingą neteisybę. Kas kartą, kai priverti ją pasijusti apgailėtinai, sutaršai jos savigarbą į skutelius, ji nė nesuvokia, kad ginčijaisi su ja anaiptol ne dėl vieno ar kito konkretaus po ranka pasipainiojusio klausimo. Žinai ne prasčiau už mane, kad Aišinė priklauso būtent šiam žmonių tipui. Žmonių, kurie dorai nė nepažinę velnio kaipmat puola kniūbsti priešais Dievą...

Etelei labai patiko šis posakis ir ji nuolat jį kartodavo. Įtariu, nusigvelbė jį iš kurio nors savo suvilioto proto guzo, gal net iš nėjaus pūtiko, tačiau jos lūpose jis skambėjo visiškai natūraliai. Aišinė išties buvo kaip tik tokio sukirpimo žmogus. Toks, kuris dorai nė nepažinęs velnio kaipmat puola kniūbsčias priešais Dievą. Kuris nė nesusimąsto apie tikrąjį pragaištingos audros, laužančios nuo vaisių nukarusias šakas ir siaubiančios gėlių lysves sode, kuriame jam pasisekė gimti, šaltinį. Kuris niekada nė nežvilgteli į pasaulį, besidriekiantį už šio sodo ribų, ir yra karštai įsitikinęs, kad gyvena tinkamiausioje iš visų įmanomų žemės paviršiaus vietų. Toks, kuriam nė akimirkos nekyla mintis pasidomėti, kiek jo gyvenamas namas turi kambarių ir lauko durų, ir kuris, nepaisant dieną naktį netylančio krebždenimo, nemato reikalo nusileisti į apačią ir atrakinti senų, apipelijusių grindinių durų į rūsį. Žmogus, kuris mano,

jog yra teisus iš esmės vien tik dėl jam suteiktų teisių... Taip, Etelė neklydo. Aišinė tikrai priklausė šiam žmonių tipui.

Blogiausia, jog labai dažnai prisimindavau šiuos jos žodžius visą savo santuokos laiką, tačiau Etelei to niekad neprisipažinau. Neprisipažinau, kad jos jau ir taip kone beribis ego dar labiau neišsipūstų. Vis dėlto vakar vakare mudviem gurkšnojant savo gėrimus pasielgiau gana neatsargiai ir išplepėjau šią savo jau spėjusią truputėlį pašvinkti paslaptį. Šios mano išpažinties klausėsi su begėdišku malonumu. Jai atsistojus žvelgiau, kaip didžiulė jos subinė nuliula tualeto link, ir visą šį laiką neapleido mintis, kad ji puikiai tai nutuokia. Etelės subinė – baisiausia, kokią tik esu matęs. Niekaip neapglėbsi, neturi jokių aiškių kontūrų, lyg glitūs, tižūs drebučiai. Galėtum pamanyti, kad jos viduje teliūskuoja kažkoks skystis, kuris vos išleistas lauk tuojau išgurgėtų į visas šalis. Gyvenime regėjau ir kur kas storesnių, ir labiau beformių subinių – su celiulitu, spuogais, žaizdomis ar plaukais, suvešėjusiais gerokai smarkiau, nei būtina, arba ne visai ten, kur derėtų. Bet visos jos vis tiek turėdavo ką nors, ką nors, kas mane vienaip ar kitaip paviliodavo. Ir tiktai Etelės subinė nė iš tolo neturėjo nieko panašaus... Visiškai nieko...

Laimei, kai grįžo prie stalo, Etelė, regis, jau buvo spėjusi apsiprasti su mano išpažinties sukeltu pasitenkinimu, tad vėl ėmė narstyti labiausiai ją pastaruoju metu dominusią temą – privataus universiteto projektą. Galiausiai ir ji išdavė žiupsnį informacijos, kurią visą šį laiką nuo manęs slėpė. Pasirodo, jie pasiūlė dėstyti ir Aišinei, ir ši jų pasiūlymą priėmė. Ir nors puikiausiai žinojo, kad aš jokiu būdu nė už ką gyvenime, net jei mirtinai pristigčiau pinigų, nesutikčiau dirbti ten pat, kur Aišinė, ir toliau žiūrėdama tiesiai man į akis nesiliovė įkalbinėjusi:

– Nagi, saldainiuk, paklausyk manęs bent kartą gyvenime. Ateik į šį universitetą, prisijunk prie mūsų. Galėsi filosofuoti, kiek tik norėsi, – niekas tau jokių pagalių į ratus nebekaišios. Atvirkščiai, mielai pasitarnausime tavo protui, profesoriau.

Iš Šiknės lūpų nuskambėjęs žodis „protas“ asocijavosi su ga-

nėtinai nešvankiais dalykais, kurie netruko mane sujaudinti. Beje, keista: kol buvau vedęs Aišinę, reguliariai pasidulkindavau ir su Etele, o štai po skyrybų dar nė sykio su ja nepermiegojau. Neprisimenu, kodėl vakar negrįžom pas mane kartu. Neprisimenu netgi kaip apskritai parsigavau. Galbūt Etelė nusprendė papokštauti ir paskutinę minutę papustė padus? Nors ne, nemanau, tai visai ne jos stilius. Ko gero, pamačiusi, jog esu per girtas, kad ją įaudrinčiau, nusprendė išsikviesti taksi ir pakeliui pamėtėti į namus ir mane. Tokia įvykių eiga būtų kur kas labiau tikėtina.

Ištiesiau kojas iki balkono turėklų ir prisidegiau dar vieną cigaretę. Plytų spalvos vabalas liko prilipęs prie pado. Pasistengęs galėjo pasprukti, bet šia proga nepasinaudojo. Pastebėjau, kaip apačioje kažkokia liesa, juodbruva moteriškė švysteli savo šiukšlių maišus į prie sodo tvoros pūpsančią krūvą. Tuo pat metu kažkas iš apatinių butų piktai ją subarė. Moteris porai sekundžių sustingo, o tada visiškai nesureagavusi, nekreipdama į nieką dėmesio, lyg tai, ką girdėjo, būtų prisisapnavę, nėrė į šalį ir netrukus dingo iš akių. Ši vieta man jau stovi skersai kaklo. Vienaip ar kitaip privalau kuo greičiau iš čia išsinešdinti. Veikiausiai Ledinukų rūmai man nevalingai priminė mane – abu buvom prastos būklės ir skausmingai ilgėjomės gerovės, prie kurios kadaise įpratom. Reikėtų kraustytis kur nors kitur, bet neturiu pinigų. Per visą vedybų laiką mudu su Aišine buvom pasidaliję įsipareigojimais, kurių absurdiškumas man tapo akivaizdus tiktai dabar. Kadangi namas, kuriame gyvenom, priklausė jos tėvams, taigi, kitaip tariant, jai, aš apmokėdavau visas kitas išlaidas. Koks buvau besmegenis! Nieko nesutaupiau: „į šalį" atsidėti paprasčiausiai nebelikdavo ko. Turint omeny netikėtas išlaidas ir būtinybę mokėti už nuomą, dabar nuo atlyginimo liekančios stačiai juokingos sumos visiems kitiems mano poreikiams patenkinti tiesiog nebepakanka. Žinoma, kažkiek pinigų galėčiau pasiskolinti iš Etelės, bet nieko gero iš to nebūtų. Tai tik iškreiptų mūsų santykių simetriją. Būtų jau pats laikas susirasti bent kiek solidesnį pajamų šaltinį.

BUTAS NR. 6

Metinas Četinsevizas ir JoŽmonaNadia

– Tai ne tavo reikalas, Loreta. Sakau tau, ne tavo reikalas.

– Klysti, brangute! – riktelėjo moteris gėlėta suknele pagiežingai prisimerkdama. – Viskas, kas susiję su juo, susiję ir su manim.

– *Viskas, kas susiję su juo, susiję ir su manim*, – pakartojo JoŽmonaNadia, stengdamasi kiekvieną žodį turkiškai ištarti lygiai taip, kaip girdėjo. Jos žiūrima muilo opera vadinosi „Aistrų oleandras" ir rodė ją visomis darbo dienomis po pietų štai jau du su puse mėnesio. Iš pat pradžių ją dar mėgino rodyti prieš vakaro žinias, vis dėlto paaiškėjus, kad jokio didesnio pasisekimo ji tikrai nesulauks, televizijos programų tinklelis akimirksniu buvo pakeistas. Dabar vietoj jos tuo laiku imta transliuoti kažkokia kita, kur kas pretenzingesnė muilo opera. Kitaip nei jos pirmtakė, ši jau pačią pirmą savaitę tapo itin sėkminga ir, sulaukusi pakankamai žiniasklaidos dėmesio, visuomenėje sukėlė nemaža šurmulio, ypač kai į Stambulą dalyvauti ištaigingoje spaudos konferencijoje ir padalyti gerbėjams autografų buvo atskraidinti pagrindiniai jos aktoriai. Tačiau JoŽmonosNadios nei ši, nei kuri nors kita muilo opera nė kiek nesudomino. Jai rūpėjo vien tik „Aistrų oleandras". Kiekvieną popietę moteris įsitaisydavo ant rausvai violetinės su vyšninės spalvos raštais sofos, kurios apmušalus jau ilgą laiką ketino pakeisti, bet niekaip vis neprisiruošdavo, ir pasinerdavo į šios muilo operos peripetijas tuo pat metu dar ir ką nors dirbdama. Kaskart darbas galėjo būti vis kitoks – tarkim, vieną dieną ji im-

davosi perrinkinėti ryžius ar lukštenti pupas, kitą – vartyti senus nuotraukų albumus, vieną dieną – pasitelkdama ribotas savo turkų kalbos žinias mėginti spręsti kryžiažodį, o kitą – iš naujo skaityti senelės sesers laiškus ar rašyti jai atsakymą. Vis dėlto praktiškai kiekvieną tokį kartą padėklas su ryžiais ar pupomis tapdavo per sunkus, kryžiažodis – neišsprendžiamas, senų nuotraukų monotonija ar laiškų nuobodumas – perdėm slegiantys. Vos taip nutikus JoŽmonaNadia nurūkdavo į virtuvę parsinešti kelių bulvių, iš kurių, toliau stebėdama serialą, meistraudavo vis naujas elektros lemputę galinčias maitinti baterijas. Tokių prie bulvių prijungtų lempučių jau ir taip buvo pilni namai, tačiau ji niekaip nepajėgė atsispirti norui pasidaryti jų daugiau. Žinant, kaip dažnai Ledinukų rūmuose dingdavo elektra, šie prietaisai galėjo praversti bet kuriuo metu.

O žiūrėti „Aistrų oleandro“ ir tuo pat metu nedaryti dar ko nors ji tiesiog negalėjo – priežasčių tam buvo net kelios. Viena vertus, jos pačios manymu, ši muilo opera taip bukino protą, kad vargu ar būtų buvę įmanoma ją žiūrėti bent retkarčiais neatitraukiant dėmesio kur nors kitur. Antra vertus, tuo pat metu turint dar ir kitą užsiėmimą, užslėptas nepasitenkinimas, kad tapo banalia banalios muilo operos žiūrove, gerokai apmažėdavo. Vis dėlto, matyt, svarbiausias tokių pašalinių užsiėmimų motyvas buvo tai, kad jie tapdavo puikia priemone parodyti, kaip menkai ji tevertina ne tik šį serialą, bet ir pagrindinę jo veikėją Loretą.

„Aistrų oleandras“, kaip ir bet kuri kita muilo opera, būdavo rodomas vien tik darbo dienomis. Vis dėlto visi kiti serialai nuolat sulaukdavo didesnio ar mažesnio visuomenės dėmesio (įtakos turėjo būsimų serijų anonsai ar laikraščiuose su pasigardžiavimu aprašytos įvairiausios paskalos apie juose vaidinančius aktorius), o apie „Aistrų oleandrą“ viešumoje nepasirodė nė kruopelytės informacijos – teigiamos ar neigiamos – nei apie šios muilo operos aktorius apskritai, nei apie Loretos vaidmens atlikėją konkrečiai. Visiškai abejingi šiam televiziniam pasakojimui buvo ne tik laik-

raščiai. Iš visų JoŽmonosNadios pažįstamų stambuliečių neatsirado nė vieno, kuris būtų ką nors girdėjęs apie „Aistrų oleandrą“, jau nekalbant apie tai, kad jį nuolat žiūrėtų. Galėjai pamanyti, kad visa šalis ignoruoti šią muilo operą stačiai susimokė. Faktas, kad visiškai niekas į ją niekaip nereagavo, JoŽmonaiNadiai anaiptol nebuvo malonus. Juk jei jau esi pasirengęs visiems niekinamai aiškinti apie vieno ar kito dalyko visišką bevertiškumą, iš pradžių reikia, kad kam nors šis dalykas turėtų bent minimalią vertę. Šitokiomis aplinkybėmis panieka Loretai ne tik neteikė jokio pasitenkinimo, bet ir atrodė nelogiška. Tad JoŽmonaNadia visas su šiuo personažu susijusias mintis pasilikdavo vien tik sau. Niekas nė neįtarė, kad ji stačiai apsėsta šios muilo operos, net jos vyras... Kur jau jam ten...

Kad ir kaip būtų, tai, kad laikraščiuose nieko negalėjai rasti apie būsimas „Aistrų oleandro“ serijas, JoŽmonaiNadiai didesnio apmaudo nekėlė. Šiaip ar taip, intrigos vis tiek likdavo ne per daugiausia, kadangi kone apie kiekvieną artėjantį įvykį, įskaitant ir tuos, kurie, racionaliai žvelgiant, būtų turėję nutikti visiškai netikėtai, jau būdavo prasitarta ankstesnėse serijose. Tokiu būdu tikroji mįslė, ko gero, buvo ne tiek sužinoti, kuo viskas baigsis, kiek patirti, kokiu vis dėlto būdu ilgainiui bus prisikasta prie jau iš anksto atskleistos pabaigos. Jei kam nors dar ir buvo likę kokių neaiškumų dėl to, kaip toliau rutuliosis šios muilo operos veiksmas, tai tikrai ne žiūrovams, o veikiau pačiai Loretai. Per penktoje serijoje kilusį gaisrą ji prarado ne tik ištaigingus namus, kuriuose iki tol gyveno, bet dar ir atmintį bei ledi titulą. Nuo to laiko iš visų jėgų stengėsi prisiminti, kas ji tokia, ir kartą visiškai nepažįstamą moterį per klaidą netgi palaikė savo motina. Neturėjo nė menkiausio supratimo, kad garsusis gydytojas, kurio nuotraukos nuolatos šmėžuoja laikraščiuose, dar visai neseniai buvo, o, tiesą sakant, ir po šiai dienai tebėra jos sutuoktinis. Pastarosiose serijose moters būklė gerokai pablogėjo, tad netrukus ji turėjo gultis į ligoninę: įtampa vis stiprėjo žinant, kad jos vyras gydytojas būtent šioje įstaigoje ir dirba.

Giliai širdyje JoŽmonaNadia tiesiog svaigo iš džiaugsmo, kad taip puikiai žino visus šiuos dalykus, kurie pačiai Loretai vis dar tebėra paslaptis. Kaskart, kai tik pagrindinė serialo veikėja padarydavo ką nors, kas atitolindavo ją nuo čia pat slypinčios tiesos, JoŽmonaNadia slapčia net suvirpėdavo iš jaudulio. Tokiomis akimirkomis jos gyvenimas ir muilo operos pasaulis susiliedavo į vientisą darinį. Šių dviejų visiškai skirtingų visatų bendras vardiklis buvo ne kas kitas, o Loreta – ji ir tik ji buvo vienintelė jų jungiamoji grandis. Fiziškai šis personažas priklausė muilo operos pasauliui, tačiau savo balsu tiesiogiai dalyvavo JoŽmonosNadios gyvenime. Galų gale Loreta jau savaime įkūnijo dvi skirtingas moteris: šį vaidmenį atlikusi Lotynų Amerikos aktorė ir ją dubliavusi diktorė turkė. Ir nors tikrame gyvenime nė vienos iš jų vardas nebuvo Loreta, savo vaizduotėje JoŽmonaNadia abi jas susiejo su šiuo konkrečiu vardu. Su pirmąja Loreta jokių problemų jai išvis nekilo, Lotynų Amerikos aktorė jos nėmaž nejaudino. Jai rūpėjo ne ta Loreta, kurią matydavo, o ta, kurią girdėdavo. Būtent šis balsas jai ir nedavė ramybės, balsas, kuris iš esmės buvo beveidis... Aksominis ir švelnus, bet atsklindąs visiškai nežinia iš kur – gal net ne iš lūpų, o iš kažin kokio neaiškių kontūrų persikų spalvos blyno. Vis dėlto, kadangi kiekvienas balsas privalo sietis su kokiu nors veidu, o kiekvienas veidas – su kokiu nors balsu, tai žiūrint „Aistrų oleandrą“ JoŽmonaiNadiai girdimas balsas ir matomas veidas lengvai susiliedavo į bendrą visumą ir netrukus ji nevalingai pamesdavo iš akių svarbiausią ją dominusį objektą – nuo Loretą įgarsinančios moters dėmesys pamažu nukrypdavo į ekrane ją vaidinančią Lotynų Amerikos aktorę. Ir tada jau nebegalėdavo padaryti nieko kita, kaip tik stebėti šią muilo operą ir iškrypėliškai mėgautis scenomis, kuriose Loretai tenka kentėti, ir lieti apmaudą, kai tik įvykiai pasisuka jai palankesne kryptimi.

Ekrane rodoma Loreta buvo grakšti brunetė žalsvomis akimis ir ilgomis kojomis. Kai pravirkdavo, jos skruostais imdavo riedėti

žirnio dydžio ašaros. O štai kaip atrodė Loretą įgarsinanti moteris JoŽmonaNadia neturėjo nė menkiausio supratimo, kadangi tą nelemtą dieną, kai jiedvi atsitiktinai trumpam susitiko, dorai jos nė nužvelgti nespėjo. JoŽmonaiNadiai dingojosi, kad ji veikiausiai viena tų gražuoliukių, kurių grožis ne ką pastovesnis ir ilgaamžiškesnis už žvakės liepsną. Galbūt dabar ji ir spindi jaunatvišku šviežumu, tačiau anksčiau ar vėliau, daugių daugiausia po penkerių metų, visa tai negrįžtamai subliūkš. Atėjus šiai dienai, ji turės susiimti ir liautis vilioti vedusius vyrus. Vis dėlto penkeri metai – ne tiek jau mažai. Gana daug, kad JoŽmonaiNadiai kiltų pagieža vos tik pagalvojus apie visus per šį laikotarpį dar galinčius nutikti dalykus.

Loretos įgarsintojos balsą JoŽmonaNadia pirmą kartą išgirdo per grynų gryniausią atsitiktinumą prieš tris mėnesius. Tos nevykusiai prasidėjusios dienos rytą ji leido virtuvėje eilinįsyk mėgindama pagaminti ašurę*. Ir nors nuo atvykimo į Turkiją jos kulinariniai įgūdžiai gerokai patobulėjo, šis desertas vis dar nepavykdavo taip, kaip ji – tiksliau, jos vyras Metinas Četinsevizas, – norėdavo. Gamino jį begalę kartų, bet viskas amžinai baigdavosi šnipštu. Tai būdavo per daug arba per mažai cukraus, tai kokio nors ingrediento apskritai trūkdavo. O jei reikiamas proporcijas vis dėlto pasisekdavo išlaikyti, tada kas nors negerai atsitikdavo vėliau – tarkim, patiekalą palikdavo virti per ilgai arba per trumpai. O jei ir šioje stadijoje JoŽmonaNadia kažin kokiu būdu nesusimaudavo ir ašurę nuo viryklės nukeldavo laiku, tai bėdos užklupdavo dar vėliau. Išpilsčiusi desertą į matinius rausvus puodelius ir žūtbūt trokšdama šįkart pagaliau atlikti viską tinkamai, ji kuo kruopščiausiai kiekvieno iš jų turinį pagražindavo dar ir granatų sėklomis. Iš pradžių jų vis pribarstydavo gerokai per daug – tokiu būdu troško pranokti turkių namų šeimininkių valgių puošybos banalybę. Vaikydamasi neįprastumo, užuot paprasčiausiai

* Ašurė – turkiškas desertas, gaminamas iš vaisių, riešutų ir ryžių.

užbėrusi žiupsnį kokoso drožlių, kepintų lazdyno riešutų ar cukraus pudros, savo pagamintą ašurę ji apšlakstydavo konjaku arba apdėliodavo rome mirkytomis vyšnaitėmis. Tuo metu ją labiau domino pati šio patiekalo legenda, o ne tai, kokį jį valgo turkai ir kaip valgo.

Pagal legendą ašurė buvo neįtikėtino triumfo įkūnijimas. Į Nojaus arką gelbstimi nuo žūties ir poromis suburti gyviai pagamino ją visi drauge kaip tik tuo metu, kai kelionė jau buvo tapusi nebepakeliama, kai iš visų keturių pusių juos supo vien tik vanduo ir vilties išgyventi veik nebeliko: maisto atsargos buvo išsekusios, o kelio galo – nė nematyti. Kiekvienas gyvūnas bendram reikalui paaukojo visus savo atsargų likučius – šitaip, sumaišius tai, kas bet kuriomis kitomis aplinkybėmis nė už ką nebūtų metama į vieną dubenį, ir radosi šis patiekalas. Ir nors dabartinės ašurės ingredientai yra visiškai aiškūs, ją gaminant visada galima sau leisti šiek tiek laisvės – pridėti vieną ar kitą dėmenį papildomai. Būtent neapibrėžtumas, nusistovėjusio, galutinio recepto nebuvimas ir darė šį desertą tokį išskirtinį. Jokių griežtų apribojimų nei sudedamosioms dalims, nei šių proporcijoms. Tarsi kosmopolitiškas miestas, kuriame užsieniečiai nieko nestebina ir norėdami nesunkiai susimaišo su vietiniais. Apribojimų lemtas beribiškumas, iš skurdo išaugusi prabanga, nykumoje suvešėjusi įvairovė.

Visa tai JoŽmonaNadia kuo smulkiausiai aprašė savo laiškuose tetai – susenusiai verpėjai išsiplėtusiomis kojų venomis ir raudonais kaip pragaras plaukais. Juose ji nuodugniai dėstė, kaip smarkiai pasikeitė jos gyvenimas atvykus į Turkiją, kiek daug laiko dabar skirianti maisto ruošai ir kokios pagaliau suprantamos jai tapo tetulės anuomet taip dažnai brėžtos paralelės tarp gaminimo ir atitinkamų šventraščio eilučių. JoŽmonosNadios teta buvo ne tik didžiai pamaldi, bet ir kaip reta puiki šeimininkė. Ji tvirtai, o sykiu ir geraširdiškai tikėjo, kad abi šios savybės yra visiškai tapačios, nes juk pasakyta: „Dangaus karalystė panaši į raugą, kurį moteris ėmė įmaišė trijuose saikuose miltų, ir nuo jo viskas įrūgo“

(Mt 13, 33)*. Į savo šeimynykščiams gaminamus patiekalus ji žvelgdavo kaip į maistą Dievui ir stebėdama savo su pasismaguriavimu šveičiančius vaikus pasijusdavo laiminga, lyg valgydintų ne tik juos, bet ir patį Visagalį.

– Dievo valia slypi kiekviename valgyje, kurį mes valgome, – mėgdavo kartoti teta. – Išskyrus, žinoma, tą paskubomis iš bet ko paruošiamą įvairų jovalą, sugalvotą pagedusių šiuolaikinių moterų, kurios maistui gaminti aiškiai neturi laiko ir laisvę supranta kaip paprasčiausią progą nesirūpinti namais – viršininkų pagyros joms svarbiau už savo vaikų dėkingumą!

Dabar rašydama jai JoŽmonaNadia skundėsi, kad jei iš visų pasaulio patiekalų ir atsirastų bent vienas, kurį galima būtų palyginti su Biblijoje aprašytu Babelio bokštu, tai, be abejonės, būtų ašurė. Gaminant šį pudingą, visai kaip ir statant Babelio bokštą, į vieną visumą susieina skirtingiausi dėmenys, kurie, esant kitoms aplinkybėms, tarpusavyje niekada neturėtų nieko bendra. Lygiai kaip bokšto statytojai nesuprato vienas kito kalbos, taip ir patiekalo dedamosios, nors ir sumestos į krūvą, kiekviena išlieka savita. Pavyzdžiui, figa ašurėje, nors ir būna smarkiai apdorota ir ilgai virta, vis tiek išlaiko savo skonį. Kunkuliuodamos ant viryklės pudingo sudedamosios dalys visos sutartinai čiauška, tik kiekviena tai daro sava kalba.

Taigi, į puodą, kuriame ruošiamas šis valgis, kiekvieną kartą galima įdėti vis naujų papildomų ingredientų. Jei ašurėje atsirado vietos avinžirniams, kodėl nepridėjus ir kukurūzų? Jei pagardinom ją figomis, kodėl nepagardinus ir slyvomis? Jei nepagailėjom abrikosų, galbūt vertėtų nepagailėti ir persikų? O jei jau įbėrėm ryžių, tai gal vertėtų pamėginti dar ir makaronų?.. Pirmuosius kelis gyvenimo Ledinukų rūmuose mėnesius JoŽmonaNadia dėl pačiai iki šiol nesuprantamų priežasčių stačia galva buvo pasinėrusi

* Čia ir toliau Naujojo Testamento ištraukų vertimas į lietuvių kalbą – Česlovo Kavaliausko. Imta iš: *Biblija arba Šventasis Raštas*, Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 1999.

į šiuos eksperimentus. Bet kadangi vis susilaukdavo nepasitenkinimo kupinų Metino Četinsevizo replikų, ryžtas eksperimentuoti toliau netruko labai greitai išgaruoti. Kad ir kokia patraukli ir kvapą gniaužianti buvo ašurės atsiradimo legenda, atėjus laikui joje išdėstytą būdą įgyvendinti praktiškai, gautasis valgis pasirodydavo esąs toli gražu ne toks jau ir nuostabus. Apie jokias improvizacijas negalėjo būti nė kalbos. Jos teta, nors niekada gyvenime ašurės negamino, veikiausiai padarė tokią pat išvadą, nes savo laiškuose juto poreikį įspėti, kad lygiai kaip būtų nevalia savo nuožiūra kaitalioti Biblijos eilutes, taip verčiau neatsiduoti neribotos laisvės pagundai ir parenkant patiekalo dėmenis. Galiausiai JoŽmonaNadia nuleido rankas ir ašurę ėmė gaminti visiškai be polėkio. Kad ir kaip būtų, gal dėl to, kad širdyje vis dar ilgėjosi nežabotų improvizacijų ir niekaip neprisiversdavo apsieiti vien tik su būtiniausiais produktais, pagaminto valgio skonis ir toliau kaskart nepateisindavo jos lūkesčių.

Vis dėlto kartą, – lyg tyčia toji diena tapo visiškai sumauta kitais atžvilgiais, – savo pagaminta ašure JoŽmonaNadia liko patenkinta, nors kaip jai tai pavyko, nė pati nebesuprato. Baigusi virti, kaip paprastai, padėjo puodą ant stalo, kad šis atvėstų, paruošė matinius rausvus puodelius ir džiugi ėmė laukti, kol pareis vyras. Dabar, kai galų gale pasiekė taip ilgai trokštą rezultatą, nekantravo išgirsti Metino Četinsevizo pagyrimą. O tada pastebėjo, kad namuose nėra jo sudvokusio gintaro spalvos portfelio. Tai galėjo reikšti tik viena: šįvakar Metinas Četinsevizas važiuos į antrąjį savo darbą, iš kurio veikiausiai grįš tik apie vidurnaktį. Faktas, kad pagaliau pasisekė pagaminti ašurę, JoŽmonąNadią baisiausiai pradžiugino. Nebevaliodama nustygti vietoje moteris apsisprendė padaryti tai, apie ką anksčiau jai niekada nė mintis netoptelėjo, – ogi aplankyti Metiną Četinsevizą darbe ir nunešti jam puodelį ašurės.

Nors Stambule nugyveno jau ketverius metus, miestas jai tebebuvo siaubingai klaidus. Iki šiol ji matė jo tiek mažai, kad neturėjo jokio supratimo ne tik apie tai, kur kokia gatvė, bet ir apie

jų bendrą išsidėstymą apskritai. Todėl šį jos pasiryžimą galima vertinti tiesiog kaip grynų gryniausio neišmanymo apraišką. Turėdama štai tiek ir ne daugiau žinių, JoŽmonaNadia leidosi ieškoti azijinėje miesto dalyje įsikūrusios studijos. Ir nors tam, kad pereitų Bosforo tiltą, sugaišo net dvi valandas, rasti reikiamą adresą jai pavyko netikėtai lengvai. Palikusi tapatybės kortelę prie durų ir gavusi iš registratoriaus reikiamą informaciją, įlipo į liftą, pakilo į penktą aukštą, atžingsniavo prie 505-o kabineto, žvilgtelėjo į vidų ir ištikta stabo stačiai suakmenėjo. Metinas Četinsevizas sėdėjo koja prie kojos su kažin kokia moterimi ir laikė uždėjęs ranką ant jos atsikišusio, rausvai oranžinio it persikas kelio, o ši tik gūžėsi lyg į šviesą išlįsti nedrįstanti dėmelė. Kita ranka sukiodamas mažučiuką kavos puodelį spėliojo ateitį. Panašu, jog naujienų būta palankių – moteris šypsojosi, jos skruostus puošė duobutės. Kadangi visą savo dėmesį buvo sutelkusi į sutuoktinį, JoŽmonaNadia negalėjo apžiūrėti šios moters taip nuodugniai, kaip būtų norėjusi. Kalbos dovaną jai atėmė ne tiek faktas, kad Metinas Četinsevizas apgaudinėja ją su kita, kiek jo veido meilumas. Šiurpiausias dalykas JoŽmonaiNadiai buvo anaiptol ne moteris kabinete ir ne jos vyro ranka ant šios kelio, bet tai, kokia meili sutuoktinio mina, kokiu, regis, paprastai jam visiškai nebūdingu rūpesčiu ir švelnumu ji spinduliuoja.

Iki pat šiol JoŽmonaNadia atleisdavo visus ligi vieno Metino Četinsevizo paklydimus ir su savitu šaltumu pakentė nuolatinį jo pavyduliavimą, beširdiškumą ir net antausius, šventai tikėdama, kad visa tai jis daro netyčia, vos ne prieš savo valią. Taip, jos vyras iš tiesų retkarčiais, tai yra – dažnokai, tai yra – nuolat elgdavosi su ja gana bjauriai, tačiau tai vyko todėl, kad kitaip jis tiesiog nemokėjo. Norint išgelbėti šlubuojančią santuoką iš esmės reikia ne tiek atkakliai tikėti šia sąjunga, kiek būti pašėlusiai užsispyrusiam. Mylimojo šiurkštumą gali ištverti tiktai jeigu pajėgi ir tiktai kol pajėgi save įtikinti, kad toks jau jis yra ir kitaip elgtis paprasčiausiai nesugeba.

– Meilė – tai tiesiog neurocheminis mechanizmas, – mėgdavo tvirtinti profesorius Kandinskis. – O ištikimiausių įsimylėjėlių smegenys yra stačiai primityvios. Jei sutiksite moterį, kuri ištekėjusi jau daugybę metų ir vis dar iki ausų įsimylėjusi savo vyrą, galite būti tikri, kad jos atmintis ne ką funkcionalesnė negu zylės.

Pasak profesoriaus Kandinskio, norint, kad meilė būtų nemari, reikia, kad mari būtų atmintis. Faktiškai atmintis privalo gebėti be paliovos mirti ir atgyti, sukdamasi šiuo ciklu nenutrūkstamai lyg diena ir naktis, pavasaris ir ruduo. Arba – lyg neuronai smulkutės zylutės smegeninės pogumburyje. Šie paukštukai su savo nesudėtingu proteliu ir tokiu pat trapiu kūneliu kasmet turi įsidėmėti galybę būtinos informacijos, pavyzdžiui, – kur paslėpė savo kiaušinius, kaip išgyventi žiemos speigą ar kur ieškoti maisto ir panašiai. Jų atmintis nėra tiek talpi, kad pajėgtų iš sykio sulesti šitiek daug atskirų informacijos trupinių, todėl, užuot mėginusios krauti į bendrą visumą kiekvieną savo patyrimą ir vienoje vietoje laikyti visas įgytas žinias, kiekvieną rudenį jos iš pagrindų išvalo savo smegenis iki paskutinio užkaborio. Tik taip jos ir pajėgia išgyventi tokiomis sudėtingomis sąlygomis – ne tvirtai kabindamosi į vieną pastovią atmintį, bet kiekvieną kartą sunaikindamos ankstesnius prisiminimus, kad vietoj jų susikurtų kitus, visiškai naujus. Vedybiniame gyvenime, visai kaip gamtoje, gebėjimas atlikti tuos pat dalykus paeiliui metų metus yra įmanomas tiktai tuo atveju, jeigu sugebi pamiršti, kad tuos pat dalykus paeiliui atlieki štai jau metų metus. Būtent todėl prastą atmintį turintieji ir viską nuolatos painiojantieji kur kas lengviau išsilaižo visas per jų santykių laiką patirtas žaizdas nei tie, kurie nuolatos laikosi įsikandę prisiminimų apie anas geras dienas ir niekaip neatsikrato minčių, kad jų vyras ar žmona jau visai nebe toks ar nebe tokia, kaip kad buvo anuomet, kai jie tuokėsi. Jiems itin sunku susitaikyti su tuo, kad jų „šiandien" anaiptol nebūtinai turi būti toks, koks buvo jų „vakar". Tad aišku viena – silpna, nuolat klibanti ir šlubčiojanti atmintis yra kertinis stebuklingosios meilės formulės elementas.

Tądien, stovėdama prie durų su dviem puodeliais ašurės rankose, JoŽmonaNadia jau nebepajėgė užtverti kelio šiam konkrečiam seniai pamirštos informacijos fragmentui grįžti į jos sąmonę. Ji prisiminė. Stovint ir žiūrint, kaip Metinas Četinsevizas flirtuoja su kita moterimi, į galvą jai nejučia grįžo prisiminimai, jog kadaise jis taip pat meiliai elgdavosi ir su ja. Kitaip tariant, tą akimirką ji aiškiai suvokė, kad anuomet jos vyras buvo visai kitas žmogus. Bet dar baisiau buvo įsitikinti, kad jo švelnumas anaiptol nėra vien tik praeities dalykas ir kad jis vis dar tebemoka jausti pagarbą. Ir kuo puikiausiai sugeba jei ne iš esmės pasikeisti, tai bent jau kitaip elgtis. Jei šį atvejį būtų pamatęs profesorius Kandinskis, veikiausiai palaikytų jį pernelyg absurdišku ir nevertu didesnio dėmesio. Šiaip ar taip, polinkis atnaujinti atmintį ištrinant prieš tai sukauptas žinias labiau dera mažučiukėms zylėms, o ne nelaimingai ištekėjusioms moterims.

Galiausiai JoŽmonaNadia įžengė vidun ir vėl trumpam stabtelėjo neryžtingai ieškodama akimis ženklų, kurie leistų suprasti, ar įsimylėjėliai vis dar nežino, kad ji čia, ir ar jie vis dar kikendami ir burkuodami mėgina iš kavos tirščių nuspėti ateitį. Įsmeigusi žvilgsnį iš pradžių į juos abu, o tada jau vien tik į moterį, prisiminė moksliškai abejotiną, tačiau kažkada ją smarkiai sudominusį teiginį, esą, jei dėmesingai žvelgsi į tavęs nematantį ir nė neįtariantį, kad esi greta, žmogų, gali nė neabejoti, kad netrukus jis pasijus nesmagiai ir skubiai atsigręš patikrinti, kas gi čia į jį žiūri.

Kad ir kaip būtų, pirmasis čia išdygusią JoŽmonąNadią pastebėjo Metinas Četinsevizas, o visai ne jo draugužė. Panikuodamas tuojau pašoko ant kojų. Iki tol palaimingai atsipalaidavęs dabar iš paskutiniųjų stengėsi suimti save į rankas ir neleisti šiems visiškai netikėtiems pokyčiams išmušti jo iš vėžių – nerangiai žengė kelis žingsnius į priekį ir atsidūręs pačiame kambario viduryje sustojo. Pamėginęs paversti savo kūną šias dvi moteris vieną nuo kitos uždengiančia portjera, trumpai pasimuistė niekaip neapsispręsdamas, į kurią iš jų atsigręžti. Tuo pat metu norėjo ir meiliai

nusišypsoti meilužei, kuriai visada rodydavo vien tik švelnumą, ir piktai nužvelgti žmoną, su kuria įprato elgtis atžagariai, – šitoks sutrikimas ne tik kaip reikiant supainiojo mintis, bet ir aiškiai atsispindėjo veide. Nebevaliodamas toliau tęsti šio dvigubo žaidimo, stvėrė savo sudvokusį gintaro spalvos portfelį, o sykiu – ir žmoną už rankos ir ištempė juos abu lauk. Tą vakarą juodu barėsi ne ką nuožmiau negu ankstesniais kartais, skirtumas tik toks, kad visa tai užtruko gerokai ilgiau. Ligi tol jiems susivaidijus JoŽmonaNadia vis išsigąsdavo, kad vyras gali ją užmušti, bet dabar ji pirmą kartą pajuto, jog ir pati galėtų jį nudėti. Keista, tačiau šis siaubingas jausmas staiga ėmė visai nebeatrodyti toks jau siaubingas.

Tačiau užvis siaubingiausia JoŽmonaiNadiai buvo nieko nežinoti apie tą kitą moterį. Kadangi pažįstamų tarp Metino Četinsevizo kolegų neturėjo, išsiaiškinti ką nors vertinga šiuo klausimu pasirodė kur kas sudėtingiau, nei buvo galima įsivaizduoti. Nemaloniai nutvilkė suvokimas, jog niekam nė nepajėgtų dorai nupasakoti šios moters išvaizdos – kad ir kaip stengėsi, vyro meilužės veidas skendėjo užmaršties ūke. Tačiau anaiptol neketindama lengvai pasiduoti JoŽmonaNadia nesiliovė rezgusi galybės planų, vienas už kitą sudėtingesnių, ir radusi vis naujų dingsčių bei prisistatydama vis kitu vardu kasdien skambindavo į studiją. Nieko tokiu būdu nepešusi, ėmė į ją važinėti ir šmirinėti aplinkui, nesvarbu, kad kiekvieną dieną vien tik kelionei išeikvodavo po keturias valandas. Kuo aiškiausiai suprato, kad jeigu Metinas Četinsevizas ją čia užtiktų, tikrai išsukiotų kojas, tačiau net ir ši baisi grėsmė neprivertė jos persigalvoti.

– Baisiausia, ką žmonėms atnešė psichofarmakologija – tai karštligiška jų manija užglaistyti vos ne kiekvieną savo smegenų vingį.

Pasak profesoriaus Kandinskio, žmogaus smegenys elgiasi tarytum šykšti, savo skrupulingumu besididžiuojanti namų šeimininkė. Tuojau tvirtai įsikimba kiekvieno jos namuose atsiradusio dalyko ir akylai prižiūri, kad būtų laikomasi šičia galiojančios tvar-

kos. O tai vis dėlto nėra tokia jau lengva užduotis, nes, kaip ir dauguma tokių šykščių namų šeimininkių, smegenys taip pat turi kelis nepaklusnius, įnoringus vaikus – tam tikrus skirtingus dvasinius sutrikimus. Kaskart, kai tik kuris nors šių vaikų ima trintis greta, aplink viską sušnerkšdamas ir apversdamas aukštyn kojom visus namus, smegenis kaipmat nupurto išgąstis, kad jų įvesta tvarka nueis perniek. Būtent šią akimirką ir ateina metas pasireikšti psichofarmakologijai. Sprendžiant kilusius keblumus iš pradžių mėginama tiesiog sudrausti šį vietoje nenustygstantį vaikėzą, tačiau kai tai nepavyksta, jis būna griebiamas už ausies ir ištempiamas į lauką.

– Jei norite suvaldyti nesuvaldomus judesius, nustokite apskritai judėję! Kad užkirstumėte kelią žalai, kurią gali padaryti mintys, sukelkite pacientui tokią būklę, kurioje jis apskritai nebemąstytų.

Šiam tikslui pasiekti yra išrasta šimtai vaistų ir dešimtys metodikų. Medicinos bendruomenė, – be kita ko, pagarsėjusi dar ir tuo, kad lobotomiją sugalvojusį gydytoją apdovanojo Nobelio premija, – ausį veriančius riksmus linko keisti visiška tyla ir mirtį vertinti kur kas labiau už gyvenimą, nes tik tokią išvadą galima daryti žvelgiant į praktiką, kai iš probleminiais pripažintų, tačiau vis tiek brangintų padūkusių vaikų smegenų lengva ranka buvo atimama galimybė veikti. Profesoriaus Kandinskio požiūriu, išmintingiausia tiesiai šviesiai pripažinti, kad nuo savo obsesijų niekada visiškai nepabėgsi, nes bet kokie mėginimai elgtis priešingai paprastai atneša gerokai daugiau žalos negu naudos. Nereikia bijoti įžengti į konkrečių smegenų pasaulį ir žaisti pagal jo taisykles, svarbiausia tik nieku gyvu nemėginti žaboti čionykščio judėjimo ir nesigviešti iš šio pasaulio atimti tai, kas jam priklauso.

Taip, smegenys išties nemėgsta, kai suardoma joms įprasta tvarka. Vis dėlto, kadangi jų pasaulį sudaro daugiau nei vienas kambarys ir daugiau nei viena atmintis, jos gali ir susipainioti, kur ką padėjo. Juk šis organas – lyg komoda su daug stalčių. Viršuti-

niame sukrauti apatiniai, žemesniame – rankšluosčiai, dar žemesniame – švarios paklodės. Esant tokiai struktūrai, kai kiekviena obsesija ar manija turi iš anksto numatytą vietą, nėra ko stengtis visiškai atsikratyti sutrikimų, kad ir kaip jie buvo įgyti. Verčiau, pasitelkus mokslą arba ne tokį jau ir atsitiktinį, kaip galėtų pasirodyti iš pirmo žvilgsnio, užmaršumą, ištraukti reikiamus dalykus iš vieno stalčiaus ir perdėti juos į kitą. Šiaip ar taip, jei smegenys būtų skrupulinga namų šeimininkė, tai, tarkim, rankšluosčio ieškotų ketvirtame stalčiuje, o tikrai ne penktame, kur paprastai laiko apatinius.

– Rūpestingai sulankstykit rankšluosčius, kuriuos ištraukėt iš kaktinės skilties, ir sudėkit juos į požievio centrą. Nė nemėginkit išnaikinti savo obsesijų, nes tai neįmanoma. Tiesiog perdėkite jas ten, kur vėliau nerasite. Tegu jos būna kitame stalčiuje. Ir netrukus apie jas pamiršite. Kol vieną gražią dieną jūsų smegenys, ieškodamos kažko visai kitko, jas vėl netyčia aptiks...

Tačiau JoŽmonaNadia vis tiek nė už ką nenorėjo ištraukti savo obsesijos iš atitinkamo stalčiaus ir perdėti kur nors kitur, nors puikiausiai suprato, kad taip elgdamasi verčia savo profesorių vartytis karste. Ateinančias dienas galybę kartų skambino į vyro darbovietę ir praleido valandų valandas ją stebėdama. Ir štai vieną dieną kitame laido gale pagaliau atsiliepė balsas, kurio anksčiau nebuvo girdėjusi, bet kurį tučtuojau intuityviai atpažino. Tai buvo ji.

– Sveiki, kuo galėčiau padėti? – maloniai paklausė moteris.

– Su kuo aš kalbu?! – šūktelėjo JoŽmonaNadia be įtūžio, bet sykiu ir gana įžūliai.

Klausimas nuskambėjo taip šiurkščiai ir irzliai, kad visiškai nenutuokianti, kas čia vyksta, moteris išsyk prisistatė. Juk dažnai žmonės pasako savo vardą genami vien tik paprasčiausio reflekso – tai tam tikra nevalinga reakcija į atitinkamus stimulus. Veikiausiai būtent dėl to paprašytas prisistatyti dažnas žmogus nesąmoningai išdrožia savo vardą ir pavardę, užuot pats paklausęs: „O kas, po šimts, esate jūs?“

Išgirdusi vardą JoŽmonaNadia padėjo ragelį. Išsiaiškinus žmogaus tapatybę ir tai, kur jis dirba, sužinoti apie jį visa kita – juokų darbas. Netrukus apie ką tik identifikuotą savo varžovę apgautoji žmona jau buvo iššniukštinėjusi porą gan svarbių dalykų. Pirma, lygiai kaip ir Metinas Četinsevizas, ši dirbo įgarsintoja. Antra, šiuo metu ji įgarsino muilo operos „Aistrų oleandras" pagrindinio vaidmens atlikėją.

Kitą dieną, dar gerokai iki žinių, JoŽmonaNadia atsisėdo ant rausvai violetinės su vyšninės spalvos raštais sofos, kurios apmušalus nuolat vis ketino pakeisti, ir šaltakraujiškai peržiūrėjo vieną „Aistrų oleandro" seriją. Šiai pasibaigus, nusprendė, kad filmas stačiai atgrasus. Siužetas toks absurdiškas, o dialogai tokie suvelti, kad net patiems aktoriams seriale vaidinti, regis, viena kančia. Vis dėlto kitą dieną tuo pat metu ji ir vėl įsitaisė priešais televizorių. Nuo to laiko su kiekviena praeinančia diena ir kiekviena pasibaigusia serija jos įkarštis, jei ne manija, tik stiprėjo. Namų šeimininkių priklausomybę nuo muilo operų tyrinėjantys mokslininkai paprastai to nepastebi, tačiau priežastys, dėl kurių įjunkstama šias melodramas žiūrėti, gali būti labai skirtingos ir kai kurios jų anaiptol ne tokios akivaizdžios. Pati to nė nespėjusi dorai įsisąmoninti, JoŽmonaNadia tapo nuolatine „Aistrų oleandro" žiūrove. Netrukus serialas jau užėmė tokią svarbią vietą jos kasdieniame gyvenime, kad moteris vos bevaliodavo iškęsti savaitgalius, nes šiais jo nerodydavo. Apie šią savo maniją JoŽmonaNadia rimčiau nė nesusimąstė ir juolab nemėgino su ja kaip nors kovoti. Tiesiog žiūrėjo, ir tiek... Tad nenuostabu, kad po daugiau nei kelių mėnesių stebint aštuoniasdešimt septintąją seriją Loretos balsas ir atvaizdas JoŽmonosNadios galvoje negrįžtamai susipainiojo, ir nieko ji nebegalėjo padaryti.

Yra toks oksimoronas – „tenkinanti nesėkmė", vis dėlto gyvenime neretai susiduriame ir su netenkinančia sėkme. Profesorius Kandinskis mėgdavo sakyti, kad jį lydi ir „sėkmė", ir „nepasitenkinimas". O tada dar pridurdavo, kad būtent dėl to jam kur kas geriau

nei daugeliui kitų, ypač tų, kurie jaučiasi ir sėkmingi, ir patenkinti, nes taip jaustis pritinka tik arba bukiems, arba ypač laimingiems. Bet kadangi perteklinė laimė ilgainiui tik bukina, galiausiai viskas baigiasi vis tiek tuo pačiu. Gaila tik, kad į gyvenimo pabaigą profesoriaus nervai taip pat pakriko. Lemiamą vaidmenį šiuo atveju atliko ir patirta nesėkmė, ir užplūdęs nepasitenkinimas. Ir visa tai dėl vieno ir to paties – dėl ketverius metus plėtotos savo „išlikimo slenkstį peržengiančių rūšių" teorijos.

Net ištikti grėsmės vabzdžiai išsaugo neįtikėtiną imunitetą viskam, kas kelia pavojų jiems visiškai išnykti. Apie 1946-uosius atrodė, kad jie atsparūs vos dviejų rūšių insekticidams, o štai amžiaus pabaigoje šis jų atsparumas gerokai padidėjo ir apėmė jau daugiau nei šimtą rūšių insekticidų. Prieš chemikalus sugebėjusios atsilaikyti rūšys peržengė slenkstį. Šių rūšių ne tik nepaveikė nuodai, naikinę jų pirmtakus, – galiausiai, per ilgesnį laiką, jos davė pradžią naujoms rūšims. Svarbiausia, profesoriaus Kandinskio įsitikinimu, ne tiek perprasti, kaip, po galais, vabzdžiai įgyja konkrečių tam reikalingų žinių, kiek apskritai išsiaiškinti šias žinias *iki galo*. Pasak jo, nuojautos, kėlusios nepasitenkinimą dar Švietimo epochos mąstytojams, kurie į socialinius ir gamtos mokslus tebežvelgė kaip į vieną visumą, išsipildys ir atitinkamos katastrofos įvyks per artimiausią šimtmetį. Anksčiau ar vėliau šį slenkstį turės peržengti ir žmonija. Ne dėl to, kad mes Dievo mylimi tarnai, kaip tiki pamaldieji, ir ne dėl to, kad turime reikiamus protinius gebėjimus, kaip tvirtina racionalistai, bet iš esmės dėl to, kad esame pasmerkti tokiam pačiam „žinių ciklui" kaip Dievas ir vabzdžiai. Visuomeninė vabzdžių gyvenimo ir intuityvi žmonių civilizacijų prigimtys surištos ta pačia tvirta grandine – sociobiologija. Vadinasi, lygiai kaip menininkas ne visada sugeba būti tiek išradingas, kiek iš jo tikimasi, taip ir pati gamta neretai neišvengia amatininkiškumo. Kitaip tariant, kai tik tokia galimybė atsiranda, ir tarakonai, ir rašytojai semiasi įkvėpimo iš to paties žinių ir intuicijos šaltinio.

– Abejoju, ar jie perskaitė bent pirmą puslapį, – tūžo profesorius Kandinskis sužinojęs, kad jo pranešimas buvo atmestas.

Tai atsitiko likus savaitei iki jo mirties. Ji sėdėjo su juo petys prie peties ant laiptų prie beveik nenaudojamų mažyčių avarinio išėjimo durų laboratorijoje, kurioje abu dirbo. Tai buvo milžiniškas pastatas, kuriame talentingieji Rusijos biologai nuosekliai dirbdavo po trylika valandų kasdien. Vis dėlto iš tolo nustatyti tikrąjį jo dydį būtų buvę sunku – statinys turėjo dar ir tris papildomus aukštus po žeme. Kadangi jausmas, kad su kolegomis esate išrinktieji, stipriai suartina, visi pastate dirbantys žmonės buvo ypač mandagūs vieni kitiems. Tiktai profesoriaus Kandinskio neveikė šios ore sklaidančios taurumo molekulės. Jis ne tik nesišypsodavo aplinkiniams, bet ir nuolatos tvirtai sučiaupdavo lūpas, išskyrus tuos atvejus, kai būdavo priverstas ištarti vieną kitą žodį. Stačiai nepakentė žmonių, vienintelę išimtį darydamas Nadiai Onisimovai, kuri štai jau devyneri metai buvo jo asistentė ir per šį laiką dėl savo begalinio nuolankumo ir darbštumo pelnė pasitikėjimą. Profesorius Kandinskis buvo ne tik uždaras ir linkęs į vaidus, bet ir nė kiek ne mažiau paniuręs ir nekantrus. Nadia Onisimova įtarė, kad širdyje jis anaiptol ne toks niurzglys, koks atrodo, o net jei visgi ir toks, tai nervų kamuoliu, ko gero, tapo tik dėl to, kad jau daugybę metų dieną naktį vykdo įtampos kupinus eksperimentus. Jau ir tomis seniai praėjusiomis dienomis ji stengdavosi kuo įtikinamiau pateisinti savo mylimų žmonių šiurkštumą.

– Jie nesuvokia, ką man tai reiškia! Nesėkmė – tai ne koks nors virusas, kurį jau būčiau ištyrinėjęs! Aš neturiu jai atsparumo!

Apačioje palei pilkas platų laboratorijos kiemelį supančias sienas rūkė du apsauginiai. Vėjas pūtė taip smarkiai, kad jų cigarečių dūmai neišplevendavo ore nė sekundės.

– Kai kada naktimis, Nadia, užgirstu, kaip iš manęs juokiasi vabzdžiai, nors jų nematau. Sapnuose slampinėju po nebegyvenamų namų tuščius sandėliukus. Vabzdžiai sugeba pasprukti prieš pat trenkiant žaibui ar prasidedant žemės drebėjimui. Migruoja

ištisomis armijomis. Net ir dabar, kai mes čia šnekamės, jų esama kažkur netoli. Jie niekada nepavargsta.

Po savaitės jį rado negyvą savo namuose: nutrenktas elektros, greita ir lengva mirtis... Nadia Onisimova visą laiką tvirtai tikėjo, kad profesorius mirė tinkamiausiu metu. Laimei, jis jau niekada nebesužinos, kas nutiko jo laboratorijai. Iš pradžių dėl lėšų trūkumo nutraukti bandymai, o tada atleista ir gausybė žmonių. Nadia Onisimova taip pat pateko į šią mėsmalę. O kai susipažino su Metinu Četinsevizu, be darbo sėdėjo jau aštuonis mėnesius.

Metinas Četinsevizas buvo gyvas nemalonumas – tokio tipo vyriškių moterys paprastai stengiasi neįsimylėti. Deja, Nadios Onisimovos patirtis meilės reikaluose buvo tokia menka, kad net ir praleidusi su juo ne vieną valandą vis tiek nesusiprato bendraujanti su būtent tokiu vyriškiu, kokių moterys paprastai stengiasi neįsimylėti. Šiaip ar taip, tą vakarą ji pirmą kartą gyvenime apsilankė diskotekoje ir tiesiog svaigte apsvaigo nuo iki tol nė neįsivaizduoto kitoniškumo, nutrūktgalviškos minios ir nepaliaujamai griaudėjančio triukšmo, o galiausiai dar ir išvėmė viską, ką buvo išgėrusi, todėl vargu ar gebėjo apskritai ką nors suprasti. Pakliuvo čia per grynų gryniausią atsitiktinumą – įkalbėta draugės, iš kurios vėliau vakare tikėjosi pasiskolinti pinigų. Metinas Četinsevizas svečiavosi šalyje kartu su grupe Stambulo verslininkų. Dešimtą jų susitikimo minutę, Nadiai Onisimovai dorai nė nesuvokus, kas vyksta, atskiri staliukai buvo sustumti, į draugiją prie šių nepažįstamųjų pakviestos dar kelios nepažįstamos moterys, fontanais pasipylė gėrimai. Kol visas stalas linksminosi ir iš visko kvatojo, ji tiktai gūžėsi kamputyje ir gėrė. Gėrė tiek, kiek dar niekada gyvenime nebuvo gėrusi. Truputį vėliau, kai visi kiti poromis išspruko į šokių aikštelę, atkreipė dėmesį į čia pat tyliai sėdintį juodbruvą vyriškį, regis, tokį pat susikrimtusį ir vienišą kaip ir ji. Nadia šyptelėjo. Vyriškis jai atsakė tuo pačiu. Padrąsinti šių šypsenų persimetė vienu kitu žodžiu. Ir vienas, ir kitas angliškai kalbėjo siaubingai. Vis dėlto anglų kalba – tai vienintelė kalba pasaulyje, kuria žmonės,

paakinti kokio nors stimulo, tariasi galį pasakyti šį tą net iš esmės jos visiškai nemokėdami. Tokiu būdu ateinančias kelias valandas Nadia Onisimova ir Metinas Četinsevizas praleido pasinėrę į ilgą, įtraukiantį pašnekesį – vartė akis, tarytum tikėtųsi, kad reikiami žodžiai nusileis nuo lubų, spragsėjo pirštais, ore piešė įsivaizduojamus paveikslėlius, paišaliojo ant servetėlių, braižė ant vienas kito delnų įvairius ženklus, vos stojus pauzei imdavo kikenti, o po kiekvieno tokio pakikenimo tik dar labiau atsipalaiduodavo ir be galo, be krašto linksėjo galvomis.

* * *

– Nė už ką netekėčiau už turko – verčiau jau kas rytą dvėsdama iš bado išlaižyčiau po kimšte prikimštą peleninę.

– Galit laižyti, ką tiktai norite, – stačiokiškai atkirto Nadia Onisimova. – „Žmogų suteršia ne tai, kas patenka į burną, bet tai, kas iš jos išsprūsta."

– Prašau taip lengvabūdiškai mano virtuvėje nesišvaistyti Jėzaus žodžiais. Tai ne kokie nors to tavo nevykėlio profesoriaus aforizmai, – sudraudė teta, pūstelėjusi į samtį, kuriuo pastarąsias penkiolika minučių maišė savo gaminamą žaliąją daržovių sriubą.

– Jūs jo visiškai nepažįstat, – trūktelėjusi pečiais burbtelėjo Nadia Onisimova. – Vadovaujatės vien tik išankstinėmis nuostatomis...

– Brangute, gali būti rami: žinau viską, ką man reikia žinoti, – pamokomu tonu išdrožė teta, barstydama druska puode besisukančius ratilus. – Nebūtum iššvaisčiusi gražiausių savo gyvenimo metų su tuo niekam tikusiu kvaišа lakstydama paskui skruzdes, irgi žinotum.

Prisitraukusi taburetę prie orkaitės atsisėdo ir žvangindama apyrankėmis toliau suskato maišyti sriubą. Dėl išsiplėtusių kojų venų negalėdavo stovėti ilgiau negu dešimt minučių.

– Tikiuosi, žinai bent tai, kad turkai negeria vyno, – burbtelėjo susierzinimo kupina mina, tačiau buvo sunku nuspręsti, dėl ko ji kremtasi labiau – ar dėl aptariamos temos, ar dėl to, kad iki šiol niekaip neužverda sriuba.

Iš noro žūtbūt tai nugincyti, Nadia Onisimova tuojau kuo skrupulingiausiai suminėjo, gal net per kruopelytę pagražindama, kiek viskio, alaus ir degtinės anąkart diskotekoje išmaukė būsimasis jos vyras, nutylėjo tik, kad visa tai jis padarė per vieną vakarą ir kuo viskas baigėsi.

– Viskis – tai jau kita šneka. Bet ar jie geria vyną? Nagi, ar geria? Aišku, kad ne! Juk jei gertų, tai užgrobę Zavegorodą* nebūtų sunaikinę Leono Išminčiaus fontano. Šį tris šimtus metų vynu tryškusį fontaną turkai sulygino su žeme. Kodėl jiems to prireikė? Ogi todėl, kad vietoj vandens iš jo liejosi vynas! Išgriovė visus sutvirtinimus kirviais. Idiotai! Manė, kad po jais ras užgrūstą vyno statinėmis rūsį, o rado žinai ką? Kekę vynuogių! Taip, taip, išgirdai visiškai teisingai, Nadia: kekę vynuogių! Ir tik trys iš jų buvo išspaustos. Matyt, kad vynas iš fontano lietųsi ištisą šimtmetį, pakako vos vienos vynuogės. Ir ką turkai padarė pamatę šį stebuklą? Ar jį įvertino? Kur tau! Viską pavertė dulkėmis. Sunaikino ne tik patį fontaną, bet net ir vynuogių kekę. Negerbia jie nei vyno, nei šventų dalykų, nei Leono Išminčiaus.

Tai pasakiusi bedė samčiu į dukterėčios pusę ir juo išraiškingai pakračiusi pridūrė:

– Ir juo labiau negerbia moterų!

* * *

Atvykdama į Stambulą Nadia Onisimova nė iš tolo nebuvo prisifantazavusi apie tai, kokia aplinka jos laukia. Tačiau pirmą kartą pamačiusi Ledinukų rūmus vis tiek niekaip nepajėgė nuvyti šalin

* Turimas omenyje Konstantinopolis, t. y. dabartinis Stambulas.

nusivylimo. Ir ne todėl, kad daugiaaukštis pastatas, kuriame ji nuo šiol turėjo gyventi, būtų labiau nušiuręs už visus ankstesnius jos namus. Jei ką, jo būklė buvo daugiau ar mažiau tokia pat. Bet būtent šis *vienodumas* moterį labiausiai ir liūdino. Nieko nuostabaus: juk faktas, kad nusitrenkęs į visiškai nepažįstamą pasaulio kraštą susiduri su viso labo blankia ankstesnio savo gyvenimo kopija, turėtų išties nuvilti. Negana to, nebuvo čia nei smėlingo paplūdimio šalia, nei darbo entomologui. Vis dėlto didžiausią problemą sudarė patsai Metinas Četinsevizas. Pirmiausia paaiškėjo, kad jis jai melavo. Vyrukas neturėjo net normalaus darbo. Gyveno iš to, kad skirtinguose televizijos kanaluose nereguliariai padirbėdavo antraeiliu įgarsintoju. Retkarčiais dar vykdavo į pasiturinčių šeimų rengiamas vestuves, apipjaustymo ceremonijas ar gimtadienio vakarėlius rodyti Karagezo lėlių teatro* spektaklių. Tam reikiamas sudvokusias odines marionetes laikė savo gintaro spalvos portfelyje, bet pastaruoju metu Ledinukų rūmai prasmirdo taip siaubingai, kad odinių lėlių kvapas tapo grynu menkniekiu, palyginti su daugiaaukštį pastatą persmelkusiu šiukšlių tvaiku.

Prie viso to JoŽmonaiNadiai netrukus teko dar ir įsitikinti, kaip smarkiai klydo jos teta. Metinas Četinsevizas plempė pigų prastą vyną tokiais kiekiais, kokių nė stebuklingosios Leono Išminčiaus vynuogės nebūtų spėjusios brandinti. Įkaušęs prarasdavo ne tiktai savitvardą, bet ir darbingumą. Jei turėdavo skaityti už kadro tekstą, imdavo užsikirtinėti, o jei rodyti spektaklį, tik papiktindavo publiką, nes jo lėlės, užuot kalbėjusios, imdavo balažin ką pompastiškai marmaliuoti, aiškiau artikuliuodamos nebent nenorminę leksiką ir užgauliojimus. Vestuvių pobūviuose už širmos tampydamas marionetes išmaukdavo viską, kas tik pasitaikydavo po ranka, ir tokiu būdu į dienos pabaigą jau būdavo spėjęs užsitraukti šeimininkų nemalonę. Kartą iš vienų tokių iškilmių jį net

* Specifinis turkų lėlių teatras, pavadintas savo spektaklių pagrindinio personažo vardu.

išvarė už tai, kad Hadživato lėlės lūpomis svečių akivaizdoje ėmė laidyti nepadorius juokelius ir siaubingai netaktiškas užuominas apie jaunikį. Kadangi visi šio skandalingo Metino Četinsevizo elgesio liudininkai jo niekada daugiau nebesamdydavo, jis būdavo priverstas be paliovos ieškotis vis naujų užsakovų.

Šiaip ar taip, Nadia Onisimova atgal į gimtinę neišvyko. Pasiliko gyventi čia, Ledinukų rūmuose. Nė pati aiškiai nebesuvokė, kaip ir kada galutinai susigyveno su namų šeimininkės vaidmeniu, kurio ėmėsi laikinai, tik kol susiras tinkamą darbą. Sykį jos dėmesį patraukė užrašas ant kvietimo į vestuves: „Maloniai kviečiame Metiną Četinsevizą ir Jo Žmoną Nadią drauge su mumis praleisti laimingiausios mūsų gyvenimo dienos." Kone mechaniškai skaitydama šį laišką, staiga suvokė, kad ji jau ne „Nadia Onisimova" ir net ne „Nadia Četinseviz", o tiesiog „JoŽmonaNadia". Ir nors šis atradimas gerokai nutvilkė, vis dėlto ji nesiėmė jokių veiksmų, kurie būtų galėję kaip nors rimčiau pakeisti gyvenimą. Prabėgančios dienos atrodė vienodos jau taip seniai, kad galėjai pamanyti, jog visos jos tėra atskiros vienos ir tos pačios konkrečios kažkada nugyventos dienos fotokopijos. Ji gamindavo valgį, tvarkydavo namus, žiūrėdavo televizorių, perversdavo senas nuotraukas, o kai visa tai pabosdavo, griebdavosi to, apie ką kitos namų šeimininkės dažniausiai ne ką teišmano, – iš bulvių imdavo meistrauti elektros lemputę maitinančias baterijas. Ir profesorius Kandinskis, ir jo „išlikimo slenkstį peržengiančios rūšys" liko dabar jau vargiai beatpažįstamoje praeityje.

– Ak, ir kodėl negaliu prisiminti ankstesnio savo gyvenimo? O taip norėčiau žinoti, kas aš tokia! Tik nieko neprisimenu... Kodėl?! – aimanavo Loreta sukiodama rankoje gėlytę, kuri ką tik puošė jos plaukus.

– Ne tame stalčiuje ieškai, brangute! Ieškok žemesniame! Žemesniame! – šūktelėjo JoŽmonaNadia, nė nepastebėjusi, kad ką tik ranka atliko lygiai tokį pat judesį, kokį matė ekrane, tik pasukiojo ne gėlytę, o naujausią iš bulvės sumeistrautą elektros lemputės bateriją.

Būtent tą akimirką užgirdo rakinamas duris. Tai jis. Šiandien anksčiau nei paprastai. Turbūt truputį užkąs, snūstelės, o tada, labiau į vakarą, ir vėl išeis, pasičiupęs tą savo sudvokusį portfelį. Tiksliai nuspėti, kada jis grįš arba išeis, buvo neįmanoma, bet dėl vieno galėjai nė neabejoti – kad ir kuriuo dienos metu tai įvyktų, Metinas Četinsevizas nieku gyvu nepasivargins pasinaudoti durų skambučiu.

Raktui sukantis spynoje JoŽmonaNadia skubiai pastvėrė nuotolinio valdymo pultelį ir perjungė kanalą. Metinui Četinsevizui pasirodžius tarpduryje, televizorius jau rodė nebe Loretą, o kulinarinę laidą. Plačiakaktė, apskritaveidė moteris su į akis išsyk krintančiais ūsais susikaupusi ragavo ką tik iš orkaitės ištrauktą *spinach au gratin*.

BUTAS NR. 1

Musa, Merjem ir Mahometas

Nuolat žvilgčiodama į duris ir laukdama pareiti netrukus turinčio Mahometo, Merjem susiėmė putliomis rankomis už išsipūtusio pilvo ir giliai atsiduso. Tądien jai šiaip ne taip ir vėl pavyko išsiųsti sūnų į mokyklą, bet Dievas žino, koks jisai bus, kai sugrįš. Iš pradžių Mahometas kuo smulkiausiai išpasakodavo visus mokykloje nutikusius dalykus, tiek malonius, tiek ir nelabai. Tačiau laikui bėgant pasidarė tikrų tikriausias tylenis. Bet net jei sūnus nė žodžiu neišsitardavo, Merjem vis tiek viską suprasdavo iš neramių jo akių, įplyšusių mokyklinio kostiumo siūlių, ištrūkusių sagų arba nubrozdintų rankų. Kuo toliau, tuo smarkiau ji nerimavo. Mintis, kad kažkas, ar tai būtų vaikas, ar suaugęs, gali mušti jos sūnų, moterį tiesiog žudė – juk iki šiol jos sūnus net iš tėvo nėra gavęs nė sprigto. Tiktai Merjem, ji vienintelė kelis kartus jam pliaukštelėjo, te atleidžia jai už tai Alachas. Tiesa, retkarčiais ji jam dar ir įgnybia, bet tai jau visai kas kita. Tiesą sakant, nuo tada, kai suprato, kad kažkas jos sūnui vis aplamdo šonus, nustojo taikiusi net ir šią menkutę drausminančią priemonę. Vos ėmus įsivaizduoti, kaip kiti vaikai be jokio gailesčio peria jos sūnui kailį, tuojau užvirdavo kraujas. Iš pradžių kurį laiką dar manė, kad veikiausiai tai nieko rimto – paprasčiausi vaikiški apsistumdymai, ir tiek. Tačiau ėjo savaitės, ėjo mėnesiai, o niekas į gera nesikeitė. Labiausiai Merjem siutino net ne tai, kad jos sūnų skriaudžia jo bendraamžiai, o tai, kad pamažu jis vis labiau susitaiko su tokia savo dalia.

Sunkiai pajėgė suprasti, kodėl Mahometą be paliovos šitaip uja. Galbūt dėl to, kad jis kiemsargio sūnus? Bet išklausinėjusi netoliese gyvenantį ir tokį pat darbą dirbantį giminaitį, sužinojo, kad jo vaikai mokykloje tokių baisybių nepatiria. Tada dėl ko? Juk už kitus vaikus jos sūnus nei storesnis, nei bjauresnis, nei kvailesnis, tai kodėl tuomet jis nevalioja atsikirsti šiems nedorėliams? Liūdnai pažvelgė sau į išsipūtusį pilvą. Atsakymas buvo tiesiai priešais nosį ir ji kuo puikiausiai jį žinojo – viskas per Musą. Obuolys nuo obels toli nerieda, kaip sakoma. Mahometas buvo tikras savo tėvo sūnus, begėdiškai nuolaidus ir romus. Iš motinos neperėmė nė kruopelytės jos įstabių matmenų, buvo baisiausiai smulkutis, visiškai nedidukas. Metai iš metų ji kone jėga penėjo berniūkštį penkiskart per dieną, kiekvieną rytą priversdavo suvalgyti po minkštą virtą kiaušinį, bet viskas ėjo perniek. Vaikas nė kiek nestambėjo ir netįso aukštyn, maža to, ir toliau atrodė bent dvejais metais jaunesnis už savo bendraamžius. Tikra tiesa, tvirtu stotu Mahometas niekad nepasižymėjo, tačiau pradėjęs lankyti mokyklą netgi dar labiau susitraukė ir nuo to laiko kasdien, regis, vis skaudžiau, skaudžiau ir skaudžiau atsitrenkdavo į kitų vaikų jam rodomos paniekos sieną.

Užsivilkęs dydžiu didesnę mokyklinę uniformą, kuri tokia buvo pasiūta tam, kad kuo ilgiau galėtų ją dėvėti, ir ant pečių užsivertęs milžinišką kuprinę, tiesiog akyse susitraukdavo ir visi, kas jį taip atrodantį pamatydavo, puldavo priekaištauti Merjem, esą ši turėjusi palaukti dar metus ir tiktai tada vaiką siųsti į mokyklą. Greta bendraamžių Mahometo menkumas dar akivaizdžiau išryškėdavo, lyg po didinamuoju stiklu. Jis buvo smulkiausias ir mažiausias ne tik savo klasėje, bet ir visoje mokykloje. Jei tai būtų buvusi vienintelė problema, Merjem iš jos tikrai nedarytų tokios tragedijos. Kiek aplopiusi ligtolinį savo įsivaizdavimą ir toliau tiesiog tikėtųsi, kad jos sūnus užaugs tvirtas kaip ąžuolas ir įspūdingas kaip sultono luotas, toks, kuris nesunkiai galėtų iš akmens išgręžti vandenį arba vienu vieninteliu antakio kruste-

lėjimu priversti visus nedraugus tirtėti iš baimės, bet kartu bus nepaprastai švelnus ir rūpestingas savo tuomet jau spėjusiai pasenti motinai. Nepaisant Merjem svajų, Mahometas pasirodė esąs tikras savo tėvo sūnus ne tik fiziniais duomenimis, bet ir įpročiais – kuo toliau, tuo tai darėsi akivaizdžiau. Nors nuo lopšio iki mokyklos buvo stačiai prilipęs prie mamos, o šalia tėvo vien tik giliai miegodavo arba snūduriuodavo, kad ir kaip būtų keista, vos atjunkytas nuo jos sterblės, akimoju tapo toks pat kaip tėvas. Būtent tai labiausiai ir kėlė nerimą Merjem. Šiaip ar taip, ji buvo tvirtai įsitikinusi, kad ir stogą virš galvos, ir prasimaitinti leidžiantį darbą Musa turi ne kieno kito, o jos dėka. Tiktai dėl to jis ligi šiol ir sugebėjo išsilaikyti ant kojų, kad visiškai atsidavė savo žmonai. Kas, jei jo sūnui taip nepasiseks? Tokiu atveju Stambule jis tiesiog neišgyvens. Šis miestas jam kailį pers kur kas smarkiau, nei dabar tai daro jo bendraamžiai.

Užsigalvojusi Merjem sugriežė dantimis. Dabar tai darydavo retai, tik iš tiesų pametusi galvą arba susipainiojusi. Bet vaikystėje užmigusi jais grieždavo taip smarkiai, kad išbudindavo visus namus. Tuo metu dar buvo gyva jos prosenelė. Gyva ir tokia sena, kad išsekęs jos kūnas jau buvo visiškai atsikratęs dviejų pagrindinių ydų: baimės ir skubėjimo. Kartą senutė pasisodino Merjem šalia ir perspėjo, kad dantimis ši nustos griežti tiktai tada, kai išmoks būti kantri. Antraip ji savo artimiesiems neduos miegoti ne tik šiandien, bet ir ateityje, ir gyvenime apskritai nieko gero nepasieks. Norėdamas išmokti kantrybės, turi išmokti prikimšti „kantrybės maišą". Pasigaminti jį visai nesudėtinga: reikia susirasti paprastą tuščią maišą, pririšti jo kraštą prie lazdos galo ir iškelti aukštyn tarsi vėliavą. Merjem, tuo metu ne ką vyresnė nei dabar jos sūnus, atidžiai išklausiusi šio patarimo tuojau lyg įgelta šoko į kiemą, užsikorė ant anglių sandėliuko stogo ir vargais negalais virš jo iškėlė prie šluotos pririštą tuščią maišą. Pučiantis vėjas turėjo pamažu prinešti visko į šį maišą ir taip laikui bėgant jį pripildyti. Mergaitei liko tik vienas vienintelis dalykas – laukti ir daugiau nieko neda-

ryti, tik laukiant šiukštu nepamiršti, ko ji vis dėlto laukia. Kaip tik tai ir buvo vadinama „kantrybe“.

Tačiau tuo laiku Merjem buvo ne tik baisiausiai nekantri, bet dar ir itin impulsyvi. Kaskart, kai susidurdavo su kokiu nors iššūkiu, padarydavo viską, kas tik nuo jos priklausydavo, kad jį įveiktų. „Kantrybės maišas“ negalėjo būti jokia išimtis. Tad nenuostabu, kad ateinančias dienas vos pakirdusi iš miegų pirmiausia puldavo tikrinti maišo, bet kiekvieną kartą nuo kopėčių nulipdavo nusivylusi. Našta nieko nedaryti mergaitei pasirodė esanti tokia nepakeliama, kad kiekvieną naktį sapnuose ji pradėjo nešioti kibirus su žemėmis ir kimšti jomis vieną maišą po kito. Kadangi šitaip plušėjo, tai ir dantimis ėmė griežti kur kas smarkiau negu paprastai, tokiu būdu visiems namiškiams naktys virto tikrų tikriausiu košmaru. Prosenelė krimtosi, močiutė glumo, mama niršo. Visos trys nesiliovė minėjusios pranašo vardu Ejupas.

– Gerai, aš palauksiu, bet ar ilgai dar liko laukti? – parūpo Merjem.

– Kol maišas prisipildys, – pareiškė prosenelė.

– Kol ateis laikas, – suniurnėjo senelė.

– Kol ateis laikas ir maišas prisipildys, – nukirto mama.

Per tą laiką jos tėtis, kuriam keturios moterų kartos namuose ir visa ši niekur nevedanti erzelynė dėl „kantrybės maišo“ jau buvo spėjusios įsiėsti iki gyvo kaulo, medines kopėčias nukėlė ir paguldė apačioje. Vis dėlto Merjem tiesiog negalėjo taip paprastai „laukti ir nieko nedaryti“ – neužlipusi į viršų ir nepatikrinusi maišo iškentė vos dvi savaites. Būtent po dviejų savaičių, kai namuose nieko nebuvo, mergaitė ištempė į kiemą virtuvės stalą, užkėlė ant jo kėdę ir nuo šios stryktelėjusi ant anglių sandėliuko stogo įkišo galvą į „kantrybės maišą“. Štai tada ji ir pamatė rezultatus to, kas buvo vadinta kantrybe: sudžiūvę lapai, dygliuotos šakelės, visokios žagarų atplaišos ir du negyvi drugeliai... Toks tatai, pasirodo, atlygis už ištvermę: arba sauja sausų žabų, arba mirtinos pranašo Ejupo žaizdos...

Ir viskas. Nuo tos dienos į maišą ji daugiau nė nežvilgtelėjo ir niekada apie jį nebemąstė. Tegu ramiai laukia kiti – tai ne jai. Jeigu būtų turėjusi kantrybės, nebūtų tekėjusi už Musos, bet laukusi, kol šauniausias iš jos mergintojų Isa grįš iš Stambulo. Bet, užuot laukusi „nežinia kada" parvyksiančio Isos, nusprendė apsigyventi Stambule – todėl susituokė su Musa ir po vestuvių abu persikraustė į sostinę. Deja, įsikūrus mieste reikalai susiklostė toli gražu ne taip, kaip moteris tikėjosi. Supratusi, kad Musa paprasčiausiai nepajėgia ir veikiausiai niekada nepajėgs pritapti prie Stambulo, Merjem po daugybės metų staiga prisiminė savo prosenelės „kantrybės maišą". Na jau ne, ji tikrai nelauks, kol vėjas pripildys šį maišą, Musa subręs ir gyvenimas atneš porą negyvų drugelių ar kelis sausus žabus. Ji pati imsis atsakomybės už jųdviejų likimą. Toks žmonos uolumas, veiklumas ir valia kuo toliau, tuo labiau šiurpino Musą, vertė jį vis didesniu kinkadrebiu, stuobriu ir paniurėliu. Tokiu būdu, atsidūrę Stambule, Musa ir Merjem ilgainiui tapo dviem skirtingomis jūromis – visai kaip Bosforo sąsiaurio jungiami vandenys. Šis jų charakterių kontrastas netruko dar labiau išryškinti ir išvaizdos skirtumus. Per paskesnius metus Merjem, dar nuo paauglystės pasižymėjusi ūgiu ir stambiais kaulais, su kiekviena diena priaugdavo vis daugiau svorio, o Musa vien tik traukėsi ir traukėsi, tarsi per aukštoje temperatūroje skalbiamas vilnonis megztinis.

Dabar kažko ypatingo iš savo vyro Merjem ir nebesitikėjo – jau buvo susitaikiusi su mintimi, kad jis yra toks ir ne kitoks. Vakarais, likus pusvalandžiui iki šiukšliavežio atvykimo, surinkdavo į maišus sukrautas šiukšles nuo Ledinukų rūmų butų durų, o rytais prie jų palikdavo duoną ir laikraščius. Šiuos darbus nudirbdavo kuo anksčiau, kad liktų laiko nervų karui su Mahometu ir burtams ateitį numatyti. Prieš imdamasi darbo šiek tiek užgaišdavo gurkšnodama kavą, tačiau pradėjusi darbuotis sunkiai ir beatsiplėšdavo. Penkias dienas per savaitę eidavo valyti penkių skirtingų butų. Ir net dabar, penktą nėštumo mėnesį, jos bendras

darbo krūvis nė per kruopelytę nesumažėjo. Vienintelis pokytis buvo nebent tas, kad truputį lėčiau ėmė laipioti laiptais. Bet tai ir viskas. Jos gyvybingumas ir svoris visiškai atitiko vienas kitą: kad ir kiek daug turėdavo judėti, nesulieknėdavo nė gramu. Koja kojon su šiuo gyvybingumu ėjo ir jos tvirtybė – nepaliaujamai vis suko savo dvasios krumpliaračius lyg koks amžino judėjimo mechanizmas.

Retkarčiais pagalvodavo, kad be Musos jai iš tiesų būtų kur kas lengviau. Jei sužinotų, kad Musą, tarkim, nutrenkė automobilis ir jis žuvo, žinoma, baisiausiai nuliūstų, bet jos gyvenimas dėl to nė kiek nepasunkėtų. Tiesą sakant, nė nepasikeistų. O štai jeigu per avariją žūtų ji, tai Musa visiškai palūžtų, galėtumei net pamanyti, kad automobilis suvažinėjo ne jo žmoną, bet jo paties gyvybės ir gebėjimų išlikti šerdį. Ir nors Merjem iš paskutiniųjų stengėsi vyti šalin šias nederamas mintis, jos vis tiek atkakliai jai lindo į galvą... Su kiekviena nėštumo diena vis sunkiau darėsi jomis nusikratyti, kol galiausiai jos ir suvis ją begėdiškai užvaldė.

Pastaruoju metu ją vis labiau gąsdino negeros nuojautos, vargino nesibaigiantys košmarai. Rytais vos pabudus širdis daužydavosi kaip pasiutusi ir visą kūną surakindavo šiurpas, kad bet kurią akimirką gali įvykti kažkas baisaus. Žinant, kuo baigėsi istorija su „kantrybės maišu“, darėsi aišku, kad ji tikrai nesėdės rankų sudėjusi ir nelauks, kol ją ištiks nelaimė. Nereikia nė sakyti, kad ji ėmėsi atsargumo priemonių. Jei etnologinius tyrimus apie su gimimu susijusius papročius ir prietarus Turkijoje atliekantys mokslininkai, užuot kamantinėję kiekvieno kaimo ir miestelio gyventojus, išsyk ateitų pas Merjem, surinktų visai tokius pat duomenis, o skirti tam reikėtų kur kas mažiau ir lėšų, ir pastangų.

Merjem taikytas atsargumo priemones dėl artėjančio gimdymo galima skirstyti į tris grupes, kurių kiekviena paklūsta tam tikrai atskirai taisyklei:

1) niekada nedaryk to, ko ir šiaip niekada nebūtų galima daryti;
2) darydama tai, kas reikalauja atsargumo, būk atsargi;
3) daryk kuo daugiau to, kas teikia laimės.

Priesakas nedaryti tam tikrų dalykų, kurių „ir šiaip niekada nebūtų galima daryti", nereikalavo nei kokio nors specifinio paaiškinimo, nei pagrindimo. Kaip nepriimtina naktį kirptis nagų, taip nepriimtina tuo paros laiku ir aiškinti sapnus. Juk jei sapnais užmintos mįslės vos leidžiasi išnarpliojamos net ir tyriausioje dienos šviesoje, nejaugi jas būtų įmanoma išaiškinti nakties tamsybėje? Merjem niekada nepalikdavo voliotis be priežiūros nukirptų savo nagų galiukų – norėdama būti tikra, kad niekas jų nepasigvieš, kiekvieną kartą nuleisdavo juos tualete. Tuo pat tikslu nuolat tikrindavo ir ar nėra likę plaukų ant šukų bei šepečių, o jų radusi tuojau sudegindavo. Jei nuo galvos kur nors ne namie kokiu nors būdu netyčiom nukrisdavo bent plaukelis, bemat jį pakeldavo ir užsikišdavo į užantį. Į nagus ir plaukus žiūrėjo ypač jautriai, nes tikėjo, jog jie vieninteliai net ir po žmogaus mirties kurį laiką dar būna gyvi. Pasak Merjem, nevalia imti peilio tiesiai iš kieno nors rankų, palikti išskėstas žirkles, minėti gyvųjų vardų einant pro kapines, kalbėti apie gyvulius kambaryje, kuriame laikomas Koranas, niūniuoti arba ką nors vambryti rytais vonioje, nes naktimis čia renkasi džinai, žudyti vorų... Vengtinų dalykų sąrašas iš esmės buvo begalinis, ir su gimdymu susiję prietarai jame užėmė ypatingą vietą. Moterys turi būti itin budrios per visą nėštumą ir keturiasdešimt dienų po gimdymo, o kūdikio placentą privalu užkasti giliai po žeme. Ir nors Merjem nepavyko įkalbėti akiniuoto, kietaširdžio gydytojo, kad šis leistų ligoninės, kurioje ji gimdė, sode išrausti duobę Mahometo placentai palaidoti, vienos kvaištelėjusios seselės dėka galiausiai vis tiek šventė pergalę. Ne ką mažesnio dėmesio nei gimimas susilaukdavo ir mirtis. Aplankiusi ligonį prie jo mirties patalo, Merjem imdavo į jį kreiptis vis kitokiu vardu,

taip vildamasi apmulkinti Mirties Angelą. Tačiau jei Azraelio* suklaidinti vis dėlto nepavykdavo ir ligonis mirdavo, visus iki vieno velionio drabužius atiduodavo kuriam nors pirmą kartą matomam naudotų daiktų prekiautojui. Jei šis susimaudavo, – pasiduodavo pagundai paminėti mirusįjį vienu kitu geru žodžiu, – tuojau drabužius iš jo atimdavo ir atiduodavo kitam.

Šiaip ar taip, gebėjimas laikyti liežuvį už dantų yra viena esminių savybių norint užsiimti naudotų daiktų prekyba. Rausdamasis tarp tokių prekių pirkėjas turi jokiu būdu nesuprasti, kam kuri nors iš jų priklausė prieš tai, ir, tiesą sakant, apskritai pamiršti, kad anksčiau šiais daiktais kažkas jau naudojosi. Šiuo verslu užsiimantiesiems tenka kilni pareiga kažkam iki skausmo pažįstamus daiktus perleisti į visiškai nepažįstamas rankas. Galų gale atiduodantieji perpardavinėtojams savo mirusių artimųjų drabužius paprastai siekia išsilaisvinti iš praeities, o juos įsigyjantieji dažniausiai neturi nė menkiausio noro apie šią praeitį ką nors žinoti. Tarp šiųdviejų grupių minėtiesiems prekiautojams ir tenka nuolat šmėžuoti, vis apvalant svetimus daiktus nuo bet kokių atminties ženklų, bylojančių apie su jais susijusių žmonių gyvenimo sunkumus bei skaudžią jo pabaigą, ir suteikiant šiems daiktams progą viską pradėti iš naujo. Taip jau tiesiog yra ir privalo būti – tam, kad praeitis užleistų vietą ateičiai ir po kiekvienos mirties užsimegztų nauja gyvybė. Tiesą sakant, jei Merjem būtų paprašyta įvardyti didžiausios pagarbos pasaulyje vertas profesijas, tai naudotų daiktų prekiautojai jos sąraše aplenktų net mokytojus ar gydytojus. Tai anaiptol nereiškia, kad jai norėjosi, jog ir Mahometas taptų tokiu prekiautoju, tačiau moteris juto gilų prielankumą šiems žmonėms, visada pasirengusiems išsigabenti visus tuos daiktus, skaudžiai primenančius sunykusius namus ar mirusius artimuosius, o paskui iš kur nors toli atvežti kažkam kitam kadaise priklausiusių gėrybių ir taip nenutrūkstamai ir savaimingai vis iš naujo į vieną

* Azraelis – mirties angelas, padedantis žmonėms nukakti į kitą pasaulį.

visumą pinti ir perpinti septynių Stambulo kalvų ir įvairiaspalvės šio miesto bendruomenės narių gyvenimus.

Dėl dalykų, kurie „reikalauja atsargumo", – geriausia jų iš viso nedaryti, bet jei jie vis dėlto yra neišvengiami, tai privalu imtis bent jau atsargumo priemonių. Pavyzdžiui, derėtų niekada nesiūti drabužių, kai žmogus jais vilki. Bet jei kitaip neišeina, šis žmogus turėtų atsinešti kokį nors daiktą, kuris atsvertų adatos galimas prikviesti nelaimes. Būtent dėl to, prieš imdamasi siūti drabužį tiesiai ant kieno nors kūno, Merjem į burną įsikišdavo medinį šaukštą. Jei netyčia sudaužydavo veidrodį, tuoj nusipirkdavo kitą ir, kadangi ugnį galima įveikti tik ugnimi, nusipirktąjį taip pat sudaužydavo į šipulius. Vis dėlto su veidrodžiais susidurti ji stengėsi kuo rečiau, mat kiekvienas jų – tai uždari pasidabruoti vartai į nežinomybę. Kadangi laikėsi nuomonės, kad matyti keliskart iš eilės tą patį atvaizdą yra negeras ženklas, tai vienintelis jų namuose esantis veidrodis visada būdavo apsuktas į sieną. Prireikus praeiti pro įprastas duris kiekvieną kartą darydavo tai ypač atidžiai. Net kapinės, ir tos, neįvarydavo jai tiek baimės, kiek slenkstis. Todėl žengdama pro duris stengdavosi nieku gyvu ant jo neužlipti ir perlipdavo jį plačiausiu, kokiu tiktai įmanoma, žingsniu, pirmiausia visada perkeldama dešinę kojį. Šiaip ar taip, dešinė ir kairė iš galvos jai niekuomet neišeidavo. Atsisėdusi valgyti, duonos riekę pasidėdavo sau iš dešinės, šitokiu būdu siekdama pasotinti akis visų tų, kurie pavydi maisto gausos ant šio stalo. Visus nešvariausius darbus palikdavo kairei rankai. Užtat pašaukta gatvėje visada atsigręždavo per dešinį petį, išskalbtus drabužius taip pat, lyg rašytų arabiškai, džiaudavo tik iš dešinės į kairę, o ir iš lovos kiekvieną rytą lipdavo griežtai tik per dešinę pusę. Ir nors tai automatiškai reiškė, kad Musa neišvengiamai turės ropštis per kairę, jam, regis, buvo visai vis vien – svarbiausia, kad tik niekas jo nežadintų anksčiau laiko.

Įvairių tokių ženklų stebėjimu ir skaitymu Merjem užsiimdavo kasdien nuo ryto iki vakaro. Jei nevalingai truktelėdavo de-

šinioji akis, tai pranašaudavo kažką gera, o jei tą patį padarydavo kairioji – vertėdavo bemat sunerimti. Spengimas dešinėje ausyje reikšdavo, kad netrukus pasieks geros naujienos, tačiau jei jis pasigirsdavo kairėje – vertėdavo ne juokais sunerimti. Jei imdavo niežėti pėdas, galėjai neabejoti, kad greit leisiesi į kelionę, jei delnus – kad gausi pinigų, o jei kaklą – kad pakliūsi į keblią padėtį. Jei kūnu pereidavo šiurpas, reiškė, kad kažkur šalia, ko gero, išdygo džinas. Pranašiški buvo net arbatos lapeliai... Jei lapelis prasiskverbdavo pro sietą ir likdavo plaukioti puodelyje, Merjem būdavo tikra, kad dar šiandien sulauks svečio. Iš šio lapelio formos spėdavo, kas tai bus per svečias, o iš spalvos – kokie jo ketinimai. Jei po vidurnakčio užkaukdavo šuo, nelikdavo nieko kita, kaip tik padaryti liūdną išvadą, kad netrukus kažkas mirs. Vis dėlto nuo tada, kai į gretimą butą įsikraustė flegmatiškas ir dar liesas kaip šakalys medicinos studentas su baisiai dideliu šunimi, šiuo klausimu ji jau nebesilaikė tokios kategoriškos nuomonės kaip anksčiau.

Norėdama nuspėti kitaip nenuspėjamas ateities nelaimes Merjem griebdavosi kavos puodelio. Rytais kavą tik todėl ir gerdavo, o štai vakare tai darydavo jau dėl gryno malonumo. Neseniai išsiugdė naują įprotį vakarais po puodelio kavos išmaukti dar ir kelis gurkšnelius bananų likerio. To ją išmokė Melsvoji Panelytė iš buto Nr. 8, namie turinti įvairiausių likerių, išpilstytų į įvairiausių dydžių alyvuogių aliejaus butelius. Merjem teko paragauti jų visų be išimties. Aviečių pasirodė esąs stačiai nuostabus, mėtų paliko nepakartojamo šviežumo pojūtį burnoje, tačiau visų gardžiausias likeris Merjem buvo bananų – šį būtų galėjusi maukti kone kibirais, jei tik nebūtų bijojusi pakenkti vaisiui. Nėščiosios dvejones klaidingai palaikiusi baime nusidėti, Panelytė tik sukrizeno:

– Na jau, na jau, likeris – anoks čia alkoholis!

Merjem bemat nusičiupo paaiškinimo, esą likeris – tai praktiškai ne alkoholis.

– Nagi, jei iš tiesų taip patinka, pasiimkit tą bananų likerį! – paragino Panelytė.

Šiaip ar taip, jos mylimasis šio gero jai prinešdavo tiek ir tiek. Merjem porąkart buvo jį mačiusi – gana senas, Melsvajai Panelytei tiktų į tėvus, o be viso to, dar ir vedęs. Tačiau apie tai neužsiminė nė žodžiu, nes vadovavosi nuostata, jog asmeninis žmonių gyvenimas dėl to ir vadinamas asmeniniu, kad yra jų pačių, o ne kieno nors kito reikalas.

Vis dėlto buvo kitų dalykų, nuo kurių ji, kad ir kaip norėjo, niekaip nepajėgdavo atsiriboti. Pavyzdžiui, pikta akis, kuri veikė visai kaip aidas. Lygiai kaip iš aido sunku nustatyti, kur yra pirminis šio garso šaltinis, taip sunku nustatyti ir tai, kas, kada ir kur tave nužiūrėjo. Baimindamasi, kad gali susilaukti ne vienos dešimties įvairiausių išpuolių iš visų keturių pasaulio pusių, Merjem kiekvieną namų pakampę aprūpino atitinkamomis apsaugos priemonėmis. Sienas laikė nukabinėjusi nuo piktos akies serginčiais amuletais, kortelėmis su maldų tekstais, pasagomis; po pagalvėmis, už durų ir į Mahometo kišenes nuolat prišlakstydavo iš Mekos parvežto šventinto vandens, priberdavo druskos ar laimintų sėjamosios juodgrūdės sėklų; virš slenksčių laikė pritvirtinusi vėžlių kevalus, krabų žnyples ir kaštonus; visur, kur tik įmanoma, buvo prikaišiojusi užkalbėtų arba užkeikimais aprašinėtų migdolų, datulių, varinių lėkščių, įvairiausių popiergalių ir gyvulių odos lopinių. Net ir Musa su Mahometu ilgainiui įprato gyventi supami šios nuolat gausėjančios įvairiausių dalykų, kurių dauguma, be viso to, dar ir nuolat atsidurdavo vis kitoje vietoje, maišalynės. Vis dėlto nė viena iš šių atsargumo priemonių nė kiek neapmaldė Merjem baimės dėl piktos akies. Kartais, kai širdį nei iš šio, nei iš to ūmai surakindavo liūdesys, – ir visai nesvarbu, kuriuo paros metu tai nutikdavo, – ji tučtuojau virtuvės kriauklėje sudaužydavo lėkštę. Jei pakišta po karštu vandeniu staiga įskildavo stiklinė, moteris darydavo išvadą, kad jos šeimą nužiūrėjo pikta akis, ir bemat puldavo ant ugnies kaitinti žiupsnį druskos. Pamačiusi grėsmingai besižvalgantį žmogų, vogčia delnais uždengdavo nuo jo Mahometo veidą, o jei sūnus tuo metu būdavo ne su ja, tai apie jį gal-

vodama užsimerkdavo. Mintis, kad piktos akies prakeiksmas gali paliesti jos sūnų, moterį stačiai šiurpino. Todėl nuo pat kūdikystės Mahometas buvo priverstas prie apatinių marškinių segėti įvairius amuletus, kišenėse visada nešiotis laimintų sėjamosios juodgrūdės sėklų, po pagalve laikyti tai vieną, tai kitą Merjem prikeverzotą popiergalį ir kas dešimt dienų lįsti po paklode, kurią už keturių jos kampų laikydavo keturios moterys ir tuo pat metu pildavo jam ant galvos šaltą vandenį su lydyto švino gabaliukais, – tokiu būdu siekta panaikinti galimus užkeikimus. Visa tai berniūkštis pakankamai lengvai iškęsdavo, nepakeliama jam buvo tik viena – valgyti kiaušinius.

Nuo šešių mėnesių iki šešerių metų amžiaus Mahometas kiekvieną sumautą rytą kąsnelis po kąsnelio turėdavo per prievartą sukimšti po minkštą virtą kiaušinį, todėl nenuostabu, kad kiaušiniai jam nekėlė nė menkiausio entuziazmo. O tai, kad jų lukštas naudotas kaip skelbimų lenta įvairiems apgailestavimams surašyti, buvo net baisiau už jų skonį. Kiekvieną rytą išgramdžius kiaušinio lukštą iš vidinės pusės kone iki blizgesio, Merjem užrašydavo ant jo kokį nors su praėjusios dienos įvykiais susijusį nusiskundimą, tarkim: „Vakar Mahometas pamelavo savo mamai, tačiau daugiau taip niekada gyvenime nedarys“, „Vakar Mahometas nė už ką nenorėjo valgyti kiaušinio, tačiau daugiau taip niekada gyvenime nedarys“ arba „Vakar Mahometas nepadoriai išvadino tetulę, kuri pylė ant jo švino gumuliukus, tačiau daugiau taip niekada gyvenime nedarys“. Tada šiuos tuščius kiaušinių lukštus išmesdavo paukštukams, kad šie nuneštų ant jų užrašytus nusiskundimus dviem angelams raštininkams, savo dangiškuosiuose žurnaluose skrupulingai registruojantiems visus žemėje padarytus gerus darbus ir nuodėmes. Iki pradėdamas lankyti pradinę mokyklą, kiekvieną rytą prieš pusryčius Mahometas vogčia vis dirstelėdavo pro langą ieškodamas akimis šių sparnuotų skundikų. Bet per visą šį laiką spėjo pastebėti vos dviejų rūšių paukščius – ant rožinės akacijos šakų sode čerškančius žvirblius ir be perstojo gatvėje grobio

vis ieškančias bjaurias varnas. Taip pat ne kartą matė ir už buto Nr. 4 lango narve patupdytą kanarėlę, tačiau šis paukštis net sparnais suplasnoti vargu ar buvo pajėgus, jau nekalbant apie tai, kad pajėgtų kur nors nuskristi.

Vis dėlto labiausiai šiam dangiškųjų skundikų vaidmeniui, Mahometo nuomone, tiko kirai. Matė juos, kai šie rausėsi prie sodo tvoros susikaupusioje šiukšlių maišų krūvoje. Dvelkiant drėgnam jūros vėjui kirai sukdami ratus leidosi ant šių maišų ir Mahometui atrodė, kad kaskart, kai tik jiems pasiseka aptikti ką nors vertinga, jie tuojau pat, net klykdami iš pasitenkinimo, vėl šauna į dangų. Vaikas buvo tikras, kad naktimis jie būriais tupi ant stogų vien tiktai tam, kad stebėtų Stambulo daugiabučiuose daromas nuodėmes. Juk, kitaip nei jo tėtis, kirai niekada nemiegodavo.

BUTAS NR. 2

Saidaras ir Gaba

Niūriu veidu atsirakino duris. Labiausiai liūdino ne tai, kad susimovė per anatomijos egzaminą, bet tai, kad iš viso pasišovė šį egzaminą laikyti, nors ir puikiausiai žinodamas, kas laukia. Dabar nuoširdžiai gailėjosi, kad šį rytą pabudęs ir supratęs, jog žadintuvas ir vėl nesuveikė, jis ne apsivertė ant kito šono, bet kaip įgeltas išrūko iš namų ir, negana to, paklojo nemenką sumelę taksistui. Dar labiau gailėjosi, kad po egzamino pasiliko su draugais, kurie susispietę į krūvą lyg balandžiai prie kviečių saujos puolė iki menkiausių smulkmenų aiškintis, kaip kiekvienas jų atsakė į užduotus klausimus, paskui vieningai išdėjo į šuns dienas iš pradžių dėstytoją, o tada ir visą universitetą. Ir lyg to būtų maža, galiausiai visą dieną prasitrynė su jais kavinėse klausydamasis nė akimirkos nenutrūkstančių tauškalų. Dabar baisiausiai apgailestavo dėl visos šios lengva ranka iššvaistytos energijos. Juk energija, Saidaro įsitikinimu, nėra begalinė, jos kiekis visada ribotas, visai kaip ir kokio nors akių losjono tūbelėje kiekis. O šio per parą paprastai išeikvodavo vos porą lašų: vieną – tik pabudęs ryte, kitą – eidamas miegoti vakare.

Uždarydamas paskui save buto duris prieškambaryje neįjungė šviesos, todėl dabar atsidūrė aklinoje tamsoje. Matyt, ryte per skubėjimą pamiršo atitraukti užuolaidas. Nors vargu ar jaustųsi didelis skirtumas net jei ir būtų atitraukęs – pro miniatiūrinius šio žemo pusrūsio aukšto langus tegalėjo prasiskverbti vos vienas kitas švie-

sos spindulėlis. Plūsdamas bukagalvį, sugalvojusį šviesos jungiklį įtaisyti už gerų dviejų metrų nuo durų, Saidaras nuklibinkščiavo į priekį. Vis dėlto toli nueiti nespėjo – kelią užkirto iš už nugaros išniręs nemenkų matmenų siluetas. Atsitrenkęs į jį Saidaras prarado pusiausvyrą ir sverdėdamas stuktelėjo galva į storą, per patį svetainės vidurį palei lubas nutiestą vamzdį. Šiurpdamas iš siaubo pasiekė jungiklį ir... išsprogusiomis akimis priešais pamatė Gabą... Šis patenkintas čiaumojo ką tik iš jo kišenės nusigvelbtą simitą – gavo būtent tai, ko ir troško.

Trindamasis kaktą Saidaras įsitaisė ant sofos. Kadangi purvinas, apdulkėjęs vamzdis svetainėje, kuri sykiu atliko ir miegamojo, valgomojo bei darbo kabineto funkciją, buvo nutiestas kaip tik jo ausies aukštyje, galvą į jį atsitrenkdavo nuolat. Šįryt skubėdamas kuo greičiau išlėkti iš namų jau irgi buvo spėjęs tai padaryti. Jeigu viskas ir toliau šitaip klostysis, greitai ant kaktos (lyg tyčia, kaskart įsigudrindavo pataikyti į lygiai tą pačią vietą) iššoks nemenkas gumbas. Laimei, vos išsitiesus sofoje, susierzinimas ėmė slūgti. Leisti laiką namie jam baisiausiai patikdavo. Čia galėjo atsiriboti nuo tos šlykščios, kiekvieną Stambulo pakampę siaubiančios maišaties. Tik namie – ir jokiu būdu ne anapus jų esančiame pasaulyje – pajėgdavo jaustis visiškai ramus ir nė kiek neįsitempęs. Visai kaip Gaba, kuris toks tapdavo, kai numalšindavo alkį.

Aiškiausiai buto Nr. 2 izoliuotumo nauda buvo matyti vėlyvomis popietėmis. Maždaug šiuo laiku kiekvieną dieną Ledinukų rūmai atsidurdavo nepakeliamo chaoso centre. Aplinkui įsišėldavo toks triukšmas, kad galėdavai pamanyti, jog atsidūrei kokiame nors atrakcionų parke – persipindavo ir į spūstis patekusių automobilių vairuotojų nekantriai spaudžiami signalai, ir netoliese aikštelėje žaidžiančių vaikų klegesys, ir gatvės prekiautojų riksmai. Šis garsų kratinys sunkėsi vidun pro kiekvieną, net menkiausią, Ledinukų rūmų įtrūkį ir plyšį, ir pasiekdavo visus butus, išskyrus šį. Į butą Nr. 2 neprasiskverbdavo ne tik nepageidaujami garsai, bet ir karščio bangos. Šis butas beveik visiškai negaudavo saulės švie-

sos, todėl jame būdavo vėsu kaip rūsyje net tada, kai kitus butus vasaros kaitra stačiai svilinte svilindavo. Panašiai viskas klostėsi ir su atgrasiu šiukšlių dvoku – kitų butų gyventojai nuo jo kone alpo, o čia jis buvo vos juntamas.

Reikalas tas, kad statant Ledinukų rūmus butas Nr. 2 buvo suprojektuotas ne kaip gyvenamoji patalpa, bet kaip sandėlis, ir būtent kaip sandėlis ši vieta daugelį metų ir naudota. Vis dėlto po savininko mirties daugiabučiui perėjus į jo dukters, kuri viskuo rūpintis pageidavo tik per atstumą, rankas, patalpa patyrė daugybę vienas už kitą problemiškesnių pokyčių. Įsigalėjus visiškai sumaiščiai ne sykį buvo kilę rimtų barnių tarp kaimynų, kurių kiekvienas vis mėgindavo išnaudoti šią siaurą erdvę savo nenaudojamiems daiktams sandėliuoti, tačiau nė vienam iš jų nepavykdavo to padaryti bent kiek ilgesnį laiką. Galiausiai, iš Prancūzijos gavus atitinkamus nurodymus, šis žemas, siauras vieno kambario pusrūsio butas buvo išnuomotas už pusę tiek, kiek imta už įprastą butą. Nuo tada skirtingu laiku čia rado prieglobstį galybė įvairiausio plauko žmonių, kurių kiekvienas buvo akivaizdžiai vis kitoks ir iš savo pirmtakų neišsiskyrė nebent tik skurdu ir viengungyste. Iš jų paminėti būtų galima, tarkim, šiuos (eilės tvarka): vietos radijo žinių pranešėjas, kuris ir per pusryčius, ir per pietus, ir per vakarienę maitindavosi vien sumuštiniais su vištiena, prislėgtas buhalteris, kurio geriausias draugas, ištuštinęs jo sąskaitą, pabėgo su jo žmona po aštuonerius metus trukusios santuokos, kariuomenės dezertyras, kuris per ramadaną visu garsu paleisdavo televizorių ir taip visą namą priversdavo klausytis pamokslų ir giesmių, kažkoks neaiškus tipas, kurio profesijos nežinojo ir apie kurią nedrįso paklausti nė vienas iš daugiabučio gyventojų, komiškos išvaizdos dailininkas, kuris pavertė šią patalpą dirbtuvėmis ir tapydavo pro langą pamatytas blauzdas, kulkšnis ir batus. Tačiau iš visų ligi šiol buto Nr. 2 nuomininkų daugiausia pėdsakų ir kvapų po savęs paliko „kačių pranašu“ pramintas žmogėnas.

Po kačių pranašo čia atsikraustė Saidaras su savo senbernarų veislės šunimi. Kadangi, skirtingai nuo ankstesnių nuomininkų, vaikinas beveik neturėjo jokios mantos, tai iki tol nuolatos kimšte prikimštas butas Nr. 2 dabar išgyveno bene laisviausią nuo daiktų savo istorijos laikotarpį.

Gaba buvo labai keistas šuo, tikra priešingybė kitų savo veislės giminaičių, garsėjančių tuo, kad pajėgia išbūti be maisto ir vandens dienų dienas, greit pajunta gresiantį pavojų ir saugo savo šeimininkus, atranda kruopščiai paslėptus narkotikus, gelbėja tarp griuvėsių atsidūrusius žmones ar palaiko deramą draugiją vaikams, akliesiems ir visiems, kuriems tik reikia pagalbos. Labiausiai pasaulyje Gaba negalėjo pakęsti alkio. Iki galo prikimšti jo skrandžio ir numalšinti niekada neslopstančio apetito buvo stačiai neįmanoma. Paliktas be maisto bent porą valandų, – o ką jau ir kalbėti apie ištisą dieną, – netrukdavo suniokoti bet ką, kas tik pasipainiodavo po letena: tai galėjo būti ir anatomijos atlasas, ir medinė kėdė, ir plastikinis kibiras... Galėdavo atlikti pačius įvairiausius triukus, kad tik gautų papildomą kąsnelį. O štai paėdęs tik susirangydavo pakampėje ir nė nekrustelėdavo tarytum žiemos miegu užmigęs lokys – dar prieš akimirką regėtas energingumas staiga imdavo atrodyti suvis nebeįsivaizduojamas. Gal dėl to, kad maistui išeikvodavo absoliučiai visas savo entuziazmo atsargas, jokia kita kasdienio gyvenimo sritis jo nė kiek nebedžiugindavo, netgi pasivaikščiojimai lauke. Kartais Saidarui pasirodydavo, kad Gaba dėl amžiaus jau pradeda kursti, vis dėlto šiuos įtarimus tuojau paneigdavo faktas, kad visus jam svarbius garsus šuo be jokio vargo kaipmat užgirsdavo, ir nesvarbu, ar tai būdavo į dubenį beriamo sauso ėdalo tarškesys, ar atidaromos konservų skardinės pokštelėjimas, ar kas rytą duoną išnešiojančios Merjem žingsnių šlepsėjimas.

Giliai širdyje Saidaras jautėsi kaltas. Ir kaip gali tikėtis, kad šis didingas, iš Juros kalnų kilęs šuva elgsis normaliai, jei laikai jį įkišęs į nykų aptriušusio daugiabučio, stovinčio viename iš labiausiai

prigrūstų Stambulo rajonų, rūsį? Tiesą sakant, iš dalies šis kaltės jausmas kilo iš baimės, kad visi pyragaičiai su aguonomis ir bandelės su hašišu, kurias jis sušėrė Gabai, – pradžioje tai darė grynai iš smagumo, o vėliau dėl to, kad šuo tapo priklausomas – galiausiai vis dėlto prisidėjo prie to, kad šis tapo toks apatiškas. O kur dar pasyvus rūkymas, kurį augintinis kentė kiekvieną mielą dieną štai jau šitiek metų. Žodžiu, dėl visų šių dalykų Saidarą nuolat kamavo baisūs sąžinės priekaištai.

Gaba Saidaro akyse buvo neprilygstamas, „vienintelis ir nepakartojamas". Tiesą sakant, šiuose namuose visko buvo tik po vieną: vienas Gaba, vienas Saidaras, vienas kompiuteris, viena sofa, viena kėdė, vienas fotelis, vienas stalas, viena lempa, vienas puodas, viena paklodė, vienas pieštukas... Kai kuris nors daiktas nusidėvėdavo, knyga būdavo perskaityta, o kompaktinis diskas pakyrėdavo, tik tada ateidavo eilė pirkti antrą atitinkamą daiktą, o senasis arba iškart keliaudavo į šiukšlyną, arba prieš tai dar būdavo atiduodamas Gabai sučiaumoti į šipulius.

Vis dėlto pusrūsio nuobodus paprastumas staiga, lyg peiliu nurėžtas, baigdavosi ties lubomis. Ant šių Saidaras buvo prikabinėjęs, prikalęs, priklijavęs lipniosiomis juostelėmis ar prismaigstęs segtukais aibę viena kitą pridengiančių, iš skirtingų žurnalų iškirptų nespalvotų nuotraukų. Be viso to, šiame margumyne taip pat buvo ir keli jo tėvų laiškai, Nazimo Hikmeto eilėraštis „Mano laidotuvių procesija", įvairūs iš šen bei ten prisirankioti fanzinai, fanzinai, kuriuos jis buvo parengęs pats, iškarpos iš Arto Špigelmano komikso „Maus", didžiulis grupės „Dead Kennedys" plakatas, laivo, mėginančio rasti kelią per rūką, paveikslas (senos nuotraukos reprodukcija, puošusi restorano, kuriame jis vos atvykęs į Stambulą porąkart papietavo ir į kurį vėliau, apsipratęs prie kur kas mažesnių, palyginti su Šveicarija, Turkijos kainų ir suvokęs, kaip tai buvo brangu, daugiau nė kojos nebekėlė, valgiaraščio viršelį), išplėšti lapai iš komiksų serijos „Betmenas: tamsos riteris", juodi marškinėliai su angliška užrašu „Receipt for Hate tour

of Bad Religion"*, kovai su narkomanija nukreiptos kampanijos plakatas su iš tablečių sudėliotomis raidėmis, skelbiančiomis, jog „Ma Vie Peut Etre Differente"**, Gabos, kai šis dar buvo visai mažas šunytis, nuotraukos, padidinta Gojos paveikslo „Siaubūnas ateina" reprodukcija, koliažas iš Emilio Čorano esė apie Meisterį Ekhartą citatų, sveikatos deivės Higėjos su apvalainomis krūtimis, švelniu pilvuku ir didžiule aplink kaklą apsivijusia gyvate iliustracija iš Aleno Ginsbergo poemos „Kadišas" leidimo, plakatas, skelbiantis, kad: „Civilizuoti žmonės ant žemės nespjaudo. Ir tu taip nesielk!" (kadaise būdamas girtutėlis jį kruopščiai nusilupo nuo skelbimų lentos ir parsinešė namo), prieš pat mirtį daryta Vitgenšteino fotografija, išblukęs Oto Veiningerio atvaizdas, plakatas su Žmogumi voru, tupinčiu ant vieno iš Pasaulio prekybos centro dangoraižių viršūnės ir įdėmiai stebinčiu miestą, šalia – nuotrauka, daryta sprogimo metu, kai į šį dvynį rugsėjo 11-ąją rėžėsi antrasis lėktuvas, vienos iš grupės „This Mortal Coil" dainų tekstas, turkų filosofo Neizeno Tevfiko autoportretas su jam ant kaklo pripiešta lentele, kurioje įrašyta „viskas perniek", iškarpos iš laikraščių su straipsniais apie Robį Faulerį, vidurio semestro egzamino užduotis su raudonu rašalu ant jos iškeverzotais žodžiais: „REIKIA SUSITIKTI, ATVAŽIUOK, KAI TIK GALĖSI", išblukęs kompiuteriu atspausdintas Leonoros Karington darbas „Zaratustra susitinka savo atvaizdą sode", įvairiausių receptų ir ksanakso dėžučių koliažai, reklama, teigianti, jog „Tavo sūnaus ateitis – ne juokai. Apipjaustant reikia jautrumo. Jautrumas – tai mūsų vardas. Palik visus su apipjaustymu susijusius rūpesčius mums", šalia jos pridėta ir Apipjaustymų Virtuozo su vešliais ūsais ir nukarusiais antakiais paso nuotrauka (skelbimą visai atsitiktinai sykį aptiko klajodamas Faticho gatvėmis ir nesugebėjęs atplėšti jo nuo sienos galiausiai neatsispyrė pagundai nuvažiuoti jame nurodytu

* Turimas omeny amerikiečių pankroko grupės „Bad Religion" 1993 m. išleisto albumo „Receipt for Hate" pristatymo turas.

** Mano gyvenimas galėtų būti kitoks (*pranc.*).

adresu ir iškaulyti kopijos), kadaise paties apipaišyti garso kasečių viršeliai, apanglėjusių traukinio, kuris 2002 m. vasarį Egipte tapo kolektyviniu keturių šimtų žmonių kapu, likučių nuotrauka, kai kurios Valterio Benjamino pastabos iš „Maskvos dienoraščio", Viljamo Bleiko „Nekaltybės giesmių" iliustracijų reprodukcijos, iš „Manière de Voir" iškirptos Selčuko* karikatūros, viena vėlyvųjų Froido nuotraukų, kurioje jis sėdi nukreipęs žvilgsnį į šoną nuo fotoaparato, Lisabonos žemės drebėjimą vaizduojančios graviūros, Stambulo atvirukai, šeimyninė nuotrauka išvykstant iš Turkijos, daryta lygiai prieš trylika metų Haidarpašo geležinkelio stotyje, lapeliai su telefonų numeriais arba priminimais ir galiausiai – atminčiai iš Natali, kurią mylėti jam įgriso, nors jai jo – ne, gautas sidabrinis kaklo pakabukas su skaisčiai juodu, veik permatomu akmenėliu.

Vos pradėjęs gyventi savarankiškai, Saidaras, kaip ir daugelis kitų žmonių, mėgo kabinti ant sienų sau brangias nuotraukas ir plakatus. Tačiau netrukus dėl Gabos tai pasidarė neįmanoma. Kraustantis iš Šveicarijos į Stambulą šuo, pririštas už pasaito traukinio kupė, visą kelią ėjo iš proto, stūgavo lyg skerdžiamas ir niekaip nerimo, net ir kas dešimt minučių sau po nosim vis rasdamas kokio nors maisto. Todėl kai letenomis palietė Stambulo žemę, jo nervai buvo tokie pakrikę, kad sumišęs nė nebežinojo nei kur žvelgti, nei ant ko loti. Galiausiai, įkištas gyventi į šį butuką, išsiugdė įprotį puldinėti ant sienų ir čiaumoti bet kokį popierių, kokį tik pajėgdavo rasti, – gal šitaip elgėsi iš bado, o gal iš tėvynės ilgesio sužadinto irzlumo. Apimtas nevilties, nuotraukas ir plakatus Saidaras perkabino šiek tiek aukščiau. Vis dėlto Gabai šis „šiek tiek aukščiau" ne ką tereiškė, turint omeny, kad atsistojęs ant galinių letenų jis tapdavo aukštesnis už daugumą turkų. Po truputį visos nuotraukos ir plakatai, gelbėjami nuo aštrių Gabos dantų, tarsi nuo jų šalį užpuolusių karo siaubų į kalnus skubantys persikelti

* Garsus turkų karikatūristas Turhanas Selčukas (Turhan Selçuk, 1922–2010).

pabėgėliai, be perstojo kilo vis aukščiau, kol galop peržengę sienos ribas pasklido ir visam laikui įsikūrė ant lubų. Saidarui ši netikėta naujovė be galo patiko, todėl turimą ekspoziciją laikui bėgant vis labiau plėtė, įtraukdamas į ją pačią įvairiausią jam patikusią vaizdinę ir rašytinę medžiagą. Pastaruoju metu ši kasdien vis gausėjanti makalynė lyg gyvybingas vijoklis ėmė skleisti savo daigus į priešingas puses ir ant virtuvės, ir ant vonios lubų.

Išsitiesęs svetainėje ant vienintelės sofos su suktine rankoje Saidaras nenuleisdavo akių nuo šių lubų ištisas valandas. Dūmui visu greičiu skverbiantis į kraują lubos pasidarydavo prabloškiamai gyvybingos. Tokiomis akimirkomis nespalvota Vitgenšteino fotografija ūmai paraudonydavo – filosofo veidą išmušdavo raudonis, mažučiukai Selčuko karikatūrų personažai leisdavosi traksėti ir laigyti po lubas, tabaluojantis ant savo gijos Žmogus voras puldavo ropinėti tai aukštyn, tai žemyn, Bleiko knygos iliustracijų vainikai imdavo mirksėti, lyg perduodami kažkokį užkoduotą pranešimą, Karington beplaukis stebukladarys susiliedavo su savo atvaizdu ir išnykdavo, Gojos siaubūnas staiga nutraukdavo nuo savęs baltą paklodę ir parodydavo veidą, Apipjaustymų Virtuozo veide atsirasdavo žiauri šypsena, Higėjos krūtys iš jaudulio sustandėdavo, nuotraukoje prie Haidarpašo geležinkelio stoties užfiksuoti žmonės paeiliui vienas po kito pradingdavo. Tuomet Saidaras pajusdavo kraujagyslėse sparčiau pulsuojantį kraują, kūną apleisdavo paskutiniai energijos likučiai, o sąmonė pasinerdavo į svaigią, šniokščiančią ekstazės jūrą. Atslinkus artyn ir susirangius šalia Gabai, butas Nr. 2 su abiem ramiai kvaistančiais savo gyventojais pamažėl virsdavo viena stačiai nepriekaištinga visuma.

Vienintelis dalykas, apie kurį mąstyti Saidarui išties patikdavo, buvo mirtis. Ir šitai jis darydavo visai nesąmoningai – tiesą sakant, sąmonė čia apskritai buvo niekuo dėta, nes atitinkamos mintys jam į galvą atklysdavo savaime, nė nepakviestos. Pats jis šios mirties manijos nesirinko, ją turėjo jau nuo vaikystės. Mirtis jam neat-

rodė nei tokia bauginanti, kad dėl jos būtų verta sielotis, nei tokia liūdna, kad jos reikėtų bijoti. Viskas, ko jis norėjo, buvo ją visiškai ir tiksliai perprasti. Kaskart susipažinus su naujais žmonėmis labiausiai jį sudomindavo jų požiūris į mirtį: ar jie jos bijo, ar yra netekę kokio nors artimo žmogaus, ar kas nors jų akivaizdoje yra miręs, ar bent kartą gyvenime jautė, kad galėtų nužudyti, ar tiki pomirtiniu gyvenimu... Klausimų, kuriuos jam magėdavo užduoti, būdavo marios, tačiau tą padaryti retai kada ryždavosi. Jau ne sykį spėjo įsitikinti, kad šia konkrečia tema liežuvį jam verčiau laikyti už dantų. Vis dėlto žmonių požiūris į mirtį buvo esminė sąlyga, lemianti vienokias ar kitokias jo preferencijas, pavyzdžiui: ar jis įsimylės tą ar aną moterį, ar jausis jaukiai kieno nors namuose, ar jam patiks žiūrimo filmo personažas, kaip vertins skaitomos knygos autorių, ką manys apie klausomus dainininkus. Apie kai kuriuos tikrus niekšus jis galėdavo būti susidaręs teigiamą nuomonę vien tiktai dėl to, kad jie mirė kaip nors išskirtinai, ir lygiai taip pat visiškai nevertinti garbingų žmonių, jei jų gyvenimas baigėsi visai neypatingai. Kadangi šis polinkis automatiškai plėtė ir akiratį, o platesnis akiratis dar labiau skatino šį polinkį, savo smegenų kertelėse Saidaras sukaupė tiesiog neįtikėtiną su mirtimi susijusios informacijos archyvą. Niekada nepamiršdavo, kur ir kokiomis aplinkybėmis mirė ar buvo nužudyti knygų veikėjai, kino žvaigždės, nacionaliniai didvyriai, filosofai, mokslininkai, poetai, o ypač – garsūs galvažudžiai. Šis specifinis smalsumas mokykloje jam kainavo išties brangiai – visi istorijos mokytojai jo nuoširdžiai nemėgo. „Pala, pala, bet juk Aleksandrą Makedonietį į kapus nuvarė visiškai gėdingi dalykai: arba besaikis girtavimas, arba viduriavimas, kuris galutinai galėjo jį pakirsti po dvi dienas trukusio lėbavimo per jo garbei iškeltą puotą.“ Niekuo ne geresnes replikas laidydavo ir per filosofijos pamokas: „O savo laiškuose Volterui šimtus gyvybių nusinešusį Lisabonos žemės drebėjimą Ruso vertina teigiamai. Jo nuomone, tokios kartais įvykstančios katastrofos yra būtinos norint suvaldyti populiacijos kokybę ir kiekybę.“

Saidaro šitaip barstomos žinių kruopelytės sukeldavo sumaištį per kiekvieną pamoką. Išgirdus, kad Aleksandras Didysis išėjo į amžinybę viduriuodamas, visa šio valdovo didybė ir geras vardas moksleivių akyse tuojau gerokai sumenkdavo. Į Ruso jie imdavo žvelgti kaip į šiuolaikinį teroristą ir jo idėjoms likdavo visiškai kurti. O kur dar kiti pavyzdžiai. Tarkim, kaip pasikliauti raštų žinovu, kuris sekėjus ragina griežtai visur kur laikytis saiko, o pats iš vakaro persirijęs nebesulaukia ryto? Arba kaip gerbti nusipelniusį solidaus amžiaus politiką, jei paskutinį atodūsį jis išleidžia pirmą naktį iškart po vedybų su perpus už save jaunesne moterimi? Kaip vertinti Osmanų sultoną, jei jis krečia užeigas ir karia visus išgėrusius bent lašą vyno, o pats galą gauna nuo kepenų cirozės? Ar galima autoritetingu laikyti mokslininką, kuris žuvo po ratais kaip koks vabalas, kai neatsargiai ėjo per gatvę? Visi jie į amžinybę iškeliavo nei šiaip, nei taip... Gerai nors, kad Rytų įžymybių mirtys dažniausiai būna bent jau ne ką mažiau absurdiškos nei jų kolegų iš Vakarų. Tiesą sakant, Saidaro įsitikinimu, mirtis jau savaime yra absurdiškas reiškinys.

– Kadangi trečias ir paskutinis mano įspėjimas tau, panašu, visiškai nė motais, būk malonus išeiti iš klasės!

Saidaro pažiūros mokytojams niekada nebūdavo prie širdies. Kiekvieną kartą jį paprasčiausiai ištrenkdavo iš klasės, ir tiek. Tačiau, skirtingai nuo kitų tą pačią bausmę užsitraukusių berniūkščių, mergaičių akyse didvyriu jis dėl to nepasidarydavo. Veikiausiai dėl to, kad mergaitėms, visai kaip ir mokytojams, mirtis neatrodo absurdiška.

Vaikas tikėjosi, kad Turkijoje viskas bus kitaip. Šiaip ar taip, požiūris į mirtį šioje šalyje turėjo būti kur kas ramesnis: juk mirtingumas čia kur kas didesnis, gyvenimo trukmė trumpesnė. Kur tau! Kad ir kaip stengdavosi, jo pastabos apie mirtį dažniausiai būdavo nutraukiamos. Iš pradžių manė, kad dėl to kaltas ne itin geras turkų kalbos mokėjimas – galbūt jis tiesiog netaisyklingai išsireiškia. Tačiau dėl motinos atkaklumo – ši iki pat tos dienos, kai

šeima buvo priversta išvykti iš šalies, dirbo turkų kalbos mokytoja ir nė už ką nenorėjo, kad jos sūnaus gimtoji kalba sunyktų, užleisdama savo vietą ne tik prancūzų, bet ir nemokšiškai tėvo mokomai kurdų kalbai, – didesnių turkų kalbos spragų, net ir praleidęs daugelį metų toli nuo Turkijos, jis beveik neturėjo. Esmė buvo ne kaip jisai kalba, o ką kalba. Ilgainiui Saidaras susidarė tam tikrą vaizdą apie žmonių požiūrio į mirtį Šveicarijoje ir Turkijoje panašumus bei skirtumus ir atitinkamas pastabas surašė ant nedidelio popiergalio, kurį priklijavo ant lubų greta visos kitos medžiagos:

1. Turkai nemėgsta kalbėti apie mirtį (visai kaip šveicarai);
2. Jei jau turkai šia tema vis dėlto prabyla, tai kalba veikiau apie konkrečių žmonių mirtį, o ne apskritai apie mirties idėją (šiek tiek kitaip nei šveicarai);
3. Turkai tiesiog negeba kalbėti apie mirtį abstrakčiai (priešingai nei šveicarai).

Vis dėlto Stambulas, skirtingai nuo jo gyventojų, nė kiek nesibodėjo aliuzijomis į mirtį. Vengti šios temos miestas neturėjo jokio pagrindo. Vienoje pamokoje, iš kurios jis nebuvo išspirtas, Saidaras atidžiai išklausė pasakojimo apie tai, kaip kadaise Vakaruose kvailiai būdavo suvaromi į laivus ir išplukdomi lauk iš miestų. Šveicarijoje kapinės jam panėšėjo į šiuos laivus su nepageidaujamais žmonėmis, skirtumas nebent tik toks, kad palaidotieji savo inkarus jau buvo nuleidę visam laikui ir niekur kitur išplaukti nebegalėjo. Tačiau jie buvo lygiai taip pat atskirti ir nuo miesto gyvenimo. Panorėję miestiečiai galėjo bet kuriuo metu apsilankyti kapinėse, tačiau šios dažniausiai vis dėlto nebūdavo tapusios natūralia miesto dalimi. O štai Stambulas arba pamiršo savo mirusiuosius susodinti į tokius laivus, arba atskiri mirusieji iš šių laivų tiesiog išspruko ir pasklido po gatves su turbanais ant galvų ir marmuriniais antkapiais rankose. Jų galėjai aptikti bet kur. Jie buvo išsibarstę po visą miestą lyg vėjo išnešiotos žiedadulkės. Įvairiuose užkaboriuose,

kuriuose bent kartą per savaitę veikdavo vietinės reikšmės turgūs, parduotuvių rajonuose, judriausiose gatvėse, nuošaliuose užkampiuose, dūkstančių vaikų pilnose pievelėse, ant šlaitų su vaizdu į jūrą, dervišų ložėms priklausančių pastatų kiemuose, palei tvoras, kalvas, gyvatvores – visur, kur tik užklystum, galėjai aptikti ir pavienių antkapių, ir laidojimo rūsių, ir tarp daugiabučių namų besispaudžiančių ištisų kapinaičių. Pėstieji praeidavo visus šiuos objektus ir kažkur skubėdami, ir kažko ieškodami, ir vaikštinėdami tiesiog savo malonumui ar apsipirkdami... Žodžiu, mirusieji šiame mieste laikėsi petys į petį su gyvaisiais.

Po trylikos svetur praleistų metų pirmuosius savo gyvenimo Stambule metus Saidaras praleido apžiūrinėdamas pavienius kapus ir kapines. Kartais sąmoningai leisdavosi klaidžioti po apskurusius rajonus vien tiktai šiuo tikslu, o kartais eidamas kur nors kitur netyčia pastebėdavo kapines ir į jas užsukdavo. Patekti į ne musulmonų kapines pasirodė esą daug kebliau negu į musulmonų, nes beveik visas jas supo aukštos tvoros, o jų vartai būdavo atrakinami tiktai tam tikromis dienomis. Kartą graikų bažnyčios sodelyje paklausė, ką reiškia pabirusių granato sėklų atvaizdas ant antkapio ir kas po juo parašyta, bet prižiūrėtojas tik liūdnai pakraipė galvą. Graikiškai šis žmogus nemokėjo nė žodžio. Pasirodo, jis ne graikas, o armėnas, ir priklauso Armėnų apaštališkajai bažnyčiai. Jau daugelį metų dirba čia, bet pamaldas savaitgaliais lanko savo bažnyčioje. Po šio susitikimo Saidaras liovėsi manęs, kad visi žmonės, kuriuos pamato Stambulo graikų kapinėse, yra būtinai graikai, žydų – žydai, asirų – asirai...

Musulmonų kapinių tvoros dažniausiai būdavo žemos, o vartai – nuolatos atidaryti, tad norint po jas paklaidžioti didesnių sunkumų nekildavo. Dauguma čia esančių kapų buvo neprižiūrimi, žvelgiant į juos galėdavo pasirodyti, kad mirtingi yra net ne tiek islamą išpažįstantys žmonės, kiek jų kapai. Ypač naujesnės kapavietės sudarydavo įspūdį, kad jose palaidotieji bet kurią akimirką gali pakilti ir persikraustyti kur nors kitur. Vaikštinėdamas

po šias vietas Saidaras jau buvo spėjęs sutikti pačių įvairiausių žmonių: netašytų prižiūrėtojų, už atlygį prie kapo balsu Koraną skaitančių vyriškių, nevalyvų vaikiščių, kurie laikydami rankoje kokį nors indą priskresdavo prie lankytojų ir kaulydavo iš jų pinigų, šeimų, atėjusių čia su užkandžių prikimštais krepšiais tarsi į iškylą, paskendusių savo mintyse vienišių, netoliese vakarais prisiplempiančių girtuoklių, kišenvagių, ieškančių grobio visur, kur tik renkasi žmonės, aiškiaregių su juos garbinančiomis jaunomis ir pagyvenusiomis miesto ir kaimo moterėlėmis... Laikui bėgant išmoko juos labai greitai atskirti. Įprastiniai musulmonų kapinių lankytojai susidėjo iš dviejų grupių: tų, kurie ateina palikti kokio nors pėdsako, ir tų, kurie ateina, nes jiems taip reikia. Pirmieji pasirodydavo reguliariai kas kažkiek laiko aplankyti savo artimųjų kapų, o išvykdami palikdavo savo maldas, ašaras, vandens ir gėlių pilnus ąsočius. Palyginti su antraisiais, šie būdavo visiškai nekenksmingi ir santūrūs. Tie, kurie ateidavo, nes jiems taip reikia, būdavo veikiau niekdariai. Ir pasirodydavo čia tiktai tam, kad nugvelbtų vieną ar kitą daiktą, išviliotų iš žmonių pinigų, ką nors apžavėtų, rastų vieną ar kitą ženklą... Kitaip tariant, jie ateidavo, kad iš kapinių kažką gautų, ir išsinešdindavo tik pasiekę savo tikslų. Šiai grupei priklausė ir tie, kuriems kapinės vienaip ar kitaip tapo pragyvenimo šaltiniu, padėjo pasiekti tam tikrą visuomeninę padėtį, leido susikurti gerovę arba tarnavo kaip praeities pažinimo medžiaga, taip pat ir įvairaus plauko pranašai, bepročiai, vagišiai bei... kanadiečiai ginekologai.

Vieną tokį kanadietį ginekologą, neturintį nė menkiausio supratimo nei apie Turkiją, nei apie turkus, Saidaras kartą sutiko vienose iš musulmonų kapinių, kuriose šis drauge su žavia žmona mėgino rasti savo turkės močiutės kapą. Jauna porelė, lydima paslaugaus kapinių prižiūrėtojo, klaidžiojo čia jau ištisas valandas, ir jiems visiems trims einant išmėginti laimės į dar vieną kapinių ruožą, Saidaras nesugebėjo atsispirti pagundai paklausti jaunojo kanadiečio, kam jam viso to reikia.

– Kad turėčiau šeimos medį, kurį ateityje perduočiau savo vaikams, – atsakė tas švytinčiomis akimis.

Tuo metu jo žmona norėdama pavaizduoti vyro žodžius švelniai sunėrė pirštus ties krūtine, o tada šypsodamasi kilstelėjo rankas į viršų tarytum jos būtų šakos.

Saidaras prisiminė jų namuose kybojusį medžio pavidalo žalvarinį dirbinį nuotraukoms laikyti – tai buvo vienas iš kelių dalykų, kuriuos bėgdama iš Turkijos šeima pasiėmė su savimi. Iš viso į jį tilpo dešimt nuotraukų, kiekvienai jų buvo skirti apskriti rėmeliai, kybantys tarsi didžiulės slyvos po du ant penkių atskirų šakų. Jo mama kažkodėl nusprendė į juos sudėti visų šeimos narių nuotraukas, pradedant savo motinos ir tėvo atvaizdais. Kadangi užpildyti visų rėmelių tokiu principu nepavyko – artimųjų buvo aiškiai mažiau nei dešimt, – susidariusi problema išspręsta ilgai nesukant galvos ir nutarus pridėti ir tolimesnių giminaičių atvaizdus. Tad į likusias nepanaudotas vietas įterptos dviejų mylimiausių pusbrolių nuotraukos. Dėl riboto rėmelių dydžio, kiekvieną nuotrauką teko apkarpyti, paliekant joje iš esmės vien tiktai galvą. Tokiu būdu nuo šio žalvario dirbinio šakų nukarusios, metai iš metų kybančios šeimynykščių galvos priminė veikiau mitinio vakvako medžio vaisius, kurie atrodo kaip žmonės, o vos nuraškyti čia pat klykdami sutrūnija.

Jūs ir aš nesam vieno kraujo. Tai, kad gimiau jūsų šeimoje, – gryniausias atsitiktinumas. Esu vienas tų vaikų, kurie gimdomi siekiant užliūliuoti mirties baimę. Vienas tų vaikų, kurių prigimdot gausybę, kai tik įsisąmoninate, kad anksčiau ar vėliau mirsit. Išlieju savo sėklą ant žemės. Nieko nenoriu apvaisint... ir kadangi tai vienintelis būdas neatsitiktinai užbaigti atsitiktinai pradėtą gyvybę, šlovinu ne jus, bet savižudybę...

Dėl savo domėjimosi mirtimi Saidaras susilaukė vis daugiau stambuliečių priekaištų. Žmonės, į kuriuos jis kreipdavosi, užuot atsakę į jam rūpimą klausimą, bemaž visada patardavo rečituoti pirmąją Korano surą. Tačiau Saidanas to daryti nė neketino, nes

ne tik nemokėjo rečituoti ir menkai išmanė islamą, bet ir apskritai nenorėjo į tai gilintis. Tvirtai laikėsi nuostatos, kad bet kuri religija, kol ji draudžia žudytis, neturi jokios teisės tikėtis iš jo paklusnumo.

Vis dėlto apie islamą jis žinojo gerokai daugiau, negu jam pačiam atrodė. Nuolat pasitaikydavo aplinkybių, kai įsitikindavo, kad vieną ar kitą dalyką tikrai žino, nors ir nepamena, iš kur. Juk atmintis – tai lyg dideliu greičiu nuo kalno priešais vėją skriejantis dviratininkas: oro srautas ant jo užpučia pačių įvairiausių dalykų, kurie patenka į burną, įsivelia į plaukus, prilimpa prie odos... maldų nuotrupos, penki islamo stulpai, atskiri Pranašo gyvenimo įvykiai – visus šiuos dalykus jis žinojo, nors ir gana paviršutiniškai. Sakoma, kad vaikystėje išmoktos kalbos niekada nepamirši. Saidaras dėl to nebuvo tikras, tačiau be ginčų būtų sutikęs su teiginiu, kad niekada nepamirši vaikystėje išmokto tikėjimo.

Norėdamas pasivaikščioti po kapines Gabą privalėdavo palikti prie vartų. Grįžęs rasdavo jį arba giliai įmigusį, arba šlamščiantį simitą iš kapinių prižiūrėtojo delno. Kadangi kišenėse amžinai švilpavo vėjai, taip pat ir dėl to, kad autobusų, mikroautobusų ir taksi vairuotojai Gabos į vidų paprastai nesutikdavo įsileisti, namo jiedu grįždavo pėsčiomis. Nei patys vaikščiojo į svečius, nei kas nors svečiuodavosi pas juos. Pasitaikė tik viena išimtis. Vos kartą savo namuose jie priėmė svečią. Tiesą sakant, net ne svečią, o viešnią...

Saidaras ją sutiko viename Istiklalo gatvės barų. Buvo lyg ir vieno pažįstamo, su kuriuo neseniai susipažino, pažįstamų pažįstama. Pažvelgus į ją, dėmesį, neskaitant ryškių vario spalvos plaukų, kaipmat patraukdavo du dalykai: akys ir talentas siurbti alų taip, kaip sausa kempinė vandenį. Kai vėlai naktį baras užsidarė, mergina pati nusekė Saidarą iki Ledinukų rūmų. Atsidūrusi viduje bergždžiai dairėsi po namus mėgindama atrasti bent vieną daiktą, kuris padėtų užmegzti santykį su šeimininku. Neatsirado nė vieno dalyko, apie kurį būtų galima pasišnekėti. Ačiū Dievui, šalia buvo Gaba.

Pamatęs, kaip viešnia iš rankinės traukia ir jam tiesia riešutų vafliuką, šuo metėsi jos link kone kūlversčiais it koks kailio kamuolys. Kaip ir visi stambūs padarai, jisai nė nenutuokė, kad savo meilę išreikšti galima ir rafinuotesniais būdais. Žaisdami kažin kokį čia ir dabar sugalvotą žaidimą juodu puolė raičiotis ant grindų. Tuo metu Saidaras stebėjo juos iš šalies, nesitverdamas pykčiu dėl šio netikėto šuns energijos antplūdžio ir godžiai rydamas akimis nuogą merginos pilvą, retkarčiais vis išnyrantį iš po aukštyn užsiverčiančių marškinėlių. O tada ūmai, lyg būtų vienas iš „Tūkstantyje ir vienoje naktyje" aprašytų veikėjų, stačiai pasiuntančių iš pykčio, kai moteris, nuo kurios jis nenuleidžia akių, rodo dėmesį ne jam, bet gyvūnui, šį žaidimą nutraukė – Gabą nuvijo šalin, o merginą prisitraukė prie savęs. Jos krūtys, visai kaip ir pilvas, taip pat buvo pieno baltumo. Abiejų kūnai suvirpėjo, pora ėmė bučiuotis.

Užtrenktas vonioje Gaba bemat nuo džiugesio viršukalnės, kurioje dar prieš akimirką kabarojosi, nėrė stačia galva žemyn. Netrukus sumišimo kupiną jo amsėjimą pakeitė piktas urzgimas, kuris netruko peraugti į nesibaigiantį kauksmą. Mergina puolė reikšti užuojautą šuniui, o tai mylėjimąsi Saidarui apkartino taip, kaip dar niekas kitas gyvenime nebuvo apkartinęs – vyrukas baigė greitai ir be didesnio ūpo.

Kai durys galiausiai atsivėrė, Gaba nebenorėjo pajudėti nė per centimetrą – abejingai tįsojo sau sustingęs prie unitazo, ir tiek, tarytum ką tik nė nebūtų braižęs durų ir visą šį laiką kėlęs baisiausio triukšmo. Toje pat vietoje šuo pragulėjo kiaurą dieną, paskui dar vieną, o tada ir dar kitą. Žūtbūt stengdamasis prisibelsti į jo širdį, Saidaras parūpino mėgstamiausio jo maisto – šiam tikslui net paaukojo dalį pinigų, kuriuos buvo atsidėjęs sąskaitai už elektrą apmokėti. Gaba be didesnio entuziazmo pauostė priešais padėtą mėsą, sūrį, dešreles, bet liko gulėti kaip gulėjęs, lyg būtų priklijuotas, ir tik piktai dėbtelėjo į šeimininką. Tik po trijų dienų, kai pajuto keptos triušienos, už kurią Saidaras paklojo likusius elektros sąskaitai apmokėti atidėtus pinigus, kvapą, šuo pagaliau atsitokėjo

ir tapo toks, koks buvo. Šeimininkas klausėsi jo šliurpesio ir čiaumojimo šypsodamasis, tarsi tai būtų jam žeriami žavingiausi pasaulyje komplimentai. Baimė netekti Gabos pasirodė esanti tokia stipri, kad jis tvirtai apsisprendė daugiau niekada į namus nebesikviesti jokių viešnių.

Ir šio apsisprendimo stropiai laikėsi. Bet kuriuo atveju meilės nuotykiai su jo gyvenimo būdu buvo ir šiaip vargiai suderinami. Norėdamas į juos leistis, būtų privalėjęs gyventi visai kitaip – juk tam reikia laiko, pinigų ir energijos. Pinigų jis neturėjo. Energijos – tik vos vos. O ir laiko buvo vis mažiau. Išsivaduoti iš įkyrių minčių apie mirtį 2002-ieji, regis, tiko kuo puikiausiai. Šiais metais akivaizdžiai baigėsi tam tikras ciklas, kai dviejų nulių tuštumą darniai iš abiejų pusių apgaubta dvejetais. Be to, mirtimi ne ką mažiau nei aštuoniolikto amžiaus Lisabona atsiduodantį Stambulą sukrėtęs žemės drebėjimas vertė šį miestą tam stačiai tinkamiausia vieta. Saidaro galvoje, kaip tik toje vietoje, kuria nuolatos atsitrenkdavo į purviną, dulkėtą per svetainę einantį vamzdį, su kiekviena diena tarytum koks piktybinis auglys vis labiau brinko įniršis, o kartu ir pasiryžimas kuo greičiau nusižudyti.

BUTAS NR. 9

Higiena Tidžen ir Siu

Namų tvarkymosi seansai dažniausiai būna dviejų rūšių: tie, kurie išsirutulioja iš vakar dienos ir nusitęsia į rytojų, ir tie, kuriems negalioja nei „vakar", nei „rytoj". Jie taip smarkiai skiriasi tiek priežastimis, tiek padariniais, kad ten, kur praktikuojamas kuris nors vienas iš jų, apie kitą paprastai nenorima nė girdėti. Atitinkamai ir tvarką namuose prižiūrinčios moterys susiskirsto į dvi atskiras kategorijas: tradicionalistes, kurios aiškiai suvokia „vakar" ir „rytoj", ir radikales, kurios neturi jokio supratimo nei apie viena, nei apie kita.

Kai namus tvarko tradicionalistės, jos puikiai suvokia, kad tai nei pirmas, nei paskutinis kartas. Esamą akimirką atliekamas darbas joms yra svarbus, tačiau sykiu ir niekuo neišsiskiriantis žiedas ilgesnėje reguliariu periodiškumu besirikiuojančių tokių pačių žiedų grandinėje. Pastarąjį kartą namus jos būna tvarkiusios vos prieš savaitę (ar prieš penkiolika dienų) ir tą patį vėl ketina daryti jau po savaitės (ar po penkiolikos dienų). Tokiu būdu kiekviena tvarkymosi diena tampa bendros rutinos dalimi ir daugmaž niekuo neišsiskiria iš kitų tokių pat dienų. Ji visada prasideda ir baigiasi visiškai vienodai: iš pradžių nuplaunami langai ir išpurtomi kilimėliai, tada iššluojamos grindys. Kaskart pradedama tuo pat kambariu ir tęsiama ta pačia seka. Atėjus eilei nuo baldų nuvalomos dulkės, ypatingas dėmesys skiriamas virtuvei. Pertraukėlės išgerti arbatos ir užkąsti visada daromos apytikriai tuo pat metu. Galiau-

siai namai baigiami tvarkyti deramai iškuopiant vonią. Kadangi tradicionalistės junta itin tvirtą ryšį su praeitimi ir ne ką silpniau pasikliauja ateitimi, tai ir atvejai, kai vieną kitą smulkmeną tenka palikti sutvarkyti paskesniam kartui, joms nėra jokia tragedija.

Tradicionalistėms namų tvarkymas – tai ne dėl švaros keliamas triukšmas, bet veikiau tikrų tikriausias švaros požymis.

O štai radikalėms, kurių mažiau už tradicionalistes ir kurios, šiųjų akimis žvelgiant, yra kur kas didesnės išsiblaškėlės, kiekvienas tvarkymasis yra unikalus ir besąlygiškas veiksmas. Joms nė per kruopelytę nesvarbu, kada tvarkėsi pastarąjį sykį – ar prieš penkiolika dienų, ar prieš savaitę, ar vos prieš dieną. Kadangi jų gyvenimo žemėlapiuose nėra numatyta jokių tiltų, netgi pakabinamų, kurie sujungtų dvi atskiras švarinimosi dienas, bet kokie atlikti tvarkymosi darbai jau kitą dieną nustoja galioti. Todėl jos kaskart kuopia savo namus taip, lyg to niekada anksčiau dar nebūtų dariusios. Šią užsibrėžtą užduotį stengiasi atlikti su tokiu atsidavimu, tarsi pirmą ir paskutinį sykį, tarsi naujam gyvenimui turėtų prikelti seniai absoliučiai visų, išskyrus džinus, apleistą landynę perdrėkusiomis sienomis. Nuo ko ir kada jos pradės tvarkytis, nuspėti sunku, nes darbo griebtis jas gali paskatinti bet koks impulsas bet kurią akimirką: tarkim, prie šviesos jungiklio prilipusi arbūzo sėkliukė, negausus dulkių sluoksnis ant užuolaidų, kalkių nuosėdos kriauklėje, aliejaus lašas ant staltiesės, ant stiklinės dugno pamiršto skysčio apipeliję likučiai ar nedidukė purvo žymė ant grindų... Kitaip tariant, radikalę pulti iš pagrindų kuopti namus gali ūmai sužadinti menkiausia smulkmena. O kadangi visi namų tvarkymo darbai be galo skirtingi, tai net ji pati niekada nežino nei kuo pradėti, nei kuria linkme tęsti. Tiesą sakant, iš pradžių tokia moteris gali nė nesuvokti, kad vėl imasi eilinės švarinimosi misijos. Pavyzdžiui, atsistojusi išplauti stiklinės nejučia mesis tvarkyti visos virtuvės, nusprendusi iššveisti kriauklę – griebsis blizginti visą vonią, pakilusi nubraukti dulkių nuo šviesos jungiklio – netrukus jau valys visus namus. Ir kibusi į darbą nepripažins nei jokių „prieš

tai“, nei jokių „po to“. Tradicionalistės į namų tvarkymąsi žvelgia kaip į pakartotinai vis atliekamą veiklą, o radikalės – kaip į vienintelę progą išsivaduoti iš visur tvyrančio jovalo.

Kai tvarkosi radikalės, užuot siekusios namie švaros, jos paprasčiausiai sukelia chaosą.

Higiena Tidžen buvo viena tokių radikalių. Ko gero, šis radikalumas jai buvo būdingas visada, tačiau per pastaruosius trejus metus jis išvešėjo tiek, kad ėmė ne juokais kelti rūpestį aplinkiniams. Ji ne tik bet kurią akimirką sugebėdavo tiek pati viena, tiek padedama samdytos valytojos apversti aukštyn kojom namus, bet kartais nepasibodėdavo ir ištisos dienos praleisti gramdydama aliejaus svilėsius nuo vienui vienos keptuvės rankenos. Dėmės ar rūdys, dulkės ar suodžiai, trupiniai ar apnašos, pelėsiai ar purvas – visa tai jai buvo stačiai nepakenčiama. Pastaruoju metu moteris išsiugdė naują įprotį – jei tik susidarydavo įspūdis, kad vieno ar kito daikto nebeįmanoma deramai nuvalyti, ji tučtuojau pravėrusi langą švystelėdavo jį lauk. Buvo tvirtai įtikėjusi, kad bet kokie nešvarumai – tai mikrobų antplūdžio rezultatas, todėl kai šišo pagauta sviesdavo pro langą kokį nors daiktą, iš tiesų atsikratyti norėdavo ne juo pačiu, o jį aplipusiais mikrobais. Jos įsivaizdavimu, net ir menkiausias nešvarumas niekada nepasilikdavo toks, koks yra, bet išsyk leisdavosi dauginti mikrobų, kurių vos per minutę pagausėdavo trejopai ar net penkeriopai. Taigi, nelikdavo nieko kita, kaip tik šį mikrobų židinį tuojau pat mesti iš namų. Vaizdą, kaip Higiena Tidžen svaido daiktus, savo akimis daugybę kartų turėjo progos pamatyti ne tik Ledinukų rūmų gyventojai, bet ir atsitiktiniai praeiviai, kuriems likimas lėmė pasirodyti šioje gatvėje netinkamu laiku. Pirmasis objektas, kurį vieną dieną paleido pro langą, buvo apsvilęs puodas – jį išmetė, nes niekaip nebepajėgė susitaikyti su mintimi, kad jau niekada gyvenime nebepajėgs tinkamai nušveisti juodų kaip derva apnašų, ypač šlykščiai krintančių į akis sniego baltumo ryžių fone. Paskui išsviedė seną kilimėlį, kurį prieš tai ištisas valandas nesėkmingai mėgino išvalyti, kol leidosi

galutinai sugniuždoma minties, kad jo kutai niekuomet nebebus tokie švarūs kaip kadaise. Vis dėlto ir tvarkydama namus, ir pro langą mėtydama daiktus dideliu nuoseklumu ji nepasižymėjo. Kartais ką nors išmetusi kaipmat apie tai pamiršdavo, palikdama išmestąjį daiktą likimo valiai dūlyti sode, o kartais šio savo poelgio iš sykio pasigailėdavo ir imdavo prašyti, kad išmestąjį daiktą jai parneštų. Tokiu atveju nusileisti į apačią ir jį paimti tekdavo jos dukrai, vyrui arba tądien dirbančiai namų tvarkytojai, nes pati ji iš buto Nr. 9 kojos nekėlė štai jau maždaug keturis mėnesius.

Vienintelis žmogus, kuris sugebėjo prisitaikyti prie jos temperamento, buvo Merjem. Jųdviejų santykiai priminė be perstojo tai patvinstančius, tai atslūgstančius vandenis. Nuolat puldama viską rūšiuoti ir amžinai rodydama įnorius Higiena Tidžen labai dažnai leisdavo sau įžeisti Merjem, kuri šiaip jau nė kiek nesibaimindavo jai užkraunamų darbų masto, tačiau itin jautriai reaguodavo į tai, kaip su ja elgiamasi. Kai ji šį darbą metė, Tidžen netruko pasisamdyti kitą padienę namų tvarkytoją, bet galop ėmė baisiausiai trokšti susigrąžinti Merjem ir ilgainiui, po ilgų įkalbinėjimų bei pažado pakelti atlyginimą, tai pasiekė. Merjem vargais negalais sutiko paskelbti paliaubas. Ir nors dabar moterys buvo susitaikiusios, Higienai Tidžen vis labiau nerimą kėlė patikimiausios jos švaros fronto kariūnės progresuojantis nėštumas. Darėsi akivaizdu, kad greitai, daugiausia po poros savaičių, ji jau tiesiog nebegalės dirbti.

Vis dėlto Ledinukų rūmus apėmęs gižus šiukšlių dvokas Higienos Tidžen nervus dirgino kur kas smarkiau nei baimė likti be Merjem pagalbos. Ši smarvė jai buvo paprasčiausiai nepakeliama. Kaip niekad anksčiau, dabar ji gailėjosi, kad ištekėjo už savo vyro nepaisydama tėvų perspėjimo ir tokiu būdu netekdama iš tiesų nemenko palikimo, o kartu su juo ir lig tol turėtos gerovės. Podraug su šiukšlių dvoku diena iš dienos stiprėjo ir jos kančios. Rytais vos šiame tvaike praplėšus akis ją tuoj supykindavo ir ji atlapodavo visus langus nė neįtardama, jog šitaip elgdamasi išgąsdina kiek-

vieną tuo metu apačioje esantį žmogų, kuriam šie jos veiksmai galėjo reikšti tiktai viena – kad netrukus ir vėl pradės lyti daiktais. Tada, nepajėgdama suprasti, ar dėl atlapotų langų smarvė viduje bent kiek prasisklaidė, ar atvirkščiai – dar labiau sustiprėjo, visus juos uždarydavo. Šią procedūrą per dieną pakartodavo mažiausiai dešimt kartų.

Higienos Tidžen kantrybę, kuri jau ir taip buvo įtempta iki paskutinio siūlo, galutinai pakirto iš mokyklos atėjęs laiškas. Jį parašiusi mokytoja pageidavo, kad kitų mokinių labui Siu nevaikščiotų į mokyklą, kol bus visiškai įsitikinta, jog ji atsikratė utėlių. Nuo tos dienos jų skalbiamoji mašina buvo įjungta be perstojo. Visi Siu drabužiai išmirkyti chlorkalkėse, namuose surengtas eilinis karštligiško švarinimosi vajus. Higienos kariai dešimtyse frontų kovėsi su nepaprastai visliu, plika akimi nematomu priešu. Tačiau ir švarinimosi pajėgų knibždėjo visur. Visi jų nariai laikė užėmę pozicijas skirtingose, jiems skirtose vietose: purškiami ir tepami valomieji skysčiai, įvairūs milteliai (atskiri langams, metalui, medžiui, marmurui ir plytelėms), kriauklei, unitazui bei voniai skirti vis kitokie šepetėliai, kalkių valikliai, rūdžių ėdikliai, dėmių išėmikliai, grindų vaškas, sidabro valiklis, kriauklės kamštis, unitazo pompa, dulkių siurblys (su specialiais žarnos antgaliais skysčiams, dulkėms, užuolaidoms, foteliams, kilimėliams ar kampams ir oro filtrais), šepetys kilimams, plaušinė šluota, dulkių šluotelė, kibiras, įprastas šepetys, įvairiausios kempinės (ir lygiems, ir šiurkštiems paviršiams), dezinfekavimo priemonės su sidro, citrinos, alyvų ir jūros aromatu, gerklės purškiklis, grindų skudurai, skudurėliai sienoms ir dulkėms, rutuliukai nuo kandžių, levandų kapšiukai, drabužių maišai ir dėklai, muilai... Žodžiu, sutelkta buvo viskas, kas tik įmanoma, netgi specialūs šampūnai iš vaistinės, ir visos šios pajėgos petys į petį kovojo su utėlėmis dėl kiekvienos Ledinukų rūmų buto Nr. 9 kertelės.

BUTAS NR. 5

Hadžis Hadžis, jo sūnus, marti ir vaikaičiai

– Seneli, prašau, būk geras, – pakartojo septynerių su puse pyplys žvilgsniu ieškodamas broliuko ir sesutės pritarimo.

Šiedu ir toliau nenuleido akių nuo televizoriaus ekrano. Ir nors laida, kurią žiūrėjo, buvo pasibaigusi jau prieš dešimt minučių, jie vis dar niekaip neįstengė atitraukti dėmesio nuo koketiškosios pranešėjos su rožės pumpuro tatuiruote palikto vakuumo. Vis dėlto Hadžis Hadžis vyriausiojo savo vaikaičio pageidavimą palaikė bendru visų vaikų noru.

– Ką gi, gerai, tuomet paseksiu jums pasaką apie žvejį Suleimaną, – pareiškė jis padėdamas į šalį keturias savo knygas, kurių per šitiek metų nei padaugėjo, nei sumažėjo ir iš kurių antroji vadinosi „Kaip suprasti sapnus“.

– Kadaise, Osmanų imperijos laikais, gyveno sau lūšnelėje žvejys Suleimanas. Vargšas skurdo taip, kad prie pinigų negaudavo progos prisiliesti net sapnuose, užtat turėjo tikrų tikriausią aukso širdį. Gyveno vienas, stengėsi niekur nesivelti, nenuskriausdavo net skruzdės. Tuo metu Osmanų imperija išgyveno prasčiausią savo istorijos tarpsnį – vadinamąjį „moterų viešpatavimo“ laikotarpį, kai šalis buvo nugrimzdusi į patį dugną. Sugulovės rūmuose kiekvieną dieną griebdavosi tūkstančių gudrybių. Dėl jų kaltės į aną pasaulį iškeliaudavo begalės nekaltų sielų. Aukų kūnus mesdavo į vandenyną tiesiai pro rūmų langus. Lavonai ištisas dienas brinkdavo nešiojami srovių, o kartais įkliūdavo ir į žvejų tinklus.

Šešerių su puse mazgius, po nuotaikingos ryto laidos, kurią ką tik per televizorių matė, niekaip nepajėgdamas prisitaikyti prie šios senelio pasakos dvasios, sunkiai nurijo seilę, tarsi mėgindamas kuo greičiau atsikratyti blogo skonio burnoje. Greta sėdinti mergaičiukė nunarino galvą, papūtė apatinę lūpą ir sustingo, kone suakmenėjo.

– Vieną gražų vakarą Suleimanas išplaukė žuvauti. Sėkmei nusišypsojus, į jo tinklą pateko galybė žuvų, tačiau jis buvo toks geraširdis, kad nepajėgė nužudyti jokio gyvo padaro, todėl paleido jas visas vieną po kitos atgal į vandenį.

– Tai kaip jis apskritai tada galėjo būti žvejys? – sukvarkė septynerių su puse vaikaitis.

– Taigi tuščiomis rankomis patraukė namo, – tęsė Hadžis Hadžis, šį rytą neturėdamas nė menkiausio noro su juo ginčytis. – Tačiau staiga vandenyje pastebėjo kyšint kažin ką baltą. Nors buvo tamsus paros metas, blausiai švietė mėnulis. Suleimanas nuirklavo šio bolavimo link ir atsidūręs pakankamai arti, suprato, kad tai bangų plukdomas lavonas. Bet kuris kitas žvejys būtų šį kūną tiesiog palikęs žuvims maitintis, bet būdamas geros širdies Suleimanas šitaip pasielgti tiesiog negalėjo. Pasinaudodamas irklu po kurio laiko šiaip ne taip įsitempė lavoną į valtį ir atidengė jam veidą. Pasirodo, tai būta jaunos ir nepaprastai dailios moters! Tiesiai jai tarp krūtų styrojo įsmeigtas durklas, vis dėlto, jei jo nematytum ir žvelgtum jai tik į veidą, būtum galėjęs pamanyti, kad ji gyva! Meiliai šypsojosi, tarsi ant savo žudikų nė mažumėlę nepyktų. Jos lūpos buvo kaip vyšnios, blakstienos kaip strėlės, nosis kaip rašiklių stovelis. Turėjo Ilgiausias garbanas, nutįsusias iki pat kulnų. Žodžiu, mūsų žvejys Suleimanas nuo tokio grožio nepajėgė atplėšti akių.

Ūmai visiškai ne laiku nutraukdamas šį pasakojimą suskambo telefonas. Septynerių su puse pyplys su kiekviena diena vis labiau išsikreipiančiomis, į save užsiriečiančiomis rankomis pačiupo ragelį. *Taip, jie jau papusryčiavo. Ne, jokių eibių nekrečia. Taip, žiūri televizorių. Ne, senelis tų savo pasakų neseka. Taip, dujos išjungtos. Ne, namų aukštyn kojom jie neapvertė. Ne, į balkoną nelenda ir per*

jį nesisveria. Ne, nežaidžia su degtukais. Ne, ir į miegamąjį nelenda. Garbės žodis, jokių pasakų senelis neseka, tikrai. Matyt, tądien jo mamą kamavo didžiulis įtarimas, nes ji niekaip nenorėjo nurimti:

– Jei senelis jums, vaikai, vis dėlto seka pasaką, pasakyk man tiesiog: „Šiandien šilta." Ir aš viską suprasiu.

Septynerių su puse berniūkštis atsigręžė ir įdėmiai pažvelgė į Hadžį Hadžį, kuris taip pat įdėmiai žvelgė į jį. Neatitraukdamas akių nuo senolio, kuo nekalčiausiai burbtelėjo:

– Ne, mam, šiandien visai nešilta.

Tada padėjo ragelį. Luktelėjęs porą sekundžių, – tyčia, kad pasimėgautų šiuo kiekvieną dieną žaidžiamu žaidimu, – atsuko savo gremėzdišką galvą, kuri nė už ką nesiliovė ir toliau didėjusi, į Hadžį Hadžį ir vos pastebimai šyptelėjęs paragino:

– Nagi, seneli, pasakok toliau!

Tik šįkart jo žodžiai skambėjo jau ne kaip prašymas, o veikiau kaip leidimas.

– Akivaizdu, kad žvejys Suleimanas negalėjo šio paslaptingosios gražuolės kūno išmesti atgal į vandenį, – ėmėsi porinti toliau Hadžis Hadžis, iš paskutiniųjų mėgindamas nuslėpti susierzinimą dėl šios savo priklausomybės nuo vaikaičio malonės. – Parsiplukdė jį namo ir sprogstančia iš sielvarto širdimi budėjo prie jo visą naktį. Auštant sode iškasė gilų kapą. Anaiptol nenorėjo išsiskirti su šia gražuole, tačiau nieko čia nepadarysi. Mirusiųjų vieta – po žeme, gyvųjų – ant jos. Ir taip bus iki pat Paskutinio teismo dienos, kai mes visi ir vėl susieisime.

– O tai gal jis galėjo jos tiesiog nelaidoti? – verksmingu balsu pasiteiravo penkerių su puse mažė.

– Ne! – įsiterpė septynerių su puse pyplys. – Jei lavono nepalaidosi, jis ims dvokti. Prasmirs taip baisiai, kad negalėsi net iškęsti.

– Bet ir pas mus baisiausiai dvokia, – suunkštė ta dar labiau į priekį atkišdama apatinę savo lūpą.

– Nenustebčiau, jei ir pas mus kur nors yra paslėptas lavonas. Ar bent kartą buvai atidariusi spintą ir patikrinusi?

– Nėr čia jokių lavonų, – šūktelėjo Hadžis Hadžis piktai dėbtelėjęs į vyriausiąjį savo vaikaitį. – Tai šiukšlės. Ta smarvė nė kiek nestebina, kai žinai, kad kone visas rajonas verčia savo šlamštą mūsų sode! Bet, kaip namo komendantas, aš anksčiau ar vėliau vis tiek rasiu, kaip šitą klausimą išspręsti. Galit nesijaudinti, – tai taręs pasisodino mažąją mergaičiukę ant kelių. – Tai štai, klausykit, kas buvo toliau, – galiausiai išaiškėjo, kad ta daili moteris visai nebuvo mirusi. Prieš užpildamas jos kūną žemėmis, žvejys nusprendė jai iš krūtinės ištraukti durklą. Vos jį pajudino, moteris bemat sudejavo. Pasirodo, ji tebebuvo gyva. Durklas pasiekė kaulą, bet širdies nepervėrė.

Svarstydama, ar verta patikėti šitokia netikėta pabaiga, penkerių su puse mažė suktai šyptelėjo. Gūždamasi ant senelio kelių būtų aiškiai pasijutusi kur kas smagiau, jei ne veriantis jos vyresnėlio brolio žvilgsnis.

– Mūsų mirties data yra užrašyta mums ant kaktos. Ir net tau į krūtinę suvarius durklą nemirsi, jei tik to nebus nulėmęs ant kaktos esantis užrašas. Atsigavusi vargšė moteris paprašė žvejo Suleimano puodelio vandens. Tada išsipasakojo. Pasirodo, tai buvo viena iš rūmuose gyvenusių sugulovių. Sultonas ją pamėgo labiausiai. Kitos sugulovės net žaliavo iš pavydo, kol galop jų širdys begėdiškai pasidavė blogiui – sutarė šią niekam nieko pikta nelinkinčią mergaitę pražudyti. Papirkusios haremo eunuchus, paliepė jiems persmeigti dailiosios merginos baltą kaip sniegas krūtinę. Papasakojo visa tai apsipylusi ašaromis ir paragino: „Jei parvesite mane į rūmus, mūsų šeimininkas sultonas nė kiek nesuabejojęs atsidėkos už tai ir apipils jus glėbiu aukso.“ Išgirdęs šiuos žodžius, mūsų žvejys Suleimanas paniro į apmąstymus. Jam nerūpėjo nei auksas, nei jokios kitos gėrybės. Jis įsimylėjo. Tąnakt dailioji sultono sugulovė miegojo Suleimano lovoje lūšnelėje, o jis – savo valtyje lauke. Pačioje nakties gūdumoje prie žvejo ėmė kibti nelabasis: „Nevesk jos atgal, – sušnibždėjo jis. – Juk prarasti tokią patrauklią moterį būtų tikrų tikriausias nusikaltimas. Pasilik ją. Gyventų sau čia, ir tiek –

skalbtų drabužius, gamintų valgyti, būtų tau žmona.“ Štai šitokius žodžius šnabždėjo jam nelabasis.

Hadžis Hadžis tylomis nužvelgė vaikaičius, matyt, tikėdamasis, kad jie pamėgins įsivaizduoti save pasakos herojaus vietoj. Vis dėlto gudri šypsena šešerių su puse mazgiaus veide aiškiai bylojo, kad jo galvoje šiuo metu sukasi toli gražu ne moralinė pasakos dilema, o veikiau jau su kūniškaisiais meilės malonumais susijusios mintys. Penkerių su puse mažė stropiai stengėsi savo naujai išmoktų žodžių žodyną papildyti sąvoka „sugulovė“. Ir šįkart vienintelis, kuris išlaikė sutelkęs dėmesį, buvo septynerių su puse pyplys. Seneliui pažvelgus į jį, šis sarkastiškai prunkštelėjo:

– Tai aišku, kad jis negrąžino jos.

– O štai ėmė ir grąžino! – griausmingai atkirto Hadžis Hadžis. – Pats nulydėjo ją iki rūmų. Sultonas nepaprastai apsidžiaugė. „Prašyk manęs, ko tiktai širdis geidžia“, – paragino jis, tačiau žvejys Suleimanas nieko nepaprašė. Išėjo iš rūmų būdamas toks pats skurdžius, koks buvo ir į juos įžengdamas.

Stojo nejauki tyla. Tada, galų gale supratęs, kad pasaka jau iš tiesų baigta, šešerių su puse mazgius kvyktelėjo:

– Noriu valgyt!

Penkerių su puse mažė, užvėrusi naujiems žodžiams įsidėmėti skirtą smegenų kertelę, stryktelėjo nuo senelio kelių ant žemės ir pareikalavo:

– Bet iš pradžių pastatykim osmanėtę, iš pradžių pastatykim osmanėtę!

Kol ant viryklės kaito puodas, jie ėmėsi statyti palapinę – į svetainės vidurį sutempė paklodes, pagalves ir lovatieses. Ir tik septynerių su puse berniūkštis neprarado šaltakraujiškumo ir pasiliko sėdėti ten, kur sėdėjęs. Pasičiupęs knygą su iliustracijomis, dėjosi ją dėmesingai skaitąs, tačiau jo samanų žalumo akys, kurios nebesuskubo augti taip pat sparčiai kaip galva ir dėl to atrodė kone sulipusios, iš tiesų retai kada nukrypdavo nuo senelio ir brolio su sese. Kasdien jis nekentė jų vis labiau.

BUTAS NR. 7

Aš

Šiandien mano balkoną užplūdo skruzdės. Arba galbūt šiandien aš tiesiog *pastebėjau*, kad jos jį užplūdo. Šie padarai niekada nė akimirkos nesustoja. Vykdydamos komandas, kurias vien tik pačios ir tegirdi, skruzdės tvarkingai rusvomis eilėmis marširuoja pirmyn atgal nuo tamsaus įtrūkio sienoje iki dešrainio, kurį anąsyk pamiršau ant kavos staliuko. Niekaip nesuprantu, iš kur jos atsirado ir kaip, po galais, sugebėjo nusibelsti iki pat trečio aukšto. Šiame daugiabutyje stačiai knibždėte knibžda įvairiausių vabalų. Vakarais, kai sumanau išlenkti vieną kitą stiklelį, jie palaiko man draugiją.

Ko gero, tai mano tėvo prakeiksmas. Arba prakeiksmas, arba genai. Kadaise, kai dar maniau, kad mano girtuoklystės neturi nieko bendra su jo girtuoklystėmis, buvau tvirtai įsitikinęs, jog didžiausia jo gyvenimo bėda yra tai, kad jis nemoka gerti. Vis dėlto suvokęs, kokie panašūs į tėvo yra mano gėrimo įpročiai, ėmiau kaltinti ne tiek jo polinkį gerti, kiek nemokėjimą laiku sustoti. Viskas labai paprasta – jis tiesiog nepajėgdavo liautis, ir tiek. Iš pradžių turbūt nesugebėdavo nuspėti, kada liautis, o kai šią ribą pasiekdavo, protas jau būdavo susivėlęs tiek, kad niekas kitas, be gėrimo, ir neberūpėdavo. Išmaukęs kelis stiklelius, tuojau pasiekdavo reikiamą greitį. Netrukus savo krauju pasruvusiomis akimis imdavo dairytis atitinkamo ženklo. Ženklo, kuris aiškiai įspėtų: „Lėčiau, už dešimties metrų žvyrkelis!“ arba „Atsargiai, slidu! Staigus posūkis!

Gruntinis kelias!“ Būtent tokiomis akimirkomis jam labiausiai ir reikėjo, kad kas nors ateitų ir pasakytų, kaip jis atrodo iš šalies. Tai padaryti galėjome tik mes, nes buvom artimiausi žmonės, tačiau to daryti niekada iš tiesų nė nemėginome. Mudu abu – aš ir mano mama – atsisėsdavome į savo vietas prie stalo greta jo, prisikraudavome į lėkštes užkandžių, lupdavome obuolius, pjaustydavome apelsinus, darydavome sietynus iš apelsinų žievelių ir tiesiog laukdavome, kol atsitiks tai, kas turi atsitikti. Mano mama, pirmiausia įtikėjusi tuo pati, vėliau įtikino ir mane, kad geriančiam tėvui trukdyti nedera. Atsidūrusi šalia jo ji imdavo baisiausiai nepasitikėti savimi, galbūt ir ne be pagrindo, bet net ir tais laikais jau suvokiau, kad tai ne vienintelė tokio jos elgesio priežastis. Ir nors matyti, kaip degraduoja tėvas, jai buvo neabejotinai skaudu, niekaip negaliu atsiginti minties, kad kartu ji slapčia, nesąmoningai šiuo vaizdu ir mėgavosi. Stebėti, kaip jis kas vakarą praranda didybę, kuria dieną nė akimirkos nebūtų leidęs suabejoti, jai turėjo būti nepaprastai malonu. Štai dėl ko ji rakijos buteliu praturtintą stalą kiekvieną vakarą dosniai nukraudavo vienas už kitą gardesniais užkandžiais ir meze*... Kiekvieną vakarą, ištisus dvylika metų...

Šiaip ar taip, nė viena iš tėvo savybių nebuvo įprasta. Jis buvo pernelyg dailus, pernelyg nagingas, pernelyg pedantiškas, pernelyg sunkaus būdo, pernelyg egoistiškas, pernelyg kietakaktiškas, pernelyg paviršutiniškas... jo buvo tiesiog pernelyg daug ir man, ir mano motinai, ir gyvūnams, kurių jam nepavyko išgydyti. Niekaip nerasdavo vietos nei namuose, kuriuose glaudėmės, nei kariuomenėje, kurioje tarnavo, nei miestuose, į kuriuos jį paskirdavo, nei pačiame gyvenime – bent jau tame, kurį buvo linkęs gyventi... Negalėčiau pasakyti, ar kada nors jį mylėjau, tačiau labai aiškiai prisimenu, kad kadaise juo didžiavausi – vaikystėje, nes jis buvo aukštas ir dailus, pernelyg aukštas ir pernelyg dailus. Anuomet per žmones plačiai sklido keisčiausi pasakojimai apie čigonų pavogtus

* Meze – užkandžių rinkinys, patiekiamas prieš pagrindinį patiekalą ar kartu su alkoholiniais gėrimais.

ir užaugintus vaikus: pamenu, kaip man ėmė atrodyti, kad tėvas yra vienas tų pagrobtų vaikų, vėliau atsitiktinai susidėjusių su mumis. Jis buvo visiškai nepanašus į nieką kitą. Visų mūsų bruožai buvo daugmaž tokie pat, visi buvom rusvų plaukų, vidutinio ūgio ir vienodai juokdavomės. Supykę vengdavom bet kokio akių kontakto, net ir audringiausiomis akimirkomis stengdavomės atrodyti santūriai – štai kokie kantrūs, paprasti ir nuolankūs mes buvom, tiek atstovaujantieji vyriškajai, tiek moteriškajai giminei. Vis dėlto tarp mūsų lyg niekur nieko sukinėjosi ir jis – toks aukštas, kad nepasilenkęs nepraeidavo pro duris, šviesių plaukų, kurie, nutvieksti saulės spindulių, tapdavo tik dar šviesesni, veriančiomis, lazdyno riešuto spalvos akimis, kurios atslinkus liūdesiui bemat patamsėdavo ir visada drąsiai pasitikdavo aplinkinių žvilgsnius, tarytum liudytų pasiryžimą priversti juos atsakyti už bet kokį veiksmą, itin permainingo, nuolat svyruojančio tarp priešingų polių būdo ir podraug su nuodėmėmis diena iš dienos vis labiau gausėjančia marga jausmų protrūkių, ydų ir nesėkmių kupeta.

Jei tėvas nebūtų buvęs toks dailus, smarkus ir pasikliaujantis savimi, mama veikiausiai būtų jautusis gerokai laisviau. Ramybės jai slapčia nedavė ir akis temdė pagiežinga baimė – jos šešėlį galima įžvelgti net ir jų sužieduotuvių nuotraukose, kuriose ji dirgliai šypso įsikibusi jam į parankę ir vilki akvamarino spalvos sužieduotuvių suknelę su prie apykaklės pritvirtinta didžiule dirbtine magnolija. Veikiausiai tuo metu ją slėgė šių akimirkų veidmainystė. Iš pradžių ji susilaukė manęs, tada mano brolio, paskui vieną po kito patyrė du persileidimus ir galiausiai pagimdė ilgai trokštą dukrelę, kurią augindama baisiausiai lepino ir ilgainiui pavertė tikslia savo pačios kopija... Man visad būdavo liūdna stebėti, kaip vidutinio amžiaus moterys išblėsus jų ankstesniam grožiui apsimestinai droviai, bet kartu ir su panieka leidžiasi postringauti apie tai, kokios dailios jos buvo jaunystėje, ir šiems savo žodžiams patvirtinti kaskart visiems po nosimi kaišioja tas pačias senas nuotraukas. Dar labiau apgailėtina, kai jų atžalos, ypač sūnūs, savo pažįstamiems,

ypač mylimoms moterims, tarsi šiek tiek drovėdamiesi, bet iš tiesų didžiuodamiesi ima rodyti tas pačias „va, kokia gražuolė jaunystėje buvo mano mama“ nuotraukas. Vis dėlto mūsų šeimoje tėvo dėka – galbūt už tai turėčiau jam net padėkoti – šio žaidimo nežaidė nei motina, nei mano brolis ar aš.

Jei bent kurį laiką mano tėvas būtų buvęs nors truputėlį kitoks, mama su prabėgusia jaunyste veikiausiai būtų susitaikiusi kur kas lengviau – panašiai kaip ir visos kitos aplinkui gyvenusios namų šeimininkės, auginančios du ar tris vaikus, gaunančios vidutines pajamas, pusėtinai besilaikančios ir kamuojamos tiek pro jų šnekas, tiek pro žvilgsnius nuolat prasisunkiančių savigraužos nuodų. Šios moterys ir jų sutuoktiniai buvo normalūs žmonės. Anaiptol nenormali buvo mano tėvo laikysena. Juodu su mama gyveno šeiminį gyvenimą su ta pačia kasdienybe, vaikais, pajamomis, namais, frustracijomis ir praeitimi, tačiau prabėgantys metai juos abu veikė visiškai skirtingai. Mama netrukus gerokai suvargo, o tėvas net ir po daugiau nei poros dešimtmečių atrodė toks pat jaunas ir tvirtas kaip ir jų sužadėtuvių nuotraukose. Nėra prasmės kaltinti mamos už tai, kad ji nebuvo linkusi skųstis savo jaunystės trumpalaikiškumu – juk šalia jos be perstojo sukiojosi tikras niekada nesibaigiančios jaunystės įsikūnijimas. Nieko negalėjo pakeisti, bet atėjus laikui lęšiai, pro kuriuos žvelgė į save, pamažu apsitraukė vis tirštesne migla. Fotografijos, kurias kitu atveju būtų mielai pasitelkusi tam, kad įrodytų, kokia daili ji kadaise buvo, galėjo paliudyti ne tik drastiškus jos išvaizdos pokyčius, bet ir atskleisti, kad per visus šiuos metus mano tėvas nėmaž nepasikeitė, todėl, skirtingai nuo kitų namų šeimininkių, auginusių du ar tris vaikus, gaudavusių vidutines pajamas, pusėtinai besilaikiusių ir kamuojamų tiek pro jų šnekas, tiek pro žvilgsnius nuolat prasisunkiančių savigraužos nuodų, mama svetainėje nelaikė nė vieno nuotraukų albumo.

Pernelyg įnikęs didžiuotis tėvu ir jį mėgdžioti labai ilgai nepastebėjau neramios savo motinos prigimties. Metai po metų įsi-

taisydamas vis ant naujos sulaukto amžiaus šakos, žavėdamasis kas kartą vis žvelgdavau į tėvą. Apsivilkus uniformą jo veidas imdavo spinduliuoti tą apskritai visiems kariškiams būdingą apdairų ryžtą. Vis dėlto, skirtingai nuo kitų kariškių, šis jo apdairumas bet kurią akimirką galėjo dingti, o ryžtas – išgaruoti. Šiuos pokyčius iš anksto jau savaime lemdavo tėvo dienotvarkė. Tas griežtas žvilgsnis – stingdantis, tarsi reikėtų įrodyti, kad gyvūnais jis rūpinasi ne iš meilės, bet tik dėl to, kad toks jo darbas, – kaipmat bent trumpam sušvelnėdavo ėmusis gydyti kumeliuką, lengvinti į rūgštį snukutį įkišusios katės dalią ar migdyti išsivadavimo iš nepakeliamų skausmų tetrokštančią šunų sužalotą žebenkštį. Bet kuriuo iš tokių atvejų aš aiškiai pajusdavau, kaip jam įgriso nepaliaujamai kaitalioti dvi visiškai skirtingas kaukes. Vidinį šio žmogaus prieštaringumą atspindėjo ir dvi tuo pat metu praktikuojamos jo profesijos – veterinaro ir kario.

Kiaurą dieną oriai plūkdamasis ir žarstydamasis į kairę ir į dešinę nurodymais, moterims keldavo nepaprastą susižavėjimą, apkartintą šiokiu tokiu pavydu, o vyrams – nepaprastą pavydą, atmieštą šiokiu tokiu susižavėjimu. Vis dėlto po savo dėvima uniforma buvo visai kitas žmogus, primenantis veikiau gydymui nė kiek nepasiduodantį dygliakiaulės jauniklį: žmogus, kuris siekia gyventi anapus liūdesio ir malonumų, paikai bijo mirties, nemėgsta nei pats kęsti skausmo, nei sukelti jo kitiems, sunkiai atsigauna po patirtų neteisybių ir net ne tiek racionaliai, kiek intuityviai supranta, kad vis tiek yra pasmerktas ilgainiui kada nors kur nors susimauti; žmogus, kurio būdas permainingas, o valia trapi, kurį gan dažnai kankina nerimas ir kuriuo neverta per daug pasikliauti, – tūžmingas paniurėlis, agresyvus prasilakėlis... Kol danguje kybodavo saulė ir reikėdavo dirbti, šį savo sielos gelmėse tūnantį dygliakiaulės jauniklį tėvas sėkmingai slėpdavo. Šiuo paros metu atrodydavo toks nuostabus ir žavus, kad net mama pasičiupusi kurį nors vieną iš mūsų trijų ir susigalvojusi kokią nors jau seniai nebeįtikinamą dingstį neatsispirdavo pagundai užsukti pas

jį į darbovietę. Ir man, ir broliui, ir sesei atsidurti dieną greta jo be galo patikdavo. Deja, tokį mes jį matydavome tik retomis akimirkomis. Atslinkus vakarui ši jo aura išsisklaidydavo, veidas netekdavo patrauklumo – tėvas stačiai persimainydavo.

Mama paskirstydavo darbus vadovaudamasi logika, kurios aš niekada nesugebėjau perprasti. Jos supratimu, kol tėvas gerdavo, kiekvienas iš mūsų turėdavo įvykdyti tam tikras užduotis ir atlikti tam tikrus vaidmenis. Brolis ir sesuo privalėdavo tylomis žiūrėti televizorių ir anksti eiti gulti, o mudu su mama turėdavome sėdėti prie stalo ir būti liudytojai. Kadangi tėvas prie rakijos butelio negalėdavo pakęsti vienumos, aš ir mama laiką su juo leisdavome pasikeisdami. Iš pradžių tai daryti turėdavau aš. Vos tik jam įsitaisius prie stalo, kaipmat priešais jį įsikurdavau ir aš. Tuo metu mama uoliai gruzdintuvėje ką nors čirškindavo, maišydavo padažą mėsos kukuliams arba nešdavo vienas už kitą įmantriau pagamintus užkandžius. O man visą šį laiką reikėdavo tūnoti prie stalo ir atsakinėti į tėvo klausimus. Klausinėdavo amžinai to paties, vien tik apie mokyklą, ir kaskart mane vis pertraukdavo, kad pats šį tą papasakotų, o pasakodavo jis vien tik apie gyvenimą. Tai manęs nė kiek neskaudino. Tiesą sakant, ši pirmoji vakarojimo stadija būdavo maloniausia tėvo kalbėjimosi su savimi dalis. Įveikęs pusę stiklo, jis pasidarydavo toks linksmas ir šnekus, kad net aiškiausiai žinodamas, kas netrukus bus, aš vis tiek jausdavau tikrą palaimą būti su juo. Tada ateidavo mama ir veik neišsiduodama, ką iš tiesų mano, atsisėsdavo greta – tėvams ėmus monotoniškai murmėtis apie dienos įvykius, nudūlindavau į savo kambarį ruošti namų darbų. Po dviejų trijų valandų grįžęs prie stalo ankstesnio smagumo neberasdavau nė kvapo, mamos akys merkdavosi iš nuovargio, o įjdviejų su tėvu pašnekesys būdavo jau seniai išsisėmęs. Tuomet ateidavo eilė trečiajai ir paskutinei vakaro stadijai – stadijai, kai visa, kas žavu, greitai supūdavo... kai dygliakiaulės jauniklis iššokdavo iš savo slėptuvės ir pasileisdavo per stalą, o aš, nutvilkytas jo dyglių, bemat įsiskaudindavau...

Nelygu, kokia pasitaikydavo tąkart diena, mama arba puldavo bambėdama vaikštinėti po namus, o paskui susigūžusi prie sesės lovelės raudodavo, kol galop čia ir užmigdavo, arba, jei viskas būdavo gerai, niūniuodama kokią linksmą dainelę virtuvėje imdavo plauti indus. Šiaip ar taip, kad ir kuris iš šių scenarijų susiklostydavo, atgal prie stalo ji niekada nebegrįždavo, o užduotį palaikyti tėvui draugiją iki pat trečiosios stadijos pabaigos patikėdavo man. Vis dėlto tai buvo ilgiausia stadija, ilgiausia ir neabejotinai labiausiai varginanti. Ledukai kibirėlyje dabar jau būdavo gerokai sutežę, diduma jų virtę drumzlinu cigarečių pelenais ir duonos trupiniais atmieštu vandeniu, mėsos kukuliai lėkštėje – atvėsę ir sustingę, kruopščiai susmulkinti svogūnai salotose – ėmę dirginti nosį, peleninė – pilna iki kraštų, nesuvalgyti skanėstai – praradę prekinę išvaizdą, arbūzo skiltys – netekusios šviežumo, o mano tėvas – savo didybės.

Kai po šitiek metų visa tai prisimenu, darosi be galo keista, kad iš vaikų būtent aš perėmiau jo žalingus įpročius, nors buvau vienintelis iš mūsų trijų, kuris savo akimis matė šiuos gėdingus jo gyvenimo epizodus. Jaunesnysis mano brolis išgeria ir parūko tiktai retkarčiais, kai atsiduria gėrikų draugijoje. O štai jaunėlė sesutė galiausiai tapo viena tų moterų, kurios nė kojos nekelia į cigarečių dūmų pritvinkusias vietas ir tuojau ima purkštauti, jei tik kas nors šalia jų užsirūko, kurios į visus išgėrusius žvelgia su nerimu, o į alkoholį – su pasišlykštėjimu. Viena tų moterų, kurios, vos pamačiusios benamį, kaipmat perbėga į kitą gatvės pusę ir apskritai kiekvieną įkaušėlį laiko alkoholiku, o kiekvieną alkoholiką – valkata. Maža to, šiuos sudvisusius įpročius visu jų gražumu sesė įskiepijo ir savo dukrelei. Kaskart, kai viešėdamas pas juos pamėginu prisidegti cigaretę, mažoji dukterėčia sureaguoja it koks tyčia taip užprogramuotas robotas – bjaurėdamasi suraukia nosį, lyg žiūrėtų į nudvėsusią žiurkę, ir bemat puola rėžti atmintinai iškaltą pamokslą apie rūkymo pavojus. Kai pamatau, kaip žmonės, ypač vaikai, su tokia nenatūralia aistra perima ir kartoja kažkieno

kito sugalvotus teiginius, man stačiai kraujas užverda. Sesers šeimos namuose net pelenine nepasinaudosi. Pretenzingoje svetainės riešutmedžio indaujoje, be galybės skirtingiems prabangiems gėrimams skirtų įvairiausių taurių, stiklų ir stikliukų, stovi tuzinai porcelianinių, marmurinių, krištolinių, sidabrinių, paauksuotų, plieninių, bronzinių, medinių, apklijuotų karoliukais, išpaišytų piešinėliais, dažytų viena spalva, statulėlių pavidalo ar žaisliukus primenančių ir kičinių, ir klasiškų peleninių su kurortų ir užsienio miestų, kuriuose šeima yra atostogavusi, emblemomis, tačiau prireikus nukratyti cigaretės pelenus paaiškėja, kad naudotis jomis pagal paskirtį nevalia. Įdomu, ar mano mama iš visų trijų savo vaikų būtent mane vakarais laikė arčiau tėvo ir atokiau nuo kitų dviejų savo vaikų dėl to, kad aš vienintelis buvau į jį panašus? Ar atvirkščiai – aš vienintelis iš mūsų trijų tapau panašus į tėvą kaip tik dėl to, kad vakarais turėdavau leisti laiką su juo, atskirai nuo savo brolio ir sesės? O galgi viskas dar kitaip – galbūt dėl to kaltas mano tėvo prakeiksmas, kurį pelniau už tai, kad vieną dieną nebeapsikentęs per trečiąją jo girtumo stadiją laidomų netašytų, storžieviškų replikų srauto palikau jį vieną palinkusį prie stalo? O gal galiausiai mudu esam tiesiog paprasčiausi tos pačios genetinės grandinės žiedai, genetinės grandinės, sudarytos iš daugybės imlių genų, kurie išsirikiavę darniomis eilėmis žygiuoja iki begalybės pagal iš anksto numatytus kodus?

Tuomet man buvo dvylika ar trylika. Brolis sirgo kiaulyte, todėl kiauras dienas leidom uždaryti namuose, apkamšyti siauralapio žilakrūmio šakelėmis, prilipę savo vietose priešais televizorių ir pakildavom tiktai prispirti reikalo nueiti į tualetą. Vieno seno tąkart žiūrėto turkiško filmo pagrindinei veikėjai, paslapčiomis mylėjusiai vyriškį, už kurio netrukus turėjo ištekėti jos sesuo, ir nuolat vemdavusiai krauju į sniego baltumo nėriniuotas nosinaites, gydytojai nustatė tuberkuliozę. Stebėdami, kaip jai pranešama, kad ji greit mirs, mudu su broliu pratrūkom kvatoti, išpūsdami debesį siauralapio žilakrūmio dulkių. Filmas buvo siaubingai juo-

kingas ir ne ką mažiau atitrūkęs nuo tikrovės – visiškai prieštvaninis, neįtikinantis nė per nago juodymą. Tai, kad ši blyškiu grimu nugrimuota, miltais apibarstytais plaukais ir atsainiai paraudonintomis akimis ekrane besiblaškanti veikėja mirs nuo tuberkuliozės, atrodė taip pat neįtikėtina, kaip prieš pusę metų neįtikėtina būtų atrodžiusi ir mūsų tėvo mirtis nuo kepenų cirozės.

Baigiantis filmui iš turgaus grįžo mama su mūsų sese. Kadangi nei viena, nei kita kiaulyte nebuvo užsikrėtusios, nuo brolio abi turėjo laikytis atokiau. Nepaisydama to, mama lipšniai išsišiepusi įsitaisė tiesiai tarp mūsų. Paėmusi mūsų rankas sau į delnus neryžtingu, tačiau gana ramiu balsu išlemeno, kad ketina susituokti antrą kartą. Ekrane tuberkulioze serganti veikėja, lipdama laiptais žemyn prisijungti prie žmonių, švenčiančių jos mylimojo ir jos sesers vestuves, paslydo ir dusinama kosulio susmuko. Mudu su broliu iš juoko kone perplyšom pusiau, nusikvatojo ir mama. Vis dėlto prie durų likusi sesė iš pradžių pažvelgė į mamą išpūstom iš nuostabos akim, o paskui pravirko. Mudu su broliu ir vėl prapliupom juokais, tik šįkart mama prie mūsų neprisidėjo. Prisidengusi ūmai nuliūdusį veidą nėriniuota sniego baltumo nosinaite ji išsipūtė nosį. Nors gal jokios nosinaitės ir nebuvo, gal ši į mano atmintį įstrigo tik todėl, kad man labai to norėjosi. Visos siauralapio žilakrūmio dulkės, kurias mes išpūtėm, staiga pakilo aukštyn ir leidosi suktis verpetu pačiame kambario viduryje lyg permatomas snaigių debesis, kuris pamažu grėsmingai vis tirštėja, kol galiausiai per jį tampa nebeįmanoma nieko įžvelgti. Vis dėlto netrukus šis debesis išsidulkė, apgaubdamas mus visus savita plėvele, trapia ir gelsva. Viskas, absoliučiai viskas atrodė stačiai neįtikėtina.

Netikėtai mirus šeimos nariui, jo palikti daiktai suteikia tam tikrą keistą atspalvį ne tik mirčiai ar Dievui, su kurio žinia ši nelaimė ir atsitiko, bet ir toliau šioje ašarų pakalnėje dienas turinčių leisti jo šeimynykščių gyvenimams. Kadangi ir brolis, ir sesuo su tėvu buvo praleidę gerokai mažiau laiko negu aš, o ir visus jo

daiktus matydavo kur kas rečiau, permainas jiedu pasitiko daug ramiau už mane ir mamą. Atslinkus vakarui ir padengus stalą, motina nejučia imdavo gaminti tuos pačius kaip ir anksčiau užkandžius, o aš, akinamas troškaus pareigos jausmo, kas kartą tuo pat metu įsitaisydavau vis į tą pačią kaip ir anksčiau vietą. Būtent tokiomis akimirkomis tėvo daiktai apsaugodavo mus nuo minties, kad ant gretimos kėdės įsikūrusi tuštuma reiškia mirtį ir kad mirtis egzistuoja iš tiesų. Šią funkciją atliko ne tik jo skaisčiai žalias, spiralėmis dekoruotas rakijos ąsotėlis, odinė piniginė su išsiuvinėta žirgo galva ar grublėtasis žiebtuvėlis, kuris visada, net ir iš naujo pripildžius jį dujomis ir pakeitus akmenuką, įsižiebdavo tik iš antro ar trečio karto. Ir ne tik jo tabakinė su ant dangtelio iškalta violetine krūtine ir rusvais sparnais besipuikuojančia pelėda, kuri dėl aplaidžiai per arti viena kitos pavaizduotų savo akių atrodė ne pikta ar išmintinga, o veikiau suglumusi. Esminga šiuo atveju buvo tai, kad svetainė ir visi namai išliko lygiai tokie, kokie buvę, o mes nepajėgėme išsikraustyti niekur kitur – tokiomis aplinkybėmis tėčio mirtis visąlaik savaime atrodė kiek nereali. Ilgainiui, kai tapo visiškai akivaizdu, kad mes ne tik nepersikraustysim į kitus namus, bet ir toliau neišvengsim šios sumaišties, mudu su mama tiktai dar labiau sutelkėm jėgas maitindami tėvo vaiduoklį ir vakarais sodindami jį šalia savęs prie stalo. Vis dėlto šis slaptas bendradarbiavimas mūsų ilgainiui nė kiek nesuartino, o tiktai priešingai – negrįžtamai išskyrė.

Netrukus ji tapo tikrų tikriausia rakštimi užpakalyje. Aptarnaudama prie stalo tėvo vaiduoklį vis aiškiau imdavo vaizduoti jį ne tokį, koks jis buvo, bet tokį, kokio visada norėjo. Vadovaudamasi sava geros namų šeimininkės logika, pirmiausia ji siekė iššluoti iš mūsų kolektyvinės atminties tas mirusio sutuoktinio savybes, kurios jai niekada nepatiko. Jas iššlavus, prie stalo išvysdavome pilką ir nykų lyg monotoniška elegija žmogų – žmogų, kuris nuolatos plūkėsi dėl šeimos gerovės, kurio vienintelė pramoga būdavo vakarais prisėsti su žmona ir ištuštinti vieną kitą stiklelį,

kuris visas nuoskaudas, kad ir kokios jos būtų, pasilikdavo vien tik sau ir kuris niekada nesuklupdavo ir niekada nesiskųsdavo, – žodžiu, tokį, kuris, atrodytų, neturėjo nei kūno, nei jausmų. Motinai šis įsikalbėtas vaizdinys taip patiko ir ji taip juo įtikėjo, kad, po šešių mėnesių nusprendus ištekėti antrą kartą, jos išrinktasis nė kiek nesiskyrė nuo šio prie stalo sėdinčio vaiduoklio.

Visą šį laiką stropiai fiksavau kiekvieną mamos iš savo atminties išsluotą informacijos kruopelytę – tai dariau ne tiek iš atsidavimo tėvui, kiek iš įtūžio jai. Tačiau galiausiai, matyt, mano susikurtas pakaitinis vaiduoklis ne ką labiau atitiko tiesą nei jos. Šiaip ar taip, tėvas turbūt nebuvo nei toks šaunuolis, kokiu jį buvus vėliau įtikėjo mama, nei, priešingai, toks baisybė, kokiu jį laikiau aš. Vis dėlto abudu tvirtai laikėmės įsikibę kiekvienas savo iliuzijos. Tiesą sakant, visiška netiesa to laikyti nederėtų, nes šitaip mes tiesiog stengėmės atsverti vienas kito šališkumą ir iš dalies abu buvome savaip teisūs. Tai lyg dviejose atskirose kapo duobėse užkastas vienas ir tas pat kūnas – vienoje jų tėvas palaidotas toks, koks būdavo rytais, o kitoje – toks, koks būdavo vakarais. Kas kartą jį prisiminę eidavome prie skirtingų kapų, mama – prie vieno, aš – prie kito.

Po daugelio metų drauge su vienu britų kolega trijuose Stambulo rajonuose atlikdama tyrimą apie tai, kaip liaudiškai suprastas islamas veikia kasdienį gyvenimą, Aišinė be galo nustebo aptikusi du skirtingus to paties šventojo kapus – šį faktą ji man papasakojo kaip neįtikėtiną dalyką. Vis dėlto neįtikimiausia jai pasirodė tai, kad nė vienas iš jos apklaustų žmonių nematė nieko keista. Po teisybei, nieko keista neįžvelgiau ir aš.

Maždaug tuo metu galų gale pasidaviau niekaip nesiliaujantiems tiek Aišinės, tiek motinos prašymams jiedvi supažindinti. Grįžtant iš viešnagės pas mano mamą Aišinė, – aiškiai nepajėgdama sutapatinti „tėvo“, apie kurį pasakodavau aš, su „pirmuoju vyru“, apie kurį kiaurą dieną jai pliauškė motina, – jau buvo spėjusi padaryti išvadą (kaip paprastai ir būna tokiomis aplinkybėmis), kad kažkuris iš mudviejų meluojame ir kad šis melas skirtas būtent

jai. Kiek padvejojusi, mėgindama susigaudyti, koks gi buvo *tikrasis* velionio būdas, nusprendė, jog tai aš melavau ir dariau tai tik dėl to, kad pateisinčiau „savo būklę".

Žodis „būklė" šiuo atveju reiškė tolydžio vis stiprėjantį mano įnikimą į alkoholį. Aišinė nežinojo, kad iki mūsų vestuvių šios problemos neturėjau. Vis dėlto nubrėžti aiškios ribos, kada ji iškilo, negalėčiau. Žinau tiktai viena – kad netrukus gyvenimas ironiškai apsukęs ratą grįžo į pradžių pradžią ir aš atsidūriau toje pat kėdėje, ant kurios kadaise sėdėdavo mano tėvas. Tačiau buvo ir ryškių skirtumų. Aišinė nė iš tolo nepriminė mano motinos. Stalo gausiais skanėstais man ji nė neketino nukrauti, o ir pasyviai visko stebėti neketino. Apsimesdavo, kad į tokią „mano būklę" reaguoja nerūpestingai, tačiau galiausiai likdavo įžeista. Mėgindavo rodyti užuojautą, tačiau ir vėl galiausiai likdavo įžeista. Krimsdavosi ir galiausiai likdavo įžeista. Puldavo švaistytis grasinimais ir galiausiai likdavo įžeista. Imdavo mane menkinti ir galiausiai likdavo įžeista. Palaikydavo mane šiltu žodžiu ir galiausiai likdavo įžeista. Mesdavo mane ir galiausiai likdavo įžeista. Tada grįždavo pas mane, tačiau ir vėl galiausiai likdavo įžeista... Atkakliai stengėsi visais įmanomais būdais, kokie tik ateidavo į galvą, kovoti su mano girtuoklystėmis, tačiau aš kaskart vis iš naujo ją įžeisdavau. Aš taip pat baisiausiai stengiausi jai įtikti. Manau, jaučiausi jai dėkingas, ypač iš pradžių. Šis jos kišimasis aiškiai liudijo, kad, kitaip negu mano motina, ji nejaučia jokio malonumo matydama, kaip jos vyras suklumpa. Kita vertus, ir mūsų santuokinis gyvenimas skyrėsi nuo mano tėvų. Dėkingas nuoširdžiai stengiausi iš paskutiniųjų ir viskas klostėsi gerai apie penkis mėnesius. Polinkį alkoholiui pavyko smarkiai apriboti. Vis dėlto netrukus ši didžiausių pagyrų verta pažanga pavertė mane savo paties konkurentu. Žodžiu, iš pradžių abstinencijos klausimu aiškiai persistengiau, o paskui šiek tiek per daug atsipalaidavau, ir galiausiai kas kartą, kai tik padaugindavau, ji imdavo skųstis ir sarkastiškai priekaištauti, kad nesugebu pakartoti ankstesnės savo sėkmės.

– Juk mes abu puikiai žinom, kad jei tik labiau pasistengtum, tau pavyktų, – kartodavo Aišinė. – Ar ne tiesą sakau?

Šis „mes“ labai jau priminė maloniai sučiulpto saldainio rūgštų įdarą... kažin kokią pasaldintą magmą... ar, veikiau, svilinančią, kaitrią, pergalės skonio apsėstą lavą, ištryškusią vos iš vienui vienos ertmės, tačiau besikėsinančią išplisti po visus užkampius ir tol sau po skvernais kištis viską, kas tik pakeliui pasitaikys, kol nieko, išskyrus ją pačią, tiesiog nebeliks... Panašiai įvairiuose šventraščiuose į žmogų prabyla Dievas, kuris įvardį „mes“ pavartoja kiekvieną kartą, kai tik prireikia nupasakoti bet kokį savo veiksmą, susijusį su pasaulio sukūrimu, naikinimu, bausmėmis ir atlygiu. Tokia pat maniera su savo vaikais kalbasi ir mamos: „Ar mes jau išalkom?“ – klausia jos. Arba pareiškia ką nors, tarkim: „Gal šiandien mes ir ne visai klausėm suaugusiųjų, bet apskritai esam gerai išauklėti.“ Nors bet kuris galvoje turimas sprendimas bei pasirinkimas ir šiaip priklauso vien tik nuo jų, šitokiu būdu, tarsi pabrėždamos, kad reikalų turime ne su dviem atskirom asmenybėm, o tik su jomis vienomis, jos dar ir užgniaužia visas įmanomas savo atžalų individualumo apraiškų galimybes. Formulė, pagal kurią žodelytį „mes“ vartoja Dievas Korane, mamos, pasakodamos apie savo vaikus, ir Aišinė, kalbėdama apie mano su alkoholiu susijusias bėdas, yra ne MES = AŠ + TU, bet MES = AŠ + AŠ. Išlikti anapus šio viską pakeliui nušluojančio „mes“ buvo tiesiog neįmanoma.

Nenuostabu, kad ir aš tam neatsilaikiau. Todėl tam tikrą laikotarpį gausybę kartų trumpam vis mesdavau gerti, iš pradžių entuziastingai ir gal padedamas šiokios tokios sėkmės, paskui – su vis menkesniu įkarščiu, dar vėliau – su dar vangesniu nusiteikimu, o galop – apskritai jau neturėdamas jokios vilties, kad šios mano pastangos pasiteisins. Kas kartą drauge ruošdavom vis naujus tvarkaraščius – tvarkaraščius, kuriuose pagrindiniai atspirties taškai būdavo ne metai ar mėnesiai, bet dienos, kuriose laikas matuojamas nevykdomais pažadais. Švariais kvadratukais, langelis po langelio, nusibraižydavome mėnesio planą. Kiekvieną kartą nuo jo

nukrypęs vargais negalais įtikindavau Aišinę, kad ji, užuot pažymėjusi tai riebia dėme esamame plane, tiesiog perbraižytų viską iš naujo. Šiuose mano tvarkaraščiuose kiekvienas mažareikšmis įvykis reiškė atitinkamą galimybę, kiekviena kuo nors ypatingesnė diena – naujas ištakas. Tokiu būdu apgynęs disertaciją, atėjus Naujųjų metų išvakarėms, per trisdešimt trečiąjį savo gimtadienį, iškritus pirmam sniegui, išgyvenęs avariją, per kurią sumaitojau visą mūsų automobilio priekį, per mūsų vestuvių metines, per Aišinės trisdešimt pirmąjį gimtadienį, tą dieną, kai sužinojau, kad mano disertacijos vadovas serga plaučių vėžiu, tą vakarą, kai baisingai susiriejau su sese ir pagaliau išrėžiau jai į akis viską, ką apie ją manau, tąkart, kai atėjo žinia apie patėvio mirtį, gyvenimo skonį liudijančių įvairiausių susibūrimų ar savaitgalio išvykų su Aišine iš Stambulo proga, kelyje, vakarėliuose, viešbučiuose, pakrantėse... Aš vis mesdavau, mesdavau ir mesdavau gerti, ir kiekvieną sykį žmona mane kuo uoliausiai palaikydavo...

Pasiekdavau tam tikrų rezultatų, tačiau to būdavo negana. Kadangi kartą be lašo burnoj sugebėjau ištverti ištisas savaites, kiekviena po to ištuštinta taurė, stiklas, stikliukas ar bokalas neišvengiamai reiškė žingsnį atgal. Anuometinis „aš“ tapo etalonu, kuriuo turėjau sekti, idealu, kuris vis išslysdavo iš delnų tarytum drėgnas muilas, vaiduokliu, kurį be galo, be krašto vaikiausi ir kurio niekaip nepajėgiau pričiupti net ir kliūdamas pats už savęs. Netrukus ir Aišinė ėmė iš esmės nebesusigaudyti, ar visą šią pasikartojimų grandinę laikyti aiškiu mano fiasko, ar ir toliau apsigauti, neva stengiuosi ne itin labai. Nuo to laiko priežastys, dėl kurių ji niekaip nenorėjo palikti manęs ramybėje, darėsi vis miglotesnės. Toliau versti mane varžytis su pačiu savimi ją skatino jau nebe nerimas dėl mano sveikatos. Žodžiai ir veiksmai prarado savo tiesioginę reikšmę: viskas nustojo būti tuo, kuo yra, ir virto painia nuoroda į kažką kita. Dabar kiekvienas iš mano blaivybės tvarkaraščių buvo savitas barometras. Dienų, per kurias sugebu išbūti neišgėręs, skaičius ūmai tapo meilės jai rodikliu. Vis dėlto, kai kalbame apie meilę, viso-

kiausi skaičiai ir proporcijos užtraukia tik bėdą. Apčiuopiamas „labiau" pasidarė nepalyginamai svaresnis už abstraktų „labai". Aišinę aš labai mylėjau, bet *mudu abu* puikiai žinojom, kad dėl jos galėčiau pasistengti ir labiau. Kažkuriuo metu Aišinė ėmė visiškai klaidingai įsivaizduoti, kad savo polinkį alkoholiui aš privalau ne palaipsniui mažinti, bet tučtuojau vienu kartu „užrišti", ir kad šį tikslą galiu pasiekti tiktai padedamas meilės, *jos* meilės. Ir jei kada nors man tai pavyks, tai būsiu padaręs išimtinai „dėl jos". Štai taip ir įkliuvau į spąstus. Iš pradžių ji norėjo, kad nebegerčiau dėl savo sveikatos, paskui – dėl mūsų santykių, o tada, nespėjus nė apsižiūrėti, mano pomėgis taurelei staiga pasidarė net ne mano, bet jos problema.

Vieną iš tų dienų savo blaivybės tvarkaraštyje iškeverzojau didžiulį, tamsiai raudoną kryželį. Šis atgimimas, visiškai atsitiktinai įvykęs vasario mėnesio 22 dieną, dviem atžvilgiais skyrėsi nuo visų ankstesniųjų. Pirma, prieš tai tik sąžiningai liaudavausi gėręs, o nuo šiol sąžiningai lioviausi gerti tam tikru paros metu. Antra, skirtingai nuo ankstesnių pažadų, šio laikiausi iki galo. Nuo 2001 02 22 iki 2002 02 22, kai teismas, sugaišęs tam vos vieną posėdį, mus išskyrė, Aišinės akivaizdoje alkoholio į burną neėmiau nė lašo.

Šį netikėtą, bet sykiu akivaizdų posūkį Aišinė priėmė su pasitenkinimu, kurį, tiesa, lydėjo ir šioks toks nepasitikėjimas. Vis dėlto ji nepasivargino pakapstyti giliau ir tarsi seklė atskleisti tiesą. Ir nors visada mane kruopščiai sekdavo tomis akimirkomis, kai leisdavau laiką su ja, nė karto nepasmalsavo, kuo gi užsiimu, kai iš jos regėjimo lauko būnu dingęs. Nežinau, ar tuo laikotarpiu Aišinės bent trumpam nesudrumstė mintys apie du kapus turintį šventąjį, bet, gyvenimo ratui ir vėl apsisukus, aš, visai kaip ir mano tėvas, priklausomai nuo paros meto, tapdavau vis kitu žmogumi – dvi skirtingos asmenybės kuo puikiausiai susigyveno ir manyje. Vis dėlto tarp mūsų išliko ir aiškus skirtumas. Tėvas blaivininku virsdavo dieną, girtuokliu – vakare, o aš, spaudžiamas aplinkybių, elgiausi visiškai priešingai: gerdavau dienomis, o vakarais būdavau blaivut blaivutėlis.

Žmogus savyje visada nešiojasi tam tikrą laikrodį, kurio rodyklė gali suktis ne tik iš kairės į dešinę, bet ir atvirkščiai. Viskas priklauso nuo to, kaip jį nustatysi. Prie naujosios savo dienotvarkės iki galo prisitaikiau daugių daugiausia per kokias dvi savaites. Tikra palaima, kad dėsčiau universitete ir dėl to mano darbo grafikas buvo ganėtinai lankstus. Todėl dieną nepraleisdavau nė vienos pasitaikančios progos ir sukinėdavausi amžinai girtas, bet vakarėjant parsigavęs namo tuojau pat išsiblaivydavau lyg įkišęs galvą į kibirą su lediniu vandeniu. Visą naktį išbūdavau be lašo burnoje, o ryte, vos Aišinei išėjus į darbą, pradėdavau pamažu kaušti jau pusryčiaudamas. Juk, geriau pagalvojus, koks skirtumas, ar gerti ryte, ar vakare – svarbiausia nepainioti vieno su kitu, ir viskas susireguliuos taip, kaip reikia. Priešingai nei bijojau, toks režimas nesukėlė jokių didesnių sunkumų nei skrandžiui, nei sąžinei. Matyt, žmogus prie visko įpranta, jei tik įsisąmonina, kad kitų galimybių iš tiesų tiesiog neturi.

Vis dėlto pasiryžęs tokiai dienotvarkei nė nesusimąsčiau apie tai, kad viskas turi savo gyvenimo ciklą, – šią tiesą mano tėvas žinojo kuo puikiausiai. Rytas – pats nedėkingiausias metas paslaptims saugoti. Ne tik dėl to, kad šiuo paros metu mes nuolat privalome sukinėtis tarp kitų žmonių ir jų akivaizdoje vykdyti vienokius ar kitokius prisiimtus įsipareigojimus, bet ir tuo, kad dienos šviesa turi ir dar šį tą, šį tą įkyraus ir klastingo, kas miestą paverčia neregėtų būtybių knibždančia miško proskyna. Vos spėjus įkišti kelis paslapčių trupinėlius į drevę, kas nors juos vis tiek tuoj pasiglemš. Kiekvieną kartą atsigręžęs, tarp mane supančių šakų, šakelių ir lapų, akinamas saulės, pamatydavau šimtus akių. Ryškūs šviesos spinduliai trukdė suprasti, kas, iš kur ir kokiu tikslu mane stebi. Dusdamas nuo dienos vaiskumo svirdinėdavau supamas šnabždesių ir niekaip nepajėgdamas aiškiai įžvelgti nė vieno iš šių balsų savininkų veido. Jutau, kaip kiti užuodžia nuo manęs tvoskiantį alkoholio kvapą, retkarčiais man imdavo pintis liežuvis, veltis mintys. Visa tai jutau, bet vis tiek, nors tu ką, ne-

galėjau perprasti, kas iš aplinkinių ir kiek aiškiai žino šią mano paslaptį.

Šiuo laiku mano gyvenimą visu savo svoriu užgriuvo Etelė. Buvom nesimatę dvejus metus. Netekusi sufijaus nėjininko ir dėl mano apsisprendimo vesti Aišinę išliejusi tiek tulžies, kad pakaktų visam amžiui, ji persikraustė į Jungtines Valstijas su gabiu, visapusiškai išsilavinusiu smegenų chirurgu pakistaniečiu. Ir štai dabar sugrįžo, taip pat staiga ir netikėtai, kaip kad buvo išvykusi, ir lyg tyčia įsirėžė į mano gyvenimą kaip tik tada, kai jos ar kieno nors kaip ji man iš tiesų baisiai reikėjo. Buvau jau ir pamiršęs, kad šiame gyvenime užvis labiausiai jai patinka purvinom kojom mindžioti švarutėlaitėse tokių moterų kaip Aišinė svetainėse patiestus neįkainojamus kilimus. Etelė netruko tai priminti. Labai greit susigaudė apie mano priklausomybę, o susigaudžiusi nei smerkė, nei vertė laikytis kokių nors bandomųjų laikotarpių, nei dusino klausimais, į kuriuos atsakymai jau ir taip savaime aiškūs.

Vietoj to įteikė man meistriškai sudarytą planą, – net ir dabar nenumanau nei kuo tiksliai remiantis, nei pagal kiek metų trukusius stebėjimus jis išplėtotas, – leidusį ir toliau sau klaidžioti po beasmenių žvilgsnių ir beveidžių balsų girią patiriant mažiausiai, kiek tik įmanoma, žalos. Pateiktoji schema atrodė itin dalykiškai. Numatytos trumpos alkoholio pertraukėlės, priderintos prie mano darbo valandų, per kurias galėjau siurbtelėti gerą gurkšnį stipraus gėrimo, slepiamo įmantriame termose, įvardyta, kokiomis priemonėmis slopinti vieno ar kito konkretaus gėrimo kvapą, parinkti susikaupti padedantys ir organizmą stiprinantys vaistai, antioksidantai, vitaminai, mineralai, kepenų veiklą lengvinančios artišoko tabletės... Susikaupusi ir atsidėjusi, lyg patyręs treneris, varganomis sąlygomis, tačiau su begaliniu entuziazmu tarptautinėms varžyboms ruošiantis jauną atletą, ji sudarė man geriausią įmanomą tokiomis aplinkybėmis programą. Tiesą sakant, padarė ir kur kas daugiau nei vien tik tai. Per visus šiuos metus atsiradus bent menkiausiai progai visada palaikydavo draugiją ir išgerdavo kartu su manimi.

Vienas skaudžiausių smūgių, galinčių tekti susituokusiai moteriai tuo metu, kai jos vyras ieško būdų sulaužyti jį drausminančias taisykles, be abejo, patiriamas tada, kai likimas atranda jam sėbrą ir tas sėbras yra kita moteris. Netikėtai susiklosčius šitokioms aplinkybėms atsidūriau kreivų veidrodžių karalystėje, kurioje kaipmat įtikėjau, kad Aišinė man kur kas tolimesnė, o Etelė – kur kas artimesnė, nei tai buvo iš tiesų. Vis dėlto viso to rezultatas veikiausiai nebuvo toks akivaizdus, koks man atrodė. Šiaip ar taip, kai po kažkiek mėnesių Aišinė pareiškė norą skirtis, šį jos apsisprendimą lėmė anaiptol ne Etelė ir ne nelemta mano priklausomybė.

BUTAS NR. 8
Melsvoji Panelytė

Melsvoji Panelytė sėdėjo neatitraukdama akių nuo plonyčių tamsiai raudonų papipirinto aliejaus srovelių, besisunkiančių iš pusiau suvalgytos, pusiau išdarkytos vištos su žemės riešutais. Daugiau nieko negalėjo padaryti. Nenorėjo net kalbėti, ką jau ten protestuoti. Šiaip ar taip, nelabai ir buvo ką čia sakyti. Įkliuvo į galutines meilužėms gresiančias pinkles: susidūrė su nepajudinamu argumentu – „viskas tik dėl vaikų"!

Būti vedusio vyro meiluže, vadinasi, pernelyg gerai žinoti tai, ko nederėtų, ir tuo pat metu nė nenutuokti, ką su šia pertekline informacija veikti. Meilužės paprastai kuo puikiausiai žino pačias slapčiausias, pačias gėdingiausias kitų savo lyties atstovių, kurių ligi tol niekada nematė ir veikiausiai niekada nepamatys, paslaptis. Žmonos apie meilužes ne ką tenutuokia, o dažniausiai suvis nė neįtaria apie jų egzistavimą, o meilužės apie žmonas būna prisirankiojusios stačiai pilnus glėbius įvairiausių žinių... tonų tonas neparankiausių, beprasmiškiausių, neįtikimiausių smulkmenų... Tarkim, sutuoktinė yra pratusi prieš eidama miegoti išsitepti veidą kremu – šiuo atveju meilužė žinos net tai, kuo šis kremas kvepia. Panašiai meilužei nebus jokia paslaptis, kokie drabužiai žmonai patinka, kokį ji mėgsta makiažą, kokia yra mama, kokius papuošalus renkasi, kada eina miegoti ir kada keliasi, kaip maitinasi, kuo domisi, kokių turi manijų ir kompleksų, kuo bodisi, kaip gudrauja ir kokia greičiausiai būtų jos reakcija, *jei sužinotų teisybę*. Meilužės

žino atsakymus į šiuos klausimus, nors jų nebūna nė uždavusios. Jos nesivaiko paslapčių, veikiau paslaptys pačios pas jas atklysta. Taip atsitinka, nes siekdami įrodyti meilužėms, kokiame pragare yra priversti gyventi, „nuolat niurzgantys dėl santuokos ir niekaip negalintys išsiskirti“ ir „norintys permainų, bet be nuostolių“ vyriškiai galiausiai ima porinti vienas už kitą įtaigesnius pasakojimus, ne ką tenusileidžiančius tiems, kurie būna aprašyti bulvariniuose dienraščiuose ir pirmiausia taiko į skaitytojų emocijas. Priešingai nei gali pasirodyti žmonoms, pikčiausiai ir šlykščiausiai jas apkalba anaiptol ne meilužės, o jų pačių vyreliai. Meilužės yra tiesiog atidžios klausytojos, ir tiek. Jos ne tik nė kiek nesistengia sužinoti visko kuo daugiau, bet ir, – bent tol, kol būna tikros savo galia ir patenkintos joms tekusiomis privilegijomis, – šio glėbio jas užgriuvusios kompromituojančios informacijos nė nepajudina. Tik tiria, atlaidžiai užjaučia ir saugo savo priešininkes, kurios šiaip jau nė nedvejodamos apipiltų jas pamazgomis.

Vis dėlto jei net Achilas turėjo savo kulną ir jei kandys ilgainiui pragraužia net atlaso paklodes, tai nieko nuostabaus, kad ir meilužės turi savo silpnąją vietą, savitą orlaidę, pro kurią su švilpesiu bet kada gali būti išsiurbta visa jų galia. Vos įsitaisę meilužę „nuolat niurzgantys dėl santuokos ir niekaip negalintys išsiskirti“ ir „norintys permainų, bet be nuostolių“ vyriškiai ūmai pradeda mylėti savo vaikus taip, kaip dar niekada anksčiau nemylėjo. Tai kuo nuoširdžiausia, bet kartu ir patologinė meilė. Panašiai kaip Adomas savo nuogumą dengė figmedžio lapu, taip ir NNS poklasio NNI būrio NPBN pobūriui priklausantys vyriškiai bet kokį savo neryžtingumą teisina meile vaikams. Metams bėgant ir atsirandant vis naujoms meilužėms, šių vyriškių atsidavimas vaikams apskritai įgyja neregėtus mastus. Ir lygiai kaip Ieva buvo priversta prisidengti tokiu pat figmedžio lapu, taip ir meilužės turi persisemti meilužių prisirišimu prie savo vaikų, prisirišimu, kuris tolydžio stiprėja, tampa vis jautresne tema ir galiausiai garantuoja visišką neliečiamybę.

Melsvoji Panelytė atitraukė akis nuo plonyčių tamsiai raudonų papipirinto aliejaus srovelių, besisunkiančių iš pusiau suvalgytos, pusiau išdarkytos vištos su žemės riešutais, ir pervėrė alyvuogių aliejaus prekiautoją į įsiūtį peraugančio nuovargio kupinu žvilgsniu. Dvylikametė jo dukra dėl aukštos temperatūros kamavosi lovoje. Puolęs priekaištauti žmonai, kad ši nesirūpina vaiku, buvo jos kaipmat apdairiai įspraustas į kampą: „Jei jau taip myli dukterį, tai bent šįvakar neik pas tą savo meilužę!“ Kadangi iki pat šiol jautėsi visiškai tikras, kad apie jo neteisėtos meilės reikalus žmona ničnieko nenutuokia, vyras ne juokais apstulbo. Netrukus namuose kilo baisingiausias barnis, o sergantis vaikas *viską* girdėjo.

Melsvoji Panelytė pakilo nuo kėdės ir lipšniai jį apkabino. Negailestingai romiu balsu pratarė, kad nėra ko nerimauti, kad dukra greitai pasveiks, o sužeista jos širdelė nesunkiai užgis, nes juk savo tėvelį mergaitė myli be galo, be krašto. Suokė lygiai tai, ko iš jos ir buvo tikimasi, nei daugiau, nei mažiau. Alyvuogių aliejaus prekiautojas gižiai, bet kartu ir dėkingai į ją pažvelgė. Dabar, kai išgirdo būtent tai, ką ir tikėjosi išgirsti, pasijuto kur kas jaukiau.

Melsvajai Panelytei atlydėjus alyvuogių aliejaus prekiautoją iki pat durų, šis pirmą kartą po ilgesnio laiko nusišypsojo.

– Skaniai pagaminai, – sumurmėjo prieš pat išeidamas ir mostelėjo ranka į ką tik palikto stalo pusę.

– Negaminau, – gūžtelėjo pečiais Melsvoji Panelytė, – viską parsinešiau iš turgaus.

Iš jos balso sunku buvo nuspėti, įtūžusi ji, ar ne.

Alyvuogių aliejaus prekiautojas akimirką sustingo. Iš jo žvilgsnio sunku buvo nuspėti, nustebino jį tai ar ne.

BUTAS NR. 2

Saidaras ir Gaba

Bute Nr. 2 tvyrant šį nuo aplinkinio pasaulio akivaizdžiai skiriančiai apatijai, atkišęs visas savo letenas į skirtingas puses, užknarkė Gaba. Kadangi šuo buvo ne tik išsikėtojęs per visus ramybe alsuojančius namus, bet dar ir užgulęs šeimininką, nevertėjo nė tikėtis, kad Saidaras bent kiek galėtų pasijudinti, kol Gaba nepabus. Saidaras tam ir neprieštaravo. Jam patikdavo gulėti nejudant, nieko neveikiant ir nė nemėginant veikti, tįsoti visiškai paslikam, jaučiantis, kad esi šiek tiek paikas ir apsileidęs... gulėti be jokio tikslo greta būtybės, kurią myli labiau už viską šiame pasaulyje... tiesiog drybsoti, paprasčiausiai ir elementariausiai drybsoti... Saidaras taip pat nejučia užsnūdo.

Didžiuliame piktžolėmis apžėlusiame sode, apsuptame dailia geležine tvora, jis stovėjo ir žiūrėjo į sidabrinio tiulio skara apsigaubusią, ant šezlongo patogiai įsitaisiusią merginą gintaro spalvos plaukais. Mergina atrodė stulbinamai panaši į vieną jo seserų, tik buvo gražesnė. Ji kvietė jį prieiti arčiau. Saidaras pažvelgė į Gabą, įmigusį prie sodo vartų. Puikiausiai suprato, kad palikti šuns vieno nederėtų, bet vis tiek pravėrė aukštus vartus ir vėl siurbdamasis akimis į merginą įsmuko į vidų. Sodas pasirodė esąs netgi žalesnis, nei atrodė iš išorės, tačiau jo viduryje įrengtas baseinas kažkodėl buvo visiškai sausas. Jo dugnu ropinėjo dideli kaip kumštis vabalai. Mergina šypsodamasi atsistojo ir Saidaras staiga pamatė, kad ji gerokai, gerokai už jį aukštesnė. Maža to,

be perstojo augo tiesiog akyse, tįso vis aukščiau. Avėjo įspūdingus aukštakulnius. Ūmai ji susverdėjo ir mėgindama atgauti pusiausvyrą treptelėjo pėda į žemę, pasigirdo kažkas panašaus į „takš!".

– Nereikia! – suriko Saidaras, bet jo prašymas sukėlė visiškai priešingą merginos reakciją ir ji bemat puolė trepsėti lyg pakvaišusi: „Takš, takš, takš!"

– Liaukis. Ar iš proto išsikraustei? Nustok! – šaukė Saidaras, jaudindamasis, kad nepabustų Gaba.

Atsigręžė pažiūrėti, kaip jis laikosi, tačiau ant aukštų geležinių vartų, kurie vos prieš kelias sekundes buvo atviri, dabar kabojo spyna, ir tai dar ne keisčiausia – keisčiausia, kad vartai atsidūrė kur kas toliau. Merginai be paliovos trepsint – „takš, takš, takš!", – įvyko tai, ko Saidaras ir bijojo. Gaba puolė kone persiplėšdamas skalyti. Mestelėjęs piktą žvilgsnį į merginą, Saidaras kiek įkabindamas nurūko prie vartų. Tą pačią akimirką susivokė, jog apsvaigęs lekia Ledinukų rūmų buto Nr. 2 durų link. Viską aplinkui gaubė ausis veriantis triukšmas. Gabai plyšaujant durys kratėsi, ir kuo labiau jos kratėsi, tuo aršiau Gaba plyšavo.

Kai galų gale atidarė duris, priešais išvydo stovint Mahometą, aiškiai besididžiuojantį tuo, kad jo smūgiai išprovokavo tokią sumaištį. Vaikas nužvelgė jį nuo galvos iki kojų, o tada atkišo servetėle uždengtą lėkštę:

– Madam Tetulė prašė perduoti.

Saidaras kaipmat atsipaipaliojo ir įžūliai šyptelėjo. Pokštas išsipildė tikrovėje. Tradicinė chalva, kurią senosios kaimynai dalijo vaikščiodami nuo durų prie durų, jį pasiekė pačiu laiku, būtent tada, kai po LSD sukeltų haliucinacijų organizmas stačiai reikalavo ko nors saldaus. Saidaras su bičiuliais tarpusavyje vadindavo tai „į gyvenimą be taisyklių prasmukusia tradicija". Net sumikčiojęs iš pasitenkinimo padėkojo ir čiupęs lėkštę užtrenkė vaikui priešais nosį duris. Gaba, pajutęs ką tik atnešto maisto kvapą, liovėsi skalyti ir iškėlęs drėgną nosį aukštyn ėmė nekantriai uosti orą. Saidaras

jam erzinamai mirktelėjo, nukėlė servetėlę ir apstulbęs sustingo. Priešais jį lėkštėje gulėjo ne chalva, o du tešlainiai. *Tešlainiai su šiek tiek aptrupėjusiais kraštais ir žiupsniu cukraus pudros ant viršaus.* Saidaro veidas perbalo.

Jis prisiminė.

BUTAS NR. 7

Aš

Man sėdint balkone ir tuštinant savo stiklą, Etelė, įsitvėrusi turėklą džiovintų abrikosų spalva lakuotais nagais, staiga paklausė:

– Kodėl nieko nesugalvoji, kad žmonės nustotų tai darę? – tai tarusi mostelėjo galva į palei sodo tvorą savo šiukšles išmetančią skarotą moterėlę.

Patraukiau pečiais. Nebėra jokio skirtumo, ar langus laikau pravirus, ar uždarus. Kiekvieną dieną vis labiau šylant orams šiukšlių dvokas darosi vis smarkesnis. Jį užuodę praeiviai tuoj paspartina žingsnį, o pravažiuojantieji automobiliu užsisuka langus. Jei namai, kuriuose gyveni, rytai, kuriais pabundi, naktys, kuriomis miegi, sienos, langai, durys ir viskas, į ką tik atsigręži, smirdi, manyk, kad rimtai įkliuvai. Išsivaduoti iš šio dvoko jungo paprasčiausiai nėra kaip. Kas vakarą grįždamas namo prie mūsų daugiabučio pamatau pūpsant vis po naują šiukšlių krūvą. Kas vakarą manęs vis laukia šviežutėlis šiukšlių kalnas, supiltas iš prikimštų įvairiausių dydžių plastikinių maišelių su rajone veikiančių bakalėjos krautuvėlių ir prekybos centrų emblemomis, maišelių, kurie viršuje užrišti, tačiau nežinia kodėl visuomet įplyšę ties dugnu ar iš šono. Negana to, tai šen, tai ten nuolat mėtosi kartoninės dėžės, nežinia kam neseniai priklausę daiktai, o virš vietomis prasisunkusių arbūzų, syvų ar nudrėbtų išėdų zyzia juodi spiečiai musių. Ir katės... tuzinai kačių be perstojo zuja pirmyn atgal, kai kurios jų perdžiūvusios, kai kurios išpampusios, tačiau nė viena nerodo nė

menkiausio susidomėjimo praeiviais – visos, stačia galva pasinėrusios į savo susmirdusią karalystę, kiaurą dieną mėgaujasi nerūpestingu gyvenimu – ropinėja ant maišų, kapstosi šių viduje, o jų gretos tiktai nenumaldomai ir pavojingai gausėja...

Į šiukšlių kalną vis pasižiūriu įvairiu paros metu. Prieš pusiaudienį jis jau būna nemažai iškilęs, o per likusią dieną ir dar labiau padidėja. Prieš pat sutemstant su karučiais čia atsibeldžia du čigonai, vienas – jaunas, kitas – jau senstelėjęs, ir ima knaisiotis po visą šį jovalą. Susikrovę į atskirus maišus, išsigabena skardines, laikraščius ir stiklinius butelius. Iš visko sprendžiant, gyvenimas apačioje yra grįstas begaliniu kartojimusi, o visų suinteresuotųjų pastangos nuolat vienos kitą papildo: katės išrausia tai, ką būna jau apropinėjusios musės, čigonai susirenka, ką išrausė katės, kiekvieną vakarą per piko valandas į gatvę įsukantis šiukšliavežis išsigabena, kas liko po čigonų, o visa tai, kas išbyrėjo kraunant maišus į sunkvežimį, galiausiai ir vėl atitenka musėms, katėms ir kirams. Šiam užburtam ratui nė akimirkos nesustojant šiukšlynas, vos spėjęs bent truputį apsekti, tuojau ir vėl pagausėja, jau nekalbant apie gižų nuo jo sklindantį dvoką, kuris, regis, niekada nesilpnėja.

– O ką aš galiu? – atitariau klausimu. – Negi turėčiau stovėti kiaurą parą prie tos tvoros ir ją saugoti?

– Reikėtų kokio nors kraštutinio žingsnio, kažko tokio, po ko jokiam žmogėnui daugiau nė minties nebekiltų vilkti čia savo šiukšlių. Nagi, saldainiuk, pasuk smegenis, sugalvok ką nors! – pakartojo ji ir išmaukė savo porciją rakijos netgi pirmiau už mane.

Atsilošęs prisidegiau cigaretę. Keista, bet šįvakar kažkodėl visai nematyti skruzdžių. Dūmams suplevenus ore tarsi marlei, staiga lyg perkūnas iš giedro dangaus mane nutvilkė dėmesio gal visai ir verta idėjukė.

BUTAS NR. 2

Saidaras ir Gaba

Stebėdamas, kaip Gaba šiurkščiu rausvu liežuviu laižo tešlainių trupinius, Saidaras nejučiomis prisiminė vieną iš vaikystės epizodų. Buvo sniegingas šeštadienis. Kaip ir kiekvieną šeštadienio rytą, jie aplankė močiutę, tik šį kartą jų viešnagė kažkodėl truko trumpiau nei paprastai. Nuo pat tos akimirkos, kai išėjo pro senolės namų duris, mama su tėčiu žingsniavo susikibę už rankų ir kažką piktai šnabždėjosi. Saidaras, – anuomet niekas nė įsivaizduoti neįsivaizdavo, koks aukštas ir išstypęs jis išaugs ateityje, – buvo apmuturiuotas ištisais sluoksniais drabužių, besiglaudžiančių vienas prie kito tarsi kopūsto lapai. Vilnonė jo beretė su šiaurės elnio atvaizdu buvo užsmaukta iki ausų, aplink kaklą plevėsavo tokios pat spalvos šalikas. Atstumui tarp jo ir iš paskos vėžlio žingsniu besivelkančių tėvų padidėjus, Saidaras ėmė maknoti į kiekvieną pakeliui pasitaikančią balą. Iš to sprendžiant, tėvai pykosi ne juokais. Kad leistų vaikams pajusti ore pritvinkusią įtampą, jei tik ši dar nėra pratrūkusi žodžiais, suaugusiesiems pakanka tiesiog nepykti dėl to, dėl ko jie paprastai visada pyksta. Tokiu būdu Saidaras juste juto, kad vyksta kažkas negerai. Nutarė susiieškoti gilią, murziną klampynę ir į ją kaip reikiant treptelėti – jei tai padarius mama puls priekaištauti, o tėvas galbūt net pliaukštelės, vadinasi, įtarimams nėra jokio pagrindo ir ši diena niekuo neišsiskiria iš kitų.

Netrukus užtiko tai, ko norėjo, – purviną, drumzliną balą, kurios gylio niekaip nebuvo įmanoma net nuspėti. Kupinas ryžto

tuojau aklai į ją įrioglino ir būtų klibikščiavęs sau toliau, jei tik šiuo akimirksniu nebūtų išgirdęs kažin kokio neaiškaus gargaliavimo. Krūptelėjęs apsižvalgė aplink, bet nieko nepastebėjo. Nejau garsas sklinda jam iš po kojų?.. Galbūt tai ženklas, kad balai skauda?.. Arba įspėjimas trauktis atgal? Kas galėtų paneigti, kad tai ne viena iš tų liūdnai pagarsėjusių pražūtingų duobių, kurias kadaise išrausė miesto valdžia vien tiktai tam, kad vėliau tiesiog pamirštų užkasti? Ruda, suskretusi pražūtinga duobė, nežinia, ar išvis turinti dugną... Visa tai Saidarą išgąsdino. Vis dėlto pirmąkart pajusta mirties baimė anaiptol nebuvo tokia jau stingdanti. Ir jis žengė pirmyn.

Širdis daužėsi kaip pašėlusi. Ar gili ši duobė? Ties kuria vieta yra jos dugnas? Kas, jei žengus vos žingsnį ar du, jį įtrauks?.. Pabandė įsivaizduoti savo mirtį, kaip ši duobė jį praryja ir iš jo telieka vien tik raudona beretė su šiaurės elnio atvaizdu. Įsivaizdavo, kaip mama ir tėvas praeina pro šalį, aršiai tebesiginčydami, o tada, po kažkiek laiko, atitokę išvaikščioja visą prieš tai nueitą kelią, ieškodami savo vienintelio sūnaus. Kuo ilgiau apie tai mąstė, tuo smarkiau mėgavosi galimybe šitokiu būdu visiems atkeršyti už iš jų patirtas skriaudas: užgaulų šmeižtą, atgrasias rietenas, žeidžiančią neteisybę... Darėsi nepaprastai malonu mintyse matyti, kaip jo draugai ir giminaičiai, atsakingi už visas iki paskutinės tokios nepagarbos apraiškas, sužinoję apie jo mirtį, puola atgailauti.

Vis dėlto nespėjęs dorai nė įsisvajoti atsidūrė kitame balos gale. Nenoromis išbridęs lauk ir vis dar tebetrepsendamas pėdomis, nuo kurių tiško tiršti purvo lašai, mestelėjo žvilgsnį į šalikelę ir sumišęs sustojo. Tiesiai priešais jį palei šaligatvį tįsojo šunytis. Pasirodo, tuos vaizduotę ką tik įaudrinusius neaiškius garsus skleidė visai ne Stambulo miesto valdžios palikta žiojėti pražūtinga duobė, o šis mažutis juodaakis šunėkas. Ant kailio nebuvo matyti jokių kraujo žymių, nė vienos žaizdos. Jį pervažiavusio automobilio ratų žymių taip pat nebuvo galima įžiūrėti. Saidaras perbalo. Supratęs, kad mirtis, apie kurią dar prieš minutėlę karštai svajojo, dabar yra taip

arti ir kartu visiškai nuo jo nepriklauso, pasijuto nepaprastai kvailai. Visos tos tolyn nuo tikrovės jį nešusios vizijos staiga pasirodė niekam tikusios, visi troškimai – nei šiokie, nei tokie. Vieninteliai šią akimirką tikri dalykai tebuvo du: prie kelnių priskretęs bepradedąs džiūti purvas ir šunytį surakinusi kančia. Visa kita prarado bet kokią prasmę. Turėjo šeimą, bet buvo vienišas, nuolatos jautėsi visų menkinamas ir dėl to pats visus nuolatos menkino, nežinojo, ką reiškia būti laimingam, ir nebesitikėjo, kad kada nors tai sužinos, ėjo jau dvyliktus metus, tačiau aplinkiniai jį ir toliau laikė vaiku, niekas niekada neklausė jo nuomonės jokiu klausimu, o net jei būtų ir paklausę, vis tiek nebūtų susigaudęs, ką atsakyti.

Be jokios abejonės, Saidaras būtų grįžęs paprašyti tėvų pagalbos, o gal net pats puolęs šunyčiui padėti, tačiau kažkodėl neįstengė padaryti nei viena, nei kita. Nervingai susigrūdo rankas į kišenes ir ėmė tiesiog laukti. Gižaus nusiminimo debesies gaubiami tėvai žingsnis po žingsnio artėjo iš už nugaros – toks buvo gyvenimas. Priešais tįsantis šunytis, regis, vis mažiau kentė ir darėsi vis apatiškesnis – tokia buvo mirtis. Saidarui nesinorėjo stoti nei į vieną, nei į kitą pusę – kur kas mieliau jam buvo likti kuo atokiau ir nuo mirties, kuri jį atstūmė, ir nuo gyvenimo, kurį atstūmė jis pats. Ak, jei tik būtų matęs, kaip geisdamas pasislėpti gūžiasi jo kūnas po paltu, pirštinėm, berete ir šaliku! Užsigalvojęs tik po kurio laiko susivokė, kas tas apyminkštis daiktas kairėje jo kišenėje. Tai buvo tešlainis.

– Mergaitės gali likti pas mane, – tą rytą niūriai pareiškė močiutė. – O va berniūkštis verčiau tegu neišsiskiria su tėvu.

Saidarui įėjus į virtuvę abi moterys stovėjo nugara į jį. Dėjo ką tik iškeptus tešlainius į porcelianines lėkštes, išrikiuotas ant indaujos.

– Pranešk, kaip viskas klostysis, – suniurnėjo močiutė. – Bet kai pajungs telefoną, pirmiausia vis tiek skambink į konditerijos parduotuvę.

Kai naujuose namuose įvedamas telefonas, svarbiausias būna pirmasis skambutis – tai, kam tąkart paskambinsi, turės įtakos ir

viskam kitkam. Todėl prieš skambinant draugams ar giminaičiams iš pradžių privalu paskambinti į kurią nors konditerijos parduotuvę, kad visi paskesni pokalbiai šiuo naujuoju telefonu būtų saldūs ir malonūs. Šnektelėjus su konditerininkais galima skambinti į banką, į valiutos keityklą ar į juvelyrikos parduotuvę, kad ateityje niekada nepritrūktų pinigų telefono sąskaitai apmokėti, į nekilnojamojo turto agentūrą, kad viskas būtų gerai namams, į automobilių saloną, kad viskas būtų gerai automobiliui, ir taip toliau, tačiau nuosavybės klausimai ir visa kita šiuo atveju jau ne taip svarbu. Svarbiausia, kad viskas klostytųsi saldžiai ir maloniai. Kitaip tariant, apsisprendimas skambinti į visas kitas įstaigas priklauso grynai nuo asmeninio nusiteikimo, o susisiekti su konditerijos parduotuve yra tiesiog pareiga.

Saidaras kone mirė iš nuobodulio, kaip ir kiekvieną šeštadienio rytą. Laimei, šįkart jie čia ilgai neužsilaikė. Suaugusiesiems virpant nuo emocijų pertekliaus, o vaikams vis dar nesuvokiant, kad šis šeštadienio rytas skiriasi nuo kitų, jie visu būriu nugužėjo prie namų durų – atsisveikinimams, rodės, nebus galo, maža to, darėsi apskritai nebeaišku, kas, ką ir kodėl bučiuoja. Akivaizdu buvo tik tai, kad mergaitės pasilieka su močiute. Saidaras tam toli gražu nė neketino prieštarauti. Sužinojęs, jog savaitgalį praleis be sesių klegesio, taip smarkiai nudžiugo, kad net nebeatsikalbinėjo mamos nurodymui užsidėti beretę, kuri jam visąlaik atrodė pernelyg mergaitiška. Vis dėlto prieš išeinant močiutė jį, užsitempusį beretę ir apsimuturiavusį kaklą, ūmai prisitraukė prie savęs, įstrigdino sau tarp iki pilvo nukarusių krūtų ir tvirtai spausdama glėbyje kažką įbruko jam į kišenę.

– Suvalgysi kelionėje, – tarė sušniurkščiojusi paraudusia nosimi ir bedė pirštu kažkur į dangų, tarsi toji jos minima kelionė turėtų vykti ne žeme, bet oru.

Tokioje padėtyje ir sustingo prie slenksčio, lyg staiga būtų virtusi neaiškių kontūrų akmens statula. Nebegalėdami praeiti į priekį šeimynykščiai sustojo siaurame koridoriuje išsirikiavę vie-

nas greta kito it ant skalbinių virvės sudžiauti ir vakaro šalčiui į ledą sustingti palikti drabužiai.

Pasijutęs nesmagiai, kaip ir visada, kai susidurdavo su perdėtai rodoma meile, Saidaras pagaliau šiaip ne taip išsivadavo iš jį prislėgusių močiutės krūtų jungo, prakvipusio kaži kokiu keistu mišiniu: nestipriu prakaitu, citrinų odekolonu ir šviežiai kepta duona. Nieko nelaukdamas movė pro duris. Netrukus jie jau žingsniavo gatve, jis – priekyje, o mama ir tėtis – jam už nugaros.

* * *

Vos pamatęs Saidaro iš kišenės ištrauktą tešlainį, šunytis iškart liovėsi aimanuoti. Kurį laiką abu stovėjo vienas priešais kitą sutrikę. Saidarą užplūdo neapykanta, nieko negalėjo padaryti – gyvūnas jam kėlė pasišlykštėjimą. Neįtikėtina – nelaimėlis jau tįso mirties prieangyje, o jo migla apsitraukusios juodos akys vis tiek iškart, nors ir blausokai, bet žybteli išduodamos troškimą kuo greičiau šį sumautą skanėstą sušlamšti.

Po poros minučių iš už namo kampo išniro tėtis su mama. Eidami artyn pamatė stimpančio šunyčio akivaizdoje abejingai sausainį čiaumojantį sūnų. Susidūrus su šitokia pasibaisėtina nejautra abiejų suaugusiųjų nervai, kurie ir iki tol jau buvo gana įtempti dėl tarpusavio nesutarimų, galutinai pakriko. Motina puolė ant jo rėkti, tėvas skėlė antausį.

Galų gale vaiko norai išsipildė. Ir mama, ir tėvas, regis, vėl tapo tokie, kokie buvę. Tačiau Saidaro širdį draskiusi pagieža nenuslūgo nė per nago juodymą. Jis pravirko, vis dėlto labiausiai jį įskaudino ne tėvo antausis ir ne mamos priekaištai. Tiesą sakant, tą paskutinį šeštadienio rytą Stambule jo tikėjimas, kad gyvenimas, prie kurio yra prateęs, visada bus toks, koks buvo, negrįžtamai išsisklaidė.

Tos pačios dienos vakarą Saidaras pirmą kartą gyvenime skrido lėktuvu. Laikui bėgant jis supras, kodėl tėvai prieš praeidami pasų

patikros punktą taip jaudinosi ir kodėl jie išvis kaip įmanydami skubiau išvyko iš Turkijos. Baigiantis kelionei, kurią vaikas praleido stebėdamas žavią stiuardesę, visus keleivius apdovanojančią vis ta pačia nepriekaištinga šypsena, kai lėktuvas ėmė leistis, apačioje išniro ryškiausiomis šviesomis ramią tamsybę nutvieskiantis miestas. Šveicarija!

Po dviejų mėnesių, kai su tėvais išsikraustė iš mokyklos bendrabučio, pritaikyto politinio prieglobsčio prašytojams, ir persikėlė į būstą, kurį turėjo dalytis su prieglaudos šioje šalyje taip pat siekiančia asirų šeima, pirmučiausia jo mama nuskuodė prie telefono. Apsipylusi ašaromis kalbėjosi ne su konditerijos parduotuvės ar šokolado fabriko darbuotojais, bet su dukromis, be perstojo vis iš naujo kartodama tas pačias frazes... Galbūt dėl to, kad pirmiausia iš naujojo telefono skambino artimiesiems, maža to, šis pašnekesys buvo baisiausiai graudulingas, vėliau dar ilgus metus vos suskambus telefonui tėvus kaipmat nutvilkydavo baimė, jog tuojau sulauks blogiausių, kokios tik gali būti, žinių iš Stambulo. Net kai po penkerių metų močiutė mirė, o mergaitės taip pat atsikraustė gyventi į Šveicariją, ši instinktyvi tėvų baimė niekur nedingo. Kiekvienas skambutis jiems automatiškai reikšdavo ir vienokias ar kitokias žinias iš Stambulo, ir net jei šis jų nusistatymas nepasitvirtindavo, vis tiek buvo bent jau kaip užuomina ir niekada neslūgstančio, gilaus sielvarto dirgiklis.

Kad ir kaip būtų, Saidaras vienintelis iš visos savo šeimos galiausiai grįžo į Stambulą, ir tai įvyko po vienuolikos su puse metų ir vienos dienos...

BUTAS NR. 4

Liepsnaprigimčiai

Užsidariusi savo kambaryje ir sėdėdama sukryžiuotomis kojomis ant kilimo priešais ką tik pritrėkštą tarakoną, Zeliša Liepsnaprigimtė jau gerą pusę valandos liūdnai dėbsojo į veidrodį, kurį laikė iškėlusi pabrėžtinai dramatiškai – sprendžiant iš jos niūraus žvilgsnio, buvo galima pamanyti, jog šis jai iškrėtė kažin kokį nevykusį ir piktą pokštą. Dar visai neseniai jos veidas buvo išbalęs lyg naktį sutikus vaiduoklį ir apskritas lyg pyragaičių padėklas. Tačiau pastaruosius maždaug penkis mėnesius vaikščiojo nusėta nedidelėmis raudonomis pūslelėmis, tarsi būtų išberta. Garsiai vis nusikvatojantis blausaus žvilgsnio dermatologas, pas kurį jie apsilankė, nustatė, kad tai ne jaunatviški spuogai ir ne alergija, o *psichosomatinis* sutrikimas. Pasak jo, esant stipriam nerimui, oda gali virsti raudona taškuota staltiese. Sukrizenęs iš šio savo sąmojo, gydytojas smarkiai plekštelėjo Zelišai per nugarą ir sodriu bosu sugriaudėjo:

– Dėl Dievo meilės, jei jau šitokio amžiaus taip nerviniesi, tai, kai ištekėsi, savo vyrui visai gyvent neduosi. Žiūrėk į viską ramiau, dukrele, atsipūsk!

Jei šiame gyvenime ir yra jausmas, kuris staiga nepaisant nieko pradeda augti ir tą akimirką, kai turėtų nuslūgti, tik dar labiau sustiprėja, tai nerimas. Net baimė, ir ta, turi ribas, tam tikrą savo pabaigos tašką. Pasiekus šį tašką, net jei lig tol ir bijota iki uždusimo, išgąstis tiesiog išgaruoja. Vaizdžiai tariant, perdėta baimė galiausiai pati save numalšina. O štai nerimas – visai kas kita, tai veikiau

užnuodytas vanduo, srūvantis iš niekada neišsenkančio šaltinio. Jo negalima perdozuoti, jis neturi priešnuodžio. Baimę paprastai sukelia kas nors konkretaus ir aiškaus, o nerimą – migloto ir abstraktaus. Įvardyti išgąsčio priežastį yra visiškai paprasta. Užčiuopti nuolatinio nerimo pagrindą – stačiai neįmanoma. Perspėjus nusiraminimo niekaip nerandantį žmogų, pervargusį nuo kovos net ne tiek su išoriniu, kiek su vidiniu priešu, apie įvairius jam gresiančius dalykus, galinčius nutikti, jei jis nesiliaus nerimavęs, būtų pasiekta lygiai priešingo poveikio – jo nerimas tik sustiprėtų.

Zeliša Liepsnaprigimtė ne tik nemokėjo atsipalaiduoti, bet jau ir nė nebesitikėjo to išmokti. Žinia, kad visos šios pūslelės ją užpuolė ne dėl kokios nors konkrečios alergijos, bet dėl kažin kokio neapibrėžto nerimo, tiktai dar labiau pakurstė jos jau ir taip beprotiškai išvešėjusį siaubą. Visame pasaulyje nebuvo tokio muilo, kremo ar losjono, kuris padėtų. Nerimo kosmetinėmis priemonėmis neišgydysi. Iš pradžių pūslelės apsiribojo kakta ir smakru, bet paskui jų padvigubėjo ir netrukus jos jau buvo išplitusios per visą veidą.

Ūmai nugirdo iš buto apačioje atsklindančią muziką. Išsitiesė ant grindų ir prispaudė prie jų ausį, pasisukusi veidu į negyvą tarakoną. Skirtingu paros metu slapčiomis vis pasiklausyti, kas ten vyksta, dabar jai jau tapo įprasta. Jos kambarys buvo tiesiai virš lieso, bet tvirto vyruko, įsikūrusio pusrūsyje, buto. Retkarčiais vis nugirsdavo kažin kokį keistą pusiau „šlept“, pusiau „tarkšt“, lyg kaimynas vaikščiotų lubomis ar būtų paimtas įkaitu ir mėgintų ropštis į viršų... O gal taip jis siuntė jai kažkokį šifruotą pranešimą?.. Tądien ji kantriai laukė prie savo kambario lango, kad pamatytų, kaip atrodo ta jo viešnia. Ir sulaukė. Tai buvo smulkutė mergina trumpais, ežiuku kirptais vario spalvos plaukais, mūvinti laisvomis, į du maišus panašiomis kelnėmis, kurios, rodėsi, bet kurią akimirką gali nukristi. Vos išėjusi iš Ledinukų rūmų viduryje gatvės prisidegė cigaretę. Panašu, jog ji neturėjo jokių bėrimo požymių, taigi, ir jaudintis jai nebuvo ko.

Pasak išminčių, kiekvienas žmogus visą gyvenimą ieško savo

atvaizdo, kad taptų su juo vienu kūnu ir jame atrastų save. Bet net ir tokiu atveju, ne paslaptis, pasitaiko veidrodžių, kurie apverčia aukštyn kojom savo atspindimą vaizdą – šis tampa lyg koks rojuje šaknimis į viršų, o šakomis po dirva augantis Tubos medis. Žvelgdama į merginą, išėjusią iš Saidaro namų, Zeliša Liepsnaprigimtė matė joje savo priešingybę. Jei tik būtų įmanoma, tuojau pat būtų atsikračiusi visų savo bruožų ir tapusi ja.

– Ką čia, po galais, darai ant grindų?

Zeliša Liepsnaprigimtė stryktelėjo ant kojų ir piktai dėbtelėjo į brolį, kuris ką tik įkišo galvą į jos kambarį prieš tai nė nepasivarginęs pasibelsti. Tą vakarą Zakerija svečiavosi pas juos su savo žmona ir sūnumi. Lėtais, sunkiais žingsniais Zeliša tylėdama išpėdino iš kambario. Svetainėje visi jau buvo susėdę aplink stalą ir žiūrėdami žinias valgė sriubą. Ant stalo krašto gulėjo trys gabalėliai kavos pyrago, kuriuos jiems atsiuntė senoji našlė iš buto Nr. 10.

Zeliša įsitaisė ant kampinės kėdės, akimis įsikniaubė į televizoriaus ekraną. Šešiolikmetė mama, ne per seniausiai išmetusi savo trijų dienų amžiaus kūdikį į prekybos centro konteinerį, mėgino slėpti veidą nuo kamerų. Vargšas kūdikis tarp šiukšlių tyliai pramiegojo ištisą dieną ir tik vakare, kai pradėjo klykti, jį pagaliau pastebėjo ir išgelbėjo praeiviai. Į ligoninę šią trijų dienų amžiaus mergaitę vežę ir maitinę policininkai pavadino ją Kadere*.

Staiga ekrane pasirodė tamsiu raudoniu išmuštas Kaderės veidukas. Mergaitė be paliovos verkė, ir su kiekviena ištrykštančia ašara jos raudonis darėsi vis ryškesnis. Zelišą Liepsnaprigimtę išmušė prakaitas. Tas kūdikio raudonumas buvo stačiai nepakeliamas. Mergina iš paskutiniųjų pamėgino atitraukti žvilgsnį nuo šios bjaurios spalvos, bet nebespėjo. Mažajai Kaderei keliaujant tai į vieno, tai į kito policininko glėbį, Zelišos Liepsnaprigimtės akyse viskas aptemo, negana to, šis aptemimas buvo ryškiai raudonas.

Ji nualpo.

---

* Kader – *turk.* laimė.

BUTAS NR. 7

Aš

Pažadintam žadintuvo čirškesio ryte be penkiolikos šešios, sumanymas, kuris šitaip pradžiugino praėjusį vakarą, dabar atrodė gryniausia nesąmonė. Jei tik būčiau galėjęs, būčiau apsivertęs ant kito šono ir parpęs toliau. Tačiau atsikėliau ir žvilgtelėjau pro langą. Lauke tebebuvo tamsu. Pats laikas įgyvendinti tai, kas planuota. Net jei ir nepavyks, tai, blogiausiu atveju, bent su Šikne Etele bus iš ko pasijuokti. Pastvėręs maišelį, kurį pasiruošiau dar vakar, vaiduokliškai nusliūkinau laiptais žemyn. Daugiabutyje tvyrojo mirtina tyla. Vos pravėrus laiptinės duris, į veidą tvokstelėjo vėsus rytmečio vėjas, tačiau nosį tuojau pasiekė ir šviežias šiukšlių kvapelis. Vadinasi, jau prasidėjo. Kas žino, galbūt iš mano plano išties bus kažkiek naudos. Šiaip ar taip, jei pasisektų įtikinti nors vieną žmogystą, kad šiukšlėms čia ne vieta, jausčiausi nemenkai nusipelnęs ne tik Ledinukų rūmų gyventojams, bet ir visam miestui.

Pirmą kartą nuo tada, kai atsikrausčiau, ši dabar visiškai apleista gatvė man pasirodė žavi. Iš už kampo išnėrė du stambūs gatviniai šunys. Artėjo risnodami zigzagais nuo vieno šaligatvio prie kito, tai vienas labiau išsišaudamas į priekį, tai kitas. Prie sodo tvoros stabtelėjo ir be didelio entuziazmo apuostė šiukšles, tačiau neradę nieko, kas būtų verta jų dėmesio, nubidzeno tolyn. Žvelgdamas jiems pavymui, akimirką pasijutau taip, lyg kas mane stebėtų. Vis dėlto kai atsigręžiau, Ledinukų rūmai skendėjo aklinoje tamsoje, išskyrus butą Nr. 10. Pro svetainės langus viršutiniame

aukšte spėriai prašmėžavo šešėlis. Šešėlio judėjimo kryptimi visuose kambariuose trumpam užsidegdavo šviesa, o tada atitinkamu eiliškumu nežinia kodėl ir vėl užgesdavo. Pasijutau nejaukiai. Dairantis aplink ūmai pasidarė nesmagu dėl kvailystės, kurią netrukus ketinau iškrėsti. Vis dėlto kažkas viduje sumanymo atsisakyti neleido. Galbūt šis planas ir yra gryniausia nesąmonė, bet tai vis tiek geriau negu nieko. Kartais vienintelis būdas sustabdyti užsitęsusias nesąmones yra ne kovoti su jomis racionaliais argumentais ar despotiškais draudimais, bet griebtis kažko ne mažiau absurdiško.

Vos pasiekiau šaligatvį ir atsidūriau priešais sodo tvorą, į mane kaipmat įsisiurbė pora nuožmių akių. Šią katę jau buvau sutikęs ir anksčiau. Žmones ji visada stebėdavo grynų gryniausios neapykantos persmelktu žvilgsniu. Sutrikdyta mano pasirodymo, atsikėlė ir nerangiai nupėdino iki tvoros galo, iš kur įdėmiai vėpsojo toliau. Išsitraukęs iš maišelio dažų skardinę vargais negalais atidariau jos dangtelį. Išvakarėse pirkdamas dažus pardavėjo prašiau šiam reikalui priderančių „musulmoniškai" žalių*, bet po dangteliu aptikau blausiai gelsvą žalumą – su anapusybe toks atspalvis aiškiai negalėjo turėti nieko bendra. Maža to, atsistojus su teptuku rankoje priešais tvorą iškilo ir dar vienas keblumas. Norimą užrašyti mintį aš, suprantama, žinojau, o štai kokie būtent žodžiai ją perteiktų tiksliausiai, kažkodėl visiškai nebuvau apmąstęs. Iš už nugaros atbildėjo duonos furgonas ir netrukus, vairuotojui palikus dėžę kepalų prie bakalėjos parduotuvėlės kitoje gatvės pusėje, nutolo savais keliais. Supratęs, kiek mažai laiko beliko, kol nubus visas miestas, skubiai užrašiau elementariausią į galvą atėjusią frazę, kiekvieną raidę išvedžiodamas po du kartus. Kol skrupulingai plušau, ta išpera katė sekė kiekvieną mano judesį, makaluodama palei tvorą savo juodą kaip derva uodegą.

* Tamsiai žalia ar tiesiog žalia spalva dažnai laikoma tradicine islamo spalva, ne veltui ją neretai galima aptikti ir įvairių musulmoniškų valstybių vėliavose.

Baigęs žengiau žingsnį atatupstas ir atidžiai apžiūrėjau savo kūrinį. Neblogai. Žinoma, blausiai gelsvą žaluma atrodė pernelyg įmantriai, be to, ne iki galo pavyko išlaikyti užrašo tolygumą, tačiau, šiaip ar taip, viskas išėjo visai padoriai. Raidės didelės ir nesunkiai įžiūrimos net ir iš gatvės vidurio. Mirktelėjęs katei, susikroviau dažų skardinę ir teptuką atgal į maišelį ir patraukiau Ledinukų rūmų link.

Prieš pat man įeinant į laiptinę, kažkas iš jos kaip tik ketino išeiti.

Mažiausiai, ką šią ankstyvą Dievo pamirštą valandą tikėjausi pamatyti, tai pagyvenusi ponia iš buto Nr. 10. Panašu, kad šis susitikimas ją irgi priblokšė nė kiek ne mažiau nei mane. Mėgindamas nuslėpti savo maišelio turinį, nejučia dėmesį atkreipiau į jos mantą. Senoji nešėsi keturis didelius, iš pažiūros tuščius maišus. Lengva kaip plunksnelė moteriškutė su savo lengvais kaip plunksnelė maišais... Palaikiau jai duris. Apdovanojusi mįslinga šypsena ir mandagiu „Ačiū", grakščiai prasprūdo man pro šoną ir nupleveno tolyn.

Vos įžengęs į namus, tučtuojau nuskubėjau į balkoną. Ir nors čia patogiai įsitaisydamas ketinau sulaukti ir savomis akimis pamatyti, koks bus mano užrašo poveikis, netrukus užsnūdau – miegas, kurio stygių vis dėlto akivaizdžiai jutau, prikibo ir nebepaleido lyg pradelstas įmokas susigrąžinti siekiantis įkyrus kreditorius.

BUTAS NR. 9

Higiena Tidžen ir tarakonas

Nuosekliai apžiūrėjusi virtuvę, svetainę, koridorių ir galinį kambarį, Higiena Tidžen galų gale išjungė šviesą ir nusiplūkusi atsigulė į lovą. Aklinoje tamsoje, tolydžio raikomoje auštančios dienos, pasivertė ant šono ir smalsiai, lyg pirmą kartą matytų, įsistebeilijo į greta gulintį žmogų. Žvelgė iš tiesų įdėmiai, tačiau matė ne žmogų, o spiečių be galo mažų dalelyčių. Moters švarinimosi manija jau seniai buvo peraugusi į lėtinį lygmenį ir tam tikroje stadijoje kažin kokiu klastingu būdu sutrikdžiusi regą. Nuo to laiko jos akys išmaniai išskaidydavo į atskirus, be perstojo smulkėjančius dėmenis viską, į ką tik pažvelgdavo: visumą į fragmentus, fragmentus į dar mažesnes daleles, o šias į suvis menkas nuotrupas. Pavyzdžiui, žvelgdama į svetainės kilimėlį, ji matydavo ne kilimėlį, bet jo raštus, šių raštų ornamentus ir ant šių ornamentų nusėdusias purvo dėmeles. Ir nors visiškai aiškiai fiksuodavo kitų paprastai nepastebimas detales ir lengvai susekdavo plikai akiai nematomus parazitus, buvo visiškai praradusi gebėjimą įžiūrėti bendrą vaizdą. Tokiu būdu, atsigręžusi į greta gulintį kūną, Higiena Tidžen matė ne savo sutuoktinį, o prie jo lūpų kampučio pridžiūvusius du seilių lašelius, traiškanas ant blakstienų, maisto nuosėdas ant dantų, nikotino geltonį ant pirštų galiukų ir pleiskanas palei plaukų šakneles. Netrukus ji paskubomis nusisuko, kad tik nebereikėtų į visa tai žiūrėti, bet buvo per vėlu. Pasišlykštėjimas jau buvo spėjęs sukilti.

Šleikštulys – toli gražu nėra paprastas jausmas, juo pasižymi anaiptol ne visi gyvi Žemės rutulio padarai. Visų pirma, jis ypač būdingas žmonėms. Moterys jį junta gerokai dažniau nei vyrai, maža to, tarp moterų jis paplitęs taip pat nevienodai. Kaskart, kai Higiena Tidžen kuo nors šlykštėdavosi, jos lūpų kampučiai nusvirdavo, kojos suakmenėdavo ir visas kūnas iš pradžių tik truputėlį šiurpteldavo, o paskui pradėdavo vis smarkiau nežėti. Ji susirangė į embriono pozą ir ėmė be perstojo kasytis, šleikštulys tuo metu nudiegė kojų pirštus ir banga po bangos ėmė kilti blauzdomis ir šlaunimis aukštyn.

Ligi šiol pasišlykštėjimą dėl pačių įvairiausių priežasčių ji buvo jautusi jau begales kartų, tačiau šįsyk jai dilgčiojo ne tik kojų pirštus, bet ir smilkinius. Po poros sekundžių dilgčiojimas pasmarkėjo ir leidosi šėlti po visą galvą, nubėgo sprandu žemyn, suspaudė kairę pusę, tada dešinę, tarytum keltųsi tiltu, o vos tik juo persikėlęs, bemat išsiskaidė į atskirus ruoželius, kuriais darniai pasklido ir dar žemiau. Šiai sklandžiai sutelktai dieglių kariuomenei vadovavo ne kas kita, o Higienos Tidžen smegenys. Gerokai iš anksto nuspėjusios galimą ūmaus moters pasišlykštėjimo sutuoktiniu riziką, smegenys ėmėsi veikti savo iniciatyva.

Kartais mūsų smegenys susigaudo, koks, tikėtina, bus mūsų tuoj atliksimo veiksmo rezultatas, anksčiau nei mūsų sąmonė ir, jeigu mano esant tai būtina, pačios nusprendžia imtis atitinkamų atsargumo priemonių. Taip ir Higienos Tidžen smegenys savarankiškai nutarė įsikišti ir pakeisti besiklostančių įvykių eigą, nes numatė, kad šis šleikštulys skiriasi nuo anksčiau jos patirtų ir kad jei ji ims bjaurėtis vyriškiu, už kurio anuomet nepabijojusi pasipriešinti savo tėvų valiai ištekėjo, šis reikalas nesunkiai gali pakirsti viso jos ligšiolinio gyvenimo pagrindus. Paskesnes porą minučių Higiena Tidžen prasikamavo nuo keistų, stačiai siaubingų pilvo spazmų. Būtent šioje stadijoje jos viduje susirėmė dvi viena kitai priešingos maištingos jėgos, kurių viena žūtbūtinai ragino šlykštėtis savo vyru, o kita – likti jam atsidavusiai. Galiausiai triumfavo pasta-

roji. Smegenys sėkmingai numalšino eilinį kartą beužsimezgantį maištą. Pilvo skausmams atlėgus moteris atsiduso ir vilkdama kojas nušlitiniavo į tualetą. Įjungė šviesą. Aplink karaliavo sniego baltuma. Išvarvinusi kelis lašus baliklio ant popierinio rankšluosčio, kruopščiai nušluostė klozeto sėdynę. Sisiodama dar kartą įdėmiai apsižvalgė. Visur, kiek tik akys užmato, vyravo nė menkiausio taškelio nesudrumsta balta spalva, kuri jai buvo iš visų mieliausia.

Anot vienos moters kadaise vartytos brošiūros, visus iki paskutinio žmones gaubia tam tikros spalvos aura. Šią brošiūrą buvo išleidusi neaiški Kalifornijoje įsikūrusi organizacija, kurios nariai kreipdavosi vienas į kitą ne vardais, bet spalvų pavadinimais, ir susikibdami už rankų savo kūnais formuodavo savitas spalvų paletes, mažai kuo besiskiriančias nuo įspūdingų akvarelinių dažų rinkinių. Deja, nariams susiskaidžius į skirtingų atspalvių atskiras grupuotes, organizacija ilgainiui iširo. Galimas daiktas, kad teisingas būtų ir priešingas teiginys. Galbūt kiekvieną atspalvį gaubia tam tikro sukirpimo žmonių aura, ir jei taip ir yra, tai baltą spalvą gaubianti aura, be abejo, priklauso namų šeimininkėms. Balta joms suteikia išdidumo ir kilnumo. Higienai Tidžen ji vienintelė gebėjo suteikti ramybę.

Nuleidusi vandenį, ji užlašino kelis lašus baliklio ant popierinio rankšluosčio ir dar kartą nuvalė klozeto sėdynę. Ėmusis šio darbo, nutarė nušveisti ir dangtį, tada vietas po juo ir aplink jį, paskui tualetinio popieriaus laikiklį, rankšluosčių kabyklas, kriauklę ir vonią, o galop, niekaip nepajėgdama liautis, atitraukė nuo sienos skalbyklę ir iššluostė viską už jos. Prieš išeidama dar kartą pusiau nuvargusiu, pusiau patenkintu žvilgsniu pasigrėžiojusi ištyrinėjo visą patalpą. Uždarė paskui save duris, bet čia sustojo it įbesta. Juk žmogaus smegenys ne visada stengiasi užbėgti įvykiams už akių, retkarčiais jos suveikia retrospektyviai. Taip ir Higienos Tidžen smegenys keletą sekundžių susivėlinusios nusprendė, kad vis dėlto pastebėjo kažin kokį juoduliuką, dervos juodumo taškelį, šmirinėjusį kažin kur visą vonią nuklojusios baltybės fone. Moteris vėl

pravėrė duris. Pasirodo, neklydo. Dvi juodos ir šlykščios antenos paskubomis traukė baltų plytelių link. Širdžiai nudardėjus į kulnus, Higiena Tidžen atsargiai prisėlino arčiau, iš šono, ir tik atsidūrusi visiškai arti sugebėjo susigaudyti, kad tas daiktas, kurio fragmentus, bet ne visumą, ji pamatė, buvo toli gražu ne dvi juodos ir šlykščios antenos, o juodas ir šlykštus tarakonas.

Prieš pat jai paleidžiant gerklę juodas ir bjaurus dviejų juodų ir bjaurių antenų savininkas pradingo sienos plyšelyje.

BUTAS NR. 1

Musa, Merjem ir Mahometas

Dėl namuose kilusio erzelio Musa šį rytą pabudo anksčiau nei paprastai. Vos įžengęs į svetainę išsyk pamatė Mahometą – šis tūnojo įstrigęs tarp fotelio ir sienos. Dėdamasis, kad nepastebi sūnaus akyse įsiplieskusio nebylaus pagalbos šauksmo, atsisėdo prie pusryčių stalo. Nepatenkinta mina kimšdamasis į burną gabalą sūrio ištiesė ranką prie arbatinuko, tačiau bemat su dar didesniu nepasitenkinimu veide ją atitraukė. Deja, arbata ir vėl buvo ataušusi. Išraiškingai mostelėjo į arbatinuką taip rodydamas žmonai susikaupusį apmaudą, tačiau Merjem buvo pernelyg užsiėmusi, kad atkreiptų į tai dėmesį, – kimšdama petražolių šakeles į puskepalį duonos ji tuo pat metu koja mėgino pastumti į šoną fotelį. Nenoromis taikydamasis su faktu, kad turės pats savimi pasirūpinti, Musa niūriai ištyrė akimis aplinką – iš pradžių įsistebeilijo į prislėgtą sūnaus žvilgsnį, tada vieną po kito nužvelgė fotelius, kavos staliukus ir kruopščiai išrikiuotas kėdes. Nuodugniai apžiūrėjęs visą svetainę, galų gale ir vėl sutelkė dėmesį į žmoną. Šįryt jos pilvas, regis, buvo netgi dar didesnis.

Kiek pajėgdamas skubiau sušlamštęs pusę lėkštėje buvusio sūrio, tris duonos riekes ir visas alyvuoges dubenėlyje, Musa neištaręs nė žodžio išėjo iš namų. Šiuo dienos metu vienintelė vieta, į kurią jam vaizduotė leido nueiti, buvo bakalėjos krautuvėlė priešais, ten jis ir patraukė. Bakalėjininkas, garsėjantis tuo, kad visada sėdėdavo susimetęs į kuprą ant to paties suoliuko toje pat vietoje

ir uoliai žvalgydavo praeivius, dar nebuvo pasirodęs. Visai kaip ir daugelis kitų panašių bakalėjos krautuvėlių Stambule, šioji nuo konkuruojančių įstaigų skyrėsi ne tiek prekėmis, kiek savininko ypatybėmis. Parduotuvę susikūprinęs šeimininkas tapatino su savimi taip smarkiai, kad ilgą laiką niekaip negalėjo suvokti paprasčiausio fakto, jog ji galėtų veikti ir jam nesant. Vis dėlto galiausiai supratęs, kad užsidarydamas kas kartą, kai tik prireikia nueiti į mečetę pasimelsti, rizikuoja prarasti nemenką dalį klientūros, vargais negalais prisivertė patikėti ją strazdanotam savo padėjėjui.

Taip jau atsitiko, kad padėjėjas buvo jo brolio sūnus, tačiau kuprius prekybininkas tvirtai tikėjo, jog giminystės ir darbo santykių šiukštu negalima painioti, lygiai kaip vandens negalima maišyti su aliejumi, tad su berniūkščiu jis elgėsi ne kaip su sūnėnu, o taip, kaip su padėjėju ir yra privalu elgtis. O štai berniūkštis nieku gyvu nesugebėjo perprasti, kokiu būdu, po galais, šis jo dėdulė, šešias dienas per savaitę stačiai užbombarduojantis jį rūsčiais nurodymais ir dygiais priekaištais, septintąją dieną, sekmadienio proga atėjęs pas juos į svečius šeimos pietų, pavirsta visiškai kitu žmogumi – tarkim, dovanoja jam šokoladukų, prie kurių eilinę dieną parduotuvėje nė prisiartinti neleidžia. Tokiais sekmadieniais, vos tik dėdė paklausdavo: „Na, sūnėne, tai kaipgi tau sekasi laisvu nuo mokyklos laiku?“ – ir tai padarydavo taip, tarsi jie būtų nesimatę ištisas savaites, tarsi dar praėjusios dienos rytą parduotuvėje jis nebūtų jo išdėjęs į šuns dienas visų pirkėjų akivaizdoje, – berniūkščiui iš nevilties ir nejaukumo norėdavosi skradžiai žemę prasmegti. Jo atmintyje karčiai teberuseno pyktis dėl praėjusios Kurban Bairamo šventės. Tąkart susirinkus visai giminei ankstų rytą jie paaukojo stambų aviną, o tada visą dieną praleido vaišindamiesi arbata, migdolų chalva, kepta mėsa, jogurto sriuba, su mėsa virtais smulkintais kviečiais, jogurto gėrimais, ryžių ir mėsos dešrelėmis, abrikosų kompotu, plovu, vėl arbata, baklava su pistacijomis, manų kruopų desertu, skirtu mirusiųjų sieloms paminėti, vynuogėmis, arbūzu, vėl baklava su pistacijomis ir kava – žodžiu, viskuo, kas tik

naktį kuo smarkiau apsunkintų skrandžio veiklą. Kai kitą rytą berniūkštis darbovietėje pasirodė šiek tiek vėliau nei įprastai ir vis dar perbalęs, dėdulė jį apšaukė ir išrėžė ištisą pamokslą apie tai, kaip darbuotojas privalo anksti gultis ir anksti keltis. Nebepajėgdamas savo vaizduotėje šio irzlaus bakalėjininko sutapatinti su tuo rūpestinguoju dėdule, kurį matydavo per šeimyninius pasibuvimus, strazdanotasis padėjėjas ilgainiui ėmė žvelgti į jį kaip į du skirtingus žmones. Vis dėlto šis elementarus sprendimas kėlė ir tam tikrų savitų keblumų: kas kartą, kai tėvai paprašydavo perduoti kokią nors žinią dėdei parduotuvėje, berniūkščio smegeninėje įvykdavo kažkas panašaus į trumpąjį jungimą ir jis visada pamiršdavo tai padaryti.

Musai priartėjus prie parduotuvėlės, strazdanotasis paauglys padėjo ant prekystalio Koraną ir laikydamas sukišęs pirštus į dėžutę su žemės riešutais pašnairavo į duris – žiaumodamas riešutus tuo metu jis kaip tik mokėsi atmintinai tam tikras šventraščio vietas.

Anaiptol nepratęs keltis šitokią ankstybę ir aiškiai nusivylęs, kad parduotuvėlėje užtiko ne šeimininką, o tik padėjėją, Musa ūmai pamanė – o kodėl gi šįryt neišnešiojus duonos po daugiabutį jam pačiam? Tačiau, vos žengęs stiklinės spintos viduje išrikiuotų duonos kepalų link, staiga sustojo it stabo ištiktas. Apstulbęs ir kone suparalyžiuotas nebeįstengė atitraukti akių nuo būtent iš šio taško matomo Ledinukų rūmų sodo tvoros užrašo, kurį netrukus šiaip ne taip parodė ir strazdanotajam padėjėjui. Abu stovėjo petys į petį ir įdėmiai tyrinėjo blausiai gelsva žaluma iškeverzotus žodžius.

– Tikiuosi, Merjem to niekada nepamatys, – atsiduso Musa. O tada, lyg netikėtai prisiminęs kokį anekdotą, džiugiai sukrizeno atidengdamas savo gerokai papuvusius dantis.

– Kodėl? – išsiviepė strazdanotasis berniūkštis nė nebesistengdamas burna pagauti vos prieš akimirką aukštyn švystelėto riešuto.

– Kaip kodėl? Ogi todėl, kad ji iškart pamanytų, jog tai gryniausia tiesa!

BUTAS NR. 10

Madam Tetulė

Ištraukusi viską iš atsineštų maišelių, Madam Tetulė pravėrė dvigubas duris ir išėjo į balkoną. Priešais stūksančių daugiabučių stogai buvo nusėti ordomis kirų, kurie visi daugmaž vienodai niūriai, tarytum būtų prislėgti kažkokių paslaptingų apmąstymų, vėpsojo į tą pačią pusę. Įsmeigusi žvilgsnį į juos Madam Tetulė atsainiai pagrabinėjo po kaklu ant dviejų grandinėlių kybančius papuošalus, iš kurių vieno niekada nenusisegdavo. Prie ilgesniosios grandinėlės buvo prikabintas raktas, prie trumpesniosios – medalionas su rūsčiu šv. Serafimo veidu.

Stambulas, mąstė ji, yra visai kaip moteris su kūdikiu įsčiose – moteris, kuri per paskutinius nėštumo mėnesius priaugo kur kas daugiau svorio nei pajėgia panešti. Žengiant kiekvieną žingsnį jos didingai išsipūtusiame pilve ima kilti tikrų tikriausios bangos. Ir nors ji nuolatos kemšasi į burną viską, kas tik pakliūva po ranka, jau nė pati nebesuvokia, kiek iš to, ką suvalgo, tenka jai, o kiek – diena po dienos vis sparčiau joje augančioms mažyčių ir reiklių ėdrūnų minioms. Ak, su kokiu džiaugsmu, jei tik galėtų, šis miestas-nėščioji nusikratytų šios kankinančios naštos! Bet vietoj to štai jau ištisus amžius tik vis labiau pučiasi ir brinksta. Visą maistą, kurį nugurgdavo vienu kartu, jai atgabendavo ir laivai bei valtys, ir automobiliai bei vilkikai, ir paskiri nešikai virpančiomis blauzdomis bei ištisi pakeliui gerokai apibyrėję karavanai. Jei tik ji, turint omeny nepasotinamą apetitą, nebūtų gebėjusi laiku iš savojo

organizmo vis tai šį, tai tą pašalinti, jau seniausiai būtų sprogusi, nusinešdama ir savo, ir visų čia apsistojusiųjų gyvybes. Laimei, tai padaryti Stambulas buvo pajėgus bet kada. Savo nusidėvėjusį kūną jis apvalydavo visai kaip žmogus, kuris prireikus išgeria vienų ar kitų vaistų, leidžiančių atsikratyti pilve susikaupusių dujų, sumažinti perteklinius kūno skysčius arba tiesiog išsivemti – visi šie veiksmai laiduoja jam galimybę gyventi ir žengti į priekį. Aplinkui stirksantys šiukšlių kalnai buvo ne kas kita, o iš votimis nusėtų miesto žaizdų besiveržiantys pūliai. Vienintelis dalykas, kurį šis miestas-nėščioji ištvermingai ir toliau iki šiol galėjo daryti, – tai dauginti šiukšlių krūvas, kurios dygdavo viena prie kitos, net jei iš pradžių būdavo užkasamos giliausiose duobėse, iškildavo iš pelenų, net jei prieš tai semtuvas po semtuvo būdavo sudeginamos, ir niekaip nesumažėdavo, net jei ir būdavo kuo toliausiai išvežamos. Tik dėl šių įspūdingų šiukšlių kalnų Stambulas, regis, vis dar ir tepajėgė gyvuoti.

Visas šis šiukšlynas pats savaime nebuvo galutinis tikslas. Gyvenimas juo nesibaigdavo, o tik įgydavo savąjį pavidalą ir esmę. Išmesti daiktai – ši iš neregimų miesto sienų nuolat besisunkianti medžiaga – vėliau būdavo perrenkami, išrūšiuojami, sudeginami, supresuojami ar užkasami, bet į nebūtį nepasitraukdavo. Šiukšlės, lyg koks vietoje nenustygstantis bėglys, galiausiai vis tiek rasdavo būdą prasmukti atgal į Stambulą – dirvožemiu, vandeniu, o kartais ir oru. Padedamos įvairaus plauko šiukšliarinkių, jūros vėjo arba kirų.

Regis, kirai laikėsi tokios pat nuomonės kaip ir Madam Tetulė. Šie teoriškai mėsėdžiai, gamtos valia ratais sklandantys paukščiai laikui bėgant taip įprato maitintis Stambulą nuklojusiu šlamštu, kad dabar jau buvo visiškai įsilieję į šį amžiną maitinimosi ciklą, kuris tolydžio vis smarkiau kūrė atliekas iš gyvybės ir gyvybę iš atliekų.

Kiekvieną vakarą ir kiekvieną rytą Madam Tetulė atsisėdusi balkone žvelgdavo tolyn į rusvą, gausybe lūšnelių su kaip pakliuvo

dažytais fasadais sėte nusėtą kalvą ir atidžiai, tarytum tylai atnašaujantis kiras, klausydavosi vėjelio atpučiamo ir tuoj vėl išsklaidomo miesto gaudesio. Dabar, šiame galutiniame gyvenimo tarpsnyje, jeigu jai kas būtų pasiūlęs atgimti dar kartą kur tik jai patinka ir kokia tik nori būtybe, ji, be jokios abejonės, pasirinktų gimti čia, Stambule, tiktai šįkart jau ne kaip žmogus, o kaip kiras.

BUTAS NR. 7

Aš

Kai nubudau, buvo jau beveik vidurdienis. Įkišęs į portfelį šios dienos paskaitų konspektus ir dar vieną, toli gražu jau nebe pirmą Kierkegoro tomelį Edžei, nes jai aiškiai labiau patiko skolintis juos iš manęs nei nusipirkti ir turėti nuosavus, išlėkiau. Kai žengiau pro duris namo, kaip tik grįžo kaimynė iš buto Nr. 8. Skubėjo, kaip ir visada. Panašu, kad kažką buvo pasidariusi savo plaukams. Ankstesnė šukuosena jai tiko geriau, bet ir ši atrodė visai žaviai, netgi labai žaviai. Pasisveikino su manim vos linkteldama galvą ir nukreipė akis į šoną. Vis dėlto spėjau pamatyti jos žvilgsnį. Ne tokia jau ji ir drovi, kokia atrodo. Ir toli gražu neabejinga aplinkiniam pasauliui. Nusileidęs į apačią pamačiau atlapotas buto Nr. 4 duris. Prie slenksčio stovėjo toji bjaurybė ir aiškino Merjem, kokius namų ruošos darbus ši jai turėtų atlikti. Pastebėjusi mane apmaudžiai šyptelėjo.

– Profesoriau, ar girdėjot naujieną apie mūsų daugiabutį? – išpyškino ji. – Pasirodo, mūsų sode buvo palaidotas kažkoks šventasis!

Buvau visiškai apie tai pamiršęs.

– Nenuostabu, – atsiliepiau nė kiek neprarasdamas šaltakraujiškumo. – Juk visi puikiai žino, kad nuo Osmanų ir net nuo Bizantijos laikų pačiuose įvairiausiuose Stambulo užkampiuose prilaidota begalybė žmonių.

Po kurio laiko nepakeldamas akių nuo laikrodžio tęsiau:

– Tai nejau tenkinsimės mintimi, kad visi šio miesto mirusieji guli vien tik tebesančiose kapinėse? Žinoma, kad ne! Turėtų būti tūkstančiai dar neatrastų kapų. Visai tikėtina, kad dalyje jų palaidoti ir žmonės, kuriuos liaudis laikė šventaisiais.

Zerena Liepsnaprigimtė skvarbiai nužvelgė mane nuo galvos iki kojų, mėgindama perprasti, kalbu rimtai ar tik tyčiojuosi. Tada nutaisė rūgščią miną, o iš kaktoje ūmai atsiradusių raukšlių galėjai susidaryti įspūdį, kad moteris sudirgo galbūt netgi gerokai labiau negu iš tiesų.

– Et, mokslinčiai! – atsiduso ir, tarytum ši vienui viena replika lemtų jos pranašumą visame pokalbyje, sunėrusi ant krūtinės rankas nieko daugiau nebepratarė.

Galop valdingai atsigręžė į Merjem, kuri visą šį laiką kantriai stovėjo greta tvirtai sučiauptomis lūpomis, kad tik ginkdie pro jas neprasprūstų kas nors netinkama, ir klausėsi mūsų pašnekesio. Akimirką pasirodė, kad po mano atsakymo jos akių gelmėse žybtelėjo piktdžiugos kibirkštėlė, bet jau kitą sekundę nutarusi kuo skubiau ištrūkti tiek iš mano, tiek iš Zerenos Liepsnaprigimtės draugijos ji pasičiupo atliktinų darbų sąrašą ir nurūko tolyn.

BUTAS NR. 5

Hadžis Hadžis, jo sūnus, marti ir vaikaičiai

– Bet seneli, o kas, jei aš netyčia užlipsiu ant jų? – užprotestavo penkerių su puse metų amžiaus mažė.

– Jei užlipsi, tave apsės džinai. Ir subjauros visą tavo kūną, – suprunkštė septynerių su puse pyplys.

– O tu, didžiagalvi, verčiau į save pasižiūrėk!

– Nekalbėk taip su vyresniu broliu, – sudraudė Hadžis Hadžis. – Nei džinai, nei Alachas nemėgsta tų, kurie negerbia vyresniųjų.

Penkerių su puse mažė nudelbė galvą ir timptelėjo savo rusvai gelsvą klostytą sijonėlį. Kurį laiką pastovėjo sustingusi kaip akmuo, tada pašnairavo į vyresnįjį brolį, kuris kaip tik tuo metu rūškanai stebeilijosi į ją. Mergaitė tylutėliai prisislinko arčiau senelio.

– Džinai turi savo sultoną. Vadina jį Belzebubu. Jiems niekada nė mintis nekiltų nepaklusti jo nurodymams, bet kartais pasitaiko, kai jie įsivelia į kokias nors intrigas be Belzebubo žinios. Džinų pasitaiko pačių įvairiausių. Šiaip ar taip, jie visai kaip žmonės: kai kurie geri, o kai kurie – tikri nedorėliai. Kai kurie jų dievobaimingi, o kai kurie – baisiausi netikėliai. Džinai būna trijų rūšių: vieni apsimeta gyvatėmis arba vabalais, kiti prisiima vėjo arba vandens pavidalą, o dar kiti atrodo visai kaip žmonės. Būtent šių ir reikia saugotis labiausiai! Niekada negali būti tikras, su kuo iš tiesų bendrauji, – su džinu ar su žmogumi. Džinai taip pat kelia vestuves, kurios trunka iki aušros, valgo, geria ir šoka pritariant būgne-

liams ir zurnoms*. Jei kada nors vėlai vakare netyčia užklystumėte į džinų vestuves, tuoj pat apsigręžkit. Nė akies kraštelių nemėginkit į juos žiūrėti! Kai naktį atsikeliat į tualetą, neženkite nė žingsnio iš pradžių balsu neištarę Alacho vardo! Ypač svarbu dėmesį atkreipti lipant per slenksčius, nes būtent prie jų džinai mėgsta tūnoti. Vienintelis būdas išvengti džino – šauktis Alacho, kad ir ką darytum. Jei tai pamiršite, džinai tikrai prie jūsų prisikas ir apkartins visą gyvenimą! – porino Hadžis Hadžis, atsirėmęs skaudama nugara į vieną iš ant sofos sumestų pagalvių, skirtų osmanėtei statyti.

Mažoji mergaitė sėdėjo šalia susigūžusi ir vis atkartodavo kiekvieną senelio judesį, lyg būtų prie jo priklijuota.

– Baisiausia iš jų yra Avietinė bobšė. Persekioja ką tik pagimdžiusias moteris, o kai jas pričiumpa, tai nė už ką nuo jų nebeatstoja. Visą naktį linguoja užsėdusi gimdyvei ant krūtinės, lyg jodytų žirgą. Ir tiktai auštant palieka vargšiukę permirkusią nuo prakaito ir iš baimės, bet kitą vakarą ir vėl grįžta, tik šįkart jau puola į lopšį ir imasi visaip kaip svaidyti kūdikį, lyg šis būtų koks sviedinys.

– A, taip, pamenu, pamenu, – išpyškino septynerių su puse pyplys, įsistebeilydamas į brolį su sese. – Buvo pasirodžiusi, kai mama gimdė šituos!

– O kaipgi! Jei tik tavo mama nebūtų gimdžiusi taip, kaip gimdė, o į pagalbą pasikvietusi tavo velionę močiutę, viskas būtų praėję be jokių ypatingų sunkumų. Tavo močiutė, tebūnie lengva jai žemelė, tikrai būtų žinojusi, kaip išvyti Avietinę bobšę, deja, vargšelė iškeliavo į aną pasaulį taip ir nespėjusi pamatyti savo vaikaičių.

Smarkiai sunerimę dėl senelio postringavimų penkerių su puse mažė ir šešerių su puse mazgius net susigūžė. Mažajai atvipo apatinė lūpa, o berniūkštis ėmė čiulpti nuo dažno čiulpimo jau ir taip gerokai nutąsytą nykštį.

– Turėtumėt pasisaugoti ir Juodosios pasalūnės – žiauriausios

* Zurna – įvairiose šalyse, nuo Balkanų iki Vidurio Azijos paplitęs senovinis medinis pučiamasis instrumentas, kurio artimiausias lietuviškas atitikmuo būtų birbynė.

iš jų visų... Paprastai ji apsimeta kokia nors pagyvenusia moterimi ir klaidžiodama gatvėmis įvairiuose užkampiuose ieškosi grobio. Kabinėjasi prie praeivių – vis klausinėja tai „iš kur jūs?“, tai „kur einat?“ Sulaukusi dėmesio ima klausinėti dar įkyriau, tarkim, „kokioje šeimoje augote?“ ir panašiai. Jei Juodoji pasalūnė užkalbintų jus, privalu atsakant į jos klausimus kas kartą pavartoti žodį „juodas“. Pavyzdžiui: „Aš tai iš juodadarbių“ arba „Miestas, kuriame augau, visiškai juodas“. Tik tokiu atveju ji paliks jus ramybėje. Kartais Juodoji pasalūnė gali klausti kokio nors adreso. Ir vargas jums, jei jo nežinosite. Ji išsitrauks rykštę, užtvos per galvą ir išpers kailį taip, kad...

Senolio žodžius nutraukė telefono skambutis. Septynerių su puse pyplys neskubėdamas pakėlė ragelį. Taip, jie jau papusryčiavo. Ne, eibių nekrečia. Taip, žiūri televizorių. Ne, senelis pasakų neseka. Taip, dujos išjungtos. Ne, namų aukštyn kojom neapvertė. Ir į balkoną nelenda. Ne, su degtukais irgi nežaidžia. Ir į miegamąjį nelenda. Nea, senelis tikrai neseka pasakų. Tikrai, tikrai.

Vis dėlto šiandien mama ir vėl norėjo būti tuo visiškai tikra, todėl lengvai nenusileido: „Jeigu senelis jums vis dėlto seka pasaką, pasakyk man tiesiog „šiandien šalta“, ir aš suprasiu.“

Septynerių su puse pyplys truputėlį padvejojo. Jo samanų spalvos akyse sužaižaravo klastingos kibirkštėlės. Dygi tyla kurį laiką dar užsitęsė. Galiausiai kibirkštėlės išsisklaidė, vaikas apsisprendė. Nematydamas reikalo nei kalbėti tyliau, nei atitraukti žvilgsnio nuo senelio, abejingai pratarė:

– Ne, mam, šiandien nešalta. Bet, tiesą sakant, senelis mums kaip pasakojo tas savo šiurpes, taip ir tebepasakoja.

BUTAS NR. 7

Aš

– Šiandien atrodot gerai nusiteikęs, profesoriau, – kiek įmanydama saldesniu balseliu sučiauškėjo pirmoje eilėje įsitaisiusi Edžė.

Kaip ir visada, nuo galvos iki kojų buvo išsipuošusi juodai: juodas lūpdažis, juodas nagų lakas, juodos akys su stirksančiomis juodai padažytomis blakstienomis. Išsitraukiau iš portfelio „Liga mirčiai" egzempliorių ir padėjau jai ant stalo.

– Į paskaitą atėjau geros nuotaikos, bet ar ji ir toliau bus tokia, priklausys tik nuo jūsų. O dabar pažiūrėkim, ar perskaitėt, ką buvau nurodęs, – įprastais žodžiais pradėjau niekuo iš kitų neišsiskiriančią ketvirtadienio paskaitą.

– Skaitėm ištrauką iš Erazmo „Pagiriamojo žodžio kvailybei". Turėjom palyginti, kaip jis supranta Fortūną ir kaip ją supranta Makiavelis. Viską perskaitėm, išanalizavom ir įsidėmėjom! – išpyškino Edžė.

– Puiku, tada galbūt kas nors iš jūsų būtų toks malonus ir paaiškintų man, kas per dalykas yra toji Fortūna? – paklausiau, stengdamasis kreiptis ne tiek į Edžę, kiek į visą auditoriją.

– Tai žinoma, kad ji moteris, – pareiškė Edžė, akivaizdžiai jausdama pasitenkinimą, kad gali savaip įminti bet kokią mano pateiktą mįslę. – Ir Makiavelis, ir Erazmas Fortūną personifikuoja ir suteikia jai moterišką pavidalą, tad nė kiek nenuostabu, kad, žvelgdami į ją kaip į moterį, abudu ja visiškai nepasitiki. Bažnyčios tėvai laikėsi tokios pat nuomonės, niekuo šiuo klausimu neišsiski-

riame ir mes, turkai. Mėgstam kartoti, kad lemtis yra arba akla, arba kekšė. Jei ji akla, tai negali matyti, ką ir kam gyvenime atneša, todėl neverta tikėtis, kad ji elgsis teisingai. O jei ji kekšė, tai su teisybe juo labiau neturi nieko bendra. Kartais savo rankose laiko ratą. O kartais pati įgyja rato pavidalą ėmusi suktis ratu su savo į šonus besiplaikstančiais sijonais. Iš čia ir posakis „Laimės ratas"! Neįmanoma nuspėti, kada arba kur jis sustos, atnešdamas kam nors nežinia ką. Pasak Makiavelio, Fortūna valdo pusę mūsų gyvenimo ir šiai jo daliai mes negalime turėti jokios įtakos. Vis dėlto įmanoma bent kažkiek priversti ją paklusti mūsų reikalavimams. Kadangi taip jau yra, kad visi iki paskutinio politinės filosofijos pradininkai yra vyrai, matyt, Fortūnos asmenyje jie vieningai ieško būdų, kuriais ir toliau būtų galima laikyti moteris parklupdytas.

– Ar ne? Vadinasi, Fortūna, apie kurią kalbi, tėra senoji geroji mūsų *Kader*? – leptelėjo Kemas, šia pastaba aiškiai išsiduodamas, kad neturi nė menkiausio supratimo apie per praėjusią paskaitą nurodytus perskaityti tekstus.

Geras penkiolika minučių, nuolatos vienas kitą vis pertraukdami, studentai ginčijosi apie senąją gerąją mūsų *Kader*.

– Man atrodo, kad kritikuoti Makiavelį remiantis šiuolaikinėmis feministinėmis paradigmomis yra pernelyg pigu, – tarė garbanota mergina su akiniais, kurios vardą aš amžinai pamiršdavau ir kuri, kaip puikiai žinojau, nė per nago juodymą nemėgo Edžės, bet dėl kažkokių neaiškių priežasčių visada atsisėsdavo už jos. – Svarbiausia, ar mes manome, kad privalu gyventi taip, kaip mums buvo numatyta jau iš anksto? Ar mūsų gyvenimas yra nulemtas *a priori*? Būtent tokį klausimą turime kelti. Grumiantis su lemtimi žmogui neišvengiamai ateina laikas permąstyti ir religijos vaidmenį. Nei Švietimo epocha, nei pažanga nebūtų įmanoma neišsivadavus iš Fortūnos gniaužtų ar, jei norite, jos neparklupdžius.

Edžė sudirgusi pasirąžė ir užsimetė koją ant kojos. Ji taip nuolat elgiasi – puikiausiai žino, kad jos kojos iš tiesų dailios. Kol kas dar nepasitaikė, kad koks nors kolega būtų rimčiau nukentėjęs

profesine prasme dėl vienokių ar kitokių meilės nuotykių su studentėmis. Jei kas nors ir įkliūva dėl šių priežasčių, tai tik todėl, kad anksčiau ar vėliau būtų vis tiek įkliuvęs. Šiaip ar taip, į Edžės man rodomą dėmesį stengiuosi niekaip nereaguoti. Ir ne todėl, kad bijočiau, jog apie tai sužinos kolegos. Svarbiausia ne tai, ko apsimeta nežiną dėstytojai, bet tai, ką apsimeta žiną studentai, nes tokių studenčių, kurios įstengtų nulaikyti liežuvį už dantų, paprasčiausiai nebūna. Niekam apie tai neprasitarti jos stačiai nepajėgtų. Kiekviena jų turi artimą draugužę, kuriai viską išsipasakoja, o toji savo ruožtu turi dar kitą, tokiu būtu bet kokia žinia akimirksniu ima sklisti nebesustabdomai. Siaubas! Staiga iš „garbaus ir paslaptingo" profesoriaus, kurį visada smalsūs žvilgsniai lydėdavo tik iš tolo, tu, žmogau, tampi paprastu mirtinguoju su visomis šiam pritinkančiomis silpnybėmis, keistumais, nuprotėjimais ir manijomis, iškylančiomis visiems priešais akis lyg per paradą. Santykiai su jauna mergina iš tiesų gerokai kilsteli vidutinio amžiaus vyriškio savivertę, tačiau tai turi ir savo kainą – rimtai sušlubuoja reputacija, kurią bet kada galima ir suvis prarasti. Pasitaikius menkiausiai progai viskas gali apsiversti aukštyn kojom. O tada jau kiekvienas jai rašytas laiškutis, išsakytas prisipažinimas arba per kvailumą išplepėta paslaptis užgrius ant pečių taip, kad maža nepasirodys. Seksualinius tavo polinkius tuoj ims aptarinėti visas miestas ir nespėjęs nė mirktelėti tapsi pagrindiniu visų juokelių herojumi. Žodžiu, rizikuoti neapsimoka. Jokia mano studentė to tikrai neverta. Netgi Edžė.

– Kodėl mes tiesiog nepripažįstam, kad negebam valdyti savo gyvenimo? Galiu būti atsakinga už tai, ką dariau, bet manęs nederėtų kaltinti dėl to, ką savo veiksmais netiesiogiai sukeliu, – pareiškė Edžė, atidžiai stebėdama kiekvieną mano kūno krustelėjimą. – Nuo pat gimimo jau esu kažkieno dukra. Juk negaliu pasirinkti nei tėvų, nei tautybės, nei tikybos, nei kalbos. Jei prieš mane pradedant būtų atsiklausta mano nuomonės, aš galbūt pasirinkčiau gimti kitoje aplinkoje, o jei man tai būtų neleista, galbūt

atsisakyčiau gimti iš viso. Štai ir viskas. Jei tu būtum gimusi kur nors kitur, tikėtina, kad, užuot ryšėjusi skarą, dabar nešiotum kryželį ant kaklo, – išpyškino atsigręžusi atgal, tačiau liko vis tiek neaišku, kuriai konkrečiai iš trijų skara galvą prisidengusiųjų ji taiko šią savo pastabą.

– Ir aš tikiu likimu, – atsiliepė Seda, viena iš amžinai su skara vaikštančių ir išvien besilaikančių merginų trijulės, kažkodėl visada sėdėdavusi jų viduryje.

– Bet aš juk kalbu visai ne apie tai, – atkirto Edžė. – Jūs tikite dieviškuoju teisingumu. Kol kas viskas yra taip, kaip yra, tačiau jūs manot, kad ateis diena, kai kiekvienas iš mūsų turės atsakyti už tai, ką per gyvenimą padarė. Paleistuviai bus nutrenkti į pragarą, o teisiesiems atlyginta rojumi ir taip toliau. Savo sąmonėje jūs jau turite teisingumo vaizdinį. Antraip jūsų tikėjimas subyrėtų į šipulius. O Fortūna – tai visiškai kas kita. Su anapusybe ji neturi nieko bendra ir yra išimtinai žemiškas reiškinys!

– Tiesą sakant, žmonės, aš tai niekaip neįkertu, kurių galų jūs taip prikibot prie tos Fortūnos, – įsiterpė Kemas, prisitraukdamas savo kėdę arčiau sienos, tarsi dėl visa ko norėtų būti pasiruošęs bet kurią akimirką turėti galimybę pasprukti pro langą. – Svarbiausia ne Fortūna ar kas nors panašaus, bet tai, kas susiję su esminiu linijos ir apskritimo skirtumu. Jeigu tikite, kad gyvenimas yra linijinis, galite taip pat sėkmingai manyti, kad ilgainiui įveiksite praeitį ir pasieksite ateitį. Vis dėlto, jei laikotės nuomonės, kad gyvenimas veikiau primena apskritimą, galit būti ramūs, kad nėra tokio dalyko kaip „pažanga“. Ar esat susitaikę su faktu, kad viskas kartosis, ar ne? Tai ir yra principinė problema. Toks žmogus kaip Makiavelis negali tikėti visuotinio atsikartojimo dėsniu, nes tai drauge reikalautų pripažinti ir anaiptol neįkvepiantį faktą, kad dabartinis tavo gyvenimas iš esmės visą laiką bus toksai pat ir kad rytojus niekuo nesiskirs nuo šiandienos – lygiai tokį pat klausimą Žanui Žakui Ruso adresavo ir Nyčė. Jei tą akimirką, kai jaučiamės vieniši, kai, atrodo, atėjo vienišiausia gyvenimo valanda, staiga, nei

iš šio, nei iš to, sukoręs visą kelią iš pragaro, greta išdygtų mažutis smulkutis velniūkštis ir šūktelėtų: „Nebijokit, užtikrinu, nėra jokios mirties, viskas tiesiog tik be galo, be krašto kartojasi. Kiekvieną dalyką, kurį gyvenime iki dabar patyrėte, turėsit ir vėl pergyventi. Ir tai kartosis vis iš naujo. Daugybę kartų. Ir taip bus per amžius..." Kaip pasijustume? Ar daug atsirastų tokių, kurie pajėgtų gyventi savo gyvenimą vis iš naujo? Tie, kas pajėgia susitaikyti su Fortūnos įgeidžiais, niekada neišeis iš proto. Štai taip. Kad ištvertų gyvenimą, tokie žmonės kaip Makiavelis turi kažkurioje vietoje suardyti šį apskritimą ir paversti jį linija. Tiktai tokiu būdu gali atsirasti pažangos idėja, o kartu su ja – ir individualizmo samprata.

Žvilgtelėjau į laikrodį: iki antrosios paskaitos valandos pabaigos buvo likusios vos penkios minutės.

– Ir vėl nustebinote mane savo gebėjimu nuo pagrindinės temos nuvažiuoti į lankas, – burbtelėjau išsitraukdamas pakelį cigarečių ir taip parodydamas, kad atėjo laikas pertraukai. – Kitą savaitę turėsite būti atidžiai išsinagrinėję visus užduotus tekstus ir kalbėsime vien tik apie tai, kas rašoma juose. Niekas tuščiai nebepliurps to, kas užeina ant seilės.

Trečiąją paskaitos valandą aš kalbėjau, o jie tylėdami klausėsi. Kol visi kiti konspektavo mano žodžius, Kemas dairėsi pro langą, o Edžė sužiaumojo pusę plytelės karčiojo šokolado. Prie lūpos krašto lyg koks šelmiškas apgamas jai pūpsojo prilipęs kone visiškai juodas šokolado trupinėlis.

BUTAS NR. 5

Marti ir jos vaikai

– Mama, o kodėl mus vediesi kartu? – suinkštė penkerių su puse mažė.

– Argi tai ne šaunu? Nejau nenorit pamatyti, kur dirba jūsų mama? – paklausė marti ir tvirčiau spustelėjo dviejų atžalų delnus, šitaip versdama jas prisitaikyti prie jos žingsniavimo tempo. Kaip, po galais, ji pajėgs sužiūrėti vaikus visą dieną dirbdama bilietų kasoje, dar nebuvo sugalvojusi, maža to, pykdyti savo viršininką jai taip pat mažiausiai norėjosi, bet po barnio su uošviu buvo pernelyg įsitempusi, kad įstengtų mąstyti racionaliai. Artėjant prie Klikų gatvės pabaigos sulėtino žingsnį ir grįžtelėjusi pažvelgė per petį. Septynerių su puse metų amžiaus pyplys vilkosi iš paskos atsilikdamas per porą metrų. Nors į jį vis krypo smalsių praeivių žvilgsniai, vaikas, regis, buvo be galo laimingas po dvejų metų iš Ledinukų rūmų išėjęs į lauką.

Netrukus sielvarto antplūdį, kuris moterį praprastai prislėgdavo kas kartą, kai tik pažvelgdavo į vyriausiąjį sūnų, nuvijo jos sieloje įsišėlusios nerimo bangos. Ir nors puikiai suvokė, kad šis vaikas su ja drauge nugyvens trumpiausiai, iš visų trijų savo atžalų būtent prie jo jautėsi prisirišusi labiausiai. Vaikai, gimę su mirtina liga, kitaip nei kiti jų bendraamžiai ar broliai bei seserys, priklauso ir visada priklausys vien tik savo motinoms ir niekam kitam.

Ties Klikų gatvės kampu, vos moteris paragino savo vyriausiąjį paskubėti, jai ant peties neskubriai nusileido tamsi, kaulėta ranka.

– Vaikeli, kaip man surasti šį adresą? – pasiteiravo kuprota susiraukšlėjusi senutė, kone dvilinka susisukusi į smėlio spalvos bemaž iki skutų sudėvėtą lietpaltį. Nuospaudomis apėjusiame delne ji tiesė sumaigytą popieriaus skiautę. Atrodė sutrikusi.

Nekreipdama dėmesio į dviejų savo atžalų iš siaubo perkreiptus veidus, marti paleido jų rankas ir paėmusi popierėlį susitelkė į jame užrašytą adresą. Niekaip nepajėgdama iššifruoti rašysenos galop tik bejėgiškai papurtė galvą ir grąžino popierėlį senutei.

– Mam, tu neatsakei į klausimą! – išspiegė penkerių su puse mažė. Jos skruostais nusirito stambios kaip pupos ašaros.

Šešerių su puse mazgius atrodė ne ką geriau. Tuo pat metu čiulpdamas abiejų rankų nykščius jis lyg prisuktas be perstojo kartojo tuos pat žodžius:

– Ir kaip tu gali nežinoti, ir kaip tu gali nežinoti?

– Tai, vadinasi, ji nežinojo, – apmaudžiai sududeno septynerių su puse pyplys priartėjęs prie jų iš už nugaros ir iš karto susigaudęs, kas čia ką tik įvyko. Vos jam pabaigus tarti paskutinį skiemenį, aniedu puolė aimanuoti.

– Ką, po galais, čia skiedžiat? Ko aš nežinojau? – sutrikusi išlemeno marti ir pažvelgė iš pradžių į vaikus, o paskui – į nueinančią senutę. Bet vietoj atsakymo išgirdo tik dar smarkesnį kūkčiojimą ir įnirtingą nykščių čiulpsėjimą.

BUTAS NR. 7

Aš

Turint omenyje penktadienio vakarui įprastą lankytojų antplūdį, rasti laisvą staliuką bare buvo nelengva. Kai galiausiai vienas jų kažkur patalpos vidury tapo laisvas, nieko nelaukdamas prišokau ir iškart užsisakiau dvigubą rakijos. Po kurio laiko nesunkiai įveikiau ir antrą dvigubą. Ir tiktai po trečios dvigubos išsišiepusi iki ausų Šiknė pagaliau pasirodė tarpduryje. Paaiškino, kad pakliuvo į spūstį. Vis dėlto šią žinią pranešė ne tiek teisindamasi, kad pavėlavo, kiek veikiau kaip iškalbingą detalę, leidžiančią pradėti pasakoti apie futbolo rungtynes, kurių transliacijos pakeliui į čia klausėsi kartu su taksistu, – taip jau atsitiko, kad abu sirgo už tą pačią komandą. Ir nors prieš antrą kėlinį jų numylėtiniai pirmavo 2:0, vėliau viskas gerokai komplikavosi, bet galiausiai jie vis tiek sugebėjo išplėšti pergalę rezultatu 3:2. Etelė pavėlavo penkiasdešimt minučių, bet neparodė nė menkiausio ženklo, kad bent kiek dėl to apgailestautų, tad ir aš jai nieko apie tai nusprendžiau neužsiminti. Tiesą sakant, negaliu nepripažinti, kokį didelį įspūdį man daro jos žinios apie futbolą (šių patikimumą jau daugybę kartų patvirtino ne vienas ekspertas), ryžtas tauzyti be galo, be krašto su taksistais ir gebėjimas, nepriklausomai nuo to, kokiame restorane vakarieniautume, išsiaiškinti visų mus aptarnaujančių padavėjų vardus, šeiminę padėtį ir svarbiausius rūpesčius vos per pirmas dešimt minučių, o tai savo ruožtu suteikia jai galimybę kiekvieną papildomą užsakymą paversti ištisu pa-

šnekesiu... Ne ką mažiau man įspūdinga ir tai, kaip demonstratyviai, net menkiausiai progai pasitaikius, ji griauna visus nusistovėjusius moteriškumo stereotipus... Tokia ji buvo visada. Studijų laikų draugystė su Aišine ir Etele faktiškai man buvo gyvas tezės ir antitezės santykio pavyzdys, ši net kibirkščiuojanti energijos iškrova buvo matyti kaskart, kai tik atsidurdavau greta jųdviejų. Abejoju, ar Etelės meilė futbolui būtų pakilusi iki tokių kvapą gniaužiančių aukštumų, jei futbolas nors truputį būtų patikęs ir Aišinei ir jei ši bent simboliškai būtų palaikiusi kurią nors komandą.

– Sugalvojau pakankamai radikalų būdą, kaip išspręsti Ledinukų rūmų šiukšlinimo problemą, – burbtelėjau pripildydamas jai taurę.

Tada neskubėdamas vaizdingai papasakojau apie užrašą, kurį iškeverzojau ant sodo tvoros. Iš manęs tokios paikystės aiškiai nesitikėjo, nes iš pradžių gerokai apstulbo, tiesa, vos kelioms sekundėms, o tada privertė viską pakartoti iš naujo, tik dabar jau klausydamasi vis nesusilaikydavo širdingai nenusikvatojusi. Kuo smulkiau viską pasakojau, tuo linksmesnė ši istorija darėsi ir man pačiam. Traukdama mane už liežuvio kuo išsamiau apibūdinti, kaip atrodžiau priešaušryje prie sodo tvoros su dažais ir teptuku rankose, Etelė tiesiog leipo iš juoko. Šįvakar ji arba girto kur kas greičiau negu paprastai, arba buvo jau gerokai kaušteléjusi, kai atėjo. Mums susiruošus išeiti, buvo jau beveik pirma. Etelė visiems padavėjams paeiliui paspaudė ranką ir su kiekvienu asmeniškai atsisveikino. Nepamiršo panaudoti ir visos čia prisirankiotos informacijos – perdavė linkėjimų jų šeimynykščiams, o atsisveikinimo procedūrą pabaigdavo paguodos žodžiais dėl atitinkamų juos kamuojančių rūpesčių. Kai pagaliau atsidūrėm lauke ir nakties vėjelis mus šiek tiek prablaivė, ėmė įkalbinėti, kad parodyčiau jai tą savo ant sodo tvoros iškeverzotą užrašą.

Įšokom į taksi. Etelės konvulsiškas juokas, įsiplieskęs restorane, o vėliau, kol žingsniavom šaligatviu, šiek tiek prigeseęs, automo-

bilyje peraugo į stačiai isterišką kvatojimąsi. Be paliovos krizendama ji puolė lyg pašėlusi sagstyti man kelnių sagas – bergždžiai iš paskutiniųjų stengiausi atstumti jos rankas. Netrukus lioviausi priešintis. Jos pirštams guviai mane glamonėjant baikščiai stebėjau vairuotoją, kuris pasitaikė toks jaunas, kad net suabejojau, ar jis tikrai turi teises. Kone vaikiškas vyruko veidas buvo visiškai be jokios išraiškos, todėl niekaip nepajėgiau nuspėti, ar jis mato, kas vyksta ant galinės sėdynės. Tuo metu Etelė pasiekė savo – atsegusi jau trečiąją sagą pasidarė pakankamai vietos visam delnui įkišti. Jos išdaigaujančią ranką jau ketinau uždengti švarku, tačiau kaip tik tą akimirką nevalingai kimiai suunkščiau. Tie jos skustuvo aštrumo nagai – tikra velniava. Vairuotojo veide kaipmat plykstelėjo kreiva šypsenėlė, atskleisdama, kad tas kuo puikiausiai nutuokia, kas čia vyksta. Šiurkščiai sugriebęs Šiknės ranką šiaip ne taip išsilaisvinau iš jos nagų. Ji krūptelėjo, kažką subambėjo ir nutaisiusi nepatenkintą miną prisidegė cigaretę. Tada, regis, pačiu laiku įsiterpė vairuotojas, kaip ką tik paaiškėjo, atidžiai sekęs visas šias ant galinės sėdynės vykusias smagybes ir bjaurastis – paklausė, kur, po galais, mes traukiam. Išpūtusi dūmų kamuolį pro savo ryškiai geltoną kandiklį, Etelė žvaliai sučiauškėjo:

– Ketinam aplankyti Ledinukų rūmų *dedę*! Sudaužytų širdžių šventąjį! Visų išsiskyrusiųjų su savo mylimaisiais ir garsėjančių tuo, kad viską galiausiai sumauna, globėją!

Vairuotojas, kurio jaunatviškos išvaizdos įspūdį, kaip supratau, kėlė ne tiek tikrasis jo amžius, kiek vis dar neželiantys barzda ir ūsai, mestelėjo į mus su Etele nervingą žvilgsnį, mintyse aiškiai svarstydamas, kiek smarkiai gali komplikuotis šis reikalas. Kad ir kaip būtų, Etelė jo nebeketino palikti ramybėje. Pasiūliusi cigaretę apipylė klausimais, tarkim: iš kur jis kilęs, ar tikįs šventaisiais, ar vedęs, ar kada nors ateityje leistų į mokslus dukterį, jei jos susilauktų, ar išsižadėtų savo sūnaus, jei vieną gražią dieną paaiškėtų, kad šis yra homoseksualus, ir galiausiai – kokį futbolo klubą jis palaikąs. Paaiškėjo, kad abu serga už tą pačią komandą.

– Kartą vežiau vieną tokią porelę, kuri pasitaikė pakvaišusi ne ką mažiau negu judu, – pareiškė vairuotojas, gavęs atokvėpį nuo prieš tai ištisa lavina jį užliejusių klausimų.

Šiuos jo žodžius Etelė palydėjo šaižiu kvatojimu, į kurį protarpiais vis įsiterpdavo dar ir gergždžiantis kosulys, – galėjai pamanyti, jog padūkėlės gerklėje užstrigo žuvies ašaka.

– Tuo metu buvau ką tik pradėjęs dirbti naktimis ir dar nespėjęs perprasti naktinės klientūros specifikos. Žodžiu, sustoju, pasiimu tuodu, o jie įlipę tik barasi ir barasi. Moteris šūkauja, svaidosi įžeidimais. Vyriškis jos raminti nė nemėgina. Atvirkščiai – pats nelieka skolingas ir pažeria jai tokių žodelyčių, kad aš gal verčiau jų nė nekartosiu! Bet akivaizdu, kad jie myli vienas kitą. Netrukus įsikertu, kad vyras ketina išvažiuoti į užsienį uždarbiauti. O moteris netiki, kad jis kada nors sugrįš. „Jei išvažiuosi, tai jau niekada nebegrįši!“ – šaukia pro ašaras. Tada, man nespėjus nė susigaudyti, kas čia darosi, puola jį kumščiais. Girta kaip šlepetė, ką iš tokios norėt. Na, bet važiuoju, kur jiems reikia. Planas paprastas: iš pradžių pristatyti ją, o tada jau – jį. Atvažiuojam prie jos namų, bet ji nė nepajuda. Panašu, kad lipti iš mašinos apskritai neketina. „Žinai ką?! – staiga suklykia. – Važiuojam aplankyti Teli Babos*!“ Ir toliau sėdi lyg priklijuota. „Niekur neisiu, kol nepamatysiu Teli Babos!“ – nenusileidžia, nors tu ką. Galiausiai vyriškis nebeprieštarauja. Bet man jau gana. Iki Teli Babos kapo nuo ten – baisiausia tolybė, tik ar jai tai rūpi? Tuo laikotarpiu vis kartodavau: „Na jau ne, naktimis nė už ką nebedirbsiu.“ Dabar matot, kaip laikui bėgant keičiasi žmonių nuostatos. Žodžiu, kito taksi jie kviestis nenori, tad pasiūlo sumokėti man dvigubai. Ką darysi, sutinku, ir mes vidury nakties išrūkstam į visai kitą miesto galą. Kai atvažiuojam ir aš sustoju, moteris išlipa, atsisega rankinę, kažką iš jos išsitraukia ir pradingsta tamsoj. Mudu su vyriškiu pasiliekam laukti mašinoj. Po kokių dešimt minučių ar panašiai moteris grįžta pasikūkčio-

* Stambule, Bosforo pakrantėje, palaidotas musulmonų šventasis.

dama ir liepia vyrui palenkti galvą. Tas paklūsta, ir ji išrauna jam visą saują plaukų. Žmogus iš skausmo net surinka, jie vėl susirieja. Ačiū Dievui, moteris ir vėl išlipa, bala žino iš kur susiranda gabalą audinio, pririša vyriškio plaukus prie medžio ir pasimeldžia, tada atsisėda, darkart pasimeldžia, paskui atsistoja. Leidžiam tai kvaišai daryti viską, kas tik jai šauna į galvą. Galiausiai ji šiek tiek aprimsta. „Kai kitąkart čia grįšiu, būsiu su vestuvine suknele", – sumurma. Vyriškiui irgi pyktis nuslūgsta. Porelė apsikabina. Po kurio laiko net užsirašo mano vardą ir telefono numerį, kad galėtų pakviesti į savo vestuves.

– Nė neabejoju, kad jiedu susituokė, o paskui iš karto vienas kitą pasmaugė, – leptelėjo Etelė žvelgdama į vairuotoją ir tuo pat metu su nauju įniršiu mesdamasi sagstyti man kelnių sagų.

– Ne, sesut, blogiau, – atsiduso tas ir nutaisęs didžiausio išminčiaus miną palingavo galva. – Po dvejų metų, žiemą, siaučia pūga, atrodo, nė velnio neįžiūrėsi. Ir tik staiga – pala, pala. Ar tik ne tas pat vyriškis įlipa į mano taksi? Tik šįkart jau su kita moterim! Gal tai žmona, o gal šiaip meilužė. Vos pamatęs, iškart jį atpažįstu. Ir jis mane atpažįsta. Abu pasijuntam nejaukiai. Jis stengiasi nežiūrėt į mane, aš stengiuosi nežiūrėt į jį. Šalia jo įsitaisius moteriškaitė nė nenutuokia, kas čia vyksta. Bliauna be paliovos, tik niekas jos nesiklauso. Nespėjus man nuvažiuoti nė dešimt metrų, vyriškis paprašo, kad sustočiau, ir iššoka lauk. Moteris visa sumišusi šauna jam iš paskos.

Sukabindama abiejų rankų pirštus sau ant kelių Etelė graudžiai atsiduso. Gaila, kad suprasti, kas, kada ir dėl ko sujaudina šitą Šiknę, man beveik neduota. Stojo nejauki tyla. Nė vienas nebepratarėm nė žodžio iki pat Klikų gatvės, bet vos sustojus priešais Ledinukų rūmus Etelė pamiršo visas ją kurį laiką slėgusias mintis ir džiugiai šoko iš mašinos. Nepajėgdamas atsispirti įkyriems jos raginimams, į lauką išlipo ir vairuotojas. Štai taip visi trys nuolankiai išsirikiavę į eilutę lygiai pusę antros nakties mes stovėjom ir spoksojom į užrašą ant sodo tvoros.

PO ŠIA SIENA
ILSISI ŠVENTASIS.
NEVERSKIT ČIA TŲ SAVO ŠIUKŠLIŲ!

– Ir kaip? – pasiteiravau vairuotojo.

– Viskas, brol, gal ir nieko, tik galėtų būti geriau atitaikyta į centrą, – atsakė jis su tokia gudria veido išraiška, kad liko visiškai neaišku, ar jis juokauja, ar kalba rimtai. – O ir spalva nei šiokia, nei tokia.

Etelė prunkšdama kone perlinko per pusę, atrodė, tuojau pargrius. Po akimirkos jau visai nebepajėgė susiturėti ir pratrūko garsiausiai juoktis, kvatoti iki pat ašarų. Sukėlė tokią sumaištį, kad daugiabutyje užsidegė net kelių butų šviesos. Mudu su vairuotoju, vienas – iš vienos pusės, kitas – iš kitos, įstūmėm ją atgal į mašiną. Važiuojant tolyn, jos pamažu slopstančius prunkščiojimus pakeitė tolydžio vis stiprėjantis kūkčiojimas. Jau seniai nebuvau matęs, kad ji taip išskystų. Kai pasiekėm jos namus, likti su ja neturėjau nė menkiausio noro. Šiaip ar taip, vos padėjusi galvą ant pagalvės, Šiknė iškart užparpė. Taksistas laukė apačioje. Dabar jau įsitaisiau ant priekinės sėdynės. Skaitiklis rodė sumą, nuo kurios krėtė šiurpas. Nuo tada, kai išsiskyriau, pusę savo algos išleidžiu nuomai, kitą pusę – tokiems lėbavimams kaip šis. Pasiūliau vairuotojui cigaretę. Tasai iš pradžių pridegė man, o tada jau prisidegė ir pats. Plepios, vietoje nenustygstančios bobšės mašinoje nebebuvo – mus gaubė broliška tyla.

– Atsiprašau už visą šį erzelį, – tarstelėjau.

– Nieko tokio, brol, – numojo ranka vairuotojas. – Kad tik tokios bėdos gyvenime būtų.

Stovint priešais raudoną šviesoforo signalą mane pamažu apėmė pyktis. Prieš akis pralėkė policijos automobilis. Pradardėjo šiukšliavežis su dviem jam už galo įsikibusiais išstypėliais šiukšlininkais. Abu, lyg susitarę, laikėsi tik viena ranka, kitą palikę tabaluoti laisvai. Šiukšliavežiui prariedant pro gatvės žibintą, iš tamsos išniro jų blyškūs veidai, tiesa, vos kelioms sekundėms. Abu šiukš-

lininkai atlaidžiai šypsojosi vienas kitam, ar bent jau man susidarė toks įspūdis. Jokių kitų transporto priemonių aplinkui nebuvo matyti. Tą akimirką, kai užsidegė žalia, kone jau sprogau iš įsiūčio. Paprašiau, kad vairuotojas važiuotų į kitą pusę. Po dešimties minučių atsidūrėm prie Aišinės namų. Į lauką nelipau. Užuolaidos buvo nuleistos, šviesos išjungtos. Kol sėdėjau ir vėpsojau į ankstesnius savo namus, glotniaveidis vairuotojas nepratardamas nė žodžio kantriai laukė.

Grįždami įsijungėme radiją. Kad ir kaip atrodytų keista, bet man patiko visos aliai vienos dainos, kurias transliavo. Galop, sumą už kelionę papuošus dar vienam nuliui, pasiekėm Ledinukų rūmus. Šviečiant priekiniams žibintams, nė patys nesuprasdami kodėl, abudu pajutome poreikį dar kartą pažiūrėti į užrašą ant sienos – kiekvienas iškišom galvą pro durelių langus į lauką.

– Klausyk, brol, va, palikai tu šitą užrašą, bet ar bent jau susimąstei, kas atsitiks, jei atsiras tokių, kurie priims jį už gryną pinigą? – paklausė taksistas tiesdamas man grąžą.

– Baik juokus, kas galėtų tuo patikėti? – atsiliepiau šyptelėjęs. – O jei tokių ir atsirastų, tuo geriau. Galbūt bent nustos pilti čia savo sudvokusias šiukšles.

– Jo, aišku, – burbtelėjo, pirštais nervingai perbraukdamas viršutinę lūpą, tarsi mėgintų išsipešti neregimą ūso plaukelį. – Kažkokia keista liaudis šitam mieste. Ypač moterys – toms tai visai stogai nučiuožę, brol. Pats ką tik matei. Iš esmės, man įdomu tiktai viena: kas bus, jei atsiras tokių, kurie *nuoširdžiai* patikės tuo tavo užrašu?

BUTAS NR. 1

Merjem

Tikėjimas, visai kaip ir traukinių tvarkaraštis, iš esmės priklauso nuo to, kaip skaičiuosime laiką. Didžiulis apskritas dramblio kaulo spalvos geležinkelio stoties laikrodis muša valandas skirtingomis ypatingomis žmogaus gyvenimo akimirkomis. Traukinys visuomet išvyksta tam tikru laiku. Prieš pusiaudienį iš perono išjuda vos vienas traukinys: į jį lipa visi tie, kurių tikėjimas susiformavo dar vaikystėje. Kitas traukinys išvyksta perpiet – juo iškeliauja neramūs paauglystės audrų kamuojami keleiviai. O paskui nebelieka jokios galimybės tiesiogiai nusigauti į aną galą iki pat vakaro. Ir tik gyvenime netikėtai iškilus pirmiesiems slegiantiems apgailestavimo dėl praeities daigams ir įsisąmoninus, kad kadaise padarytų klaidų jau niekaip nebeatpirksi, kai net tvirčiausiai susukti lizdai pradeda po truputį irti ir atsiranda pirmų rimtų sveikatos komplikacijų, tiktai tada traukinys išdunda trečiąjį kartą. Dėl kažkokių neaiškių priežasčių iškeliaujantieji šiuo traukiniu sulipa į jį paskutinę minutę. Vėliau, arčiau vidurnakčio, išgyvenus pavojingas operacijas ir paragavus buvimo visai šalia mirties patirčių, iškursuoja dar du traukiniai, iš karto vienas po kito. Jie būna ir labiausiai perpildyti. Niekur pakeliui nesustodami šiedu ekspresai lekia tiesiai pas Dievą. Kitaip nei dienos metu keliaujantys keleiviai, naktį išvykstantieji stengiasi jokiu būdu nepraleisti paskutinės progos, todėl stotyje pasirodo gerokai anksčiau. Tada, po ilgo laukimo, kai laikrodis pagaliau išmuša dvyliktą ir ratas vėl apsisuka, iš visos

tos anksčiau knibždėte knibždėjusios netikėlių minios vos saujelė lieka nepakeitusi savo įsitikinimų.

Kadangi Merjem keliavo anksčiausiu iš minėtų traukinių, jos tikėjimas pasižymėjo ne tik kur kas mažesniais išskaičiavimais nei kitų tikinčiųjų, bet ir gerokai mažesniu užsispyrimu aklai paklusti „raidei". Sunku dabar pasakyti, ar ji būtų elgusis taip pat, jei tuo metu, kai ant sodo tvoros pamatė užrašą, nebūtų buvusi nėščia. Veikiausiai dėl nėštumo tapusi šiokia tokia keistuole, Merjem tą ankstyvą rytmetį išpuolė į sodą nešina tuščia puodyne, į kurią ketino pasisemti bevardžio šventojo palaikus priglaudusios žemės. Ir reikalas ne tas, kad ji iš tiesų patikėjo, jog čia palaidotas tikras šventasis. Vis dėlto, kaip sakė ir universiteto profesorius, turint omenyje, kad po visais Stambulo šaligatviais stačiai pilna senovinių kapų, niekada negali visiškai tiksliai žinoti, ką šios sodo žemės slepia. Juk net jei paaiškėtų, kad šis užrašas tėra klastinga išdaiga, nieko bloga nepasidarytų – ji liktų su sklidina puodyne žemių, ir tiek. Tačiau jei po Ledinukų rūmų rožine akacija visgi tikrai ilsisi šventasis, Merjem jo paprašytų vos vienui vieno dalyko – kad tas įkvėptų Mahometui bent šiek tiek, nors trupinėlį drąsos.

BUTAS NR. 2

Saidaras ir Gaba

Suskambus durų skambučiui, Saidaras tuoj pat leidosi prie jų, vildamasis, kad Mahometas jiems ir vėl atnešė ko nors pavalgyti. Vis dėlto pravėręs duris priešais išvydo ne mažąjį Madam Tetutės emisarą, bet dailią mergiotę vario spalvos plaukais. Arba nuo tada, kai jiedu pastarąjį kartą matėsi, jos išvaizda pasikeitė iš esmės, arba Saidaro atmintis visai pašlijo. Kad ir kaip būtų, jos kerinčiai orus žvilgsnis Saidarui pasirodė baisiausiai pažįstamas. Nelaukdama, kol ją pakvies, kaltai šyptelėjusi variaplaukė įėjo į vidų. Tarsi kamuotųsi iš nuovargio, netvirtais žingsniais nulingavo tiesiai sofos link. Žingsniuodama paprašė šeimininko, kuris tebestovėjo kaip įbestas, ko nors atsigerti. Krapštydamas pakaušį Saidaras nukiūtino į virtuvę. Praplėšė vienintelį spintelėje buvusį kavos pakelį, nukėlė nuo lentynos vienintelį ten stovėjusį puoduką ir, luktelėjęs, kol vieninteliame visuose namuose esančiame puode užvirs vanduo, galiausiai užplikė juo gėrimą.

– O pats – ne?

– Vėliau, – mostelėjo ranka Saidaras. – Šiaip ar taip, namie vis tiek tik vienas puodukas.

Iš kuprinės mergiotė ištraukė tris lazdyno riešutų vafliukus, šiuo veiksmu kaipmat sukeldama Gabos susidomėjimą. Vis dėlto šuo ir toliau nė nekrustelėjo.

– Koks šuns vardas?

– Gaba, – burbtelėjo Saidaras, įtardamas, kad šitai jai jau turėjo

būti minėjęs anksčiau, jei tik, žinoma, jie iš tiesų buvo kada nors susitikę.

– O ką tai reiškia?

– Pavadinau jį taip pagal pirmąsias gama amino butirinės rūgšties raides. Tai neuromediatorių inhibitorius, tam tikras smegenų darinys, susijęs nerimu. Antikonvulsantai, nerimą slopinančios tabletės ir, kas be ko, alkoholis slopina GABA receptorius. Juos vartojant sumažėja nerimas.

– Geras! Girdėjau, varai vokiškai kaip ten gimęs, čia rimtai? Kiek laiko pragyvenai užsieny? – entuziastingai sučiauškė mergiotė prieš žlegtelėdama ant sofos. Vos pamačiusi lubas, iš nuostabos net suklapsėjo blakstienomis. Tada, nežinodama, ką sakyti, suklapsėjo blakstienomis dar keliskart.

– Prancūziškai, – suirzęs patikslino Saidaras.

Darėsi akivaizdu, kad mergina neprisiminė ničnieko iš to, ką jis jau yra jai pasakojęs anksčiau. Jeigu jai nerūpi atsakymai, kurių galų tada viso to apskritai klausinėja? Be to, atrodė pernelyg mieguista, kad įsidėmėtų bent žodį. Klausantis antro atsakymo, jau nekalbant apie trečiąjį, jos akys tiesiog merkėsi iš nuovargio. Kam, po galais, užduoti iš karto du klausimus, jei aiškiai žinai, kad atsakymų nebesiklausysi? O net jei įsidėmėtum šį tą, ką per tokią trumpą akimirką įmanoma įsidėmėti, tai vis tiek tebūtų pakrikos nuotrupos ir neaiškūs fragmentai, tikrąją padėtį atspindintys tik visiškai blausiai ir iš be galo toli. Koks vis dėlto bergždžias užmojis ir kokia sunki našta yra elementariausias noras pažinti žmogų! Tam reikia dienų dienas, savaičių savaites, metų metus klausyti ir stebėti, liesti ir justi, narplioti ir kaupti po kruopelytę įvairiausias žinias... Tai lyg gebėti nulupti kito žmogaus šašus ir pajėgti stebėti, kaip iš po jų ima sunktis kraujas. Jei supranti, kad visa tai ne tau, jau geriau išsyk išmesk baltą rankšluostį – taip bus bent jau sąžininga.

Tai sakydamas šiukštu nelaikau savęs kokiu nors neatskleistu lobiu, kuris, užrakintas milžiniškoje skrynioje, tik ir telaukia, kada

galės sužibėti dienos šviesoje. Atsakymus į visus savo užduodamus klausimus apie mane sielos gilumoje jūs jau daugiau ar mažiau žinote. Neturiu nė menkiausio noro, kad trokštumėte mane perprasti, o juo labiau, kad pradėtumėte įsivaizduoti, jog galite tai padaryti. Ar ne tuščias užsiėmimas mėginti pažinti kitą, kai net apie save veik nieko nenutuoki? Juk rankioti žinias apie kitų žmonių gyvenimus praktiškai tas pat, kas imlioti į šiukšlyną išmestą maistą. Kam pūdyti šiuos produktus smegeninėje, jei vėliau jų vis tiek neketini valgyti?

Saidaro minčių tėkmę suardė kapotas knarkimas. Mergiotė užmigo taip ir nesusičiaupusi. Įtraukdamas paskutinį dar vidurdienį susisuktos cigaretės dūmą, Saidaras išsidrėbė greta viešnios. Dirgliai viską stebėjęs iš savo vietos Gaba galiausiai įsitikino, kad niekas jo nepričiups, ir prisliūkino arčiau. Vienu atsikvėpimu sušlamštė lazdynų riešutų vaflius, o tada, vis dar laižydamasis, taip pat užsiropštė ant sofos ir susirangė. Lauke pravažiuojančių automobilių žibintų šviesoms retkarčiais vis prasiskverbiant pro nedidelius buto langus ir nutvieskiant sieną, visi trys nugrimzdo į tris atskirus sapnus.

BUTAS NR. 8

Melsvoji Panelytė ir aš

Pavargusi nuo žingsniavimo pirmyn atgal tarp virtuvės ir svetainės, Melsvoji Panelytė paskutinįkart nužvelgė stalą. Regis, viskas paruošta. Uždegė lelijos lapo pavidalo žvakutę, plūduriuojančią vandens pilname stikliniame dubenyje, ir prie melsvų lėkščių padėjo po melsvą servetėlę. Su juo buvo sutarusi susitikti septintą. Durų skambutis suskambo be dešimt septynios.

– Sveikas, – užsuokė ji. Ir nors jau buvo apsiavusi aukštakulnius, pajuto instinktyvų norą pasistiebti ant pirštų galų. – Ar visada ir visur atsirandi anksčiau laiko?

– Stengiausi iš visų jėgų nepasirodyti per anksti, bet paaiškėjo, kad nuo mano buto iki tavo – vos trys su puse žingsnio, – atsiliepiau šypsodamasis.

– Aišku, ypač kai turi tokias ilgas kojas, – sukikeno ji, nors tardama šiuos žodžius išraudo, lyg būtų turėjusi galvoje kokią nors erotinę potekstę.

Stovėjom prie durų stačiai apsvaigę – tiesą sakant, kaip ir derėtų žmonėms, kurie ilgiausiai troškę vienas kito staiga apstulbsta suvokę, kad jų išsvajoti troškimai netrukus gali išsipildyti. Ir nors ligšiolinė mūsų pažintis apsiribojo vien atsitiktiniais susitikimais ir paviršutiniškais pašnekesiais apie šį bei tą, man jau seniai nebuvo jokia paslaptis, kaip smarkiai ją traukiu. Šitai akivaizdžiai išduodavo jos mimika – ką nors nuslėpti turint tokį veidą būtų stačiai neįmanoma. Vis dėlto niekaip nesitikėjau, kad „šis reikalas“ tarp mūsų užsimegs taip greitai ir be jokių pastangų...

Priglaudęs delnus prie jos skruostų paglosčiau mažutį ažūrinį nosies auskarą.

– Pagaminau viščiuką su žemės riešutais, – tyliai pratarė atsitraukusi, tokiu būdu paskatindama mane ne pulti bučiuotis, bet pratęsti santūrų mūsų pokalbį. – Tikiuosi, patiks.

Nepaisydamas jos menamo kuklumo, nė nežvilgtelėjęs į vakarienės stalą, švelniai stumtelėjau ją miegamojo link. Mano nuostabai, ji visiškai atsipalaidavo. Atsipalaidavau ir aš. Meilužiai, kurie pakankamai išmintingi, kad neslėptų savo lūkesčių vienas kito atžvilgiu, mylėdamiesi atideda juos į šalį. Vis dėlto vėlai vakare, kai sėdėjom prie stalo, atrodė, kad net jei bendra mūsų ateitis ir neaiški, tai tikrai turim bendrą praeitį, tarsi jau seniai būtume gyvenę kartu viename ir tame pačiame bute... Susidarė įspūdis, kad giliai širdyje ši iliuzija džiugino ne tik mane, bet ir ją... Nes visiškai nesvarbu, kokios tavo pažiūros šiuo klausimu, tačiau žmonos paliktą vyriškį ir svetimu sutuoktiniu nusivylusią meilužę, deja, visada jungs šis tas bendra, o būtent: įsitikinimas, kad dėl savo nuolatinio nusivylimo santuoka pats esi niekuo dėtas ir kad su kitu žmogumi viskas būtų galėję susiklostyti kitaip.

BUTAS NR. 1

Mahometas

Laiptus prie mokyklos vartų sudarė septyniolika pakopų. Pasiekęs šešioliktąją, – beje, kiekvieną jų skaičiavo balsu, – Mahometas atsigręžė vildamasis, o gal... Tačiau ir šįsyk stebuklas, kurio vaikas taip troško, neįvyko. Jo motina niekur nedingo. Atkakliai tebelaukė stovėdama ten pat, atsirėmusi į užsklęstus sodo vartus visu savo nėščio kūno svoriu, ir stebėdama sūnų jaudinančios melancholijos persmelktu žvilgsniu – lyg nuo kranto akimis lydėtų keltu į jūrą išplaukiantį mylimąjį. Tą akimirką, kai pamatė į ją atsigręžiantį Mahometą, Merjem veidą nutvieskė šypsena, kurioje visiškai lygiomis dalimis atsispindėjo trys dalykai – užuojauta, pasididžiavimas ir švelnumas. Sumosavo jam iš karto abiem rankom, tik šie jos judesiai priminė veikiau kažin kokį neįprastą sportinį veiksmą. Pamatęs, kaip ji stengiasi, galėtumei pamanyti, kad nori išsiskirti iš didžiulės minios ir tokiu būdu patraukti sūnaus dėmesį. Vis dėlto einant paskutinėms antrojo semestro savaitėms ji buvo vienintelė iš aštuonių šimtų keturiasdešimt aštuonių šios pradinės mokyklos mokinukų motinų, kuri kas rytą atlydėdavo savo atžalą į pamokas ir likdavo laukti prie vartų, kol nuaidėdavo skambutis, – taip elgtis ėmė nuo tada, kai sužinojo, kad Mahometas praleidžia pamokas. Šitai reiškė, kad Ledinukų rūmuose laikraščiai ir duona prie butų durų nuo to laiko buvo išnešiojami dvidešimt penkiomis minutėmis vėliau. Tačiau bent kol kas niekas dėl to nesiskundė. Madam Tetulė apskritai nepirkdavo duonos ir mai-

tindavosi ne ką daugiau už žvirblį. O štai Higiena Tidžen jau ir iki tol kiekvieną rytą nuleisdavo pro langą prie virvės pririštą krepšį, į kurį duonos kepalą asmeniškai turėdavo įdėti duoną pristatantis bakalėjininko padėjėjas, kad kepalą būtų palietę kuo mažiau svetimų rankų. Melsvoji Panelytė nevalgė duonos, kad nepriaugtų svorio, o viengungiui profesoriui iš buto Nr. 7, regis, buvo visiškai nesvarbu, kada ją pristatys, kadangi išeidavo iš namų ir į juos grįždavo be jokio aiškaus grafiko. Saidaras paprastai neturėdavo pinigų, o kirpėjai turėjo nusistatę savo atskirą dienotvarkę, kuriai toks vėlavimas nė kiek nekenkė, ir jie dėl to neprieštaravo. Taigi liko vos du butai, ir Merjem dėl jų tikrai neketino rizikuoti savo sūnaus išsilavinimu.

Su kiekvienu mamos pamojavimu vis labiau gūždamasis, tarytum kas kartą gautų per pakaušį plaktuku, Mahometas pagaliau pasiekė septynioliktąjį laiptelį ir įkinkavo pro juodas kaip degutas pradinės mokyklos duris į vidų. Rankoje laikoma priešpiečių dėžutė, regis, gerokai pasunkėjo, kuprinė ant nugaros – taip pat, tik gal net dar labiau. Bergždžiai apsidairė aplink ieškodamas kokio nors daikto, kurį galėtų paspirti. Koridoriuje aidint paskutiniam į pamoką kviečiančiam skambučiui, įėjo į trisdešimt du mokinius priglausti turinčią klasę ir atsisėdo į savo vietą.

Nepaisant visų baimių, pirmoji pamoka vyko be jokių incidentų. Bendrasuolis chuliganas sėdėjo pasisukęs į jį nugara ir visą dėmesį skirdamas tam, kas rašoma ant lentos. Lyg koks stropuolis. Tarsi visai ne jis būtų tas bjaurybė, kuriam jau seniausiai tapo įprasta bent porą kartų per dieną užvožti Mahometui per sprandą. Mahometas su palengvėjimu žvelgė į jo bene dvigubai didesnę nugarą. Baisiausiai troško, kad taip būtų visada. Kaip būtų šaunu, jei greta sėdėtų ne šitas peraugėlis, bet, tarkim, vien tik jo nugara. Nukoręs pečius žemyn susigūžė už šios tvirtos širmos ir aiškiai žinodamas, kad sėdinčio tokioje padėtyje jo niekas nepastebės, įdėmiai ėmėsi tyrinėti aplinką. Apatinė klasės langų pusė buvo uždažyta pilkai, kad mokiniai per pamokas nevėpsotų,

kur jiems nepriklauso, bet pro tai šen, tai ten pamažu pradėjusį trūkinėti ir byrėti dažų sluoksnį vis tiek galėjai įžvelgti dangaus žydrynę. Paskui savo žvilgsnį nukreipė į plačius prie lentos stovinčios mergaitės kaspinus, tada – į aštrius šviesiai rožinius mokytojos, kurios venos išsipūsdavo kaskart, kai tik ji imdavo šaukti, nagus. Pamanė, kad prie lentos stovinti mergaitė ir mokytoja puikiai viena kitą papildo. Šiaip ar taip, jei mergaitei nepavyktų deramai atsakyti į užduotą klausimą ir mokytoja dar kartą įremtų savo ilgą piršto nagą į neišmanėlės ausies spenelį, niekas iš esmės dėl to nepasikeistų – mergaitės ausys jau vis tiek pradurtos. Tačiau dažniausiai kentėdavo ne kieno nors kito, o berniukų ausys. Iki šiol Mahometas už ausų buvo tąsytas jau daugybę sykių, ir kuo toliau, tuo labiau jam darėsi baisus ne tiek skausmas, kiek galimybė, kad jos bus perdurtos prieš jo valią. Pirmuosius šešerius savo gyvenimo metus nugyvenęs su ilgais kaip mergaitės plaukais, vaikas neturėjo nė menkiausio noro visą likusį gyvenimą gyventi su perdurtomis kaip mergaitės ausimis. Iškėlęs savo baimes plevėsuoti aukštyn tarsi vėliavą vaikas nejučia krūptelėjo, ir kaip tik tada nutiko tai, kas nutiko. Nugara šalia atžariai apsigręžė ir staiga persimainė į išpampusį, perraudusį kaip burokas, nieko gera nežadantį veidą. Įžūliai išsiviepęs Mahometo bendrasuolis puolė jį terorizuoti.

Nuo tada, kai pradėjo lankyti mokyklą, dar nebuvo nė dienos, kad Mahometas nepasvajotų apie tai, kaip ją meta. Vis dėlto iš skausmo griežiant dantimis dabar jį apėmė troškimas ne kur nors dingti, bet suvis pražūti. Ak, kad šią pat akimirką įvyktų kokia nors katastrofa, pavyzdžiui, baisus žemės drebėjimas – be gailesčio aižinti žemė nepaliktų akmens ant akmens ir galvų ant kūnų, vėjais paleistų pažymius mokytojos žurnale, prie lentos stovinčios mergaitės auksinius auskarus, bendrasuolio kojas ir rankas, o drauge ir visus šio antausius, niuksus ir įžeidimus... Ak, kad taip visa tai staiga sudužtų į šipulius ir niekada daugiau nebesusijungtų į vieną visumą...

Kol Mahometas užmerkęs akis vaizdavosi baisiausias, kokios tik begali būti, stichines nelaimes, orą ūmai sudrebino šaiži sirena. Koridoriuje pasigirdo trepsinčių kojų ir su trenksmu atsilapojančių durų garsai. Visa klasė tarytum sustingo – mokytoja su baime įsistebeilijo į mokinius, o mokiniai – į ją. Netrukus be jokių ceremonijų atsidarė ir jų klasės durys. Į vidų įėjo elegantiška ponia ir pro savo pensnė stiklus nužvelgė visus skvarbiu žvilgsniu. Iš pradžių šyptelėjo mokytojai, tada – moksleiviams ir apdairiai rinkdama žodžius mandagiai prabilo:

– Gerbiama mokytoja, gerbiami mokiniai... – užsuokė, lyg netrukus ketintų pranešti kokias nors džiugias naujienas. – Vyksta mokymai, kaip elgtis žemės drebėjimo atveju.

Vos ši elegantiškoji ponia baigė sakinį, į klasę įsiveržė trys stulbinamai panašūs vyriškiai – visi kaip vienas tvirto sudėjimo, su nukarusiais ūsais. Ant galvų buvo užsimaukšlinę viščiuko geltonumo šalmus ir vilkėjo tokios pat spalvos marškinėliais su užrašu „Žudo ne žemės drebėjimai, o neapdairumas“. Nepaprastai guviai iš krepšių ėmė traukti vieną po kito įvairius įnagius ir ant lentos kabliukų kabinti skirtingų dydžių plakatus. Po kurio laiko užtraukė užuolaidas ir įjungę projektorių ant sienos ėmė rodyti skaidres. Stebėdamas visus šiuos tamsą skrodžiančiu dulkėtu šviesos spinduliu gyventi prikeltus vaizdus, Mahometas iš jaudulio protarpiais net užmiršdavo kvėpuoti.

Parodžius paskutinę skaidrę ir atitraukus užuolaidas elegantiškoji ponia suplojo delnais ir pranešė, kaip toliau atrodys jų vedami mokymai. Jie vyks dviem etapais. Per pirmąjį moksleiviams reikės lįsti po suolais ir apsimetus, kad viskas aplink baisiausiai dreba, ramiai ir drąsiai sėdėti abiem rankom susiėmus už galvos. Per antrąjį etapą vaikai bus mokomi, kaip kuo greičiau evakuotis iš pastato. Netrukus vėl sugaudė sirena, ir visi trisdešimt du moksleiviai be perstojo krizendami palindo po mediniais suolais.

Mėgindamas įsisprausti į ankštą bendrasuolio jam paliktą erdvę Mahometas net susisuko į kamuolį. Po kelių minučių jiedu

drauge su visais kitais išlindo iš po suolų ir išsirikiavo poromis, ruošdamiesi sprukti iš klasės. Vis dėlto, kadangi jo bendrasuolis nė neketino vadovautis nurodymais ir laikytis su juo susikibęs rankomis, Mahometui nepavyko atsistoti į bendrą vientisą vaikų grandinę. Du atokiau nuo visos klasės pakampėje pasilikę vaikai negalėjo neatkreipti į save elegantiškosios ponios dėmesio, ir ši staiga saldžiu it medus balsu pragydo:

– Ei, judu, gal galėtumėte ateiti čia? Mums kaip tik reikia poros narsių berniukų.

Visiems kitiems vaikams darniai iššlepsint į koridorių Mahometas palydėjo juos ilgesingu žvilgsniu. Vaiko akys žibėte žibėjo iš nekantrumo. Visiems bendraklasiams išėjus, staiga susivokė, kad jiems įkandin nusekė ir elegantiškoji ponia su jų mokytoja. Prieš vaikui atrandant ką nors, į ką galėtų įspirti ir taip išlieti apmaudą, kad jį išmetė iš žaidimo, maža to – dar ir paliko vienui vieną su bendrasuoliu chuliganu, veiksmo ėmėsi trys ūsuotieji dėdės. Vienas čiupo neštuvus, kitas išsitraukė ilgėliausias virves, trečias išlankstė apklotą. Tada jie suguldė abu vaikus vieną greta kito ant neštuvų, susupo juos į antklodę ir tvirtai aprišo. Iš viso buvo keturios atskiros virvės. Dvi pritvirtinę prie kablių išmetė tabaluoti pro langą į lauką, o kitas dvi pririšo prie klasės durų rankenos.

– Nebijokit, – gergždžiančiu balsu pratarė vienas vyriškis, o tada jau kur kas tyliau, tarsi išduodamas paslaptį, pridūrė: – Nuleisim jus pro langą.

Po penkių minučių, kai Mahometas pagaliau sukaupęs visus drąsos likučius atsimerkė, pamatė, kad kybo kokių šešiolikos metrų aukštyje virš žemės ant neštuvų, po sudvokusia antklode tvirtai pririštas prie labiausiai visame pasaulyje nekenčiamo berniūkščio. Visi kiti vaikai stovėjo susispietę sode ir iš apačios juos stebėjo sutartinai skanduodami drąsinamus šūksnius. Dangus buvo skaisčiai žydras, juo tingiai plaukė garbiniuotas debesėlis. Ilgėjant atstumui nuo jų klasės lango, virvėmis leidžiamus neštuvus

vis smarkiau mėtė į šonus. Kuo labiau artėjo prie žemės, tuo didesnė kilo baimė, kad ši ne artėja, bet tolsta.

– Kertu lažybų, kad šiki į kelnes, – iškvarkė bendrasuolis.

Jo perraudęs kaip burokas veidas buvo taip arti, kad Mahometas net juto, kaip tas nenaudėlis alsuoja. Prasižiojo pareikšti, kad nebijo, bet nespėjęs ištarti nė garso pajuto, kaip į burną jam įspjauna. Chuliganas nusikvatojo. Visokiais būdais rangantis ir mėginant nusikratyti svetimu spjaudalu Mahometui galiausiai pavyko šį išspjauti, tik, kitaip negu tikėjosi, spjovė ne į atvirą erdvę sau iš dešinės, bet sau iš kairės, tiesiai savo nedraugui į marmūzę.

Bendrasuolis to visiškai nesitikėjo. Atsipeikėjęs po pirminio sumišimo, leidosi kontratakuoti, tik šįkart jau spjaudė nebe pavieniais šūviais, bet ištisomis serijomis. Ir nors per šį laiką jiedu spėjo smarkiai priartėti prie žemės, nė vienas iš susibūrusiųjų apačioje, regis, nesuprato, kas gi ten, trys su puse metro virš žemės, iš tiesų vyksta.

– Žinai, kas dabar bus? – atsikrenkštė burokaveidis. – Ogi papuošiu tau marmūzę žaliu skrepliu! Tuoj nusileisim, ir visi jį pamatys!

Mahometas skubiai pamėgino pasukti galvą į šoną, bet buvo jau per vėlu. Pajuto, kaip gličios išskyros prilimpa jam tiesiai prie kaktos, tada sekundei ar porai sustingsta ir ima slysti žemyn nosies link. Vos neapsivėmė. Neštuvai nusileido dar per pusę metro. Dabar jie jau aiškiai matė apačioje susirinkusiųjų veidus. Vaikai džiugiais šūksniais palaikė šiuos iš dangaus jiems siunčiamus didvyrius. Bergždžiai mėgindamas išsivaduoti iš kūną suveržusių diržų Mahometas juto, kad tuoj pravirks. Ir nors atkakliai stengėsi įtikinti save, kad skystis ant jo nosies negali būti skreplys ir kad burokaveidis viso labo tik blefavo, ne ką tepešė. Neštuvai nusileido žemyn dar per pusmetrį, dangumi atplaukė dar vienas debesėlis ir Mahometas sugalvojo norą: jei Žemę laiko kažin kokie stulpai, verčiau jau jie tuojau pat sugriūva ir prišaukia pasaulio pabaigą... Vis dėlto dar prieš baigiant svarstyti šį norą, neštuvai, lyg geisdami

kuo greičiau abiem vaikais nusikratyti, smarkiai susiūbavo – iš pradžių pirmyn, tada atgal, o tada ir vėl pirmyn. Lauke prie mokyklos laukiantys vaikai ėmė spiegti, Mahometas užsimerkė, virvė jam iš kairės trūko, neštuvai apsivertė ir iš dviejų su puse metro aukščio nėrė rankenomis žemyn į apačią. Burokaveidis sukliko.

– Ar jie neužsimušė? Ar jie neužsimušė? – pratrūko šūkauti mokytoja su šviesiai rožiniais nagais ir ant kaklo išsipūtusiomis venomis.

Žemės drebėjimui ruošiančias pratybas vykdantys pareigūnai iš paskutiniųjų stengėsi suturėti vaikus, kurie visu būriu lyg viščiukai prie pašaro metėsi prie aukų. Vienas iš šalmuotųjų nukarusių ūsų savininkų atsargiai atvertė neštuvus ir kaipmat susidūrė su dviem porom išsprogusių, ne ką mažesnių už arbatos puodelio lėkšteles akių – vienose jų atsispindėjo skausmas, kitose – baimė.

– Ar man ant veido yra skreplių? – iškošė progą laisviau įkvėpti pagaliau gavęs Mahometas.

Mirtinai išblyškęs pareigūnas suglumusiu, kone apsiblaususiu žvilgsniu patyrinėjo vaiko veidą ir nieko netaręs tik papurtė galvą. Mahometo krūtinę užliejo tikras energijos antplūdis. Vadinasi, tai buvo blefas! Atraišiojus virves ir nutraukus sudvokusią antklodę, jis išdidžiai atsisėdo ant neštuvų. Netrukus paaiškėjus, kad burokaveidžiui bendrasuoliui lūžo koja, ir tais pačiais neštuvais išgabenus jį į ligoninę, Mahometas pirmą kartą gyvenime gavo progą pasimėgauti saldžiu it sirupas šlovės už savo parodytą drąsą skoniu.

BUTAS NR. 3

Kirpėjai Kemalis ir Kelalis

– Ak, mirštu iš nekantrumo sužinoti, kas per tipas sugalvojo iškeverzoti tą užrašą apie šventąjį ant tvoros. Ar jis taip mus mulkina, ar jam tiesiog galvoj pasimaišė – štai kur klausimas! Dievaži, laukiu nesulaukiu pamatyti, kas bus toliau. Praėjusį vakarą ta mano senoji moteriškė su bulguru vietoj smegenų taip ir nepasirodė. Kažkaip jos net pasigedau. Ko gero, jau taip susigyvenau su tuo, kad ji išverčia savo šiukšles mums vos ne ant galvų, kad tuoj jos imsiu net ilgėtis. Ar tik ji nebus priėmusi to užrašo ant tvoros už gryną pinigą? Nenustebčiau. Juk čia Turkija! Vakariečiai jau baigė tirti Mėnulį, tuoj išsidalys Marsą ir pradės klonuoti žmones. O mes? O ką darom mes tuo metu? Savo kiemuose ieškom šventųjų kapų! Tebūnie, tik ar tikrai šventiesiems priklauso dygti iš dirvos lyg kokiems augalams? Ir po viso šito dar stebimės, kodėl mūsų nenori priimti į Europos Sąjungą? Kurių galų mes ten jiems tokie? Priims nebent tada, kai sugalvos, kad ir jiems pritrūko šventųjų.

Po šių žodžių pasigirdo tik menkutis krizenimas, tačiau Kemalis, regis, nė kiek neįsižeidė, kad auditorija jį tik taip menkai tepalaiko.

– Dievaž, visai nenustebsiu, jei kurią nors iš artimiausių dienų namo komendantas Hadžis Hadžis sukvies Ledinukų rūmų gyventojus į neeilinį susirinkimą savo bute su šventuoju susijusiems klausimams aptarti! Soni, purkštelk truputį!

Aitrus purškiklio nuo vabzdžių, kurio jie vakar vakare į valias visur pripurškė, kvapas dar nebuvo išsivadėjęs. Ryte ant grindų buvo radę dešimtis negyvų vabzdžių, kuriuos visus dar prieš pasirodant pirmosioms klientėms sušlavė ir išpylė į šiukšlių kibirą.

– Tai va, sėdėsim sau petys į petį aplinkui stalą Hadžio Hadžio bute, visi iki paskutinio gražūs, pasipuošę, ir žvaliai ginčysimės, – ėmė fantazuoti plepys kirpėjas, o iliustruodamas šias fantazijas iškratė pintą krepšelį su suktukais ir padėjo apvertęs dugnu į viršų. – Pamatysit, net Higiena Tidžen iš savo padebesių bus čion atėjusi ir nutūpusi ant kėdės krašto lauks pasirengusi bet kurią akimirką pratrūkti.

Tai taręs Kemalis ištraukė plaukų lako flakonėlį su paauksuotu apvadu ir padėjo jį prie apverstos suktukų krepšelio. Suprask – tai stalas, o tai – Higiena Tidžen. Tada tęsė toliau:

– Tas studenčiokas iš pusrūsio su peraugusiu šunim ir be sudilusio skatiko kišenėje irgi bus čia. Šitiems tai rūpės ne tiek šventasis, kiek galimybė už dyką prisišveist.

Į krepšelio plyšį įkišo šukas tankiais dantimis ir paliko jas čia styroti. Šalia, vaizduodamas Gabą, padėjo didelį rudą rantytą plaukų suktuką.

– O kuo ten vaišins? – svajingai paklausė žvairakė blondinė, kuri čia ateidavo dažytis plaukų kartą per savaitę ir niekaip nesileido įtikinama, kad nėra jokio reikalo šitaip dažnai to daryti. Dabar ji smalsiai spoksojo į pintą krepšelį, lyg lauktų, kada gi iš jo iššoks kokia nors nykščio dydžio lėlytė, skirta nuotaikai praskaidrinti.

– Panašu, brangute, kad šį susirinkimą painiojat su kviestiniu pasisėdėjimu prie arbatos, – atšovė Kemalis. – Kalbam apie rimtą susirinkimą, o ne kokį nors eilinį vakarėlį.

– Jei jau pradėjot šią istoriją, tai bent būkit malonus nupasakoti viską kuo išsamiau, – iš kampo, kuriame sėdėjo, pareiškė Melsvoji Panelytė.

– Gerai jau, gerai, – nusileido Kemalis, nė neslėpdamas malonumo, kurį jam suteikė Melsvosios Panelytės parodytas dė-

mesys. – Tebūnie. Pono Hadžio Hadžio marti iškepė burekų su špinatais ir pateikia mums kartu su arbata iš samovaro. Ar dabar patenkintos?

– Taip, taip, – pritariamai ėmė linksėti ir kikenti moterys, tačiau nespėjus joms nutilti pasigirdo ir prieštaravimų:

– Ne, nė iš tolo!

Šitaip paprieštarauti nusprendė ne kas kitas, o teismo raštininkė – ją aplinkiniai laikė geriausiai informuota moterimi visame rajone: juk, šiaip ar taip, duoną ji valgė iš to, kad popieriuje fiksuodavo su įvairiais nusikaltimais susijusias didžiausias žmonių paslaptis. Kartą per mėnesį ji užsukdavo į kirpyklą dažyti plaukų tamsiai kaštonine spalva. Įsitikinusi, kad iš tiesų patraukė visų čia esančių dėmesį, atsilošė ir arogantiškai išklojo savo anaiptol ne tuščioje vietoje kilusias pastabas:

– Pirmiausia, jo marti penkias dienas per savaitę nuo ankstaus ryto iki vėlyvo vakaro dirba kino teatro bilietų kasose. Ji neturi laiko tešlai minkyti. O net jeigu ir turėtų, tai, patikėkit manim, tuo vis tiek neužsiimtų. Ta moteris, ko gero, net ir į savo nuodėmes žiūri palankiau negu į uošvį. Dėl jo tai tikrai nė piršto nepajudintų.

Žvelgdamas į pernelyg gerai viską žinančią savo klientę Kemalis suraukė antakius:

– Tebūnie, jei jau taip. Jokių kepinių ant stalo nėra. Vien tik paprasčiausia karšta arbata. Tinka? Ar dabar jau galiu grįžti prie pagrindinės šio pasakojimo temos?

– Bet tada pasakojimas praranda bet kokią logiką! – akiplėšiškai šypsodama šūktelėjo Melsvoji Panelytė turbūt nutarusi iki paskutinio lašo išsunkti Kemalio jai puoselėjamą prielankumą. – Tokiu atveju griūva visas pasakojimo nuoseklumas. Juk prieš tai minėjote, kad studentas iš pusrūsio su savo didžiuliu šunim čia atėjo vien tam, kad pavalgytų. Matyt, susirinkime teks verstis vis dėlto be jų.

Kemalis mąsliai dėbtelėjo į didelį rudą rantytą plaukų suktuką ir plonas šukas tankiais dantimis – kurį laiką sprendė, koks turėtų būti jų likimas.

– Gerai, pasiduodu, – sumurmėjo mirktelėjęs Melsvajai Panelytei. Tada nuskuodė į virtuvę ir grįžo su puse ryte pirkto simito, kurį iškart uždėjo ant apversto pinto krepšelio. – Šia ypatinga proga mūsų gerbiamas komendantas ponas Hadžis Hadžis kepyklėlėje užsakė dėžutę saldžių ir dėžutę sūdytų sumuštinukų. Maža to, svečius vaišina ir sezamo lazdelėmis ovalinėse lėkštutėse. Malonu iš jo pusės, tiesa? Na, ar dabar jau visos patenkintos?

– Taip, taip, – kikendamos atsiliepė moterys ir susižvalgiusios tarpusavyje visos iki paskutinės vėl atsigręžė į teismo raštininkę, tarytum privalėtų sulaukti dar ir jos pritarimo.

– Tiesą sakant, nė už ką nepatikėčiau, tik jau ne šiame gyvenime, kad tas šykštuolis ryžtųsi šitiek patuštinti kišenes, bet pasakojimo labui tarkime, kad vis dėlto patuštino, – galiausiai nusileido toji kilstelėdama vieną iš ligi tol grėsmingai surauktų antakių.

Tokiu būdu pagaliau sulaukęs visuotinio pritarimo Kemalis stačia galva pasinėrė į šį žaidimą – aplinkui pintą krepšelį netrukus jau stovėjo išrikiuoti ir visi kiti kaimynai. Nealkoholinės, plaukus stiprinančios putos su maitinamuoju vitaminu „B" atstojo universiteto profesorių iš buto Nr. 7, plaukų džiovintuvas – Madam Tetulę iš buto Nr. 10, elektrinės plaukų sukimo žnyplės – rusę namų šeimininkę iš buto Nr. 6, teptukas plaukams dažyti ir žirklės – Liepsnaprigimčių porą iš gretimo buto, o manikiūro įrankių dėkliukas – jaunąją jų paniurėlę dukrą.

Po trumpos pauzės Kemalis atrado plaukų šepetį kauline rankena – šis puikiausiai tiko daugiabučio komendantui pavaizduoti. Galiausiai dar atnešė ir permatomą, žvilgantį stiklainiuką su ryškiai žydra želė viduje:

– O štai šis daikčiukas mums pavaduos dailiąją damą iš buto Nr. 8, – suulbėjo šnekusis kirpėjas.

Melsvajai Panelytei į komplimentą atsakius santūria šypsena, visos kitos moterys nervingai pasimuistė.

– Ak, nederėtų pamiršti ir mudviejų su Kelaliu. Akivaizdu, kad mus vaizduojantys daiktai turėtų būti vienodi.

Iš išrikiuoto ant lentynos plaukų priežiūros priemonių rinkinio Kemalis ištraukė du multivitaminų su keratinu plaukams stiprinti paketėlius ir padėjo juos vieną šalia kito.

– Taip, būtent šitokia tvarka mes ten ir sėdim. Iš pradžių ponas Hadžis Hadžis paaiškina, kam prireikė šio specialaus susirinkimo, – čiupęs šepetį su kauline rankena apsimestinai atsikosėja taip nutildydamas savo klausytojas. – Jei kas netyčia to dar nežino, leiskite jums visiems pranešti, kad mūsų sode neseniai aptiktas šventojo kapas. Susidarius šitokiai padėčiai, neatidėliodami privalome imtis kokių nors veiksmų.

– Hmm... Bet, pone, nejau šventasis gali imti ir tiesiog išdygti iš žemės lyg kokia gėlė? – prašneko vienas iš multivitaminų su keratinu plaukams stiprinti paketėlių. Metęs žvilgsnį per petį į savo klientes Kemalis šnibždėdamas paaiškino: – Tai aš!

– Aha, aišku, – choru atitarė moterys.

– Galite tuo tikėti, galite netikėti, tai jūsų asmeninis reikalas. Mes neprivalome jums įrodinėti, kad šventieji egzistuoja. Vis dėlto, jei norite, kad šitoje šalyje klestėtų demokratija, privalote parodyti bent šiokią tokią pagarbą kitų žmonių įsitikinimams, – pareiškė šepetys kauline rankena. – Taigi, jei su šiuo teiginiu visi sutinka, pereikime prie spręstinų dalykų. Pirmasis darbotvarkės klausimas būtų šis: kam atstovauja mūsų sode atgulęs šventasis? Juk negalim juo tokiu tiesiog pripažinti ir toliau jau niekuo nebesirūpinti. Mūsų šalyje kiekvienas šventasis padeda tam tikrai gyventojų daliai. Vieni šventieji rūpinasi jūrininkais jūrose, kiti – kariais ant žemės. Yra tokių, kurie gydo nepajėgiančias pastoti moteris, yra tokių, kurie padeda raupsuotiesiems. Patiriant sunkumus dera kreiptis ne į bet kokį, o už tą konkrečią sritį atsakingą šventąjį. Jei ištekėti trokštanti senmergė per klaidą nueis aplankyti prie patalo prikaustytus ligonius globojančio šventojo, geriausiu atveju laimės nebent tai, kad nuo tol žvaliau ir energingiau vaikščios.

– Kas nors privalo visa tai protokoluoti, – įsiterpė teismo raštininkė galiausiai pakėlusi ir antrąjį savo antakį.

– Gerai, – neprieštaravo Kemalis ir trumpai pasvarstęs šią užduotį vykdyti pavedė manikiūro įrankių dėkliukui. – Užsirašyk, panelyt: pirmasis darbotvarkės punktas – išsiaiškinti, ką tiksliai globoja šis garbingasis šventasis.

– O iš kur mes tokie tikri, kad tai šventasis, o ne šventoji? – prieštaraudama paklausė Melsvoji Panelytė.

– Nesąmonė, – užbaubė šepetys kauline rankena.

– Kodėl? Nejaugi nebūna šventųjų moterų? – ir toliau užsispyrusi nenusileido Melsvoji Panelytė, neatitraukdama akių nuo ją vaizduojančio želė stiklainiuko. Ir kadangi niekas jos nepuolė tildyti, nusprendė išdrožti ištisą kalbą: – Yra buvę nepaprastai daug dievotumu pasižymėjusių moterų. Prisiminkim kad ir prakilniąsias Aišę ir Fatmą. Arba, pavyzdžiui, Rabiją. Savaime suprantama, čia verta prisiminti ir Motiną Kadincikę, ir Kariagdę Hatunę. O kur dar Huma Hatunė, sultono Mechmeto Užkariautojo motina. Arba Mominė Hatunė, Mevlianos* motina. Beje, nepamirškime dar ir Septynių dukterų.

Priešais didįjį veidrodį pasodintos moterys visos kaip viena sumišusios atsigręžė į Melsvąją Panelytę. Ši apie religinius dalykus nusimanė akivaizdžiai per daug. Kaip eilinei meilužei – tikrai per daug. Vis dėlto didžiausią įspūdį savo žiniomis Panelytė padarė Kemaliui. Kirpėjas spoksojo į ją susižavėjimo kupinu žvilgsniu – lyg čia, Ledinukų rūmuose, o ne kurioje nors kitoje Stambulo vietoje, dabar, 2002-aisiais, jam priešais akis sėdėtų atgimusi neprilygstamoji sugulovė Kanajakinė, kadaise taip smarkiai žavėjusi visus kalifo Harūno ar Rašido kompanionus ne tik savo dailumu, bet ir išmintimi.

– Gerai jau, panelyt, protokoluok, – paragino manikiūro įrankių dėkliuką šepetys kauliniu kotu. – Pirmasis darbotvarkės punktas – išsiaiškinti, ką tiksliai globoja šis garbus šventasis ar ši garbi šventoji. Tikimės, kad gerbiamas universiteto profesorius nepasi-

* Turimas omeny knygoje anksčiau jau minėtas persų poetas ir mistikas Džalal ad Dinas Rumi.

didžiuos ir suteiks mums savo neįkainojamą pagalbą atliekant reikiamus tyrimus.

Nealkoholinės, plaukus stiprinančios putos su maitinamuoju vitaminu „B" stryktelėjo į viršų, lyg būtų ką tik pabudusios iš miegų. Regis, buvo patenkintos šia joms parodyta pagarba.

– O dabar pereikime prie antrojo darbotvarkės punkto. Ponios ir ponai, jei jau mūsų sode yra palaidotas šventasis (šventoji), turėtume atsakingiau vertinti ir savo kasdienį elgesį. Turėdamas visa tai galvoje, parengiau sąrašą. Sąrašą dalykų, kurių jokiu būdu nevalia daryti. Jums leidus, jį perskaitysiu balsu:

1 straipsnis:

Daugiabučio gyventojams nevalia miegoti į garbaus šventojo pusę atsukus pėdas. Lovos, kurių kojūgalis šiuo metu yra atsuktas į sodą, turi būti nedelsiant perstatytos kitaip.

2 straipsnis:

Gyventojams nevalia vaikštinėti po namus nuogiems.

3 straipsnis:

Nuo šiol valomų kilimų ir kilimėlių nevalia kabinti ant palangių į sodo pusę, nevalia pro šiuos langus laikyti iškišus ir bet kokius kitus daiktus.

– Bet kodėl? – suspigo plaukų lako flakonėlis su paauksuotu apvadu.

– Prašyčiau nepertraukinėti! – rūsčiai atkirto šepetys kauline rankena.

4 straipsnis:

Nuo šiol pro langus, išeinančius į sodą, nevalia džiauti jokių drabužių.

5 straipsnis:

Nuo šiandien šio daugiabučio namo patalpose griežtai draudžiama kirpti plaukus.

– Bet, pone, jei mes nekirpsim plaukų, turėsim badauti. Juk mes iš to duoną valgom, – šaukte iššaukė vienas iš dviejų multivitaminų su keratinu plaukams stiprinti paketėlių. Mirktelėjęs klientėms Kemalis pašnibždomis dėl visa ko dar paaiškino: – Tai Kelalis.

– Aha, taip ir manėm! – unisonu atitarė moterys.

– Nė kalbų tokių negali būti. Nepamirškit, kad iš visų šio namo butų būtent jūsiškis yra arčiausiai kilniojo šventojo kapo. Tokiu būdu jums tenka didžiulė garbė. Dėl to daugiau nebegalit prasivėrę langus dainuoti, kratyti lauk sušluotų plaukų ar karpytis nagų, taip pat negalite ir kirpti plaukų arba pešioti antakių, jei tuo pat metu į šį kapą šnairuojat. Jei nepajėgiat laikytis šių taisyklių, kraustykitės su ta visa savo kirpykla kur nors į kitą vietą.

6 straipsnis:

Nuo šiol į šį daugiabutį niekada nebepateks nei arklių, nei asilų, nei kitų gyvūnų, įskaitant ir šunis, mėsa, šeriai ar plunksnos...

– Gal galiu paklausti, kodėl? – pratrūko iš apversto suktukų krepšelio styrančios šukos tankiais dantimis.

– Todėl, kad mūsų religija į šunis žvelgia nepalankiai, – dirgliai atšovė plaukų šepetys kauline rankena.

Vis dėlto suvokęs, kad nelabai žino, kuo pagrįsti šį teiginį, Kemalis pagalbos prašančia mina atsigręžė į Melsvąją Panelytę, kuri, lyg to tik ir laukusi, tuojau paaiškino:

– Tam turėtume pažvelgti į Al Araf surą Korane: „Ir panašus jis į šunį: jeigu nuvysi jį, iškiša liežuvį ir, jeigu paliksi jį, iškiša.“* Be to, nepamirškime, kad ir Mevliana žmonių godumą įvardija kaip „šunišką“.

* Šių eilučių vertimas iš: Koranas: literatūrinis prasmių vertimas. Vertė Romas Jakubauskas, Sigitas Geda, Vilnius: Kronta, 2010, (p. 146).

– Mano šuniui tai negalioja. Gaba – ne turkų, o šveicarų šuo! – protestuodamos šūktelėjo šukos tankiais dantimis.

Priešais didįjį veidrodį pasodintos moterys su užuojauta pažvelgė į didelį rudą rantytą plaukų suktuką.

– Bet, pone Hadži Hadži, juk, kaip žinote, septyni miegantys broliai iš Efeso* taip pat turėjo šunų, – gailestingai užtarė gyvūną Melsvoji Panelytė.

– Gerai jau, gerai, – nusileido šepetys kauline rankena. – Tačiau nuo šiol šis šuo privalės būti kasdien maudomas. Savo kailyje negalės turėti nė vienos blusos. Ir apskritai butuose – jokių blusų. Ir jokių utėlių, savaime suprantama. Turim pagaliau atsikratyti tų vabzdžių. Visi butai privalės būti dezinfekuoti nuo grindų iki lubų.

7 straipsnis:

Nuo šiol į šį namą nebus įleidžiami nei elgetos, nei prekeiviai, nei drabužių perpardavėjai, nei pyragaičių pardavėjai ar kiti panašia veikla užsiimantieji.

– O tai net labai reikalingas žingsnis, pone, – vienbalsiai išpyškino sutuoktiniai žirklės ir teptukas plaukams dažyti.

– Ir paskutinis, tačiau ne mažiau svarbus...

8 straipsnis:

Nuo šiol visos šiukšlės prie Ledinukų rūmų bus reguliariai surenkamos. Aplink šventojo kapą trisdešimties metrų spinduliu negalės nukristi nė trupinėlis. Neeilinei daugiabučio namo švarai palaikyti bus skiriamas didžiausias dėmesys. Visur aplinkui viskas spindės kaip operacinėje. Netrukus Ledinukų rūmai bus išvaduoti iš juos užgulusio bjauraus dvoko, kad ir ko tektų imtis. Šitiek laiko kentę tą sušvinkusią smarvę dabar tiesiog pri-

* Turimi galvoje III mūsų eros amžiuje gyvenę tikėjimo kankiniai.

valome užtikrinti, kad šauniausias iš šauniausiųjų šventasis nepatirtų to, ką patyrėme mes.

Staiga Kemalis suvokė, kad į žaidimą visiškai pamiršo įtraukti Merjem. Paskubomis prie apversto krepšelio padėjo blakstienų suktuką. Vis dėlto, nespėjus nė pradėti šio „įgarsinti", už nugaros pasigirdo ausį veriantis trenksmas. Kelalis, kurio jau vien veido išraiška aiškiai išdavė, kaip menkai jis vertina visą šią klounadą, netyčia numetė ant žemės plaukų džiovintuvą. Ūmai visiems į jį sužiurus vaikino veidą iš sumišimo išmušė tamsus raudonis. Nė nepakėlęs džiovintuvo puolė prie durų.

– Einu į lauką, įkvėpsiu gryno oro, – šiaip ne taip dar prisivertė išlementi.

– Su visa derama pagarba, Kemali, leisiu sau pasakyti, – tarė žvairoka blondinė Kelalio nugarai pranykus už durų, – kad pasaulyje turbūt nėra ir niekada nebus kitų tokių dvynių, kurių būdas skirtųsi labiau nei judviejų. Dėl Dievo meilės, juk jūs neturit nė vieno bendro charakterio bruožo!

Grožio saloną ūmai apėmus nejaukumu persisunkusiai atmosferai, visi iki paskutinio iš aplinkui apverstą pintą krepšelį suburtų personažų vėl tapo tiesiog negyvais daiktais, kokiais visada ir buvo.

BUTAS NR. 7

Melsvoji Panelytė ir aš

Ko jau ko, o Melsvosios Panelytės tai tikrai nelaukiau. Paaiškėjo, kad namuose ji viską išpurškė chemikalais nuo vabzdžių, todėl paklausė, ar negalėtų pabūti pas mane, kol tie kvapai išsivadės. Atsakiau, kad vabzdžiams liksiu amžinai dėkingas. Ji nusikvatojo. Tačiau pamačius ant stalo milžinišką lėkštę sūrio ir rūkytos lašišos, šypseną jos veide bemat pakeitė nebylus klausimas: „Iš kur visa tai?“

– Turtėju, – tariau. – Šįryt buvo užsukusi Merjem. Ją pas mane atsiuntė moteris iš buto Nr. 9. Nori, kad jos dukrą mokyčiau anglų kalbos. Iš pradžių atsisakiau. Esu tokias privačias pamokas vedęs, kai dar pats buvau studentas. Bet netrukus ta moteriškė dėl kažkokių turbūt tik jai vienai suprantamų priežasčių pasiūlė tokį dosnų atlygį, kad būtų stačiai nuodėmė jo atsisakyti.

– Gal šitaip išlaidauja, nes jau vien nuo minties, kad jos dukra gali išeiti iš šio daugiabučio į lauką, ją krečia šiurpas.

– Nesvarbu! Pamokas vesiu jų bute.

– Galbūt jai svarbu, kad mokytojas būtų iš to paties daugiabučio kaip ir ji, – pažibino akimis prieš į burną įsimesdama nemenką sūrio gabalą. – O gal tiesiog tu jai kritai į akį. Visai kaip ir man!

Kai ji šypsosi, randas ant jos kairio skruosto dar labiau išryškėja. Man patinka jį glostyti. Atsargiai timptelėjęs už rankos prisitraukiau ją į glėbį. Dievinu skonį, kurį jos liežuvis palieka ant manojo.

– Žinai, mane užaugino senelis, – sumurmėjo, tada paėmė mane už pirštų, kuriais glosčiau jai skruostą, ir priglaudė šiuos sau prie lūpų.

Prisidegiau cigaretę ir atsilošiau. Man visada patikdavo šitokie intymūs pasišnekučiavimai. Melsvosios Panelytės dėka po ilgų ilgiausios pertraukos aš ir vėl pradėjau miegoti toje man „aiškiai per didelėje" lovoje.

– Jis buvo labai nuovokus, taktiškas žmogus. Tėvai niekada gerai nesutarė, namie nuolat kildavo rietenų. Jie išsiskyrė, kai man buvo ketveri. Nepraėjus nė metams abu sukūrė kitas šeimas. Tada senelis mamai ir pasiūlė: „Leisk man prižiūrėti šią vargšiukę. Ramiai įsikurk naujuose namuose, o savo dukrą galėsi čia lankyti kada panorėjusi." Mama sutiko. Labai dėl to džiaugiuosi. Senelį mylėjau beprotiškai. Jeigu ne ankstyva jo mirtis, mano gyvenimas dabar būtų susiklostęs visai kitaip. Šiaip ar taip, mirus seneliui likau viena su močiute. Ją irgi mylėjau, bet ne tiek, kiek senelį. Po kurio laiko nusprendžiau grįžti gyventi pas mamą. Dabar visi šaiposi iš ponios Tidžen, kad ši niekur neišeina iš namų, bet tuo metu aš irgi, nors buvau dar visai jaunutė, net dvejus metus pragyvenau nė žingsnio nekeldama iš namų. Neįtikėtina, tiesa? Ir ne dėl kokios nors švaros manijos ar panašiai. Jei atvirai, tai nė pati nežinau kodėl, bet į lauką išeiti tiesiog negalėjau. Neturėjau nė menkiausio noro lįsti į gatvę, o juo labiau – eiti į mokyklą. Tai anaiptol nereiškia, kad man nebuvo smalsu, kas vyksta už lango. Bet, matyt, baisiai troškau visiškai kitokios aplinkos. Ir mama, ir patėvis mane uoliai vis skatino eiti pasižmonėti. Keista, ar ne? Paprastai vaikai būna linkę skųstis tėvais, kad šie jiems neleidžia to ar ano. O mūsų namuose buvo visai priešingai.

Šiaip ar taip, vieną rytą prie pusryčių stalo mamai su patėviu svarstant, kaip suspėti apmokėti sąskaitą už telefoną, išgirdau save sakant: „Duokit ją šen, aš nueisiu ir sumokėsiu." Iš nuostabos jiems net žandikauliai atvipo. Čiupau sąskaitą ir išlėkiau į lauką. Nuo tada, kai pastarąjį kartą buvau išėjusi iš namų, buvo

praėję tiek daug laiko, kad, garbės žodis, iš pradžių net susverdėjau kaip koks girtuoklis. Įėjau į paštą. Buvo didžiausia eilė. Laukiau ilgai ir nuobodžiai, kol galiausiai priešais mane liko stovėti vos keletas žmonių. Štai tada jį pirmą kartą ir pamačiau. Sėdėjo už stiklo ir priiminėjo iš žmonių sąskaitas. Nebuvo toks dailus kaip tu, tačiau turėjo išskirtines akis. Ar esi kada nors matęs rausvai violetinius vyzdžius? Jo buvo būtent tokie. Kai pagaliau sulaukiau savo eilės, jis paprašė sąskaitos ir aš jam ją ištiesiau. Jis atidavė grąžą, uždėjo antspaudą ant sąskaitos ir įdėmiai į mane pažvelgė, lyg šiuo savo žvilgsniu norėtų kiaurai perverti. Pajutau, kaip stuburu nubėga šiurpuliukai. „Geros dienos", – palinkėjo. Nesugebėjau išstenėti nė žodžio. Kai parsiradau namo, tebebuvau lygiai tokios pat būsenos. Kitą rytą anksčiausiai išskubėjau iš namų ir patraukiau tiesiai į paštą. Net ir tokią ankstybę čia jau buvo spėjusi susidaryti laukiančiųjų eilė. Pagaliau priėjusi prie langelio, širdžiai nusiritus į kulnis, padaviau jau antspauduotą sąskaitą. Pašto tarnautojas suglumęs dėbtelėjo į mane, o aš į jį – norėjau įsitikinti, kad jo vyzdžiai iš tikrųjų rausvai violetiniai. Iš tikrųjų. Man už nugaros laukiantys žmonės ėmė bambėti. O jis vos besivaldė nesusijuokęs.

Nejučia kažkodėl prisiminiau Aišinę. Nė už ką gyvenime ji nebūtų susižavėjusi žmogumi vien tik dėl to, kad jo vyzdžiai rausvai violetiniai. Aišinės meilė – tai lyg biurokratinis aparatas. Ji užsiima korespondencija, atlieka įvairius skaičiavimus, nuolat viską registruoja, iš gautų pajamų atima išlaidas ir taip kaupia milžinišką įvairiausių duomenų archyvą. Niekada nepamiršta nė vieno barnio. Ne tik nepamiršta, bet dar pasirūpina, kad nepamirštų ir kiti. Ūmai leidausi svarstyti, ar Melsvoji Panelytė, jeigu ją vesčiau, irgi taip elgtųsi. Veikiausiai ne. Esama šio to chuliganiško, kone gyvuliško jos požiūryje į gyvenimą. Vis dėlto kol kas jai vos dvidešimt dveji, tad visai įmanoma, kad ateityje ji dar pasikeis. Ką gali žinoti, gal, kai ištekės, netruks pasidaryti visai tokia pat kaip ir Aišinė.

– Ir kas buvo paskui? – paklausiau.

– Nieko gero. Pradėjom susitikinėti. Mano mama dėl to buvo baisiausiai nepatenkinta, tik kas jos klausys? Nė nežinau, ar jį iš tiesų mylėjau, bet kad jis dėl manęs išsikraustė iš proto, tai faktas. Panoro tuojau pat mane vesti, o aš, nors tekėti už jo neturėjau nė menkiausio noro, turbūt tiesiog pritrūkau drąsos atsisakyti. Juk jei staiga būčiau atsisakiusi tekėti už vyriškio, su kuriuo susitikinėju, visi aplinkiniai, sprendžiant iš jų tauškalų, to niekaip nebūtų supratę. Žodžiu, mudu susižadėjom ir nuo tada jis ėmė keistis, galiausiai tapo kone visiškai kitu žmogumi. Pasidarė tikrų tikriausias nelaimėlis. Nesijaučiau labai laiminga ir aš, vis dėlto dėl savo nusivylimų kaltindavau tik save, o jis atvirkščiai – visus aplinkinius... Ir šitaip elgėsi anaiptol ne iš piktos valios... Bet kuriuo atveju tai vis tiek buvo problema. Iki tol per daug nesiskųsdavo, bet galiausiai tapo tikru niurzgliu. Ilgainiui ir suvis iš jo nebeišgirsdavau nieko malonaus. Tiktai nuolatinius skundus dėl darbo pašte, dėl savo viršininkų ir, žinoma, dėl mokėjimų, kuriuos turėdavo atlikti. Kita vertus, išsiskyrėm mes ne dėl to.

Po šių žodžių jos lūpos išsirietė į karčią šypsenėlę:

– Nepatikėsi, bet, po teisybei, mes išsiskyrėm dėl arklio.

Pamačiusi, kad sumišau, Melsvoji Panelytė vėl šyptelėjo, tik šįsyk dar karčiau.

– Kartą mums išėjus pasivaikščioti aš pamačiau į vežimaitį įkinkytą arklį. Gal tau tai pasirodys ir kvaila, bet vis tiek papasakosiu. Matai, mano senelis buvo labai nepaprastas, iš tikrųjų neeilinis žmogus. „Jei nepajėgi numirti prieš mirtį, tai ir gyvensi vien tik iš pareigos, ir mirsi vien tik iš pareigos“, – mėgdavo kartoti jis. Jam nerūpėjo nei skaistuolės rojuje, nei liepsnos pragare. Turėjo įprotį sveikintis su kiekvienu gatvėje sutiktu gyvūnu. „Juk gali būti, kad šis gyvūnas – tai tavo senas bičiulis, todėl būtų siaubingai nemandagu nepareikšti jam pagarbos, – sakydavo senelis. – Kai kas nors atsisveikina su šiuo gyvenimu, niekur nedingsta ir grįžta vėl gyventi į šią žemę – kartais kaip žmogus, o kartais – kaip gyvūnas.

Tai, kokiu pavidalu atgimstame, – tarkim, asilu, gulbe, drugeliu ar varle, – lemia gryniausias atsitiktinumas. Ir nėra jokio reikalo dėl to graužtis...“ Kad nejaustume apmaudo, mirus mūsų kūnui miršta ir mūsų prisiminimai, bet ne siela. Todėl negalime žinoti, kokiomis būtybėmis prieš tai esame buvę. Turbūt ryškiausi mano prisiminimai iš vaikystės – kaip aš vaikštinėju su seneliu gatvėmis ir kaip mudu sveikinamės su kiekvienu gyvūnu, kurį tik sutinkame. Garsiai labinamės su katėmis, šunimis, žvirbliais, asiliukais ir svirpliais. „Kaip laikais, mano drauge?“ – vis šūkteli senelis. „Kaip laikais, mano drauge?“ – pakartoju aš. Tikras smagumėlis!

Švelniai paglosčiau jos pilvuko apskritimą, šiuo metu slepiamą po tvirtai apsijuosta paklode.

– Žodžiu, vos pamačiusi tą arklį gatvėje nesąmoningai su juo pasisveikinau. Pamatęs, kad kalbuosi su arkliu, Rausvai Violetinių Vyzdžių Princas ėmė iš manęs šaipytis... Baisiausiai tyčiotis, visaip skaudinti... Atrodė, kad tam nebus pabaigos. Per ateinančias dienas kaskart, kai pamatydavo kelyje asilą, tuojau puldavo laidyti užgaulius sąmojus: „Va! Bėk, pabučiuok savo seneliui ranką!“ Tada pagaliau man ir atsivėrė akys – supratau, kad šio Rausvai Violetinių Vyzdžių Princo aš visai nemyliu! Man brangūs dalykai jam nieko nereiškė. „Nejau privalau praleisti su juo visą likusį gyvenimą?“ – klausiau savęs. Išgirdęs, kad noriu skirtis, šių norų rimtumu nepatikėjo. „Ak, kokie mes jautrūs!“ – kvailai išsišiepė, manydamas, kad po kelių dienų mano nuotaika pasikeis. Bet kai pamatė, kad mano nusiteikimas nė kiek neslopsta, nesugalvojo nieko gudriau, kaip tik grasinti. Ir dar kaip šlykščiai! Vieną vakarą man vakarieniaujant su mama ir patėviu, pasirodė tarpdury girtut girtutėlis. Ėmė įžeidinėti patėvį. Pačiupęs mane už rankos išsitempė į koridorių. Šlykščiai dvokė alkoholiu – lyg ką tik būtų išlindęs iš spirito statinės. „Jei mane paliksi, supjaustysiu tau marmūzę!“ – pareiškė. „Gali nesivarginti, pati tai padarysiu“, – atšoviau. Žinau, kad manim netiki. Šiandien man ir pačiai sunku tuo patikėti. Neturiu nė menkiausio supratimo, kodėl taip kalbėjau ir kodėl taip elgiausi.

Tada buvau vos septyniolikos, bet ir po šiai dienai kartais man taip atsitinka. Kai ką nors labai suskausta, padarau tai kažkaip automatiškai, nė nesusimąstydama... Imu save žaloti... Tai įvyksta visiškai nesąmoningai. O paskui pati negaliu patikėti savo akimis, tik sakau: „Dieve brangus, kaip aš tai padariau?“ Bet kai tai darau, mano protas, regis, būna aklinai užtemęs. Nežinau, ar supranti, ką noriu pasakyti... Jei prieš imdama taip elgtis apie tai pagalvočiau, turbūt nieko nebedaryčiau. Supranti?

Šyptelėjau. Dažniausiai naivumas veda prie neatsargumo, bet, kita vertus, – ir prie nekaltumo. Jei su neatsargumu dar galima vienaip ar kitaip kovoti, tai nekaltumas yra vienas iš tų nedaugelio pasaulio dalykų, kuriems atsispirti tiesiog neįmanoma.

– Mama ir patėvis už durų įdėmiai visko klausėsi, pasirengę tuojau įsikišti, jei kas bloga nutiktų, bijodami, kad Rausvai Violetinių Vyzdžių Princas nepradėtų smurtauti. Jie nė neįtarė, ką aš ketinu daryti. Žinoma, su savimi nebuvau pasiėmusi peilio ar kažko panašaus. Teturėjau plaukų kuodą prilaikantį plieninį smeigtuką, kuris buvo iš tiesų gana aštrus – tuo metu mano plaukai buvo tokie stori, kad tik toks smeigtukas galėjo juos išlaikyti. Žodžiu, juo ir kirtau sau į kairį skruostą. Ir nors tą akimirką negalėjau matyti savo veido, puikiai mačiau Rausvai Violetinių Vyzdžių Princo marmūzę – iš siaubo perblyškusią, pasidengusią citrinos geltoniu. Ėmė šaukti ir klykti, kad liaučiausi. Išgirdusi triukšmą į koridorių išbėgo mama ir taip pat puolė klykti. Tik tada susivokiau, kad esu toli gražu ne pačios geriausios būklės ir kad gerokai susižalojau. Patėvis puolė talžyti Rausvai Violetinių Vyzdžių Princą – buvo įsitikinęs, kad tai jis sudraskė man veidą, o tas vis dar tebebuvo ištiktas šoko ir nė nemėgino gintis! Kol patėvis darbavosi kumščiais, mudvi su mama šokom į taksi ir nurūkom į traumatologinį. Be galo stebėjausi, kad man nė kiek neskauda. Turbūt, pamaniau, skaudėti pradės vėliau. Traumatologijos skyriuje mane priėmė tėviškai rūpestingas gydytojas, aiškiai gimininga sielos su mano seneliu. Maloniai, geraširdiškai pamėgino išsiaiškinti, kas mane taip

sužalojo. Sužinojęs tiesą, baisiausiai įpyko, bet net ir jo priekaištai skambėjo kažkaip švelniai, paguodžiamai. Kaip keista. Suleido vaistų nuo skausmo ir susiuvo žaizdą. Prieš išvykstant iš ligoninės, paėmė man už rankos. „Mano pamišusi mažoji mergaite, kad jau peržengei normalios psichikos būklės slenkstį ir susipjaustei dailų veiduką, geriausia būtų, jei daugiau niekada ir nebegrįžtum į logikos ir sveiko proto lankas. Nes be jokios graužaties susipjaustyti veidą dar nėra taip baisu, kaip baisu yra pajusti vėliau užgriūsiančią graužatį. Nes tik tada, žmogus, sužinai, kas iš tiesų yra kančia, ir, maža to, šią kančią kenti be jokios aiškios priežasties. Todėl pagailėk savęs, kai ateis laikas nuimti tvarsčius, būk tokia pat pamišusi, ar pažadi?“ Pažadėjau. Mes paspaudėme vienas kitam ranką. Man pasisekė, kad savo darbą jis atliko taip kruopščiai. Patikėk, bet kuris kitas gydytojas būtų suadęs man veidą kaip kokį maišą. Žinoma, randas liko ir jau nebeišnyks.

Nežinojau, ką pasakyti. Jos pasakojimas pasirodė anaiptol ne toks, kokį tikėjausi išgirsiąs. Įsimylėti žmogų yra lyg klausytis jo sielos gelmėse slėptų pasakojimų – pasakojimų, kurie iki tol dar niekada nebuvo ištraukti į dienos šviesą. O štai toliau jį mylėti yra tas pat, kas išgirdus šiuos pasakojimus nerti stačia galva į savo mylimojo fantazijų pasaulį ir likti šalia net išgirdus ir kitus, kur kas šiurpesnius pasakojimus. Matyt, susidėdamas su Melsvąja Panelyte pasielgiau perdėm skubotai. Ji anaiptol nebuvo tokia paprasta. Ar bent jau ne tokia nuspėjama, kaip galėjo pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Truktelėjau ją prie savęs. Ji prisislinko arčiau, šiek tiek pasimuistė, kol patogiai pasidėjo savo galvą man ant krūtinės, tada nurimo. Regis, nejučia atsipalaidavo netgi dar labiau.

– Mylėjau tą savo Rausvai Violetinių Vyzdžių Princą dėl to, koks jis buvo, bet ilgainiui šis žmogus ėmė dėtis esąs kažkas kitas. Niekada man nemeluok, gerai? Kiekvienas žmogus ir kiekvienas daiktas privalo būti toks, koks yra!

Man teliko linktelėti. Žmogus, kuris tvirtina nepakenčiąs melo, ne tik kad apgaudinėja pats save, bet dar ir neišvengia-

mai prišauks nelaimę aplinkiniams, visai kaip koks į šukes pažiręs veidrodis. O tas, kuris prašo, kad jam nebūtų meluojama, iš tiesų širdies gilumoje būtent melo ir trokšta. Tai lyg filme parodyti ginklą – anksčiau ar vėliau šis privalės iššauti. Vis dėlto priešgyniauti neturėjau nė menkiausio noro. Netrukus apšviesta pro langą prasisunkiančių žibinto spindulių ji užmigo. Nebuvo gražuolė, vis dėlto jos veide slypėjo kažkas stebuklinga. Žvelgti į ją man visada būdavo malonu.

Atsikėliau. Grabaliodamasis tamsoje ir mėgindamas rasti, ką apsirengti, galiausiai įsijungiau lempą. Melsvąją Panelytę gaubusi antklodė šiek tiek nuslydo, atidengdama jos dešinę koją. Ir tiktai dabar staiga pirmą kartą susimąsčiau apie tai, kad mes visada mylėdavomės arba tamsoje, arba ne iki galo nusirengę. Kaip ji atrodo visiškai nuoga, man iki šiol tebebuvo paslaptis.

Panelytės šlaunis buvo nusėta raudonais randų dryžiais. Vertikaliais, išsirikiavusiais vienas šalia kito grupelėmis po penkis – atrodė visai taip, kaip mes neretai įsivaizduojam ant kamerų sienų kalinių paliekamus brūkšnelius, skirtus žymėti praeinančias dienas. Patyrinėjau juos įdėmiau. Dauguma šių randų neatrodė labai gilūs, veikiau atvirkščiai – lyg įpjauti paskubomis. Vis dėlto pastebėjau ir vieną gilią žaizdą, kuri buvo gana šviežia, dar net nespėjusi užgyti.

* * *

2.22 val. nakties: ji atsisuka veidu į viršų ir vos vos sudejuoja. Apkloju ją ir išjungiu šviesą. Su pasigardžiavimu susiverčiu rakijos stiklą ir nukiūtinu į virtuvę – įjungęs šviesą spėju pastebėti kelis žaibiškai šalin sprunkančius tarakonus. Anksčiau ar vėliau ir man reikės išpurkšti namus chemikalais nuo vabzdžių. Priraikau nemažai sūrio ir meliono. Sūrio gabaliukus pašlakstau Melsvosios Panelytės atneštu alyvuogių aliejumi ir apibarstau čiobreliais. Ko jau ko, o čiobrelių tai tikrai nepagailiu. Alyvuogių aliejaus prekiau-

tojas turbūt sprogtų iš įtūžio, jei sužinotų, kad aliejaus butelaičiai, kuriuos jis vis uoliai neša savo jaunajai meilužei, galiausiai atsiduria ant kito vyriškio stalo.

Išeinu į balkoną. Stengdamasis nesumindžioti būrelio skruzdžių, sau ant nugarų namo tįsiančių didžiulio tarakono lavoną, prisitraukiu kėdę arčiau balkono turėklų ir prisidegu cigaretę. Kiek dar randų jinai slepia? Įdomu, kuo tiksliai ji save žaloja?.. Peiliu? Skustuvu? O gal plaukų smeigtuku? Žvilgteliu į šiukšlių maišus, pūpsančius prie sodo tvoros. Niekas nepasikeitė. Gaižus šiukšlių dvokas vis dar tebeverčia raukyti nosį.

BUTAS NR. 10

Madam Tetulė

Madam Tetulė jau ne vieną valandą sukiojosi pakrantėje tarp čia susirinkusių kolekcininkų. Su kiekvienu niršaus pietvakarių vėjo šuoru bangos į krantą išmesdavo įvairiausių smulkmenų, burių nuoplėšų, lūžusių irklų, kompasų su sugedusiomis rodyklėmis, kurso išlaikyti nepadėjusių vairų ar nuo bortų atlūžusių laivų pavadinimų raidžių. Žodžiu, pačių įvairiausių dalykų iš laivų, kurie, nepaisant visų anksčiau įveiktų maršrutų ir gausybės perplukdytų keliauninkų, galiausiai vis dėlto nepasiekė saugaus uosto ir jau niekada daugiau nebepasieks.

Iki soties prisižaidusi su įvairiausiais plastikiniais kamuoliais ir pripučiamais čiužiniais, šiaudiniais patiesalais ir skrybėlėmis, pasiglemžtais iš atostogautojų, jūra anksčiau ar vėliau išmeta šiuos daiktus į skirtingus krantus.

Šmirinėdama tarp tokių pat kolekcininkų kaip ir ji, Madam Tetulė laukė, kol jūra išmes ką nors, kas būtų verta dėmesio.

BUTAS NR. 3

Kirpėjas Kelalis

Vos išėjęs iš grožio salono, Kelalis išsyk siauromis gatvelėmis patraukė prospekto link. Pažingsniavęs minioje be jokio aiškaus tikslo apie penkiolika minučių, įsuko į gatvę su penkiais visiškai vienodai atrodančiais vienas greta kito įsikūrusiais barais. Ir nors šitai jam anaiptol nebuvo būdinga, užsimanė alaus. Ilgai nesirinkęs, nėrė į pirmą pakliuvusį iš šių penkių. Tiesiu taikymu patraukė prie arčiausiai durų stovinčio stalo, lyg būtų pratęs visada laikytis kuo arčiau išėjimo, ir perdžiūvusio, tikrų tikriausio nuodvasos padavėjo, visa savo išvaizda aiškiai bylojančio ne tik tai, koks svetimas jam šis darbas, bet ir tai, kad mintimis jis šiuo metu yra kažkur kitur, paprašė alaus ir bulvyčių.

Belaukdamas užsakymo Kelalis pastebėjo prie gretimo stalo įsitaisiusį tamsaus gymio vyriškį su trimis trijų skirtingų violetinės spalvos atspalvių žiedais paakiuose. Buvo akivaizdu, kad tipas jau nebepajėgia išlaikyti pusiausvyros ir bet kurią akimirką gali užvirsti ant stalo. Iš paskutiniųjų stebeilijosi į priešais padėtą rakijos stiklą. Ir nors iš šio kol kas dar buvo nė nesriūbtelėjęs, nereikėjo nė spėlioti, kad jau yra prisiplempęs gerokai daugiau, nei galėtų pakelti. Šalia padėtų keptų ančiuvių taip pat dar nebuvo palietęs.

– Kurių-velnių-į-mane-žiopsai-draugeli? – staiga kimiai užgargė tipas, sunkiai beartikuliuodamas žodžius.

Kelalis tik susigūžė kėdėje, neturėdamas nė menkiausio supra-

timo, ką tam atsakyti, bet, dėkui Dievui, kaip tik tą akimirką jam prie šono išdygo padavėjas.

– Nekreipk dėmesio, brol, – patarė padavėjas nenuleisdamas akių nuo žingsniuojančių praeivių už lango, taip tarytum rodydamas, kad savo laiką kur kas mieliau leistų tarp jų, o ne šiame bare. – Jis nė musės nenuskriaustų. Tiesiog šiandien jam nekokia diena.

Alus pasirodė esąs visai geras, tik bulvytės nelabai. Skersai išilgai nuklotos ilgom majonezo ir kečupo drūžėm. Dėl majonezo – dar tiek to, bet štai kečupo Kelalis negalėjo pakęsti. Užpyko ant savęs, kad nesumojo įspėti padavėjo. Ne juokais suirzęs pasisuko šonu, kad nebematytų gretimo stalo.

Vienas iš keturių prie kito stalo sėdinčių žaliūkų atkišęs ranką iškėlė nykštį, lyg tiesiai iš savo vietos mėgintų susistabdyti pakeleivingą automobilį. Tai buvo baimę varantis, raumeningas vyriškis kumpa nosimi, degantis sulaukti aplinkinių pritarimo viskam, ką tik pasako, – kitaip nebūtų nuolat savo bendrų vis klausinėjęs: „Ar gerai sakau?“ Nurijęs nemenką gurkšnį alaus dilbiu persibraukė ūsus ir tuojau užbombardavo draugužius klausimais:

– Kas yra? Ko visi tylit? Mes gi ne iš tų, kurie prikrovę į kelnes mauna šalin! Ar gerai sakau? – tai taręs su trenksmu tėškė ant stalo atšipusį, dešrainio padažu išterliotą peilį, kurį kaip tik laikė rankoje. – Norit lažintis? Pirmyn! Ramia sąžine sukirsiu rankom, vyručiai. Ir ne iš bet ko. Mes gi ne kokie vaikigaliai, kad lažintumės iš poros stiklinių rutuliukų ir trijų kamštelių, ar gerai sakau? Jei prakišiu, nusikirsiu nykštį ir paliksiu jį tiesiai čia, ant stalo, bet jei prakišit jūs, tas pat galios ir jums. Ar gerai sakau?

Matyt, ant stalo gulintis peilis drąsuoliui pasirodė esąs nepakankamai įspūdingas šiam reikalui, todėl mikliai iš kišenės išsitraukė kitą, sulankstomą, ir padėjo jį greta ano. O tada vėl iškėlęs į viršų nykštį sustingo lyg statula. Visiems bukai sužiurus į šį stambų, tvirtą, tiesiai jiems po nosimis atkištą nykštį, atmosfera prie stalo nejaukiai atvėso.

Bet kuriomis kitomis aplinkybėmis, išsigandęs galimų peštynių, Kelalis būtų movęs lauk, tačiau šiandien aiškiai juto norą prisigerti. Todėl liko sėdėti, kur sėdėjęs, ir toliau gurkšnojo alų, nepaisydamas už nugaros įsitaisiusio girto kaip pėdas žmogėno provokacijų, kečupo ant bulvyčių ir viso to prie gretimo stalo dėl nykščio kilusio erzelio.

Kadangi buvo nepratęs prie alkoholio, nė neįpusėjus antro bokalo Kelalio akys pasruvo krauju. Įsistebeilijęs į staltiesės dėmes ir cigaretėmis pradegintas skyles giliai atsiduso. Ir kodėl jo dvynys visai kitoks žmogus negu jis? Panašu, kad jiedu iš tiesų neturi nė vieno bendro būdo bruožo. Ir tokie patys yra tik išvaizda, bet niekuo daugiau. Jei jau mes tokie skirtingi, kokia prasmė kartu dirbti? Ištuštinęs trečią bokalą, nusprendė, kad jųdviejų su Kemaliu gyvenimo keliai turi išsiskirti.

BUTAS NR. 9

Siu ir Madam Tetulė

Šįvakar Siu turėjo sulaukti pirmosios privačios savo anglų kalbos pamokos. Buvo sutarta, kad pamoka įvyks septintą valandą. Žvilgtelėjo į savo laikroduką fosforiniu ciferblatu, kurį gimtadienio proga jai buvo padovanojęs tėtis: 16.35. Dar marios laiko. Baisiausiai nuobodžiaudama slampinėjo po baltut baltutėlius namus. Mama miegojo – ir vėl naktį praleido ant kojų viską tvarkydama.

Pravėrusi langą Siu ėmėsi stebėti gatvėje žaidžiančius vaikus. Ir nors žiūrėjo į juos susidomėjusi, mergaitei nė minties nekilo, kad galėtų prie jų prisijungti. Net jei turėtų tokią progą, nebūtų norėjusi atsidurti tarp jų. Kaip ir visi vieniši vaikai, neturintys nė vieno bičiulio nei už mokyklos sienų, nei namie, įvaldę meną elgtis taip, kaip iš jų norima, išgudrėję tiek, kiek niekas nesitikėjo, ir nuo to laiko ieškantys būdų visaip šį meną diskredituoti, į gatvės žaidimus ji žvelgė su slepiamu įtūžiu. Galop, pasistengusi nesukelti nė menkiausio garselio, išsliūkino į koridorių. Iki šiol niekaip neslūgo artumo pojūtis, tądien kirpykloje atsiradęs tai pagyvenusiai poniai. Mergaitė puikiausiai prisiminė, kad iš Ledinukų rūmų jai leidžiama išeiti tik į mokyklą, ir niekur kitur... Nors, pagalvojus geriau, tai butas priešais juk taip pat yra Ledinukų rūmuose, tiesa? Juk tai joks ne „laukas“?

Tokiu būdu Siu padarė tai, ko dar niekada anksčiau nebuvo dariusi, – išdrįso aplankyti kaimynę iš buto priešais. Paskambinus į

duris viduje nepasigirdo nė garselio. Mergaitė vėl spustelėjo skambutį, tik šįkart pirštą ant mygtuko palaikė jau kur kas ilgiau. Jau ketino nieko nepešusi dūlinti lauk, bet kaip tik tą akimirką buto Nr. 10 durys staiga atsidarė.

BUTAS NR. 3

Kirpėjas Kemalis

Įpykęs, kad brolis dvynys negrįžta, Kemalis išlydėjo paskutinę klientę ir, palikęs grožio saloną pameistriams, prislėgtas išėjo į gatvę. Pūtė gaivus vakaro vėjelis. Nuskubėjo siauromis gatvelėmis tvirtu žingsniu lyg šliuoždamas slidėmis ir netrukus išėjo tiesiai į prospektą. Geras penkiolika minučių pažingsniavęs minioje be menkiausio supratimo, kur traukia, galop įsuko į gatvę su penkiais visiškai vienodai atrodančiais vienas greta kito įsikūrusiais barais. Ir nors šitai jam anaiptol nebuvo būdinga, užsimanė alaus. Ilgai nesirinkęs, nėrė į pirmą pakliuvusį iš šių penkių. Viduje buvo sausakimša. Tiesiu taikymu patraukė prie arčiausiai durų stovinčio stalo, lyg būtų pratęs visada laikytis kuo arčiau išėjimo, ir perdžiūvusio, tikrų tikriausio nuodvasos padavėjo, visa savo išvaizda aiškiai bylojančio ne tik tai, koks svetimas jam šis darbas, bet ir tai, kad mintimis jis šiuo metu yra kažkur kitur, paprašė alaus ir bulvyčių.

Belaukdamas užsakymo Kemalis pastebėjo prie gretimo stalo įsitaisiusį tamsaus gymio vyriškį su trimis trijų skirtingų violetinės spalvos atspalvių žiedais paakiuose. Buvo akivaizdu, kad tipas jau nebepajėgia išlaikyti pusiausvyros ir bet kurią akimirką gali užvirsti ant stalo. Neatitraukdamas akių nuo priešais padėto rakijos stiklo girtuoklis pasikvietė padavėją ir baisiausiai alkoholiu pradvokusia burna šiam į ausį sušnabždėjo:

– Paklausk-kodėl-jis-grįžo-tegu-pasako.

Pamatęs sumišimą padavėjo veide, žmogėnas nekantriai patikslino:

– Paklausk-jo-kurių-galų-jis-išėjo-jei-planavo-grįžt-jei-planavo-grįžt-kurių-galų-jis-išėjo-jei?

Tuo metu Kemalis suprato, kad tasai girtas šmikis prie gretimo stalo kalba apie jį, tik niekaip negalėjo susigaudyti, ką sako. Susigūžė savo kėdėje neturėdamas nė menkiausio supratimo, kaip į visa tai reaguoti, bet, dėkui Dievui, kaip tik tą akimirką jam prie šono išdygo padavėjas.

– Nekreipk dėmesio, brol, – susierzinęs suniurzgėjo padavėjas. – Jis mūsų nuolatinis klientas. Tik šiandien jam nekokia diena – provokuoja visus, kuriuos tik pamato. Bet šiaip niekada nieko blogo nedaro.

Alus pasirodė esąs visai geras, tik bulvytės nelabai. Skersai išilgai nuklotos ilgom majonezo ir kečupo drūžėm. Dėl kečupo – viskas gerai, bet štai į majonezą Kemalis net žiūrėti negalėjo. Užpyko ant savęs, kad neįspėjo padavėjo. Ne juokais suirzęs pasisuko šonu, kad nebematytų gretimo stalo.

Prie kito stalo, jam iš dešinės, buvo įsitaisę keturi žaliūkai, kurių vienas sėdėdamas sustingęs lyg statula laikė į viršų iškėlęs sutvarstytą dešinės rankos nykštį su palei nagą pridžiūvusiais kraujo likučiais. Kažkuris jo draugužis tyliai pratarė:

– Klausyk, žmogau, gal jau tu eik namo, ką? Negi ir toliau sėdėsi šitoks susiūtas ir sutvarstytas?

Šiam pritarė ir dar kitas:

– Nė velnio nesuprantu, kodėl mes čia grįžom. Turbūt visam pasauly nėra kitų tokių keistuolių, kurie tiesiai iš traumatologinio vėl grįžtų į barą.

– Ne! – atkirto kumpanosis drūtas dičkis ir įnirtingai papurtė galvą. – Mes gi susilažinom, ar ne? Ir jei jau lažybas prapyliau, tai priimsiu bausmę kaip vyras. Nes jeigu myžčiau į batą dėl kelių siūlių ir vienos injekcijos, turbūt turėčiau vaikščioti su sijonu, ar gerai sakau? Varėm čia įkalt, tai ir įkalsim! Išgersim už mano nykštį. Nes

juk jeigu nebūčiau sąžiningas, jeigu nesilaikyčiau žodžio, tai šis mano nykštys iki šiol būtų sveikut sveikutėlis, ar gerai sakau? Bet kad ir kas atsitiktų, savo duotą žodį aš visada ištesėsiu. Ir va šita pjautinė žaizda – įrodymas! Tiesa? Todėl keldami stiklus už mano nykštį, iš tiesų mes juos keliam už sąžiningumą, ar gerai sakau?

Jo bendrams nenorom keliant stiklus, atmosfera prie stalo nejaukiai atvėso.

Bet kuriomis kitomis aplinkybėmis, išsigandęs galimų pešty-nių, Kemalis būtų movęs lauk, tačiau šiandien aiškiai juto norą prisigerti. Todėl liko sėdėti, kur sėdėjęs, ir toliau gurkšnojo alų, nepaisydamas už nugaros įsitaisiusio girto kaip pėdas žmogėno provokacijų, majonezo ant bulvyčių ir viso to prie gretimo stalo dėl nykščio kilusio erzelio.

Kadangi buvo nepratęs prie alkoholio, nė neįpusėjus antro bokalo Kemalio akys pasruvo krauju. Įsistebeilijęs į staltiesės dėmes ir cigaretėmis pradegintas skyles giliai atsiduso. Ir kodėl jo dvynys visai kitoks žmogus negu jis? Panašu, kad jiedu iš tiesų neturi nė vieno bendro būdo bruožo. Ir tokie patys yra tik išvaizda, bet niekuo daugiau. Jei jau mes tokie skirtingi, kokia prasmė kartu dirbti? Ištuštinęs trečią bokalą, nusprendė, kad jųdviejų su Kelaliu gyvenimo keliai turi išsiskirti.

BUTAS NR. 10

Madam Tetulė ir Siu

Suskambus durų skambučiui Madam Tetulė kaip tik kraustė iš gatvės parsineštus maišus. Tuojau sustingo, širdis nusirito į kulnus. Niekas, išskyrus Merjem, kuri kas rytą išnešiodavo duoną ir kartą per mėnesį ateidavo surinkti mokesčių už namo priežiūros paslaugas, pas ją niekada neužsukdavo. Iš pradžių pamanė, kad kas nors tiesiog apsiriko ir skambučio mygtuką paspaudė per klaidą, tačiau kai tas suskambėjo antrąsyk, tik šįkart jau kur kas ilgiau, Madam Tetutę nutvilkė nerimas. Sugrūdo į maišus viską, ką iš jų buvo ištraukusi, ir išnešė visus į mažąjį kambariuką. Sunkiai šnopuodama užtrenkė prieškambarį nuo svetainės skiriančias baltas duris su matiniu stiklu ir dėl visa ko net užrakino. Raktą, pririštą prie rausvai violetinio aksominio kaspino, puikiai žinodama, kad kitaip jį tiesiog pamestų, pasikabino po kaklu. Darkart apsižvalgiusi nenoriai, jaudulio kupina širdimi patraukė prie buto durų.

– Ak, čia tu, Siu? – nustebo pravėrusi duris ir su palengvėjimu atsiduso. – Kaip sekasi, brangute? Ar gerai jautiesi apsikirpus?

Siu, dėl avimų kedų trimis su puse centimetro aukštesnė už Madam Tetulę, išsišiepusi linktelėjo. Pamačiusi mergaitės guvų džiugesį, senoji ir vėl pasijuto nejaukiai. Kai susiprotėjo, kad vaikas laukia kvietimo užeiti į svečius, sumišimą pakeitė nemenkas nerimas. Atsargiai žvilgtelėjo per petį, į svetainės pusę. Jau daugybę metų šie namai nebuvo matę nė vieno svečio. Netgi Madam Tetu-

lės brolio, kurį ta baisiausiai mylėjo. Su broliu ji susitikdavo vitražais išpuoštoje, daug visko iš praeities menančioje cukrainėje, kur gaubiami cinamono ir plaktos grietinėlės kvapų kaskart užsisakydavo po gabaliuką obuolių pyrago ir išgerdavo po du puodelius kapučino. Karštligiškai mėgindama sugalvoti dingstį, kuria galėtų atsikratyti mergaitės jos neįžeisdama, senoji nejučia pasidavė didžiulių, juodų šio vaiko akių kerams. Buvo akivaizdu, jog nepaisant į šypseną išriestų lūpų Siu jautėsi baisiai nelaiminga. Atstumti mergaitės senajai neleido širdis. Be to, juk ėmėsi visų atsargumo priemonių, tad kas bloga galėtų nutikti, jei mergaitę ji vis dėlto pasikviestų į vidų?

– Užeik, išgersim kavos su pienu, – pakvietė pasislinkdama į šalį, kad vaikas galėtų praeiti.

– Nemėgstu pieno! – pareiškė Siu.

– Dar niekada nemačiau vaiko, kuriam patiktų pienas, – atitarė Madam Tetulė. – Bet kadangi esi jau pakankamai suaugusi ir eini į penktą klasę, maniau, kad tau jis visai patinka.

Susidūrusi su logine grandine, kurios nebuvo kaip nuneigti, Siu tylėdama nusiavė batus ir niekur nematydama krepšio su vienkartinėmis sanitarinėmis šlepetėmis nustebusi susivokė, kad šiuose namuose leidžiama vaikščioti tiesiog su kojinėmis.

– Hm, o pas mus dvokas kur kas silpnesnis, – pareiškė Siu vos įžengusi į svetainę, o tada džiugiai šypsodama, tarytum didžiuotųsi tuo, ką pasakė, ir nė kiek neslėpdama smalsumo ėmė žvalgytis aplink ir švilpauti dainos, kurią kiekvieną rytą važiuodama į mokyklą girdėdavo mikroautobuse, melodiją.

BUTAS NR. 2

Saidaras ir Gaba

Žvelgiant į daiktus, kuriuos mergina vieną po kito traukė sau iš kuprinės, Saidarą apėmė įtampa. Žalsvai melsvas dantų šepetėlis (taigi, nuo šiol namie bus du dantų šepetėliai), atgrasus puodelis su šonuose išpaišytomis akimis – ir atmerktomis, ir užmerktomis (taigi, nuo šiol namie bus du puodeliai), vienas kininės simondsijos šampūno butelaitis dažnai plaunamiems plaukams (taigi, nuo šiol namie bus du šampūno buteliukai), dėžutė tamponų (iki šiol namie jų nebūdavo), vienas rankšluostis (taigi, nuo šiol namie bus du rankšluosčiai), daugybė knygų ir kompaktinių plokštelių (taigi, nuo šiol namie bus daugybė knygų ir kompaktinių plokštelių).

Kai pritarė merginos norui čia pasilikti, galvoje turėjo toli gražu ne tai. Juk aiškiai jai pasakė, kad gali retkarčiais pasilikti, o ne įsikraustyti visam laikui. Jei ši mergina su nuostabiai didingu žvilgsniu ir vario spalvos plaukais nori šerti Gabą lazdyno riešutų vafliukais, tįsoti ant jo sofos, žiūrėti į lubas, mylėtis su juo – puiku. Nebūtų jokios problemos, jei laiką čia leistų vienas Saidaras, vienas Gaba ir viena mergina. Tačiau visi šie jos daiktai nežadėjo nieko gero. Vos žmonės pajunta galį įsiveržti į kito žmogaus gyvenimą, kažkodėl išsyk ima įsivaizduoti, kad privalo su savimi atsiboginti ir visą savo mantą.

Reikalas tas, kad kaskart, kai tik į painius savo smegenų labirintus įsiritindavo gelsvą hašišo vežimaitį ar įsileisdavo šuoliais lekiančius spalvotuosius LSD žirgus, Saidaras kaipmat imdavo

strigti ties vienu ir tuo pačiu klausimu: „Kurį?“ Kai apkvaišdavo, būtent ši kebeknė labiausiai jį ir gąsdindavo. Negalėdamas rasti reikiamo atsakymo, visada nugrimzdavo į begalinę apatiją. Tarkim, jei priešais būdavo du puodeliai, niekaip neapsispręsdavo, iš kurio gerti, jei du rankšluosčiai – nebežinodavo, į kurį nusišluostyti. Tas pat atsitikdavo ir pamačius dvi knygas ar dvi kompaktines plokšteles... Net ir menkiausia pasirinkimo galimybė jį tiesiog mušte išmušdavo iš vėžių. Esant daugiau nei vienai šakutei, stiklinei, lėkštei ar kavinukui, klausimas, kurį ar kurią iš jų pasirinkti, virsdavo šiurpia, kone pragaro kančioms prilygstančia mįsle. Sustingti su sezamo sausainiu vienoje rankoje, grietininiu – kitoje, ir taip nė nekrustelėjus išstovėti mažiausiai keturiasdešimt minučių Saidarui jau buvo nebe pirmiena. Mėgindamas vaduotis iš šių nematomų pančių, įsipainiodavo tik dar smarkiau. Vos spėjęs nutarti, kurį iš dviejų dalykų pasirinks, mintimis tuojau ir vėl grįždavo prie to, kuris liko nepasirinktas. Visi šie daiktai lyg motinos laukiantys neramūs maži paukštukai bemat paleisdavo gerkles ir unisonu imdavo rypauti: „Mane! Mane! Saidarai, mane! Prašau, rinkis mane!“

O vaikinas apskritai neturėjo jokio noro rinktis. Žmonės manė, kad Saidaras pasirinko gyventi Turkijoje, o ne Šveicarijoje – dėl to į šią šalį ir atsikraustė. Bet jie klydo. Jis nebuvo apsisprendęs dėl nieko. Jis čia tiesiog atvyko ir, kas žino, galbūt vieną dieną tiesiog išvyks. Taip pat ir savižudybė, apie kurią pastaruoju metu ėmė mąstyti kur kas dažniau negu iki tol, jokiu būdu nereiškė, kaip galbūt kam nors galėtų pasirodyti, kad jis renkasi mirtį, o ne gyvenimą. Tiesiog toks kelias visai kaip ir Gaba – vienas vienintelis. Kai ateis laikas, jis paprasčiausiai nusižudys, ir tiek.

Savaime suprantama, šis jo pasiryžimas taip pat buvo vienas dalykų, dėl kurių niekaip nepajėgė apsispręsti. Nusižudyti trukdė ne kokios nors konkrečios priežastys, bet galimų savižudybės būdų gausa. Šiuo atveju Saidaras ir vėl buvo priverstas susidurti su klausimu: „Kurį?“ Būdų nusižudyti pasirinkimas buvo toks platus

ir sunkiai aprėpiamas, kad kaskart, kai tik į painius savo smegenų labirintus įsiritindavo gelsvą hašišo vežimaitį ar įsileisdavo šuoliais lekiančius spalvotuosius LSD žirgus, Saidaras kaipmat užstrigdavo ties viena ir ta pačia kebekne. Nes ir viryklės dujos, ir virvė, laukianti, kol ją pakabins ant kambarį palubėje kertančio dujotiekio vamzdžio, ir buteliukuose laikomos tabletės, ir skustuvas vonioje, ir milžiniškas Bosforo tiltas bemat sutartinai paleisdavo gerkles: „Mane! Mane! Saidarai, mane! Prašau, rinkis mane!“

– Negali čia pasilikti, – burbtelėjo nusukdamas į šalį akis.

– Bet juk prieš tai atsiklausiau. Ir tu nė kiek neprieštaravai.

– Žinau, – irzliai atsakė Saidaras žvelgdamas į ką tik pastebėtą palubėje tabaluojantį vorą. – Bet aš persigalvojau.

BUTAS NR. 3

Kirpėjai Kemalis ir Kelalis

Nors iš baro Kemalis ketino traukti iškart namo, dėl to, kad tiesiai eiti buvo per daug sunku, arba dėl to, kad suprato, jog apsisprendimas išsiskirti su savo dvyniu taip pat reiškia ir atsisveikinimą su jų bendra darboviete, netrukus išdygo priešais Ledinukų rūmus. Stengdamasis neprisiliesti prie dvokiančių, gličių šiukšlių maišų, atsirėmė į sodo tvorą ties blausiai žalsvu užrašu ir sielvartingai pažvelgė į grožio saloną, tačiau tai, ką ten pamatė, labai greitai privertė mesti sielvartą į šalį ir ne juokais sunerimti. Viduje žybčiojo žvakė. Kemaliui nekilo nė menkiausios abejonės, kad pameistriai jau prieš daug valandų užrakino patalpas ir išėjo. Suraukęs antakius, neatitokdamas spoksojo į palyginti visai netoli nuo žemės kyšantį jų balkoną. Ko gero, pro jį vagis ir bus įsigavęs į vidų.

Ir nors smarkaus drąsos antplūdžio Kemalis nejuto, po trijų didelių bokalų alaus vis tiek buvo pasirengęs bet kuriam įsibrovėliui išmalti snukį. Pasičiupęs sulūžusį pakabą, kurį velniai žino kas buvo išmetęs į bendrą šiukšlių krūvą, puolė gilyn į sodą, prabėgo rožinę akaciją ir iš pat pirmo mėginimo įsikabarojo į balkoną. Kaip ir tikėjosi, durys buvo šiek tiek praviros. Nieko nelaukdamas metėsi žmogaus su žvake šešėlio link... ir tuojau išmetė sulūžusį pakabą ant žemės...

Tuo metu tas kitas žmogus, vos pastebėjęs agresyviai nuo balkono artėjantį siluetą, bemat pašoko ant kojų ir į priekį atkišo

plaukų šalinimo aparatą. Smarkaus drąsos antplūdžio Kelalis nejuto. Tiesą sakant, bet kuriomis kitomis aplinkybėmis būtų mirtinai išsigandęs, bet juk ir jis dar visai neseniai ištuštino tris didelius bokalus alaus. Šiaip ar taip, gal dėl to, kad, palyginti su broliu dvyniu, buvo ne toks atsparus alkoholiui, o gal dėl to, kad ne toks žvitrus, tačiau paskutinę akimirką, net ir atpažinęs jį puolusio silueto savininką, atitraukti rankos tiesiog nebespėjo. Tą akimirką, kai jo smegenys išsiuntė dešinei rankai komandą „atgal!", buvo jau per vėlu. Plaukų šalinimo aparatas rėžėsi Kemaliui į petį ir nudaužė į jį savo karščio reguliavimo mygtuką.

* * *

Dvyniams ėjo vienuolikti metai, kai jų tėvas grįžo iš Australijos, į kurią buvo emigravęs jau prieš daug metų. Ir vienas, ir kitas klausėsi savo kone dievinamo vyriškio pasakojimų su pagarbia baime. Tėvas sunkiai plušęs, užsidirbęs krūvą pinigų, ir dabar grįžęs išsivežti šeimos į šią klestinčią šalį. Jų laukiąs ryškiai geltonas lyg virtas kukurūzas namas su kieme kabančiomis padangų sūpynėmis. Kol dvyniai sulaikę kvapą klausėsi tėvo šnekų, jų motina pakavo daiktus, vaikščiojo atsisveikinti su kaimynais ir išdalijo į kairę ir į dešinę kone visą jų turtą, nes pasiimti jo nebuvo kaip.

Likus dienai iki išvykimo, Kelaliui ir Kemaliui vartantis savo guoliuose ant grindų ir iš jaudulio niekaip negalint užmigti, į jų kambarį įsliūkino tėvas. Patapšnojęs sūnums per galvas, iš marškinių kišenės išsitraukė nuotrauką. Joje įamžintas namas iš tiesų buvo didelis ir geltonas kaip kukurūzas. O ir kiemas atrodė visai taip, kaip tėvas pasakojo. Su sūpynėmis. Tik ant šių sūpynių sėdėjo kažkokia putli, iki ausų išsišiepusi moteris. Jos plaukai buvo rusvi, garbanoti, perrišti storu kaspinu ir susukti į pakaušyje pūpsantį kuodą.

– Kaip ji jums? Daili, ar ne? – paklausė tėvas.

Dvyniai droviai linktelėjo. Ši nė iš tolo nepriminė moterų, kurias jie iki šiol buvo matę, jau nekalbant apie mamą. Įsikišdamas nuotrauką atgal į kišenę tėvas darkart patapšnojo broliams per galvas.

– Rytoj išvyksim mes trise, – sušnibždėjo jis. – Tegul mama kurį laiką dar lieka čia. Kai Australijoj labiau apšilsime kojas, galėsime grįžti ir ją pasiimti.

Ir nors buvo dar visai vaikai ir be galo žavėjosi tėvu, abu kaipmat suvokė, kad tai melas. Likę vieni šia tema nebepersimetė nė žodžiu. Abu dėjosi nieko nė nenutuokią, tarsi kažkokiu būdu šitaip elgdamiesi galėtų pamiršti tai, ką sužinojo. Kai tą naktį galiausiai šiaip ne taip užmigo, abu susapnavo, kad moja ką tik matytai rusvaplaukei moteriai. Tačiau ryte nei vienas, nei kitas nebuvo visiškai tikras – sureagavo ši į jų mostus ar ne.

– Anuomet tėčio žodžiai mane baisiausiai sujaudino... – tyliai prisipažino savo dvyniui Kemalis vis dar tebeklūpodamas ant kelių ir tebeieškodamas karščio reguliavimo mygtuko. – Ta neaprėpiama šalis, ta daili moteris, – kiek patylėjęs tęsė mąsliu balsu. – Būtent dėl jų ir išdaviau mamą. Štai koks aš šlykštynė! Mainais į šitai aš atstūmiau moterį, kuri mane pagimdė, žindė ir augino. Po galais, suprantu, kad materialistu galima tapti užaugus, gyvenimo aplinkybių verčiamam, bet kad juo būtum jau nuo pat mažumės, kai dar esi visai vaikas?!

Rytojaus dieną sugalvoję dingstį, leidusią išsiųsti mamą iš namų, tėvas su sūnumis sunešė į automobilį lagaminus.

– O tu – ne. Tu neiškeitei savo motinos į šiuos niekingus dalykus! – atsiduso stebėdamas, kaip brolis iš po sukamosios kėdės išraukia nukritusį mygtuką. – Tu nepardavei sielos ir neišsižadėjai žmogiškumo! Pinigus ir prabangą nutarei pasiųsti velniop ir iššokai iš mašinos! Apsisprendei likti su mama, tą patį padaryti mėginai įtikinti ir mane. Man su tėčiu išvažiuojant iš kaimo, skuodei paskui mašiną kiek įkabindamas. Tas širdį veriantis vaizdas į atmintį man įsirėžė visam laikui. Iš paskutiniųjų rėkei: „Sustokit! Sustokit!“ Lėkei paskui mus iki pat kaimo galo.

Kemaliui sulenkus nosinaitę iš pradžių perpus, tada – keturgubai, aštuongubai ir šešiolikiagubai ir tiktai tada išsišnypštus nosį, salone pagaliau vėl atsirado elektra. Kelalis nurūko į virtuvę parnešti dvyniui stiklinės vandens. Prieš ją paduodamas, įlašino penkis lašus citrinų odekolono.

– Ačiū, – padėkojo Kemalis.

– Pamečiau batą, – atsakė Kelalis.

Bukai žvelgdamas į žvakės liepsnelę, kuri dabar, atsiradus elektrai, atrodė visiškai menka ir išdvisusi, Kemalis stengėsi suprasti brolio ką tik pasakytų žodžių prasmę.

– Pamečiau batą, – pakartojo Kelalis. Mieliau būtų patylėjęs, bet jo burna, regis, prabilo pati, su juo nė nepasitarusi. Et, ir kurių galų jam prireikė susiversti dar ir tą trečią bokalą? – Tąkart, kai lipau į mašiną, nuo kojos man nukrito batas. Dėl to aš ir iššokau lauk – kad apsiaučiau batą. Bet, man nė nespėjus to padaryti, pasirodė mama. Vos tėvas pamatė ją artėjant, užvedė variklį ir rovė į priekį. Puoliau paskui jus taip ir neapsiavęs to bato, bet mašina nestojo. Visa gerkle rėkiau. Skuodžiau iš paskos iki pat kaimo galo.

Tokiu būdu Kelalis, visą gyvenimą graužęsis, kad vaikystėje tėvas jo atsižadėjo, ir Kemalis, visą gyvenimą graužęsis, kad vaikystėje atsižadėjo mamos, dabar stovėjo ir žiūrėjo vienas į kitą pusiau prislėgti, pusiau sumišę, abu vienas kito akivaizdoje su išverstomis sielomis... Šiaip ar taip, bet kiekvienas buvo tvirtai įtikėjęs, kad jo padėtis esanti kur kas keblesnė nei brolio...

– Yra ir dar šis tas, ką privalau tau pasakyti, – sumurmėjo Kelalis. – Kaip žinai, mama buvo paprasta nemokyta moteris. Jums išvykus ją apėmė baisiausia širdgėla. Žmonės įtikino ją kreiptis pagalbos į vieną tokį garsų žiniuonį. Kartu ji pasiėmė ir mane. Tai buvo jaunas vyriškis stikliniu žvilgsniu. Paaiškėjo, kad jis neregys. Išgirdęs, ko mama nori, galiausiai jos vis dėlto pagailėjo. „Iki šiol dar niekada neužsiėmiau kam nors pakenkti galinčiais burtais, – tarė jis. – Ir ateity neketinu užsiimti. Bet tas jūsų vyrelis tikrai nusipelnė blogiausio, kas tik įmanoma, todėl padarysiu išimtį ir jums

padėsiu. Užkirsiu jam kelią, jeigu prireiks, sudaužysiu automobilį arba paskandinsiu laivą, kad tik jis nepasiektų Australijos. Norit, kad tai padaryčiau? Tik ar tikrai?“ Vargšė mama stovėjo it stabo ištikta, verkė ir dejavo, kol galiausiai nebepajėgdama ilgiau viso šito iškęsti šūktelėjo: „Taip!“

Tą vakarą Kemalis gerokai ilgiau nei paprastai mintyse gromuliavo savo dvynio žodžius, nes suvokė juos ne iš karto, vaikino protas veikė ne ką skvarbiau negu saulėje tirpstantis ir atsisakantis tai pripažinti varveklis. Mielai būtų įsiterpęs ir šį tą paporinęs, tačiau dabar ne tik nežinojo, ką pasakyti, bet ir šiurpo jau vien nuo minties, kad gali tekti pajudinti žandikauliu. Et, ir kurių galų jam prireikė susiversti dar ir tą trečią bokalą...

– Vargšė mama, ji buvo tiek išsekusi, kad net nebepajėgė suvokti, kas jai sakoma. Todėl nurodymus, kaip pasiųsti prakeiksmą, turėjau įsidėmėti aš. Žiniuonis įdavė man kukurūzo žievę, pripylė butelį užkalbėto vandens ir užrašė nežinia ką ant popieriaus lapo. „Perplėšk kukurūzo žievę į dvi dalis ir tvirtai sumaigyk. Tuomet įdėk jas į šį popierių ir susuk kaip cigaretę. Tada viską padek, – pamokė jis. – Tai padaręs išgirsi balsą. Jis atsklis iš liepsnos. Kai tai įvyks, gali būti ramus, kad viską darai taip, kaip reikia. Liepsnos nejudink. Tegu dega, kaip jai patinka. Kai viskas sudegs iki galo, įberk pelenus į šį užkalbėtą vandenį ir išpilk jį po raudonų rožių krūmu. O visa kita įvyks savaime.“ Štai tokie buvo jo nurodymai.

Elektra vėl dingo. Geibi žvakės liepsnelė, pajutusi staiga viską užklojusią tamsą, akivaizdžiai išdrąsėjo.

– „Kai tik grįšim namo, tuo ir užsiimsi, – paragino mama. – Padarysi viską taip, kaip žiniuonis pamokė!“ Namuose perplėšiau kukurūzo žievę į dvi dalis – vieną mažą, kitą didelę, sumaigiau ir kruopščiai susukęs į popierių jas padegiau. Kad būtum matęs mamą – jos akys išsprogo tiek, kad pasidarė ne ką mažesnės negu lėkštutės kavos puodeliams! Dieve, kokia buvo viltis jos akyse! Kiek daug ji iš manęs tikėjosi! Ritinėliai iš tiesų kuo puikiausiai įsiliepsnojo. Mintyse nuolat sau kartojau, kad nieko nenutiks,

bet staiga, kaip žiniuonis ir perspėjo, užgirdau šauksmą... lyg kas verktų... netrukus šie garsai pasikartojo. Galėjau lažintis, kad tai tavo balsas. Sukrėstas čiupau užkalbėtą vandenį ir šliūkštelėjau tiesiai ant degančių ritinėlių. Tie šnypšdami užgeso. Pajutau palengvėjimą. Žinoma, mamai apie tai, ką padariau, neprasitariau. Ji buvo tikra, kad viską išpyliau po raudonų rožių krūmu. Tada mes nuėjom miegoti. Auštant mane pažadino kažkoks garsas. Aš išlipu iš lovos ir ką gi matau? Mama išpuolusi į sodą klūpo ir rauda! „Kelali, ką aš padariau? Kaip galėjau pražudyti savo mieląjį sūnelį? – sudejavo ji. – Dieve, kaip norėčiau, kad kelionėje jiems nieko bloga nenutiktų!“ – „Kalbi apie abu?“ – pasitikslinau. „Taip, apie abu“, – atsakė. Pastebėjau, kad jos rankos subraižytos. Norėdama atšaukti prakeiksmą rožių krūmą buvo išrovusi su šaknimis. „Nieko bloga jiems nenutiks, Kelali, tiesa?“ – maldaujamai paklausė. „Ne, nenutiks“, – nuraminau. „Jaučiu, kad nepadarei visko, kas buvo liepta, ar ne?“ – pasiteiravo lyg žinodama. „Taip“, – atsakiau. Mama lengviau atsiduso. „Kaip gerai! Šaunuolis!“ – nusišypsojo. Ir tada taip smarkiai mane apkabino, kad aš išsyk supratau. Išsyk supratau, kad tave ji myli labiau negu mane. Kad sūnus, kuris išvyko, buvo jos mylimiausias.

Kemalis suvirpėjo. Vargais negalais atsistojo uždaryti balkono durų, bet pasijuto toks apsvaigęs, kad tuojau pat šlumštelėjo atgal.

– Nuo tos dienos, Kemali, kai tik kas nors užsimena apie šventuosius, žiniuonius ar panašiai, aš ne juokais išsigąstu. Ir ne dėl to, kad jais tikėčiau. Jei tau rūpi mano nuomonė, atvirai sakau, kad netikiu visom tom pasakom. Tiesą sakant, esu tikras, kad tos kukurūzų žievės anuomet neišleido nė garso. Tiesiog tąsyk buvau toks išsigandęs, kad nebepajėgiau atsispirti vaizduotei. Vis dėlto krislelis abejonės tebelieka. Jei ne ta abejonė, vargšė mama turbūt vartytųsi karste. Štai kaip jaučiuosi.

Po šių žodžių stojusi tyla truko lygiai porą minučių. Per tą laiką, praėjus minutei, vėl atsirado elektra, tokiu būdu įsivyravusi tyla lygiomis dalimis tvyrojo ir tamsoje, ir šviesoje.

– Tai va kodėl taip širsti, kai imu šaipytis iš to šventojo sode! Pažadu, daugiau apie jį niekada nė neprasižiosiu!

Kelalis atsiduso. Dvynys žadėjo tai, kas visiškai prieštaravo jo temperamentui.

– Jei nori, šitą grožio saloną galim apskritai uždaryti. Taip ir padarykim, jei manai, kad kirpdami čia plaukus nusižengiam šventojo pageidavimams. Persikraustysim kur nors kitur.

– Nekalbėk nesąmonių! – nusijuokė Kelalis. – Turbūt supainiojai mane su šepečiu kauline rankena.

BUTAS NR. 9

Siu

– Į tas tešles su skarelėm! Į tas tešles su skarelėm! – paragino Siu nuolat tai iškišdama, tai įtraukdama galvą pro galinį langą. Galėjai pamanyti, kad tai net ne galva, o valandas skaičiuojanti laikrodžio gegutė. Priekyje sėdintys du berniūkščiai su avinžirnių šaudyklėmis rankose pamainomis vis išlįsdavo iššauti į jos nurodytą taikinį.

Siu į akį kritusios moterys su skarelėmis buvo įstrigusios viduryje dviejų juostų kelio ir jau ilgokai laukė, kol atsiras proga jį pereiti. Jos nė nematė už nugaros atidardančio mokyklos autobusiuko, o juolab nieko neįtarė apie jų link atzvimbiančius avinžirnius. Ką tik pro šalį prapylusiam berniūkščiui keičiantis vietomis su savo pailgagalviu draugužiu, Siu kaip tik spėjo užmatyti naują taikinį:

– Į tą senį su šuniu! Į tą senį su šuniu!

Vienas avinžirnis pataikė į kasdieniškai apsirengusio vyriškio gobtuvą, bet jo terjerui pasisekė kur kas mažiau. Tik porąkart sulojęs ir apsukęs ratą paskui savo uodegą šuo pagaliau suprato, kas čia ant jo lyja. Priartėti prie autobusiuko pajėgė tik tiek, kiek leido pavadėlio ilgis, todėl įtempęs jį sustojo ir gailiai suunkštė, laukdamas, kol prieis šeimininkas. Panašu, kad vienas avinžirnis kliudė šuns akį, nes gyvūnas žvelgdamas į juos nuolat ją markstė.

– Super!!! – patenkintas savimi šūktelėjo snaiperis – vaikų aplinkoje šis žodelytis jau buvo spėjęs kone visiškai išstumti seniau tokiais atvejais vartotą šūksnį „geras!“

Trys mergaičiukės su arklio uodegą primenančiomis šukuose-

nomis, jau ne vienus metus visada sėdėdavusios priekyje ir bendraudavusios su vairuotoju taip, lyg šis būtų jų draugužis (maža to, dar ir nuolat jam kišdavo įjungti vis tuo pačius popmuzikos įrašus), dabar visos kaip viena tuo pat metu atsigręžė ir piktai dėbtelėjo į įvykio kaltininkus. Siu į jas nekreipė dėmesio. Nuo pat tos dienos, kai nusikirpo plaukus, ji metė mergaičių pasaulį, kuriam niekad iki galo jau ir taip nesijautė priklausanti ir nuo kurio buvo atstumta vos tik pasklidus naujienoms apie utėles. Nuo tada su kitom mergaitėm reikalų turėdavo tiktai prieš kūno kultūros pamokas ir po jų, kai drabužinėje reikdavo persirengti. Šiomis akimirkomis Siu tiesiog apsimesdavo, kad jos neegzistuoja. Vienintelis dalykas, kurio troško mainais, – kad ir bendraklasės su ja elgtųsi lygiai taip pat. Tačiau kaskart įsitaisiusios ant drabužinės suoliukų jos akivaizdžiai stengdavosi priversti Siu įsisąmoninti, kokia ji yra nemėgstama ir nepageidaujama, ir šitai rodė kiekvienu savo veiksmu – šlykščiai prismardindamos visą šią ankštą, siaurą patalpą salsvais gėlių kvapų dezodorantais, prieš nusimaudamos pėdkelnes reikšmingai susižvalgydamos ar laidydamos poteksčių kupinas frazes. O štai berniukai elgėsi visiškai kitaip. Jų aplinkoje užsikrėsti utėlėmis buvo taip įprasta, kad niekas niekada to nė kiek nesureikšmindavo.

Siu persisvėrė pro langą ir pasukiojo nykščiu į užpakalyje pasiliekančio terjero pusę, tačiau prieš pat įlįsdama atgal priekyje už kelių metrų pastebėjo po šiukšlyną besirausiantį žmogų susivėlusia barzda ir seniausiai neplautais plaukais. Vyriškis energingai kimšo sau į maišą iš šiukšlių krūvos išsižvejotas skardines. Retkarčiais mąsliai vis pasikrapštydavo pakaušį, tarsi iš atliekų konteinerio jam kažin koks paslaptingas balsas būtų uždavinėjęs gerokai pamąstyti reikalaujančius klausimus. Buvo užsimaukšlinęs vyšninės spalvos beretę ir įsispraudęs į bemaž iki skutų nudėvėtą melsvai žalsvą kombinezoną. Pro kombinezone žiojinčius plyšius kyšojo murzini keliai.

– Į tą valkatą! Į tą valkatą! – sukomandavo Siu.

Prie lango budintis berniūkštis snaiperis tuoj susivertė saują avinžirnių ir iš visų jėgų pūstelėjo. Tačiau būtent šią akimirką vaikų dėmesio sulaukęs bastūnas nustojo daryti tai, ką iki tol darė, ir kone gyvuliškos intuicijos skatinamas atsigręžė – lyg žudomas žmogus, kuris prieš pat gaudamas kulką, dar spėja nusišypsoti žudikui. Plačiai išsižiojo ir be jokio vargo burna pagavo ore skriejantį avinžirnį, o tada šio nė nekramtęs iš karto nurijo. Spausdamas ranką prie širdies subtiliai jiems linktelėjo, tarsi atsidėkodamas, ir vėl išsižiojo – suprask, laukia kito šūvio. Kitam avinžirniui taip ir neatskriejus, nepatenkintas kaukštelėjo pageltonijusiais dantimis. Berniūkštis snaiperis krūptelėjo iš siaubo. Siu pritrenkta spoksojo neatitraukdama akių nuo šio keisčiausio iš jos kada nors matytų žmonių – žmogaus, kuris jai nė iš tolo nepriminė jokio pažįstamo.

BUTAS NR. 2

Saidaras ir Gaba

Vos mergina išėjo paskui save trenkdama durimis, Saidaras pasijuto kaip tikras mėšlo gabalas. Iki pat vidurnakčio laukė tikėdamasis, kad ji atleis jam ir sugrįš. Tik tada pagaliau susitaikė su faktu, kad laukia bergždžiai, ir prisegęs pavadį išsivedė Gabą į lauką.

Iki armėnų kapinių buvo dvidešimt penkios minutės kelio pėsčiomis. Iš visų Stambulo kapinių šios jam patiko labiausiai. Kad Gaba pajėgtų praeiti, atstūmė didžiulius puošnius vartus iki pat galo. Šuva neturėjo nė menkiausio įtarimo, ką ši nuostabi erdvė savyje slepia. Pamatęs Saidarą, kapinių sargas senu papratimu atsiduso. Ir nors pirmą kartą pamatęs šį laibą, nevalyvą jaunuolį įtariai stebėjo kiekvieną šio judesį, laikui bėgant įprato prie jo ir ėmė jį laikyti kvaištelėjusiu, bet nepavojingu keistuoliu. Iš esmės, vaikinas jo nebetrikdė.

Jaunuoliui leidusis žingsniuoti plačiu, akmenimis grįstu keliu, kertančiu visus iki paskutinio šių kapinių šalutinius takelius, seniokas, tuo metu vienumoje sėdėjęs ant suoliuko, jam pamojo ranka. Ir nors prieš tai kelis kartus buvo prasilenkę ir visada sveikindavosi, dar niekada iki šios nakties nebuvo užmezgę pašnekesio.

– Tai ir vėl atėjai, – nusišypsojo sargas ir paplekšnojo delnu per suoliuką kviesdamas Saidarą prisėsti šalia. – Taigi esi dar jaunas. Kur tau skubėti?

Jaunuolis įsitaisė, kur kviestas. Prieš atsakydamas kurį laiką dar patyrinėjo senolį akimis. Panašu, kad šiam kokie septyniasde-

šimt penkeri, o gal net ir visi aštuoniasdešimt. Mažyčių, apskritų, melsvai pilkų akių.

– Kad čia pilna net ir vaikų kapų, – atkakliu balsu atsiliepė Saidaras.

– O aš ir nesakiau, kad tu per jaunas mirti, sakiau, kad tu per jaunas galvoti apie mirtį.

Iš tolo atsklido Gabos lojimas, bet buvo aišku, kad nieko rimto ten neatsitiko. Matyt, koks nors praeivis duoda jam ką nors paėsti. Nepažįstamiesiems pasiūlius vaišių, šuo visada taip sulodavo. Šį lojimą buvo galima išversti maždaug taip: „Ačiū už simitą, jūs labai malonus!"

– Žinai, ir aš šiandien svarsčiau apie mirtį, – pareiškė seniokas, aiškiai trokšdamas ir toliau tęsti šį pašnekesį. – Šįryt man paskambino sesuo, skundėsi, kad susapnavo blogą sapną. Sapnavo, kad mes su ja esam vaikai ir laikom įsikibę pieno buteliukus. Bet pienas kažkoks keistas, ne teka, bet krinta gumulais. Staiga iš vidaus ėmė lįsti baltos pelės, dydžio sulig mano mažuoju pirštu. Mama čiupo mus už rankų ir patraukė į šoną, bet sesė ir vėl grįžo ten, kur buvusi. Net ir puikiai žinodama, kad pienas negeras, ji vis tiek jo atsigėrė. Mama ant jos supyko. „Kodėl tai padarei? Tu nusidėjai!" – suriko ji, tačiau netrukus, nebepakeldama sesės ašarų, pasisodino ją ant kelių ir ėmė raminti. „Nesijaudink, – paguodė. – Nė neabejoju, kad Dievas tau atleis."

Gaba ir vėl sulojo, šįsyk turbūt dėl to, kad koks nors praeivis pamėgino jį paglostyti. Ir senolis, ir Saidaras nejučiom abu atsigręžė į kapinių vartus, nors puikiai žinojo, kad iš šio kampo nieko nepamatys. Nieko baisaus. Gabos lojimas reiškė ne ką kita, o maždaug: „Leisiuos paglostomas, jei duosi dar vieną simitą!"

– Aš jau daugybę metų nieko nesapnuoju, o net jei ir sapnuoju, tai nieko neprisimenu, bet mano sesuo sapnuoja ir jos sapnai visada išsipildo. Ji išsilavinusi moteris. Kad būtum matęs ją jaunystėj! Keistuolė visai nesidomėjo kavalieriais! Galvoj jai buvo vien knygos! Vargšė mama baisiai liūdėjo. Ji uždraudė sesei daug skaityti,

nes tai darant iš nosies jai imdavo kraujuoti, bet ta ir toliau slapčia skaitydavo, daugiausia romanus... ir daugiausia prancūziškai... Iki šiol aiškiai matau, kaip ji sėdi palinkusi virš knygos, mintimis nusikėlusi į visai kitą pasaulį. Visada suprasdavau, kada iš jos nosies ir vėl paplūs kraujas. Galėdavau ją įspėti, bet kai ji skaitydavo, nedrįsdavau net prisiartinti. Nė pats nežinau, kodėl taip. Tiesiog sėdėdavau ir žiūrėdamas tylomis laukdavau, kada kaptels pirmasis lašas kraujo. Anuomet ant jos skaitytų romanų puslapių šitokių raudonų dėmių likdavo daugybė. O ką daryt? Juk nei jų ištrinsi, nei išplėši. Kad jau susitepė, tai susitepė. Be to, ji dar ir rašė dienoraštį. Mums nieko nepasakodavo, užtat viską atskleisdavo dienoraščiui. Bet vieną dieną mudviem grįžus iš mokyklos visos jos knygos ir dienoraštis buvo dingę. „Viską išmečiau lauk", – pareiškė mama. Sesuo net perbalo. Mamą ji mylėjo, tikrai, bet šito poelgio, manau, jai niekada neatleido.

Gaba vėl sulojo, tik šį kartą jau kur kas smarkiau. Netrukus jo lojimas peraugo į tikrų tikriausią skalijimą. Panašu, kad šunį kažkas suerzino. Dabar jau jo amsėjimą vertėjo suprasti maždaug taip: „Jei neturi daugiau simitų, tai palik mane ramybėje!"

– Kadangi buvo baisiausiai išranki, ištekėjo labai vėlai. Jos vyras buvo akių gydytojas, Šišli rajone turėjo priimamąjį. Jiedu iš tiesų vienas kitą mylėjo. Vaikų nesusilaukė. Po kurio laiko vargšelis netikėtai mirė. Tiksliau, žuvo. Tiesiog norėdamas kirsti gatvę buvo nepakankamai atidus ar ką, nes išėjo į kelią visiškai neapsižvalgęs. Vidury baltos dienos jį nudaužęs vairuotojas nurūko tolyn nė nestabtelėjęs. Daug kartų esu matęs, kaip žmonės iš širdgėlos pražyla. O štai mano sesuo iš širdgėlos perdžiūvo. Ne tik pasidarė plona kaip griaučiai, bet ir visam laikui prarado ūpą. Galutinai neteko vilties, beveik visai nustojo valgyti. Visus namus nukabinėjo velionio vyro nuotraukomis. Jaunystėje išsiliedavo dienoraštyje, o dabar atverdavo širdį šioms nuotraukoms. Tąkart padariau didelę klaidą. Pamaniau, jei patrauksiu sesei iš akių svainio daiktus, jai bus lengviau užsimiršti. Vieną dieną iš anksto nė neįspėjęs suran-

kiojau tas nuotraukas, visas iki paskutinės, ir išdalijau jas draugams ir giminaičiams. Visai kaip kadaise užpyko ir niekada nebeatleido motinai, taip dabar ji užpyko ir niekada nebeatleido man. Išsikraustė gyventi į kitą butą. Matai, maniau, kad jai sunku bus gyventi nuolat apsuptai žuvusį vyrą primenančių daiktų. Tačiau nutiko priešingai – kai nebeliko nieko, kas jį primintų, sesė senuosiuose namuose gyventi nebepajėgė. Todėl persikraustė kitur. Net ir praėjus daugybei metų manęs vis dar neįsileidžia į tuos namus. Kito vyro nebesiieškojo. Visą šį laiką nugyveno viena. Kaskart, kai sutariam su ja susitikti, susitinkam kavinėje. Ar nusimanai ką nors apie tai, kaip aiškinti sapnus? Kas jau kas, o mano sesuo tikrai tai išmano. Ir jos sapnai visada išsipildo.

– Ir kaipgi ji tą savo sapną išaiškino? – pasmalsavo Saidaras.

– Sako, kad gali mirti nesulaukusi jai numatyto laiko. Todėl mama ant jos taip ir supyko.

– Turit galvoj savižudybę?! – jaudulio persmelktu balsu šūktelėjo Saidaras.

Klapsėdamas savo melsvai žalsvomis akimis senolis pažvelgė į Saidarą su nuostaba, tarsi niekada anksčiau apie šį žodį nebūtų mąstęs ar net jo girdėjęs.

Gaba suskalijo dar irzliau. Tarsi norėdamas pasakyti: „Jei esi toks užsispyręs ir neini šalin, tada aš eisiu šalin!“ Saidaras pašoko ant kojų, nors ant liežuvio galo jam sukosi dar ne vienas klausimas. Gabą rado prie kapinių vartų. Kaip ir buvo galima numanyti, šuva skalijo veikiau iš noro, kad jį paliktų ramybėje, – buvo apsuptas būrelio jam dėmesį rodančių, susižavėjusių smalsių stebėtojų. Prieš puldamas gelbėti šuns, Saidaras sekundę stabtelėjo ir pamojo senoliui kapinių sargui, bet šis kažką tebeniurnėdamas nusisuko į kitą pusę, lyg būtų dar neįsisąmoninęs, kad ant suoliuko ir vėl liko vienas.

BUTAS NR. 9

Higiena Tidžen, Siu ir aš

18.54 val.: įsitaisiusi ant fotelio ir tabaluodama savo plonomis kaip degtukai kojomis, nusėtomis nesuskaičiuojama daugybe uodų įkandimų, kurių kiekvieną be perstojo kasydamasi buvo pavertusi atvira žaizdele, Siu pagaliau susikišo rankas į šortų kišenes ir visą dėmesį sutelkė į sieninio laikrodžio minučių rodyklę, tarsi tai jai padėtų priversti laiką slinkti greičiau. Jos korepetitorius visada pasirodydavo laiku. Iki šiol jis dar nė sykio nebuvo pavėlavęs, net ir keliomis minutėmis, vis dėlto toks punktualumas turėjo ir kitą pusę. Pamokas visada baigdavo tiksliai minutė į minutę. Niekada jų nė trupučio neužtęsdavo. Pradėdamas pamoką, tą pačią akimirką ant stalo tarp jųdviejų padėdavo laikrodį su odiniu dirželiu, ir nors nuolatos į jį nežvilgčiodavo, – juk taip elgtųsi tik nuobodžiaujantieji, – praėjus paskutinei pamokos minutei iš sykio pašokdavo ant kojų.

18.57 val.: nuaidėjus durų skambučiui ji net stryktelėjo. Trimis minutėmis per anksti!

Higiena Tidžen stovėjo prie virtuvės kriauklės ir gremžė ant arbatinuko dugno susidariusias nuosėdas. Į sniego baltumo prijuostę nusišluostė rankas su dėl ilgo mirkimo karštame vandenyje susiraukšlėjusiais pirštų galiukais ir patraukė prie durų. Jas atidariusi nužvelgė savo dukros mokytoją nuo galvos iki kojų. Vyriškis atrodė švarus ir tvarkingas, kaip visada. Koridoriuje nuolankiai nusiavė batus ir smėlio spalvos kojinėmis apmautomis pėdomis

įsispyrė į sanitarines šlepetes, paimtas iš krepšio. Tuo metu motina ir dukra stebėjo kiekvieną jo judesį su pagarbaus pritarimo išraiškomis veiduose. Netrukus visi trys nušlepsėjo – dėvint tokį apavą nešlepsėti būtų tiesiog neįmanoma – į svetainę. Kaip ir kiekvieną kartą, stačiakampis svetainės stalas buvo jau iš anksto paruoštas: dviejose porcelianinėse lėkštutėse su baltomis servetėlėmis iš kraštų išrikiuotos laukė kokosų pyrago riekės, čia pat gulėjo atverstas sąsiuvinis su baltomis lelijomis ant viršelio, keli kruopščiai nusmailinti pieštukai ir peleninė. Šiuose namuose buvo galima rūkyti. Nei cigarečių dūmai, nei pelenai nepateko į Higienos Tidžen išvestą „nešvarumų" kategoriją.

– Tikiuosi, neprieštarausit, jei mes darbuosimės, kol jūs čia mokysit?

Šį klausimą ji užduodavo prieš kiekvieną pamoką. Aš visada atsakydavau taip pat:

– Nė kiek, ponia Tidžen. Darbuokitės, kiek tik širdis geidžia.

Tą pačią akimirką vilkdama kojas iš vonios išlindo naujoji namų tvarkytoja – su muilino vandens kibiriuku vienoje rankoje ir gerokai nutryptu kutuotu priedurio patiesalu kitoje. Šiai iš paskos atkrypavo ir Merjem su smarkiai atsikišusiu pilvu. Per petį buvo persimetusi ilgą, baltą kaip sniegas rankšluostį – taip paprastai atrodo bokso treneriai ar turkiškos pirties masažuotojai. Panašu, kad abiem moterims avėti sanitarines šlepetes buvo baisiausiai nepatogu.

– Tai jūs vis dar dirbat? – nustebęs paklausiau.

Nespėjus jai ištarti nė žodžio, savo trigrašį tuojau įkišo Higiena Tidžen:

– Ne, ne, iš tiesų tai Merjem nebedirba. Liovėsi dirbusi dar praėjusią savaitę, bet be jos pagalbos niekaip neišsiverščiau. Todėl sumanėm štai tokį sprendimą: Merjem pasako, ką reikia padaryti, o Esma Hanim – širdingai ačiū jai už tai – viską padaro.

Vos išgirdusi paminint savo vardą Esma Hanim linktelėjo abejingai pasisveikindama – matyt, ką tik nupasakotas darbų paskirs-

tymo principas didelio entuziazmo jai anaiptol nekėlė. Galop visos trys moterys nušlepsėjo kiekviena prie savo veiklos palikdamos korepetitorių ir mokinę vienudu.

19.00 val.: prisitraukdama kėdę arčiau stalo Siu mestelėjo susikrimtimo kupiną žvilgsnį į tarp jų lyg koks užtvaras tįsantį rankinį laikrodį su odiniu dirželiu.

BUTAS NR. 7

Melsvoji Panelytė ir aš

Kai po pamokos grįžau namo, Melsvoji Panelytė čia dar tebebuvo. Maža to, spėjo išdėlioti viską iš dėžių, kurios stovėjo neprapakuotos nuo pat tos dienos, kai čia atsikrausčiau, ir sutvarkyti visą butą. Neslėpė, kad netrukus turės išeiti gaminti vakarienės savo alyvuogių aliejaus prekiautojui. Knaisiotis po jų reikalus nepanorau. Šiaip ar taip, man jokia naujiena, kad pastaruoju metu jųdviejų santykiai klostosi ne per geriausiai.

– Sakyk, – suburkavo ji. – Kokio patiekalo norėtum?

– Makaronų, – burbtelėjau.

Iš pradžių ne juokais pasiraukiusi po kurio laiko vis dėlto pripažino, kad tai gan praktiškas sumanymas. Kol viriau makaronus, ji ėmėsi gaminti pomidorų ir čiobrelių padažą su kitais negausiais namie turimais ingredientais. Spėju, kad dėl to ji mane ir myli. Skirtingai nuo kitų Melsvosios Panelytės gyvenime pasitaikiusių vyrų, aš jos prašau kur kas mažiau, nei ji yra pasirengusi man duoti. O mainais gaunu kur kas daugiau nei būnu prašęs iš pradžių.

Vos spėjus atsisėsti prie stalo, pasigirdo durų skambutis. Ta mergaitė Siu – tikra keistuolė. Tai buvo ji, su knyga rankoje. Raportavo, kad pamiršau užduoti jai namų darbų savaitgaliui. Melsvoji Panelytė pakvietė ją užeiti. Ji atsisakė. Kol jos šnekėjosi, atrinkau pluoštą pratimų, gerokai viršijančių jos žinių lygį. Jei jau taip trokšta susigadinti sau savaitgalį papildomais namų darbais, tebūnie.

– Ką gi, ponuli, pasirodo, aš ne vienintelė kaimynė, kuriai krito

į akį tavo dailus veidelis, – prunkštelėjo Melsvoji Panelytė mums pagaliau vėl susėdus prie stalo.

– Nekalbėk nesąmonių, juk ji dar vaikas.

– Ir ką? Manai, vaikas negali įsimylėti? Dievaži, kai buvau maždaug jos amžiaus, dar ir kaip įsimylėjau. O tu vaikystėje buvai ką nors įsimylėjęs?

Staiga pasijutau nei šiaip, nei taip. Melsvoji Panelytė apie savo vaikystę kalbėjo kaip apie tolimą praeitį, kai iš tiesų nuo tada tebuvo praėję gal tik dešimt ar daugių daugiausia dvylika metų. Juk kai geriau pagalvoji, tai Melsvoji Panelytė už Siu tėra vyresnė vos vienuolika metų.

– Atsakyk! Tai buvai vaikystėje ką nors įsimylėjęs ar ne? – dar kartą paklausė ji akivaizdžiai suerzinta mano tylėjimo.

Tiesą sakant, buvau, tik kad ta istorija nelabai verta dėmesio. Mokykloje, į kurią vaikščiojau, buvo viena tokia paika, strazdanota, gerklę garsiausiai laidanti mergiotė. Pamenu, buvau ją įsisvaigęs. Iki pat šios dienos nesu sutikęs kito tokio žmogaus, kuris būtų taip natūraliai linkęs į vagystes. Ką nors nugvelbti jai būdavo smagiau už viską pasaulyje, ir nesvarbu, ką, svarbu tik, kad daiktas būtų svetimas, tarkim – vaisius iš gretimo sodo, prie eilinių namų durų slenksčio paliktos šlepetės arba kurio nors bendraklasio pieštukas ar trintukas... Galėdavo pasisavinti bet ką, ir kiekvieną kartą savo grobiu pasidalindavo su manim. Kartais įsigudrindavo apšvarinti net sudvokusią avalynės taisyklą, priklausiusią vienam šlykščiam, klijų persiuosčiusiam tipui, pro kurią mes kasdien praeidavom traukdami į mokyklą. Kol aš kalbindavau tą žmogėną, ji prisikimšdavo į kišenes pilnas saujas vinučių ir papadžių. Neįsivaizduoju kodėl, bet paskui mes jas prikalinėdavom prie visų tvorų, suoliukų, stendų ar durų, kurios pasitaikydavo pakeliui. Ir štai po visų šių bendrų mudviejų patirčių mano mylimoji dėl kažkokių jai vienai suprantamų priežasčių nusprendė sužaisti nešvariai ir įskundė mane tėvams. Tėvas, sužinojęs, kad jo sūnus vagišius, liko pritrenktas, o štai mamos reakcija buvo visiškai kitokia. Ji stačiai pametė

galvą ir puolė mane bausti jau net vargu ar logiškomis bausmėmis. Bet po dešimties dienų mirė tėvas, su savimi visiems laikams nusinešdamas ir mamos dejones apie mano jai užtrauktą gėdą.

– Kuo ji buvo vardu? – paklausė Melsvoji Panelytė n-tąjį kartą papurtydama druskos malūnėlį taip, lyg norėtų atrasti šio dugną.

Kad ir kaip stengiausi, jos vardo niekaip nepajėgiau atsiminti. Ir tai nenuostabu – juk nebepamenu, kuo vardu buvo dauguma mano vaikystės draugų. Prisipažinau jai, kaip sunku man dažniausiai būna prisiminti žmonių vardus, nutylėjau tik, kad šia savo savybe baisiai įsiutindavau Aišinę. Kad ir kaip ten būtų, ankstesne mano santuoka Melsvoji Panelytė vis tiek nerodė didelio susidomėjimo. Gal taip buvo dėl to, kad ją jau pykino nuo atitinkamų alyvuogių aliejaus prekiautojo šnekų, o gal dėl to, kad ji tiesiog vienas tų žmonių, kuriems siaubingai smalsu klausytis apie iki šiol tebekamuojančias vaikystės patirtis, bet jokio susidomėjimo nekelia nesena praeitis. Paatviravau, kad kur kas geriau man sekasi prisiminti žmonių pravardes – šių paprastai nepamirštu.

– Tai sugalvok tada ir man pravardę, – pasakė galų gale apsisprendusi padėti druskos malūnėlį į vietą, net apspangusi nuo jo purtymo.

– Kad pravardę jau turi, – atsakiau nutaręs neslapukauti. – Esi „Melsvoji Panelytė“.

Nieko nebepasakė, bet iš jos akių ir taip viską supratau. Ši pravardė jai visai patiko.

* * *

3.33 val.: pabudau, šalia jos nebebuvo.

Užtikau ją balkone. Sėdėjo perbalusi, lyg po šiurpaus košmaro, atėmusio net menkiausią norą vėl užmigti. Įsitaisiau kėdėje priešais ir prisidegiau cigaretę. Ant kavos staliuko tarp mūsų ištisa armija skruzdžių vilko prieš kurį laiką nukritusį ir pūti jau ėmusį meliono gabalėlį. Joms šitaip plušant mes sėdėjome nejudėdami, žvelgdami į tuščią gatvę.

– Galiu lažintis, kad ta mergaitė tavęs neįskundė, – sumurmėjo ji užsigalvojusi. – Tavo mamą gandai apie tai veikiausiai pasiekė kokiais nors kitais kanalais. Nes kurių galų jai būtų reikėję taip elgtis? Juk judu buvot bendrininkai.

Grįžau į kambarį ir atnešiau mums po dvigubą rakijos. Savo stiklą paėmė šypsodamasi, tačiau iš jo tik vos sriūbtelėjo – ne gėrikė, akivaizdu. Vis dėlto šito parodyti nenorėjo, matyt, dėl to, kad nuolat susidurdavo su vyrais, kurie maukdavo kaip arkliai. Nors, geriau pagalvojęs, nutariau, kad galbūt ir klystu. Šiaip ar taip, ji nebuvo iš tų, kurioms būdinga kvailinti kitus. Galbūt net ir pati dar nesuvokia, kad iš tiesų alkoholis jai atgrasus.

– O gal ji vadovavosi visiškai kitokia logika? – tariau. Kai išgersiu savo rakiją, ištuštinsiu ir jos stiklą – jei tik jo neišteplios savo lūpdažiu. – Bendri blogi darbai paprastai vienija žmones, tik kad tokios sąjungos dažniausiai vis tiek būna trumpalaikės. Tikrame gyvenime, jei kas turi sėbrų, pirmai progai pasitaikius stengiasi jų atsikratyti. Nes jei tu jų neatsikratysi, jie atsikratys tavęs. Nusikaltėlis išties gali grįžti į nusikaltimo vietą, bet nė už ką nenorės vėl susitikti su nusikaltimo bendrininku.

– Ak, dievaži, dėstytojau, ką jau ką, bet šnekėti tu tikrai moki, – ji padėjo ant stalo stiklą, su kuriuo taip vargo. Gerai, kol kas lūpdažio nė žymės. – Studentai tavęs turbūt klausosi net išsižioję?

– Ateik kurią nors dieną į paskaitą ir pati nuspręsi.

– O ką, jeigu kas nors paklaus: „O kas ji tokia?“ Ką atsakysi?

– Atsakysiu, kad esi studentė iš kitos studijų programos ir kad nuo šiol irgi lankysi šį mano dalyką. Esi dar tokia jauna, kad jie tikrai patikės, – pafantazavau glostydamas jai veidą. Šioje blausioje šviesoje rando ant jos kairio žando apskritai nebuvo matyti. – Nors, jei nori, galėčiau jiems pasakyti, kad esi mano draugė.

– Bet juk tai būtų niekšingas melas! – staiga susierzinusi ji suraukė antakius. – Niekas niekada manęs nelaikys tavo drauge. Juk pakaktų su manim pašnekėti vos minutę, ir melas išsyk paaiškėtų. Neturiu nė menkiausio supratimo apie daugumą dalykų, kuriuos

tu pasakoji. Niekada nesimokiau universitete. O kad jau esu tokio amžiaus, tai niekada ir nesimokysiu. Akivaizdu.

Kokio dar amžiaus? Kartais ne juokais suabejoju, ar ji iš tiesų suvokia, kokia dar jauna yra.

– Draugystė visada būna grįsta suderinamumu, – išpyškino vos suvokusi, kad tuojau pulsiu jai prieštarauti. – Gali įsimylėti žmogų, kuris su tavim neturi visiškai nieko bendra, bet draugu tau jis vis tiek niekada netaps. Juk draugas privalo tave suprasti iš pusės žodžio. O kad tai būtų įmanoma, abu privalote priklausyti tai pačiai kultūrinei terpei. Mes su tavim niekada negalėsime būti draugais. Nei sutuoktiniais ar meilužiais. Galėjome būti kaimynai, bet net ir šią galimybę suknisom.

– O kodėl negalim būti meilužiais?

Užuot atsakiusi, nerami mažoji mano meilužė gerokai trūktelėjo iš stiklo, kurį, maniau, jau bus pamiršusi visiems laikams. Kaipmat nutaisė rūgščią miną. Ir kurių galų jai išvis tada gerti, jei jau taip nemėgsta alkoholio?

– Manau, jei kuo nors mudu ir galėtume būti, tai nebent tiktai bendrininkais, – leptelėjo nei iš šio, nei iš to.

Šie šiurkštūs jos žodžiai visiškai nederėjo prie to vangumo, su kuriuo ji palinko paimti senstelėjusių riešutų, kad jais panaikintų nemalonų skonį burnoje.

Klikų gatve prariedėjo baltas automobilis tamsintais stiklais su visu garsu įjungta magnetola. Melsvoji Panelytė kyštelėjo galvą virš balkono pertvaros ir be jokių skrupulų paleido ištisą keiksmų papliūpą. Švelniai prisitraukiau ją prie savęs ir pabučiavau. Iš automobilio sklindanti ausį verianti muzika pamažu nutolo. Įsivyravusioje tyloje spėriai atzirzęs uodas mikliai šovė žemyn. Vėjas nuslopo, oras persipildė gaižiu šiukšlių tvaiku. Melsvoji Panelytė baigė pistacijų riešutus dubenyje, o aš ištuštinęs savąjį rakijos stiklą ėmiausi tuštinti jos. Uodui vėl prisiartinus garsiai suplojau delnais. Atgniaužęs rankas vyliausi pamatysiąs jo lavoną. Bet jose buvo tuščia.

BUTAS NR. 10
Madam Tetulė

– Dėl kažko nusiminei, Siu?

– Ne, viskas gerai, – išspaudė trumpą atsakymą Siu, niekaip nesiliaudama maigyti savo į tūtą neseniai susukto anglų kalbos sąsiuvinio.

– Imsiu ir užplikysiu skanios kavos su pienu, o tu, brangute, gal gali iš sekcijos mudviem išrinkti du puodelius? – pasiūlė Madam Tetulė, stengdamasi nepersisemti vaiko kartėliu. Nors buvo tvirtai sau pažadėjusi tuojau pat viena ar kita dingstimi išsiųsti šią mergaitę šalin, jei tik ši kada nors jai ir vėl išdygtų prie durų, tačiau matydama, kokia ji šiandien susikrimtusi, tesėti sau duoto žodžio nebepajėgė.

Žengdama senajai iš paskos Siu pompastiškai atsiduso. Tokiu šiltu oru kavos su pienu norėjosi mažiausiai, bet koks galų gale skirtumas, kai viskas ir taip mėšlina – būtent šį žodelį dabar jos bendraamžių aplinkoje tapo madinga pasitelkti vietoj dar visai neseniai vartoto „super“. Nes iš tiesų, koks skirtumas – gerti mėšliną kokakolą ar mėšlinią kavą su pienu? Kasydamasi savo liesas kojas, susilenkusi tingiai įkiūtino į svetainę, atidarė kampe stovinčios sekcijos dureles ir žvilgtelėjo vidun. Nieko sau, kiek čia visko daug! Išrikiuoti ant lentynų aukštyn dugnu stovėjo porcelianiniai puodeliai, stiklai ir stikliukai alkoholiui, šampano taurės, krištoliniai ąsotėliai, dailiausi nuotraukų rėmeliai ir galybė skirtingų dydžių drožinėtų dėžučių, kurių paskirties nebevaliojo nė numanyti. Viską

paskubom ištyrinėjusi nusitaikė į du ametisto spalvos puodelius su gebenės pavidalo ąselėm. Tiesiai už jų rado padėtą apskritą, glazūruotą padėklą su piešiniu, vaizduojančiu, kaip tvirtas, ūsuotas jaunuolis, ant galvos užsimaukšlinęs juodą kaip varnas kepurę, leidžiasi kopėčiomis viena ranka glėbyje spausdamas merginą su iki kulnų nutįsusia tiulio suknele. Padėjusi galvą jaunuoliui ant peties mergina svajingai žvelgė į horizontą, tarytum jie stovėtų ne ant kopėčių, nuo kurių bet kurią akimirką gali šlumštelėti žemyn, bet ant idiliškai nuteikiančios kalvos su didinga panorama, atsiveriančia prieš akis. Galėjai pamanyti, kad jie bėga iš pasakos, kuriai priklauso. Priešais jaunuolį su mergina dar stovėjo keli namai, o už jų dunksojo pusiau žaliuojanti, pusiau šešėliuose skendinti giria. Siu apvertė padėklą, tarsi tikėtųsi pamatyti, kaip susiklostė tolesnis šios orios poros likimas, bet jokių kitų piešinių čia nerado. Vienintelis dalykas, kurį aptiko, buvo įrašas prie krašto: „Višniakovas".

Pasidėjusi ametisto spalvos puodelius ant padėklo, koja uždarė sekcijos dureles. Jau ketino eiti iš kambario, bet netyčia žvilgsnis užkliuvo už dar šio to. Į prieškambarį iš svetainės vedančios durys buvo šiek tiek pravertos, o ten, viduje... ten, viduje, kažkas šiurpoka...

Ilgai nemąsčiusi priėjo prie šių durų, atlapojo jas iki galo ir kone suakmenėjo. Lyg apkerėta žingsnelis po žingsnelio leidosi Madam Tetulės valdomis pirmyn. Su kiekvienu iš šių žingsnelių lig tol slėgusį nerimą vis aiškiau keitė nuostaba.

– Kiek cukraus dėti? – iš virtuvės šūktelėjo Madam Tetulė.

Nesulaukusi atsakymo pamažino ugnį po kaitinamu pienu ir nuėjo pažiūrėti, ką veikia jos viešnia. Radusi svetainę tuščią, iš pradžių pamanė, kad mergaitė išėjo namo, bet netrukus dėmesį atkreipė į plačiai atlapotas duris. Ištikta panikos, nesąmoningai kilstelėjo ranką prie kaklo. Jo čia nebuvo. Melsvai pilkomis akimis neramiai nužvelgė svetainę. Aksominiu kaspinu perrištą raktą galiausiai pastebėjo kaltai gulint kampe ant kavos staliuko. Madam Tetulės veidas mirtinai išblyško. Širdžiai klaikiai suspurdus, puolė pro duris paskui mergaitę.

BUTAS NR. 5

Hadžis Hadžis, jo marti ir vaikaičiai

– Greičiau! – riktelėjo marti. – Einam, arba tuoj kojas jums išsukiosiu!

Tai išgirdę du jos iš paskos už rankų tempiami vaikai tik dar smarkiau paleido dūdas. Septynerių su puse pyplys spūdino už šios trijulės ramiai, niekur neskubėdamas. Ir nors šiandien jam pasitaikė kaip reta maloni diena, to toli gražu nebūtum galėjęs pasakyti apie jo mamą. Ko gero, paskundus kažkuriai kolegei, jų viršininkas, kuris paprastai pas jas niekad nė neužeidavo, šiandien prie kino teatro bilietų kasų išdygo jau apie vidurdienį.

– Gal jums atrodo, kad čia mes darželį atidarėm? – iškošė pro dantis, rūsčiai nužvelgdamas penkerių su puse mažę ir šešerių su puse mazgių, kurie tuo metu stovėjo kampe ir atvipusiais žandikauliais spoksojo į jiems priešais nosis nuo lubų nukarusią metro pločio ir dviejų metrų ilgio kartoninę filmo afišą su milžinišku Aladinu ir šalia jo sukryžiuotomis kojomis sėdinčiu pilvotu džinu. Vos ją pamatę abu pratrūko raudoti ir darė tai jau ilgokai be jokio perstojo.

– Jei leistumėte man juos čia atsivesti dar bent porą dienų, per šį laiką tikrai ką nors sugalvočiau, – nusiminusi pamėgino išmelsti marti, nors kuo puikiausiai žinojo, kad šis jos prašymas visiškai nerealus.

Priartėjus prie Ledinukų rūmų, vaikai kiek apramino, jų verksmas galiausiai peraugo į tylius pasikūkčiojimus, tačiau vos per-

žengę buto Nr. 5 durų slenkstį abu nieko nelaukdami siaubingai paleidę gerkles puolė seneliui į glėbį. Tuo metu Hadžis Hadžis snūduriavo ant sofos laikydamas vieną iš keturių savo knygų, kuri kaip tik taikėsi išslysti jam iš rankos. Gerokai sumišęs iš nuostabos dėl šitokio meilės antplūdžio iš pradžių tik sumirksėjo, o paskui vargais ne galais atsistojo.

– Tėvuk, patikiu vaikus jums, – tarė marti nusukdama akis į šoną. – Turiu kuo greičiau grįžti į darbą.

Hadžis Hadžis prispaudė mažųjų galvas sau prie barzdos. Šio jo veiksmo paskatinti mergytė ir berniukas prapliupo ašaroti su nauju įkarščiu. Marti stovėjo tylėdama ir beviltiškai stebėjo visą šį vyksmą. Netrukus išgirdo save tariant:

– Tik meldžiu, būkit geras, nenuodykite daugiau jų vaikiškų protelių tom baisiom savo šiurpėm.

Durys užsidarė. Trys vaikai ir senolis liko vieni. Vaikams, kurie nuo savo raudų jau net patys gerokai nuvargo, giliai atsidusus, jų senelis tuo metu suskato rankiotis į barzdą įsivėlusius nuslinkusių plaukų kuokštelius – stojo dygi tyla. Nė vienas neturėjo nė menkiausio supratimo, ką dabar daryti. Netrukus septynerių su puse pyplys atlošė savo didžiulę galvą ir žybtelėjęs samanų spalvos akimis nusišypsojo. Tiesą sakant, jis taip pat džiaugėsi, kad grįžo namo. Lauke jam išties patiko, bėda tik, kad jautėsi mažas kaip blusa ir visiškai svetimas visiems tiems net menkiausią jo judesiuką su gailesčiu stebintiems žmonėms. Kitaip nei plačiam pasauly už lango, čia, namie, jis buvo vienintelis šios mažos karalijos valdovas, tikrasis ir neginčijamas savojo nuo išorės jėgų atskirto gyvenimo suverenas.

– Nagi, seneli, – oriai paragino jis. – Negaiškim laiko dvejonėms. Gali mums pasakoti, ką tik širdis geidžia!

BUTAS NR. 10

Madam Tetulė ir Siu

– Kiek daug jūs čia visko turit! – šūktelėjo Siu ir iš tolydžio stiprėjančio susižavėjimo net pakraipė galvą.

Kai senoji pasivijo mergaitę, ši jau buvo perėjusi prieškambarį, ir pakeliui spėjusi dar ir žvilgtelėti į visus tris jo jungiamus kambarius.

– Dauguma daiktų ne mano.

– Tikrai? O tai kieno tada?

– Įvairių skirtingų žmonių. Aš šį jų turtą tik prižiūriu, – paaiškino Madam Tetulė neatitraukdama akių nuo padėklo su ametisto spalvos puodeliais. Senosios širdis kone sprogo iš baimės, kad tik tam nenutiktų kas bloga, tačiau liko stovėti it stabo ištikta, nepajėgė nė krustelėti, ką jau ir kalbėti apie veiksmus, kurie leistų atimti iš vaiko savo mylimąją glėbyje suspaudusį bojariną.

Vis dėlto Siu šią akimirką buvo netgi dar labiau priblokšta. Įpratusi prie namų, kuriuose visur vyravo balta spalva, kuriuose nuolatos viskas būdavo valoma ir šveičiama, šluojama ir blizginama, uoliai balinama ir niekaip iki galo vis neišbalinama, dabar mergaitei atrodė, kad ji atsidūrė pasakiškame sode, apie kurio egzistavimą niekad nė neįtarė. Viskas čia tiesiog žėrėte žėrėjo įvairiausiomis spalvomis, išskyrus baltą. Daiktai buvo suversti vienas ant kito, sukišti vienas į kitą, jais iki pat lubų nukrauta kiekviena pakampė ir net menkiausios ertmės – visi trys kambariai kone sprogo nuo visko. Šioj įvairiaspalvėj makalynėj atskirti, kas ver-

tinga, o kas – ne, praktiškai buvo jau nebeįmanoma. Viskas persimaišė nebeišpainiojamai. Žvelgiant į šią daiktų gausybę Siu pasirodė, kad Madam Tetulės namai turėtų būti gerokai didesni už jų butą. Ką jau ten už jų butą – už bet kurį kitą šio daugiabučio butą! Ko gero, didesni net už visus iki šiol jos matytus butus kartu sudėjus! Tiesą sakant, panašu, kad butas Nr. 10 yra net visai ne butas, o veikiau kažin koks painus darinys iš begalės skirtingų detalių ir su šimtais skirtingų mygtukų. Pradanginus bent vieną dėmenį, visa ši struktūra suirtų ir taptų nebeveiksni.

Visur mėtėsi gyvas galas rašiklių... Taip pat perdegusių lempučių, išeikvotų baterijų, tiulio nuoplaišų, sprogusių balionėlių, nebetinkamų vartoti vaistų, senų drabužių, įvairiausių sagų, tarp kurių nerastum nė dviejų vienodų, lipdukų su seniausiai nutrupėjusiais klijais, tuščių fotojuostelių kasečių, žiebtuvėlių be dujų, akinių įskilusiais ar išdužusiais stiklais, visų įmanomų dydžių stiklainių dangtelių, seniausiai iš apyvartos išėjusių pinigų, suplėšytų audinių, įtrūkusių niekniekių, pageltusių nuotraukų, paveikslų be rėmelių, ištrūkusių kutų, nuskurusių perukų, nuo pakabukų nutrūkusių raktų, puodelių su nuskilusiomis ąselėmis, kūdikių buteliukų be čiulptukų, senų lempos gaubtų, nudriskusių knygų, įvairiausių dydžių dėžučių (dalis jų – plastikinės, dalis – medinės), jūros kriauklelių, kartono gabalų, tuščių pieno butelių, susicukravusių čiulpinukų, ledų pagaliukų, indų, begalvių, berankių arba bekojų lėlių, skėčių su styrančiais strypais, pajuodavusių kiaurasamčių, durų skambučių, kurie jau nė patys neprisimintų, prie kieno tiksliai durų kadaise skambėdavo, prairusių, nagų laku klijuotų pėdkelnių, vyniojamojo popieriaus, durų rankenų, lūžusių namų apyvokos daiktų, prirašytų bloknotų, pageltonijusių žurnalų, tuščių kvepalų buteliukų, be poros likusių batų, aplūžinėjusių nuotolinio valdymo pultelių, aprūdijusių geležėlių, pasenusių saldainių, žiedų su iškritusiomis akelėmis, pintų gėlių vazų, batų įklotų, gumyčių, paukščių narvelių, spausdinimo mašinėlių su iškritusias klavišais, apipelijusių arbatžolių dėžučių, tabakinių, įvairiausių spalvų apyrankių, vienų už kitus gražesnių plaukų segtukų,

žiūronų stiklų... Besidairydama aplink sumišusiomis akimis Siu staiga pastebėjo virš galybės daiktų pakibusį didžiulį žvejų tinklą.

– Jį išmetė jūra, – paaiškino Madam Tetulė pasididžiavimo kupinu balsu.

– Jūra?

– Papūtus smarkiam pietvakarių vėjui jūra tampa ypač dosni – į krantą išmeta šūsnis visokiausių daiktų. Bangos jais žaidžia lyg vaikai kamuoliu – perdavinėdamos viena kitai pirmyn atgal galiausiai juos išmeta į sausumą. Matai, bangoms, visai kaip ir žmonėms, labai greitai viskas pakyri. Beje, aš toli gražu ne vienintelė, kuri vaikštau į pakrantę pasirankioti įvairių dalykų. Tų pačių tikslų vedami čia ateina nemažai stambuliečių.

Vis dėlto Siu jos jau nebesiklausė, tik stebeilijosi į vaikišką skrybėlę iš purpurinio aksomo. Toji buvo be galo daili ir atrodė visai kaip nauja:

– O iš kur gavot šitą skrybėlaitę? – paklausė įspraudusi padėklą į jo savininkės rankas ir kaipmat šokusi paliesti švelnios skrybėlaitės medžiagos.

Senoji akimirką dar padvejojo, tada apsisprendė – bala nematė. Kas padaryta, tas padaryta. Ar bėra prasmė nuo šios mažosios draugužės dar kažką slėpti, jei jau ji ir taip yra nuėjusi per toli ir čia prabuvusi nežinia kiek laiko?

– Radau ją šiukšlyne, – atsiliepė. – Neįsivaizduoju, kurių galų kažkas išmetė tokią gražią skrybėlę.

Siu darkart mąsliai perbraukė pirštais per skrybėlaitę. Ėmė įsivaizduoti, kaip tasai drąsiai jų šaudmenis pasitikęs valkata suktai išsiviepia, pamojuoja iš šiukšlyno ištrauktu pakeliu avinžirnių ir pageltę jo dantys pasirodo visu gražumu.

– O šie? Kam jums jie?

– O kuo jie blogi? – atšovė senoji vos mestelėjusi žvilgsnį į tuščius tablečių buteliukus. – Niekada nežinai, kada tau prireiks tuščio buteliuko. Išmesti visada spėsi.

Siu atkreipė dėmesį į senosios dantis. Keista, bet jie buvo balti ir švarūs. Visai kaip ir jos mamos.

– Jei tau taip patinka ši skrybėlaitė, gali pasiimti. Tau ji puikiai tiktų.

– Tikrai? – suspindusiomis akimis mergaitė nekantraudama tuojau pat nutipeno prie veidrodžio, kurį buvo pastebėjusi tarp palei sieną suverstų skardinių. Vos šią purpurinio aksomo skrybėlaitę užsimaukšlinusi, prapliupo kvatoti. Pasirodo, tai buvo vaizdą didinantis veidrodis.

– Ak, ne, mes pamiršom pieną! – tą pat akimirką riktelėjo Madam Tetulė. – Bėgam! Greičiau!

Netrukus abidvi – Siu priekyje, o senoji su barškančiais ametisto spalvos puodeliais jai iš paskos – jau lėkė į virtuvę. Nedideliame puode kaitintas pienas buvo jau seniai užviręs, išsiliejęs per visą viryklę ir užgesinęs dujų liepsną.

Išvalius viryklę ir vėl grįžus į svetainę, Siu darkart žvilgtelėjo į vis dar praviras prieškambario duris ir iš visos sveikatos ištrimitavo: „Viešpatėliau aukštielninkas!“ – būtent ši frazė dabar jos aplinkoje tapo madinga vietoj dar visai neseniai vartoto žodelyčio „mėšlina“. Įsitaisiusi ant artimiausio krėslo ėmė makaluoti liesomis kaip degtukai kojomis.

– Tai tikrų tikriausia šiukšlių tvirtovė! Jei tik berniūkščiai pamatytų, visai išeitų iš proto!

– Bet berniukams nevalia apie tai žinoti! Niekam nevalia... – išmikčiojo senoji paduodama mergaitei puodelį kavos su pienu. Tada pasiūlė baltojo šokolado iš krištolinės ant kavos staliuko stovinčios saldaininės.

Siu nė nesusimąsčiusi iškart įsimetė gabalėlį į burną, ir tiktai tada ją apėmė nerimas. O ką, jei šis šokoladas – irgi iš šiukšlyno? Neramiai sužiuro į senąją, tarsi sau rūpimą atsakymą galėtų išskaityti šiai kur nors ant kaktos. Vis dėlto burnoje dar nespėjus ištirpti šokolado gabalėliui, jai sukirbėjo jau kitas klausimas.

– Madam Tetule! – išūbė ji, o tada staiga, matyt, nesąmoningai pratęsė jau pašnibždomis: – Ar tik Ledinukų rūmuose ne dėl to taip ir dvokia?

BUTAS NR. 3

Kirpėjai Kemalis ir Kelalis

– Ei, kas jums yra? Ar katė liežuvį nukando? – pasiteiravo žvairakė blondinė ir vėl atėjusi dažyti plaukų, nors jau ne kartą jai buvo įrodinėta, kad to daryti šitaip dažnai nėra jokio reikalo.

Kemalis šių jos žodžių nutarė nepaisyti ir tiktai dar labiau susitelkė į netrukus šviesinsimą plaukų sruogą. Nors buvo apsisprendęs su klientėmis nebesivelti į šnekas, kiekvieno ant liežuvio galo suturėto žodžio svoris galiausiai ėmė slėgti taip, kad nebepajėgdamas ilgiau tylėti Kemalis apsisuko ir be jokios aiškios priežasties aprėkė spuoguotąjį pameistrį. Visų šių moterų akivaizdoje įžeistas pameistrys, kurį gyvenimas ir taip ne juokais nuskriaudė jau vien tuo, kad tokiame delikačiame amžiuje, per patį lytinio brendimo piką, buvo priverstas dirbti moterų grožio salone, tuojau baisiausiai išraudo. Akims, kurias stengėsi paslėpti nuo visų, netyčia susitikus su Melsvosios Panelytės žvilgsniu, išraudo dar labiau – veidas tapo tiesiog vyšninis. Pats to nežinojo, tačiau kai jį išmušdavo šiuo konkrečiu raudonos spalvos atspalviu, jo spuogų veik nebesimatydavo.

– Bet tikrai, kas pasidarė Kemaliui? – sušnibždėjo Melsvoji Panelytė jai nagus tvarkančiai manikiūrininkei.

Prieš tai ji čia dar niekada nesidarė manikiūro, vis dėlto šiandien buvo neeilinė diena, nes po ilgokos pertraukos ir vėl turėjo susitikti su alyvuogių aliejaus prekiautoju. Popiet į mobilųjį jis jai atsiuntė žinutę, kad vakare norėtų užsukti ir atvirai pasišnekėti. Ir

reikalas ne tas, kad jos senas krienas būtų jautęs silpnybę manikiūro procedūromis išpuoselėtoms rankoms – tiesą sakant, vargu ar jis apskritai pastebės skirtumą. Tačiau laikydama įmerkusi maloniai aptirpusią ranką į drungną, putotą vandenį, Melsvoji Panelytė vis tiek buvo tikra, kad elgiasi teisingai. Šiaip ar taip, kodėl moterys niekada nesiliauja puoštis prieš susitikdamos su vyrais, kurie šio jų įdėto triūso vis vien niekada nė nepastebi, yra tiesiog neįmenama mįslė.

Manikiūrininkė, tuo metu dėmesį sutelkusi į lūžusį nagą taip pat atsakė pašnibždomis, tik kur kas kimesniu balsu:

– Mes čia niekas nesuprantam, kas jam pasidarė. Atrodo kaip kokia mielių pribarstyta statinaitė, kuriai tuoj išmuš dangtį. Klientėms nebepratariа nė žodelio, o mus be perstojo užgaulioja. Lyg užkietėjęs rūkalius, kuris staiga sugalvojo mesti ir nuo ryto nesurūkė nė vienos cigaretės. Irzlus kaip nežinia kas! Gali pamanyti, kad jam PMS!

Kemalis rūsčiai nužvelgė kikenančias manikiūrininkę ir Melsvąją Panelytę. Bijodamas vėl susilaukti priekaištų, spuoguotasis pameistrys ištiesė iškart keturis aliuminio folijos lakštus.

– Matai, Soni, o kodėl tu taip niekada nedarai? – subambėjo Kemalis, patenkintas, kad atsirado dar viena dingstis prikibti prie kažkurio iš pameistrių, tik šįsyk jau kito. Tačiau kaip tik tą akimirką sau ant peties pajuto kažkieno delną.

– Gal minutėlei išeitum į virtuvę? – pasiūlė Kelalis, stengdamasis išvengti didesnio aplinkinių dėmesio tiek sau, tiek broliui.

Netrukus jie jau stovėjo virtuvėje, tarp jų aistringai be atvangos burbuliavo samovaras. Kelalis su užuojauta žvelgė į žmogų, kuris šiandien kur kas labiau priminė jį patį, o ne ankstesnį save – dvynys įsispraudęs į šalavijų spalvos marškinėlius stengėsi atrodyti kuo rimtesnis ir nutaisyti kone akmeninį veidą.

– Pasiduodu, – tarė Kelalis su pervargusio žmogaus šypsena. – Dėl Dievo meilės, būk geras, elkis taip, kaip visada. Nebesistenk būti tuo, kuo nesi. Nė neįsivaizdavau, koks nepakenčiamas tapsi pradėjęs dėtis rimtuoliu.

Nelaukdamas, kol dvynys ims lieti pagiežą, Kelalis vėl uždėjo delną jam ant peties ir globėjiškai šį spustelėjo.

– Jei atvirai, brol, tai kai nustojai malti liežuviu ir versti moteris kleketuoti, visas šis mūsų grožio salonas tapo kažkoks pilkas – nei šioks, nei toks.

Po kelių minučių dvyniai atitraukė nedidukę virtuvę nuo pagrindinės salono patalpos dengiančią užuolaidą. Visos iš leopardo kailio rašto celofaninių apsiaustų styrančios galvos kaipmat atsisuko į juos. Kelalis švelniai stumtelėjo brolį pirmyn, lyg šis būtų aktorius, kuris prieš išeidamas į sceną dar lauktų padrąsinimo. Tada išsišiepęs mirktelėjo pameistriui – tam, kuris be spuogų:

– Soni, išvirk mums visiems skanios kavos su putele, kad dairydamiesi į šventojo kapą turėtume ką pasriūbčioti.

Vos išgirdus šiuos žodžius Kemalio susikaustymą lyg ranka nuėmė, ir jo veidą galų gale nutvieskė nuo pat ankstyvo ryto tramdyta šypsena.

BUTAS NR. 7

Siu ir aš

Iš pradžių pamaniau, kad mergaitė meluoja. Vaikai dažnai išsigalvoja visokiausių dalykų. Žvilgtelėjau į laikrodį. Nuo tada, kai baigiau pamoką, jau buvo spėję praeiti penkiolika minučių. Visą šį laiką mes prasišnabždėjom. Jau išeinantį ji mane sulaikė, pasakė: „Pone, privalau jums šį tą papasakoti." Tuo metu Higiena Tidžen, Merjem ir Esma Hanim gretimame kambaryje uoliai kabino ne per seniausiai savo išskalbtas užuolaidas. Sprendžiant iš ataidinčių jų kalbų, Esma Hanim buvo ant kažko pasilipusi, veikiausiai ant kopėčių, o Higiena Tidžen iš apačios šias prilaikė, kad jos nenuvirstų. Merjem, regis, stovėjo šiek tiek atokiau ir nurodinėjo. Tad galėjom saugiai, nors dėl visa ko ir dairydamiesi, kad kas netyčia ko nenugirstų, pasišnibždėti.

– Prisiekiu Dievu, tikrai nemeluoju, – sudejavo Siu, įsižeidusi dėl mano nepasitikėjimo.

Apsimečiau, kad patikėjau, bet šįkart jau ji suabejojo manim. Pareikalavo pažadėti, kad niekada niekam gyvenime neišduosiu paslapties, kurią ji man ką tik atskleidė. Tačiau panašu, kad vien pažado jai nepakako, nes netrukus pareikalavo dar ir prisiekti – iš pradžių savo garbe, paskui ir visais iki paskutinio sau brangiais žmonėmis, kurių kiekvieną gavau įvardyti atskirai, nurodydamas konkrečius vardus. Nusileidau visiems jos reikalavimams, kad tik tose didžiulėse juodose jos akyse nebeliktų baimės. Vis dėlto tai jos, regis, ne tik nenuramdė, bet atvirkščiai – sukėlė tik dar didesnį ne-

rimą. Netrukus vaikas nuspūdino girgždindamas šlepetėmis į kitą kambarį ir grįžo rankoje laikydamas nediduko formato Korano leidimą su smaragdinės žalumos viršeliu – tokius paprastai žmonės nešiojasi su savimi rankinėse ar portfeliuose. Turėjau prisiekti padėjęs delną ant Korano. Taip ir padariau, kad tik ji nustotų nervintis. Pagaliau įsisąmoninusi, kad daugiau nebėra ko griebtis ir lieka tik manimi pasikliauti, sunkiai atsiduso ir nutarė palikti mane ramybėje. Argi galėjau pykti ant šitaip dėmesio ištroškusio vaiko? Meilė visus be išimties priverčia pasijusti menkus, netgi vaikus.

– Gerai jau, baigiam šitą temą, – tariau. – Nesijaudink. Tylėsiu kaip žuvis. Niekam neprasitarsiu.

Pamatęs jos šypseną pralinksmėjau.

– Jei kam nors išduosiu tavo paslaptį, tegu Dievas paverčia mane asilu.

– Ne, ne asilu, ne asilu! – protestuodama sučerškėjo.

– Tada kuo?

Regis, ji išties numojo ranka į visas ją kamavusias baimes ir vėl atgavo įprastą piktdžiugišką žvalumą. Ėmė sukti aplink mane ratus pedantiškai vardydama visus atstumiančius padarus, kokius tik žinojo, ir svarstydama, kuris iš jų būtų labiausiai nevykęs pasaulyje. Pelėdos – lyg ir baisios, bet nepakankamai niekingos, žiurkės – bjaurios, bet nepakankamai didelės. Tarakonai – pasišlykštėtini, vorai – siaubingi, krokodilai – šiurpūs, medūzos – atgrasios, skorpionai – nuodingi, vapsvos – pavojingos. Kiaulės knaisiojasi po mėšlą, grifai minta dvėsena, meškos gali sudraskyti net ir savo pačių atžalas, šikšnosparniai čiulpia kraują. Jūrų ežiai badosi, varlės užkrečia karpomis, šimtakojai slapčia stengiasi įsėlinti mums į ausis. Po lietaus iš žemės lendantys kirminai, ant salotų lapų besiraičiojantys vikšrai, viską sau pakeliui ryjantys skėriai, pametę uodegas šalin sprunkantys driežai, niekam neduodančios ramybės musės, dėl kraujo nerimstantys uodai... Visi šie gyviai turėjo nemalonių savybių, bet vis dėlto nebuvo itin kenksmingi. Net dėlės, ir tos, nors ir atrodė kur kas bjauriau už visas prieš tai paminėtas

būtybes kartu sudėjus, tačiau buvo naudingos žmonėms ir todėl šiuo atveju netiko. Vaikui rūpėjo prisiminti kokį nors užvis baisiausią padarą, padarą, kuris būtų niekuo nenaudingas nei sau, nei kitiems, kuris neturėtų visiškai jokių gerų savybių, kurio buvimas šiame pasaulyje būtų visiškai betikslis ir kuris būtų kur kas blogesnis už visus šiuos nieko vertus, bet sykiu ir nė kiek neužgaulius Dievo iš Jam atlikusio molio nulipdytus kūrinius. Žodžiu, tokį padarą, kuriuo aš iš tiesų bijočiau pavirsti, jeigu vieną gražią dieną sumanyčiau sulaužyti duotą priesaiką.

– Jei mėgini prisiminti, koks padaras būtų pats niekingiausias, pagalvok apie akis. Tie, į kurių akis galim pažvelgti, paprastai nebūna tokie blogi kaip tie, kurių akių nė nematom.

Šie žodžiai jai baisiausiai patiko, todėl nieko nelaukdama tuoj išplėšė lapą iš savo lelijos piešiniu papuošto sąsiuvinio ir ėmė sudarinėti padarų, kurių akių nematyti, sąrašą. Į šį užsiėmimą ji įniko taip rimtai, kad nusukti pokalbį į šalį arba atsistoti ir išeiti tapo paprasčiausiai nebeįmanoma. Tokiu būdu, kol iš viso šio savo sudaromo bausmių asortimento Siu stengėsi išrinkti man už galimą išdavystę tinkamiausią, nebesumojau nieko protingiau kaip tik jai padėti.

– Tegu būsiu gyvate barškuole, – sušnypščiau kišdamas liežuvį pro beveik sukąstus dantis.

– Neeeee!

– Tada – piranija, – iškošiau ir kiek tik pajėgdamas plačiau išsižiojau.

– Kur jau ten, neee!

– Kaip matau, tau niekaip neįtiksi, – tariau apsimetęs, kad susierzinau.

Iki pat šios akimirkos man buvo lyg ir visai smagu, bet tada staiga nei iš šio, nei iš to užplūdo kažin koks neaiškus liūdesys. Nuo stalo pakėliau laikrodį ir jį užsisegiau. Šis absurdiškas žaidimas užsitęsė per ilgai ir nežinau kodėl, bet ėmė mane nervinti. Jau buvau išeinąs lauk, bet čia ji pagaliau patenkinta sugageno:

– Sugalvojau, sugalvojau! Kodėl man iškart tai neatėjo į galvą?! Kartokit paskui mane, gerai? – paragino po trumpos pauzės be didelių sunkumų perėjusi nuo mums bendraujant iki šiol įprasto oficialaus kalbėjimo tono prie kur kas kasdieniškesnio.

Romiai linktelėjau. Ji atsistojo priešais ir sužiuro man tiesiai į akis.

– Esu aukštas vyriškis.

– Esu aukštas vyriškis.

– Tačiau jei kam nors atskleisiu tavo paslaptį...

– Tačiau jei kam nors atskleisiu tavo paslaptį... – pakartojau prisimerkdamas ir stengdamasis, kad mano balsas skambėtų kuo iškilmingiau ir paslaptingiau.

Bet ji jau nebesišypsojo. Tamsiomis jos akimis lyg dviejų grakščių, juodų kaip derva žaltukų oda nuraibuliavo sidabraspalvės kibirkštėlės.

– Te Dievas paverčia mane utėle! Pačia didžiausia utėle pasaulyje! – išpyškino Siu, pompastiškai pabrėždama kiekvieną žodį.

– Te Dievas paverčia mane utėle! – pakartojau, pompastiškai pabrėždamas kiekvieną žodį. – Pačia didžiausia utėle pasaulyje!

Pašokau ant kojų ir nutaisiau kiek galėdamas baisesnę veido išraišką – ėmiau žvairuoti, priekiniais dantimis lyg vampyras prispaudžiau apatinę lūpą, atkišau į priekį smakrą, perbraukiau ranka plaukus, kad šie pasišiaušty, suraukiau kaktą, išpūčiau šnerves, pakrutinau aukštyn žemyn antakius. Dar niekada gyvenime nebuvau mėginęs pamėgdžioti utėlės. Nė neįsivaizdavau, koks tai vargas! Neturėjau jokio supratimo, kaip atrodo utėlės snukutis. Tiesą sakant, nė nenutuokiau, ar jos apskritai jį turi. Žinojau vos tai, kad utėlę galima atpažinti iš tolo ir tiktai iš tolo – juk vargu ar kas pasakys, kaip ji atrodo iš arti. Be to, žinojau, jog ji tokia maža, kad plika akimi nė neįžiūrima, ir ganėtinai klastinga, kad neišsiduotų, kaip atrodo jos akys.

Toliau kartu rutuliodami šias mintis priėjome ir prie kitų prielaidų. Ko gero, utėlės tokios niekingos ir blogos yra pirmiausia dėl

to, kad pasižymi išskirtiniu gebėjimu susilieti į vieną visumą su auka. Tokiu būdu utėlė – tai ne koks nors paprastas priešas, kuris tyko pasaloje už krūmo ir laukia progos užpulti, bet veikiau vogčiomis iš vidaus užklumpanti bėda. Uodai, tarkim, elgiasi visai kitaip. Jie irgi čiulpia mūsų kraują, bet atlikę savo darbą ir gavę tai, ko troško, iš karto palieka auką ramybėje. Uodas, net ir tuo momentu, kai įsisiurbęs pampsta, vis tiek išlieka išorės veiksniu ir nė akimirkai netampa neatsiejama mūsų dalimi. Toks jo atskirumas visiškai akivaizdus – juk net kai pritreškiame mums ką tik įgėlusį uodą, ant pirštų ištryškusiu krauju pasišlykštime taip, lyg šis būtų ne mūsų, o uodo. Tačiau utėlių atveju viskas apsisuka aukštyn kojom. Ją suvokiame ne kaip išorės, bet kaip vidaus dalyką, dalyką, kuris neva aiškiai esąs mūsų asmeninis.

Panūdau nupiešti utėlę, todėl taip pat išplėšiau lapą iš lelijos atvaizdu papuošto Siu sąsiuvinio. Kadangi niekaip negalėjom nuspręsti, ar utėlės turi snukučius, o jei visgi turi, tai kaip jie atrodo, ir kadangi vienintelis aiškus jų požymis buvo tai, kad jos yra patys niekingiausi iš visų gyviai, reikiamą bjaurumą tebuvo įmanoma perteikti skolinantis atskirus bruožus iš kitų šlykščių pasaulio padarų ir lipdant juos vieną po kito prie pagal ką tik nusakytus principus įsivaizduojamo utėlės kūno. Tad galiausiai nupiešiau ne ką kitą, o tikrų tikriausią apsigimėlį. Kadangi kiekvieną jo kūno dalį buvau pasiskolinęs vis iš kito gyvio, piešinys priminė daug skirtingų padarų, bet nebuvo panašus į nė vieną iš jų konkrečiai. Akys, kurių viena buvo pasiskolinta iš varlės, kita – iš pelėdos, greta atrodė taip keistai, kad galėjai pamanyti, jog prie galvos jas kažkas prikalė kūju. Puslapio apačioje mažomis raidelėmis užrašiau: „Girta kaip dūmas utėlė."

Vos pamačiusi piešinį Siu iškart sukrizeno.

– Puikumėlis! Būtent tokios ir reikia. Taigi, jei nelaikysit liežuvio už dantų, Dievas jus pavers girta kaip dūmas utėle!

Pamėginau apsimesti, kad išsigandau, bet nesusiturėjau čia pat nesusijuokęs. Ji pamėgino suvaidinti, kad įsižeidė, bet irgi nesusiturėjo čia pat nesusijuokusi.

Tada ūmai mergaitę vėl nutvilkė nerimas ir ji nutilo lyg gavusi pastabą iš kokio kambaryje pasirodžiusio autoriteto. Jaunas jos veidukas nei iš šio, nei iš to apsiniaukė, tarsi pamačius svetimą skausmą, patirtą sužinojus, kad mes ką tik kalbėjomės apie dalykus, apie kuriuos mums kalbėtis apskritai nederėjo, tarsi staiga suvokus, kad garsiai ištartų žodžių jau nė už ką nebesusigrąžinsi. Ir tik dabar mane pagaliau nudilgė įtarimas, kad tai, ką ji papasakojo, gali tikrai būti gryniausia tiesa.

BUTAS NR. 6

Metinas Četinsevizas ir JoŽmonaNadia

– Juk sakiau, kad reikia pasikliauti Dievo gerumu, Loreta. Dukrele, įsivaizduoju, kaip džiaugiesi, kad galų gale atgavai atmintį. Kas jau kas, o tu tai tikrai nusipelnei laimės, – suburkavo pagyvenusi medicinos sesuo moteriai, kuri netrukus turėjo būti išrašyta iš ligoninės.

– Kaip keista, – nusišypsojo ta atmerkdama žalias akis, kurios dar ir dėl nemenko to paties atspalvio akių šešėlių kiekio atrodė iš tiesų baisiausiai dramatiškai. – Dar visai neseniai už viską labiausiai troškau sužinoti savo praeitį, o dabar noriu ištrūkti iš jos gniaužtų. Pradėsiu naują gyvenimą, sesute, ir nuo šiol jūsų niekada nebepaliksiu.

– Matai? Nuo šiol Loreta mūsų daugiau niekada nebepaliks, – purkštelėjo JoŽmonaNadia vabalui, vargstančiam tuščiam stiklainiuke nuo uogienės, kurį ji vis sukiojo rankose. – O štai tu, *Blatella germanica*, su mumis tuoj atsisveikinsi visiems laikams, ar ne?

Baigiantis praėjusiam šimtmečiui, vieną niūrią, ūkanotą dieną purvinoje, prišnerkštoje gatvėje vienas mokslininkas susijaudinęs susivokė, jog tapo *Blatella germanica* tarakonų rūšies masinės migracijos liudininku. Migruojantys jų pulkai buvo sudaryti beveik vien tik iš patelių. Dr. Hovardas vabzdžius užklupo, kai tie traukė iš restorano, kuriame iki tol glaudėsi, ir ruošėsi kirsti gatvę. Ši tarakonų migracija truko maždaug tris valandas – tiek laiko jiems užėmė pasiekti naujuosius savo namus kitoje vietoje. Pirmiausia

dr. Hovardą sudomino klausimas, kodėl prūsokai apskritai nutarė bėgti iš restorano, tačiau įtikinamo atsakymo mokslininkas vis dėlto nerado. Sprendžiant iš to, ką matė, tądien restorane neįvyko nieko ypatinga – nebuvo nei dezinfekuojama, nei fumiguojama. Tad migraciją veikiausiai lėmė visai kitos prigimties veiksnys – tarakonų perteklius! Jei nenutikus jokiai katastrofai šios tarakonų patelės ryžosi palikti ir savo patinėlius, ir ligtolinę gyvenamąją vietą, restorane išties turėjo būti pasidarę ne juokais ankšta. Kita vertus, jei jau šimtai vabzdžių išmovė lauk į gatvę, piršosi prielaida, kad viduje turėjo likti tūkstančiai.

JoŽmonaNadia mąsliai dėbtelėjo į stiklainiuką. Ir kaip gali taip būti, kad tokia daugybė *Blatella germanica* egzempliorių – tarakonų, kurie garsėja baisiausia nemeile šviesai, – vis pasirodo vidury baltos dienos skirtingose namų pakampėse, o ypač drabužių spintoje, kurioje ji laiko iš bulvių susimeistrautus prožektoriukus? Ir dar vienas, gal net svarbesnis klausimas: ar tik šis neaiškus ištisų tarakonų pulkų judėjimas aukštyn ir žemyn daugiabučiu nereiškia, kad dar šimtai, o gal ir net tūkstančiai jų knibžda kur nors visai šalia, tiktai pasislėpę?

BUTAS NR. 7

Aš ir Melsvoji Panelytė

Šildant nuo anądien likusius makaronus, šaižiai ir įkyriai suskambo durų skambutis. Atidariau. Tokios jos dar niekada nebuvau matęs.

– Taip man ir reikia, – sudejavo.

Paakiuose jai pūpsojo raudoni lyg šviežia mėsa maišeliai, jaunas jos veidas nebešvytėjo, akys nebespindėjo, oda nebežvilgėjo. Šnervės dėl nuolatinio dirginimo be perstojo šluostantis nosine buvo visai apsilaupiusios. Žodžiu, jos veidas iš tiesų atrodė gana keistai, o kadangi Melsvosios Panelytės gyvybingumas telkėsi ir knibždėjo būtent jame ir tik jame, tai ir visa likusi merginos išvaizda taip pat tapo gana keista. Kol makaronai šilo, ištiesiau jai rakijos stiklą, iš kurio kaip tik sriubčiojau. Ji atsisakė, nes stiklas buvo mano, bet kantriai palaukė, kol įkliukinsiu jai į atskirą.

– Jis turėjo pasirodyti šįvakar, – atsiduso ji, – buvo atsiuntęs man žinutę. Pagaminau baklažanų tyrės. Ketinau iškepti ir vištienos su žemės riešutais, bet kažkaip neprisiverčiau. Galbūt dėl to, kad jaučiausi truputį įsižeidusi. Matai, jis nesirodė jau dešimt dienų. Todėl ir pagaminau baklažanų tyrės. Ją jis irgi mėgsta, bet ne tiek, kiek vištieną su žemės riešutais. Kepiau baklažanus kiaurą dieną.

Iškalbingai į ją dėbtelėjau, bet ji vis tiek nesuprato, kad manęs visos šios smulkmenos nė kiek nedomina. Iš paskutiniųjų stengdamasi kuo greičiau viską iškloti, tarsi bet kurią akimirką kas nors galėtų užčiaupti jai burną, Melsvoji Panelytė tiesiog žerte iššėrė dešimtis skirtingų viena už kitą bereikšmiškesnių žinių, kurios ga-

liausiai visos nugulė į vieną bendrą šūsnį tiesiai priešais mane. Jos tildyti nebemačiau prasmės.

– Jį ištiko infarktas. Įsivaizduoji? Jį ištiko infarktas pakeliui pas mane! – suaimanavo pagaliau baigusi gilintis į gastronominius pikantiškumus. – Man paskambino iš ligoninės. Spėju, paskutinis rinktas numeris jo mobiliajame buvo mano, todėl pamanė, kad aš jo žmona arba šeimos narė.

– Užjaučiu...

Vos išgirdusi šį žodį bemat sukūkčiojo ir ėmė springti ašaromis taip, lyg būčiau pranešęs kokią nors blogą naujieną. Gal suabejojo mano nuoširdumu. Ir nepasakyčiau, kad dėl to baisiai suklydo. Tas jos alyvuogių aliejaus prekiautojas, su kurio niekada nebuvau nė žodžiu persimetęs ir kurį apskritai mačiau daugiausia vos kelis kartus, ir tai tik iš tolo, man tebuvo veikiau abstraktus tam tikro žmogėno tipažas: gauruota, gliti, apgailėtina varžovo parodija su nukarusiu per kelnių diržą pilvu. Užjaučiau ne tiek jį, kiek savo meilužiukę... Be to, iš dalies buvau ir priblokštas. Iki šiol rimtai nė nevertinau galimybės, kad ji galėtų būti taip smarkiai prisirišusi prie to niekingo stuobrio. Tai, kad mėgo juo skųstis, kad girdėdama, kaip nepagarbiai apie jį postringauju, manęs ne tik netildydavo, bet net apsidžiaugdavo, anaiptol dar nereiškė, kad šiam žmogėnui ji nejaučia jokio prieraišumo. Regis, Melsvoji Panelytė jam buvo kur kas labiau atsidavusi, nei maniau. Perbraukiau pirštais jai per plaukus. Mano ranką ji tik šiurkščiai atstūmė.

– Nesupranti, – nepritariamai šniurkštelėjo. – Viskas per mane. Jei vargšelis šiąnakt numirs, kalta dėl to būsiu aš.

Tai tarusi sunkiai gurktelėjo, lyg mėgintų nusikratyti kažin kokiu burnoje atsiradusiu rūgštumu.

– Ką tik buvau nuėjusi aplankyti šventojo.

– Ką? Kur buvai? Kur buvai nuėjusi?

– Nežinau, ar tai tikrai galima pavadinti šventojo lankymu. Tai Merjem pakišo man šią mintį. Namie turėjau kelis butelius bananų likerio. Prieš kurį laiką jai juos atidaviau. Pati aš jo negeriu, o Mer-

jem jis baisiausiai patiko. Pasišnekėjom truputį – ar alkoholis nepakenks kūdikiui ir panašiai. Dėkui Dievui, šį kartą jos nėštumas be jokių komplikacijų. Papasakojo, kad prieš susilaukdama Mahometo prarado tris berniukus – du gimė negyvi, o vienas mirė būdamas šešių mėnesių. Todėl, kai susilaukė Mahometo, nekirpo jam plaukų, kad būtų panašus į mergaitę. Iki pradėdamas lankyti mokyklą jis ir atrodė kaip mergaitė – Merjem klaidino Azraelį.

Visai galimas daiktas, kad moterų smegenyse veikia kažkoks specialus mechanizmas ar vyksta kokios nors ypatingos cheminės reakcijos, kurios neleidžia joms kalbėti tiesiai šviesiai. Juk jos tiesiog negali apsieiti be daugybės smulkmenų, be visokių įvadinių pareiškimų ir įvairiausių aplink esmę besisukančių, tačiau niekaip prie jos taip ir nepriartėjančių pasakojimų... Įsipyliau dar rakijos, bėda tik, kad didžiuliame mano šaldytuve nė kiek nebeliko sodos vandens. Reikėtų nueiti jo nusipirkti.

– Kad ir kaip būtų, nors Mahometas išgyveno, vėliau mokykloje nuolat gaudavo į kailį. Vis dėlto, pasak Merjem, pastaruoju metu padėtis iš esmės pasikeitė. Ankstesnes berniūkščio baimes lyg ranka kas būtų nuėmęs. Bendraklasiai jo nebemuša. Žodžiu, įvyko tikriausias stebuklas.

Ėmiau svarstyti, ar to islamisto parduotuvėlė kitoje gatvės pusėje šiuo metu dar atidaryta. Nors džinu jis neprekiavo, bet toniko įsigyti galėjai. Jokių alkoholinių gėrimų išvis nepardavinėjo, bet savo lentynose kažkodėl toli gražu nesibodėjo laikyti šokoladinių saldainių su alkoholio įdaru. Panašia logika vadovaudamasis seniokas neprekiavo ir rakija, bet tai jam nė kiek nekliudė klientams siūlyti rakijai skiesti tinkamo sodos vandens.

– Neįtikėtina, kad vaikas pasikeitė taip drastiškai. Tai jai ir pasakiau. Merjem prasitarė, kad, matyt, taip atsitiko dėl įžadų, kuriuos ji davė šventajam. „Kokiam šventajam?“ – paklausiau. „Ai, nė neklauskit... – mįslingai numykė. – Nors jei turit kokį nors svarbų norą, galit irgi pamėginti. Tačiau koks tai šventasis, pasakysiu tiktai tuo atveju, jeigu jūsų noras išsipildys.“ Tada paprašė šva-

rios skarelės. Užrašiusi savo norą ant popieriuko, įsukau jį į vidų visai kaip kokį Hidrelezo* pageidavimą.

Nieko nebus. Kai ji pagaliau išsipasakos, tasai prekiautojas islamistas jau seniausiai bus uždaręs savo parduotuvę ir išėjęs namo. Kad jau taip, tiks ir paprastas vanduo.

– Štai ką Merjem pasakė: „Jei jūsų noras išsipildys, puiku. Laikykit tai mano dovana. Padėka už bananų likerį. O jei neišsipildys, niekas nė nesužinos. Šiaip ar taip, būsim bent jau pamėginusios.“ Būtent taip ir pasakė. Na, galbūt ir ne visai taip, bet maždaug. Dabar visiškai tiksliai jau nebepamenu.

Rakija išėjo šlykšti kaip reta. Taip, skiesti tą velnio gėralą vandeniu – tikrai nekas.

– Žodžiu, sulanksčiau tą savo popieriuką visai kaip Hidrelezo laiškutį – tiesiog, ką ji sakė, tą aš ir dariau. „Tebūsiu aš išlaisvinta iš šios situacijos!“ – parašiau. O gal ir: „Tebūsiu aš išlaisvinta nuo to vyro!“... Niekaip nebepamenu... Viskas susimaišė. Hm, ir ką tiksliai aš ten parašiau? Viešpatie, o kaip dar visa tai paskui suprato šventasis? Tai va, o dabar jis per mane miršta.

Visas šis pasakojimas man pasirodė nepaprastai, stulbinamai, stačiai neįtikėtinai absurdiškas. Nelabai net supratau, ar ji tikrai tiki visom tom kvailystėm. Net jei ir tiki, tai į dėl to jos patiriamą skausmą vis tiek negalėjau žvelgti rimtai. Šiaip ar taip, toks jau tas gyvenimas, nieko čia nepadarysi. Juk tam, kad iš tiesų pajustume svetimą skausmą, tas, kuriam skauda, turi gyventi toje pačioje realybėje kaip ir mes. Nes kai raminame dėl sulūžusio žaislo dūdas paleidusį vaiką, kai prisiekinėjame kaip griaučiai atrodančiai, bet save vis tiek tešle laikančiai anoreksikei, kad ji tikrai nėra stora, kai guodžiame nei šį, nei tą tauškiantį bičiulį, įsiutusį ant gyvenimo už tai, kad jį išdavė kažkokia niekam tikusi mergšė, kurią jis pažinojo iš viso vos porą savaičių, arba kai lauk-

* *Hidrellez* (turk.) – pagoniškų reliktų išsaugojusi pavasarį vykstanti musulmonų šventė, per kurią, be kita ko, moterys užrašo savo norus ant popieriukų ir riša šiuos prie raudonų rožių.

dami, kol atvyks psichiatras, stengiamės suturėti pakvaišėlį, kuris yra įsitikinęs, kad ką tik balandis iš jo pavogė sielą ir dėl to po visą aikštę vaiko joje tupinėjančius balandžius ir mėgina apžiūrėti kiekvieno jų snapus – visais šiais atvejais mes tarsi ir esame šalia šių žmonių, bet į jų skausmą vis tiek žiūrime veikiau iš tolo. Ir dėl menkniekio raudantis vaikas, ir tikrovės visai nebeskirianti anoreksikė, ir nusiminęs draugužis, nesugebantis įsisąmoninti, kad dėl kažkokios plevėsos neverta graužtis, ir pamišėlis, nesuvokiantis, kad vargšai balandžiai spiečiasi ant betoninio grindinio visai ne neapčiuopiamų sielų gviešdamiesi, o tik norėdami prisilesti – visi jie gali tikėtis sulaukti tam tikro mūsų dėmesio ir užuojautos, raminančių žodžių ir palaikymo. Veikiausiai to jie ir sulauks. Mes iš tiesų nedvejodami galime prisiimti tokių ramintojų vaidmenį. Yra netgi nemenka tikimybė, kad pamačius, kaip iš sielvarto jie vapa nesąmones ir kaip kremtasi dėl šių nesąmoningų savo minčių, mūsų emocijos iš tiesų liks užgautos... Bet tai ir viskas. Tai daugių daugiausia, ką mes galime padaryti. Tokiomis akimirkomis jiems gali reikėti mūsų geranoriškumo ir visai įmanoma, kad jie jo susilauks, bet mes tikrai neimsime vadovautis jų realybe. Galim jų gailėtis ir netgi juos mylėti, jei tik jie nereikalauja, kad nuoširdžiai persiimtume jų kančia.

BUTAS NR. 10

Madam Tetulė

Patalpoje esant 27 laipsniams Celsijaus ir 65 procentams santykinio drėgnumo, kambarinės musės gyvybės ciklo ankstyvųjų stadijų trukmė yra tokia: nuo vienos iki dviejų dienų būvis kiaušinėlio pavidalo, nuo aštuonių iki dešimties dienų – lervos pavidalo ir nuo devynių iki dešimties dienų – lėliukės pavidalo. Vykdant atitinkamus laboratorinius tyrimus, nustatyta, kad tokiomis sąlygomis 50 procentų musių patinėlių nudvesia per pirmas keturiolika dienų ir 50 procentų musių patelių nudvesia per pirmas dvidešimt keturias dienas.

Patalpoje esant 27 laipsniams Celsijaus ir nuo 36 iki 40 procentų santykinio drėgnumo, už muses nepalyginti gyvybingesni yra tarakonai. Tokiomis sąlygomis be jokio maisto ir vandens jie gali išgyventi dvidešimt dienų. Gaudami vien tik vandens jie išgyvena trisdešimt penkias dienas. Esant nurodytai temperatūrai ir drėgmei, iš padėtų kiaušinėlių jiems išsiristi prireiks nuo dvidešimt septynių iki trisdešimties dienų. Išsiritę jaunikliai, kol suaugs, pakeis odą nuo penkių iki dešimties kartų. Suaugę tarakonai nugyvena maždaug nuo šešių iki dvylikos mėnesių. Tada jie išeina į nebūtį. Pradeda pūti ir irti, skaidytis į dalis ir dūlėti, praranda ankstesnį pavidalą ir galiausiai persimaišo su įvairiomis kitomis dalelytėmis.

Savo gyvybės raidos ciklą turi ne tik musės ir tarakonai, bet ir maistas. Vėsioje ir sausoje vietoje pasterizuotas pienas gali iš-

likti tinkamas vartoti metus laiko, pistacijų riešutų chalva – dvejus metus, dietiniai sausainiai su cinamonu – dvejus metus, kavos granulės – dvejus metus, avietinė kramtomoji guma – nuo dešimties iki dvylikos mėnesių, šokoladas su ryžių traškučiais – metus, tunų skardinė – ketverius metus, kokakolos skardinė – šešis mėnesius, kepinti sūrio skonio kukurūzai – taip pat šešis mėnesius. Šaldytuve saugoma išdarinėta menkė bus tinkama vartoti pusantros savaitės, jogurtinis gėrimas – septynias dienas, mocarelos sūris – pusantro mėnesio, sandariai įpakuota vištiena – nuo dvylikos iki keturiolikos dienų. Praėjus nurodytam laikotarpiui šie produktai ima gesti. Pradeda pūti ir irti, skaidytis į dalis ir dūlėti, praranda ankstesnį savo pavidalą ir galiausiai persimaišo su įvairiomis kitomis dalelytėmis. Pasibaigus arbatos arba tabako, miltų ar sūrio galiojimo laikui, induose, kuriuose laikomi šie produktai, atsiranda įvairių parazitų, vabalų ar lervų. Į drabužius įsimeta kandys, ant baldų atsiranda kirminų, kruopas apspinta vabzdžiai. Tokiose vietose, suprantama, atsiranda ir tarakonų. Nors jų bet kuriuo atveju ir taip pilna visur.

Visai kaip musės, tarakonai ir maistas, taip savo gyvybės raidos ciklą turi ir daiktai. Mažylio dėvimas kombinezonas gali būti tinkamas apytikriai nuo vieno iki dviejų mėnesių, vaikui nupirktas baterijomis maitinamas traukinukas – nuo valandos iki metų, lytinio brendimo metu rašomas dienoraštis – nuo mėnesio iki dviejų, nieko apie madą nenutuokiančio giminaičio dovanų įteiktas megztinis – dešimt sekundžių, pypkė, nusipirkta norint mesti rūkyti cigaretes, bet vėliau įsitikinus, kaip sunku ją valyti, – nuo dviejų iki šešių parūkymų, spausdintuvo kasetė – nuo penkiolikos dienų iki trijų mėnesių, traukinio bilietas – nuo vienos iki dvidešimt valandų, įkaušus įsigytas blizgantis papuošalas, kuris, kai išblaivėji, pasirodo esąs visai negražus, – vieną naktį. Paskui visi šie daiktai panyra į nebūtį ir atsiduria arba kur nors toliau nuo akių, arba šiukšlyne.

Nuo tos akimirkos, kai pabunda, iki pat tada, kai eina miegoti,

Stambulo gyventojai per dienas išmeta, nors ir nesąmoningai, vis daugiau daiktų. Atsižvelgiant į generuojamą šiukšlių kiekį, galima nustatyti, kiek kiekvienas asmuo prišiukšlina per savaitę, mėnesį ar metus. Tai aiškiai parodo, kad žmonės, visai kaip ir musės, tarakonai, maistas ar daiktai, taip pat turi tam tikrą savo galiojimo terminą. Vidutinė vyrų gyvenimo trukmė – šešiasdešimt penkeri metai, moterų – septyniasdešimt. Kiekvienas jų neišvengiamai sulaukia galo ir pasitraukia į nebūtį. Pradeda pūti ir irti, skaidytis į dalis ir dūlėti, praranda ankstesnį pavidalą ir galiausiai persimaišo su įvairiomis kitomis dalelytėmis.

* * *

Kai prieš dvidešimt penkerius metus avarijoje netekusi vyro Madam Tetulė atsikraustė gyventi viena į Ledinukų rūmų butą Nr. 10, jame rado ir ankstesniems gyventojams priklausiusių daiktų – iš viso šimtas aštuoniasdešimt vieną senovinį be priežiūros likusį objektą. Ir nors naujosios pastato savininkės laiške iš Prancūzijos buvo aiškiai pasakyta, kad Madam Tetulė galinti daryti su visais šiais daiktais, ką tik panorėjusi, ji vis dėlto nesiryžo išmesti nė vieno iš jų. Skaitydama tąkart Prancūzijoje gyvenančios Pavelo Antipovo dukters laišką didžiulio pykčio ji nepajuto. Vis dėlto praeityje yra pasitaikę nemažai atvejų, kai ji tiesiog įniršdavo ant žmonių, kurie visiškai lengvai ir be jokių sąžinės priekaištų atsikrato anaiptol ne jiems priklausančių daiktų. Palyginti neseniai šitokie dalykai ją ne juokais įsiutindavo... O ką jau kalbėti apie dar anksčiau... Kai buvo visai jaunutė, motina išmetė jos knygas ir dienoraščius, o po daugelio metų, kai staiga prarado sutuoktinį, jos brolis visas jai likusias vyro nuotraukas išdalijo draugams ir giminaičiams. Galbūt kaip tik dėl to, kad praeityje nesugebėjo atgauti savo daiktų, svetimus dabar saugojo taip akylai, kaip niekas kitas tikrai nebūtų saugojęs.

Įgyti daiktą, kažkiek laiko juo pasinaudoti, o paskui išmesti į

šiukšlyną – šitoks elgesys būdingas tiems, kurie įsitikinę, kad yra daikto savininkai. Tačiau daiktai neturi jokių savininkų. Jie turi tik savo istorijas, ir kartais būtent šios istorijos yra tikrosios į jas įsipainiojusių žmonių savininkės...

BUTAS NR. 7

Aš

Po paskaitos Etelė atvažiavo manęs pasiimti su medaus spalvos čerokiu. Palikę mano mašiną fakulteto stovėjimo aikštelėje nurūkom šiuo naujuoju jos žaisliuku. Iš pradžių atrodė, kad ji neturi nuotaikos šnekėtis, bet kai įstrigom spūstyse, liežuvis jai vis dėlto atsirišo. Nors man būtų buvę kur kas mieliau, jei visą savo dėmesį ji būtų sutelkusi į eismą. Su kiekviena diena Etelė vairuoja vis baisiau. Kai pradėjo pasakoti, kad tas jų universiteto projektas pagaliau pasiekė baigiamąją stadiją, pastebėjau, jog šiuo klausimu ji jau toli gražu nebe tokia entuziastinga kaip anksčiau. Arba šis reikalas neišdegė, arba ji nusprendė nieko bendra su juo nebeturėti. Vis dėlto susilaikiau ir apie tai nepaklausiau. Anksčiau ar vėliau – jei ne šiandien, tai rytoj – ji man vis tiek viską išklos.

– Na, tai kaip klojasi reikalai tame tavo daugiabutyje su kuoktelėjusiais kaimynais? – paklausė, kai pagaliau, po penkiasdešimties minučių kankynės spūstyse, mes įsitaisėm prie restorane rezervuoto staliuko.

Vieta buvo tokia, kokios ir norėjau – iš krašto, prie lango... Nutariau į kitus čia atėjusius žmones sėdėti nugara. Etelė atsisėdo į juos veidu. Jai visada smagu stebėti aplinkinius. Tegu, man negaila.

– Ai, neklausk. Visur pilna vabalų.

– Tai ir vabalai ateina pasismaginti? Matai, kaip tau pasisekė! Smagioj viečiukėj apsigyvenai, nieko nepasakysi. Ne daugiabutis, o tikrų tikriausias beprotnamis.

– Numanau, kaip tau tai sunku, bet, būk gera, pasistenk neperdėti, – suniurnėjau. – Dievaži, namas, kuriame gyvenau anksčiau, ko gero, buvo lygiai toks pat, tik tada man nekas terūpėjo. Vienintelis skirtumas, kad dabar, Ledinukų rūmuose, nesu visiškai abejingas kaimynams.

– Tai jau taip, kurgi ne. Paukštukai čiauška, kad ypač nesi abejingas vienai iš kaimynių, – prunkštelėjo ji kišdama į ryškiai geltoną kandiklį pirmąją vakaro cigaretę. Netrukus manęs link vieną po kito išpūtė tris dūmų žiedus.

Apsimečiau, kad ironiška jos pastaba prasprūdo man pro ausis – tiesiog neturėjau jokio noro šįvakar su ja bartis. Bet panašu, kad mano kurtumas ją tiktai dar smarkiau pakurstė.

– Nieko gero su ta moteriškaite tau neišdegs, saldainiuk. Ir žinai kodėl? Visai ne dėl kokių nors moralinių priežasčių ar panašiai, bet dėl to, kad neatitinka jūsų įvaizdis! Kol kas didesnių problemų jums gal ir nekyla. Kol sėdit namie, krušatės kiek norit ir kaip norit, viskas yra puiku ir nuostabu, bet kas vėliau? Ar išeitum su ja į viešumą? Ar eitum pasivaikščioti ir pasižmonėti su ta savo dvidešimt dvejų metų amžiaus giliai religinga ir ne ką mažiau pasileidusia, ryžtingai neryžtinga pusmoksle meilužiuke už parankės? Nejau iš tiesų manai, kad ryškiu intelektu išsiskiriančio akademinio pasaulio atstovo santykiai su šitokia netašyta panytėle, kuri yra tiesiog vaikštantis nesusipratimas, tikrai galėtų būti sėkmingi?

Nesumojau, ką atsakyti. Tad ėmiau juokais versti viską, ką ji bepasakydavo. Netrukus Etelei nusibodo mane protinti. Regis, abiejų mūsų nuotaika nebuvo geriausia. Kol laukėm vaisių asorti, ėmėm aptarinėti prie gretimų suoliukų sėdinčius žmones, taip iki minimumo sumažindami riziką, kad vienas kitą įskaudinsim, vis dėlto paaiškėjo, kad svarbiausią staigmeną Etelė buvo nutarusi pataupyti pabaigai.

– Klausyk, saldainiuk, nenorėjau tau to sakyti, bet gal bus geriau, jei tai išgirsi iš manęs. Juk ant ko, neskaitant manęs, dar galėtum išlieti pagiežą? Tiek to, atidėkim visas šitas antraeiles pastabas vėles-

niam laikui, o dabar – prie plikų faktų! Tai štai, turiu pritrenkiamą naujieną: Aišinė ketina tuoktis! Taip, taip, tuoktis antrą kartą!

Didžiausia klaida, kurią padarė apskritaveidis albinosas padavėjas, buvo tiesiog ta, kad ne laiku pasipainiojo, nes būtent šią akimirką jis palinko pakeisti man lėkštės. Anaiptol nesu iš tų, kurie restoranuose nuolat ieškotų bėdos ir į kairę, į dešinę svaidytųsi nusiskundimais. Bet mane siutina, kai padavėjai neprašyti puola keisti man lėkštės. Jų makaulės kažkodėl nepajėgia net įsivaizduoti, kad kažkas šiame mieste gali jausti tikriausią malonumą sučiaumoti savo maistą visą iki paskutinio trupinėlio. Negaliu pakęsti, kad jie nuolat tik ir taikosi išnešti mano užsakytų patiekalų likučius, tarytum šie būtų kažin kas gėdinga. Būtų mano valia, nesiskirčiau su savo lėkšte iki pat tos akimirkos, kai jau visam laikui atsistoju nuo stalo. Šaltų ir karštų užkandžių likučius maišyčiau tarpusavy ir lesiočiau juos visą vakarą. Manęs ne tik nė kiek netrikdo, tarkim, ant vaisių griežinėlių nuo karštų užkandžių likusios aliejaus ar padažų dėmės, druska ar pipirai – kartais aš net specialiai skirtingomis proporcijomis sumaišau visus šiuos ingredientus, kad gaučiau kokį nors įdomesnį saldžiarūgštį skonį. Jei skonis išeina vykęs, pasidarytą makalynę suvalgau, jei ne – bala nematė. Etelė apie šį mano įprotį puikiausiai žino. Jai jis netrukdo. O padavėjai nežino. Todėl amžinai viską sugadina.

– Atleiskite jam. Dabar jo gyvenime sunkus laikotarpis, ne per seniausiai išsiskyrė su žmona, – užkvarksėjo Etelė padavėjui, sustabarėjusiam šalia manęs su balta apibraižyta lėkšte ir visiškai nesuprantančiam, kodėl jį ką tik aprėkiau. Tikriausiai jos žodžiuose pajuto tam tikrą pašaipos gaidelę, nes išrietė aukštyn savo blyškių lūpų kampučius, tačiau instinktams, matyt, pakuždėjus dėl visa ko elgtis atsargiau, tą pat akimirką tarsi apmirė, o jo veidas ir vėl sustingo kaip kaukė, tik dabar jau viena šios kaukės pusė buvo liūdna, o kita – pusiau besišypsanti.

– Būkite malonus, paimkite mano lėkštę. Nebijokit, aš visiškai normali, – vyptelėjo Etelė.

Šio sąmoksliško tono įveiktas padavėjas taip pat išsišiepė ir paėmė jos nešvarią lėkštę.

– Jei tau rūpi mano nuomonė, tai tas vaikis – tikras pastumdėlis, – pasakė Etelė numodama ranka, kai mes ir vėl likom vienu du. Vis dėlto ne iškart suvokiau, kad omenyje ji turi ne padavėją, o Aišinės būsimą vyrą. – Toks gerų ketinimų kupinas pastumdėlis – nuolankus ir vos ne kaip vaikas patiklus. Žodžiu, pastumdėlis, ir nieko čia nepadarysi. Romus, lengvai sukalbamas ir, suprantama, nesunkiai išmuštruojamas. Akivaizdžiai ribotas, su krūva nenugludintų kampų. Kad ir kuria puse į tave pasisuktų, vis tiek jausiesi kaip užkliuvęs už kupsto. Kad atrastum jame bent kibirkštėlę gyvybės, turėtum perrausti mažiausiai septynis sluoksnius jo praeities. Abejoju, ar jis kada nors iš viso buvo bent minimaliai energingas, gal tik vaikystėj. Bet net ir tada tos energijos turėjo turbūt ne per daugiausia, geriausiu atveju – vos kelis lašelius. Spėju, nekantrauji išgirsti ką nors apie jo išvaizdą?! – paklausė suėmusi mane už rankos. – Pasakysiu štai ką: šalia tavęs jis atrodytų kaip susenęs barsukas.

Šit kaip. Vadinasi, Aišinė ketina tekėti už senyvo barsuko. Stumtelėjau savo meliono gabalėlį į lėkštės kraštą, kur šio jau laukė riebaus česnakinio riešutų padažo likučiai.

– Toks su atsikišusiais dantim... Pala, kas su tokiais dantim būna – barsukai ar kurmiai? – suabejojo Etelė atitraukdama ranką ir ant mano riešo palikdama savo blizgančių, indigo spalva dažytų nagų žymes. – Šiaip ar taip, saldainiuk, dėl vieno gali būti visiškai tikras – tas tipas atrodo tikrai tikrai bjauriai. Tiesą sakant, manau, kad Aišinė tiesiog taiko bandymų ir klaidų metodą. Kadangi kartą jau nudegė, tai dailių jaunų dėstytojų nuo tada vengia.

Kai iš restorano išėjom, į čerokį lipau jau ramesne širdim – puikiai žinau, kad įgėrusi ji vairuoja kur kas atsargiau negu blaiva. Be vargo parvežė mane iki pat Ledinukų rūmų. Man išlipus medumi žėrintis jos visureigis skrosdamas tamsą nuošė rūškana gatve tolyn.

* * *

Užsikabarojęs į trečią aukštą stabtelėjau pasiklausyti prie priešais manišką esančio buto durų. Iš vidaus neatsklido nė garselio. Nors šįvakar su ja susitikti neplanavau, kažkaip dorai nė nepamąstęs spustelėjau jos durų skambučio mygtuką. Ji draudė man pas ją rodytis iš anksto neįspėjus, bet dabar šio draudimo nutariau nepaisyti. Juk vargu ar alyvuogių aliejaus prekiautojas atsibelstų pas ją nakvoti išsyk po infarkto.

Pasigirdo tylūs, ausį švelniai kutenantys žingsniai. Pro durų akutę prasiskverbianti auksaspalvė švieselė pritemo. Šitaip skirtingose durų pusėse mes išstovėjom gerą minutę. Po šios erzinamos tylos galiausiai ji vis dėlto pravėrė duris ir dėbtelėjo į mane savo kaštoninėmis akimis, kuriose šį kartą nebuvo nei spindesio, nei meilės, nei apskritai jokio jausmo. Neištarusi nė žodžio, – nei gero, nei blogo, – apsisuko ir vilkdama kojas nusvirduliavo į svetainę. Nieko baisaus. Galbūt jos judesiai ir keistoki, bet ir mano girtumas ne dovana. Žlegtelėjau ant sofos, įjungiau televizorių. Abu tylėdami sužiurom į ekraną. Auksaspalviais blizgučiais apsikarsčiusi klasikinės muzikos dainininkė su perregimu, akmenėliais nusagstytu alyvinės spalvos kostiumėliu pasakojo priešais mikrofoną, koks baisus jai teko išmėginimas gyvenime. Išvykusi paslidinėti ji susilaužė koją, bet kadangi jautėsi tiesiog neturinti teisės atšaukti koncerto ir apvilti gerbėjų, didvyriškai nusprendė pasirodyti scenoje su ramentais. Šalia stovėjo jos gydytojas ir retkarčiais vis papasakodavo šį tą atsakydamas į užkulisiuose susispietusių žurnalistų klausimus.

– Mirė, – numykė Melsvoji Panelytė.

Suglumęs pažvelgiau į ją, mėgindamas susigaudyti ką, po galais, ji čia šneka. Tada nesąmoningai vėl atsisukau į ekraną. Dainininkė atrodė gyvybinga, nors gal kiek ir pablyškusi. Pasiuntė oro bučinį į objektyvo pusę. Išjungiau televizorių. Nežinojau, ką pasakyti, tiesiog sėdėjau greta Melsvosios Panelytės, ir tiek. Paėmiau

ją už rankos. Bet mano ranką ji mandagiai atstūmė. Tada nuėjo miegoti. Buvo rami... Pernelyg rami...

Svetainėje likęs vienas pamėginau viską apsvarstyti. Nė pats nežinojau, kiek buvau išgėręs. Visą kūną kaustė neįveikiamas mieguistumas. Negalėjau nei greitai mąstyti, nei bent kiek energingiau veikti. Ne tik neturėjau jokio supratimo, kaip galėčiau paguosti savo meilužiukę, bet ir nejutau nė trupinėlio liūdesio. Viskas, ko troškau, tai eiti namo ir nusmigti.

Bet vis tiek patraukiau ne prie buto durų, o į miegamąjį. Tamsoje atsiguliau greta jos ir ištempęs ausis ėmiau klausytis kiekvieno, net ir menkiausio, garselio – magėjo išsiaiškinti, miega ji ar ne. Nemiegojo. „Po infarkto nebeatsigavo, – sušnibždėjo ji. – Mirė trečią nakties." Paglosčiau jai skruostą: sausas, vadinasi, neverkia. Prisislinkau arčiau. Neatstūmė, bet ir į mano prisilietimus nereagavo. Tik tįsojo lyg tuščias maišas. Lovoje buvo šilta. Apkabinau ją ir užmigau.

Kai kamuojamas troškulio nubudau, buvo dar tamsu. Išgurguliavęs visą vandenį iš ant stalo stovinčios stiklinės nušlepsėjau į tualetą. Kol leidau čiurkšlę, apsimiegojusiomis akimis nužvelgiau ant stiklinės lentynėlės padėtus kvapniuosius muiliukus, ant prausyklės krašto išrikiuotus papajų šampūnus, prie veidrodžio pastatytus žėrėti rafinuotus kvepalų buteliukus, žalsvai melsvas vonios kempines, kūno losjonus ir įvairius kitus smulkesnius nebenaujus reikmenis. Nuleidau vandenį. Tarp visų šių niekniekių staiga pastebėjau du skustuvus. Vienas jų buvo nukritęs ant grindų, kitas gulėjo kriauklėje.

To pakako, kad tuojau pat išblaivėčiau. Puoliau į miegamąjį. Uždegiau šviesą, nutempiau nuo jos antklodę. Kol mieguista mėgino atsisėsti, timptelėjau aukštyn žalsvai melsvus jos naktinius. Ant kairės kojos nieko, t. y. šviežių žaizdų, neaptikau, o štai viršutinė dešinioji jos šlaunis buvo aprišta plačiomis tamsiai raudonomis dėmėmis nusėtu rankšluosčiu. Šis gniužulas buvo toks išsipūtęs, kad niekaip nesupratau, kaip anksčiau galėjau jo nepastebėti.

Kol paskubomis stengiausi atraizgyti šį ploną ilgą rankšluostį, ji tik kantriai laukė ir nė kiek nesispyriojo.

Po rankšluosčiu išvydau penkis rausvus pjūvius, kiekvienas maždaug sprindžio ilgio. Trys iš jų lyg ir nebuvo labai gilūs. Galėjai pamanyti, kad veikiau atsitiktiniai ar padaryti nenorom, tarytum ruošiantis palikti kitas dvi žaizdas. Nes šios atrodė iš tiesų baisiai. Nulėkiau atgal į vonią. Perkratęs spinteles ir neradęs jose nieko naudingo, nuskubėjau į savo namus. Lekiant iš vieno Ledinukų rūmų buto į kitą su vandenilio peroksido buteliuku ir tvarsčių ritinėliais rankose, visas iš organizmo prieš tai dar nespėjęs išgaruoti alkoholis kaipmat išsigaravo.

Ji nebyliai stebėjo, kaip valau ir tvarstau jos žaizdas. Tada pusiau droviu, pusiau niūriu balsu padėkojusi nusmaukė savo žalsvai melsvus naktinius, kurie per visą tą laiką kažin kokiu keistu būdu nesusitepė, ir vėl susisuko į kamuoliuką. Išjungiau šviesą. Tikėjausi, kad ji pravirks, išsipasakos, prisiglaus, ieškos paguodos. Bet kadangi ir toliau gulėjo šalia užsisklendusi ir niekaip į mane nereagavo, man beliko tik pripažinti, kad jos visai nepažįstu. Kaip vis dėlto nedovanotinai naivu manyti, kad prasiskverbęs į meilužės vaginą tu gali permatyti, kas darosi tos moters viduje, ir kad vos į ją įėjęs tu pasieki ir jos širdies gelmes...

BUTAS NR. 10

Madam Tetulė ir šiukšlės

Pirmieji šiukšliavežiai ir pirmoji šiukšlių transportavimo bendrovė Stambule pradėjo veikti 1868 metais. Iki tol tą darbą turėdavo atlikti šiukšlių prievaizdo prižiūrimi Ieškotojų gildijos nariai. Panašiai kaip šiomis dienomis komunalinio ūkio darbuotojai, šie ieškotojai anuomet būdavo atsakingi už tai, kad bent jau iš dalies būtų atsikratyta visu tuo, kuo Stambulo gyventojai geidavo atsikratyti negrįžtamai ir visam laikui. Vis dėlto pažvelgus į būdus, kuriais tai daroma, šiuolaikiniai šiukšlininkai iš esmės skiriasi nuo savo pirmtakų. Svarbiausias Ieškotojų gildijos tikslas renkant žmonių išmestus daiktus būdavo atrinkti, ko vis dėlto nereikia išmesti. Prieš visam laikui atsisveikindami su savo surinktomis krūvomis atliekų, šlamšto ir nuolaužų, jie gabendavo jas maišais į jūros pakrantę ir ten viską atidžiai ir anaiptol ne po kartą išrūšiuodavo, praskalaudavo ir perrinkdavo. Kartais pasisekdavo atrasti varinių lėkščių, plieninių strypų, vinių, kurias dar galima panaudoti, toli gražu nenudėvėtų drabužių, nė nesioksidavusio sidabro ar tiesiog neįvertintų ir dėl to išmestų dovanų. Jei lydėdavo sėkmė, kai kada pavykdavo rasti netgi juvelyrinių dirbinių.

Ieškotojų gildijos nariai dažnai atskubėdavo prie gaisro suniokotų namų. Vos Stambule, mieste, kurį drąsiai galima pavadinti gaisrų miestu, kurį nors namą pasiglemždavo liepsnos, jie kaipmat išsinešdavo viską, kas būdavo nevirtę į dulkes. Ne tik perrinkinėdami šiukšles, bet ir rausdamiesi po pelenus jie taip pat rasdavo,

ką pasilikti. Taigi, visi šie ieškotojai bet kokį šlamštą rinkdavo tam, kad dėl visa ko jį patikrintų. O štai dabartiniai šiukšlininkai jį surenka tiktai tam, kad išmestų. Siekiant miestą modernizuoti ankstesnė tvarka apvirto aukštyn kojom. Kadaise viskas, kas būdavo kur nors išmetama, galop atsidurdavo jūros pakrantėje, o dabar viskas, kas tik kur nors atsiduria, galop būna išmetama į sąvartyną.

Kalbant apie Madam Tetulę, tai ji buvo šio laikotarpio neatitinkanti ieškotoja. Visai kaip ir anuometiniai gildijos nariai, senolė knaisiojosi po šiukšles ieškodama daiktų, kurių išmesti nederėjo. Ir iki pat šios dienos dar nė sykio nepasitaikė tokio atvejo, kad ko nors neatrastų.

BUTAS NR. 8

Melsvoji Panelytė ir aš

Nors naktį ne kažin kiek temiegojau, šįryt atsibudau anksti. Vos nuėmiau nuo jos prakaituotos kaktos plaukų sruogą ir užkišau jai už ausies, Melsvoji Panelytė per miegus kažką subambėjo. Nutariau jos nežadinti. Prisidegęs cigaretę nupėdinau į virtuvę. Kaip ir paprastai, jos šaldytuvas buvo pilnut pilnutėlis. Gausybė alyvuogių aliejaus prekiautojui turėjusių patikti dalykėlių. Laimingesniu mūsų bendro gyvenimo su Aišine laikotarpiu savaitgaliais buvau pamėgęs keltis vėlai ir niekur neskubėdamas tingiai pusryčiauti. Dabar ji turbūt bando įpratinti prie savo dienotvarkės ritmo tą seną barsuką. Jei vyrukas iš tiesų toks, kaip Etelė nusakė, reikėtų su juo susitikti. Nieko pakeisti tikrai nesitikiu – paprasčiausiai norėčiau, kad jis mane pamatytų. Gal sužadinčiau jam nevisavertiškumo kompleksą. Galbūt net pavyktų pasėti jo galvoje bent šiokią tokią, kad ir menką, įtarimo sėkliukę. Tegul sau paskui kamuojasi svarstydamas apie nė kiek neguodžiančią perspektyvą, kad vieną gražią dieną moteris, kurią vargšelis netrukus ves, gali nuspręsti grįžti pas ankstesnį savo sutuoktinį.

Galiausiai mano brazdėjimas Melsvąją Panelytę vis dėlto pažadino. Kai išdygo virtuvės tarpdury susisukusi į savo margą skarą, atrodė jau kur kas geriau negu naktį, nors vis dar tebebuvo išbalusi, su ryškiais maišeliais paakiuose.

– Tikiuosi, savęs jau nebekaltini, – tariau pripildamas jai puodelį arbatos.

Bet ji kaltino... O ir aš ją taip pat... Kaltinau ją ir visus, kurie elgiasi taip, lyg būtų savo miniatiūrinės visatos stabukai. Niekaip negaliu suprasti ir niekada nesuprasiu tų, kurie iš visos širdies meldžia, kad Dievas nubaustų kažkokį žmogų, kurio kitais būdais jie paveikti tiesiog negali, o kai jų norai per gryniausią atsitiktinumą staiga išsipildo, kaipmat prislėgti gėdos ir kaltės jausmo suskysta. Man atgrasūs veikėjai, kurie nežemiškoms jėgoms užkrauna atsakomybę už visas juos kamuojančias problemas, o patys nė piršto nepajudina, kad jas išspręstų. Kita vertus, ne mažiau stulbina ir tokių žmonių logika: iš jėgų, kurioms blogis šiaip jau turėtų būti visiškai svetimas, jie tikisi galį išpešti bent šiek tiek nežemiško blogio – lygiai tiek, kiek užtektų panaikinti jų visiškai žemiškiems nemalonumams. Ne juokais įsiuntu matydamas, ko žmonės prikrečia, kai nebegeba pajusti savo ribotumo. Ir ne tiek dėl to, kad jie gerokai pervertina save, kiek dėl to, kad toli gražu nepakankamai įvertina blogį. Pasaulyje pilna žmonių, kurie iš tolo laukia, kad kam nors nepasisektų, o kai tai staiga ima ir nutinka, atsakomybę dėl to užkrauna ne likimui, bet kadaise juos užplūdusioms nedoroms mintims ir norams. Anaiptol nejutau noro, kad šią draugiją papildytų ir Melsvoji Panelytė. Nenorėjau jos prarasti, todėl panūdau šią mielą naivią merginą, tikinčią, kad jei jau Dievas sukūrė visatą ištardamas „Tebūnie!“, tai gali ją vienu vieninteliu žodeliu „Pražūk!“ ir sunaikinti, vis dėlto atvesti į protą. Nutariau jai atskleisti savo paslaptį.

– Būk gera, vyk tą pasakėlę apie šventąjį lauk sau iš galvos, gerai? Joje nėra nė kruopelytės tiesos, – tariau, kraudamas jai į lėkštę pusę mano po ilgesnės pertraukos tikrai vykusiai pagaminto omleto. – Gandai apie šventąjį, kurių tau pripasakojo Merjem, matyt, kilo dėl užrašo, atsiradusio ant sodo tvoros, bet, tiesą sakant, tą užrašą palikau aš.

Labiau už viską pasaulyje šią akimirką panūdau perprasti, kas darosi jos galvoje. Ar išklodamas jai šitai iš tikrųjų elgiuosi teisingai?

– Klausyk, užjaučiu tave dėl to alyvuogių aliejaus prekiautojo, tikrai. Ir nepyk, kad vadinu jį „alyvuogių aliejaus prekiautoju“. Ti-

kiuosi, supranti, kad net jeigu po sodo tvora tikrai būtų palaidotas šventasis su visais dabar jau į dulkes pavirtusiais savo kauleliais, visiškai nieko tai nepakeistų. Tie-siog-dėl-to-maž-yt-kad-tas-žmogus-mi-rė-ne-dėl-ta-vo-no-rų-o-dėl-šir-dies-smū-gio.

Nieko gero. Melsvoji Panelytė tik dar labiau apsiniaukė. Gaila, bet gyvenime ir vėl gaunu progą pamatyti, kaip optimizmo neįkvepiančiais savo postringavimais užsitraukiu moters, prie kurios mylinčių akių jau spėjau apsiprasti, neapykantą.

– Matai, brangute, jei ketini kaltinti save dėl kiekvienos nelaimės ir toliau žalotis, aš tau niekaip nesutrukdysiu. Bet jei norėtum atsisakyti šio įpročio, padarysiu viską, kad tau padėčiau. Juk aš tau ne priešas, o draugas. Jei su tuo sutinki, prisėskim ir pakalbėkim, ką daryti. Šiaip ar taip, nuo šiol tavo gyvenimas vis tiek turės pasikeisti. Ir visai nebūtinai į bloga: galbūt ir į gera, kodėl gi ne.

– Kodėl melavai? – suvapėjo ji.

– Jei omeny turi tą šventąjį, tai aš toli gražu nemanau, kad melavau. Tenorėjau, kad šitas mūsų daugiabutis taip baisiai nebedvoktų. Daugiau nieko. Tenorėjau, kad tie, kurie verčia čia savo šiukšles, pasijustų nejaukiai. Man ir į galvą neatėjo, kad kas nors tą kvailą užrašą gali priimti už gryną pinigą.

Ji sėdėjo ir perpykusi tylėjo. Regis, rūškanas jos veidas nė neketino pragiedrėti. Nutariau dar kartą, turbūt jau paskutinį, pamėginti suminkštinti jos širdį.

– Tiesą sakant, jei tik ta smarvė tikrai būtų sklidusi iš lauko, mano užrašas, ko gero, būtų padėjęs išspręsti šią problemą, bet, kaip paaiškėjo, didžiausias smarvės šaltinis yra anaiptol ne ten, kur mes visą laiką manėm. Pasirodo, šis dvokas sklinda iš vidaus, iš pačių Ledinukų rūmų.

Pastarieji žodžiai, regis, suveikė. Neapykanta merginos veide apslopo, pagaliau ji sužiuro susidomėjusi. Stumtelėjau lėkštę su pusryčiais arčiau jos. Pamatęs, kaip ji paima šakutę, nudžiugau lyg vaikas. Ji tuoj paragaus mano kepto omleto! Tuoj aš jai vėl patiksiu!

– Tai štai, pasiruošk išgirsti, kas yra tikrasis mūsų namo Šiukšlių Valdovas. Tvirčiau atsiremk, dėmesio! – iškilmingai išgergždžiau. Akimirką mano balsą permušantis jaudulys gerokai sukaustė net mane patį, bet jau netrukus numojau į tai ranka. – Ogi buto Nr. 10 gyventoja! Mūsų gerbiama kaimynė našlė!

– Turi galvoje Madam Tetulę? – sušnibždėjo Melsvoji Panelytė. – Negali būti. Netikiu. Ko gero, kažką supainiojai. Ji tikrai su tuo negali turėti nieko bendra!

– Turi, ir dar kaip turi, meilute. Visas jos butas yra kimšte prikimštas šiukšlių. Iki pat lubų.

– Iš kur žinai? – paklausė primerkdama savo kaštonines akis.

– Iš kur žinau ir kaip sužinojau – visiškai nesvarbu. Svarbu, kad tai tiesa. Dievaži, būtent dėl to visi šie vabalai ir užplūdo mūsų namus.

Keista, bet anksčiau apie šį sąryšį nebuvau nė pagalvojęs. Bet dabar staiga visa tai galvoje sugulė į vientisą ir visiškai aiškų vaizdą.

– Netikiu. Daugiau nebetikiu nė vienu tavo žodžiu, – tarė ji ir padėjo šakutę.

– Tikrai? – numykiau aš, nusprendęs nebeslėpti, kad prarandu savitvardą. – O ką, brangute, jei aš tai įrodysiu?

BUTAS NR. 6

Nadia

– Surenkim didžiulį vakarėlį, sesute! Ir pakvieskim visus, net ir priešus! – išpyškino Loreta prie ligoninės durų išslysdama iš džiaugsmo ašaromis apsipylusios pagyvenusios ištikimos moteriškės glėbio. Greta stovėjo Loretos sutuoktinis medikas, kuris šitiek ilgai kovojo dėl žmonos sveikatos, dėl to, kad ši atsimintų už jo ištekėjusi. Prieš įlipdami į jųdviejų laukiantį automobilį, jie dar kartą atsisuko ir lyg susitarę tuo pat metu pamojavo be perstojo ašarojančiai sentimentaliajai medicinos seseriai ir niekaip nepaliaujantiems šypsotis ligoninės darbuotojams.

JoŽmonaNadia išjungė televizorių. Tada, paskutinį kartą patikrinusi sudvokusį gintaro spalvos lagaminą, užtraukė jo užtrauktuką. Iš pakampės į ją rūsčiai žvelgė ką tik ten nutėkštos įsižeidusios marionetės. Be vargo būtų galėjusi susirasti kitą lagaminą, bet nė pati dorai nesuprasdama kodėl, užsimanė būtent šio. JoŽmonaNadia kraustėsi. Galų gale pribrendo laikas atsisveikinti su ligšioliniu neveiklumu.

Žmonės, visai kaip vabzdžiai, pasižymi apibrėžtu ekologiniu pajėgumu, t. y. gali būti ištvermingi iki tam tikros ribos. Susidūrę su nepalankiomis sąlygomis jie būna priversti apriboti savo gyvybines funkcijas. Tokiu būdu mažėja, o gal net ir kinta, jų organizmų funkcionalumas, tačiau sykiu tai jiems leidžia priderinti mitybą prie naujai susidariusių sąlygų. Per gyvenimo ciklą šitokia nuoseklaus neveiklumo būsena gali apimti bet kuriuo metu bet

kokiomis aplinkybėmis, o vėliau dar daug kartų kartotis. Pavyzdžiui, tam tikri vabzdžiai žiemoja lervos pavidalu. Jie pristabdo savo metamorfozės raidą, kol praeis šalčiai, ir jų kūnas šiuo metų laiku arba iš viso nesivysto, arba vystosi be galo lėtai. Vis dėlto ši nepaslankumo stadija taip pat ne begalinė – atėjus skirtam laikui ji baigiasi. Jei netinkamos sąlygos užsitęsia per ilgai, vabzdžių metabolizmas gali neatitaisomai nukentėti.

Norėdami įsitikinti tuo, ką jau ir taip žinome, neretai imame laukti kokio nors ženklo ar net savito, sakykim, „pasiuntinio". Savaime aišku, niekas nesako, kad tas pasiuntinys privalo atrodyti tik štai taip ir ne kitaip ir būti tik štai tokio ir ne kitokio dydžio. Svarbu šiuo atveju ne pasiuntinio išvaizda, bet mūsų pačių gebėjimas tinkamai suprasti jo perduodamą žinią. Kol Nadia Onisimova nutaisiusi rūškaną miną žvelgė į vabalus, užplūdusius spintą, kurioje saugojo savo pasigamintus bulvėmis maitinamus šviestuvėlius, ją ūmai sukrėtė mintis, kad jos gyvenimo „JoŽmonosNadios" etapas buvo ne kas kita kaip lervai būdingo apsnūdimo ir neveiklumo stadija. Per visą šį laikotarpį ji buvo apribojusi savo gyvybines funkcijas, apleidusi tikruosius savo gebėjimus ir kone visiškai liovusis vystytis. Buvo akivaizdu, kad iš šios padėties privalu kuo greičiau išsivaduoti, antraip jos asmenybė netrukus patirs neatitaisomos žalos.

Apsisprendė grįžti į Ukrainą. Pakėlė nuo žemės *Blatella germanica* egzempliorių, kuris atropojo jai prie pat kojos, atropojo, kad šį tą praneštų, kad primintų, jog ji toli gražu ne vien sutrikusi, vieniša, pasimetusi, kasdienybės niūrumoje prošvaisčių ieškanti siela, svetimame mieste pusiausvyros netekusi užsienietė, apgaudinėjama žmona, ašurės tinkamai pagaminti nesugebanti namų šeimininkė, smurto artimoje aplinkoje auka, kurios vyrelio potraukio vynui nenumalšintų net vynuogės po Leono Išminčiaus fontanu, realistė, suvokianti, kad nykiai susirašinėdama su savo religingąja, puode kunkuliuojančios sriubos garsus Dievo balsui prilyginančia tetule visiškai nieko nepakeis, nelaimėlė,

kurios kiekviena paskesnė diena niekuo nesiskiria nuo ankstesnių, ir skeptikė, puikiai įsisąmoninusi, jog bulvėmis maitinamos lempelės jos gyvenimo kitokiomis spalvomis, nei jis yra iš tiesų, nenušvies... Be visų šių dalykų, ar veikiau, nepaisant jų, atropojęs tarakonas padėjo jai prisiminti, kad ji yra dar ir mokslininkė, vabzdžių gyvenimą vertinanti kur kas labiau nei žmonių.

NAMAS NR. 88

Ledinukų rūmai

2002-ųjų gegužės 1-ąją, trečiadienį, dvyliktą valandą dvidešimt minučių murzinas baltas furgonas, iš vieno šono papuoštas didžiulės žiurkės aštriais it skustuvas dantimis, iš kito – milžiniško plaukuoto voro piešiniu, aplipęs skirtingais, įvairaus dydžio transparantais, sustojo tiesiai priešais Ledinukų rūmus. Rusvaplaukio plokščių ausų juokingo kūdikiško veido vyriškio, kuris atrodė gerokai jaunesnis nei iš tiesų, vardas buvo Neteisingumas Tikraturkis. Parazitų naikinimo versle jis sukosi štai jau beveik trisdešimt trejus metus, bet dar niekada nebuvo ėmęs neapkęsti savo darbo taip smarkiai, kaip šiandien. Sustojęs išilgai šaligatvio iš furgono įtariai žvilgtelėjo į priešais pastatą susispietusią žmonių grupelę. Tada pasitikrino adresą, kurį šįryt jam buvo įteikusi plepioji sekretorė: „Klikos g., Nr. 88 (Ledinukų rūmai)." Be to, šioji patauška dar buvo įspėjusi, kad tai „daugiabutis pastatas su kieme augančia rožine akacija". Šluostydamasis nuo kaktos didžiulius prakaito lašus Neteisingumas Tikraturkis dėbtelėjo į medį sode, kurio vienos šakos spindėjo šviesiai rožiniais žiedais, o kitos – rausvai violetiniais. Ko gero, pamanė jis, tai ir yra ta „rožinė akacija".

Vis dėlto, kadangi visiškai nepasitikėjo sekretore, kurią artimiausiu metu, kai tik suras jai pamainą, ketino atleisti, panūdo savomis trumparegio akimis patikrinti dar ir namo numerį. Be vargo būtų galėjęs pasiklausti adreso priešais daugiabutį susispietusių žmonių, bet kadangi buvo iki kaulų smegenų įpratęs savo

reikalais rūpintis pats ir niekuo kitu niekada nepasikliauti, palikęs furgoną vidury gatvės išsiropštė į lauką. Vis dėlto, nespėjus žengti nė žingsnio, mažutė mergaitė, viena iš trijų minioje mindžikavusių pyplių, su siaubu balse užspigo: „Čia džinas! Seneli, seneli, pažiūrėk, čia džinas!“ Plačiakaktis pagyvenęs vyriškis su apvalia žila barzda ir šlike ant pakaušio, kurį mergaitė tampė už skverno, atsisuko ir nutaisęs nepatenkino žmogaus miną žvilgtelėjo iš pradžių į furgoną, o tada į vairuotoją. Buvo akivaizdu, kad tai, ką pamatė, jo nepradžiugino – senolis tik dar labiau suraukė jau ir iki tol surūgusį veidą, ir prisitraukė tris pyplius arčiau savęs.

Stengdamasis neišsiduoti, kad įsižeidė, Neteisingumas Tikraturkis ryžtingai pražingsniavo pro minią. Palikęs žmones nuošalyje, prisiartino prie daugiabučio ir šiaip ne taip įžlibino iškabą, liudijančią, kad atvyko kaip tik ten, kur reikia. Ištraukęs tarp durų skambučių įspraustą konkurentų skrajutę ir vietoj jos įkišęs savąją, grįžo prie furgono ir įšoko į vidų – ketino apsisukti, kad būtų lengviau iškrauti įrangą. Tą akimirką pro vieną iš daugiabučio langą galvą iškišo kažkokia moteris.

– Vos vienas furgonas? Neužteks, – šūktelėjo ji. Tai buvo žvairoka blondinė su prie kaklo paristu leopardo kailio rašto celofaniniu apsiaustu. – Mums žadėjo, kad atvažiuos bent du sunkvežimiai. Čia tiek šlamšto, kad vargu ar sutilptų net į du.

Neteisingumui Tikraturkiui mėginant susigaudyti, ką, po galais, ši moteris čia tauzija ir tuo pat metu stengiantis išmanevruoti furgoną tarp gatvėje pasirodžiusių dar dviejų sunkvežimių, vairas išslydo iš rankų ir automobilis rėžėsi į palei sodo tvorą suverstą šiukšlių šūsnį.

* * *

Tądien, be Neteisingumo Tikraturkio vairuojamo furgono, prie Ledinukų rūmų sustojo dar du sunkvežimiai ir vienas privataus televizijos kanalo automobilis. Visi jie išvažiavo baigiantis dienai –

sunkvežimiai išsivežė neįsivaizduojamą galybę šlamšto, o televizijos kanalo automobilis – reikiamą filmuotą medžiagą. Laidos vedėjas norėjo pakalbinti ne tiek į kadrą lendančius ir jam interviu duoti besiveržiančius kaimynus, kiek tarp šiukšlių gyvenusią moteriškę, tačiau iš buto Nr. 10 viską išnešus ir patalpas dezinfekavus senutė užtrenkė duris ir niekam jų nebeatidarė.

BUTAS NR. 4

Liepsnaprigimčiai

Zeliša Liepsnaprigimtė garsiai šnopuodama užsidarė kambaryje ir švystelėjo nediduką savo lagaminą ant lovos. Įsikibusi į lovūgalį pamėgino atgauti pusiausvyrą – palaukė, kol širdies ritmas sunormalės. Bėgti iš namų pasirinko tikrai ne pačią tinkamiausią dieną. Vos iškėlusi koją į gatvę atsidūrė pačiame beprotiškos maišaties viduryje, gatve prie jų daugiabučio artėjo du ryškiai raudoni sunkvežimiai. Čia, lauke, pasaulis pasirodė esąs nepakeliamai raudonas. Iš visų įmanomų spalvų Stambulo gatvėms artimiausia buvo raudona.

– Ir kodėl aš tokia nelaiminga? Jau anksčiau turėjau suprasti, kad iš šitų namų man niekada nebus lemta ištrūkti.

Pasiėmė veidrodėlį. Visas jos veidas buvo išbertas. Raudonais kaip pragaro liepsnos taškeliais. Mergina pravirko – iš pradžių tylomis, bet netrukus ėmė aimanuoti ir balsu. Staiga išgirdo čiulbesį. Kažkas netoliese sureagavo į jos skausmą. Tebesvaigstant galvai ir akims vis dar neatitokus nuo per didelio raudonos spalvos kiekio, Zeliša atsargiai nutipeno čiulbesio link. Na, žinoma: čiulbėjo svetainėje prie lango narve laikoma kanarėlė.

– Ko čia džiūgauji? Kas, kas, o tu tai juo labiau iš čia niekur niekada neišskrisi.

BUTAS NR. 7

Aš

Kad ir kaip stengiuosi išmesti iš galvos viską, ką anądien kalbėjom, vis tiek nepavyksta. Dalykus, kurie nutiko vėliau, ir suvis mielai ištrinčiau iš atminties ar bent jau nugrūsčiau kuo toliau ir kuo giliau. Vis dėlto Siu užkeikimas, panašu, išties veikia. Jei ir netapau utėle fiziškai, tai dvasiškai – be abejo. O tiksliau – utėle tapo mano atmintis. Su kiekviena diena tas išpampęs gyvis darosi vis pavojingesnis ir vislesnis. Niekaip negaliu atsikratyti vaizdinio, kuriame jis klaidžioja man po makaulę – kartais plaukuose, o kartais – kaukolės viduje, ir kimiai cypsi visur palikdamas nesuskaičiuojamą galybę neįžvelgiamai mažučių baltų kiaušinėlių. Iš jų išsirita tūkstančiai bjaurių ir įžūlių peralkusių burnų, kurios minta manimi. Jos minta manimi, o aš nieko negaliu padaryti. Podraug su jų kiekiu sparčiai didėja ir jų apetitas. Jos godžiai mane kramsnoja, galva man nuo skausmo net apmiršta – lyg į ją kiekvieną akimirką susmigtų tūkstančiai adatėlių. Niekam apie tai nepasakoju. Kadangi atsidūręs kieno nors draugijoje imu savęs nekęsti, stengiuosi kuo daugiau laiko praleisti vienas ir šitai darydamas ieškau atsakymų į vis tuos pačius neatsakomus klausimus.

Jei būčiau neužrašęs tos nesąmonės ant sodo tvoros, laikęs liežuvį už dantų ir nepatingėjęs pamiklinti smegeninės, kuria visada taip smarkiai ir taip besąlygiškai didžiavausi, kad numatyčiau, kokį poveikį turės šie mano veiksmai ir kokią žalą jie sukels kitam žmogui, ar visa tai būtų nutikę? O gal ši istorija vis tiek būtų judėjusi ta

pačia vaga tos pačios nelemtos pabaigos link, net jei aš ir nebūčiau atsikraustęs į Ledinukų rūmus, įsimaišęs į šių žmonių gyvenimus ir sužinojęs jų paslapčių? Ar visgi, jei ne mano lengvabūdiškas elgesys, viskas galėjo susiklostyti kitaip? Randu tik du galimus atsakymus. Vieną jų diktuoja protas, kitą – širdis. Protas man kužda: „Nesijaudink, anksčiau ar vėliau ši nelaimė neišvengiamai vis tiek būtų įvykusi. Nesi nei toks reikšmingas, kaip tau pačiam atrodo, nei toks niekšas, kaip bijai. Šiaip ar taip, galiausiai rezultatas būtų toks pat. Tai koks tada skirtumas, ar šitą tragediją nulėmei tu, ar kas nors kitas? Jei dėl to pasijusi lengviau, gali kaltinti Fortūną. Juk kas kitas, jeigu ne ji, yra atsakinga už tai, kad visos paslaptys ilgainiui atsiduria tų, kurie niekaip nesugeba jų išsaugoti, žinioje?“

Raminau save. Privalėjau tikėti, kad iš esmės protauju teisingai. „Nei ši liūdna baigtis, nei tavo silpna valia šiuo atveju nėra esminiai dalykai. Patinka tau tai ar ne, bet neįmanoma padarai įmanomą anaiptol ne tu.“ Šitaip argumentuodamas rėmiausi tam tikru įžūliu, bet sykiu ir paguodžiančiu fatalizmu. „Žmogus yra be galo pažeidžiama, pirmykštė būtybė. Kiekvieno mūsų gyvenimą lemia ne tiek mūsų veiksmų padariniai, kiek atsitiktinumai. Tad ar tikrai prasminga save kaltinti, žinant, kokia ribota yra žmonija?“ Kuo žemiau puoli, tuo lengviau atrandi tam pateisinimų.

Vis dėlto su tokia logika nė už ką nenorėjo sutikti širdis. „Net jei toks dalykas kaip Fortūna ir egzistuoja, ar ne tu buvai tas, kuris ginčijo jos kekšiškumą? Kodėl visus nuopelnus už pergales mes prisiimam sau, o nesėkmes nurašom kažkokios paslaptingos moteriškos galios niekšybei? Ar žmogui, užuot vadovavusis tuščiais prietarais, nederėtų aiškiai pripažinti, kad jis pats yra savo likimo kalvis?“ Taip svarstyti skatino faktas, kad širdyje garbingai pripažinau savo kaltę. „Žmogus yra be galo sudėtinga ir gabi būtybė. Tai, ką mes būnam linkę laikyti atsitiktinumais, iš tiesų yra pastangų rezultatas. Todėl ar apskritai verta save teisinti, žinant, kokia pajėgi yra žmonija?“ Kuo tobulesnis jautiesi, tuo didesnę ant pečių užsikrauni atsakomybę.

Dabar girtuokliauju ne ką smarkiau negu prieš tai, bet miegu kur kas ilgiau. Sielvartui stiprėjant prieglobsčio ieškau sapnuose, vis dėlto pabudęs būnu tik dar labiau susikrimtęs. Jau nebesvarbu, išsikraustysiu kitur ar pasiliksiu. Net jei apsigyvenčiau labai toli, buto Nr. 10 skleidžiamas dvokas mane vis tiek visada persekios. Su kiekvienu nubudimu smarvė darosi vis baisesnė.

Savo aitrumu šiai smarvei neprilygsta joks kitas dvokas pasaulyje.

Retkarčiais nugirstu kaimynų pokalbius. Planuoja laužti duris. Nenorėčiau būti čia, kai jie įvirs į jos butą.

Bojarinas ir jo mylimoji

Į sieną atremtomis medinėmis kopėčiomis besileidžiantis bojarinas ir jį apsikabinusi mylimoji sunerimę prisispaudė tvirčiau vienas prie kito. Namie tvyrojo mirties kvapas. Porelė nebedrįso nė kvėptelėti. Susiglaudę žandais žvelgė į pusiau žaliuojantį, pusiau gūdų tolėliau plytintį mišką.

Išlūžus durims į vidų įsiveržė kaukėti vyrai baltais chalatais. Paguldė smirdėti jau pradėjusį kūną ant neštuvų ir išnešė lauk. Senosios našlės palaikai buvo visiškai lengvučiai, visiškai smulkučiai... Nenuostabu: iki mirties ji ištisas dienas nei gėrė, nei valgė, nei vartojo vaistų... Troškuliui ir badui Madam Tetulė nė iš tolo nebuvo tokia atspari kaip tarakonai.

Vos šiems vyrams išėjus, butas vėl buvo išdezinfekuotas. Insekticidų pursliukai nugulė ne tik ant vabzdžių kiaušinėlių, bet ir ant šimto aštuoniasdešimt vieno senuosius laikus menančio objekto. Ir tiktai bojarinas su mylimąja pačią paskutinę akimirką sugebėjo išvengti šio nuodingo lietaus. Nusileidę kopėčiomis, jie movė tiesiai į mišką, tokiu būdu visam laikui pradingdami nuo Višniakovo kūriniu dekoruoto apskrito, glazūruoto padėklo.

Šešėlių kupinas pusiau žaliuojantis, pusiau gūdus miškas ant padėklo liko kur buvęs. Šis miškas neatsidavė nei mirtimi, nei šiukšlėmis ir kvepėjo vien tik cinamonu ir grietinėle.

BUTAS NR. 2

Saidaras ir Gaba

Grįžęs namo Saidaras sunkiai atsiduso ir iškart išsidrėbė ant sofos. Kaip ilgai jis jau svarsto apie savižudybę, o va senoji našlė, panašu, apie tai rimčiau niekada nė nesusimąsčiusi iki pat tos dienos, kai prieš save galiausiai vis dėlto pakėlė ranką, šio reikalo nėmaž neužvilkino. Atsikėlęs ant nedidukų popieriaus lapelių užrašė devynias tuo metu į galvą atklydusius pastabas ir priklijavo juos laisvesnėje vietoje prie lubų. Štai šios pastabos:

1. Visai kaip ir civilizacijos, savižudybės būna rytietiškos ir vakarietiškos.
2. Pažangi galvosena, gyvenimo prasmę apibrėžianti vien tik protu ir ir besilaikanti pozicijos, kad kiekviena išaušusi diena turėtų būti pažangesnė už vakarykštę, privalo ne tik neatmesti savižudybės galimybės, bet ir kuo rimčiau ir skrupulingiau ją apsvarstyti. Būtent tokia logika vadovaujasi žudytis linkę vakariečiai, kad ir kur jie gyventų.
3. Paprastai šiai kategorijai priklauso visi jaunesnio nei vidutinis, vidutinio ir vyresnio nei vidutinis amžiaus savižudžiai.
4. Kadangi nusižudžiusių vakariečių artimieji niekaip nenurimsta, kol neranda juos tenkinančio atsakymo į klausimą „kodėl?“, vadinasi, analizuodami priežastis ir padarinius jie vadovaujasi visiškai vienoda logika.

5. Yra žmonių, kurie nusižudo tada, kai tai mažiausiai tikėtina – paprastai šis jų žingsnis būna spontaniškas, atliekamas visiškai neplanuotai. Būtent tokia logika vadovaujasi žudytis linkę rytiečiai, kad ir kur jie gyventų.
6. Kai žudosi vaikai ir senoliai, jie elgiasi pagal rytietišką modelį.
7. Labiau nei bet kas kitas sukrečia senolių, kuriems mirtis jau ir taip kvėpavo į pakaušį, ir vaikų, kuriems dar visas gyvenimas prieš akis, savižudybės.
8. Skirtingai nuo vakarietiškų, rytietiškos savižudybės iš esmės yra paslaptis arba, kaip sako stambuliečiai, „esrar“.
9. Mėginti paaiškinti, kas yra „esrar“, beprasmiška.

BUTAS NR. 7

Aš

Iš pradžių sukdavau ratus aplink Ledinukų rūmus – išeidavau trumpam pasivaikščioti ir niekur nė nestabteldavau. Ilgainiui ėmiau sukti vis didesnius ratus. Tačiau laikui bėgant šių mano klajonių trajektorija neatpažįstamai pasikeitė – kartais pėsčiomis, o kartais automobiliu ėmiau lankytis net ir nuošaliausiuose Stambulo rajonuose. Kad ir kokioje gatvėje atsidurdavau, visur mane domino vienas vienintelis dalykas – su šiukšlinimu susiję užrašai.

Kai Etelė pasakė, kad per šias išvykas norėtų palaikyti man draugiją, nepriešTaravau. Aptiktus užrašus aš persirašydavau į sąsiuvinį, o ji nufotografuodavo juos savo skaitmeniniu fotoaparatu. Vinguriuodavom medaus spalvos čerokiu grublėtomis apskurusių kvartalų gatvėmis, manevruodavom po vidutines pajamas gaunančių žmonių apgyvendintas miesto dalis, ligi šiol trykštančias seniausiai prarastų galimybių ambicijomis, sukiodavomės tarp įspūdingų rūmų, apleistų sklypų, šventviečių ir lindynių. Šmirinėdavom po aikštes, kiemus, statybvietes, nelegaliai apgyvendintus pastatus, kulto vietas – ieškomų užrašų pavykdavo rasti visur. Dauguma jų būdavo iškeverzoti dažais ant sienų, bet pasitaikydavo rašytų ir kreida, pieštukais, anglimi ar plyta ant durų, reklaminių skydų ar įvairių eismo ženklų. Šiukšlintojams skirtų užrašų šiame mieste galėjai rasti bet kur, visai kaip ir šiukšlių.

Kur tik pasirodydavom, visur į save kaipmat atkreipdavom dėmesį. Iš paskos smalsiai pradėdavo sekioti vaikai. Iš už tiulio užuo-

laidų su didžiausiu įtarumu kiekvieną mūsų judesį suskasdavo stebėti moterys. O smalsesni gatvės prekeiviai kaskart mus tuojau apsupdavo ir apipildavo klausimais. Priremti pateikti įtikinamą paaiškinimą, sakydavom, kad visus šiuos užrašus fiksuojam, nes tai mokyklinis projektas. Kad ir kaip absurdiškai šis teiginys skambėjo, jiems toks paaiškinimas visai tiko. Jų nė kiek netrikdydavo tai, kad nei aš, nei Etelė toli gražu neatrodėm panašūs į mokinukus. Jų akimis žvelgiant, viskas, kas susiję su mokykla, kažkodėl buvo šventa – šios įstaigos vardas galėjo pateisinti bet kokią, net ir didžiausią nesąmonę.

Atrasti žmones, kurie buvo palikę šiuos užrašus, pasirodė kur kas sunkesnė užduotis nei atrasti pačius užrašus. Turėjom susitaikyti su faktu, kad beveik visi šie užrašai buvo anonimiški, vis dėlto kartą tokios keverzonės autorių man pavyko nustatyti. Ant apgriuvusio, suodino pastato sienos jis skelbė: „Neverzkit manęs keigtis visus šiūkšlių metitojus keigsiu. Tas kas če primete tinko tegu atiaina ir surianka ir daugeu nebemeto ir nebeverčia manęs keigtis."

Gatvės vaikiščiai žinojo, kas tai parašė. Tiesa, niekas iš jų negalėjo pasakyti to žmogaus vardo, bet žinojo, kur jisai dirba. Tai buvo vieno iš universitetų sargas, iki praėjusio rudens gyvenęs čia kartu su savo prie patalo prikaustyta žmona ir uošve. Tokią jo nemalonę užsitraukė netoliese dirbę statybininkai, kurie tiesiai jam po langais versdavo statybines atliekas. Sargui visa tai taip įgriso, kad nebeiškentęs užrašė šį perspėjimą. O rudenį pasimirė. Statybos buvo baigtos iš karto po jo mirties, bet užrašas liko iki šiol.

– Nekaltink manęs. Juk viskas ne dėl mano aprangos, o dėl neramios tavo sąžinės. Tu užvirei šį jovalą, ne aš, – Etelė smarkiau spustelėjo greičio pedalą, nors aiškiai buvo matyti, kad kelias priekyje prastėjo ir siaurėjo. – Ir kas būtų galėjęs pagalvoti: išsiruošėm į kelią, kad apmalšintume ponulio ūmai prabilusią sąžinę! Visą savo gyvenimą laikei save jei ne viršesniu, tai bent jau kitokiu negu visi aplinkiniai. Bet staiga suvokęs, kaip smarkiai susimovei, užsi-

manei sau įrodyti, kad galų gale esi lygiai toks, kaip ir visi kiti! Tik taip gali numaldyti tave graužiantį kaltės jausmą. Regis, tikiesi, kad kuo daugiau užrašų apie šiukšlinimą rasi, kuo labiau neginčytinas bus tavo nekaltumas. „Dieve, ką aš padariau! Ant mano rankų krenta jei ne tos senutės kraujas, tai prakeiksmas. Kaip skaudžiai aš moku už savo lengvabūdiškumą! Pagaliau aiškiai, savo paties akimis pamačiau, kas yra nelabasis. Iš tiesų pamačiau, kas jis yra, tačiau pasikliauju tavim, mano Dieve. Esu kaip visi. Pats pažiūrėk, kiti žmonės Stambule irgi prirašinėja visokiausių dalykų. Nieko ypatinga tąkart nepadariau. Kitaip, nei man atrodė iš pradžių, tasai mano poelgis nebuvo niekuo ypatingas. Ačiū tau, Dieve, kad aš toks paprastas! Jeigu myli visus šiuos žmones, vadinasi, gali atleisti ir man... Juk Tu man atleidi, Dieve, ar ne?“ Gal jau, sakau, susiimk, saldainiuk! Vaikydamasis šių tuščių vilčių nieko nepeši. Beje, ar ne ironiška, kad savo sąžinę mėgini apvalyti per šiukšles?

* * *

Po kurio laiko aptiktus užrašus ėmėm klasifikuoti į atskiras grupes. Savo nuotraukas Etelė dar tą pačią dieną įkeldavo į kompiuterį ir skrupulingai išrūšiuodavo po atskirus aplankus. Gausiausią grupę sudarė užgaulūs ar įžeidžiami užrašai. Aiškiai populiariausias tarp jų buvo šis: „Tas, kas čia šiukšlina, yra asilas.“ Galatos rajone Senojo banko gatvėje ant vienos iš sienų skelbta: „TAS, KAS ČIA META ŠIUKŠLES, YRA ***** VAIKAS.“ Tolesnė užrašo dalis buvo neįskaitoma. Faticho rajone Usturumdžu gatvėje radom namą su gerokai apibyrėjusiu fasado tinku, kuris buvo sėte nusėtas keverzonėmis šiukšlintojams atgrasyti – jei ne jų turinys, būtum galėjęs pamanyti, kad tai už bausmę po pamokų palikto, šimtus kartų tą patį sakinį vis iš naujo turinčio užrašyti mokinuko darbas. Buvo informuojama, kad „SAVO ŠIUKŠLES ČIA VERČIA TIKTAI KEKŠĖS.“ O štai tame pat rajone išsirietusioje Lūžusio hidranto gatvėje galėjai sužinoti, kad „TAS, KAS ČIA META

ŠIUKŠLES, YRA ASILAS, O JO TĖVAS IRGI ASILAS.“ Nors šitokio įžeidaus pobūdžio žinutės ir buvo dažniausiai aptinkamos, didele įvairove jos nepasižymėjo. Pavyzdžiui, Dolapderės kvartale ant vieno iš šilkmedžių buvo pakabintas faneros lakštas, su įrašu, konstatuojančiu, kad „JEI SAVO ŠIUKŠLES ČIA PALIEKA MOTERIS, TAI JI KEKŠĖ, O JEI VYRAS, TAI JIS SUTENERIS.“ Paėjėjus šia gatve tolėliau į akis krito kitas skelbimas, šįkart paliktas ant lentos priešais vieną iš namų: „VISI, KURIE ČIA ŠIUKŠLINA, NUSIPELNO BŪTI IŠPLŪSTI NIEKINGIAUSIAIS KEIKSMAŽODŽIAIS.“ Ernektepėje į gabalus baigianti sutrupėti tvora buvo išmarginta begale juodais ir baltais dažais iškeverzotų įrašų. Kiekviena paskesnė teplionė lipo ant ankstesnės, tokiu būdu tik dar labiau sustiprindama visiško chaoso įspūdį. Vis dėlto vienas šviežesnių užrašų buvo paliktas indigo spalva, štai ką jis skelbė: „TAS, KAS ČIA ŠIUKŠLINA, YRA KALĖS VAIKAS. VISI NORMALŪS ŽMONĖS SUPRAS, KĄ NORIU PASAKYTI.“ Šiaip ar taip, bet, ko gero, vulgariausią užrašą užtikom Dolapderėje: „KIEKVIENO ČIA ŠIUKŠLINANČIO DĖMESIUI: PISAU AŠ TAVO MOTINĄ, ŽMONĄ, SESERĮ, PRAEITĮ, ATEITĮ IR VISĄ TAVO ŠEIMĄ.“

Antrąją pagal populiarumą grupę sudarė užrašai, gretinantys žmones ir gyvūnus. Tarkim, Galatos rajone Vitrinų gatvėje esantis įrašas praneša, kad „ŽMONĖS NEŠIUKŠLINA, ŠIUKŠLINA MEŠKOS.“ Mažojo kanalo gatvėje ant šoninės banko sienos anglimi išbraižyta, jog „TAS, KAS ČIA ŠIUKŠLINA, YRA NE ŽMOGUS, O GYVULYS.“ Dolapderėje prie įėjimo į vieną iš daugiabučių kreida užrašyta santūriau: „ŽMONIŠKI ŽMONĖS NEŠIUKŠLINA“. Panašių tekstų gausu ir ant Asirų bažnyčios sienų, štai pora jų: „BŪKIT ŽMONĖS, NEŠIUKŠLINKIT!“, „TIE, KURIE ČIA VERČIA ŠIUKŠLES, YRA TOKIE PAT NIEKINGI KAIP IR PARAZITAI JŲ ŠIUKŠLĖSE...“

Trečioji kategorija apėmė užrašus, apleliuojančius į pilietiškumą. Pavyzdžiui, Kustepėje sužinojom, kad „ŽMOGUS, KURIS TERŠIA APLINKĄ, TURI GALVĄ, BET NETURI SMEGENŲ.“ Tame

pačiame rajone skardos lakštas, prikaltas prie sankryžos ženklo, skelbė: „NEŠIUKŠLINKIME, GERBKIME APLINKĄ.“ Skirtingai nuo daugumos kitų šiukšlintojų dėmesiui paliktų užrašų, šis buvo bent jau nesunkiai įskaitomas. Balate esančiame turgelyje ant seno šulinio aptikom tokį užrašą: „ŠIUKŠLINTI NEGARBINGA. ČIA VISŲ MŪSŲ BENDRA ERDVĖ.“ Ernektepėje ant namo, kuris kilus net ir menkiausiam žemės drebėjimui būtų neabejotinai tuojau sugriuvęs, sienos perskaitėme, kad „TAS, KAS ČIA META ŠIUKŠLES, SKRIAUDŽIA KAIMYNUS.“ Graikų patriarchato maldos namų lankytojus Fenere iš tolo sveikino tokia pastaba: „TIE, KURIE ČIA ŠIUKLINA, VERTI DIDŽIAUSIOS PANIEKOS.“

Nemažai tokių užrašų daliai trūko pabaigos arba paskirų raidžių. Dalis jų turbūt išbluko ar apsitrynė bėgant laikui, bet dalis buvo neužbaigti jau nuo pat pradžių. Pradėtą keverzoti ir iki galo taip ir nepabaigtą sakinį: „TAS, KAS ČIA ŠIUKŠLINA...“ galėjai aptikti įvairiausiose Stambulo pakampėse. O štai, tarkim, Charbijės rajone, Popiežiaus Ronkalio gatvėje, išilgai mokyklos sienos paliktame užraše trūko raidžių: „TAS, KA ČI ŠIUKŠL N , YR IKNIUS.“

Neretai pasitaikydavo ir atvirų grasinimų. Bene populiariausias jų buvo šis: „JEI ČIA ŠIUKŠLINSI, PRISIŠAUKSI BĖDOS.“ Daugybę panašaus pobūdžio perspėjimų šiukšlintojams galėjai aptikti netoli Trijų Galvų mečetės, prie istorinio fontano Fatiche, pavyzdžiui: „NEŠIUKŠLINK, NES BLOGAI BAIGSIS.“ Vienoje judrioje to paties rajono gatvėj radom, ko gero, žiauriausią iš tokių grasinančių, prakeiksmus siunčiančių perspėjimų – ant prie sienos priklijuoto kartono gabalo storu flomasteriu paliktas užrašas skelbė: „TEGU TO, KAS ČIA ŠIUKŠLINA, VAIKAI IŠLEIDŽIA PASKUTINĮ KVAPĄ.“

Be įžeidžiamų užrašų, pakankamai reikšmingą dalį sudarė ir perdėm mandagūs, pavyzdžiui: „PRAŠYTUME NEŠIUKŠLINTI“ arba „MALONIAI PRAŠOME ČIA NEŠIUKŠLINTI“. Kaptanpasoje priešais pradžios mokyklą buvo iškelti du užpakalinėmis pusėmis suglausti ženklai – vienas skirtas mokinukams, o kitas –

praeiviams, vis dėlto abu skelbė tą patį: „PRAŠOME NEMĖTYTI ŠIUKŠLIŲ MOKYKLOS TERITORIJOJE.“ Atitinkamą užrašą galėjai išvysti ir Asmalimesdžito gatvės pradžioje, ant statybvietę juosiančių medžio drožlių lakštų, tik šįkart dvikalbį – ne tik turkiškai, bet ir angliškai: „PRAŠYTUME ATKREIPTI DĖMESĮ: ŠIUKŠLINTI GRIEŽTAI DRAUDŽIAMA!“ Ne ką prastesnis skelbimas buvo paliktas ir Sėkmės gatvėje: „VISŲ DIEVOBAIMINGŲ ŽMONIŲ MALONIAI PRAŠYTUME NEMESTI ČIA ŠIUKŠLIŲ.“

Tarp šių šiukšlintojams skirtų įspėjimų bene dažniausiai pasitaikydavo žodis „draudžiama“. Štai ant Valakijos rūmus juosiančios tvoros didžiulėmis raidėmis buvo informuojama, kad „ŠIUKŠLINTI DRAUDŽIAMA“. Dar trumpesnis ir visiškai aiškus užrašas puošia garsios drabužių parduotuvės šoninę sieną Charbijės rajone: „NEŠIUKŠLINTI!“ Ne mažiau populiarus žodelis šiuo atveju yra ir „griežtai“. Ant milžiniškos Okmeidano universitetinės ligoninės sienos praeiviai be užuolankų įspėjami: „ŠIUKŠLINTI GRIEŽTAI DRAUDŽIAMA!“ O vos už kelių žingsnių jiems ir vėl primygtinai primenama: „PALIKTI BUITINES IR STATYBINES ATLIEKAS GRIEŽTAI DRAUDŽIAMA.“

Beveik niekada po tokiais užrašais nebūdavo nurodoma, kas juos paliko. Jie buvo visiškai anonimiški. Vis dėlto retkarčiais pasitaikydavo ir viena kita išimtis. Kai perspėjimui akivaizdžiai reikėdavo suteikti daugiau svarumo, geriausiu atveju būdavo įvardijamas kvartalo seniūnas. Štai koks skelbimas kabojo Mesnevichanės gatvėje: „PRAŠOME NEŠIUKŠLINTI, TVARKOS PAŽEIDĖJAMS NUMATYTA BAUDA! RAJONO SENIŪNAS.“ Nors pastebėtina, kad šiukšlinimo problema rūpėjo ir miesto valdžiai: „REMDAMASI GALIOJANČIAIS TEISĖS AKTAIS SAVIVALDYBĖ IMSIS VISŲ REIKIAMŲ PRIEMONIŲ NUBAUSTI KIEKVIENĄ, KURIS ČIA ŠIUKŠLINS.“ Kartais atsakomybę už palikto įrašo turinį prisiimdavo ir aplinkinių namų gyventojai, kaip antai Zeireke: „TEGU DIEVAS UŽTRAUKIA NELAIMĘ VISIEMS, KURIE ČIA VERČIA IR KRAUNA ŠIUKŠLES. VIETOS BENDRUOMENĖ.“

Po šių eilė ėjo užrašams, susijusiems su religija ir prietarais. Fenere, prie moldavų princo Dmitrijaus Kantemiro 1688–1710 metais perstatytų rūmų, netoliese Graikų ortodoksų licėjaus esantis užrašas ragino: „DĖL DIEVO MEILĖS, PRAŠOME NEŠIUKŠLINTI." Panašūs užrašai nebuvo retenybė ir prie įvairių mečečių. Kagitchanės rajone esančioje Rūko gatvėje galėjai pamatyti kompiuterio spausdintuvu ant paprasto popieriaus lapo atspausdintą skelbimą, kuriame teigta, jog „TIE, KURIE YRA IŠTIKIMI RELIGIJAI IR TIKĖJIMUI, NESIELGS KVAILAI IR ČIA NEŠIUKŠLINS", o už gero šimto metrų aptikti tikrų tikriausią prakeiksmą: „TEGU TIE, KURIE ČIA META ŠIUKŠLES, BUS AMŽINAI SUPARALYŽIUOTI!" Vienoje iš į Kadikėjo aikštę vedančių gatvelių galėjai sužinoti, kad: „DIEVO RŪSTYBĖ ATSIGRĘŠ PRIEŠ TUOS, KATRIE ČIA ŠIUKŠLINA." Fatiche ant politinės kampanijos plakatais nuklijuotos sodo tvoros, be kita ko, buvo ir toks skelbimas: „PRAŠOM ŠIOJE VIETOJE NEŠIUKŠLINTI. TAI UŽTRAUKIA PRAKEIKSMĄ." Tame pačiame rajone tarp dviejų daugiabučių besispaudžiančios senos kapinės irgi pasižymėjo prieš šiukšlinimą nukreiptais užrašais. Išilgai visą į kapines atgręžto daugiabučio fasadą kažkas didžiosiomis raidėmis teptuku buvo išdažęs: „ALACHO VARDU, NEŠIUKŠLINKIT!" Džichangire prie istorinio, išdžiūvusio šaltinio atsitiktinai užtikom užrašą, stulbinamai panašų į mano paliktąjį ant Ledinukų rūmų sodo tvoros: „ŠIOJE VIETOJE ILSISI ŠVENTASIS. NEVERSKIT ČIA TŲ SAVO ŠIUKŠLIŲ!"

Stambulo kvapas pasiekdavo visus iki paskutinio užkampius, jį galėjai užuosti ir po netikėtai prieš akis išnirusia arka, ir ant nuošalesnės kalvos, kur rinktis galėtų nebent tiktai džinai, ir prie senovinės vandens saugyklos, ir palei seniausiai sugriuvusių rūmų liekanas, ir aklagatviuose, ir blusturgiuose, ir turguose. Ir priešais stilingų daugiabučių fasadus, ir prie purvinų įstaigų pastatų ar tokių baisių ligoninių, kad jau vien nuo jų išvaizdos darosi bloga. Ir prie nesvetingai atrodančių mokyklų, ir greta šventyklėlių, kurių pavadinimų veikiausiai nė pats Dievas nėra įsitraukęs į savo že-

mėlapius... Visur, absoliučiai visur, kur tik lankydavosi ir jaunas, ir senas, galėjai užtikti toli gražu net ne vieną ir ne du užrašus galimiems šiukšlintojams...

Vis dėlto netrukus Etelei visa tai pakyrėjo. Nespėjus man nė susivokti, ji jau buvo atitolusi ne tik nuo šio šiukšlintojams skirtų užrašų projekto, bet ir nuo manęs. Didžiuliame jos buvusių meilužių sandėlyje, kuriame kiekvienas meilužis įkūnijo vis kokį nors kitą nebaigtą projektą, galiausiai atsidūriau ir aš, ilgainiui pats tapęs nebaigtu projektu.

BUTAI NR. 7 IR NR. 8

Melsvoji Panelytė ir aš

– Ką darysi su visa šita galybe nuotraukų? – suraukė antakius Melsvoji Panelytė, nepasitenkinimo kupinomis akimis nužvelgdama mano butą, kuris vis labiau darėsi panašus ne į namus, o į saugyklą. – Kam tau jos?

– Renku jas ne dėl kokio nors konkretaus tikslo.

– Kurių galų tada apskritai tai darai? – nenusileido ji.

Man pačiam anaiptol neatrodo, kad aš kažką „darau“. Pastaruoju metu vis aiškiau suprantu, kad visus mano veiksmus galima nusakyti ne tiek tuo, ką darau, kiek tuo, ko nedarau, ne tiek veikla, kiek neveiklumu. Tiesiog negaliu liautis ieškojęs: kai ieškau, randu, kai randu, pasiimu, kai pasiimu, kaupiu, o kai sukaupiu, nebepajėgiu išmesti.

– Tai kas bus paskui? – rūsčiai paklausė ji.

PASKUI...

– Tai kas bus paskui? – rūsčiai paklausė kameros draugužis.

– Nėra jokio „paskui“. Vyrukas tiesiog kolekcionuoja su šiukšlinimu susijusius užrašus, iš kurių jam niekada nebus jokios naudos.

– Nesąmonė! – atkirto kameros draugužis.

Neįsižeidžiau. Šiaip ar taip, tai tik šiurkščiausias iš visų kada nors žmonių sugalvotų būdų pripažinti, kad pašnekovas turi lakią vaizduotę. Ko gero, jis teisus. Kai susijaudinu ir nebesumoju, kaip turėčiau elgtis, kai išsigąstu žmonių žvilgsnių, nors deduosi, kad viskas gerai, kai užmezgu pokalbį su nepažįstamaisiais ir pats save mėginu apgauti, jog esu kaip tik toks, koks jiems noriu pasirodyti, kai pajuntu kartėlį dėl praeities ir nedrįstu pripažinti, kad ateitis bus ne ką geresnė, kai nebesugebu adekvačiai susivokti nei kas aš, nei kur aš – visais šiais pernelyg dažnai pasitaikančiais atvejais puikiai suprantu, kad mano šnekos nėra labai logiškos. Tačiau kalbėti niekus toli gražu nereiškia apgaudinėti – nesąmonė ne ką artimesnė melui nei tiesa. Apgaudinėjant tiesa apverčiama aukštyn kojom. Šnekant nesąmones tiesa ir apgaulė taip smarkiai susipina, kad viena nuo kitos tampa veik nebeatskiriamos. Galbūt tai skamba ganėtinai painiai, bet iš tiesų viskas yra labai paprasta. Taip paprasta, kad pavaizduojama vienu vieninteliu brūkštelėjimu.

Tiesa yra horizontali linija. Viešbučio koridoriai, ligoninės palatos, reabilitacijos centrai ar traukinio kupė – visi jie hori-

zontalūs. Tokiose vietose visi tavo kaimynai tam tikrą laikotarpį prabūna greta tavęs, horizontalioje plokštumoje. Čia neįmanoma įleisti šaknų. Horizontalumas – tai nyksmo rojus. Štai ir aš jau šešiasdešimt šešios dienos gyvenu remdamasis vien tik horizontalia linija – septintoje iš dešimties tvarkingai viena po kitos išrikiuotų kamerų.

Apgaulė yra vertikali linija. Pavyzdžiui, vertikalus yra pastatas su vienas virš kito įrengtais butais, dviem sluoksniais buvusių kapinių po apačia ir beribiu dangumi iš viršaus. Tokiomis sąlygomis jau galima įleisti šaknis ir į valias išsišakoti, jei tik yra noro. Vertikalumas – tai pastovumo prieglobstis, tai duoklė nemarumui.

Ledinukų rūmai – tai kapinių teritorijoje pastatytas daugiabutis. Tai iš apačios į viršų per visus aukštus kylanti vertikali linija. Tai mano melas. Nes visas čia papasakotas istorijas kūriau anaiptol ne tuose rūmuose, bet čia, kalėjime.

Buvau vienas iš tų revoliucionierių, kurie gegužės 1-ąją degdami iš nekantrumo nusprendė mėginti prasiveržti pro policijos kordoną. Mus visus suėmė ir sugrūdo į policijos autobusą. Taip jau nutiko, kad atsisėdau prie rusvaplaukio, sunkiai nuspėjamo amžiaus vyriškio juokinga veido išraiška ir nulėpusiomis ausimis. Esu jam be galo dėkingas, nes tąkart pamatęs jo iš baimės pastirusias akis tiesiog pamiršau, kad ir pats baisiausiai bijau. Kol mus vežė į policijos nuovadą, jis vis inkštė, verkšleno ir dievagojosi, kad nė kiek nesidomi politika ir kad gyvenime jam rūpi vien tik naikinti vabzdžius. Žmogus sakė tiesą. Jis iš tiesų buvo vabzdžių naikintojas ir turbūt dar niekada gyvenime taip nekentė savo darbo, kaip tądien. Tik jo vardas buvo ne Neteisingumas – šį aš išgalvojau. Vis

dėlto nederėtų manyti, kad tą vardą nukabinau nuo lubų – iš visko sprendžiant, vyriškis gyvenime tikrai buvo patyręs marias neteisybės. Kita vertus, jo pavardė tokia ir yra, jos aš nepakeičiau. Šiaip ar taip, jį dar tą pačią dieną paleido. Jį paleido, o mane nuteisė.

Nuo tada, kai čia atsidūriau, nepraėjo nė dienos, kad neprisiminčiau Neteisingumo Tikraturkio. Viskas per tuos vabzdžius. Taip jau atsitiko, kad esu ne šiaip radikalas, bet radikalas, patologiškai bijantis vabzdžių. Deja, jų čia gyvas velnias, ypač tarakonų. Girdžiu, kaip jie krebžda išvietėse, ventiliacijos angose ir net sienų plyšiuose bei įtrūkiuose. Tie parazitai šmirinėja visur, o padrąsinti tamsos dar ir be paliovos dauginasi... Vis dėlto šlykščiausi iš jų, jau patikėkit manimi, tai utėlės.

Be abejo, kad galėtumėte geriau patyrinėti visus šiuos padarus, jums derėtų mane aplankyti ir praleisti čia šiek tiek laiko. Bet jei laiko neturite, teks pasikliauti mano išdėstyta įvykių versija. Vis dėlto aš galiu kalbėti tik už save. Visai neketinu brukti savo požiūrio į tai, kas įvyko, bet gali nutikti, kad tai šen, tai ten horizontalią tiesos liniją perpinsiu su vertikalia apgaulės linija – taip elgsiuosi, nes noriu išvengti varginamo tikrovės banalumo, kuris kaip tik dabar mane ir kamuoja. Jau beveik mirštu iš nuobodulio. Jei kas nors praneštų gerų naujienų, kad rytoj mano gyvenimas būsiąs ne toks niūrus, galbūt šiandienos nuobodybę iškęsčiau lengviau. Tačiau aš jau pernelyg gerai žinau, jog rytoj, kaip, beje, ir kitomis paskesnėmis dienomis, viskas bus lygiai taip pat. Neneigsiu, esu susižavėjęs ne tiek linijomis, kiek apskritimais, bet būtų blogai, jei skaitytojams kiltų įspūdis, kad tik mano vieno gyvenimas nuolat sukasi ratu. Juk galop vertikalios linijos galimybė atsikartoti yra lygiai tokia pati kaip ir horizontalios. Kitaip nei daugelis įsivaizduoja, vadinamojo „amžinojo sugrįžimo“ samprata siejasi ne vien su apskritimu, bet ir su linijomis bei linijiniu išsidėstymu.

Prasimaniau šią istoriją iš esmės vien tik tam, kad įveikčiau vabalų baimę. Vertikaliam pasauliui priklausanti išmonė apie paslapčia įvairias šiukšles kaupiančią senutę našlę man padėjo lengviau

ištverti horizontalią kalėjimo su paeiliui viena greta kitos išdėstytomis kameromis kasdienybę. Vis dėlto būtų neteisinga teigti, kad visiškai apsimelavau. Jei kuo mane ir galima apkaltinti, tai nebent tiktai tuo, kad tiesą atmiešiau pramanais. Kad, užuot siekęs galutinės ir neatšaukiamos pabaigos, nuolat vis grįžtu į pradžią.

O kalbant apie mane, tai kalėjime ilgai nesėdėsiu. Teismo sprendimu, esu vertas metų ir dviejų mėnesių laisvės atėmimo bausmės. Šešiasdešimt šešios dienos jau praėjo. Iš šių šešiasdešimt šešių dienų pirmąją savaitę praleidau apsiprasdamas su kamera ir bijodamas vabalų, o likusį laiką – mėgindamas užgožti šią baimę fantazijomis, kurias ką tik perskaitėte. Nors, tiesą sakant, dabar, kai apskritas pilkšvo aliuminio šiukšliadėžės dangtis liovėsi sukęsis, nė neįsivaizduoju, kaip man reikės prastumti likusias tris šimtus šešiasdešimt dienų.

Vis dėlto išėjęs į laisvę pirmiausia aplankysiu Neteisingumą Tikraturkį. Pirmąjį Turkijoje vabzdžių naikintoją, suimtą už tai, kad buvo revoliucionierius. Gyvenimas yra absurdiškas ir kvailas, ir jei jums rūpi mano nuomonė, galiu pasakyti, kad Fortūnai turbūt jau seniausiai pabodo spėlioti galimus atsakymus į iš esmės neatsakomą klausimą: „Kam, kas ir kada atsitiks?“

Skaitykite ir kitas Elif Shafak knygas

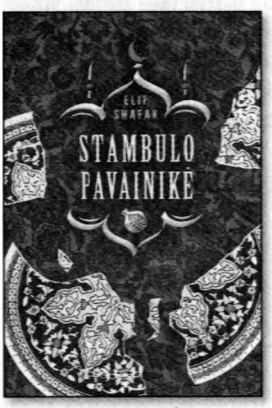

„Stambulo pavainikė“, 2010

„Keturiasdešimt meilės taisyklių“, 2012

Şafak, Elif

Sa51 Ledinukų rūmai : romanas / Elif Shafak ; iš anglų kalbos vertė Gediminas Pulokas. – Vilnius : Tyto alba, 2016. – 469, [3] p.

ISBN 978-609-466-140-2

Elif Shafak (Elif Šafak; g. 1971 m.) – žymiausia ir populiariausia jaunesniosios kartos turkų rašytoja, dvylikos knygų autorė, gyvenanti tai Stambule, tai Londone. Lietuvių kalba jau išleistos dvi jos knygos – „Stambulo pavainikė“ ir „Keturiasdešimt meilės taisyklių“. Romanas „Ledinukų rūmai“ – meilės Stambului prisipažinimas. Stambulo centre buvusių kapinių vietoje stovintis namas, kurį rusų generolas kadaise pastatė savo žmonai, dabar glaudžia dešimt visiškai skirtingų šeimų. Dvyniai kirpėjai, profesorius, namų šeimininkė, spoksanti muilo operas, nevykėlis studentas, šiek tiek kvaištelėjusi Madam Tetulė, senelis, šiurpinantis du savo anūkus baisiomis istorijomis, bevardis pasakotojas ir jo meilužė – visų jų likimai susiraizgę po Ledinukų namų stogu tarsi „Tūkstančio ir vienos nakties“ pasakos.

UDK 821.111(73)-31+821.512.161-31

ELIF SHAFAK

LEDINUKŲ RŪMAI

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Gediminas Pulokas*
Viršelio dailininkė *Asta Puikienė*

Tiražas 2 500 egz.
SL 1686. 2015 12 16. 20,78 apsk. l. l.
Išleido „Tyto alba“, Kęstučio g. 4, LT-08117 Vilnius,
tel. 249 7453, info@tytoalba.lt, www.tytoalba.lt
Spausdino Standartų spaustuvė,
S. Dariaus ir S. Girėno g. 39, LT-02189 Vilnius

„The Independent“

ELIF SHAFAK (Elif Šafak; g. 1971 m.) – žymiausia ir populiariausia jaunesniosios kartos turkų rašytoja, dvylikos knygų autorė, gyvenanti tai Stambule, tai Londone. Jos proza pakerėjo daugybę skaitytojų visame pasaulyje, jos kūriniai išversti į daugiau nei dvidešimt kalbų. Lietuvių kalba jau išleistos dvi knygos – „Stambulo pavainikė“ ir „Keturiasdešimt meilės taisyklių“. Romanas „Ledinukų rūmai“ – meilės Stambului prisipažinimas, pasakojimas apie namą, kuris yra ir viso miesto metafora: matęs klestėjimo laikus, kadaise buvęs prabangus, o dabar apšiuręs, tačiau kupinas istorijų ir gyvybės. Čia Stambulo praeitis susipina su „Ledinukų rūmų“ gyventojų istorijomis, miestas kunkuliuoja kaip mistikos, tikėjimo ir naujovių katilas.

Stambulo centre buvusių kapinių vietoje stovintis namas, kurį rusų generolas kadaise pastatė savo žmonai, dabar glaudžia dešimt visiškai skirtingų šeimų. Dvyniai kirpėjai, profesorius, namų šeimininkė, spoksanti muilo operas, nevykėlis studentas, šiek tiek kvaištelėjusi Madam Tetulė, senelis, šiurpinantis du savo anūkus baisiomis istorijomis, bevardis pasakotojas ir jo meilužė – visų jų likimai susiraizgę po Ledinukų namų stogu tarsi „Tūkstančio ir vienos nakties“ pasakos. Komizmas ir tragedijos, praeitis, dabartis, ateitis – viskas šiame romane supinta į vieną spalvomis žaižaruojantį pasakojimą; namo gyventojų istorijos – juokingos, keistos, pamokomos ir jaudinamos – neįtikėtinos ir drauge realios. Tikros... kaip ir namo gyventojų šiukšlių vagystės, namą vis gausiau užplūstantys tarakonai ir kitos keistenybės. Visa tai paslaptingu būdu virsta sielų kelione į tiesą – taip įmanoma tik Elif Shafak knygose.

ISBN 978-609-466-140-2
TYTO ALBA
9 786094 661402

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt